This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google books

https://books.google.com

Digitized by Google

The Library
of the
University of Wisconsin

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

SĔRBĂTORILE

LA

ROMÂNĬ

STUDIU ETNOGRAFIC

DE

SIM. FL. MARIAN
MEMBRU AL ACADEMIEĬ ROMÂNE,
PROFESOR LA GIMNASIUL GR. OR. DIN SUCÉVA.

VOL. III.

CINCĬ-DECIMEA.

EDIŢIUNEA ACADEMIEĬ ROMÂNE.

BUCURESCI
INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE CAROL GÖBL
Furnisor al Curţiĭ Regale
16, STRADA DÓMNEI, 16
1901

Digitized by Google

Digitized by Google

828715

F.5958
.M33
S
3

PREFAȚĂ.

Volumul de față cuprinde în sine tóte sĕrbătorile, carĭ cad în decursul ***Cincĭ-decimiĭ,*** *adecă în rĕstimpul de la* ***Pascĭ*** *și până la* ***Rusaliĭ*** *saŭ* ***Duminica mare.***

Că am fost în stare de a scóte și acest volum la lumină, am de a mulțumì numaĭ ***Academieĭ Române,*** *care a avut și de astă dată deosebita bună-voință de a luà asupra sa spesele tiparuluĭ.*

Priméscă decĭ atât acéstă înaltă corporațiune, cât și toțĭ aceĭ P. T. Domnĭ, carĭ m'aŭ ajutat la adunarea materialuluĭ cuprins în acest volum, mulțumirile mele cele maĭ sincere și maĭ călduróse.

Sucéva, la 17 (30) Iunie 1901.

S. Fl. Marian.

Digitized by Google

Digitized by Google

PASCILE.

I.

PASCILE.

Cea maĭ mare, maĭ însemnată, maĭ sfîntă şi maĭ îmbucurătóre sĕrbătóre de peste an, după spusa Românilor de pretutindene, e *Sĕrbătórea Pascilor*, *Pascile* saŭ *Invierea Domnuluĭ*, întâiŭ: pentru că în acéstă ḑi «*Christos a 'nviat din morţĭ cu mórtea pre mórte călcând şi celor din morminte viéţă dăruindu-le*», iară pre ceĭ viĭ rescumpĕrându-ĭ de sub jugul pĕcatuluĭ strămoşesc şi împăcându-ĭ cu Dumneḑeŭ; şi al doilea: pentru că ea cade tot-deauna la începutul primăveriĭ, anotimpul cel maĭ frumos şi maĭ plăcut, când tóte în natură învie.

Drept aceea Româniĭ nu numaĭ că aştéptă sĕrbătórea acésta, şi maĭ ales după un post atât de îndelungat şi de greŭ cum e *Postul mare* saŭ *Paresimile*, cu cel maĭ mare dor şi bucurie, ci eĭ caută în acelaşĭ timp ca locuinţele lor să fie cât se póte de bine grijite şi curate şi a se pregătì cu tóte cele trebuinciόse ast-fel că, sosind *sfintele Pascĭ,* tóte să se afle în cea maĭ bună rînduélă.

Bărbaţiĭ, carĭ până în *Joia mare* din *Sĕptĕmână patimilor,* lucră de regulă la câmp, dacă e timp călduros, din ḑiua acésta începênd, înainte şi până după Pascĭ, nu se duc maĭ mult la câmp, ci rĕmân acasă, parte ca să curĕţéscă şi să

Digitized by Google

grijéscă pe lângă acésta; să măture curtea, să strîngă tóte gunóele şi să le ardă saŭ să le pună grămadă într'un loc îndosit ca să putredéscă; să repareze gardurile, carĭ sunt stricate; şi să are în grădină; şi parte ca să steà muerilor întru ajutor; să le aducă apă şi să le taie lemne; să junghie mieiĭ şi purceiĭ de Pascĭ şi să aducă bĕuturile trebuincióse.

Femeile, tot din *Joià-mare*, saŭ cu vr'o câte-và ḑile şi maĭ nainte de acésta, încep a deretică şi a grijì prin case, a unge şi a văruì, a spĕlà tóte albiturile şi a svîntà cele-lalte haine, a roşì şi a împiestrì ouĕ, a cóce pască precum şi alte copturĭ; în scurt ḑis: a se îngrijì şi a pregătì tóte cele trebuincióse pentru ḑiua de Pascĭ.

Fetele cele marĭ, precum şi multe dintre nevestele cele maĭ tinere, încep acuma c'o sĕptĕmână saŭ, după împrejurărĭ, chiar şi cu douĕ maĭ nainte de Pascĭ, a-şĭ cóse câte o cămeşă nouă cu puĭ şi cu altiţe, precum şi alte haine, atât pentru dînsele cât şi pentru părinţiĭ, fraţiĭ şi surorile lor, respective pentru bărbaţiĭ şi fiiĭ lor; căcĭ fie-care ţine fórte mult la aceea ca să aibă pentru ḑiua de Pascĭ, dacă nu se póte tocmaĭ tóte hainele, apoĭ măcar una, măcar o cămeşă nouă-nouţă. (1)

Fetele din *Màcedonia* aŭ datină, când ese lună nouă naintea Pascilor, de-a se strînge în curte cu un «*ghium*» (2) plin cu apă, cu o pâne întrégă «*crăvealĭe*», pe care o pun pe cap, şi cu un inel saŭ cu un «*minghĭuş*» (3) de argint şi a ḑice:

> Lună, lună nao!
> Dă-mĭ cămaşe nao,
> S-ţi daŭ patru uao,
> S-ţi li bagĭ tu fraşe, (4)
> S-ţi li mâçĭ ti (5) Pasce. (6)

(1) Pretutindene în Bucovina şi Banat; veḑĭ şi Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an. 1882, Mărţişor 28: «In ḑiua de Pascĭ se îmbracă cămeşă nouă ţesută şi cusută în Paresimĭ».

(2) *Ghium* = cană de metal, pe turcesce *ibric*.

(3) *Minghiuş* = cercel.

(4) *Tu fraşe* = în făraş.

(5) *Mâçĭ ti* = mâncĭ—mănâncĭ de Pascĭ.

(6) I. Neniţescu, *De la Românii din Turcia Europeană,* Bucurescĭ, 1895, p. 525—526.

Digitized by Google

Saŭ :

Lună, lună noaŭă,
Dă-nĭ cămeaşĭ noaŭă,
Să-ţĭ daŭ patru oauă,
Să-ţĭ li bazĭ tu mânică,
Să li mâţĭ Duminică;
Să-ţĭ li bazĭ tu fraşi,
Tra s-li mâţĭ la Paşti; (1)
S-li bazĭ tu tăpsie,
S-le-aĭ (saŭ: s-li mâţĭ) tră Stămărie. (2)

Făcênd acésta, se crede că Pascile vor fi cu «*birichete*» şi tómna cu abundenţă în cereale. (3)

Afară de acésta însă, din versurile reproduse resultă şi aceea că la Româniĭ din *Macedonia* este asemenea datină, ca şi la ceĭ din *Dacia Traiană*, a-şĭ face haine şi cu deosebire *cămeşĭ nouĕ* de Pascĭ.

Feciorïĭ, băetaniĭ şi băeţiĭ, pe lângă aceea că staŭ necontenit întru ajutor părinţilor sĕĭ, alergând în drépta şi stânga după cele trebuincióse, se maĭ prepară încă şi pentru petrecerile ce se daŭ în decursul sĕrbătoriĭ Pascilor, făcênd, unde este datină, *Scrânciobe* şi tocmind lăutarĭ.

În scurt ḑis: fie-care are partea sa de ocupaţiune şi grijire, fie-care caută a nu rĕmâné în urma altora, ca nu cumvà maĭ pe urmă să fie luat în rîs şi batjocură, iar *Sfintele Pascĭ* să-l suprindă ca pre un neom între ómenĭ.

De la casa celuĭ maĭ cuprins şi maĭ mare bogătan şi până la bordeiul celuĭ maĭ de pe urmă sĕrman se cunósce apropierea acesteĭ marĭ sĕrbătorĭ, căcĭ în ajunul eĭ sunt tóte acuma curăţite şi 'ndreptate, tóte sunt unse şi văruite, hainele svîntate şi curate, bărbaţiĭ bărbieriţĭ şi spĕlaţĭ, iar femeile lăute şi chitite.

Iar Sâmbătă séra, când începe a se îngână ḑiua cu nóptea, fiind acuma tóte pregătite gata pentru a doua ḑi, precum şi pentru ḑilele următóre, orĭ şi ce lucru de mână încétă.

---

(1) Să le mânâncĭ la Pascĭ.

(2) P. Papahagi, *Dîn literatura poporană a Aromânilor*, Vol. I, Bucurescĭ 1900, p. 754—755; — *Stămărie*=Sântă-Mărie.

(3) I. Neniţescu, op. cit., p. 526.

Digitized by Google

Nu încétă însă şi datinele şi credinţele. Din contră, tocmai când încetéză lucrul de mână, atuncĭ se încep acestea şi se ţin lanţ una de alta până Lunĭ după *Duminica Tomiĭ.* (1)

Şi de óre-ce scopul nostru este tocmaĭ descrierea acestora, de aceea ne vom şi ocupà în capitolele ce urméză maĭ cu de-amĕruntul numaĭ de dînsele.

Vom începe decĭ maĭ întâiŭ cu descrierea *pasceĭ,* de la care vine numele acesteĭ sĕrbătorĭ, vom continuà apoĭ cu descrierea datinelor şi credinţelor despre *ouĕle roşì*, caracteristica sĕrbătoriĭ Pascilor, şi în urmă vom descrie pe rînd tóte cele-lalte datine şi credinţe, carĭ cad în decursul Pascilor şi carĭ le-am putut până acuma adunà.

II.

PASCA.

Cea maĭ însemnată coptură, pe care o mănâncă atât Româniĭ din *Bucovina* cât şi ceĭ din *Moldova* în decursul serbătoriĭ Pascilor, este *pasca* pl. *pascĭ,* dim. *păscuţă* pl. *păscuţe* (2)

Originea acesteĭ copturĭ, după cum ne spune o legendă din *Bucovina,* e următórea:

«Ḑice că, călĕtorind odată Domnul nostru Is. Chr. cu apostoliĭ seĭ prin maĭ multe sate şi oraşe spre a face ómenilor

(1) Datina tuturor Românilor din *Bucovina* şi a celor din *Transilvania;* cf. Ms. d-luĭ I. Pop-Reteganul, care se află în păstrarea Academieĭ Române; El. Sevastos, *Sĕrbătorile poporuluĭ,* publ. în *Gazeta Săténuluĭ,* an. VIII, R.-Sărat 1891, p. 151 şi 154.

(2) Datina tuturor Românilor din *Bucovina* şi în deosebĭ a celor din Mănăstióra saŭ Sf. Onufreiŭ, distr. Sireteluĭ, com. de Const. Ursachi, stud. gimn.: «Copturei acesteia i se dă numirea de *pască* dim. *păscuţă*»; — a celor din Ilişescĭ, distr. Gura-Homoruluĭ, com. de Gheorghe Mihuţă, stud. gimn.: «Coptura de căpetenie pentru Pascĭ e *pasca,* dim *păscuţă*»; — a celor din Capul-Codruluĭ, distr. Gura-Homoruluĭ, com. de Ştef. Bodnarescul, stud. gimn.: «Dacă pasca e mică se numesce *păscuţă.*»

Digitized by Google

bine, şi ajungênd într'un sat, se abăturĕ la un gospodar ca să poposéscă puţin şi apoĭ să plece maĭ departe.

«Gospodarul, un om de omenie şi fórte prevenitor, ĭ-a primit şi ĭ-a ospĕtat cu ce a avut şi cum a putut maĭ bine, iară la pornire le-a maĭ pus merinde şi prin desagĭ.

«După acésta, mulţămind Is. Chr. cu apostoliĭ sĕĭ gospodaruluĭ pentru primire şi luându-şĭ rĕmas bun de la dînsul se porniră maĭ departe şi mergênd eĭ, cât timp vor fi mers, ajunseră într'o pădure.

«Mergênd şi prin pădurea aceea, l-aŭ întrebat apostoliĭ pre Is. Chr.: — «Când vor fi *Pascile?*»

—«Când veţĭ găsì pâne de grâŭ în traistele vóstre, atuncĭ vor fi *Pascile!*» — rĕspunse Is.

«Gospodarul, la care aŭ poposit, le-a fost pus pâne de grâŭ în desagĭ. Decĭ căutând eĭ în desagĭ şi aflând pânea aŭ spus luĭ Iisus că aŭ.

—«Bucuraţi-vĕ, căcĭ acuma sunt *Pàscile!*» — le rĕspunse atuncĭ Iisus.

«Şi de atuncĭ îndătinéză şi Creştiniĭ a face *pască*». (1)

După altă legendă, tot din *Bucovina*, *pasca* se face de aceea, pentru că Iisus Christos înainte de a fi prins şi restignit pe cruce, ḑise învĕţăceilor sĕĭ, că până atuncĭ aŭ mâncat cu toţiĭ în decursul *Pascilor* copturĭ nedospite şi nesărate, adecă *turte* saŭ *àzime*, de acuma înainte însă vor mâncà copturĭ dospite şi sărate, carĭ se vor numì *pascĭ*. (2)

Pasca se face în cele maĭ multe părţĭ din *Bucovina* numaĭ din făină curată de grâŭ ales, cernută prin sită désă, (3)

---

(1) Din Capul-Codruluĭ, com. de Stef. Bodnarescul.

(2) Din Tişeuţ, sat în distr. Suceviĭ, com. de Tóder Sologiuc, stud. gimn; — cred. Rom. din Bosancĭ, com. de Simeon Şutu, stud. gimn.: «Coptura cea maĭ însemnată de la Pascĭ se chémă *pască*, pentru că însuşĭ Domnul nostru Iisus Christos a numit-o aşà».

(3) Dat. Rom. din Bosancĭ, com. de Michaiŭ Ivaniuc, stud. gimn.: «*Pasca* pe la noĭ se face din făină de grâŭ cernută prin sită désă»; — a celor din Brăescĭ, sat în distr. Gura-Homoruluĭ, com. de Ioan Pohóţă, stud. gimn.: «Făina, din care se face *pasca*, este pretutindenea maĭ cu sémă de grâŭ»; — a celor din Ilişescĭ, com. de G. Mihuţă: «*Pasca* dim. *păscuţă* se face numaĭ din *făină* de grâŭ»; — a celor din Sf. Onufreiŭ, com. de Casian Brébăn, stud. gimn.: «*Pasca* se face numaĭ din *făină* de grâŭ, şi se numesce după mărime *pască* şi *păscuţă*»; — a celor din

Digitized by Google

care maĭ nainte de acésta *se plămădesce* şi, după ce se pune în *plămădélă* aluat, se lasă ca să dospéscă până ce cresce şi dă să ésă din chiersinul saŭ covata, în care s'a frământat, afară.

O sémă de Romånce însă, şi anume: cele maĭ sĕrmane o fac din făină de grâŭ cernută prin sită désă şi amestecată cu făină de păpuşoiŭ cernută asemenea prin sită désă. (1)

Causa de ce se face *pasca* pretutinde maĭ numaĭ din făină de grâŭ e următórea:

Cea maĭ mare şi maĭ însemnată sĕrbătóre de peste an e *Pascile,* decĭ şi coptura cea maĭ însemnată, ce se face pentru acéstă sĕrbătóre, este *pasca.* Şi fiind-că acéstă coptură e cea maĭ însemnată, fără de care, cel puţin în *Bucovina,* nicĭ nu ĭ-ar venì cuĭ-va a crede că sunt Pascile, de aceea trebue ca să se şi facă numaĭ din pânea cea maĭ alésă. Iar pânea cea maĭ alésă, după credinţa şi spusa Românilor, este *grâul,* pentru că el e *cinstea meseĭ.* De aceea se şi face *pasca* maĭ ales din făină de grâŭ.

Se maĭ face *pască,* după cum am amintit ce-và maĭ sus, din făină de grâŭ amestecată cu făină de păpuşoiŭ. Şi asta numaĭ din causă că, pe când grâul este *cinstea meseì,* pe atuncĭ *păpuşoıul e hrana caseì.*

Din alt-fel de făină însă nu se face nicĭ chiar de către ceì maĭ sĕrmanĭ şi maĭ nevoiaşĭ ómenĭ.

Cea maĭ îndătinată şi maĭ rĕspândită formă, care i se dă *pasceĭ,* e cea rotundă, (2) pentru că se crede şi se ḑice că scuticele, cu carĭ a fost Domnul Is. Chr. înfăşat, încă aŭ fost rotunde; apoĭ în patru cornurĭ saŭ maĭ bine ḑis patrun-

---

Mănăstirea Homoruluĭ, com. de George Macoveiŭ, stud. gimn: «*Pasca* trebue să fie făcută din făină albă de grâŭ»;— a celor din Comănescĭ, sat în distr. Suceviĭ, com. de Titus Gheorghian, stud. gimn.: «*Pasca* trebue să se facă din făină de grâŭ şi să aibă formă rotundă»; — a celor din Zaharescĭ, sat în distr. Suceviĭ, com. de Arsenie Băiţan, stud gimn.: «Pasca se face din făină curată de grâŭ».

(1) Dat. Rom. din Bosancĭ, com. de Mich. Ivaniuc.

(2) Dat. Rom. din Bosancĭ, com. de Mich. Ivaniuc: «*Pasca* pe la noĭ este rotundă»;—a celor din Sf. Onufreiŭ, com. de Cas. Brébăn: «Forma *pasceĭ* e rotundă şi e înfrumuseţată cu cruce»; — a celor din Băeşescĭ, sat. în distr. Gura Homoruluĭ, com. de Vasile Lucan, stud. gimn.: «*Pasca-ĭ* rotundă şi se face din făină de grâŭ».

Digitized by Google

ghiulare, pentru că şi mormîntul, în care a fost Domnul nostru Is. Chr. îmmormîntat încă a fost pătrat saŭ patrunghiular. (1)

Grosimea pasceĭ e cel mult de un lat de deget, adecă tocmaĭ ca şi *azima*, ce-o fac Româncele la diferite ocasiunĭ, cu acea deosebire numaĭ că, pe când azima se face tot-deauna din aluat nedospit, pe atuncĭ *pasca* se face numaĭ din aluat bine dospit, în care se pune sare şi lapte dulce de vacă, apoĭ, după împrejurărĭ, şi capete pisate de cuişóre, scorţişóră pisată şi câte odată şi *şofran*. (2)

Atât pe de laturĭ saŭ marginĭ cât şi la mijlocul eĭ se pun un fel de *suciturĭ* saŭ *împletiturĭ*, asemenea din aluat, simple saŭ împodobite la distanţe anumite cu nisce steluţe şi anume sucitura saŭ împletitura primă saŭ lăturaşă în formă rotundă saŭ pătrată, după cum e şi pasca, iară cele de la mijloc în formă de cruce, care însemnéză *crucea* pe care a fost Mântuitorul lumiĭ restignit. (3)

---

(1) După spusa Rom. din Tişeuţ, com. de T. Sologiuc; — a celor din Zazaresci, com. de Ars. Băiţan: «*Pasca* are forma rotundă saŭ lungăréţă şi se înfrumuseţéză pe de-asupra cu *strachire* — strafide».

(2) Com. de d-l Vasile Turturean, preot.

(3) Dat. şi cred. Rom. din Brăescĭ, com. de I. Pohóţa: «Cea maĭ obştéscă formă de pască e cea rotundă cu două împletiturĭ puse la mijloc în forma cruciĭ, închipuind mórtea Mântuitoruluĭ, maĭ arare orĭ formă patrunghiulară dar nu tocmaĭ în forma pătratuluĭ»;— a celor din Mănăstirea Homoruluĭ, com. de G. Macoveiŭ: «*Pasca* are formă rotundă şi în patru cornurĭ şi este în mijloc înfrumuseţată cu o cruce, care ne aduce aminte de crucea pe care a fost rĕstignit Mântuitorul nostru, şi cu strafide»; — a celor din Sf. Onufreiŭ, com. de Const. Ursachi: «*Pasca* trebue să fie făcută din făină de grâŭ. Ea are formă rotundă şi se înfrumuseţéză cu nisce *învârtiturĭ* din aluat, carĭ se pun pe marginĭ şi la mijloc în forma cruciĭ»; — a celor din Capul Codruluĭ, com. de Ştef. Bodnarescul: «*Pasca* are formă rotundă şi trebue să fie făcută din făină de grâŭ alésă şi spre înfrumuseţare se fac şi crucĭ de aluat peste mijlocul eĭ»; — a celor din Boian, distr. Sadagureĭ, com. de d-l. Vas. Turturean: «*Pasca* se face de regulă din făină de grâŭ şi are formă rotundă. In prejur se lipesce un cerc împletit saŭ simplu, care în năuntru se umple cu brânză de vacĭ, maĭ rar cu de oĭ. Una saŭ două pascĭ, carĭ aŭ să se sfinţéscă, se înfrumuseţéză cu o cruce diametrală împletită saŭ simplă, după cum e şi cercul; apoĭ peste tot se unge cu un *felesteŭ* saŭ penel de pene cu gălbănuş de ouĕ».

Digitized by Google

Se fac însă şi *pascĭ* simple, adecă fără de împletiturĭ şi fără de cruce la mijloc, ci numaĭ cu *zimţĭ* pe margine. Acestea se numesc *pascì cu zimţĭ* (1) saŭ *pascĭ simple*, iară cele cu crucĭ se numesc *pascĭ cu cruce* saŭ *pascile Pascilor*, sing. *pasca Pascilor.* (2)

Intre împletiturile saŭ suciturile acestea, adecă între *zimţĭ*, saŭ împletiturile mărginaşe şi între *cruce*, se pune de regulă brânză de vacĭ, maĭ rar de oĭ, sărată şi frământată cu gălbănuş de oŭ, unsă şi neteḑită pe de-asupra cu un *felesteŭ* saŭ penel, făcut din pene de găină, care se întinge în gălbănuş de oŭ, şi împodobită cu strafide şi cu bucăţele micĭ de frunḑă verde de *leuştén.* (3)

Unele femeĭ însă, pe lângă ouĕle, pe carĭ *le bat în brânză*, şi pe lângă strafide, maĭ pun încă în acésta scorţişóre şi zahar.

Femeile cele sĕrmane, carĭ nu aŭ brânză, cumpĕră o lécă de *mălaiŭ mărunţel* saŭ *pâsat*, îl ferb în lapte dulce şi cu acesta fac apoĭ pascile. (4)

Pascile Pascilor, adecă celea ce se înfrumuşeţéză cu o cruce diametrală împletită saŭ simplă, după cum e şi cercul, sunt menite de regulă să se ducă în ḑiua de Pascĭ la biserică ca să se sfinţéscă; cele simple ca să le mănânce familianţiĭ, iar cele micuţe, numite *păscuţe*, se fac anume spre bucuria copiilor, unde sunt de aceştia, saŭ spre a se da săracilor, carĭ staŭ şi cerşesc la uşa saŭ pórta bisericiĭ. (5)

Găocile ouĕlor, carĭ s'aŭ întrebuinţat la facerea pascilor, nicĭ când nu se ard, nicĭ nu se aruncă în fie-ce loc, ci ele se strîng tóte cu cea maĭ mare băgare de sémă într'un vas anumit, iară după ce s'a făcut acuma pasca se duc şi se aruncă tóte pe o apă curgĕtóre, anume ca peste vară să nu

---

(1) Dat. Rom. din Bosancĭ, com. de M. Ivaniuc: «*Pascà*, care se pune la sfinţit, se face rotundă cu *zimţĭ* şi cu *cruce*».

(2) Dat. Rom. din Capul Codruluĭ, com. de Şt. Bodnarescul: «Coptura, pe care se face crucea pascilor, se numesce *pasca Pascilor.*»

(3) Dat. tuturor Rom. din Bucovina, în deosebĭ însă a celor din Brăescĭ, com. de I. Pohóţă: «Aceste copturĭ, numite *pascĭ*, se înfrumuseţéză, după starea şi împrejurările ómenilor, cu strafide şi cu frunḑă verde de leuştén.»

(4) El. Sevastos, *Serbătorile pop*, publ. în ḑiar. cit., p. 151.

(5) Com. de d-l Vas. Turturean.

Digitized by Google

apuce uliul găinile şi puiĭ acestora (1), însă maĭ cu sémă ca să se ducă până în ţéra *Rocmanilor* saŭ *Blăjinilor* şi să le deà acestora de scire că aŭ sosit *Pascile* şi să le serbeze şi eĭ. (2)

Asemenea şi făina de păpuşoiŭ, ce se presură pe lopata cu care se bagă pascile în cuptor ca să se cócă şi care împedică lipirea pascilor de lopată, după ce s'aŭ copt pascile, nu se şterge de pascĭ şi se aruncă în orĭ şi ce loc, ci se rade frumuşel şi strîngêndu-se tótă se presură pre *resadul de curechiŭ*, anume ca să nu-l mănânce pre acesta puriciĭ. (3)

O sémă de Romănce fac pasca în *Joia-mare*, altele însă în *Sâmbăta-mare* saŭ *Sâmbăta-Pascilor*, adecă fie-care când póte şi când îĭ vine maĭ bine la socotélă (4). In *Vinerea-sacă* rar care, iar înainte de *Joia-mare* nicĭ una. De regulă însă cele maĭ multe o fac în *Sâmbăta Pascilor*, şi asta din causă ca peste sĕrbătorile Pascilor să nu se strice, căcĭ fiind făcută cu brânză şi cu ouĕ şi stând maĭ mult timp şi maĭ ales la căldură, *mucedesce* şi se strică.

Aicĭ merită a fi amintit şi aceea că o sémă de Românce fac *pască* nu numaĭ de *Pascĭ*, ci şi de *Sân-Georgiŭ*, de *Inălţare* saŭ *Ispas* şi de *Duminica mare* saŭ *Rusaliĭ*. După Duminica mare însă şi până la Pascile viitóre nu se maĭ face. (5)

---

(1) Dat. şi cred. Rom. din Crasna, sat în distr. Storojineţuluĭ, com. de Onufreiŭ German, stud. gimn.: «Cojile de ouĕ, pe carĭ le pun în pască. le daŭ pe apă, pentru ca să nu apuce uliul peste vară găinile»;— a celor din Bălăcéna, sat. în distr. Suceviĭ, com. de Vasile Jemna. stud. gimn.

(2) Vedĭ despre acésta maĭ pe larg în cap. «*Pascile Rocmanilor*».

(3) Dat. Rom. din Tereblecea, sat în distr. Siretuluĭ, com. de Pavel Scripcariŭ, stud. gimn.

(4). Dat. Rom din Balacéna, com. de V. Jemna: «La noĭ pasca se cóce ***Sâmbătă înainte*** de Pascĭ, şi cojile de pe ouĕle ce se pun în pască le daŭ pe apă, credênd că uliul nu va mâncà puiĭ peste vară»;—a celor din Cândrenĭ, sat în distr. Vatra-Dorneĭ, com. de Leon Poenariŭ, stud. gimn.: «Pasca o fac femeile ***Sâmbătă***. Tot atuncĭ fac ele şi *ouĕ roşĭ*, precum şi alte bucate, ca să aibă pentru diua de Pascĭ»; — a celor din Pojorîta, sat. în distr. Câmpulunguluĭ, com. de Ilie Flocea, stud. gimn.: «*Pasca* se face *Joĭ* saŭ ***Sâmbătă*** înainte de Pascĭ.»

(5) Dat. Rom. din Mănăstirea Homoruluĭ, com. de G. Macoveiŭ: «*Pască* se maĭ face pe la *Sf. George*, *Ispas* şi *Duminica mare*»;—a celor din Sf. Onufreiŭ, com. de Cas. Brébăn: «*Pască* se maĭ face încă la *Sf. George*

Digitized by Google

Afară de *pasca*, despre care ne-a fost până aicĭ vorba, cele maĭ multe Românce şi cu deosebire cele maĭ avute, maĭ fac de Pascĭ încă şi alte copturĭ, precum: *babe*, *moşĭ* saŭ *moşnegĭ*, *cozonacĭ* rotunḑĭ şi lungăreţĭ, *învîrtite*, *plăcinte* simple şi *plăcinte în tavă*, (1) *colacĭ* rotunḑĭ, şi în unele locurĭ, precum bună-óră în Boian, şi câte o *prescură*. (2)

Cozonacĭ, şi maĭ ales ceĭ de formă lungăréţă, *se ḑice* că se fac de aceea, pentru că sicriul, în care a fost îngropat Domnul nostru Is. Chr. a avut forma acésta. (3)

Dintre fripturĭ cea maĭ însemnată e un *miel*, numit *Mielul Pascilor* (4) saŭ un *purcel*, carĭ, după ce s'aŭ junghiat şi

şi la *Duminica mare*, altă dată nu se maĭ face»; — a celor din Ilişescĭ, com. de G. Mihuţă: «*Pască* se face nu numaĭ la *Pascĭ*, ci unele femeĭ fac şi la *Sf. George*, la *Inălţarea Domnuluĭ* şi la *Duminica mare*»; — a celor din Capul Codruluĭ, com. de Ştef. Bodnarescul: «*Pască* şi *ouĕ roşĭ* se fac şi la *Duminica mare*»; — a celor din Zaharescĭ, com. de Ars. Băiţan: «*Pască* nu se face numaĭ la Pascĭ, ci şi la *Duminica mare*»; — a celor din Boian, com. de d-l Vas. Turturean: «*Pască* se maĭ face la *Sfântul-George*, la *Ispas* şi la *Rusaliĭ* saŭ *Duminica mare*. Impreună cu *pasca* se fac şi *ouĕ roşĭ*»; — a celor din Băeşescĭ, com. de Vas. Lucan: «*Pască* se maĭ face la *Sf. George*, la *Ispas* şi la *Duminica mare*»; — a celor din Comănescĭ, com. de Tit. Georgian: «*Pască* se face nu numaĭ de Pascĭ, ci şi la *Duminica mare*.»

(1) Dat. Rom. din Tişeuţ, com. de T. Sologiuc: «Copturile, carĭ se fac pentru *Pascĭ*, sunt întâiŭ: *pascĭ*, apoĭ: *cozonacĭ*, *babe* şi alte copturĭ»; — a celor din Stupca, sat în distr. Gura-Homoruluĭ, com. de Nech. Jauca, stud. gimn.: «Femeile coc de Pascĭ felurite copturĭ, precum: *cozonacĭ*, *plăcinte*, *babe*, *învîrtite*, însă maĭ cu sémă *pască*»; — a celor din Sânt-Ilie, sat în distr. Suceviĭ, com. de Lazar Flocĭuc, stud. gimn.: «De Pascĭ se face *pască*, apoĭ *cozonacĭ*, şi carĭ sunt maĭ bogaţĭ fac şi *babe*»; — a celor din Pojarîta, com. de Ilie Flocea: «Femeile coc felurită pască, apoĭ *babă*, şi altele carĭ n'aŭ numire»; — a celor din Capul Codruluĭ, com. de Ştef. Bodnarescul: «Afară de *pască* şi colaciĭ numiţĭ *cozonacĭ*, nu se fac pe la Pascĭ»; — a celor din Sf. Onufreiŭ, com. de Cas. Brébăn: «Pe la noĭ se fac, afară de *pască*, încă şi alte copturĭ carĭ se numesc *moşĭ* saŭ *moşnegĭ* şi *babe*»; — a celor din Crasna, com. de Onufr. German: «Joĭ saŭ Sâmbătă coc femeile *pască*, *colacĭ*, *cozonacĭ*, *plăcinte*, maĭ pe scurt face fie-care ce póte.»

(2) Com. de d-l Vas. Turturean: «Afară de *pască* se maĭ coc încă şi *cozonacĭ*, în aluatul cărora se tórnă lapte dulce, se pune zahăr, scorţişóră, cuişóre, strafide. Se maĭ fac încă şi *colacĭ* rotunḑĭ şi câte o *prescură*.»

(3) Dat. şi cred. Rom. din Tişeuţ, com. de T. Sologiuc.

(4) Dat. Rom. din Brăescĭ, com. de I. Pohóţă: «Sub *Mielul Pascilor*

Digitized by Google

curăţit, se frig întregĭ, şi carĭ se duc în ḑiua de Pascĭ dimpreună cu pasca la sfinţit.

In multe locurĭ am observat, şi maĭ ales pe la oraşe că, neputênd aflà un miel viŭ ca să-l pótă tăià şi sfinţì, fac un *mieluţ de unt* şi pe acela îl aşéză pe masă în locul celuĭ adevĕrat. Iară purcelului, pretutindene unde este datină a tăià purceĭ de Pascĭ, îĭ pun o bucăţică de hrean în gură.

Mielul însemnéză Domnul nostru Is. Chr., iar ce va fi însemnând *purcelul*, până acuma nu-mĭ este cunoscut.

In *Banat*, unde asemenea se taie un miel de Pascĭ, numit *Mielul Pascilor*, este datină ca ósele şi cele-lalte remăşiţe ale acestuia să se îngrópe la un *olton* (ultuónă) de mĕr saŭ pĕr sănĕtos, anume ca şi familia aceea să fie tot anul sănĕtósă. (1)

In fine Sâmbătă séra, şi anume după ce s'aŭ dereticat şi grijit tóte odăile cum se cuvine, tóte copturile şi fripturile, despre carĭ ne-a fost până aicĭ vorba, se aşéză pe o masă, şi cu deosebire la ţéră, unde locuinţele Românilor constaŭ de regulă numaĭ din două odăĭ, una maĭ mică şi alta maĭ mare, pe masa din *casa cea mare.*

Tot atuncĭ se pregătesce şi *blidul cu pasca*, care are a doua ḑi desdiminéţă să se ducă la *biserică* ca să se sfinţéscă.

III.

OUĔLE ROȘIĬ.

Mulţĭ s'aŭ întrebat şi se maĭ întrébă şi acuma : de unde aŭ provenit şi ce însemnătate aŭ *ouĕle roşiĭ* saŭ maĭ bine

înţelege poporul un miel, care se frige şi ducêndu-se la biserică de-odată cu pasca se sfinţesce şi se mănâncă întru îmmulţirea şi sănĕtatea celor ce aŭ rĕmas»; — *Gazeta Transilvanieĭ,* an. L. Braşov 1887, No. 76: «Mesele lor sunt astăḑĭ (în ḑiua de Pascĭ) împodobite cu *ouĕ roşiĭ,* puiul fript nu lipsesce, *Mielul Pascilor* s'a înjunghiat şi din carnea luĭ gustă acum toţĭ împreună, lăudând pre Dumneḑeŭ.»

(1) Com. de d-l Ios. Olariu, învĕţător în Maidan.

Digitized by Google

ḑis ouĕle colorate, ce sunt obicĭnuite la sĕrbătórea Pascilor şi nimenĭ nu şĭ-a dat şi nicĭ nu-şĭ póte da un rĕspuns pe deplin mulţămitor.

Ba uniĭ aŭ întrebuinţat timp şi îndelungate ostenelĭ spre a scrie cărţĭ voluminóse sub numirea de *Originea ouĕlor roşiĭ*, în urmă, cetindu-le la lumina raţiuniĭ, n'aŭ maĭ creḑut nicĭ eĭ înşi-şĭ în celea ce aŭ scris. Iar alţiĭ, înzestraţĭ cu simţul bunuluĭ gust, aŭ luat de obiect acest simbol şi la făclia religiozităţiĭ luĭ aŭ creat opere pline de talent şi moralitate.

Noĭ însă carĭ ne-am propus a scrie numaĭ ceea ce cred şi spun Româniĭ despre aceste ouĕ, nu vom merge aşà departe, ci vom face numaĭ o mică schiţă asupra celor ce ne spune istoria şi usul deosebitelor popóre în privinţa acestuĭ subiect.

Din timpurile cele maĭ depărtate saŭ maĭ bine ḑis din copilăria omeniriĭ, tóte popórele lumiĭ, şi cu deosebire cele ale Asieĭ şi Europeĭ, celebraŭ sĕrbătórea *Anuluĭ noŭ* la *echinocţiul* primăveriĭ, epoca în care ceĭ modernĭ celebréză *sĕrbătórea Pascilor*. Şi în acéstă ḑi, în loc să deà cofeturĭ alese, zaharicale şi alte lucrurĭ, cum se oferă astăḑĭ, ele îşĭ trimiteaŭ ca simbol de fecunditate şi afecţiune reciprocă *ouĕ colorate* în diferite colorĭ şi maĭ cu sémă în *roşu*, colórea favorită a maĭ multor naţiunĭ. Maĭ târḑiŭ însă, mutându-se, prin progresul civilisaţiuniĭ, sĕrbătórea anuluĭ noŭ la solstiţiul erniĭ, epoca în care găinele nu ouĕ saŭ ouĕ prea puţin, ómeniĭ aŭ născocit ca semn de afecţiune reciprocă alte obiecte de oferit, rĕmânênd ouĕle a se distribuì tot la vechea lor epocă, în care astăḑĭ *Perşiĭ* şi alte popóre ale Asieĭ celebréză sĕrbătórea anuluĭ noŭ la solstiţiul solar, şi între alte darurĭ îşĭ trimit şi *ouĕ multi-colore*. Chiar în *Rusia* şi cu deosebire în Moscva se serbéză *anul noŭ* printr'o distribuţiune de ouĕ colorate, pe carĭ se vede adesea inscripţiunea *Christos a înviat*.

Acest obiceiŭ, care s'a transmis Creştinilor póte că de la păgânĭ saŭ Evreĭ, este mult întrebuinţat în *Italia*, *Spania* şi chiar în unele părţĭ ale *Francieĭ* şi cu deosebire în *Provence*. Şi ceea ce ne face a crede şi maĭ mult în acéstă transmisiune este obiceiul ce ne constată istoria, că femeile

Digitized by Google

evreice la sĕrbătórea pascală puneaŭ pe o masă ouĕ tarĭ, ca simbol a paseriĭ mitologice numită *Ziz*, despre care s'aŭ povestit o mulţime de fabule fantastice şi bizare.

La străbuniĭ noştri *Romanĭ* tineriĭ coloraŭ oul în roşu şi, pe lângă alte darurĭ ce-şĭ făceaŭ la sĕrbătórea luĭ *Ianus*, întrebuinţaŭ aceste ouĕ şi în óre-şĭ carĭ jocurĭ. În Roma maĭ figuraŭ ouĕle încă şi în nisce ceremoniĭ religióse, precum erà a *expiaţiunilor*.

Oul se ḑice că represintă pre Creatorul lumiĭ, care produce tot şi conţine în sine totul. La *Perşĭ*, *Egiptenĭ*, *Grecĭ*, *Galĭ* şi la primele popóre ale *Italieĭ*, oul erà emblema universuluĭ, opera divinităţiĭ supreme.

Egiptenii, carĭ numĕraŭ maĭ tot atâtea divinităţĭ câte animale şi plante, aveaŭ un ḑeŭ numit *Koref*, nume care în limba lor însémnă *bun* şi *binefăcĕtor*, şi pe care îl represintaŭ sub figura de om, purtând pe cap un *accipiter* (pasĕre răpitóre) spre a însemnà activitatea şi cu un oŭ eşindu-ĭ din gură, simbol al fecundităţiĭ.

La începutul lumiĭ, ḑiceaŭ *Perşiĭ vechĭ*, nu se aflà nimic afară de Dumneḑeŭ. Nóptea chaosuluĭ domnià peste spaţiŭ. În fine apărù un *oŭ*, nóptea îl acoperì cu aripele eĭ, şi oul fecundat se deschise: *Sórele* şi *Luna* eşiră din el şi se ridicară în sus, iar *Pămîntul*, fiind maĭ greŭ, se lăsă în jos cu tóte dependenţele luĭ. Acéstă nópte, oul, sórele şi luna, ce eşiră de aicĭ, rĕmaseră neşterse în mintea acestor popóre primitive, carĭ le făcură obiectul sacrelor lor imnurĭ, păstrându-le suvenirea prin aceste ouĕ colorate, ce făceaŭ parte în tóte sĕrbătorile lor până la jocurile circurilor, în carĭ figuraŭ din distanţă în distanţă ouĕ sculptate în lemn saŭ în pétră.

De la *Perşĭ* póte că a împrumutat *Moisi* versiunea din genesă, care ḑice: «la început Dumneḑeŭ fecundă apele, planând asupra lor, precum găina clocesce oul sĕŭ.»

Călĕtoriĭ globuluĭ ne maĭ spun, că la popórele din sudul *Americeĭ*, la sĕrbătórea anuluĭ noŭ, se golesc ouĕle şi li se umple găócea cu apă mirositóre, şi ouĕle acestea şi le aruncă uniĭ altora prin ferestrele caselor, precum îşĭ aruncă Italieniĭ confeti la epoca carnavaluluĭ. Străiniĭ alérgă atuncĭ din tóte părţile spre a se bucurà de privirea plăcută ce presintă ani-

Digitized by Google

mațiunea stradelor pline de o mulțime de lume galantă, veselă și sgomotósă, care se impresóră de ouĕ umplute cu lichide mirositóre, și care pe jos care călare saŭ în trăsură resping cu aceleașĭ arme tóte aceste atacurĭ, sub forme de proectile cu miĭ de profume, plecate din balcónele și ferestrele fiecăreĭ locuințe a orașuluĭ.

Ast-fel a fost la tóte popórele celebra origine a *ouĕlor roșĭ!* (1)

La noĭ *Româniĭ* ouĕle roșĭ sunt într'o stimă așà de mare, că în ultimele ḑile din Paresimĭ, carĭ preced sĕrbătórea Pascilor, nu se găsesce nicĭ o singură casă românéscă, în care ele sa nu fie obiectul de prima preocupațiune.

Și de óre ce scopul nostru este tocmai de a arătà ceea ce cred și istorisesc Româniĭ despre *ouĕle roșĭ*, de aceea în șirele următóre ne vom și restrînge numaĭ la expunerea legendelor, datinelor și credințelor române despre aceste ouĕ.

Vom începe decĭ maĭ întâiŭ cu legendele.

Prima legendă din *Bucovina*, comuna Frătăuțul-noŭ, distr. Rădăuțuluĭ, sună precum urméză:

«Ḑice că, după ce a născut *Maica Domnuluĭ* pre Is. Chr., *Jidoviĭ* voiră numaĭ decât să pue mâna pe dînsa și pre fiul sĕŭ, anume ca să le curme firul viețiĭ.

«*Maica Domnuluĭ*, auḑind despre acésta, luă pre fiul sĕŭ Iisus în brațe și prinse a fugì cu dînsul în cotro o duceaŭ ochiĭ și piciórele.

«*Jidoviĭ*... după dînsa, și cât pe ce s'o ajungă și s'o prindă.

«*Maica Domnuluĭ* însă, ca să n'o pótă prinde, face *ouĕ roșĭ* și le aruncă în urma sa jos.

«*Jidoviĭ*, ajungênd la ouĕ și vĕḑênd că sunt roșĭ, se opriaŭ, le ridicaŭ de jos, se uitaŭ la dînsele și nu se puteaŭ destul mirà de frumusețea lor.

«Și așà le tăià *Maica Domnuluĭ* calea, și în timpul acesta, atât ea, cât și fiul seŭ Is., scăpară cu viéță de dînșiĭ.

«Și de atuncĭ obicĭnuesc ómeniĭ noștri a face *ouĕ roșiĭ.*» (2)

A doua legendă, tot din *Bucovina*, comuna Bălăcéna, e acésta:

---

(1) M. C. Florențiu, *Originea ouĕlor roșiĭ*, publ. în *Gazeta Transilvanieĭ*, Brașov, 1887.

(2) Com. de Iulian Sidor, stud. gimn.

Digitized by Google

«Ḑice că intr'o ḑi, pe când se aflà Domnul nostru Is. Chr. într'un templu şi predicà cuvîntul luĭ Dumneḑeŭ, *Jidoviĭ*, cariĭ nu-l puteaŭ suferì şi cariĭ îl prigoniaŭ de un timp maĭ îndelungat, voiră să pună mâna pe dînsul şi să-l omóre.

«Domnul nostru Is. Chr. însă, cunoscêndu-le gândurile şi planurile, eşì din templu afară şi se pornì în altă parte.

«Jidoviĭ, vĕḑênd că a eşit din templu, eşiră şi eĭ în urma luĭ, şi luând pietre prinseră a svîrlì într'însul.

«Domnul nostru Is. Chr. însă, în loc să fugă de dînşiĭ, rostì nisce cuvinte tainice în urma cărora tóte pietrele, carĭ le svîrliaŭ jidoviĭ, se prefăceaŭ în *ouĕ roşiĭ.*

«Jidoviĭ, vĕḑênd acéstă minune, se băgară în tóte rĕcorile, încetară de a maĭ svîrlì, şi în loc să fugă Is. de dînşiĭ, începură eĭ a fugì care în cotro îl duceaŭ ochiĭ şi piciórele.

«Şi de atuncĭ aŭ început ómeniĭ a face, spre aducere aminte de acéstă întîmplare, *ouĕ roşĭ.*» (1)

A treia legendă, din orăşelul Boian, sună aşà:

«După ce a fost Domnul nostru Iisus Christos îmmormîntat, învĕţaţiĭ şi maĭ mariĭ Jidovilor, de bucurie că s'aŭ mântuit de dînsul, se adunară cu toţiĭ la un loc, se aşezară la o masă, pe care se aflà un blid cu zémă şi carne de cocoş, precum şi maĭ multe ouĕ fíerte, şi prinseră a mâncà, a bé şi a se veselì.

«Iată însă că pe când staŭ eĭ la masă şi se aflaŭ în culmea veselieĭ, îşĭ aduce unul dintre dînşiĭ aminte de cuvintele luĭ Iisus, pe carĭ le rostise el înainte de a fi prins şi rĕstignit, că adecă a treia ḑi, după ce va fi îmmormîntat, are să învie, şi le-o spuse acésta şi celor-alţĭ.

«Atuncĭ cel ce se aflà în capul meseĭ începù a rîde şi a ḑice:

— «Când va învià cocoşul ce-l mâncăm noĭ acuma, şi când se vor preface aceste ouĕ fierte şi curăţite din albe, cum sunt, în roşĭ, atuncĭ va învià şi Christos!

«N'a apucat însă bine a rostì cuvintele acestea, şi iată că, prin puterea luĭ Dumneḑeŭ, tóte ouĕle se făcură îndată roşiĭ, iară cocoşul din blidul cu zémă învià şi, bătênd din aripĭ, începù a cântà.

(1) Com. de Vasile Jemna, stud. gimn.

Digitized by Google

«Jidoviĭ, vĕḑênd acésta, se băgară în tóte rĕcorile şi, de spaimă, săriră ca fripţĭ de la masă şi voiră ·s'o tae la fugă.

«Cocoşul însă, înainte de ce apucară a spĕlà eĭ putina, îĭ improşcà pre toţĭ cu zémă, şi pre cariĭ i-a ajuns zéma, ĭ-a împestriţat şi le-a umplut tot capul de *râie.*

«Şi de atuncĭ Jidoviĭ îşĭ tund şi rad capul, pe unde ĭ-a ajuns stropéla, şi numaĭ pe de 'nainte, pe unde nu ĭ-a ajuns zéma din pricina urechilor, lasă pĕrul să créscă şi pórtă aşà numiţiĭ *perciunĭ.*

«Şi tot de atuncĭ îndătinéză şi ómeniĭ noştri a face *ouĕ roşĭ* de Pascĭ.» (1)

A patra legendă sună ast-fel:

«Domnul nostru Iisus Christos, încă înainte de ce a fost prins de Jidovĭ, muncit şi restignit pe cruce, spusese maĭ multora că a treia ḑi, după ce va fi îmmormîntat, are să învie.

«Jidoviĭ, cariĭ îĭ purtaŭ acuma de mult Sâmbetele şi cariĭ ar fi voit să se cotorosécă pentru tot-deauna de dînsul, prea bine o sciaŭ acésta. De aceea puseră eĭ, nemijlocit după ce l-aŭ luat de pe cruce şi l-aŭ îmmormîntat, păzitorĭ lângă mormîntul sĕŭ, ca nu cum-và, venind în decursul nopţiĭ apostoliĭ saŭ alţĭ învĕţăceĭ de aĭ sĕĭ, să-l fure, şi apoĭ să ḑică că a înviat.

«Păzitoriĭ, mergênd la mormînt şi voind a-şĭ împlinì cum se cade datoria, luară pietre rotunde în sîn, anume ca, întîmplându-se să vie apostoliĭ saŭ alţĭ inşĭ ca să-l fure pre Iisus, să asvîrle cu pietre în dînşiĭ şi în chipul acesta să-ĭ fugăréscă.

«Pogorîndu-se nu mult după acésta îngerul Domnuluĭ din cer şi apropiindu-se de mormîntul Domnuluĭ Iisus Christos, ca să restórne pétra de pe acesta, păzitoriĭ, cum îl vĕḑură că se apropie de mormînt, îndată îşĭ băgară mânile în sîn, ca să scótă pietrele şi să arunce cu dînsele într'însul.

«Insă n'aŭ apucat bine a pune mânile pe pietre şi iată că acestea s'aŭ prefăcut în *ouĕ roşĭ*, iară eĭ împietriră.

«Şi de atuncĭ păzitoriĭ, cariĭ aŭ fost puşĭ de Jidovĭ ca să păzéscă mormîntul luĭ Iisus Christos, staŭ şi astăḑĭ împie-

(1) Com. de d-l Vas. Turturean, preot.

Digitized by Google

triţĭ lângă mormîntul acestuia, şi când e lună nouă se fac tinerĭ, iar la lună veche se fac bătrânĭ.

«Şi tot de atuncĭ se trage şi datina creştinilor de-a *împiestrì* şi a face *ouĕ roşĭ* de Pascĭ întru aducerea aminte de *Invierea* Domnuluĭ nostru Iisus Christos, de împietrirea păzitorilor sĕĭ şi de prefacerea pietrelor în *ouĕ roşĭ*.» (1)

A cincea legendă sună aşà:

«Ḑice că pe când se află Domnul nostru Is. Chr. rĕstignit pe cruce şi pe când neîmpăcaţiĭ sĕĭ duşmanĭ îl necăjiaŭ şi-l batjocoriaŭ în tot chipul, *Maica Domnuluĭ*, ca maică, făcêndu-i-se milă de fiul sĕŭ, luă o coşarcă plină de ouĕ, se duse cu dînsa la jidovĭ şi închinându-le-o iĭ rugă să înceteze a-l chinuì şi năcăjì maĭ mult.

«Rĕutăcioşiĭ şi neînduraţiĭ jidovĭ însă, în loc s'o asculte să li se facă şi lor milă de Is. şi să înceteze, începură a-l batjocorì şi maĭ tare. Iar când Is. cerù ca să-ĭ deà apă de bĕut, eĭ iĭ deteră în batjocoră oţet şi urzicĭ.

«Maica Domnuluĭ, vĕḑênd acésta, puse coşarca cu ouĕle lângă cruce şi începù a plânge în hohot de se cutremurà cămeşa pe dînsa.

«Stând coşarca lângă cruce şi curgênd din mânile şi piciórele luĭ Is. sângele şiroiŭ, în scurt timp o parte din ouĕle câte se aflaŭ într'însa se improşcară şi se împestriţară, iară o parte se umplură aşà de tare de sânge că se făcură tóte roşiĭ, ca şi când ar fi fost văpsite.

«Domnul nostru Is. Chr., vĕḑênd că ouĕle s'aŭ umplut de sânge, îşĭ aruncă privirile sale către ceĭ ce se aflaŭ de faţă şi le ḑise:

—«De acuma înainte să faceţĭ şi voĭ *ouĕ roşĭ* şi *impestriţate* întru aducere aminte de rĕstignirea mea, după cum am făcut şi eŭ astăḑĭ!

«După ce a înviat Domnul nostru Is. Chr., Maica Domnuluĭ a fost cea dintâiŭ, care a făcut *ouĕ roşĭ* şi *pască* şi mergênd plină de bucurie cu dînsele ca să-l vadă pre fiul sĕŭ, fie-căruĭ om, pre care îl întâlnià, iĭ ḑiceà: «*Christos a înviat!*» şi-ĭ dăruià câte un *oŭ roşu* şi câte o *păscuţă*.

(1) Din Capul Codruluĭ, com. de Ştef. Bodnarescul, şi din Bălăcéna, dict. de Michaiŭ Boca, şi com. de Michaiŭ Rusul, stud. gimn.

Digitized by Google

«Şi de atuncĭ în cóce aŭ început apoĭ ómeniĭ a face *ouĕ roşĭ* şi *împestriţate* de Pascĭ.» (1)

A şésea legendă sună precum urméză:

«Ḑice că pe timpul Invieriĭ Domnuluĭ nostru Is. Chr. stăteà o *jidaucă* pe piéţă cu douĕ coşercĭ pline cu ouĕ albe de vînḑare.

«Intre maĭ mulţĭ alţĭ negustorĭ, carĭ cercetară ouĕle, venì şi *Maria Magdalena* cam iute şi c'o faţă veselă ḑise jidauceĭ:

—«*Christos a înviat!*

«Jidauca însă, auḑind-o, îĭ rĕspunse c'un fel de dispreţ:

—«Da, cum nu!.. o fi'nviat!... Atuncĭ va învià Christos, când se vor face ouĕle din coşercile mele roşĭ!

«N'a apucat însă bine a rostì ea cuvintele acestea şi iată că ouĕle cele albe din coşercĭ se făcură prin minunea luĭ Is Chr. *roşĭ*, şi când dete jidauca de minunea acésta nu se puteà destul mirà.

«*Maria Magdalena* a luat vr'o câte-và ouĕ de acestea şi le duse Domnuluĭ nostru Is. Chr. în cinste, iar cu vr'o câte-và se duse la împĕratul *Tavreri* (2), a căruĭ soţie erà órbă, şi atingênd de vr'o câte-và orĭ ochiĭ împĕrăteseĭ cu dînsele, împĕrătésa îndată se vindecă şi începù a vedé, cum a vĕḑut şi maĭ nainte.

«Şi aşà maĭ multe minunĭ s'aŭ făcut cu ouĕle acestea, drept dovadă că Is. Chr. a înviat.

«Şi spre aducere aminte a minunilor acestora de pe timpul Invieriĭ îndătinéză poporul nostru a face *ouĕ roşĭ* de Pascĭ (3).

A şéptea legendă e acésta:

«Ḑice că nu mult după ce a înviat Domnul nostru Is. Chr., treceà o *jidaucă* cu o coşarcă plină de ouĕ albe pe cap.

«Un ţĕran, întâlnind-o, a strigat:

—«*Christos a înviat!*

Jidauca însă nu voì să crédă şi de-aceea ḑise:

—«Nu-ĭ adevĕrat! Ci atuncĭ va fi înviat Chr., când se vor

---

(1) Din Mănăstirea Homoruluĭ, com. de repausatul învĕţător George Avram; — din Mihovenĭ, dict. de Michaiŭ Cioful şi com. de Vesp. Corvin, stud. gimn.;—din Frătăuţul vechiŭ, dict. de Eudochia Isopescul.

(2) Tavreri = Tiberiŭ?

(3) Din Mănăstirea Homoruluĭ, com. de George Avram.

Digitized by Google

preface ouĕle, carĭ se află în coşarca de pe capul meŭ, din albe, cum sunt, în roşiĭ!

«Rostind ea cuvintele acestea şi căutând la ouĕle din coşarcă vede, spre cea maĭ mare uimire şi mirare a eĭ, că tóte până într'unul sunt roşiĭ.

«Şi de atuncì s'a obicĭnuit *a se roşì ouĕ*; care datină se păstréză şi până în ḑiua de astăḑĭ.» (1)

O variantă a acesteĭ legende sună precum urméză:

«Trecênd odată în ḑiua de Pascĭ pe strada cea mare o *jidaucă* cu o coşarcă plină de ouĕ pe cap şi întâlnindu-se cu o *Româncă,* acésta îĭ ḑice:

—«*Christos a înviat!*

«Jidauca, în loc să-ĭ mulţăméscă şi să ḑică: «*Adevĕrat c'a înviat,*» îĭ rĕspunse în batjocură, că atuncĭ va învià Christos, când se vor face ouĕle eĭ din coşarcă roşĭ.

«N'a apucat însă a rostì cuvintele acestea şi căutând în coşarcă vede, spre cea maĭ mare mirare a eĭ, că ouĕle sunt *roşĭ.*

«De atuncĭ şi până în ḑiua de aḑĭ se fac *ouĕ roşĭ.*» (2)

A opta legendă sună aşà:

«Ḑice că precum se adună ómeniĭ în ḑilele nóstre în timp de iarmaróce şi sĕrbătorĭ marĭ prin oraşe maĭ marĭ şi maĭ micĭ, tot aşà erà datină de-a se adunà şi în timpurile vechĭ.

«Ast-fel se adunară într'un an şi în oraşul *Ţarigrad în ḑiua de Pascĭ* o mulţime de bărbaţĭ şi femeĭ creştine, turcóice şi jidauce pe piaţă, şi fie-care femee aveà douĕ saŭ şi maĭ multe coşărcĭ de ouĕ de vîndut, iară bărbaţiĭ felurite alte mărfurĭ.

«Iată acuma că una dintre femeile creştine salută pre alta, tot creştină, ḑicêndu-ĭ cuvintele, precum se spune la Pascĭ:

—«*Christos a înviat!*

«În vorba acésta se amestecă şi o turcóică şi ḑice:

—«Dacă a înviat Christos al vostru, atuncĭ de bună sémă că şi ouĕle mele dintr'amândouĕ coşercile s'or face roşĭ!

«După acésta, întorcêndu-se şi aruncându-şĭ privirea la coşercile sale, vede, spre cea maĭ mare a eĭ uimire şi mirare,

(1) Din Brăescĭ, com de I. Pohóţă.
(2) Din Căndrenĭ, com. de Leon Poenariu.

Digitized by Google

că tóte ouĕle din amândouĕ coşarcele, cât eraŭ acestea de marĭ, *se făcură roşiĭ ca sângele.*

«Vĕḑênd turcóica minunea acésta, ḑise ruşinată:

—«Mărturisesc şi eŭ că cu adevĕrat a înviat Christos al vostru!

«Şi de atuncĭ, de când, s'a întâmplat acéstă minune, fac Creştiniĭ *ouĕ roşiĭ* de Pascĭ!» (1)

În fine a noua şi ultima legendă, şi anume din *Moldova*, sună precum urméză:

«Atuncĭ când a înviat Christos, o fată duceà ouĕ în póle.

«Auḑind de vestea acésta, în drumul eĭ spuneà la orĭ cine întâlnià ceea-ce a auḑit.

«Iată că-ĭ iese înainte un duşman al luĭ Christos, căruia ea de-asemenea îĭ spuse:

—«Christos a înviat!

—«Nu-ĭ adevĕrat!—ḑise acesta.—Şi dacă-ĭ adevĕrat, ouĕle din pólele tale să se facă roşiĭ!

«Şi pe loc ouĕle s'aŭ făcut roşiĭ.» (2)

Din tóte legendele acestea, câte s'aŭ înşirat până aice, resultă că ómeniĭ aŭ început a face *ouĕ roşĭ* de pe timpul Domnuluì nostru *Is. Chr.* şi maĭ cu sémă începênd dela *Invierea* sa în cóce, (3) şi anume: parte întru amintirea vĕrsăriĭ

(1) Din. Ropcea, sat în distr. Storojineţuluĭ, com. de Emanuil de Cuparencu, stud. gimn.

(2) Elena Voronca, *Pascile Blajinilor*, publ. în *Românul literar*, Bucurescĭ 1891, No. 17, p. 130.

(3) Cred. Rom. din Gura-Homoruluĭ, com. de Emilian Netea, stud. gimn.: «Ómeniĭ aŭ început a face *ouĕ roşiĭ* dela *Invierea luĭ Is. Chr.* încóce»; — a celor din Cupca, sat în distr. Storojineţuluĭ, dict. de Casandra Ţuguiŭ: «De când a dat Domnul nostru Is. Chr. legile, de atuncĭ se fac *ouĕ roşiĭ*»; — a celor din Bălăcéna, dict. de Ana Ureche, com. de Const. Ureche, stud. gimn.: «*Ouĕle roşĭ* se fac de la mórtea luĭ Is. Chr.»; — a celor din Tereblecea, com. de P. Scripcariŭ: «*Ouĕ roşĭ* se fac de atuncĭ, de când aŭ svîrlit Jidaniĭ cu pietre după Is. Chr, care, înviând şi eşind din mormînt, se 'nălţă la cer, şi petrele căḑênd jos, se prefăcură în *ouĕ roşĭ*»; — a celor din Pătrăuţul de lângă Sucéva, com. de d-l V. Turturean: «Pe la Pătrăuţ se crede că *ouĕle roşĭ* se fac spre aducerea aminte a uneĭ minunĭ întâmplate la *Învierea Domnuluĭ.* Îmmormîntându-se adecă Mântuitorul, toţĭ Jidoviĭ, carĭ treceaŭ din urmă către dînsul, aruncaŭ cu pietre asupra mormîntuluĭ. Duminecă diminéţă, după *Înviere*, pietrele se prefăcură în *ouĕ roşĭ.*»

Digitized by Google

sângeluĭ seŭ pentru rescumpĕrarea némuluĭ omenesc de la osînda păcatuluĭ, (1) parte întru amintirea *Învieriĭ* sale, (2) şi parte întru amintirea prefaceriĭ prin puterea sa cea dumneḑeéscă a ouĕlor celor albe, despre carĭ ne amintesc legendele de maĭ sus, în *roşĭ*.

De aicea vine apoĭ că şi Româniĭ de pretutindene îndătinéză a face *ouĕ roşĭ* numaĭ de *Pascĭ* saŭ de *Invierea Domnuluĭ*.

Ḑilele menite de Românĭ saŭ maĭ bine ḑis de Românce pentru prepararea acestuĭ soiŭ de ouĕ sunt cele din *Sĕptĕmâna patimilor*, începênd de Marţĭ înainte, (3) cu deosebire însă *Joia-mare* (4), *Vinerea sacă* şi *Sâmbăta Pascilor* (5),

---

(1) Cred. Rom. din Ilişescĭ, com. de G. Mihuţă: «*Ouĕle roşĭ* le fac spre aducerea aminte de Is. Chr., care şĭ-a vĕrsat sângele sĕŭ pentru rĕscumpĕrarea nóstră de la osînda păcatuluĭ»; — a celor din Bréza, sat în distr. Câmpulunguluĭ, com. de Nic. Prelicĭ, stud. gimn.: «*Ouĕle roşĭ* se fac de aceea pentru că ele însemnéză sângele Domnuluĭ nostru Is. Chr., care a curs când a fost străpuns cu suliţa în cóstă»;—a celor din Sf. Onufreiŭ, com. de Const. Ursachi: «Datina de a *roşì* şi *a muncì ouĕ* să vie de la muncirea Domnuluĭ nostru Is. Chr. că, precum l-aŭ muncit Jidoviĭ pre Is., aşà aŭ luat şi Creştiniĭ datina de a face *ouĕ roşiĭ* spre aducere aminte de muncirea Domnuluĭ nostru Is. Chr.»

(2) Cred. Rom. din Udescĭ, dict. de Maria Boiculeseĭ şi com. de Darie Cosmiuc, stud. gimn.: «*Ouĕle roşĭ* se fac întru amintirea Învieriĭ Domnuluĭ nostru Is. Chr. carele, când a eşit din mormînt, a eşit cu *steag roş* şi cu *vestmînt roş*»; —a celor din Tişeuţ, com. de T. Sologiuc: «Ouĕle se fac maĭ cu sémă de aceea *roşĭ*, pentru că pre Is. Chr. cu *haină roşie* l-aŭ îngropat.»

(3) Com. de d-l V. Turturean: «Ouĕle *se pică* (pop. *chică* = picură = se fac pete saŭ puĭ (puncte) marĭ de céră) şi se împietresc şi boesc de regulă în Sĕptĕmâna Patimilor, cu deosebire *Joĭ*, *Vinerĭ*, şi *Sâmbătă*»; — a celor din Crasna, com. de Onufr. German: «Femeile împiestresc ouĕle *Marţia* şi *Miercurea* din Sĕptĕmâna Patimilor, iar *Joĭ* le fierb, ḑicênd că dacă le fierb în acéstă ḑi nu se strică de grabă. Altele însă le ferb şi în alte ḑile.»

(4) Dat. Rom. din Comănescĭ, com. de Tit. Georgian: «*Ouĕle roşĭ* se fac în *Joia Pascilor* în óle nouĕ»; — a celor din Sf. Onufreiŭ, com. de Cas. Brébăn: «Acésta (colórea) se face maĭ ales *Joĭ* şi Vinerĭ în Sĕptĕmâna patimilor.»

(5) Dat. Rom. din Capul-Codruluĭ, com. de Stef. Bodnarescul: «Ouĕle se coloréză numaĭ in vase nouĕ şi anume: *Joĭ*, *Vinerĭ* şi *Sâmbătă* înaainte de Pasc»ĭ;—a celor din Băeşescĭ, com. de Vas. Lucan: «*Ouĕle roşĭ*

Digitized by Google

iară alegerea lor se póte întâmplà cu vr'o câte-và ḑile şi maĭ nainte. Ba, unele Românce îndătinéză a le alege chiar şi cu treĭ şi jumĕtate de sĕptĕmânĭ maĭ nainte, şi anume în ḑiua de *Mieḑul Păreseĭ* (1) adecă pe la mijlocul Paresimilor şi a le păstrà apoĭ până în *Joia mare.*

Iar alegerea se face în următorul chip:

Se ieaŭ tóte ouĕle cele de găină, căcĭ *ouĕle cele roşĭ* se fac maĭ ales numaĭ din *ouĕ de găină* (2) şi se cércă de aŭ *bănuţĭ* orĭ nu. Cele cu bănuţĭ se păstréză pentru prăsilă, iară cele-lalte şi anume carĭ sunt maĭ frumóse, maĭ curate şi maĭ tarĭ, se întrebuinţéză spre colorare.

Sunt însă uniĭ carĭ întrebuinţéză spre acest scop nu numaĭ ouĕ de găină, ci şi de *pichere* (3), precum şi *ouĕ părăsite* saŭ *părăsiturĭ* de gâscă şi de *curcă.* (4)

---

se fac *Sâmbătă* înainte de Pascĭ»; — a celor din Ilişescĭ, com. de G. Mihuţă: «Cele maĭ multe femeĭ fac ouĕle roşĭ Vinerĭ înainte de Pascĭ, iar *Sâmbătă* le fac póte de aceea că n'aŭ avut Vinerĭ timp, însă acésta nu-ĭ iertat. Ele se fac *Vinerea*, de óre-ce se ḑice că Christos Vinerĭ a vĕrsat sângele sĕŭ pe cruce»;—a celor din Sf. Onufreiŭ, com. de Const. Ursachi: «Ouĕle se coloréză *Joĭ* şi *Vinerĭ* înainte de Pascĭ, şi anume într'un vas noŭ de lut»; — a celor din Zaharescĭ, com. de Ars. Băiţan: «Ouĕle se fac roşĭ Vinerĭ şi Sâmbătă înainte de Pascĭ»; — a celor din *Banat*, com. Secaşiŭ, lângă Oraviţa, com. în 10 Maiŭ 1886, de d-l Valentin Dioniu, învĕţător: «După datina veche ouĕle se roşesc în *Vinerea Patimilor.*»

(1) El. Voronca, *Pascile Blajinilor*, publ. in ḑiar. cit. No. 17: «In ḑiua de *Mieḑu-Păreţiĭ*, în post, femeile numĕră ouĕle pentru Pascĭ, începênd cu cuvîntul *o mie* în loc de *unul.* Din acéstă ḑi încep încetul *a scrie ouĕle* ce sunt destinate a fi *muncite;* aceste ouĕ, deşì scrise în maĭ multe colorĭ, rĕmân albe saŭ altă colóre delicată.»

(2) Datina tuturor Românilor din Bucovina.

(3) Dat. Rom. din Capul Codruluĭ, com. de Ştef. Bodnarescul: «Ouĕle, carĭ se împiestresc, sunt numaĭ de găină şi fórte puţine şi de *pichere*»; — a celor din Băeşescĭ, com. de Vas. Lucan: «Ouĕle pot să fie de găină, de *pichere* şi de raţă».

(4) Dat. Rom. din Mănăstirea Homoruluĭ, com. de G. Macoveiŭ: «Ouĕle carĭ *se roşesc*, sunt de găină, de pichere, de raţă, şi o sémă fac şi de gâscă»; — a celor din Brăescĭ, com. de I. Pohóţă: «Nu numaĭ copiiĭ, ci şi ceĭ bătrânĭ obicĭnuesc a alege ouĕle cele maĭ tarĭ, şi de aceea caută eĭ *părăsiturĭ* (sing. *părăsitură),* adecă *ouĕ părăsite* de gâscă şi de curcă, precum şi ouĕ de pichere»; — a celor din Zaharescĭ, com. de Ars. Băiţan: «Afară de ouĕ de găină, se maĭ roşesc încă şi ouĕ de pichere, în scurt de tot felul de galiţe»; — a celor din Ilişescĭ, com. de G. Mihuţă:

Digitized by Google

În legendele de maĭ sus, precum şi în vorba de tóte ḑilele, se face amintire numaĭ de *ouĕ roşĭ*.

Româniĭ însă întrebuinţéză de Pascĭ nu numaĭ *ouĕ roşì*, ci şi de diferite alte culorĭ. Prin urmare şi colorile, în carĭ se coloréză ele, sunt de maĭ multe felurĭ, şi anume: *galbine*, *roşĭ*, *verḑĭ*, *albastre* şi *negre*. Iar terminiĭ technicĭ pentru fie-care din aceste cincĭ colorĭ saŭ văpsele sunt:

Gălbinélă, *gălbănare*, *gălbinéţă* pl. *gălbănărĭ*, *gălbinele*, şi *gălbineţe*. Iar termonul cel maĭ usistat e pl. *gălbinele*.

Roşală, şi *roşaţă*, pl. *roşele*, *ruşele* şi *roşeţe*. Iar termenul cel maĭ usistat e pl. *roşele*.

Albăstrélă pl. *albăstrele*.

Verdéţă pl. *verdeţe* şi *verdèle*.

Negrélă şi *negréţă* pl. *negrele* şi *negreţe* saŭ *negreţurĭ*. (1)

Tóte colorile acestea se prepară, după cum vom vedé maĭ la vale, numaĭ în vase nouĕ şi anume din causă că ouĕle, ce se coloréză într'însele, să nu se păteze, ci să iasă cât se póte de curate. Dar nu numaĭ atâta, ci pentru fie-care colóre se cere un vas deosebit. (2)

Gălbinelele se fac din următórele plante şi anume: din

«Ouĕle, carĭ se roşesc, sunt de găină, de raţă, de gâscă şi de pichere»;— a celor din Sf. Onufreiŭ, com. de Const. Ursachi: «Ouĕle, carĭ se roşesc sunt nu numaĭ de găină, ci şi de raţă şi de pichere»; — a celor din Pătrăuţ, com de d-l Vas. Turturean: «Se coloréză şi se împiestresc ouĕ de găină, maĭ rar de raţă, şi fórte rar şi de *picheră*»; — a celor din *Banat*, com. Secaşiŭ, com. de d-l Val. Dioniu: «Ouĕle de roşit pot fi de găină, gâscă, raţă şi *găină de mare*.»

(1) Dat. Rom. din Sf. Onufreiŭ, com. de Const. Ursachi: «Colorile în deosebĭ, în carĭ se coloréză ouĕle, se numesc *gălbinărĭ* saŭ *gălbinele*, *roşéţă*, *verdéţă şi negréţă*»; — a celor din Băeşescĭ, com. de Vas. Lucan: «Sunt *gălbinele*, *roşele* şi *negrele*»; — a celor din Capul Codruluĭ, com. de Ştef. Bodnarescul: «Colorile, în carĭ se coloréză ouĕle, se numesc *văpsele*, în deosebĭ însă se numesc ele: *gălbinele*, *roşéţă* şi *verdéţă*»;— a celor din *Banat*, com. Secaşiŭ, com. de d-l Val. Dioniu: «Colorile cu carĭ se coloréză ouĕle se numesc *ruşele*, fie apoĭ şi *galbine*.»

(2) Dat. Rom. din Pătrăuţ, com. de d-l Vas. Turturean: «Ólele să fie nouĕ, şi pentru fie-care colóre altă ólă»; — a celor din Broscăuţul-vechiŭ, dict. de Ilinca Bahriu: «Tóte colorile se fac în óle nouĕ»; — a celor din *Banat*, com. Secaşiŭ, com. de d-l Val. Dioniu: «Pentru fie-care colóre se întrebuinţéză de regulă un alt vas».

Digitized by Google

scórţă saŭ frunză de *păduret acru,* (1) lat. Pyrus sylvestris, o specie de mĕr sălbatic, ale căruĭ *pădureţe* aŭ o colóre roşie şi sunt fórte acre; *Laptele câneluĭ,* (2) lat. Euphorbia Cyparisias ; *Răchiţică,* (3) lat. Salix purpurea ; *Drobiţă,* (4) lat. Genista tinctoria; *cójă de cépă*; (5) *Lozâ,* lat. Salix vitelina, un fel de răchită de luncă (6), şi, în

---

(1) Dat. Rom. din Mănăstirea Homoruluĭ, com. de G. Macoveiŭ: «Ouĕle se fac maĭ întâiŭ *galbene,* adecă se ferbe *cójă de păduret* şi în zéma aceste córje se fac galbene, iar după aceea se bagă în *băcan* şi se fac *roşiĭ*»; — a celor din Cupca, dict de Cas. Ţuguiŭ: «Ouĕle se fac *galbene* în *frunză de păduret* şi *pétră acră*»;—a celor din Pătrăuţ de lângă Sucéva, com. de d-l Vas. Turturean: «Gălbinelele se fac din *scórţă de păduret,* care se fierbe în apă, turnându-se şi puţină pétră într'însa»; — a celor din Comănescĭ, com. de Tit. Georgian: «Din *scórţă de păduret,* amestecată cu pétră acră se fac ouĕle *galbene*»; — a celor din Bălăcéna, com. de Const. Ureche: «*galbăn* se face din *scórţă de păduret* şi *pétră acră*;» — a celor din Tereblecea, com. de P. Scripcariŭ; — a celor din Broscăuţul-vechiŭ, dict. de Ilinca Bahriu, şi com. de George Palamarciuc, stud. gimn.;—a celor din Frătăuţul-noŭ, com. de Iul. Sidor: «*Gălbinelele* se fac din *frunză de păduret* şi din *Laptele câneluĭ.*»

(2) Dat. Rom. din Sf. Onufreiŭ, com. de Cas. Brébăn: «Ouĕle se fac *galbine* în *Laptele câneluĭ* saŭ în *cójă de păduret,* unde se maĭ pune şi *pétră acră,* şi aşà galbine le pun apoĭ în *roşaţă*»; — tot de acolo, com. de Const. Ursachi: «*Gălbinelele* se fac din următórele plante: *Laptele câneluĭ, Drobiţă* şi *cójă de păduret,* şi anume: se ferbe una din plantele acestea, se pune în năuntru şi *pétra acră* ca gălbinelele *să se împestrésca* şi apoĭ se pun ouĕle într'însele;» — a celor din Bosancĭ, com. de Sim. Şutu: «Colórea cea *galbănă*— căcĭ ouĕle se fac maĭ întâiu galbene—se face din *Laptele câneluĭ,* din crenguţe de *mĕr* şi de *pĕr* sĕlbatic şi din *zer de vacă*»; — a celor din *Banat,* com. Secaşiŭ, com. de Val. Dioniu: «*Laptele câneluĭ* saŭ *Ariul,* din care se face colórea *galbănă,* se aflâ pe câmp în abundanţă.»

(3) Dat. Rom din Băeşescĭ, com. de Vas. Lucan: «Ouĕle se pun Vinerĭ séra într'o ólă nouă cu *gălbinele.* Iar *gălbinelele* se fac din *răchiţică* şi din *pétră acră.*»

(4) Dat. Rom. din Sf. Onufreiŭ, com de Const. Ursachi;—a celor din Capul Codruluĭ, com. de Ştef. Bodnarescul: «*Gălbinelele* se fac din *Laptele câneluĭ,* din *Drobiţă,* rostită almintrelea şi *drobgiţă* şi *drobghiţă,* şi din *cója de mlădiţe de păduret.*»

(5) Dat. Rom. din Pătrăuţul de lângă Sucéva, com. de Victor Morariu, stud. gimn.: «*Colórea galbănă* se face din *pădureţe* şi din *cóje de cépă.*»

(6) Dat. Rom. din Ilişescĭ, com. de G. Mihuţă: «*Ouĕle galbine* se fac maĭ ales din *frunză* şi *scórţă de lozâ,* maĭ departe din *scórţă de păduret* saŭ *mĕr acru.*»

Digitized by Google

fine, din *Româniță* lat. Matricaria Chamomilla și din *Țîța vacii*. (1)

Gălbinelele din *scórță* saŭ *cójă de pădureț* se fac în următorul mod: Se pune cójă de pădureț într'o ólă nouă cu apă curată la foc ca să férbă bine până ce iese tótă zéma dintr'însa. După ce a fiert de ajuns, se scurge zéma în altă ólă, asemenea nouă, se pune *pétră acră* sfărmată într'însa și apoĭ se maĭ lasă un restimp ca să férbă. Se iea apoĭ óla cu zéma acésta de la foc, se pune de o parte pe vatră ca să se rĕcoréscă puțin și pe urmă se pun ouĕle cele albe într'însa, Se caută însă ca zéma să nu fie nicĭ prea ferbinte, ca să nu se topéscă céra de pe ouĕle cele împietrite, nicĭ prea rece. căcĭ în casul acesta gălbinelele nu s'ar prinde de ouĕ. După ce s'aŭ pus ouĕle, se lasă în ólă până ce s'aŭ prins gălbinelele de dînsele, și apoĭ se scot afară *galbene*. Ouĕle galbene se pun apoĭ în *roșele* și se fac *roșĭ*, iar din *roșu* se fac *negre*, căcĭ numaĭ așa se prinde culórea cea *négră* de oŭ. (2)

Tot cam așà se fac *Gălbinelele* din *scórță de pădureț acru* saŭ din *loză* și în alte părțĭ. Se taie adecă unul saŭ și maĭ multe ramurĭ tinere de pădureț saŭ de loză, se jupesce scórța de pe dînsele și se pune într'o ólá nouă umplută cu apă curată la foc ca să férbă. După ce a fiert de ajuns, adecă până ce s'a scurs tótă puterea dintr'însa și apa s'a făcut galbănă, se iea óla de la foc, se scurge zéma dintr'însa în altă ólă, asemenea nouă, și în zéma acésta se pune *pétră acră* și așà se lasă apoĭ până ce pétra acră se topesce iar zéma se rĕcoresce atâta până ce devine ce-và maĭ caldă decât apa cea de vară. (3)

---

(1) Dat. Rom. din Băeșescĭ, com. de Octavian Seretean, stud. gimn.: «Femeile împietresc ouĕle cu felurite culorĭ. pre carĭ le fac ele din *Româniță, Țîța vaciĭ* și din *cójă de mĕr acru.*»

(2) Dat. Rom. din Tereblecea, com. de P. Scripcariŭ; — a celor din Broscăuțul-vechiŭ, dict. de Il. Bahriu și com. de G. Palamarciuc.

(3) Dat. Rom. din Ilișescĭ, com. de G. Mihuță; — a celor din Pătrăuț p. S., com. de d-l V. Turturean: «*Gălbinelele* se fac din scórță de pădureț, care se ferbe în apă turnându-se și puțină apă într'însa. Voind a îngălbenì ouĕle, se scóte scórța, iară *gălbinelele* se lasă până se maĭ rĕcesc și apoĭ se pun ouĕle în năuntru, pentru că altmintrelea s'ar topì céra de pe dînsele»; — a celor din Broscăuț, com. de Nistor Costaș, stud. gimn.

Digitized by Google

Procedura din urmă, adecă punerea petreĭ acre, se numesce *a împietrì gălbinelele.*

Unele femeĭ însă *împietresc gălbinelele* nu numaĭ cu pétră acră, ci tot-de-odată şi cu *zer* saŭ cu *zară* din lapte de vacă (1)

După ce *s'aŭ împietrit* acuma *gălbinelele*, se pun într'însele ouĕle cele albe, căcĭ tóte ouĕle fără deosebire, se fac maĭ întâiŭ din albe galbene, (2) şi se lasă apoĭ într'însele ca la o óră, altă dată chiar o óră şi jumătate, şi după aceea se scot afară, se lasă să se usuce bine, carĭ după ce s'aŭ uscat se pun orĭ în *roşele*, orĭ în *negrele*, adecă în care colóre voesc maĭ departe să le coloreze (3).

Şi ouĕlele de aceea se fac maĭ întâiŭ din albe galbene, pentru că în casul acesta tóte cele-lalte colorĭ se prind maĭ bine de dînsele. (4)

Cele maĭ rĕspândite şi maĭ usitate *gălbinele* la acéstă o-

---

(1) Dat. Rom. din Mănăstirea Homoruluĭ, com. de G. Macoveiŭ: «O sémă de femeĭ le împietresc cu *zară*»;—a celor din Zaharescĭ, com. de Ars. Băiţan: «Ouĕle se împietresc cu *zer*»; — a celor din Capul Codruluĭ, com. de Ştef. Bodnarescu: «Se maĭ face galbăn cu cójă şi mlădiţă de pădureţ şi cu *zer acru de vacă*, care încă se fierbe şi se pune iarăşĭ pétră acrà»; — a celor din Pătrăuţ, com. de Victor Morariu: «Ca să iésă ouĕle fără pete, curate, *se împietresc*, se pune adecă în *zer próspĕt* pétră acră şi se lasă până se topesce pétra acră. Apoĭ se pun ouĕle în el, şi stând ca la vr'o douĕ ore, se curăţă de orĭ-ce pată»; — a celor din Bosancĭ, com. de Sim. Şutu: «Colórea cea galbănă se face din crenguţe de mĕr, de pĕr, din Laptele câneluĭ, şi din *zer de vacă*, carĭ tóte se ferb într'o ólă nouă.»

(2) Dat. Rom. din Pătrăuţ p. S., com. de d-l V. Turturean: «Ouĕle se fac maĭ întâiŭ galbene din albe», — a celor din Bosancĭ, com. de Sim. Şutu: «Ouĕle se fac maĭ întâiŭ galbene»; — a celor din Horodnicul-de-jos, distr. Rădăuţuluĭ, com, de St. Turturean, stud. gimn.: «Ouĕle le fac maĭ întâiŭ galbene, apoĭ le picură cu céră şi pe urmă le pun în *roşaţă*. Scoţĕndu-le din *roşaţă*, iarăşĭ le picură şi apoĭ le pun în *negreţe*, şi după ce le scot din *negreţe* le ferb. Ast-fel capĕtă ouĕle colorĭ felurite.»

(3) Dat. Rom. din Ilişescĭ, com. de G. Mihuţă; — a celor din Brăescĭ, com. de I. Pohóţă: «Colórea ouĕlor se începe Vinerĭ în Sĕptĕmâna Patimilor şi anume Vinerĭ diminéţă se pune într'o ólă nouă cójă de pădureţ fórte acru cu *pétră acră* saŭ cu *zer* şi aşà *se împietresc* ele. După împietrire se scot, se lasă să se usuce, şi apoĭ se pun în altă ólă, iarăşĭ nouă, în care se află *băcan roşu* saŭ *negru*, după cum voesc să le coloreze, şi ce-và colóre roşie. In acest mod se coloréză ouĕle de Pascĭ.»

(4) Com de G. Mihuţă.

Digitized by Google

casiune sunt, după cum resultă din notițele subliniare de maĭ sus, acelea ce se fac din *scórța de pădureț acru.* Şi asta din causă că pădurețul se póte orĭ şi când şi maĭ în fie-care grădină aflà. Din contră însă tóte cele-lalte plante, afară dóră de *Laptele câneluĭ*, trebue să se adune în decursul veriĭ, *când sunt* în flóre, şi să se păstreze apoĭ peste an.

Însă nu fie-care femee e în stare s'o facă acésta, maĭ ales că culegerea şi păstrarea tuturor plantelor acestora trebue să se facă cu mare precauțiune ca să nu se păteze, pentru că în casul acesta, colórea ce iese dintr'însele, nu e curată.

Din *Laptele câneluĭ* se fac *gălbinelele* ast-fel: Se strînge *Laptele câneluĭ* aşà verde, cum se aflǎ pe câmp, şi se pune într'o ólă nouă cu apă curată la foc să férbă. După ce a fiert de ajuns, se pune *pétră acră* în lăuntru, apoĭ se iea de-o parte de la foc şi se lasă până ce rĕmâne numaĭ abià cald, şi abià atuncĭ se pun ouĕle, maĭ ales cele *închistrite,* ca să nu se topéscă céra de pe dînsele. (1)

Româncele din *Banat,* aducênd *Laptele câneluĭ* saŭ *Arìul,* după cum îl maĭ numesc ele, din pădure saŭ de pe şes, îl pun Joĭ séra spre Vinerea Patimilor să férbă în apă de rîŭ, până când se face móle. După aceea strecură *arìul*, remânênd numaĭ colórea galbenă. Pun apoĭ *pétră acră* în căldarea saŭ óla, în care s'a fiert arìul şi o lasă apoĭ acolo la foc, până ce se topesce în apă. Acésta servesce spre *împietrirea* ouĕlor. Acest vas servesce apoĭ şi la colorire, dacă nu le maĭ trebuesce apă de împietrit. Ouĕle înainte de împietrire se spală într'o trocuță cu apă rece ca să fie frumóse. Ast-fel spĕlate se pun apoĭ în *împietrelĭ*, de unde se scot afară şi se aşéză în vasul cu colorile, acì apoĭ se ferb şi se coloréză. Femeea, care doresce să aibă ouĕ frumóse, le bagă în *arìu*, şi după aceea în *lemnuş.* (2)

Tot cam în acest chip se fac *gălbinelele* şi cu *Drobiță*, precum şi cu tóte celelalte plante, carĭ s'aŭ amintit maĭ sus, cu acea deosebire numaĭ, după cum am maĭ spus, că cele-lalte

---

(1) Dat. Rom. din Capul Codruluĭ, com. de Şt. Bodnarescul.
(2) Dat. Rom. din Secaşiŭ, com. de d-l Val. Dioniu.

Digitized by Google

plante se adună de cu vară şi se păstréză peste érnă până în Sĕptĕmâna Patimelor. (1)

Roşelele saŭ *roşeţele* se fac din: *sovîrv* (2), lat. Origanum vulgare; scórţă de *arin roşu* (3), lat. Alnus glutinosa; *scorţiţă roşă* saŭ *scorţişóră*, numită în Banat: *lemnuş* (4), adecă surcele de lemn de Brasilia, care se cumpĕră din târg de pe la dughene; *băcan roşu*, (5) şi din *Pojarniţă*, lat. Hypericum perforatum, despre care se crede că e stropită cu sângele Domnuluĭ nostru Is. Chr., şi de aceea zéma eĭ e roşie. (6)

Fie-care dintre plantele acestea se ferbe într'o ólă nouă, în care, pe lângă apă curată, se pune şi puţină pétră acră. (7)

Iar după ce în chipul acesta s'aŭ făcut *roşeţele*, se pun într'însele ouĕle cele galbene şi se fac *roşiĭ*. Ouĕle albe însă nicĭ odată nu se pun în *roşeţe*. (8)

---

(1) Dat. Rom. din Tereblecea, dict. de Maranda Nimegean, com. de Pavel Nimegean, stud. gimn.: «*Drobiţa* se strînge de cu vară şi se usucă peste érnă. La Pascĭ se ferbe şi în zéma eĭ se pune *pétră acră* şi apoĭ se pun ouĕle şi se fac *galbene*.»

(2) Dat. Rom. din Bălăcéna, dict. de Ana Ureche, com. de Const. Ureche: «*Roşu* se face cu *sovîrv* şi cu *arin*»;—a celor din Băeşescĭ, com. de Vas. Lucan: «La coloritul ouĕlor roşĭ se întrebuinţéză *sovîrv* şi *scórţă de pĕdureţ*.»

(3) Dat. Rom. din Ilişescĭ, com. de G. Mihuţă: «Colórea roşie saŭ *roşeţele* se fac din *scórţă de arin roşu*.»

(4) Dat. Rom. din Secaşiŭ, com. de d-l Valent. Dioniu: «*Lemnuşul* se procură de la neguţitorie. El se ferbe până ce iese *roşéla* din el, şi póte rĕmâné şi nestrecurat.»

(5) Dat. Rom. din Pătrăuţ p. S., com de V. Morariŭ: «*Roşelele* se fac din *băcan*, un fel de lemn mărunt, care se ferbe în apă»; —a celor din Horodnicul-de-sus, com. de Ştef. Turturean: «*Roşaţa* se face din *băcan* şi *scorţiţă roşă*»;—a celor din Capul Codruluĭ, com. de Şt. Bodnarescul: «*Roşelele* se fac cu aşà numitul *băcan*, nisce surcele roşiĭ, carĭ se ferb în ólă nouă şi în care iarăşĭ se pune *pétră acră*»; —a celor din Zaharescĭ, com. de Ars. Băiţan: «Colorile, cu carĭ se roşesc ouĕle, se fac din *băcan*»;—a celor din Sf. Onufreiŭ, com de Const. Ursachi: «Colorile, cu carĭ se roşesc ouĕle, se fac din *scorţişóră* şi *băcan*»;—a celor din Tereblecea, com. de P. Scripcariŭ: «*Roşul* se face din *băcan*. Când se pun ouĕle în roşu, nu se pune *băcanul* tot de-o-dată, ci se pune pe rînd, şi se dă séma ca ouĕle să nu se facă prea întunecate.»

(6) Dat. Rom. din Ilişescĭ, com. de G. Mihuţă.

(7) Dat. Rom. din Capul Codruluĭ, com. de Ştef. Bodnarescul.

(8) Dat. Rom. din Sf. Onufreiŭ, com. de Cas. Brébăn: «Spre *a roşì*

Digitized by Google

Se maĭ fac însă *roşelele* şi în următorul chip:

Se iea peste o mână de *frunză de păduref* şi două mânĭ de *frunză de sovîrv* şi se pun într'o pùtinică, în care se tórnă zémă de *scórţă de păduref*, şi aşà se lasă să steà apoĭ treĭ ḑile. După treĭ ḑile se tórnă frunza şi zama din putinică într'o covăţică şi se frécă bine la un loc. Făcêndu-se acésta se ieaŭ ouĕle cele galbene şi se pun într'o ólă cu apă caldă, în care se tórnă tot-odată şi o lecuţă din amestecătura sus numită, adecă din frunza de păduret şi sovîrv, şi aşà se lasă apoĭ ouĕle să férbă, şi ast-fel se fac *roşiĭ*. (1)

Din *roşiĭ* se pot face *negre*, şi anume luându-se, după ce s'aŭ scos din *roşele* şi s'aŭ uscat, şi punêndu-se în *negrèle*. (2)

Negrelele saŭ *negreţele* se fac: din scórţă de *arin negru*, (3) lat. Alnus glutinosa; cójă de *nuc*, (4) şi din *surcele* saŭ *surceluţe* pentru negru, carĭ asemenea se ferb în apă şi se împetresc cu pétra acră (5)

În *negrèle* se pun numaĭ atuncĭ când voesc să le coloreze maĭ departe, iar de nu, se ferb şi, scoţêndu-le, se sterg de céră cu un petic.

---

ouĕle se ferbe într'o ólă nouă *băcan*, şi dintru acesta se face *roşaţa*. Înainte însă de-a se pune în *roşaţă* şi a se *roşì*, se fac *galbene*. Nicĭ când însă albe nu se pun de-o-dată în roş.»

(1) Dat. Rom. din Tereblecea, dict. de Maranda Nimegean, com. de P. Nimegean.

(2) Com. de d-l Vas. Turturean: «*Ouĕle roşiĭ* se fac din cele *galbene*, iar din roşii se pot face *negre*, şi anume luându-se din *roşele* şi punêndu-se în *negrele*.»

(3) Dat. Rom. din Ilişescĭ: «*Negreţile* saŭ *negreţurile* se fac din *arin negru*.»

(4) Dat. Rom. din Pătrăuţ, com. de Vict. Morariŭ: «Colórea négră se face din cójă de *nuc*.»

(5) Dat. Rom. din Pătrăuţ, com. de d-l Vas. Turturean;—a celor din Sf. Onufreiŭ, com. de Cas. Brébăn: «*Negru* se face în *negréţă*, iară *negréţa* se face ferbêndu-se cu apă *surceluţe*, adecă nisce surcele de un fel de lemn negru»; — a celor din Tereblecea, com. de P. Scripcariŭ: «*Negrul* se face în *scorţiţă négră* saŭ *surceluţe negre*»; — El Sevastos, *Sĕrbătorile pop.*, publ. în ḑiar. cit., p. 154: «*Negru* se face cu *lemn negru* strujit mărunţel şi fiert bine. De pe boiaua cea roşie poţĭ să-l puĭ (oul) în negru că iese maĭ frumos. *Lilà* se face tot cu *băcan negru*, numaĭ îl scoţĭ repede.»

Digitized by Google

Ouĕle negre se fac numaĭ din cele *roşĭ*. (1)

Verdèlele saŭ *verdeţele* se fac: din *Dediţă* (2), lat. Anemone pulsatila; sĕmînţă şi sîmburĭ de *Flórea* saŭ *Sórea sóreluĭ* (3), lat. Helianthus annuus; *Brânduşă*, lat. Crocus vernus; *Ruja négră* (4), lat. Paeonia officinalis Grec. şi din *urzicĭ*. (5)

Dediţa, care pe la Pascĭ e de regulă înflorită, se strînge de pe câmp şi se pune aşà verde, cum este, într'o ólă nouă cu apă curată la foc să férbă. Tot odată se pune într'însa şi pétră acră, şi pe urmă se pun ouĕle şi se fac *verḑĭ*. (6)

Sĕmînţa de *Flórea* saŭ *Sórea sóreluĭ* se frécă cu un macahon într'un macorteţ în apă caldă şi se pun ouĕle în năuntru. (7)

Româncele din *Moldova*, dacă voesc să aibă *ouĕ verḑĭ*, móe *Sórea Sóreluĭ* cu borş din putină. (8)

Unele femeĭ îndătinéză, când voesc să facă maĭ multe felurĭ de *ouĕ verḑĭ*, a ferbe sĕmînţa de *Sórea sóreluĭ* într'o ólă cu *gălbenele* la un loc. (9)

Sîmburiĭ de Flórea sóreluĭ se móe în apă caldă şi în apa acésta se pune apoĭ pétră acră. După ce s'a desfăcut pétra

(1) Com. de d-l Vas. Turturean.

(2) Dat. Rom. din Bălăcéna, dict. de Ana Ureche, com. de Const. Ureche;— a celor din Pătrăuţ, com. de d-l Vas. Turturean; — a celor din Tereblecea, dict. de Mar. Nimigean, com. de P. Nimigean: «*Flórea de Dediţă* se ferbe, se pune în zéma eĭ pétră acră şi în lăuntru se fac ouĕle verḑĭ.»

(3) Com. de d-l Vas. Turturean şi Şt. Bodnarescul.

(4) Dat. Rom. din Pătrăuţ p. S., com. de Vict. Morariŭ;—a celor din Capul Codruluĭ, com. de Şt. Bodnarescul: «Colorile, cu carĭ se coloréză ouĕle în diferite felurĭ, se fac maĭ cu sémă din următórele plante: *brânduşă*, *rujă négră* şi *sovîrv*; însă acuma se întrebuinţéză spre scopul acesta colorĭ cumpĕrate din târg.»

(5) Dat. Rom. din Sânt-Ilie, sat în distr. Suceviĭ, com. de Lazăr Flociuc, stud. gimn.: «Colorile cu carĭ se coloréză ouĕle se fac, şi anume cele *galbine* din *Lăptiugă* şi din *Ochiul bouluĭ*; cele *roşiĭ*: din *Pojarniţă* şi *băcan roşu*; cele *albastre*: din *Dediţă*; iară cele *verḑĭ* din *urzicĭ*.»

(6) Dat. Rom. din Pătrăuţ, com. de d-l Vas. Turturean.

(7) Dat. Rom. din Pătrăuţ, com. de d-l Vas. Turturean;—a celor din Capul Codruluĭ, com. de Ştef. Bodnarescul: «*Verde* se face din sĕmînţă de *Flórea sóreluĭ* fértă în apă cu calacan şi cu pétră acră.»

(8) El. Sevastos, *Serbătorile pop.*, publ. în ḑiar. cit., p. 154.

(9) Dat. Rom. din Capul Codruluĭ, com. de Ştef. Bodnarescul.

Digitized by Google

acră se pun ouĕle galbene saŭ albe, maĭ ales însă galbene, şi se fac *verḑĭ*. Maĭ frumóse se fac însă acelea ce aŭ fost maĭ nainte galbene. (1)

Albăstrelele se fac diu *Dediță* (2); *Flórea sóreluĭ* (3); din *sĕmînță de Flórea sóreluĭ* (4); şi din aceleaşĭ surcele din carĭ se fac şi *negrelele*, cu acea deosebire numaĭ că tóte plantele acestea la prepararea colóreĭ albastre se ferb, în loc de apă curată, cu *borş acru*, în care se pune pétră acră şi *pétră vînĕtă*. (5)

Cea maĭ frumósă colóre albastră însă se produce din *sĕmînță de Flórea sóreluĭ* fiértă la un loc cu borş şi pétră acră. (6)

Românceie din *Moldova* móe *Sórea sóreluĭ* cu apă caldă şi, punêndu-se ouĕle în acéstă apă, se fac *albastre*, pe urmă le pun în florĭ şi ies *pembè* orĭ *trandafirìĭ* frumóse, saŭ *albastre-deschise*, dacă ouĕle numaĭ se móe şi îndată se scot din Sórea Sóreluì; iar de vreaŭ să fie maĭ închise le lasă maĭ mult. (7)

Ouĕle *albastre* se fac de regulă din cele *albe*. (8)

Acestea sunt tóte colorile, carĭ le prepară Româncele şi cu deosebire cele din *Bucovina*, pentru colorarea ouĕlor de Pascĭ.

Intr'însele se fac ouĕle *galbene*, *roşĭ*, *negre*, *albastre* şi *verḑì*. (9)

---

(1) Dat. Rom. din Tereblecea, dict. de Mar. Nimegean, com. de P. Nimegean.

(2) Dat. Rom. din Bosancĭ, com. de Sim. Şutu.

(3) El. Sevastos, *Serbătorile pop.*, publ. în ḑiar. cit., p 151 şi 154.

(4) Dat. Rom. din Capul Codruluĭ, com. de Ştef. Bodnarescul; — a celor din Bosancĭ, com. de Sim. Şutu.

(5) Dat. Rom. din Pătrăuț, com. de d-l Vas. Turturean;—a celor din Sf. Onufreiŭ, com. de Cas. Brébăn.

(6) După spusa Rom. din Capul Codruluĭ, com. de Ştef. Bodnarescul.

(7) El. Sevastos, *Serbătorile pop.*, publ. în ḑiar. cit., p. 151. şi 154.

(8) Com. de d-l Vas. Turturean.

(9) Dat. Rom. din Sf. Onufreiŭ, com. de Cas. Brébăn: «Pe lângă *roşĭ*, se maĭ coloréză ouĕle încă şi *galben*, *negru*, *verde* şi *albastru*»; — a celor din Zaharescĭ, com. de Ars. Băițan: «Ouĕle se fac nu numaĭ *roşĭ*, ci şi *negre*, *albastre*, *verḑĭ* şi *împiestrite*»; — a celor din Tereblecea, com. de P. Scripcariŭ: «Colorile ouĕlor roşĭ sunt: *galbene*, *roşĭ*, *negre*,

Digitized by Google

Iar termenii technicĭ poporalĭ pentru colorarea lor sunt şi anume pentru producerea colóreĭ galbene: *a îngălbenì* şi *a împietrì;* pentru producerea colóreĭ roşiĭ: *a roşì;* a celeĭ negre: *a negrì;* a celeĭ albastre: *a albăstrì;* şi a celeĭ verḑĭ: *a înverḑì.* (1)

Iar oul cel dintâiŭ, care se colorézā pentru probă, ca să vadă cum va eşì colórea: bine saŭ rĕŭ, se numesce în Banat «*Cércă*».

Acest oŭ, numit «*Cércă*», se împarte în ḑiua de Pascĭ diminéţa între pruncíĭ de casă în succesiunea următóre: se aduce o glie de pămînt verde în casă, în jurul căreia se întorc copiiĭ şi mâncă oul, însă fără de a ḑice ce-và.

După acésta găócea ouluĭ «*Cércă*» se pune pe grindă, în el aluat din făină de grâŭ, care e bună de noroc peste an. Iar glia, folosită dejà, se aruncă afară. (2)

Dintru început se ḑice că toţĭ Creştiniĭ făceaŭ numai *ouĕ roşĭ.* De aceea Româniĭ şi astăḑĭ fac *şi aştéptă* sfintele Pascĭ maĭ mult cu de aceste ouĕ, şi tot de aicea vine apoĭ şi datina de a se vorbì în vorba de tóte ḑilele numaĭ despre *ouĕ roşĭ.*

Datina de a se face de Pascĭ ouĕ *albastre, verḑĭ* şi *negre,* pe lângă cele roşĭ, a aflat loc cu mult maĭ târḑiŭ, spre plăcerea ómenilor şi maĭ ales spre bucuria copiilor. De aicea apoĭ şi datina de a se vorbì despre aceste ouĕ numaĭ atuncĭ când se fac.

Uniĭ ḑic că *ouĕle negre* însemnézā chinul şi durerea ce a suferit-o Domnul nostru Is. Chr., când a fost restignit pe cruce. (3)

Pe lângă aceste cincĭ felurĭ de ouĕ, numite în cele maĭ

---

verḑĭ şi *albastre*»; — a celor din Capul-Coduluĭ, com. de Ştef. Bodnarescul: «Ouĕle se colorézā nu numaĭ *roşu*, ci şi *gălbuiŭ*, *negru*, *verde* şi *albastru.*»

(1) Com. de G. Mihuţă şi Const. Ursachi: «Pentru cuv. *a colorà* se întrebuinţézā terminiĭ *a îngălbenì*, *a roşì*, *a înverḑì*, *a înegrì* şi *a înălbăstrì*»; — a celor din *Banat,* com. Secaşiŭ, com. de Val. Dioniu: «Pe la noĭ terminul *a roşì* e termen generic, pe care îl înlocuesc câte odată şi cu *a fărbuì* saŭ *a farbà,* luat de la Nemţĭ.»

(2) Dat. Rom. din Secaşiŭ, com. de d-l Val. Dioniu.

(3) Cred. Rom. din Ilişescĭ, com. de G. Mihuţă.

Digitized by Google

multe părţĭ din Bucovina *merişóre*, fiind-că aŭ numaĭ o singură colóre, faţă saŭ flóre, cele maĭ multe Românce maĭ fac încă şi alte două felurĭ de ouě, şi anume *împiestrite*, numite altmintrelea şi *scrise*, *picate* şi *încondeiate*, şi în urmă *muncite.* (1)

Cele maĭ rĕspândite şi maĭ usitate *împiestriturĭ* saŭ *închestriturĭ*, adecă desenurĭ, carĭ le fac Româncele din *Bucovina*, afară de *puiĭ* saŭ *picăturile* şi afară de *brâul*, care se trage împrejurul şi de-a lungul saŭ de-a curmezişul ouluĭ, (2) sunt următórele:

Crucea Pascilor saŭ crucea pasciĭ, în forma cruciĭ de la pascĭ;
Crucea nafureĭ;
Crucea românéscă, în forma uneĭ crucĭ simple;
Crucea rusécă, în forma cruciĭ, însă la fie-care *capĕt* încă câte o formă de cruce;
Pascile saŭ *pasca*, în formă de *pască;*
Ouĕle roşĭ;
Brâul popiĭ;
Desagiĭ popiĭ;
Ursitórea;
Vîrtelniţa, în două felurĭ: cu rótă şi colac;
Vîrtelniciióra;
Suveica;
Suveicuţa;
Óla în peteĭcă;
Furca de tors;
Furca de lucrat;
Grebla;
Hârleţul;
Scara;
Scăruta;
Bolobocul cercuit;
Róta caruluĭ;
Mâneca sucită;
Flórea Pascilor;
Ciboţica cuculuĭ;
Brăduţul;
Frunza stejaruluĭ;
Cercelul Dómneĭ;
Ruja;
Lintea;
Garófa;
Frunza nuculuĭ;
Frunza braduluĭ;
Flórea garofeĭ;
Ghiocelul, ce-l pórtă fetele la gât;
Sîmburiĭ de nucă;
Măgheranul;
Pomuşorul;
Grâul câmpuluĭ;
Trandafiraşul;
Fluturul;
Porumbaşul;
Albina;
Pescele;
Costiţele;
Berbecele;
Cornul berbeceluĭ;
Córnele berbecuţuluĭ;
Unghia capreĭ;
Cornul ţapuluĭ;

---

(1) Dat. Rom. din Tereblecea, com. de P. Scripcariŭ: «*Ouĕle împiestrite* se numesc *ouĕ scrise*, iar cele neîmpiestrite *merişóre*»; — a celor din Pătrăuţ, com. de Vict. Morariŭ: «Ouĕle sunt *scrise* (închestrite) saŭ *netede*, adecă fără nicĭ un desemn. Cele din urmă se numesc *merişóre*»;— El. Voronca, *Pascile Blajinilor*, publ. în *Românul literar*, Bucurescĭ 1891, No. 17: «Ouĕle se fac de treĭ felurĭ: *merişóre*, *împiestrite* şi *muncite*... După felul colorăriĭ se împărţesc ouĕle roşĭ în: *merişóre, ouĕ împistrite* saŭ *ouĕ picate* şi în *muncite*»; — Petru Boeriŭ, *Din obiceiurile de la Pascĭ ale Românilor din comuna Grid*, publ. în *Gazeta Transilvanieĭ*, an. LIX. Braşov 1896, No. 68.

(2) Com. de d-l Vas. Turturean.

Digitized by Google

Córnele țapuluĭ;	*Laba cârtiții;*	*Cârja ciobanuluĭ;*
Urechile epureluĭ;	*Laba gâsceĭ;*	*Stéua ciobanuluĭ;*
Crésta cocoșuluĭ;	*Paingănul;*	*Fierul pluguluĭ;*
Laba găiniĭ;	*Bălțatul;*	*Pălăria;*
Laba brósceĭ;	*Aripióra;*	*Pălăria némțuluĭ;*
Racul;	*Cârligul* saŭ *cața ciobanuluĭ;*	*Scorțariŭ românesc;*
Laba racului;	*Inelul ciobanuluĭ;*	*Scorțariŭ unguresc;*
Piciorul racului;	*Fluerul ciobanuluĭ;*	*Rătăcitul saŭ cel rătăcit.* (1)
Códa raculuĭ;		
Córnele cerbuluĭ;		

Patru-ḑecĭ de clinĭ saŭ *clinișóre.* Acestea se fac fórte rar. Oul se împiestresce fórte măestru în 40 de *clinișóre,* carĭ capĕtă colóre diferită și fac oul fórte frumos. (2)

Óla legată este o *împiestritură*, ale căreĭ capete se aduc (prind) tóte la olaltă, și-șĭ are numirea de la *peteĭca* saŭ *piceĭca,* în care se pune o ólă când se duce într'însa mâncare în țarină. (3)

Calea rătăcită saŭ *calea rătăciților.* Acésta se deduce de la o femee, care, fiind sĕrmană, s'ar fi dus în pădure să-șĭ aducă vr'o câte-và lemne de foc. Ea să fi intrat în pădure și, rătăcindu-se prin acésta, nu se putù întórce maĭ mult înapoĭ, neaflând nicĭ un drum pe unde să iésă. Acest fel de împiestritură e cel maĭ frumos dintre tóte. (4)

Acestea sunt tóte *împiestriturile*, câte mi le-am putut eŭ până acum însemnà.

E însă de prespus că trebue să existe cu mult maĭ multe de cât atâtea, de óre-ce acestea sunt adunate numaĭ din 14 sate, și acelea numaĭ din Bucovina.

Câte decĭ nu vor maĭ fi existând în cele-lalte sate Românescĭ din Bucovina, precum și în cele-l alte țĕrĭ locuite de Românĭ?

(1) Tóte desenurile acestea s'aŭ adunat din următórele comune din *Bucovina*: Tereblecea; Broșcăuțul-vechiŭ; Boian; Pătrăuț pe Sucéva; Zaharescĭ; Bălăcéna; Sf. Onufreiŭ; Crasna; Sânt-Ilie; Brăescĭ; Capul Codruluĭ; Ilișescĭ; Căndrenĭ; și Sucéva.

(2) Com. de Vict. Morariŭ.

(3) Com. de G. Mihuță.

(4) Com. de I. Pohóță; — veḑĭ și *Gazeta săténuluĭ*, an. XV, R.-Sărat, 1898—99, p. 90.

Digitized by Google

Unele din *împiestriturile* acestea, carĭ îşĭ aŭ numirile lor, după cum e fórte lesne de cunoscut, de la desenul făcut pe oŭ, sunt maĭ rĕspândite şi maĭ des usitate, iar altele maĭ puţin.

Cele maĭ rĕspândite şi maĭ usitate, carĭ le întâlnim maĭ în fie-care sat, sunt:

Crucea pasciĭ;
Calea rătăcită;
Frunza stejaruluĭ;
Frunza braduluĭ;
Cârligul ciobanuluĭ;
Óla legată în peteĭcă, şi
Patru-ḑecĭ de clinişóre.

Iar cea maĭ cu măestrie lucrată şi tot-odată şi cea maĭ frumósă e *calea rătăcită* şi *patru-ḑecĭ de clinişóre.*

Ouĕle *împiestrite* saŭ *scrise* se fac de aceea ca să fie maĭ frumóse şi ca să însemneze pe dînsele nu numaĭ lucrurile cele ce le sunt maĭ cunoscute, ci tot-odată şi cele ce le plac maĭ tare. (1)

Cel maĭ rĕspândit termin technic poporal pentru producerea acestuĭ fel de ouĕ e *a împiestrì* saŭ *a închiestrì* şi *închistrì*, iar maĭ puţin întrebuinţat e *a scrie* şi *a picà*, în Transilvania: *a încondià*; acţiunea: *împiestrire, închiestrire;* resultatul acţiuniĭ: *împiestritură* şi *închiestritură*; iar instrumentele cu carĭ se împiestresc sunt: *chişiţa* saŭ *bijara*; (2) *matuful* (3) saŭ *motocul* (4) şi *felesteul.* (5)

Chişiţa, numită în unele părţĭ şi *tcişiţă* (6) *pcişiţă* (7) şi

---

(1) Com. de G. Mihuţă.

(2) Com. de G. Mihuţă.

(3) Dat. Rom. din Pătrăuţ, com. de Vic. Morariŭ: «Ouĕle se scriŭ cu ceră topită, se fac adecă *florĭ* şi felurite alte figurĭ, saŭ se *picură* cu céră cu ajutorul unuĭ *matuf* de bucĭ.»

(4) Dat. Rom. din Crasna, com. de Vasile Iliuţ. stud. gimn.

(5) Dat. Rom. de Pătrăuţ, com. de d-l Vas. Turturean.

(6) Dat. Rom. din Băeşescĭ, com. de Vas. Lucan: «Beţişorul, cu care *se împistresc ouĕle*, se numesce *tcişiţă*»; — a celor din Crasna, com. de Vas. Iliuţ: «Unélta cu care se împiestresc ouĕle se numesce *tcişiţă.* Ea este făcută din bléh, şi maĭ ales de acela care se întrebuinţéză la capacul luleleĭ.»

(7) Com. de G. Mihuţă.

Digitized by Google

pişiţă, (1) e un beţişor subţire, rotund şi lung ca de un lat de mână, care e la un capĕt bortit de-a curmezişul cu sula saŭ cu un drotişor. În borticica acésta e băgată şi întărită o ţevişóră de alamă ca de un lat de deget de lungă, făcută de regulă dintr'un capac de luleà, fiind-că capacurile de la lulele (pipe) sunt fórte subţirĭ şi ca atarĭ fórte lesne de îndoit.

Tinichéua de alamă, din care se face ţevişóra, se taie în formă de patrunghiŭ, se învîrtesce în jurul unuĭ ac subţirel, şi apoĭ se bate bine cu un ciocănaş anume ca să fie cât se póte de simetrică şi borticica ţevişóreĭ nu prea largă.

După ce în chipul acesta s'a făcut ţevişóra şi s'a întărit în beţişor, se bagă în lăuntrul eĭ un pĕr de porc, care se prinde şi se légă bine cu spăgmă saŭ cu alt-fel de aţă de mănunchiul chişeţiĭ, anume ca să nu se misce din loc nicĭ să nu iésă afară. (2)

Felesteul saŭ *motocul* e un simplu beţişor subţire şi rotund, lung asemenea ca de un lat de mână, care e la un capĕt învĕlit cu puţinĭ câlţişorĭ saŭ şi bucĭ. (3)

Afară de aceste douĕ micĭ unelte trebue fie-care femee să

---

(1) Dat. Rom. din Cupca, dict. de Casandra Ţuguiŭ: «*Pişiţa*, care servesce la împiestrirea ouĕlor se face din arama de la capacul de luleà»; — a celor din Capul Codruluĭ, com. de Şt. Bodnarescul: «*Pişiţa* constă dintr'un bléh maĭ cu sémă de la luleà, care se învîrtesce în jurul unuĭ ac şi după ce se bate bine cu ciocanul, se scóte acul afară şi în locul luĭ se bagă un pĕr. *Pişiţa* se păstréză până la anul viitor»; — a celor din Sf. Onufreiŭ, com. de Const. Ursachi: «Ouĕle se împestresc cu *pişiţa*, care este făcută din bléh fórte fin, adecă se învîrte bléhul împrejurul unuĭ ac, şi de acolo se scóte acul şi se pune un fir de pĕr de porc, şi-ĭ face codiţă şi-l bate acolo.»

(2) Dat. Rom. din Pătrăuţ, com. de Vict. Morariŭ; — a celor din Brăescĭ, com. de I. Pohóţă; — a celor din Ilişescĭ, com. de G. Mihuţă»; — a celor din Comănescĭ, com. de Tit Georgian: «Ouĕle se împiestresc cu aşà numita *chişiţă*. Acésta constă dintr'un bĕţ, care are la capĕt o bucăţică de bléh bortit. În bortitura aceea se pun vr'o doĭ perĭ de porc şi cu acésta se împiestresc ouĕle»; — a celor din Sf. Onufreiŭ, com. de Cas. Brébăn: «Ouĕle se împiestresc cu *chişiţa*, un bĕţ, la al căruĭ capĕt se află un bléh învîrtit pe un ac, acul se scóte şi în locul luĭ se pune un pĕr de porc, şi acésta se móe după aceea în céră topită.»

(3) Dat. Rom. din Pătrăuţ, com. de d-l V. Turturean; — a celor din Crasna, com de Vas. Iliuţ: «Unélta, cu care se fac puncte, se numesce *motoc*. Acesta e făcut din bucĭ învĕliţĭ pe un beţişor.»

Digitized by Google

se maĭ îngrijéscă ca să aibă încă şi *céră* curată, céră bună de albine, căcĭ ouĕle se împestresc numaĭ cu céră. (1) Céra cea de pămînt saŭ de naftă nu e bună, pentru că e maĭ móle şi se topesce şi lăţesce maĭ uşor nu numaĭ *la împestriţat* ci chiar şi *la picat*, şi în casul acesta *puiĭ* şi *florile* nu ies curate, ba chiar şi câmpul ouluĭ iese adese-orĭ tăvălit.

Maĭ nainte de ce se apucă de împestrit fie-care femee spală ouĕle, ca să fie cât se póte de curate şi frumóse, apoĭ se cere ca să fie destuĭ cărbunĭ aprinşĭ în vatră; pe marginea vetreĭ se aşterne o bucată de pânză saŭ petică albă de fuior saŭ de in, pe care se înşiră ouĕle înaintea foculuĭ, ca să se usuce şi să se încăldéscă puţin, spre care scop se tot învîrtesc pe o parte şi pe alta, ca să se păstreze tot călduţe, căcĭ numaĭ ast-fel se prinde céra de dînsele.

Tot-odată se pune în *şperlă* (2) un *hârb*, (3) în care se topesce céra şi se ţine fierbinte, cât timp voescĭ să *împuescĭ* saŭ *să împestrescĭ* ouĕle. (4)

Femeea, care împestresce, iea oul călduţ de pe pânza unde e pus, întinge chişiţa în céra din hârb şi prinde apoĭ cu acésta *a-l picà* şi *împestrì*, adecă a face pe dînsul una dintre *împestriturile* înşirate maĭ sus.

Tot cam aşà se fac *ouĕle muncite* saŭ *necăjite*, cu acea deosebire numaĭ că pe când *ouĕle picate* şi cele *împestrite* aŭ numaĭ douĕ colorĭ, adecă cea a *câmpuluĭ* şi a *picăturiĭ* saŭ *împestrituriĭ*, pe atuncĭ cele *muncite* aŭ maĭ multe felurĭ de colorĭ, precum: *albă*, *galbenă*, *roşie*, *albastră*, *verde* şi *négră*. (5)

---

(1) Datina tuturor Românilor din Bucovina.

(2) *Şperlă* = cărbunĭ pe jumătate stinşĭ şi amestecaţĭ cu cenuşă.

(3) *Hârb* = fund de ólă.

(4) Dat. Rom. din Pătrăuţ, com. de d-l Vas. Turturean; — a celor din Tereblecea, com. de P. Scripcariŭ: «Ouĕle se împestresc ast-fel: se spală frumos, se usucă, se pun pe o petică curată apróре de foc ca să fie calde. Se pune la foc într'un *hârbuşor* céră ca să se topéscă, şi cu chişiţa se împestresc ouĕle în maĭ multe felurĭ.»

(5) Dat. Rom. din Frătăuţul-vechiŭ, dict. de Eudochia Isopescul; «Pe *oul muncit* se află de regulă tóte colorile cu carĭ se împestresc ouĕle, precum: *galben*, *roşu*, *verde*, *albastru* şi negru, iar câmpul este în genere *alb*»; — a celor din Băeşescĭ, com. de Vas. Lucan: «Ouĕle împestrite pe alb şi puse în gălbinele şi apoĭ pe gălbinele şi puse în roşele, şi tot aşà

Digitized by Google

Femeea, care voesce să facă *ouĕ muncite*, iea un *oŭ alb* curat şi-l *picá* saŭ *împestresce* maĭ întâĭŭ pe alb, după aceea îl pune în *gălbinele* ca să se facă galben. După ce s'a îngălbenit şi s'a uscat îl împestresce pe galben şi apoĭ îl pune în *roşele* ca să se roşéscă. Roşindu-se şi scoţêndu-l din roşele, îl împestresce din noŭ pe roşu, şi tot aşà maĭ departe pe verde, pe albastru şi pe negru, până ce ajunge la colórea din urmă.

Ajungênd la colórea din urmă, nu le împestresce maĭ mult, ci punêndu-le în acéstă colóre ca să se coloreze, tot într'însa caută să le şi férbă măcar cât de puţin.

A ferbe *ouĕle muncite* ca *merişórele* saŭ ca cele *picate* orĭ *împestrite* e peste putinţă, din causă că înferbîntându-se colórea, în care se află, prea lesne ar puté să se topéscă céra de pe dînsele şi să se muruéscă saŭ chiar să dispară împestriturile, şi atuncĭ tótă munca ar fi zadarnică.

De aice vine apoĭ că *ouĕle muncite* sunt de regulă maĭ mult nefierte de cât fierte. Şi tot de aice vine că acest soiŭ de ouĕ nu se prea mănâncă, ci se fac şi se ţin maĭ mult de frumuseţe.

După ce s'aŭ colorat şi tot-odată s'aŭ şi fiert puţin în colórea ultimă, se scot afară şi, pe când sunt încă călduţe, se şterge c'o petică curată céra de pe dînsele, ast-fel că ies la ivélă colorile pe carĭ aŭ fost împestrite, iar câmpul le rĕmâne aşà după cum a fost şi colórea ultimă. (1)

---

maĭ departe împestrite şi puse în albăstrele, verdèle şi negrèle, se numesc *muncite*»;— a celor din Boian, com. de d-l Vas. Turturean: «Dacă ouĕle se împestresc saŭ se picá pe alb, pe galben şi pe roşu, şi voim să le colorăm câmpul albastru saŭ verde, apoĭ le *muncim*»; — a celor din Gura Homoruluĭ, com. de Em. Netea: «*Ouĕ muncite* se numesc acelea, carĭ se împestresc pe maĭ multe colorĭ, şi anume: pe galben, pe roş, pe albastru, pe verde şi pe altele.»

(1) Dat. Rom. din Pătrăuţ, com. de Vict. Morariŭ: «Dacă voim să facem un *oŭ muncit*, îl împestrim maĭ întâiŭ pe alb şi după aceea îl punem în colóre galbenă ca să se facă *galben*. După ce s'a îngălbinit, îl scriem saŭ îl picurăm cu céră şi apoí îl punem în roşu. Oul se face roşu, iar sub céră remâne galben. Acum scriem iarăşĭ cu céră ~~şi-l pu~~nem în verde. Şi tot aşà maĭ departe până la sfîrşit. In sfîrşit, voind a-ĭ da ouluĭ bună-óră *câmp negru*, îl punem în colóre négră cam fierbinte. Câmpul ouluĭ e negru, topindu-se însă céra de căldura coloriĭ şi

Digitized by Google

Unele femeĭ însă, ajungênd la colórea din urmă, nu le lasă ca câmpul să le fie de colórea acésta, ci împestrindu-le şi pe acéstă colóre, le pun în *uşte* saŭ *huşte de borş*, în carĭ le lasă până a doua ḑi ca să mocnéscă. A doua ḑi diminéţă le scot din huşte, le frécă cu mânile până ce colórea din urmă dispare, şi în locul eĭ apare cea originală, adecă cea *albă*, rĕmânênd numaĭ unde sunt picate saŭ împestrite cu céră colórea de maĭ nainte, din causă că céra de pe dînsele, cu care aŭ fost împestrite, împedică acţiunea acreliĭ.

După procedura acésta se pun iarăşĭ la foc ca să se încălḑéscă puţin şi apoĭ se sterge c'o petică curată şi céra de pe dînsele. (1)

În genere se ḑice că *ouĕle muncite*, ale căror împestriturĭ

stergêndu-se c'o peticuţă curată, céra se duce; iar desenurile de pe colorile pe carĭ s'aŭ scris, rĕmân aşà cum s'aŭ scris».

(1) Dat. Rom. din Boian, com. de d-l Vas. Turturean; — a celor din Pătrăuţ, com. de Vict. Morariŭ: «La ouĕle aşà numite muncite se procede ca şi la cele-lalte. După ce s'aŭ scris însă pe maĭ multe colorĭ, cum e oul cu céră, se pune în *huşte de borş* de mocnesce, iar diminéţa se frécă, aşà că rĕmâne câmpul alb. După aceea se pune în apă caldă, se depărtéză céra, şi rĕmâne desenul pe *câmp alb*»; — a celor din Comănescĭ, com. de Tit. Georgian: «*Ouĕle muncite* se picură maĭ întâiŭ cu céră în formă de împestritură pe alb, apoĭ se pun în galben, şi după ce s'aŭ îngălbinit, se picură pe galben şi se pun în *roşeţĭ* şi se picură pe roşu, şi în fine se ferb în negru, orĭ în apă, dacă-s negre, iar de sunt roşiĭ, atuncĭ se ferb în *roşeţĭ*. De multe orĭ însă ouĕle ast-fel împestrite şi muncite se pun în huşte, aşà că devin iar *albineţe*, rĕmâind colorile numaĭ pe acolo pe unde aŭ fost *picate*»; — a celor din Crasna, com. de Onufr. German: «*Ouĕle muncite* se împiestresc maĭ întâiŭ pe alb, şi apoĭ le pun în gălbinele şi iarăşĭ le împiestresc pe galben şi le pun în albăstrele, iară în urmă le pun în *borş* şi apoĭ le frécă. Şi aceste ouĕ, ce-s împestrite şi spĕlate maĭ de multe orĭ, se numesc *muncite*»;— a celor din Cupca, dict. de Casandra Ţuguiŭ: «*Ouĕle muncite* saŭ *năcăjite* se fac ast-fel: se pun în galben şi se chicură pe galben, se fac apoĭ roşĭ şi se chicură pe roş, se fac negre şi se chicură pe negru, în urmă se pun în *huştĭ* şi se face oul alb, dar rĕmân semnele»; —a celor din Tereblecea, com de P. Scripcariŭ; «*Ouĕle muncite* se fac astfel: se pun ouĕ în galben şi pe galben se picură şi se împestresc apoĭ în roşu şi se picură ca maĭ nainte şi se împestresc pe roşu; apoĭ se pun în huşte şi se lasă să mocnéscă până a doua ḑi. A doua ḑi, scoţêndu-se din huşte, se şterge colórea roşie şi oul rĕmâne alb. Aceste ouĕ aŭ câmp alb şi împestriturĭ galbine şi roşiĭ. Dar se pot împestrì şi pe albastru, verde şi negru, şi în casul acesta oul are felurite colorĭ.»

Digitized by Google

vin pe câmp deschis, alb saŭ galben, sunt cele maĭ frumóse. (1)

O sémă de femeĭ însă fac *ouĕle muncite* ast-fel: le împiestresc maĭ întâiŭ pe alb şi apoĭ le pun în gălbinele; după ce le scot din gălbinele, le picură saŭ le împiestresc din noŭ cu céră şi apoĭ le frécă cu *brânduşĭ*, cu *rujă* saŭ cu alte plante şi iarăşĭ le împestresc şi le pun apoĭ în *roşaţă*. După ce le scot din roşaţă, le picură iarăşĭ cu céră şi le frécă cu *huştĭ de borş*, până ce se fac albe, şi pe urmă le bagă în gălbinele saŭ şi în alte colorĭ, în carĭ n'aŭ maĭ fost încă băgate, dar carĭ se prind de culórea galbenă, adecă după cum voesce cine-và să le fie câmpul. (2)

Ouĕle acestea se numesc *muncite* de aceea, pentru că ele trec prin maĭ multe colorĭ şi se pórtă de maĭ multe orĭ prin mâna celeia ce le coloréză şi împestresce, (3) saŭ maĭ bine ḑis, pentru că ele *se muncesc* tocmaĭ aşà, după cum a fost şi Domnul nostru Is. Chr. muncit. (4)

Drept aceea *ouĕ muncite*, după credinţa celor maĭ mulţĭ Românĭ din *Bucovina*, nu-ĭ bine a se face, fiind-că prin muncirea ouĕlor acestora, se închipuesce munca luĭ Is. Chr., care a suferit-o din partea Iudeiler, şi cel ce face asemenea ouĕ face un păcat de mórte. (5)

---

(1) După spusa Rom. din Pătrăuţ, com de Vict. Morariŭ.

(2) Dat. Rom. din Capul Codruluĭ, com de Şt. Bodnărescul.

(3) După spusa Rom. din Boian, com. de d-l Vas Turturean: «*Muncite* se numesc ouĕle acestea pentru multul lor purtat»; — a celor din Broscăuţul-vechiŭ, dict. de Ilinca Bahriu, com. de G. Palamarciuc.

(4) Cred. Rom. din Ilişescĭ, com. de Vasile Botezat, stud gimn.: «*Muncite* se numesc ouĕle acestea, pentru că le muncesc ca pe Is. Chr.» — a celor din Sucéva, com. de Ciudin, stud. gimn.: «*Ouĕ muncite* sunt acelea carĭ sunt fórte mult lucrate. Ele sunt fórte frumóse şi ne aduc aminte cum l-aŭ muncit Jidoviĭ pe Domnul nostru Is. Chr. Se ḑice că cele dintâĭ ouĕ muncite le-ar fi făcut *Maria Magdalina*.»

(5) Cred. Rom. din Capul Codruluĭ, com de Ştef Bodnarescul; — a celor din Ilişescĭ, com. de G. Mihuţă: «Se maĭ fac şi *ouĕ muncite*. Oul alb adecă se scrie cu céra albineĭ, după aceea se pun în gălbinele, adecă se fac galbine, din gălbinele se pun în roşele şi după aceea în negrele. *Ouĕ muncite* însă nu-ĭ bine să se facă, pentru că Chr. a fost muncit. Şi dacă se fac, se fac maĭ ales de aceea ca să aibă copiiĭ bucurie»; — El. Voronca, *Pascile Blajinilor*, publ. în *Românul literar*, Bucurescĭ 1891, No 17, p. 130: «*A muncì ouĕle* e însă păcat.»

Digitized by Google

De aceea dacă daĭ un oŭ muncit de pomană, nu e primit la Dumneḑeŭ, ci numaĭ cele roşiĭ, adecă *merişórele* sunt primite. (1)

Şi dacă cu tóte acestea se fac şi ouĕ muncite, atuncĭ se fac ele maĭ ales în Sâmbăta mare, numaĭ nu în Vinerea mare saŭ Vinerea sécă; pentru că în acéstă Vinere a fost Domnul nostru Is. Chr. muncit şi restignit pe cruce, şi de aceea este un păcat fórte mare de a muncì în ḑiua acéstă ouĕle. (2)

În fine se maĭ ḑice că, dacă se începe de la mijlocul postuluĭ mare a se împestrì un oŭ ast-fel, ca în fie-care ḑi până la la Pascĭ să se facă câte o trăsătură pe el, şi dacă un ast-fel de *oŭ muncit* în chipul acesta se pune Sâmbătă séra înnaintea Pascilor pe gunoiŭ şi se légă acolo cu o funie, atuncĭ, stând cine-và lângă dînsul şi păzindu-l, va vedé că într'o vreme de nópte vine *un câne* saŭ o altă arătare şi voesce să-l ieà. Şi dacă omul, ce-l păzesce, nu-l lasă să-l ieà, atuncĭ cel ce a cercat a-l luà se duce supĕrat de acolo, şi vine a doua óră şi cere oul. Iar dacă vede că nicĭ de astă-dată nu voesce să i-l daĭ, îţĭ promite orĭ şi ce voescĭ, banĭ saŭ alt ce-và, şi ceea ce ţĭ-a promis îţĭ şi aduce şi apoĭ îşĭ iea oul şi se duce. (3)

Şi acuma, după ce am spus tot ce am avut de spus şi în privinţa *ouĕlor muncite*, să ne întórcem iarăşĭ la ouĕle cele *picate* saŭ *împiestrite.*

Fie-care oŭ, după ce *s'a picat* saŭ *împiestrit*, se pune ce-và maĭ de-o parte de foc, ca nu cum-và să se topéscă céra, de pe dînsul.

Iar după ce s'aŭ împiestrit acuma tóte ouĕle, ce aŭ avut să se împiestréscă şi după ce s'a rĕcit céra de pe dînsele respective *împestritura*, se pun în colórea, în care aŭ maĭ departe să fie colorate.

Prinḑêndu-se colórea respectivă de dînsele, se scot afară şi se pun asemenea lângă foc ca să se usuce, şi anume pe aceeaşĭ petică saŭ pânzătură pe care aŭ fost maĭ nainte, iar dacă pe acéstă pânzătură maĭ sunt ouĕ albe, atuncĭ pe altele.

In fine dacă n'aŭ ce să maĭ împiestréscă saŭ să maĭ coloreze în alte colorĭ, atuncĭ în colórea ultimă, în care s'aŭ

(1) El. Voronca, *Pascile Blajinilor,* publ. ḑiar. cit., p. 130.
(2) Cred. Rom. din Brăescĭ, com. de I. Pohóţă.
(3) Cred. Rom. din Bălăcéna, com. de G. Jemna.

Digitized by Google

pus, nu numaĭ se lasă ca să se coloreze, ci tot-odată se şi ferb. Căcĭ nicĭ un oŭ, fie el *merişor*, *împestrit* saŭ *muncit*, nu se lasă nefert.

După ce aŭ fiert tóte, fără deosebire, adecă cele unicolore cât şi cele-lalte, se şterg de céră, precum şi de rĕmăşiţele de colóre, încă pe când sunt ferbinţĭ (1) cu petica saŭ pânzătura pe care s'aŭ încăldit saŭ uscat lângă foc, şi apoĭ, după ce din noŭ se usucă, se ung cu slănină saŭ cu untură de porc, ca să aibă *luciŭ*, şi pe urmă se şterg iarăşĭ şi pentru ultima óră cu petica saŭ cu pânzătura pe care aŭ fost puse (2).

Peteca saŭ pânzătura acésta însă, care e muruită de colorile în carĭ s'aŭ colorat ouĕle şi unsă de céra cu care s'aŭ împiestrit acestea, nu se arde nicĭ nu se aruncă afară ca un obiect netrebuincios, ci ea, din contră, se ţine până în ḑiua de Pascĭ, şi atuncĭ unele femeĭ o pun în blidul cu pască şi o duc dimpreună cu acésta la biserică ca să se sfinţéscă. După ce s'a sfinţit, o păstréză peste tot anul spre a o aprinde şi a afumà cu dînsa pe ceĭ ce aŭ durere de *dinţĭ* (3), de *măsele* (4), de *urechĭ* (5), de *grumaz* (6), de *beşica cea rea* (7), de *roşaţă* (8), când se

(1) Dat. Rom. din Pătrăuţ, com. de d-l Vas. Turturean.

(2) Dat. Rom. din Pătrăuţ, com. de Vict. Morariŭ ; — a celor din Brăescĭ, com. de I. Pohóţă: «După ce se scot ouĕle din roşele, negrèle, verdèle, şi altele asemenea, se şterg cu o *peticuţă*, în care se află un pic de unt saŭ untură, ca să nu se ştérgă boéla de pe dînsele.»

(3) (4) Dat. Rom. din Pătrăuţ, com. de d-l V. Turturean;—a celor din Bosancĭ, com. de Sim. Şutu: «*Peticul*, cu care se şterg ouĕle, se ţine de *léc pentru dinţĭ* şi *măsele*.»

(5) Dat. Rom. din Pătrăuţ, com. de d-l V. Turturean; — a celor din Capul Codrului, com. de Şt. Bodnarescul: «*Petecele*, cu carĭ se şterg ouĕle, se întrebuinţéză spre afumarea *în urechĭ* pe cine îl săgétă»; — a celor din Tereblecea, com. de P. Scripcariŭ; «*Petica*, cu care se şterg ouĕle roşĭ de céră, se sfinţesce şi se ţine ca léc pentru *durere de cap*, *durere de urechĭ* şi pentru *beşică*.»

(6) Dat. Rom. din Cupca, dict. de Cas. Ţuguiŭ: «Cu *obielele*, cu carĭ s'aŭ şters ouĕle, se afumă ómeniĭ, carì îĭ dor *măselele*, urechile şi grumazul.»

(7) Dat. Rom. din Brăescĭ, com. de Vas. Lucan: «*Peticele*, cu carĭ se şterg ouĕle, se întrebuinţéză la *beşica cea rea* şi la alte bube»;— a celor din Sf. Onufreiŭ, com. de Const. Ursachi: «*Peticele*, cu carì se şterg ouĕle, se întrebuinţéză la descântecul de *beşică*.»

(8) Dat. Rom. din Ilişescĭ, dict. de Márióra Frunză: «*Roşaţa* este o bólă

Digitized by Google

umflă pulpa la *vre-o vacă* (1), saŭ când boiĭ ce umblă la jug capĕtă *tragăn* (2), precum şi de multe alte bóle. (3)

Unele femeĭ însă păstréză nu numaĭ petica, în care s'aŭ şters ouĕle, ci chiar şi *gălbinelele*, în carĭ s'aŭ împietrit, şi

---

de gură, din causa căreia te dor ginginele, dinţiĭ şi câte odată şi capul. Femeea, care póte descântà de *Roşaţă*, aprinde petica cu care s'aŭ şters ouĕle şi, învîrtindu-se împrejurul feţeĭ bolnavuluĭ, rostesce de treĭ orĭ următorul descântec:

Roşaţă albă,
Roşaţă roşă,
Că eŭ am eşit
Afar' asudat
Şi m'am rĕcit
Şi roşaţ' am căpĕtat
Prin crescetul capuluĭ,
Prin faţa obrazluuĭ,
Şi ginginele m'aŭ durut
Şi pe nime n'am aflat
Să-mĭ alineze durerea.
Şi s'o nemerit o babă
Bună, cinstită, de trébă,
Şi ea că m'o descântat
Şi durerea mĭ-a 'ncetat!

a celor din Brăescĭ, com. de I. Pohóţă: «*Peticuţa*, cu care s'aŭ şters ouĕle, se păstréză de către ceĭ maĭ mulţĭ inşĭ şi se întrebuinţéză la un fel de bólă, numită *Roşaţă*, şi anume se afumă respectivul cu ea rostind cuvintele:

— Precum aŭ fost ouĕle cele roşiĭ, carĭ s'aŭ şters cu acéstă petică: uşóre, sănĕtóse, roşiĭ şi frumóse, aşà să se facă şi cel bolnav sănĕtos, uşor, frumos şi roş!»

(1) Dat. Rom. din Sf. Onufreiŭ, com. de Cas. Brébăn: «*Petecele*, cu carĭ se şterg ouĕle după ce s'aŭ colorat, se sfinţesc şi apoĭ se întrebuinţéză la afumat, când îl dóre pre cine-và vre-o ureche saŭ când se umflă pulpa la vre-o vacă.»

(2) Dat. Rom. din Capul Codruluĭ, com. de Şt. Bodnarescul: «La roşirea ouĕlor se umblă tot-deauna cu vase şi cu mânĭ curate. Chiar şi *petica*, cu care se şterg ouĕle, trebue să fie curată fiind-că-ĭ de léc. Cu petica acésta adecă se afumă la maĭ multe bóle locul cel bolnav. Intâiŭ se întrebuinţéză ea la *tragăn*, o bólă care o capĕtă vitele la grumaz. La descântarea bóleĭ acesteia trebue şi *Lumina Invieriĭ*,· slănină şi tămâe sfinţită. Luminarea se aprinde, cu slănina se unge cel bolnav, iară cu petica, care asemenea trebue să fie sfinţită, şi cu tămâe se afumă şi se ḑic următórele cuvinte:

«*Tragănul* s'a făcut prin deochiŭ, prin strigare, prin fóme, prin sete, prin frumuseţele eĭ aŭ rupt-o în deochiŭ cu strigarea s'a rĕsuflat şi cu lumina am fript-o, cu petica am afumat-o şi cu slănina am uns-o, şi cu tămâia am afumat-o şi am depărtat tóte relele şi tóte farmecele de la dînsa, şi vita nóstră îĭ maĭ frumósă şi maĭ grasă de cum a fost!»

(3) Dat. Rom. din Pătrăuţ, com. de Vict. Morariŭ: «*Petica*, cu care se şterg ouĕle, o duc femeile ca şi *pasca*, la sfinţit şi apoĭ o păstréză peste an întrebuinţând-o ca léc la rane şi anume afumându-se cu dînsa. In genere tóte cele sfinţite la Pascĭ se consideră ca avênd óre care pu-

Digitized by Google

roşelele în carĭ s'aŭ roşit acestea, asemenea pentru unele lécurĭ.

Aşă *gălbinelele* le daŭ la porcĭ ca să nu capete *brâncă* (1), iar roşelele le întrebuinţéză contra *roşeţeĭ*, (2) precum şi spre a se spĕlă cu dînsele, anume ca să fie frumóse ca oul roşu şi iubite de toţĭ ca acesta. (3)

Am spus maĭ sus că ouĕle se coloréză şi se împiestresc în sĕptĕmâna mare şi maĭ ales în *Joia mare*, *Vinerea sacă* şi în *Sâmbăta Pascilor*. De fiert însă se ferb numaĭ în cele treĭ ḑile din urmă şi cu deosebire în ultima ḑi, anume ca să se pótă conservà peste întréga *Sĕptĕmână luminată* (4).

După ce s'aŭ fert şi s'aŭ şters, acuma se pun într'o nouă ólă saŭ într'o strachină mare, în care se păstréză apoĭ peste tóte sĕrbătorile Pascilor, şi anume până ce, după cum vom amintì maĭ pe urmă, se săvîrşesc de *ciocnit* şi de mâncat.

Sosind Pascile, atât ceĭ ce merg la *Inviere*, cât şi ceĭ-lalţĭ căsaşĭ, de la cel maĭ înaintat în vîrstă până la cel maĭ mic băeţel, se spală într'un legén saŭ strachină mare, în care se află de regulă, pe lângă apă próspĕtă şi curată, încă şi unul saŭ maĭ multe *ouĕ roşĭ*, precum şi câţĭ-và banĭ de aur saŭ de argint. *Oul roş*, cu care se spală, însemnéză ca să fie uşorĭ, roşĭ şi sănĕtoşĭ ca oul, iar *banii*, ca să le mérgă bine peste tot anul, să fie curaţĭ ca argintul şi ca aurul şi să aibă banĭ de ajuns. (5)

---

tere binefăcĕtóre, ast-fel *lumina*, ce se ţine la Pascĭ în biserică, se păstréză, creḑênd că aprinḑêndu-se pe timp de furtună, casa respectivă e ferită de tunet şi de fulger»; — El Voronca, *Pascile Blajinilor*, publ. în ḑiar. cit.: «*Peticuţa* unsă cu unt, cu care se şterge, e păstrată pentru lécurĭ; — în unele părţĭ — ca în *Bucovina* — o sfinţesc de Pascĭ împreună cu cele-lalte, când trimit blidul la sfinţit.»

(1) Dat. Rom. din Băeşescĭ, com. de Vas. Lucan.

(2) Dat. Rom. din Ilişescĭ, com. de Vas. Paşcan, stud. gimn.

(3) Dat. Rom. din Bălăcéna, com. de G. Jemna: «Boiéla rĕmasă de la ouĕle roşĭ unele femeĭ o întrebuinţéză spre spĕlat şi anume se duc la un părîŭ şi se spală şi apoĭ o aruncă în apă. Acésta o fac ele spre a fi frumóse ca oul cel roşu şi iubite de toţĭ ca acesta».

(4) Com. de d-l Vas. Turturean.

(5) Datina tuturor Rom. din Bucovina, în deosebĭ a celor din Sf. Onufreiŭ, com. de Const. Ursachi: «Românii se spală în ḑiua de Pascĭ cu apă próspĕtă, în care se află ouĕ roşĭ, banĭ de aur şi argint, anume ca să fie rumenĭ la faţă, sănĕtoşĭ şi curaţĭ, adecă să nu fie plinĭ de rane»;—

Digitized by Google

După ce s'a spělat şi s'a îmbrăcat fie-care, care voesce să mérgă la *Inviere*, în hainele cele maĭ nouě, maĭ bune şi maĭ frumóse ce le are, iea unul *blidul cu pasca* pe care se află tot-deauna şi vr'o câte-và *ouě roşĭ* şi se duce la *Inviere*.

După sfîrşirea Invieriĭ, a leturghieĭ şi a sfinţiriĭ pasceĭ,

---

a celor din Bréza, com. de Nic. Prelicĭ: «In Duminica Pascilor se spală ómeniĭ câte c'un oŭ roş şi câte cu un puişor, anume ca să fie aşà de roşĭ ca oul şi aşà de curaţĭ ca puişorul»;— a celor din Sânt-Ilie, com. de L. Flociuc: «In ḑiua de Pascĭ desdiminéţă se scólă şi se spală cu apă curată pusă într'o strachină, în care se află un oŭ roş şi un puişor. Oul însemnéză ca să fie peste tot anul roşĭ la faţă şi să aibă banĭ în pungă»; — a celor din Căndrenĭ, com. de L. Poenariŭ: «In ḑiua de Pascĭ se iea un blid curat cu apă, se pune într'însul un oŭ roş şi un ban de argint şi de acolo se spală toţĭ căseniĭ. Oul se pune ca să fie sănětoşĭ. ca oul, iar banul ca să aibă mulţĭ banĭ»; —a celor din Comănescĭ, com. de Tit. Georgian: «La Pascĭ se spală cu ouě roşĭ şi cu banĭ, pentru ca să fie roşĭ şi sănětoşĭ ca oul şi să aibă peste an mulţĭ banĭ»; —a celor din Pojorîta, com. de Ilie Flocea: «Când se spală, pun într'un blid mare apă, un oŭ roş în apă şi unul saŭ maĭ mulţĭ banĭ de argint»; — a celor din Brăescĭ, com. de I. Pohóţă: «In diminéţa Pascilor se obicĭnuesce a se spělà cu ouě roşĭ şi cu banĭ, creḑênd că vor fi sănětoşĭ ca oul şi vor avé bani în tot decursul anuluĭ»;—a celor din Băeseşcĭ, com. de Vas. Lucan: «In Dumineca Pascilor se spală cu ouě roşĭ şi cu banĭ, anume ca să fie avuţĭ şi uşorĭ ca oul»; — a celor din Capul Codruluĭ, com. de Ştef. Bodnarescul: «Pe la Pascĭ este datină de a se spělà cu apă próspětă, în care se pun ouě roşĭ şi banĭ de aur saŭ de argint ca să fie peste tot anul sănětoşĭ ca oul şi să le mérgă bine»; — a celor din Mănăstirea Homoruluĭ, com. de G. Macoveiŭ: «In ḑiua de Pascĭ de aceea se spală ómeniĭ cu apă în care se pun ouě roşĭ şi banĭ de argint, ca să fie sănětoşĭ ca oul şi să aibă tot-deauna banĭ la sine»; — a celor din Bălăcéna, com. de G. Jemna: «In ḑiua de Pascĭ e datină de a se spělà cu un leŭ de argint şi cu un oŭ roşu spre a fi peste tot anul roşu şi uşor ca oul şi spre a avé banĭ mulţĭ»; — Dim. Dan, *Comuna Straja şi locuitoriĭ eĭ*. Studiŭ istoric, topografic şi folkloric. Cernăuţĭ 1897, p. 97: «In ḑiua de Pascĭ desdiminéţă, înainte de a merge la biserică, se spală săteniĭ cu un ban de argint, ca să fie albĭ ca argintul şi să aibă banĭ peste an, şi cu un oŭ roşu ca să fie roşĭ ca oul cel roşu»;— El. Voronca, *Pascele Blajinilor*, publ. în ḑiar. cit.: «Cu un *merişor* şi cu o pară de argint puse într'un vas curat cu apă te spelĭ în ḑiua de Pascĭ pe faţă şi eştĭ tot anul alb şi frumos»; — Avram Igna, *Credinţe poporale*, din com. Sabolciu în Biharia, publ. în *Familia*, an. XXXII, Oradea mare 1896, p. 56: «La cele treĭ sěrbătorĭ maĭ marĭ: Crăciun, Pascĭ şi Rusaliĭ să te spelĭ cu apă după banĭ şi veĭ fi bănos.»

Digitized by Google

unul saŭ douĕ dintre ouĕle sfinţite se daŭ preotuluĭ, care le-a sfinţit, iară restul se aduce a casă. (1)

Sosind acasă, atât ceĭ ce aŭ fost la Înviere cât şi ceĭ-lalţĭ, se pun cu toţiĭ la masă şi, gustând maĭ întâiŭ din pască, din ouĕ şi cele-lalte obiecte sfinţite împreună cu pasca, încep a mâncà apoĭ şi din cele-lalte bucate până ce se satură.

După ce s'aŭ săturat de mâncat, prind a *ciocnì cu ouĕ roşĭ* şi anume maĭ întâiŭ soţiĭ între olaltă, apoĭ copiiĭ cu părinţiĭ şi părinţiĭ cu cele-lalte némurĭ, amicĭ şi cunoscuţĭ.

Făcênd-o acésta, cred că toţĭ ceĭ ce ciocnesc unul cu altul se vor vedé pe cea-laltă lume. (2)

Maĭ departe se crede şi se ḑice că al căruĭ oŭ se strică saŭ se sparge maĭ întâiŭ, acela e maĭ slab, prin urmare are să şi móră maĭ de grabă saŭ i se iértă păcatele. (3)

Părţile ouĕlor, cu carĭ *se ciocnesce*, sunt *capul* şi *dosul*

---

(1) Dat. Rom. din Ilişescĭ, com. de G. Mihuţă; — a celor din Capul Codruluì, com. de Ştef. Bodnarescul; «Ouĕle carĭ sunt sfinţite în ḑiua de Pascĭ se păstréză până la anul spre a puté face de pe ele o asemenea *împestritură*, căcĭ acestea nu se strică, ci din contră albuşul lor se face ca stecla, iar gălbănuşul ca chilimbarul»; — a celor din Băeşescĭ, com. de V. Lucan: «Ouĕle se pot ţiné până la anul viitor»; — a celor din Bălăcéna, dict. de Ana Ureche, com. de Const. Ureche: «Se ḑice că dacă se scóte gălbănuşul din oŭ şi se lasă până la *Ispas*, se face sticlă.»

(2) Cred. Rom. din Stupca, com. de George Brătean, stud. gimn.: «În satul Stupca ómeniĭ, când *ciocnesc*, cugetă că prin ciocnirea ouĕlor se vĕd unul cu altul în cea-laltă lume»;—a celor din Sucéva, dict. de Ilêna Saghin: «Ómeniĭ ciocnesc creḑênd că se vor vedé pe cea-laltă lume»; — a celor din Dănila, com. de Vas. Nahaiciuc, stud. gimn.: «În sĕptĕmâna mare închistresc femeile ouĕ cu felurite colorĭ, cu carĭ ciocnesc copiiĭ, ḑicênd că dacă ciocnesc unul cu altul, apoĭ se vor vedé pe cea-laltă lume»;—a celor din Tereblecea, dict. de Irina Bulbuc, com. de P. Scripcariŭ: «În ḑiua 1, 2 şi 3 de Pascĭ se ciocnesce cu ouĕ roşiĭ şi tot odată se crede că ceĭ ce ciocnesc se vor vedé pe cea-laltă lume»;—a celor din Boian, com. de d-l Vas. Turturean: «Căcĭ ceĭ ce ciocnesc unul cu altul se întâlnesc pe ceea-laltă lume. De aceea caută să ciocnéscă unul cu altul ceĭ ce se iubesc maĭ tare şi sunt înrudiţĭ maĭ de aprópe. Apoĭ, dacă se póte şi cu alţĭ prietenĭ şi cunoscuţĭ. De regulă ciocnesce maĭ întâiŭ fie-care gospodar, sosind cu pasca de la biserică, cu soţia sa şi cu copiiĭ sĕĭ. Maĭ pe urmă şi în cele-lalte ḑile cu alţiĭ.»

(3) Cred. Rom. din Crasna, com. de Onufr. German;—a celor din Bosancĭ, com. de Sim. Şutu: «A cuĭ oŭ se strică întâiŭ, acela móre maĭ înainte»; — a celor din Boian şi Pătrăuţ, com. de d-l Vas. Turturean.

Digitized by Google

saŭ *curul*, numit acest din urmă şi *huscă*, şi anume partea cea ascuţită se numesce *cap*, iară cea maĭ grósă *dos*. (1)

În ḑiua dintâiŭ, adecă în ḑiua de Pascĭ se ciocnesce numaĭ *cap cu cap*. A doua ḑi, adecă Lunĭ după Pascĭ, se póte ciocnì şi *cap cu dos*, iară în cele următóre chiar şi *dos cu dos* saŭ *huscă cu huscă* şi *cóstă cu cóstă*. (2)

Cel maĭ mic de anĭ ţine oul cu *capul* în sus, iar cel maĭ mare ciocnesce cu oul sĕŭ, şi anume tot cu *capul*, ḑicênd: «*Christos a 'nviat!*», iar cel maĭ mic rĕspunde: «*Adevĕrat c'a înviat!*»

---

(1) Dat. Rom. din Zaharescĭ, com. de Ars. Băiţan: «Părţile cu carĭ se ciocnesce se numesc: *cap cu cap*, *cur cu cur*, şi *cóstă cu cóstă*»; — a celor din Capul Codruluĭ, com. de Ştef. Bodnarescul: «Părţile ouĕlor, cu carĭ se ciocnesce, se numesc *cap şi cur*»; — a celor din Băeşescĭ, com. de Vas. Lucan: «Partea cu care se ciocnesce se numesce *capul*»;—a celor din Sf. Onufreiŭ, com. de Cas. Brébăn: «Părţile ouĕlor cu carĭ se ciocnesce se numesc *cap*, adecă partea cea maĭ ascuţită, şi *dos* saŭ, cum ḑic ómeniĭ, *cur* partea opusă»;—a celor din Costâna, com. de Vas. Huţan: «Părţile *ouluĭ roşu* se numesc *cap* şi *huscă*. În ḑiua de Pascĭ se ciocnesce numaĭ *cap cu cap*, a doua ḑi *cap cu huscă*, iară a treia ḑi şi *huscă cu huscă*»;—a celor din *Banat*, com. Secaşiŭ, com. de Val. Dioniu: «Părţile de ciocnit sunt *capul*, extremitatea cea maĭ ascuţită, iară cea-laltă extremitate se chémă *cur*.»

(2) Dat. Rom. din Bălăcéna, com. de Vas. Jemna: «Duminică, Lunĭ şi Marţĭ după Pascĭ, trag clopotele şi ciocnesc cu ouĕ roşiĭ, şi anume în ḑiua întâia numaĭ cu *capul*, iar de Lunĭ încep a ciocnì cu *capul* şi cu *curul*»;— a celor din Tereblecea, dict. de Ir. Bulbuc, com. de P. Scripcariŭ: «În ḑiua întâia ciocnesc numaĭ cu *capul* (partea cea maĭ ascuţită), în ḑiua a doua şi a treia însă cu amândouĕ capetele ouluĭ»; — a celor din Brăescĭ, com. de I. Pohóţă: «În ḑiua de Pascĭ se ciocnesce cu *capul*, în ḑiua a doua şi a treia cu *capul* şi cu *dosul*»;—a celor din Băeşescĭ, com. de Vas. Lucan: «Cu capul se ciocnesce până Miercurĭ. A treia ḑi se ciocnesce şi cu dosul»; — a celor din Sf. Onufreiŭ, com. de Cas Brébăn: «În ḑiua de Pascĭ se ciocnesce numaĭ cu *capul*, iară în ḑilele următóre cu amândouĕ părţile»;—a celor din Ilişescĭ, com. de G. Mihuţă: «În ḑiua de Pascĭ se ciocnesce numaĭ *cap cu cap*. A doua ḑi se ciocnesce *cap cu cap*, *dos cu dos*, *cóstă cu cóstă*. De Lunĭ maĭ ales începênd, în tóte treĭ felurile»;—a celor din Boian, com. de d-l Vas. Turturean: «În ḑiua întâia se ciocnesce numaĭ cu *capul* ouluĭ, în cele-lalte cu *capul* şi cu *dosul*»;—a celor din Căndrenĭ, com. de L. Poenariŭ: «In ḑiua de Pascĭ ciocnesc ómeniĭ cu capĕtul cel maĭ ascuţit, a doua ḑi cu cel-lalt capĕt»;— a celor din Tişeuţ, com. de T. Solugiuc: «Ouĕle întâia ḑi se ciocnesc numaĭ cu *capul*, iară a doua ḑi şi în cele următóre cu amândouĕ capetele.»

Digitized by Google

Uniĭ, înainte de ciocnire, *cércă* ouĕle în dinţĭ şi în frunte, adecă le ciocnesc puţin de dinţĭ saŭ de frunte, ca să vadă şi să alégă carĭ îs maĭ tarĭ. Şi se ḑice că ouĕle ce sună maĭ deschis sunt maĭ grόse la găόce, prin urmare şi maĭ tarĭ. (1)

Timpul, până când se póte ciocnì cu ouĕ roşiĭ e, după uniĭ, din ḑiua de Pascĭ şi până a treia ḑi, adecă până Marţĭ, (2) după alţiĭ până în ḑiua de *Ispas*, (3) şi iarăşĭ după alţiĭ până la *Duminica mare* (4). De la Duminica mare însă şi până la Pascile viitóre nu e maĭ mult iertat a ciocnì cu ouĕ roşiĭ.

Fie-care ciocnitor, căruia i s'a spart oul, este obligat a-l da celuĭ ce i l-a spart, celuĭ cu oul maĭ tare, adecă învingĕtoruluĭ. (5)

Cel ce nu voesce a da oul celuĭ ce, ciocnindu-l, i l-a spart, acela se ḑice că-l va mâncà pe cea-laltă lume împuţit (6) saŭ cu păcură. (7)

De aicea vine apoĭ că ceĭ ce aŭ ouĕ maĭ tarí câştigă de la ceĭ-lalţĭ o mulţime de ouĕ roşiĭ.

Sunt însă o sémă şi de aceia, cariĭ nu se mulţămesc numaĭ cu ouĕ roşiĭ de găină, ci întrebuinţéză spre ciocnire şi alte ouĕ, precum părăsiturĭ de raţă, gâscă şi curcă. Ba uniĭ,

(1) Com. de d-l Vas. Turturean.

(2) După spusa Rom. din Sf. Onufreiŭ, com. de Cas. Brébăn: «*A ciocnì* este iertat numaĭ de la *Inviere* şi până Marţĭ după Pascĭ»; — a celor din Boian, com. de d-l Vas. Turturean: «Ouĕle se ciocnesc în cele treĭ ḑile dintâĭ ale Pascilor.»

(3) Dat. Rom. din Băeşescĭ, com. de Vas. Lucan: «Se ciocnesc până la *Ispas*»; — a celor din *Banat*, com. Secaşiŭ, com. de d-l Val. Dioniu: «*Ciocnitul* duréză din ḑiua Pascilor până la Sân-Georgiu, dar se póte şi până la *Ispas.*»

(4) Dat. Rom. din Sf. Onufreiŭ, com. de Const. Ursachi: «Cu ouĕ roşiĭ este iertat a ciocnì din ḑiua de Pascĭ şi până la Duminica mare»; — a celor din Mănăstirea Homoruluĭ, com. de G. Macoveiŭ: «Iertat de a ciocn este din ḑiua de Pascĭ şi până la *Duminica mare.*»

(5) Dat. Rom. din tótă Bucovina.

(6) Cred. Rom. din Sucéva, dict. de Iléna Saghin.

(7) El. Sevastos, *Sĕrbătorile poporuluĭ*, publ. în ḑiar. cit., p. 155: «Cele treĭ ḑile, cât ţin Pascile, copiiĭ se strîng pe tolócă şi acolo ciocnesc ouĕ roşiĭ. Şi aşà-ĭ legea că cine strică oul altuia, îĭ câştigă oul, şi de cum-và nu vrea să-l deà, atuncĭ îl sparie că pe cea-laltă lume are să-l mănânce cu păcură.»

Digitized by Google

pe lângă acestea, întrebuințéză încă și ouě de pichere saŭ chiar de lemn.

Despre aceștĭ ómenĭ lacomĭ la câștig se ḑice nu numaĭ că sunt nisce înșelătorĭ mârșavĭ, (1) nu numaĭ că umblă cu ouě de pichere, carĭ sunt cu mult maĭ tarĭ decât cele de găină, ca să înșele și să câștige maĭ multe de cele de găină, carĭ sunt maĭ slabe, ci se crede că respectiviĭ aŭ fórte mare păcat, (2) și tóte ouěle câștigate în acest chip le vor mâncà în cea-laltă lume împuțite (3) cu viermĭ și cu venin. (4)

Merită a fi amintit aicea încă și aceea că o sémă de Romînce îndătinéză a scóte albușul și gălbănușul prin o borticică mică dintr'o sémă de ouě roșiĭ și împiestrite, carĭ sunt maĭ frumóse, găocile acestora însă le păstréză până la Pascile viitóre, și le întrebuințéză apoĭ la felurite lucrărĭ, precum spre a împiestrì alte ouě de pe dînsele, apoĭ spre înfrumusețarea odăilor, înșirându-le pe-o ață și atârnându-le pe la icóne saŭ puindu-le în cue ca podóbe. (5)

Se ḑice însă că nu e bine de ținut aceste găocĭ góle în casă, fiind-că se ascunde *Dracul* într'însele. (6)

(1) Dat. Rom. din Sf. Onufreiŭ, com. de Const. Ursachi: «Despre ómeniĭ carĭ ciocnesc cu ouě de pichere și cu de lemn, se crede că sunt înșelătorĭ»;—a celor din Boian și Pătrăuț, com. de d-l Vas. Turturean: «Ouěle de *picheră* sunt nesuferite de cătră ciocnitorĭ, pentru că ele se întrebuințéză cu mârșavul scop de a face câștig cu ele. Un singur oŭ de picheră póte să sdrobéscă până la 100 și maĭ multe ouě de găină saŭ de rață. A ciocnì cu ouě de picheră se ține de mare păcat, dacă se face cu scop de a înșelà. Incă maĭ mare păcat e a ciocnì cu ouě de lemn saŭ alt maĭ terial. Acésta nu o fac decât ceĭ maĭ rěĭ aĭ satuluĭ.»

(2) S. Fl. Marian, *Ornitologia*, t. II, p. 274—275.

(3) Cred. Rom. din Capul Codruluĭ, com. de Ștef. Bodnarescul: «Despre cel ce ciocnesce cu ouě de pichere se ḑice că tóte ouěle, câte le câștigă cu acest oŭ, le mănâncă pe cea-laltă lume împuțite.»

(4) Cred. Rom. din Frătăuțul-noŭ, com. de Iul. Sidor: «Cine ciocnesce cu ouě de lemn saŭ de *pichiură*, acela se vede că le va mâncà în ceea lume cu viermĭ și cu venin.»

(5) Dat. Rom. din Băeșescĭ, com. de Vas. Lucan: «Găocile împestrite se pun de frumusețe la icóne;» — a celor din Sf. Onufreiŭ, com. de Cas. Brébăn: «Găocile de ouě roșiĭ colorate frumos se păstréză prin maĭ mulțĭ anĭ»; — a celor din Ilișescĭ, com. de G. Mihuță: «Din o sémă de ouě se scóte mieḑul și găócea și se întrebuințéză la felurite lucrurĭ, carĭ se înfrumusețéză cu ele.»

(6) Cred. Rom. din Capul Codruluĭ, com de Ștef. Bodnarescul: «Găocĭ

Digitized by Google

Alte Românce din contră, scoţênd din ouĕle cele împiestrite albuşul şi gălbănuşul afară, fac din găocile acestora *porumbĭ*, adică pun fie-căreĭ găóce aripĭ şi códă de hârtie şĭ cap de céră, şi porumbiĭ aceştia servesc asemenea spre înfrumuseţarea caseĭ, aninându-se uniĭ la grindă, iară alţiĭ de înaintea icónelor. (1)

În fine, maĭ e de observat încă şi aceea că o sémă de fete şi femeĭ din *Bucovina* strîng ouĕ roşiĭ de pichere, cu carĭ aŭ ciocnit în sĕrbătorile Pascilor, şi le întrebuinţéză apoĭ în decursul anuluĭ, parte în contra muşcăturiĭ de şérpe şi parte la o sémă de farmece de dragoste. (2)

Aceste sunt tóte legendele, datinele, şi credinţele Românilor despre *ouĕle roşiĭ!*

Aşà s'aŭ făcut *ouele roşiĭ,* de când aŭ apucat ómeniĭ a le face, şi tot aşà s'or face ele şi de-acuma înainte. Iar când nu s'or maĭ face, atuncĭ va fi sfîrşitul lumiĭ, căcĭ iată ce ne spune în privinţa acésta o legendă din *Bucovina*:

«Ḑice că *Necuratul,* pe când nu căḑuse încă din mărirea sa, voì să rĕmâe singur domnitor şi stăpânitor peste tótă lumea. Spre a-şĭ ajunge însă scopul acesta, trebuià să-l prindă maĭ întâiŭ pe *Dumneḑeŭ,* şi să-l lege în lanţurĭ. Şi ca să-l pótă maĭ de grabă şi maĭ uşor înşelà şi legà, făcù un scaun de aur, care se puteà închide şi deschide, şi apoĭ poftì pe *Dumneḑeŭ*, ca să se suie pe scaunul acela.

«*Dumneḑeŭ* însă, în a-tot-sciinţa sa înţelese şiretenia *Diavoluluĭ,* şi de aceea iĭ ḑise să se suie el maĭ întâiŭ şi să-ĭ arate, cum are să se suie şi ce are după aceea să facă, că el nu scie.

«*Diavolul,* nebănuind nimic, nu aşteptă să-ĭ maĭ ḑică încă odată, ci cugetând în mintea sa, că şĭ-a ajuns acuma scopul, se şi suì pe scaun. Dar n'a apucat bine să se suie, şi iată că uşile scaunuluĭ se şi închiseră şi el rĕmase acolo prins.

---

de ouĕ frumos împiestrite se pun, după ce s'a scos dintr'însele albuşul şi gălbănuşul, prin o borticică mică, pe cue ca podóbă. Câţĭ-và bătrânĭ însă mĭ-aŭ spus că nu-ĭ bine de ţinut aceste găocĭ góle în casă, fiind-că s'ar ascunde *Dracul* într'însele.»

(1) Dat. Rom. din Ilişescĭ, com. de G. Mihuţă; — a celor din Capul Codruluĭ, com. de Ştef. Bodnarescul.

(2) S. Fl. Marian, *Ornitologia,* t. II, p. 275.

Digitized by Google

«Vĕḑêndu-se înşelat, începù a se văetà şi a întrebà pe *Dumneḑeŭ:* când va scăpà el din prinsórea aceea?

—«Când nu vor maĭ face femeile *ouĕ roşiĭ* şi *pască!* — rĕspunse Dumneḑeŭ.

«Decĭ atuncĭ va eşì *Diavolul* din prinsórea, care a fost pregătit-o el luĭ *Dumneḑeŭ,* şi va fi domnitor şi stăpânitor peste pămînt, când nu vor maĭ face femeile *ouĕ roşiĭ* şi *pască.*» (1)

După o altă legendă, tot din *Bucovina,* ḑice că la Pascĭ întrébă *Faraon,* maĭ marele Dracilor, orĭ de sunt *ouĕ roşiĭ. Faraon* să fie legat în lanţurĭ, şi el ar scăpà din ele, dacă i s'ar da un rĕspuns negativ. Rĕspunḑêndu-i-se însă, că în acel an sunt maĭ multe *ouĕ roşiĭ,* decât în anul trecut, lanţurile luĭ s'ar îngroşà din noŭ. (2)

Românii din munţiĭ Apusenĭ aĭ *Transilvanieĭ* însă spun, că este un om, anume *Antecrist,* care are de ros un lanţ mare, şi când l-a gătà de ros, atuncĭ s'a potopì lumea. Şi el tot róde până în ḑiua de Pascĭ, atuncĭ îĭ maĭ gata. Dar copiiĭ umblă atuncĭ cu *ouĕ roşĭ,* şi el se uită la eĭ, şi-şĭ uită de muncă, iar într'aceea lanţul iar se îngróşă şi lumea maĭ scapă un an de potop. Când însă ómeniĭ n'or maĭ înroşì ouĕ la Pascĭ, atuncĭ şi lumea se va potopì. (3)

IV.

VEGHEREA.

Sf. Scriptură ne spune că după ce aŭ scoborît Nicodim şĭ cu Iosif din Arimatêa pre Domnul nostru Is. Chr. de pe crucea pe care a fost restignit, şi după ce l-aŭ îmmormîntat, maĭ mariĭ Iudeilor puseră aşişĭ în aceeaşĭ ḑi ostaşĭ să-ĭ vegheze mormîntul, temêndu-se ca nu cum-và, venind învĕţăceiĭ sĕĭ peste nópte să-l fure şi apoĭ să se laude c'a înviat.

Decĭ, precum aŭ veghiat ostaşiĭ, puşĭ de Iudeĭ, pre Domnul

(1) Din Stroescĭ, distr. Succvii, com. de George Bârtoiŭ, stud. gimn.
(2) Dim. Dan, *Comuna Straja,* p. 98.
(3) Din Ms. d-luĭ I. Pop Reteganul.

Digitized by Google

nostru Is. Chr., când acesta a fost luat de pe cruce şi îmmormîntat, tot aşà este şi acuma datină, dacă nu tocmaĭ pretutindene, în tóte ţĕrile şi satele locuite de Românĭ, apoĭ de bună sémă că în cele maĭ multe părţĭ, de a i se veghià tótă nóptea spre ḑiua de Înviere *aerul* saŭ *epitaful*, adecă icóna care represintă îmmormîntarea Domnuluĭ nostru Is. Chr. şi care se scóte în Vinerea sécă din altar şi se pune în mijlocul bisericiĭ pe un postament anume făcut pentru acest scop, unde stă apoĭ până Duminecă diminéţa, adecă până la *Inviere.* (1)

De óre ce însă *Invierea* Domnuluĭ nostru Is. Chr. pică de regulă în luna luĭ Martie şi Prier, când nopţile sunt încă destul de marĭ şi timpul fórte schimbăcios şi friguros, de aceea e pretutindene datină de a se face Sâmbătă séra un foc mare în apropierea bisericiĭ, care arde tótă nóptea până a doua ḑi după *Inviere* (2) şi care servesce celor ce staŭ şi veghéză, parte spre încălḑire şi parte spre iluminare.

În multe părţĭ însă, şi maĭ ales la munte, unde casele sunt fórte depărtate unele de altele, este datină de a se face nu numaĭ un singur foc, ci maĭ multe, şi anume unele în nemijlocita apropiere a bisericiĭ, iară altele prin sat, pe délurĭ saŭ pe lângă case. (3)

---

(1) Com. de Vasile Nahaiciuc, stud. gimn.: «Uniĭ creştinĭ îndătinéză de a nu dormì tótă nóptea spre Duminecă, ci *veghéză*, precum aŭ veghiat şi ostaşiĭ la mormîntul luĭ Is. Chr.» — a celor din Bréza, com. de Nic. Prelicĭ: «Sâmbătă séra, cam pe la şépte ore, se duce dascălul, pălimarul şi încă vr'o câţĭ-và ómenĭ la biserică şi fac foc, par'că ar avé să se pue la pază, ca să păzéscă mormîntul Domnuluĭ nostru Is. Chr.»

(2) Dat. Rom. din Zaharescĭ, com. de Ars. Băiţan: «În nóptea spre ḑiua de Pascĭ se face foc în prejurul bisericiĭ»;— a celor din Bálăcéna, com. de Vas. Jemna: «Sâmbătă spre Duminecă nu dorm ómeniĭ până la *Inviere*, ci fac foc pe délul din apropierea bisericiĭ, care ţine până după mieḑul nopţiĭ. De la mieḑul nopţiĭ merg la biserică spre a serbà *sf. Inviere.*»

(3) Dat. Rom. din Bréza, com. de Nic. Prelicĭ: «Ómeniĭ de prin sat umblă tótă nóptea cu fácliĭ aprinse de la un foc la altul, carĭ sunt aprinse în tot satul la tótă casa»;—a celor din Dănila, com de V. Nahaiciuc: «Sâmbătă séra e datină ca să se facă foc lângă casă. În cele maĭ multe părţĭ însă focul acesta se face lângă biserică»;— a celor din Capul Codruluĭ, com de Ştef. Bodnarescul: «În nóptea spre Pascĭ se fac focurĭ la tótă casa.»

Digitized by Google

La munte saŭ în acele părţĭ, unde sunt pădurĭ multe şi prin urmare şi lemne de întrecut, focurile acestea sunt fórte lesne de făcut şi tótă nóptea de întreţinut. La ţéră însă, unde pădurile sunt rarĭ şi prin urmare şi lemne puţine şi încă şi acelea cât se póte de scumpe, este datină ca juratul saŭ unul dintre juraţiĭ satuluĭ, orĭ maĭ mulţĭ feciorĭ, să umble Sâmbătă după amiaḑĭ pe la case, să céră şi să strîngă câte un lemn, anume pentru facerea foculuĭ spre ḑiua de Pascĭ, şi abià după ce aŭ strîns eĭ lemne de ajuns, le duc la biserică unde fac numaĭ un singur foc, care duréză asemenea până Duminecă în ḑiua Invieriĭ. (1)

Partea cea maĭ mare de sătenĭ daŭ din tótă inima lemnele ce li se cer. Sunt însă o sémă de ómenĭ aşà de sgârciţĭ şi de împetriţĭ la inimă, că nu vreaŭ să deà nimică.

Dar pentru acésta sunt, atât în *Bucovina* cât şi în *Moldova*, şi feciorĭ de aceia, cariĭ puindu-ĭ pe ast-fel de ómenĭ la rebuş nu se pot răbdà de a nu le venì maĭ pe urmă de hac, prin aceea că, nu mult după ce înseréză bine, se duc şi le fură porţile, portiţele saŭ proptelele dela gard şi le pun pe foc, ast-fel că până diminéţa nu se află numaĭ cenuşă dintr'însele. (2)

În *Basarabia* este datină de a se face spre ḑiua de Pascĭ un fel de grămeḑĭ sau movile de ogrinjĭ, ciuclejĭ saŭ cioclejĭ, beldiĭ, strujenĭ, frunze şi alte uscăturĭ maĭ mărunte şi apoĭ a le aprinde.

Focul acesta ar fi să se întreţină tótă nóptea, ceea ce se şi face pe alocurea. De óre-ce însă nu se póte tot-deauna privighià, de aceea într'un târḑiŭ se stinge, spre a se aprinde

(1) Dat. Rom. din Tişeuţ, com. de T. Sologiuc: «Sâmbătă séra spre Pascĭ îndătinéză flăcăiĭ a face foc la biserică cu lemne carĭ le-aŭ strîns de pe la case ḑiua. Focul acesta arde atâta, până ce iese popa afară din biserică la sfinţit pasca»;—a celor din Sf. Onufreiŭ, com. de Const. Ursachi: «In nóptea spre Pascĭ fac feciorii foc la biserică cu lemne ce le aduc din sat, care duréză tótă nóptea.»

(2) Dat. Rom. din Tişeuţ, com. de T. Sologiuc; — a celor din *Moldova*, com. de d-l Gerasim Buliga, prof gimn.: «În Moldova aŭ în unele locurĭ datină că, în *Sâmbăta cea mare*, séra, strîng lemne cât ce pot şi fac un foc mare. Maĭ ales feciorii fură de pe la jidanĭ porţile, tarabele şi ce apucă, spre a le întrebuinţà la susţinerea foculuĭ.»

Digitized by Google

iarăşĭ pe la mânecate şi a arde apoĭ până ce se săvîrşesce *Învierea.*

Acéstă datină se observă fórte strict în *Basarabia,* unde maĭ fie-care casă are focul sĕŭ aşà că, de fumăria cea mare maĭ că nu se vĕd casele.

În partea *Bucovineĭ* însă, datina acésta se observă maĭ rar.

În Boian, şi în împrejurime, este chiar oprit de a se întreţiné focul tótă nóptea, din causă că la acéstă ocasiune se făceaŭ maĭ nainte, ca şi în cele-lalte părţĭ ale Bucovineĭ de la ţéră, prea multe abusurĭ, ardêndu-se de către feciorĭ gardurile, porţile, ba până chiar şi unele acareturĭ de ale gospodarilor.

În părţile muntóse din *Bucovina,* unde ómeniĭ dispun de multă cetină şi lemn reşinos, fac pe înălţimĭ clăĭ întregĭ de acest material şi le ţin apoĭ aprinse tótă nóptea. (1)

În *Transilvania,* şi anume în unele locurĭ de pe valea Jiuluĭ, este asemenea datină de a se face în spre ḑiua de Pascĭ un foc mare lângă biserică. (2)

În alte părţĭ, tot din *Transilvania,* este din contră datină de a se aprinde o rótă şi a-ĭ da apoĭ drumul de pe vîrful unuĭ dél la vale. (3)

Iar după ce s'a făcut acuma focul, despre care se crede că ar fi însemnând focul ce l-ar fi avut şi la care s'ar fi încălḑit ostaşiĭ, carĭ veghiaŭ mormîntul Domnuluĭ nostru Is. Chr., şi după ce a înserat acuma cum se cade, prinde a se strînge lângă dînsul o mulţime de popor, maĭ ales însă tineretul, băetanĭ şi feciorĭ, carĭ staŭ şi veghéză tótă nóptea, lângă dînsul, în credinţă că cel ce veghéză tótă nóptea, spre a puté fi tréz şi a luà parte la ridicarea epitafuluĭ şi serbarea Învieriĭ, acela are fórte mare merit. (4)

În acelaşĭ timp, uniĭ istorisesc fel de fel de întîmplărĭ şi poveştĭ saŭ legende (5), iară alţiĭ caută cu cea maĭ mare

---

(1) Com. de d-l Vas. Turturean.

(2) Din Ms. d-luĭ I. Pop Reteganul.

(3) *Gazeta săténuluĭ,* an. XV, R.-Sărat, p. 90.

(4) Com. de d-l Vas. Turturean.

(5) Dat. Rom. din Sf. Onufreiŭ, com. de Cas. Brĕbăn: «De cu séră spre Pascĭ fac feciorii sub biserică un foc mare, care duréză până în

Digitized by Google

încordare şi atenţiune când şi *cum se va deschide cerul* saŭ în ce parte *va arde vre-o comóră*, căcĭ în acéstă nópte, după credinţa Românilor de pretutindene *cerul se deschide* şi o vóce necunoscută întrébă pre cel ce l-a vĕḑut deschiḑêndu-se: ce doresce şi voesce. Şi dacă respectivul cere atuncĭ de la Dumneḑeŭ iertarea păcatelor saŭ alt-ce-và, dorinţa i se împlinesce. (1) Iar dacă vede vre-o *comóră* arḑênd, póte să mérgă la dînsa să-şĭ însemne locul, ca a doua ḑi s'o pótă desgropà.

Mulţĭ inşĭ, tot spre acest scop, adecă spre a vedé cum se deschide cerul şi unde ard comorĭ, fac focurĭ saŭ pălălăĭ în séra spre Pascĭ, pe lângă case saŭ şi prin alte locurĭ, din fîn stricat saŭ din nisce gunóie, în carĭ pun usturoiŭ saŭ cojĭ de usturoiŭ, unde staŭ tótă nóptea şi pîndesc. (2) Iar alţiĭ nu dorm, ci veghéză tótă nóptea, pentru că aşà aŭ apucat din moşĭ strămoşĭ, şi aşà este bine. (3)

Poveştile saŭ legendele, ce le istorisesc ceĭ ce staŭ şi ve-

ḑiua de Pascĭ, când rĕsare sórele, şi feciorii staŭ tótă nóptea lângă acest foc, punênd neîntrerupt lemne aduse din sat pe dînsul şi spunênd poveştĭ.»

(1) Dat. şi cred. Rom. din Sucéva, com. de Alexandru al Preotesei, stud. gimn.: «Inainte de Pascĭ, adecă Sâmbătă nóptea, uniĭ ómenĭ veghéză tótă nóptea, făcêndu-şĭ puţin foc, căcĭ eĭ aŭ credinţă că în acéstă nópte se *deschide cerul*, şi o voce întrébă pre cel ce veghéză: ce voesce? şi el cere orĭ unele, orĭ altele: să-ĭ erte Dumneḑeŭ păcatele, etc.» — W. Schmidt, *Das Jahr und seine Tage in Meinung und Brauch der Romänen Siebenbürgens*, Hermannstadt 1866, p. 8. — *Tribuna poporuluĭ*, an. II, Arad 1899, No. 50 (II): «In nóptea de *Pascĭ* se deschide cerul, şi dacă veĭ puté fi tocmaĭ în acel moment afară, veĭ avé fórte mare noroc.»

(2) Dat. Rom. din Pojorîta, com. de Ilie Flocea.

(3) Dat. Rom. din Crasna, com. de Onufr. German: «Sâmbătă séra spre ḑiua de Pascĭ, nu dorm o sémă de ómenĭ tótă nóptea, şi pe la mieḑul nopţiĭ, când trag clopetele, se pornesc la biserică, iară uniĭ împuşcă ca să deà de scire şi altora»; — a celor din Capul Codruluĭ, com. de Ştef. Bodnarescul: «Uniĭ Românĭ aŭ datină de a nu dormì în nóptea spre Pascĭ şi a arde lumînarea tótă nóptea»; — a celor din Mănăstirea Homoruluĭ, com. de G. Macoveiŭ: «In nóptea spre Pascĭ ard ómeniĭ tótă nóptea lumină şi aşteptă timpul *Invieriĭ*»; — a celor din Căndrenĭ, com. de L. Poenariŭ: «O sémă de ómenĭ staŭ tótă nóptea şi priveghéză, şi apoĭ se duc la Inviere, de regulă la treĭ óre după mieḑul nopţiĭ.»

Digitized by Google

ghéză lângă focul de lângă biserică, se referesc de regulă la prigonirea Domnuluĭ nostru Is. Chr. din partea Iudeilor; la patimele, mórtea şi învierea sa; apoĭ la luna luĭ Martie şi Prier şi, în urmă, la arderea şi desgroparea comorilor.

Unele dintr'aceste legende le-am reprodus în capitolul premergĕtor despre *ouĕle roşĭ*, iar cele-lalte, carĭ îmĭ maĭ sunt cunoscute, le reproduc în şirele următóre:

«Ḑice că chiar în nóptea cea dintâĭ, după ce a fost Domnul nostru Is. Chr. îmmormîntat, *Străjeriĭ*, cariĭ eraŭ puşĭ de Jidovĭ ca să-ĭ păzéscă mormîntul, poruncirâ unuĭ bucătar ca să le facă de mâncare: pâne de grâŭ, ouĕ albe fierte, şi zamă de cocoş, dar cocoşul ast-fel să férbă, ca tótă carnea să-ĭ pice de pe ciolane.

«Fiind cele poruncite gata, se adunară toţĭ străjeriĭ la un loc într'o casă şi se puseră fără grijă la masă ca să mănânce.

«N'apucară însă bine a se aşeză la masă, şi iată că deodată şi pe neaşteptate intră *Caiafa* în năuntru şi le ḑice într'un ton restit:

— «Cum de nu staţĭ voĭ să păziţĭ mormîntul, după cum vi s'a poruncit?... aŭ dóră nicĭ unuia dintre voĭ nu ĭ-a plesnit prin minte, că peste nópte póte să vie cine-và şi să-l fure pre Is., şi atuncĭ învĕţăceiĭ sĕĭ pot să se laude şi să ḑică c'a înviat!

«Auḑind străjeriĭ cuvintele acestea, începură a rîde cu dispreţ şi a ḑice:

— «Când va rĕsărì din pânea acésta grâŭ, când vor eşì din ouĕle acestea puĭ, şi când va învià cocoşul din strachină, atuncĭ va învià şi Is.

«Insă n'apucară bine a vorbì cuvintele acestea, şi de-odată rĕsărì grâŭ din pâne, eşiră puĭ din ouĕ, iar bucăţelele de carne se strînseră la un loc şi învià cocoşul.

«Şi când eşì cocoşul din strachină începù a bate din aripĭ şi a-ĭ stropì cu zémă.

«Şi de atuncĭ sunt toţĭ Jidoviĭ pestriţĭ, de atuncĭ aŭ eĭ alunèle pe faţă.» (1)

O altă legendă despre Is. Chr., care asemenea se istorisesce la acéstă ocasiune, sună precum urméză:

(1) Din Volovĕţ, distr. Rădăuţuluĭ, com. de Ilie Buliga, stud. gimn.

Digitized by Google

«Dice că, pe timpul când prigoniaŭ Jidoviĭ pre Domnul nostru Is. Chr., merse fiul uneĭ vĕduve la o fântână cu cofa ca să aducă apă. Ajungênd el la fântâna aceea şi luând apă se întórse pe încetul înapoĭ până pe vîrful unuĭ dél şi acolo se puse un pic ca să se odihnéscă.

«Iată însă că pe când sta el acolo şi se odihnià, vede că vine un om tot într'o fugă asupra luĭ, şi cum ajunge îĭ dice:

—«Fiule! lasă-mĕ să mĕ ascund în cofa ta, ca să scap de prigonirea Jidovilor!

—«Bucuros!... poftim ascunde-te!—rĕspunse băiatul, făcêndu-i-se milă de dînsul, când îl vĕdù cât e de obosit de fugă şi de înspăimîntat.

«Atuncĭ Domnul nostru Is. Chr., căcĭ omul acela nu erà nime altul fără însuşĭ Is. Chr., se băgă de grabă în cofă dicênd:

—«Dacă vor venì pe aicĭ Jidoviĭ, carĭ mĕ prigonesc şi te vor întrebà: «vĕdut-aĭ vre un om trecênd pe aicĭ?» tu să dicĭ că n'aĭ vĕdut pre nime!

—«Să n'aĭ nicĭ o grijă, că sciŭ eŭ ce să le spun!—rĕspunse băiatul, şi cum se ascunse Domnul nostru Is. Chr., îndată se şi rezimă cu cotul mâneĭ drepte pe cofă, şi aşteptă cu nerăbdare să vadă ce se va întîmplà.

«N'a apucat însă bine a se ascunde Is. Chr. şi băiatul a se rezimà cu cótele de cofă, şi iată că o mulţime de Jidovĭ, înarmaţĭ uniĭ cu suliţĭ, iară alţiĭ cu alte arme, se apropie de locul unde se aflà băiatul, şi-l întrébă:

— «Mĕ băete! n'aĭ vĕdut tu un om aşà şi aşà îmbrăcat trecênd pe aicĭ?

—«Dar cine-ĭ omul pre care-l căutaţĭ d-vóstră şi ce vĕ trebue?

—«Omul acela e Iisus Nazarineanul, şi dacă l-am puté prinde, atuncĭ aĭ vedé şi tu la ce ne trebue.

—«Îmĭ pare fórte rĕŭ, că nu vĕ pot da nicĭ o desluşire, căcĭ un ast-fel de om n'am vĕdut să tréca pe acì. Póte c'o fi trecut prin altă parte şi eŭ n'am băgat de sémă!

«Jidoviĭ, vĕdênd că băiatul nu póte să le deà nicĭ o desluşire, se duseră maĭ departe.

—«După ce s'aŭ dus Jidoviĭ, Domnul nostru Is. Chr. eşì din cofă şi dise către băiat:

Digitized by Google

—«Pentru că m'aĭ scăpat de astă dată dela mórte, mare dar veĭ căpĕtà dela mine. Drept aceea, când te veĭ aflà în vre-un năcaz fórte mare şi aĭ voì să scapĭ téfĕr şi cu obraz curat dintr'însul, saŭ când veĭ avé vre-o dorinţă óreşĭ-care şi veĭ voì ca să ţi se împlinéscă, să te rogĭ numaĭ aşà: «*Dómne! omul cel din cofă!*» şi atuncĭ orĭ ce dorinţă veĭ avé, ţi se va împlinì!

«Şi după ce rostì Domnul nostru Is. Chr. cuvintele acestea îl binecuvîntă pre băiat, şi apoĭ se duse maĭ departe în trébă-şĭ neurmărit şi nesupĕrat de nimenĭ.

«Dar şi băiatul nu stete mult acolo, ci mulţămind Domnuluĭ nostru Is. Chr. pentru darul şi binele, ce spuse că i-l va face, şi întipărindu-şĭ adânc în inima sa cuvintele ce i le spuse, se întórse bucuros spre casă.

«Şi cum a spus Is. Chr. aşà s'a şi întîmplat, căcĭ băiatul, aducêndu-şĭ după aceea aminte de dînsul, orĭ de câte orĭ aveà vre-o dorinţă saŭ trebuinţă, Domnul nostru Is. Chr. îĭ şi împlinià dorinţa, ast-fel că, la urma urmelor, fiul vĕduveĭ cel sĕrman, nevoiaş şi năcăjit, ajunse a fi chiar *împĕrat.* (1)

Iată acum o legendă şi despre luna luĭ *Aprilie:*

«Ḑice că eraŭ odată doĭ fraţĭ: unul bogat, iar altul sărac. Şi amândoĭ fraţiĭ aceştia eraŭ megieşĭ.

«Celuĭ bogat îĭ mergeà fórte bine, pentru că aveà de tóte câte-ĭ trebuià. Cel sărac însă, neavênd maĭ nimic, o duceà de pe o ḑi pe alta ca vaĭ de dînsul.

«Intr'un an, şi anume în revĕrsatul ḑileĭ de Pascĭ, s'a sculat cel sărac şi a ieşit afară, ca să-şĭ caute vr'o câte-và vréscurĭ spre a-şĭ aţîţà focul şi a-şĭ face o ţîră de mămăligă, fiind-că copiiĭ sĕĭ eraŭ flămânḑĭ şi el n'aveà nicĭ măcar o bucăţică de pâne în casă.

«Eşind afară şi umblând în colo şi în cóce, a găsit vréscurĭ, dar după ce intră cu ele în casă şi vrea să facă foc, dă peste altă nevoe: n'aveà cu ce să le aprindă.

«Ce să facă el acuma?... de unde să ieà foc?... Iată însă că pe când sta el aşà dus pe gândurĭ, zăresce de odată pe feréstră un foc mare arḑênd pe vîrful unuĭ dél.

«Cum zărì el focul acela, bucuria luĭ, ese din casă, se

---

(1) Din Vatra Dorneĭ, com. de Grigore Mesdrea, fost stud. gimn.

Digitized by Google

pornesce de grabă spre dînsul, şi când ajunse acolo, dă de 12 ómenĭ, carĭ staŭ lângă foc şi se încălḑiaŭ.

— «Bună diminéţa, *şi Christos a 'nviat*, ómenĭ bunĭ! — ḑise el după ce se apropiè de dînşiĭ.

— «Mulţămim d-tale! — rĕspunse ómeniĭ. — Da ce vînt te-a abătut pe la noĭ aşà de diminéţă şi tocmaĭ în ḑiua de Pascĭ? — întrebă unul dintre dînşiĭ.

— «D'apoĭ iacă cum şi iacă cum! — rĕspunse săracul — am venit să-mĭ daţĭ un pic de foc, ca să-mĭ fac şi eŭ o ţîră de mămăligă pentru copiiĭ meĭ, că iată ceĭ-lalţĭ ómenĭ s'aŭ pregătit cu pască, cu ouĕ roşiĭ, şi cu multe altele de Pascĭ, însă eŭ, fiind sĕrman lipit pămîntuluĭ, n'am nimică!

«Atuncĭ ḑise unul dintre dînşiĭ:

— «Ţĭ-om da, dragul meŭ, dar spune-ne maĭ întâĭŭ: care lună-ĭ cea maĭ rea peste an?

— «Apoĭ de, — rĕspunse săracul — uniĭ ómenĭ ḑic că luna luĭ *Prier* ar fi cea maĭ rea, dar mie tóte mi-s tot una de bune!

«Atuncĭ îĭ ḑise omul:

— «Ţine póla cămeşiĭ să-ţĭ daŭ foc!

«Săracul, auḑind cuvintele acestea, începù a tremurà de frică, temêndu-se că-ĭ va arde şi cămeşa şi va remâné gol ca napul. Cu tóte acestea însă nu se puse de pricină, ţinù cămeşa, şi omul îĭ puse o lopată de jăratic în pólă, ḑicêndu-ĭ că, după ce va ajunge a casă, să-l împrăştie prin ogradă i prin grădină.

«Săracul făcù aşà, după cum i se spuse. Ajungênd acasă, partea cea maĭ mare de foc o împrăştiè prin ogradă şi prin grădină, iară cu rĕmăşiţa întră în casă şi-şĭ făcù foc.

«Nu mult după acésta, iată că o copilă a sa, care eşise afară, se întórce repede în casă şi plină de bucurie ḑice:

— «Tată! tată! vaĭ ce de vite maĭ avem noĭ! Tótă ograda şi grădina e plină de tot felul de vite!

«Eşind omul afară, vĕḑù şi el că tótă ograda şi grădina e plină de boĭ, vacĭ, caĭ, oĭ, şi de tot felul de vite. Şi se bucură, când le vĕḑù, căcĭ el scià acuma, că tóte vitele acestea sunt ale sale.

«Vĕḑênd acésta şi o copilă de a frăţine-sĕŭ merse în casă şi ḑise tătâne-sĕŭ:

Digitized by Google

— «Tată! óre de unde are uncheşul meŭ atâtea vite, că e plină ograda şi grădina?

«Eşind cel bogat afară şi vĕḑênd şi el vitele, îl întrebă pe frate-sĕŭ: de unde are atâtea vite? cine i le-a dat?

«Fratele cel sărac spuse că le-a căpĕtat de la un om, care se află lângă focul cel de pe vîrful délului. Şi-ĭ arătă totodată şi focul.

«Bogatul, auḑind acésta, ce-ĭ plesnesce prin minte?... luă o manta mare în spate şi se duse şi el la focul de pe dél. Iar când ajunse la starea locului, fără a da «*bună diminéţa*» ḑise:

—«Ómenĭ bunĭ! daţĭ-mĭ o ţîră de foc, că mi s'a stins!

—«Ţĭ-om da, de ce nu, dar maĭ întâiŭ să ne spuĭ: care lună-ĭ cea maĭ rea de peste an! — ḑise unul dintre ceĭ 12 ómenĭ.

—«Apoĭ de — rĕspunse bogatul — tóte lunile de peste an îs bune, dar luna luĭ *Prier* vaĭ Dómne că scârnavă-ĭ, amuş plóuă, amuş e pâclă, amuş ninge, şi maĭ tóte oile pier. Nu de géba a ḑis, cine a ḑis că:

Prier priesce,
Da şi jupesce.

«Atuncĭ se sculă *Prier* mânios, căcĭ ómeniĭ aceia eraŭ cele douĕ-spre-ḑece lunĭ de peste an, şi-ĭ ḑise rĕstit:

—«Ţine póla de la mantă!

«Bogatul întinse póla şi *Prier* îĭ puse douĕ lopeţĭ de foc într'însa.

—«Maĭ pune una, ḑise bogatul.

«Prier îĭ maĭ puse o lopată.

«Bogatul, bucuros de ceea ce a primit, se întórse cu focul acasă, îl duse şi-l turnă prin grădină, ogradă, grajd, şură şi în tot locul, şi apoĭ se băgă în casă în bună nădejde că şi el va căpĕtà, dacă nu maĭ multe, apoĭ măcar tot atâtea vite ca şi frate-sĕŭ.

«Iată însă că nu mult după acésta, intrând copila sa în casă, îĭ spuse că casa, şura, grajdul şi tóte cele-lalte acareturĭ de pe lângă casă ard.

«Şi aşà a păţit bogatul cel lacom şi mândru!» (1)

---

(1) Din Tereblecea, dict. de Grigorie Scripcariŭ, com. de P. Scripcariŭ.

Digitized by Google

O variantă a acesteĭ legende, şi anume despre luna *Mărţişor*, sună precum urméză:

«Trăià odată într'un sat óre-care doĭ fraţĭ, unul erà putred de bogat, iar cel-lalt sărac lipit pămîntuluĭ.

«Bogatul erà scump şi scurt la mână, iar săracul erà darnic cu ce aveà şi cu inimă bună.

«Erà chiar în ḑiua de Pascĭ, când săracul, pomenindu-se din somn, voì să-şĭ aţîţe foc în cămin, să se premenéscă şi apoĭ să mérgă şi el, ca toţĭ creştiniĭ, ia sfînta biserică. Dar iea cremene şi amnar, dacă aĭ de unde! Cércă în spuză, nicĭ vorbă de vr'o scânteie. Ce să facă? Să mérgă la frate-sĕŭ, care erà maĭ la îndemână, îĭ erà óre-cum ruşine, căcĭ se temeà că frate-sĕŭ va cugetà, că dóră el numaĭ pentru aceea merge la el, chiar în ḑiua de Pascĭ, că vreà să-ĭ céră ce-và, orĭ aştéptă ce-và de pomană, deşì el aveà lipsă mare numaĭ de foc. Ese afară, căcĭ alta nu scià ce să facă, se uită în tóte laturile, şi numaĭ ce vede într'un vîrf de dél un foc, sciĭ colea ca în pădure. Nu se cugetă mult omul nostru, ci o iea pe picior într'acolo. Rótă pe lângă foc şedeaŭ doĭ-spre-ḑece feciorĭ, unul maĭ făcut ca altul, şi vorbiaŭ eĭ între eĭ maĭ de una, maĭ de alta.

— «Christos a'nviat şi bună diminéţa să deà Dumneḑeŭ, ómenĭ bunĭ! — ḑise omul nostru, apropiindu-se de foc cu sfiélă.

—«Adevĕrat c'a înviat Domnul nostru Is. Chr! — rĕspunseră ceĭ doĭ-spre-zece ca dintr'o gură. — D'apoĭ, omule? — adaoseră eĭ — ce cauţĭ tu pe aicĭ în vremea asta, când ar trebuì să mergĭ la biserică să te închinĭ?

«Apoĭ iacă, ómenĭ bunĭ, sunt om sărac şi am venit să vĕ rog de puţinel foc, căcĭ cine-và mĭ-a dus amnarul şi cremenea, iar focul din vatră mi s'a stins; în sat nu am îndrăsnit să merg, căcĭ drept să vĕ spun, la noĭ nu e obiceiŭ a merge în o ḑi mare ca astăḑĭ prin vecinĭ şi încă aşà de diminéţă după foc.

«Foc o să-ţĭ dăm bucuros,—ḑise unul din ceĭ doĭ-spre-ḑece,— numaĭ cât tu să ne spuĭ nouĕ: câte lunĭ sunt într'un an şi care dintre ele e cea maĭ bună?

«Tóte lunile-s lăsate de Dumneḑeŭ şi tóte-s bune, numaĭ cât dintre tóte douĕ-spre-ḑece cea maĭ bună mi se pare a fi *Mărţişor*, pentru că atuncĭ se deschide lumea şi şi omul mun-

Digitized by Google

citor şi sěrman capětă lucru din belşug, şi apoĭ când aĭ lucru, aĭ de tóte — ḑise săracul.

— «Drept aĭ şi la rînd vorbescĭ; apropie-te şi-ţĭ adă încóce pălăria să ţĭ-o umplu cu jăratic! — ḑise una din cele douě-spre-ḑece lunĭ, căcĭ ele eraŭ ceĭ doĭ-spre-ḑece feciorĭ înşiraţĭ în jurul foculuĭ din dél.

— «Dómne apěră şi fereşte! — rěspunse săracul, — dar cum póte să ţină pălăria mea focul! aşa n'am pomenit!

— «Apropie-te numaĭ, — ḑise iarăşĭ *Mărţişor*, căcĭ el erà cel ce vorbià cu săracul.

«Omul se apropiè, nesciind ce să facă alta, îşĭ ţinù pălăria, pe care *Mărţişor* ĭ-o umplù de jar; îşĭ luă apoĭ rěmas bun de la ceĭ doĭ-spre-ḑece fecĭorĭ şi mulţămindu-le de foc, o pornì cu grabă către casă. Mare-ĭ fu însă mirarea, când věḑù că pălăria erà chiar aşà, ca şi când n'ar fi fost foc în ea, dar maĭ mare-ĭ fu bucuria, când věrsând jarul din pălărie în vatra foculuĭ, věḑù că se făcù tot aur şi argint. Plin de bucurie lăsă tóte la o parte şi grăbì şi el la biserică să mulţăméscă luĭ Dumneḑeŭ de darul sěŭ cel mare.

«După Pascĭ, omul nostru îşĭ cumpěră vitişóre, ca să aibă şi copiiĭ luĭ de ce îngrijì.

«Când îl věḑură ómeniĭ venind de la târg cu vitele, începură a vorbì în tot chipul de el, ba că a aflat unde-và banĭ, ba că a mers a lotrì şi câte şi maĭ câte. Dintre toţĭ însă maĭ cu părere de rěŭ erà pe el frate-sěŭ. El nicĭ nu se lăsă până nu sciricì de la el, că de unde şi cum a putut căpětà atâta sumedenie de banĭ.

«Săracul ce ajunsese acum cu stăricică bunişóră, iĭ povestì tóte cu de-amănuntul şi nu ascunse nemic de frate-sěŭ; aceea însă că ce şi cum a vorbit el acolo în pădure cu ceĭ doĭ-spre-ḑece feciorĭ uită a-ĭ povestì, şi nicĭ aceea nu-ĭ spuse că cine eraŭ aceĭ feciorĭ, căcĭ acésta nicĭ el nu o scià curat.

«Când fu în alt an, fratele cel bogat lăsă să i se stingă focul pe ḑiua de Pascĭ şi până în ḑiuă eşì afară şi se uită către délul, unde-ĭ spusese frate-sěŭ, că a mers după foc, şi spre bucuria luĭ cea mare, iată că focul ardeà şi încă dóră maĭ cu putere ca în anul trecut. Iute o pornì într'acolo, căcĭ nu maĭ scià ce să facă de năcaz, cum frate-sěŭ din sărăntoc, ce erà, să ajungă la stare bună ca el, iac'aşà din senin.

Digitized by Google

«Ca şi în anul trecut, aşà şi acum, pe lângă foc şedeaŭ doĭ-spre-ḑece feciorĭ voĭnicĭ şi spătoşĭ, de-ţĭ erà drag să te uiţĭ la eĭ.

— «Bună diminéţa, ómenĭ — ḑise bogatul. — Mi s'a stins focul şi am venit să-mĭ daţĭ şi mie foc dintr'al vostru, cum aţĭ dat şi fratelui meŭ, chiar acum e anul,—adause el într'una, fără a da vreme celor doĭ-spre-ḑece să-ĭ mulţăméscă măcar.

— «Da bine omule! Nu sciĭ tu că aḑĭ e ḑiua de Pascĭ, şi că creştiniĭ în ḑiua de aḑĭ îşĭ daŭ bineţe maĭ întâiŭ cu «*Christos a 'nviat;*» numaĭ no! noĭ tot îţĭ dăm focul ce l-aĭ cerut, dacă ne sciĭ spune: câte lunĭ îs într'un an şi care e cea maĭ bună între ele? — ḑise unul din ceĭ doĭ-spre ḑece, adică *Mărţişor*, căcĭ tot el vorbià şi cu bogatul.

— «Apoĭ dă! într'un an îs două-spre-ḑece lunĭ, şi bune-s tóte, bune, numaĭ singur *Mărţişor* e cea maĭ afurisită şi maĭ blăstămată dintre tóte, căcĭ acì te ninge, acì te plouă, apoĭ pe de-asupra te sleiesce cu vînturile!

— «Bine, fĕtul meŭ, apropie-te încóce şi ţine pălăria! — ḑise *Mărţişor*.

«Bogatul, sciind că şi frate-sĕŭ a dus focul în pălărie, nu se îndoì nimic, ci ţinù pălăria, iar *Mărţişor* ĭ-o umplù cu vîrf de jar.

«Bogatul fără a ḑice un cuvînt de mulţămită, plecă în fugă către casă şi în grabă aruncă focul în vatră.

«Dar ce să veḑĭ! focul se făcù o flacără aşà de mare, în cât în puţine clipite îĭ mistuì: casă, şurĭ, grajdurĭ, vite şi tot ce numaĭ aveà.

«Din ḑiua aceea, bogatul sărăcià vĕḑênd cu ochiĭ, până ce la urmă ajunse ceĭ maĭ sărac om în sat.» (1)

În Ofenbaia şi în Muncel din Munţiĭ Apusenĭ aĭ *Transilvanieĭ* maĭ este datină, pe lângă cele arătate în şirele de maĭ sus, de a luà în nóptea Pascilor tóca de la biserică, a o pune în cimitir şi acolo a o păzì apoĭ feciorii. Şi dacă li se întîmplă ca să li se pótă furà şi ascunde tóca, atuncĭ ceĭ ce aŭ fost destinaţĭ ca s'o păzéscă sunt puşĭ la pedépsă de a da a doua ḑi după amiaḑĭ un ospĕţ, adecă mâncărĭ şi bĕuturĭ pre carĭ

(1) *Tribuna poporuluĭ*, IV, Arad 1900, No 58 (13).

Digitized by Google

le mănâncă şi le beaŭ amândouĕ părţile. In cas însă să n'o pótă furà sunt obligaţĭ ceĭ ce s'aŭ încercat s'o fure, ca să pórte tóte cheltuelile ospĕţuluĭ respectiv. (1)

In alte părţĭ, tot din *Transilvania,* precum bună-óră pe Valea Jiuluĭ, unde există asemenea acéstă datină, fĕtul saŭ crîsnicul trebue fórte bine să păzéscă tóca pentru că, dacă ĭ-o fură cine-và în diminéţa Pascilor, trebue s'o ocoléscă cu ouĕ roşĭ, adecă s'o rescumpere cu ouĕ roşĭ. (2)

V.

SCĂLDATUL.

Fie-care Român caută ca *Invierea* să-l afle curat, nu numaĭ sufletesce ci şi trupesce. Prin urmare ceĭ maĭ mulţĭ inşĭ, cu deosebire însă feciorii şi fetele, se scólă în diminéţa acesteĭ ɖile până a nu rĕsărì sórele, se duc, unul câte unul, la un rîŭ saŭ la o altă apă din apropiere, şi în rîul saŭ apa respectivă se scaldă apoĭ ast-fel ca nimene să nu-ĭ vadă când, cum şi unde s'aŭ scăldat.

Făcĕnd acésta cred nu numaĭ că se curăţesc de tóte bólele şi rĕutăţile, de tóte aruncăturile, făcĕturile şi uriciunile, ci tot-odată şi că vor fi peste tot anul scutiţĭ de orĭ ce bóle, şi că se vor face iuţĭ, sprintenĭ; uşorĭ, harnicĭ, sănĕtoşĭ şi iubiţĭ (3).

(1) Com. de d-l Teofil Francu.

(2) Din Ms. d-luĭ I. Pop-Reteganul.

(3) Dat. Rom. din Bălăcéna, com. de Vas. Jemna: «In ɖiua de Pascĭ, tare diminéţă, înainte de ce rĕsare sórele, se scaldă unii ómenĭ, creɖĕnd că peste an nu fac bube;» — a celor din Drăgoescĭ, com. de d-l George Forgaciŭ: «In ɖiua *Invieriĭ* se scaldă în pârîŭ atât feciorii, cât şi fetele, se înţelege că fie-care deosebit, ast-fel ca să nu-ĭ vadă nimene, şi anume des diminéţă până nu rĕsare sórele, creɖĕnd că vor fi uşorĭ şi sănĕtoşĭ peste tot anul;» — a celor din Brăescĭ, com. de Ioan Pohóţă: «Se crede că toţĭ aceia, carii se scaldă în ɖiua de Pascì des diminéţă până a nu

Digitized by Google

O sémă de fete însă nu se mulţămesc numaĭ cu atâta că, scăldându-se, îşĭ curăţesc trupul, şi că vor fi sănĕtóse şi ferite de bóle în decursul anuluĭ, ci în acelaşĭ timp îşĭ fac încă *pe dragoste* şi *pe ursită*. Drept aceea, cum ajung la apă şi se scaldă saŭ, în cas de mare grabă, numaĭ se spală, rostesc următórele cuvinte:

Duminică deminéţă
M'am sculat,
Duminică deminéţă
M'am *suliminicat*,
Şi m'am dus la o apă
Mândră şi curată,
Care curge
Din crierul munţilor,
C'am auḑit
Că e bună de folos,
Şi m'am plecat
Şi m'am rugat
La Maica prea-curată.
Şi Maica prea-curată
M'a ascultat
Şi m'a 'ntrebat:
— Ce te plângĭ N., ce te vaerĭ?
— Da eŭ cum nu m'oiŭ cântà
Şi cum nu m'oiŭ văerà
Dacă-s de picióre 'mpedicată
Şi de mânurĭ sunt legată,
Cu ochiĭ nimic nu vĕd,
Cu urechile n'aud,
Cu nasul nu pot suflà,
Cu gura nu pot grăì!
Maica Domnuluĭ
Din pórta ceriuluĭ
M'a auḑit,
Scară de aur a făcut,
La mine s'a coborît,
De cămeşă négră
M'a desbrăcat,
De mâna dréptă
M'a luat,
În apa *Garaleuluĭ*
De treĭ orĭ m'a cufundat,
De tot urîtul m'a spĕlat
De picióre m'a deschiedecat,

---

rĕsărì sórele, fie feciorĭ, fete saŭ copiĭ, se curăţesc de orĭ şi ce bólă şi sunt sănĕtoşĭ şi iuţĭ peste tot anul;» — a celor din Capul Codruluĭ, com. de Ştefan Bodnarescul: «In Vinerea mare şi în ḑiua de Pascĭ diminéţa se scaldă o sémă în apă curgĕtóre, anume ca să nu se prindă de dînşiĭ nicĭ o bólă peste an, şi maĭ ales râia;» — a celor din Mănăstirea Homoruluĭ, com. de George Macoveiŭ: «O sumă de fete merg în ḑiua de Pascĭ des diminéţă şi se scaldă în părîul rece, anume ca să se curăţéscă de tóte rĕutăţile şi să fie sănĕtóse şi harnice tot anul;» — a celor din Pârtesciĭ-de-jos, com. de Const. Andronic: «In ḑiua de Pascĭ des diminéţă până a nu rĕsări sórele se scaldă, fiind-că apa în acéstă ḑi e fórte curată şi vindecătóre»; — a celor din Pojorîta, com. de Ilie Flocea: «Duminică diminéţă se scólă o sémă la o óră saŭ maĭ târḑiŭ, când împuşcă la biserică din sacaluş, şi, ducêndu-se la o apă din apropiere, se *scaldă*, dar nu se scaldă ca de altă dată, ci *numaĭ* se bagă în apă, se udă bine peste tot corpul, şi apoĭ es afară. După aceea, întorcêndu-se acasă, se gătesc şi se duc la biserică. Şi acésta o fac maĭ ales fetele.»

Digitized by Google

De mânurĭ m'a deslegat,
Viderile mi le-a dat.
Cu ochiĭ vĕd,
Cu urechile aud,
Cu nasul pot suflà
Şi cu gura pot grăì.
Şi-am rĕmas maĭ curată
Şi maĭ luminată
Ca de Maica Domnuluĭ lăsată...
—Bună deminéţa *mĭeru de rĕŭ*
Cu prundu de grăŭ,
Cu *ţimorma* (1) de busuioc,
Să-mĭ dăruescĭ noroc,
Să fiŭ de-acuma maĭ veḑută
Şi cu mult maĭ căutată
Ca firu de grâŭ,
Ca vinu, ca auru,
Şi ca argintu
Intre tot norodu! (2)

În *Transilvania* şi *Banat* e asemenea datină, ca feciori şi fetele să se ducă în ḑiua de Pascĭ des de diminéţă la un rîŭ ca să se scalde, respective să se spele cu apă ne'ncepută. (3)

Deosebirea constă numaĭ întru aceea, că în aceste două ţĕrĭ caută să se ducă la rîŭ tocmaĭ când trage *arăngul* — clopotul — saŭ când aud tóca des de diminéţă întâia óră la biserică. (4)

Dacă nu curge nicĭ un rîŭ saŭ părîŭ prin satul lor, atuncĭ merg la un părîŭ de pe hotar, dar cu grijă ca să fie la starea loculuĭ, când va sunà arăngul la biserică.

Apoĭ la primul sunet de arăng, feciorul saŭ fata îşĭ face de treĭ orĭ semnul cruciĭ şi ḑice:

Bună deminéţa
Rîŭ mare
Domn mare!

(1) Probabil că sub cuvîntul acesta e de a se înţelege *ţermura*.

(2) Dat. fetelor din Capul Codruluĭ, com. de Ştefan Bodnarescul.

(3) Dat. Rom. din Maidan, com. de d-l. Ios. Olariŭ; — a celor din Secaş de lângă Oraviţa, com. de d-l Valentin Dioniŭ: «Fetele şi nevestele, ca să fie drăgăstóse peste an, merg în Dumineca Floriilor, în Joia mare şi în ḑiua de Pascĭ desdiminéţă la rîŭ, unde, desbrăcându-se, se aruncă în apă şi se scaldă, măcar că afară e frig şi apa e fórte rece.»

(4) Dat. Rom. din Banat, com. Maidan, com. de d-l Ios. Olariŭ; — a celor din Transilvania, com. de d-l Dometiu Dogariŭ, învĕţător în Satul-lung: «In ḑiua de Pascĭ pe aicĭ nu e datină să se scalde ómeniĭ; prin împrejurime însă da, şi anume ceĭ bolnavĭ, cu deosebire ceĭ ce sufer de râie se duc la mieḑul nopţiĭ la o gârlă din apropiere, şi când aud tóca se aruncă în apă, în credinţă că se tămăduesc de bóla lor.»

Digitized by Google

Apoĭ el saŭ ea rĕspunde:

Să fiĭ sănĕtos
N., nume frumos!
Dar ce te-aĭ sculat
Şi aĭ mânecat
Aşà de diminéţă
Pe roŭă, pe céţă?
—Că eŭ m'am sculat
Şi am mânecat,
Că Maica Maria
M'a îndemnat,
Să mĕ curăţéscă,
Să mĕ limpeḑéscă
De făcĕturĭ,
De aruncăturĭ,
De minciunĭ
Şi de uriciunĭ,
Să fiŭ mândru şi curat,
Cum Maica Maria m'a lăsat!

După aceea, luând apă cu pumniĭ de treĭ orĭ şi aruncând-o tot de atâtea orĭ pe obraz — faţă — ḑice:

Cum e de plăcut
Şi de ascultat
Sunetul aranguluĭ,
Aşà să fiŭ şi eŭ
De plăcut
Şi ascultat
(De plăcută
Şi ascultată)
Preste sat,
Preste Banat!

Tot cu mâna aruncă apă de treĭ orĭ peste umĕrul drept şi cel stâng şi ḑice:

Nu lépĕd apa,
Ci eŭ lépĕd de pe mine
Tóte făcĕturile,
Farmĕcăturile
Şi uriciunile!..

Dacă fata saŭ junele, care se spală la rîŭ, se cred fermecaţĭ cu uriciunĭ de la atare duşman al lor, atuncĭ pomenesc şi numele aceluia când lépĕdă apa peste umerĭ.

In urmă aruncă câte-và bóbe de cucuruz orĭ de grâŭ în rîŭ ca pentru léc. După aceea fac iară semnul cruciĭ şi se pornesc spre casă, fără însă ca să caute îndĕrĕpt (1).

O sémă de fete din *Bucovina*, pe lângă scăldatul şi spĕlatul, despre care ne a fost până aicea vorba, maĭ îndătinéză încă de a se duce în nóptea spre Pascĭ la clopotniţă şi a spĕlà limba clopotuluĭ cu apă ne 'ncepută. Cu apa acésta

(1) Com. de d-l Ios. Olariŭ.

Digitized by Google

apoĭ se spală ele în ḑiua de Pascĭ desdiminéţă pe faţă, anume ca să fie frumóse în decursul anuluĭ, şi precum alérgă ómeniĭ la *Inviere*, când se trag clopotele la biserică, aşà să alerge şi feciorii la dînsele. (1)

VI.

ÎNVIEREA.

Când cântă cucoşiĭ de mieḑul nopţiĭ, atuncĭ unul dintre veghetoriĭ de lângă biserică, care se pricepe maĭ bine la împuşcat, începe a împuşcà de maĭ multe orĭ după olaltă din sacaluşurile, carĭ sunt de cu séră aduse şi aşezate într'o depărtare anumită de biserică, şi a da prin acésta de scire sătenilor ca să se scóle şi să se adune cu toţiĭ la biserică spre a asistà la *sfînta Inviere.* (2)

Săteniĭ, cum aud săcăluşurile sunând, pe loc se scólă cu toţiĭ, iar sculându-se, calcă pe ce-và aşternut, ca peste vară să nu-ĭ usture tălpile (3), şi apoĭ, spĕlându-se fie-care într'un lighén saŭ strachină mare, în care se află apă próspĕtă şi curată, un oŭ roşu, unul saŭ maĭ multe monede de argint saŭ de aur şi un fir de busuioc (4), se îmbracă în schimburile şi hainele cele maĭ nouĕ, maĭ scumpe, maĭ bune şi maĭ frumóse ce le aŭ.

---

(1) Dat. fetelor din Tereblecea, dict. de Irina Bulbuc, şi com. de P. Scripcariŭ.

(2) Dat. Rom. din Stupca, com. de Nechita Iauca, stud. gimn.: «Duminecă, când aud ómeniĭ că cântă cucoşiĭ de mieḑul nopţiĭ, se duc cu toţiĭ la *Inviere* cu pască cu tot»; — a celor din Bréza, com. de Nic. Prelicĭ: «Când cântă cocoşul întâiaşĭ dată, străjeriĭ de la biserică împuşcă de patru orĭ din săcăluş.»

(3) Dim. Dan, *Comuna Straja*, p. 97: «Sculându-se eĭ atuncĭ din aşternut nu calcă pe pămînt gol, ci pe ce-và aşternut, ca peste vară să nu-ĭ usture tălpile.»

(4) Veḑĭ despre acésta maĭ pe larg în cap. «*Ouĕle roşĭ.*»

Digitized by Google

După ce s'aŭ spělat şi îmbrăcat şi după ce a spus fie-care rugăciunile, iea unul dintre căsenĭ, de regulă capul familieĭ, legătura saŭ *blidul cu pască* menită pentru sfinţire, şi ast-fel gătiţĭ se pornesc apoĭ cu toţiĭ la biserică, de ar fi afară orĭ şi cât de întuneric şi timpul de împotrivitor, rĕmâind acasă numaĭ ómeniĭ ceĭ bolnavĭ şi neputincioşĭ, moşnegiĭ şi babele cele maĭ bătrâne şi copiiĭ ceĭ maĭ micĭ, carĭ nu sunt în stare a se duce.

Şi asta o fac eĭ nu numaĭ ca să-l laude şi să-l prea măréscă pre Dumneḑeŭ, nu numaĭ ca să-ĭ mulţăméscă acestuia din adâncul inimeĭ lor, pentru că ĭ-a învrednicit a petrece cu sănĕtate Postul cel mare şi a ajunge voioşĭ ḑiua cea mult dorită şi aşteptată a Invieriĭ, ci tot odată şi din causă că cine nu merge la *Invierea luĭ Christos la biserică*, acela se bolnăvesce şi petrece apoĭ întreg anul până la Pascile viitor în tot felul de bolĭ, neajunsurĭ şi nevoĭ. (1)

La o óră după mieḑul nopţiĭ sosesce şi preotul local, care are să facă *Invierea*. In unele comune însă şi maĭ ales în cele maĭ rĕspândite, în carĭ locuitoriĭ sĕĭ nu se pot aşà de grabă adunà la biserică, vine preotul cam către douĕ óre saŭ ce-và şi maĭ târḑiŭ. (2)

Sosind preotul şi aflând biserica dejà plină de popor intră în altar, se îmbracă în ornatele cele maĭ scumpe şi maĭ frumóse, scóte *uşa împĕrătéscă* saŭ *uşa raiuluĭ* din ţîţînĭ şi o aşéză de o parte lângă un pĕrete şi apoĭ eşind în naus

---

(1) Cred. Rom. din Putna, com. de Nic. Goraş, stud. gimn.; — a celor din Danila, com. de Vas. Nahaiciuc: «După mieḑul nopţiĭ, fie cât de întuneric, merg toţĭ creştiniĭ la biserică ducênd pască, ouĕ, brânḑă, unt, slănină, usturoiŭ, şi hrén ca să le sfinţéscă»; — a celor din *Banat*, comuna Maidan, com. de d-l Aur. Iana: «In ḑiua de Pascĭ este bine ca fie-care să mérgă la biserică şi cu deosebire la *Inviere.* Cel ce nu cercetéză în ḑiua de Pascĭ biserica este peste tot anul bolnăvicios»; — Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an. 1882. Mărţişor 28: «Care nu merge la *Invierea luĭ Christos* la biserică, se bolnăvesce, lânceḑéză peste tot anul până la Pascile viitor»; — W. Schmidt, op. cit., p. 8: «Absentarea de la biserică în nóptea Pascilor causéză beteşug şi ameţélă prin tot anul.»

(2) Dat. Rom. din Boian şi împrejurime, com. de d-l V. Turturean. «In părţile acestea se începe *Invierea* pe la 2 óre după mieḑul nopţiĭ, aşà că pe la 6—7½ óre diminéţa es ómeniĭ din biserică şi se duc pe acasă.»

Digitized by Google

saŭ despărţitura bărbătéscă iea aerul de pe postamentul, unde a stat până atuncia, îl scóte afară, încunjură cu dînsul biserica, şi după încunjurare îl duce în altar şi-l pune pe masa cea sfîntă, unde rĕmâne până Miercurĭ înainte de *Innălţarea Domnuluĭ la cer.*

După acésta, luând st. cruce şi st. evanghelie, iar epitropiĭ bisericiĭ saŭ şi alţĭ bărbaţĭ cu vadă din comună, luând o cruce mare, praporele şi sfeşnicele cu făcliĭ aprinse şi mergênd cu acestea, ca şi la încunjurarea bisericiĭ cu aerul, es din biserică afară şi se postéză de 'naintea acesteia, unde se află pus ce-và maĭ de nainte analogionul cu *icóna Invieriĭ luì Is. Chr.* pe dînsul.

În urma preotuluĭ ese şi poporul afară dimpreună cu cantoriĭ bisericiĭ, carĭ cântă stichirea: «*Invierea ta, Christóse Mântuitorule, îngeriĭ o laudă în cer, şi pre noĭ pre pămînt ne învrednicesce, cu inimă curată să te mărim*», avênd fie-care până chiar şi cel maĭ mic copil câte o lumină de céră aprinsă în mână, pre care în multe părţĭ îndatinéză a o aprinde de la lumina preotuluĭ (1), şi cum aŭ eşit cu toţiĭ afară şi s'a închis după dînşiĭ uşa din afară a bisericiĭ, în care a rĕmas numaĭ pălimariul saŭ fĕtul ca să aprindă candelele şi luminile din biserică, se postéză împrejurul preotuluĭ.

După acésta, luând preotul cădelniţa şi cădind de treĭ orĭ *Icóna Invieriĭ*, începe serviciul *Invieriĭ* cu cuvintele: *Mărire sfinteì şi ceĭ de-o fiinţă şi de viéţă făcĕtóreĭ şi nedespărţiteĭ Treimĭ, tot-deauna acum şi pururea şi în veciĭ vecilor*», şi apoĭ cântând troparîul: «*Christos a 'nviat din morţĭ cu mórtea pre mórte călcând, şi celor din mormînturĭ viéţă dăruindu-le.*»

(1) Dat. Rom. din Brăescĭ, com. de I. Pohóţă: «Ómeniĭ adunaţĭ îşĭ aprind luminele de la lumina preotuluĭ»;—a celor din Comănescĭ, com. de Octavian Georgian, stud. gimn.: «Ómeniĭ se scólă la o óră după miedul nopţiĭ şi merg cu cea maĭ mare bucurie la biserică cu *luminĭ*, pre carì le aprind în tinda bisericiĭ, şi intrând în biserică se închină, însă nu bat metane ca de altă-dată. După ce s'a adunat maĭ mult popor, merg toţĭ cu preotul înaintea uşiĭ bisericiĭ şi fac *Invierea*. Apoĭ cântând dascălul «*Christos a 'nviat*», iară uniĭ ómenĭ trăgênd clopotele şi împuşcând din sacaluş, merg iarăşĭ cu toţiĭ în biserică.»

Digitized by Google

Tot atuncĭ, când începe preotul a cântà troparul *Invieriĭ*, încep şi ceĭ ce s'aŭ suit cu puţin maĭ nainte de acésta în clopotniţă a trage tóte clopotele şi a tocà prin un timp maĭ îndelungat ca de obiceiŭ, iar puşcaşiĭ a împuşcà din sacaluşurĭ saŭ şi din puscĭ. (1)

Intrând nu mult dupà acésta iarăşĭ cu toţiĭ în biserică şi continuând preotul actul *Invieriĭ*, precum şi serviciul sfinteĭ liturgiĭ, după tipicul prescris la acéstă ocasiune, fie-care stă şi ascultă cu cea maĭ mare atenţiune şi evlavie ţinênd lumina aprinsă în mânĭ, până ce s'a încheiat întreg serviciul dumneḑeesc. (2)

În multe părţĭ atât din *Bucovina* cât şi din *Banat*, este datină ca după *Inviere*, precum şi în decursul acesteia, toţĭ familianţiĭ precum şi toţĭ amiciĭ şi cunoscuţiĭ ceĭ maĭ de aprópe, carĭ se întâlnesc pentru prima óră în ḑiua de Pascĭ, să se sărute şi anume: bărbaţiĭ cu bărbaţĭ, femeile cu femeĭ, feciorii cu feciorĭ şi fetele cu fete. Câte odată însă, dacă sunt înrudiţĭ saŭ dacă sunt fórte bine cunoscuţĭ şi trăiesc în intimitate, chiar şi între ambele sexe, ceea ce de altă dată ar puté să se privéscă de o necuviinţă. (3)

În *Transilvania* şi anume pe Valea Jiuluĭ, când cântă preotul şi cântăreţiĭ în decursul Învieriĭ: «şi uniĭ pe alţiĭ se îmbrăţişéză», atuncĭ toţĭ ceĭ ce sunt de faţă se îmbrăţişéză şi-şĭ daŭ unul altuia mâna. (4)

În alte părţĭ, tot din *Transilvania*, precum bună-óră în ţinutul Făgăraşuluĭ, sărutarea şi îmbrăţişarea acésta se consideră nu numaĭ ca un semn de bucurie, ci tot-odată şi de pace, pre care şĭ-o daŭ ómeniĭ păşind în părechĭ de 'naintea altaruluĭ, pentru că printr'însa nu o duşmănie se delătură dintre vecinĭ. (5)

In *Banat* acéstă datină delicată însémnă: iubire, frăţietate, uitarea orĭ-căreĭ supĕrărĭ, ce ar fi existat maĭ nainte, şi asigurarea buneĭ armoniĭ în viitor, chiar şi dincolo de mor-

---

(1) Pretutindene în Bucovina.
(2) Idem; — Dim. Dan, *Comuna Straja*, p. 97.
(3) Com. de d-l Vas. Turturean.
(4) Din Ms. d-luĭ I. Pop. Reteganul.
(5) W. Schmidt, op. cit, p. 8.

Digitized by Google

mînt, şi se reduce la *Inviere*. Se ḑice adecă, că ceĭ ce se îmbrăţişéză şi se sărută în ḑiua de Pascĭ, se întâlnesc pe cea-laltă lume. La poporul român acésta e o credinţă fermă. (1)

Prin *Invierea Domnuluĭ nostru Is. Chr. din morţĭ*, crede maĭ departe poporul, că *raiul se deschide* tuturor sufletelor reţinute în prinsórea iaduluĭ, începênd de la strămoşul nostru *Adam* şi până la venirea Mântuitoruluĭ, şi deschis rĕmâne el apoĭ, după uniĭ, de la *Inviere* până la *Duminica Tomeĭ*, adecă prin şépte ḑile de a rîndul, (2), după alţiĭ până la *Ispas* saŭ *Inălţarea Domnuluĭ la ceriŭ* (3) şi iarăşĭ după alţiĭ chiar până la *Dumineca mare* saŭ *Rusaliĭ*. (4)

Şi cum că întru adevĕr în acest interval *e raiul deschis* ne póte servì ca dovadă, după credinţa poporuluĭ, şi datina cea veche de a scóte în ḑiua de Inviere uşa cea din mijloc a altaruluĭ, adecă *uşa raiuluĭ*, din ţîţînĭ şi a o pune de o parte, unde stă apoĭ tótă *sĕptĕmâna Pascilor* saŭ *Sĕptĕmâna luminată*. (5)

Decĭ cine móre în acest interval, şi maĭ ales în ḑiua de Pascĭ şi în sĕptĕmâna cea dintâĭ după Pascĭ, numită pretutindene *Sĕptĕmâna luminată*, pentru că *lumina raiuluĭ* strălucesce fie-căruia care móre în acéstă sĕptĕmână şi pentru că în timpul acesta *uşile raiuluĭ* sunt deschise, iară ale iaduluĭ închise, acela merge de a dreptul în raiŭ, unde este de bună sémă primit, de ar fi făcut el orĭ şi cât de multe păcate, căcĭ tóte i se értă. (6)

---

(1) Alexandru Onociŭ, *Pascele*, publ. în *Familia*, XI, Buda-Pesta 1875, p. 184.

(2) Cred. Rom. din Pătrăuţ şi Boian, com. de d-l Vas. Turturean.

(3) Cred. Rom. din Brăescĭ, com. de I. Pohóţă: «Ómeniĭ cred că de la *Inviere* şi până la *Inălţarea Domnuluĭ nostru Is. Chr. la ceriŭ*, adecă de la facerea *Invieriĭ* şi până la *Ispas*, stă raiul deschis aşteptând intrarea Mântuitoruluĭ».

(4) Din Ms. d-luĭ I. Pop-Reteganul.

(5) Cred. Rom. din Pătrăuţ şi Boian, com. de d-l Vas. Turturean; — a celor din Brăescĭ, com. de I. Pohóţă: «Sosind şi intrând preotul în ḑiua de Pascĭ în biserică, scóte uşa cea din mijloc a altaruluĭ din ţîţînĭ, de unde se întăresce şi credinţa poporuluĭ cum că acésta e o dovadă că *raiul e deschis*».

(6) Cred. Rom. din Pătrăuţ şi Boian, com. de d-l Vas. Turturean; — a celor din Mihovenĭ, dict. de Pavel Cioful, şi com. de Vesp. Corvin; «Sĕptĕmâna cea dintâĭ după Pascĭ se numesce *Sĕptĕmâna luminată*,

Digitized by Google

Sufletul fie-căruĭ om năzuesce, după despărţirea sa de trup a intrà în raiŭ. De óre-ce însă raiul peste an este închis şi păzit, de aceea trebue să se întórcă înapoĭ plângênd. Deschi-

pentru că în timpul acesta *uşile raiuluĭ* sunt deschise, iar ale iaduluĭ închise, şi cine móre în sĕptĕmâna acésta merge de bună sémă în raiŭ, deşi póte că a făcut păcate»; — a celor din Putna, com. de Nic. Goraş: «Cine móre în ḑiua de Pascĭ, aceluia îĭ értă Dumneḑeŭ tóte păcatele ce le-a făcut în viéţa sa, şi merge în raiŭ»;—a celor din Capul Codruluĭ, com. de Ştef. Bodnarescul: «Cel ce móre în ḑiua de Pascĭ saŭ în *Sĕptĕmâna luminată* se ḑice că este fórte fericit, pentru că el dobândesce împĕrăţia ceruluĭ, nefiind oprit de păcatele sale, carĭ prin Învierea luĭ Is. Chr. îĭ sunt ertate»; — tot de acolo: «Cel ce móre în ḑiua de Pascĭ saŭ în ḑilele următóre, se ḑice că merge de a dreptul în raiŭ, pentru că prin Învierea Domnuluĭ s'a deschis raiul, pe când iadul s'a închis»;— a celor din Zăhărescĭ, com. de Ars. Băiţan: «Omul, care móre în ḑiua de Pascĭ, este de aceea fericit, fiind-că raiul stă deschis până la *Inălţarea Domnuluĭ* şi omul intră de odată în raiŭ»;—a celor din Mănăstirea Homoruluĭ, com. de G. Macoveiŭ: «Omul care móre în ḑiua de Pascĭ merge fără stingherélă în raiŭ, pentru că raiul din ḑiua de Pascĭ şi până la *Ispas* îĭ deschis; şi omul aceluia i se értă păcatele, precum a ertat şi Is. Chr. Jidovilor, carĭ l-aŭ bătut pre el»;—a celor din Băeşescĭ, com. de Vas. Lucan: «Din ḑiua de *Inviere* şi până la *Ispas* raiul e deschis. Decĭ aceluia, ce móre în ḑiua de Pascĭ, i se értă tóte păcatele şi raiul îĭ stă deschis. Ba şi ceĭ morţĭ munciţĭ aştéptă sfintele Pascĭ, ca să le erte şi lor păcatele şi muncile iaduluĭ. Morţiĭ se rógă maĭ mult de sosirea Pascilor decât ceĭ viĭ, pentru că de la *Inviere* şi până la *Ispas* muncile îs ertate»;—a celor din Brăescĭ, com. de I. Pohóţă: «Óameniĭ ce mor de la *Inviere* şi până la *Ispas* merg fără judecată de a dreptul în raiŭ»;—a celor din Sf. Onufreiŭ, com. de Cas. Brébăn: «Se crede că nu numaĭ cel ce móre în ḑiua de Pascĭ, ci şi toţĭ ceĭ ce mor de la Pascĭ şi până la *Inălţare* merg în raiŭ, pentru că de la *Inviere* şi până la *Inălţare* porţile raiuluĭ sunt deschise şi Dumneḑeŭ tuturor, cariĭ mor în acest restimp, le értă păcatele şi de aceea se pot duce în raiŭ»;— a celor din Frătăuţul-noŭ, com. de Vesp. Reuţ: «Care móre în sĕptĕmâna întâia după Pascĭ i se értă tóte păcatele şi merge în raiŭ»; — a celor din *Banat*, com. Maidan, com. de d-l Ios. Olariŭ: «Cine móre în ḑiua de Pascĭ saŭ în orĭ care ḑi până la *Dumineca Tomeĭ*, acela merge de a dreptul în raiŭ, pentru că în ḑilele acelea şi uşile raiuluĭ staŭ tot deschise, întocmaĭ după cum staŭ deschise şi uşile împĕrătescĭ la bisericĭ»; — Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an. 1882, Mărţişor 28: «Cine móre în ḑiua Pascilor este om norocos, capĕtă ertarea păcatelor, şi purcede de a dreptul în raiŭ»;—a celor din *Transilvania*, după Ms. d-luĭ I. Pop-Reteganul: «Cel ce móre în ḑiua de Pascĭ merge de a dreptul în raiŭ, că din ḑiua de Pascĭ şi până în ḑiua de *Rusaliĭ* raiul este deschis.

Digitized by Google

ḑêndu-se însă raiul în ḑiua de Pascĭ prin Invierea luĭ Is. Chr. şi rĕmâind el ast-fel deschis până la *Inălţare,* fie-care suflet merge într'însul, fie el orĭ şi cât de păcătos. (1)

Dar nu numaĭ cel ce móre în ḑiua de Pascĭ este fericit, ci şi cel ce se nasce în acéstă ḑi şi maĭ cu sémă când trage clopotul întâia óră la biserică, se privesce de un om norocos pentru tótă viéţa. (2)

Pascile şi cu deosebire *Invierea* e cea maĭ mare dintre tóte sĕrbătorile de peste an. Decĭ spre a-şĭ manifestà bucuria cea mare ce o simte fie-care şi spre a arătà solemnitatea actuluĭ liturgic al Invieriĭ, se cuvine fie-căruia de a avé la săvîrşirea luĭ o *lumină aprinsă* în mână. Ceĭ fără de lumină se consideră de ceĭ maĭ ticăloşĭ şi nevrednicĭ. (3)

---

(1) Cred. Rom. din Capul Codruluĭ, com. de Ştef. Bodnarescul; — C. D. Gheorgiu, *Calendarul femeilor superstiţióse,* Pétra-N. 1892, p. 88: «Cine móre în timpul ce se scurge de la *Inviere* şi până la *Ispas* se duce de a dreptul în raiŭ.»

(2) Cred. Rom. din Putna, com. de Nic. Goraş: «Cine se nasce în timpul trageriĭ clopotelor la *Inviere* este un om norocos în tótă viéţa sa»; — a celor din Mănăstirea Homoruluĭ, com. de G. Macoveiŭ: «Cel ce se nasce în ḑiua de Pascĭ se crede că-ĭ norocos;» — a celor din Ilişescĭ, com de G. Mihuţă: «Ceĭ ce se nasc în ḑiua de Pascĭ sunt în tótă viéţa lor fórte fericiţĭ»; — a celor din Sf. Onufreiŭ, com. de Cas. Brébăn: «Băeţiĭ, carĭ se nasc in ḑiua de Pascĭ, se numesc *Pascal,* şi despre un ast-fel de băiat se crede cá e norocos prin tótă viéţa;» — W. Schmidt, op. cit., p. 8: «Cel ce se nasce în ḑiua de Pascĭ, când este salutat de sunetul tuturor clopotelor, ce se trag în unele locurĭ necontenit până Marţĭ după Pascĭ, se privesce de către toţĭ ca un copil cu noroc; cine móre însă în acéstă ḑi, se privesce în unele locurĭ de omul cel maĭ fericit, iar în alte locurĭ îl deplâng ca pre cel maĭ nefericit om;» — din Ms. d-luĭ I. Pop Reteganul: «Cine se nasce în ḑiua de Pascĭ e om norocos;» — a celor din *Banat,* com. de d-l Ios Olariŭ: «Cine se nasce în ḑiua de Pascĭ, şi maĭ cu sémă când trage *arăngul* = cămpana — întâia órá la biserică, acela se privesce de om norocos pentru tótă viéţa sa;» — Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an. 1882, Mărţisor 28: «Cine se nasce în ḑiua Pascilor sub timpul trageriĭ clopotelor la biserică este om norocos în tótă viéţa sa.»

(3) Com. de d-l Vas. Turturean şi G. Macoveiŭ: «Despre acel om, care n'are lumină la Inviere, se crede că-ĭ fără credinţă, şi póte şi vrăjitor»; — a celor din Băeşescĭ, com. de Vas. Lucan: «Ómeniĭ, carĭ nu aŭ lumină în ḑiua de Pascĭ, se ḑice că nu cred în Invierea luĭ Is. Chr., sunt necredincioşĭ.»

Digitized by Google

Datina de a ţiné poporul luminĭ aprinse în mână se observă şi la alte acte liturgice maĭ solemne, precum la cetirea sfinteĭ evangeliĭ, la încunjurarea cu sfintele darurĭ, la procesiunĭ, etc., numaĭ cu acea deosebire că la aceste ocasiunĭ se aprind maĭ puţine luminĭ.

In ḑiua Invieriĭ însă fie-care gospodar saŭ gospodină, fie-care ins: mic saŭ mare, tînĕr saŭ bătrân, care iea parte la Inviere, trebue să aducă cu sine şi o lumină, pe care o aprinde şi o ţine aprinsă în tot timpul săvîrşiriĭ sfinteĭ Invierĭ de către preot.

După Inviere maĭ fie-care se întórce cu lumina acésta, numită în cele maĭ multe părţĭ *lumina Invieriĭ*, aprinsă acasă. Iară după ce ajung acasă şi păşesc peste pragul tinḑiĭ, încep a se închinà, apoĭ intrând în casă sting lumînarea în grindă, afumând-o pe acésta în semnul cruciĭ.

Tot aşà fac eĭ şi in aniĭ următorĭ la fie-care Pascĭ câte o cruce, şi după numĕrul acestor crucĭ obicĭnuesc apoĭ a socotì numĕrul anilor, de când e casa saŭ câţĭ anĭ aŭ trăit într'însa. (1)

După ce fac cruce cu dînsa o strîng şi o păstréză apoĭ cu cea maĭ mare sfinţenie peste tot anul spre a o avé din demână şi a o puté aprinde la întîmplărĭ primejdióse, precum când e témă de vre-o vĕrsare mare de apă, de ruperea vre-unuĭ nor, de grindină saŭ pétră (2), de vre-o furtună mare (3), de fulger, tunet şi trăsnet. (4)

(1) C. D. Gheorhiu, op. cit., p. 78; — El. Sevastos, *Serbătorile poporuluĭ*, publ. în ḑiar. cit., p. 154.

(2) Com. de d-l Vas. Turturean.

(3) Com. de G. Macoveiŭ: «*Lumina de la Inviere* se ţine peste an şi se aprinde în casă, când fulgeră, tună şi bate pétra, anume ca să încete, să nu detune casa şi ómeniĭ carĭ se află într'însa;» — a celor din Capul Codruluĭ, com. de Ştef. Bodnarescul: «*Lumînarea de la Inviere* se aprinde vara, când fulgerá şi tună tare, şi se arde tămâie sfinţită de la Pascĭ cu pască la un loc.»

(4) Dat. Rom. din Tişeuţ, com. de T. Sologiuc: «*Lumînarea*, cu care se duc la *Inviere*, o aduc acasă şi o ţin, nu o ard, ci numaĭ când este vre-o furtună mare de plóe, atuncĭ o aprind»; — a celor din Ilişescĭ, com. de G. Mihuţă: «*Lumina de la Inviere* şi cea de la *deniĭ* o strîng ómeniĭ, şi anume când vine o furtună mare, o grindină, o plóe mare, atuncĭ o aprind şi arde».

Digitized by Google

Afară de acésta se maĭ întrebuinţéză *Lumina învieriĭ* încă şi spre a afumà vitele cu dînsa, când aŭ acestea *johnă* (1) saŭ *tragăn.* (2)

Româniĭ din *Banat,* la cariĭ este asemenea datină de a duce fie-care în ḑiua de Pascĭ câte o lumină şi a o ţiné aprinsă până ce se face afară *slujba Invieriĭ* şi se ocolesce biserica, aducênd-o acasă acéstă lumină, o păstréză peste tot anul spre a o avé din demână şi a o aprinde, când ar fi să năvăléscă asupra caseĭ *Duhurĭ rele.* Atuncĭ, aprinḑênd-o şi ocolind casa cu dînsa, ḑic:

Fugiţĭ necuraţĭ,
Fugiţĭ, voĭ spurcaţĭ.
De casa nóstră
Nu v'apropiaţĭ! (3)

Tot în *Banat* este datină ca să se foloséscă lumina acésta şi de cătră fetele cele marĭ, cu scop ca să fie bine vĕḑute, şi anume când se duc la jocurĭ, o aprind şi petrecênd-o printre cămeşa îmbrăcată ḑic:

Cum a fost ḑiua Invieriĭ
De vĕḑută,
Luminată,
Preţuită
Şi iubită,
Cum aŭ tras ómeniĭ atuncĭ
La biserică,
Aşà să vină şi să tragă
Şi la mine
Orĭ şi cine;
Să fiŭ vĕḑută,
Preţuită
Şi iubită
Şi eŭ în tótă vremea! (4)

O sémă de femeĭ din *Banat* însă atât lumina acésta, care s'a întrebuinţat la încunjurarea biseriсiĭ în timpul *Invieriĭ,* cât şi lumina care a fost aprinsă la cele treĭ *privighenii* (deniĭ), le păstréză peste an în casă, anume pentru ca, mergênd mu-

(1) Dat. Rom. din Sf. Onufreiŭ, com. de Const. Ursachi: «*Lumînarea de la Inviere* este întrebuinţată spre a afumà cu dînsa vitele, când aŭ *johnă,* şi a o aprinde în casă, când fulgeră tare şi trăsnesce».

(2) Dat. Rom. din Băeşescĭ, com. de Vas. Lucan: «Când sunt vremĭ grele şi când se face *tragăn* la vite, se întrebuinţéză lumina din ḑiua de Pascĭ».

(3) Com. de d-l Aur. Iana.

(4) Com. de d-l Ios. Olariŭ şi Aur. Iana.

Digitized by Google

erile la târg, să încunjure lucrurile de vîndut (târgovina) cu ele aprinse, în semn de noroc la vîndare (1).

Ce se atinge de originea acestei luminĭ, o legendă din *Bucovina*, şi anume din comuna Brăescĭ, ne spune următórele:

«Dice că a fost odată o biserică creştină, şi la biserica aceea se strîngeà tot poporul nóptea spre Dumineca Pascilor, însă nime nu intrà în biserică, ci numaĭ preotul.

«Acest preot intrà cu o lumină stinsă în mână, şi se rugà la masa cea de pétră din mijlocul altaruluĭ numaĭ singur un timp anumit.

«Şi după ce se rugà el în decursul timpuluĭ hotărît, cât aveà să se róge, se despicà pétra şi se arătà o lumină.

«Atuncĭ preotul îşĭ aprindeà lumina sa de la lumina ce se arătà din pétră şi eşind afară la poporul adunat strigà:

—«Christos a 'nviat!

—«Iar poporul adunat rĕspundeà:

—«Adevĕrat c'a 'nviat!

«Şi apoĭ îşĭ aprindeaŭ toţĭ luminile lor de la ceea a preotuluĭ.

«Poporul numià pétra aceea *Mormîntul Mântuitoruluĭ*, despicarea eĭ: sculare din morţĭ saŭ *Învierea*, iar lumina ce se arătà lor o numiaŭ *însuşĭ Mântuitorul*, căcĭ eĭ sciaŭ că Is. Chr. este lumina vieţiĭ.

«Şi de atuncĭ s'a păstrat datina până în diua de adĭ de a aprinde luminĭ la Înviere.

«Maĭ departe, tot despre arătarea luminiĭ acesteia, se istorisesce că, vĕdênd şi audind *Armeniĭ* despre lumina acésta, aŭ rugat pre *Creştinĭ* să le încuviinţeze şi lor odată acéstă încercare, şi li s'a încuviinţat.

«Însă eĭ nu făcură ca Creştiniĭ, ci intrară cu toţiĭ în lăuntrul bisericeĭ, iar poporul rĕmase şi de astă dată afară şi, deşi acuma erà maĭ supĕrat, tot se rugà ca şi de alte dăţĭ.

«Iată însă că se desfăcù de odată un stâlp, ce se aflà în apropierea bisericiĭ; şi lumina cea obştéscă li se revĕrsă lor în stâlpul acesta. Iar *Armeniĭ* staŭ şi se rugaŭ în biserică,

(1) Aur. Iana, *Din credinţele poporuluĭ român*. publ. în *Luminătoriul*, an. X, Temişóra 1889, No. 65.

Digitized by Google

aşteptând *Lumina Învierii*, şi lumina dorită nu li se maĭ arătà.

«Şi se maĭ ḑice că stâlpul acesta să fie şi acum despicat, dacă se va maĭ fi aflând.» (1)

În fine maĭ e de observat încă şi aceea, că din momentul când preotul a rostit pentru prima óră cuvintele «*Christos a 'nviat*» la *Înviere*, de atuncĭ şi până la *Ispas* saŭ *Înnălţarea Domnuluĭ*, Româniĭ de pretutindene, când se întâlnesc uniĭ cu alţiĭ, nu se salută altmintrelea decât numaĭ cu «*Christos a 'nviat*» şi «*adevĕrat c'a înviat*». (2)

Iar fetele cele bătrâne, carĭ nu se pot mărità şi carĭ asistă la *Inviere*, când rostesce preotul întâia óră cuvintele *Christos a 'nviat*», şoptesc: «*eŭ să joc înainte*», anume ca în viitor să fie jucate şi să se pótă cât de grabă mărită. (3)

Tot atuncĭ vînătoriĭ, carĭ sunt vajnicĭ după vînat, ḑic: «*vînat prind*», iar pescariĭ: «*pesce prind*,» în credinţă că, rostind cuvintele acestea, vor avé în decursul anuluĭ spor la vînat şi pescuit. (4)

VII.

SFINŢIREA PASCEĬ.

Nemijlocit după ce s'a sfîrşit sfînta liturgie şi anume cam între şépte şi opt óre diminéţa, fie-carele, care a dus pască de sfinţit, îşĭ iea legătura saŭ blidul sĕŭ cu pască de pe locul unde a stat până atuncĭ şi, eşind din biserică afară,

(1) Com. de I. Pohóţă.

(2) Dat. Rom. din Bucovina; — a celor din *Banat*, com de d-l Ios. Olariŭ: «Din ḑiua de Pascĭ până la *Ispas* poporul din Maidan se salută cu *Christos a 'nviat* şi *adevĕrat c'a 'nviat*, în loc de bună diminéţa, bună ḑiua, bună séra, saŭ bun lucru;—din Ms. d-luĭ I. Pop-Reteganul: «Ómeniĭ se salută cu *Christos a 'nviat* şi *adevĕrat c'a 'nviat*».

(3) Dat. şi cred. Rom. din Tereblecea, dict. de Irina Bulbuc, com. de P. Scripcariŭ.

(4) C. D. Gheorghiu, op. cit., p. 77—78.

Digitized by Google

se înşiră cu toţiĭ în curtea acesteia, de regulă în două rînduri saŭ în formă de elipsă, carí la un capĕt sunt împreunate, iară la cel-lalt capĕt, care vine spre uşa bisericiĭ, deschise.

După ce s'aŭ înşirat cu toţiĭ faţă în faţă uniĭ de alţiĭ, fie-care, puindu-şĭ pasca de'naintea sa jos, o descopere şi apoĭ, aprinḑênd o lumină şi înfigênd-o în pască de-asupra, aştéptă cu cea maĭ mare evlavie sosirea preotuluĭ ca s'o sfinţéscă. (1)

In acelaşĭ timp aduce şi aşéză palimarul între rîndurĭ, şi anume la capĕtul închis, o mescióră saŭ analogionul, iară alăturea cu mesciόra, şi anume spre rĕsărit, pune un vas cu apă próspĕtă, în care tórnă puţină aghiasmă păstrată de la Iordan saŭ Bobotéză, iară pe una din marginele vasuluĭ un struţ de busuioc.

Fiind tóte gata, ese şi preotul cu evanghelia şi cu crucea din biserică afară şi ducênd-o până la mescióră le pune pe acésta. Iea apoĭ cădelniţa şi tămâind mescióra în cruciş, iară pre poporul înşirat în drépta şi în stânga, prinde a cetì rugăciunile pescrise pentru sfinţirea pasceĭ, cum arată euchologiul.

Sfîrşind rugăciunile de cetit, iea struţul cel de busuioc şi, muindu-l în aghiasmă, prinde a stropì cu dînsul pasca, începênd din capĕtul unde se află şi sfîrşind la cel-lalt capĕt saŭ stropind maĭ întâiŭ o parte şi apoĭ cea-laltă, le pĕrîndéză pre amândouĕ ast-fel că, când are să sfîrşéscă, sosesce iarăşĭ la locul de unde a început.

In acelaşĭ timp, când începe preotul a stropì pasca cu aghiasmă, încep şi cântăreţiĭ a cântà «*Christos a'nviat*», puşcaşiĭ a împuşcà din săcăluşurĭ, iară ceĭ ce se află în clopotniţă a trage necontenit clopotele. (2)

(1) In unele comune din *Bucovina*, precum bună-óră în Pojorîta, după cum mĭ-a comunicat Ilie Flocea, este datină ca palimariul saŭ şi alţĭ ómenĭ să strîngă tóte lumînările de pe la ómenĭ la un loc, să facă treĭ *împletiturĭ* dintrînsele, să le aprindă şi ast-fel să le pue apoi în picióre pe pămînt ca să ardă.

(2) Dat. Rom. din Ilişescĭ, com. de G. Mihuţă: «Pasca se sfinţesce cam pe la şépte óre diminéţa»; — a celor din Boian, com. de d-l Vas. Turturean»; — a celor din Sf. Onufreiŭ, com. de Const. Ursachi: «Pe la

Digitized by Google

Sosind iarăşĭ la locul, de unde s'a pornit, adecă lângă mescióră saŭ analogion, ţine celor de faţă o scurtă cuvîntare, dorindu-le tuturor sĕrbătorĭ fericite şi plăcute, şi cu acésta se încheie apoĭ întreg actul sfinţiriĭ.

Aicĭ e însă locul să observăm că ceĭ maĭ mulţĭ inşĭ nu duc la biserică numaĭ pască de sfinţit, ci dimpreună cu acésta maĭ duc încă şi o mulţime de alte obiecte, precum: vre-o câte-và *ouĕ roşiĭ* şi vr'o câte-và *ouĕ albe* fierte şi curăţite, apoĭ *slănină*, brânză nouă saŭ *caş*, *cârnaţĭ*, *unt*, *sare*, *hrén*, *usturoiŭ*, *busuioc* şi *sĕmînţă de busuioc*, *tămâie*, *smirnă*, o *prescure*, *făină*, *cuişóre*, *piper*, *potbal*, *sinélă*, precum şi o bucăţică din *petica* cu care s'aŭ şters ouĕle cele roşiĭ. (1)

noĭ se sfinţesce pasca cam pe la opt óre diminéţa în următorul mod: ómeniĭ se pun în rînd împrejurul bisericiĭ, descopĕr pasca, preotul o sfinţesce şi stropesce cu aghiasmă, iar feciorii împuşcă şi trag clopetele»; — a celor din Capul Codruluĭ, com. de Ştef. Bodnarescul: «Pasca se sfinţesce cam pe la opt óre, căcĭ mergênd ómeniĭ fórte diminéţă la biserică, preotul pe timpul acesta sfîrşesce liturghia, şi eşind ómeniĭ nemijlocit după acésta din biserică în ogradă şi punêndu-se toţĭ rînd cu pasca, de'naintea lor, preotul le-o sfinţesce»; — a celor din Danila, com. de Vas. Nahaiciuc: «După serviciul *Invieriĭ*, poporul ese cu pasca din biserică afară şi nemijlocit după dînsul ese şi preotul, care-ĭ sfinţesce pasca»; — a celor din Zaharescĭ, com. de Ars. Băiţan: «Pasca se sfinţesce cam pe la şése óre şi anume în următorul mod: toţĭ ómeniĭ formézǎ două rîndurĭ faţă în faţă. După aceea vine preotul tămâind cu cădelniţa şi cântând *Christos a 'nviat*. După aceea stropesce cu aghiasmă şi cântă iarăşĭ *Christos a 'nviat*»; — a celor din Sânt-Ilie, com. de Lazăr Flociuc: «In ḑorĭ de ḑiuă ese preotul împreună cu ómeniĭ din biserică afară şi cu dînşiĭ dimpreună maĭ scot şi o cruce şi douĕ prapure. După ce ese preotul, sfinţesce pasca stropind legăturile cu pască cu aghiasmă»; — a celor din Mănăstirea Homoruluĭ, com. de G. Macoveiŭ: «Pe la noĭ se face *Invierea* cam pe la treĭ óre, iară pasca se sfinţesce pe la opt óre diminéţa»; — a celor din Pătrăuţ, com de Vict. Morariŭ: «Duminecă se scólă pe la mieḑul nopţiĭ şi grijesc un ***blid***, în care pun la sfinţit *ouĕ*, *pască*, *slănină*, *brânză* şi altele, apoĭ merg la biserică. După ce s'a făcut ḑiuă, es afară din biserică, se înşiră în douĕ şire şi apoĭ preotul sfinţesce pasca».

(1) Dat. Rom. din Zaharescĭ, com. de Ars. Băiţan: «Dimpreună cu pasca se maĭ sfinţesce încă şi *usturoiŭ*, *unt*, *sare*, *slănină* şi *ouĕ roşiĭ*, carĭ obiecte le întrebuinţézǎ peste an spre lécurĭ»; — a celor din Bosancĭ, com. de Mih. Ivaniuc: «Lucrurile ce se maĭ pun dimpreună cu pasca la sfinţire sunt: maĭ multe *ouĕ roşiĭ* precum şi vr'o câte-và curăţite, apoĭ o

Digitized by Google

Iar unde este datină de a se tăià un miel saŭ un purcel de Pascĭ, nu unul îĭ duce şi pre aceştia la sfinţit, şi anume purcelul tot-deauna cu o bucăţică de hrén în gură. (1)

Temêndu-se însă ca nu cum-và preotul să-ĭ mustre, pentru că aduc şi alte obiecte, pe lângă cele în deobşte îndătinate, saŭ ceĭ-lalţĭ inşĭ să-ĭ ieà în batjocură saŭ rîs, de aceea blidul celor ce aduc şi de aceste obiecte spre sfinţire se pregătesce de cu séră ast-fel: se pune maĭ întâiŭ o pască mare de desubt, care e menită pentru ceĭ de casă, pe pasca acésta se

bucată de *slănină*, o jumătate de *huscă de sare*, *tămâe de 2 cr.*, *hrén* şi *sĕminţă de busuioc*»;— a celor din Brăescĭ, com. de I. Pohóţă: «De la fie-care casă se duce la sfinţit câte *douĕ pascĭ*, *patru ouĕ*, *hrén*, *slănină*, *sare*, *unt*, *usturoiŭ*, *sinélă*, precum şi altele»;—a celor din Sf. Onufreiŭ, com. de Const. Ursachi: «Cu pasca dimpreună se sfinţesc încă şi următórele obiecte: *ouĕ*, *usturoiŭ*, *hrén*, *slănină*, *sare*, *unt*, *zahăr*, *caş*, *brânză*, *tămâe*, *cuişóre* şi *petica* cea cu care s'aŭ şters ouĕle»;—a celor din Tişeuţ, com. de P. Sologiuc: «Copturile, carĭ se duc în ḑiua de Pascĭ la sfinţire, sunt *douĕ pascĭ*, apoĭ *ouĕ roşiĭ*, o bucată de *slănină*, *tămâe*, *hrén*, *zahăr* şi *brânză* saŭ *caş*»;—a celor din Băeşescĭ, com. de Vas. Lucan: «De odată cu pasca, care se sfinţesce după slujbă, se maĭ sfinţesc încă: *ouĕ roşiĭ*, *slănină*, *sare* şi *purcel fript*»; — a celor din Comănescĭ, com. de Tit. Georgian: «Tot-odată cu pasca, se sfinţesc şi *ouĕ*, *slănină*, *sare*, *lumînărĭ* şi *tămâe*»; — a celor din Danila, com. de V. Nahaiciuc: «După mieḑul nopţiĭ, fie cât de întuneric, merg toţĭ creştiniĭ la biserică, ducênd *pască*, *unt*, *brânză*, *ouĕ*, *slănină*, *usturoiŭ* şi *hrén* ca să le sfinţéscă»; — a celor din Stupca, com. de G. Brătean: «Când se duce pasca la sfinţit, se pun pe dînsa următórele: *usturoiŭ*, *sare*, *unt*, *slănină*, şi *ouĕ roşiĭ*»; — a celor din Sânt-Ilie, com. de L. Flociuc: «După ce s'aŭ spělat, ieaŭ o strachină mare, în care se pune: *tămâe*, *hrén*, *slănină*, *brânză nouă* şi nisce *ouĕ curăţite*. După aceea pun o pască pe care se află cruce şi o tae de rĕmâne numaĭ crucea, şi maĭ pun încă douĕ pascĭ. Apoĭ merg la biserică cu pasca aceea ca să o sfinţéscă»;—a celor din Mănăstirea Homoruluĭ, com. de G. Macoveiŭ: «Cu pasca de odată se sfinţesc şi alte obiecte, precum: *slănină*, *ouĕ*, *usturoiŭ*, *sare*, *chiperiŭ*, şi multe altele»;—a celor din Crasna, com. de Onufr. German: «Sâmbătă séra fac *blidu*, în care pun treĭ pascĭ şi o lumînare de-asupra. Pe pasca cea de desubt pun: *usturoiŭ*, *slănină*, *cârnaţ*, *unt*, *caş*, *oŭ*, saŭ măcar unele din acestea.»

(1) Dat. Rom. din Bălăceana, com. de Vas. Jemna: «Pe pască maĭ duc la sfinţire încă şi *ouĕ roşiĭ*, apoĭ *slănină* şi *sare*, iară ceĭ maĭ bogaţĭ încă şi un *purcel fript*, căruia îĭ pun o bucată de hrén în gură. Cele maĭ multe dintre acestea le ţin fórte bine şi le întrebuinţéză la felurite bóle.»

Digitized by Google

aşéză apoĭ tóte obiectele cele maĭ bătătóre la ochĭ, de-asupra acestora alte douĕ pascĭ, şi anume una pentru preot şi alta pentru sĕrmanĭ (1), iar de-asupra acestora prescurea, numită *Prescurea Pascilor*, care constă numaĭ din patru bobiţe în forma crucíĭ (2), apoĭ luminile, tămâia şi ouĕle roşiĭ.

Nemijlocit după ce a sfîrşit preotul de sfinţit pasca, după ce a luat evangelia şi crucea de pe analogion şi s'a întors cu dînsele în biserică, începe şi pălimariul, dimpreună cu doĭ epitropĭ, a luà de la fie-care ins câte o pască, o lumină, şi câte unul saŭ douĕ ouĕ roşiĭ, drept rĕsplată pentru sfinţire.

In unele locurĭ, pe lângă pască, lumină şi ouĕ roşĭ, maĭ este obiceiŭ de a luà de la fie-care încă şi câte 2—5 cr. (3)

Atât pascile şi ouĕle acestea, cât şi baniĭ adunaţĭ, se împart pe urmă între preotul liturgisitor, cantoriĭ bisericescĭ şi pălimariŭ, şi anume: douĕ părţĭ preotuluĭ, iară a treia parte între cantoriĭ bisericescĭ şi pălimariŭ.

Mulţĭ însă aŭ datină de a tăià una dintre pascile cele cu cruce în patru părţĭ egale, a o pune ast-fel între alte douĕ pascĭ şi aşà tăiată a o duce apoĭ la biserică.

Decĭ după ce a sfîrşit acuma pălimariul de luat, fie-care îşĭ ieà legătura sa şi după ce împărţesce pasca cea tăiată saŭ vre-o câte-và păscuţe pe la ómeniĭ *ceĭ sĕrmanĭ*, carĭ se adună în ţinterimul bisericiĭ (4), se întorc cu toţiĭ acasă şi se pun la masă.

(1) Dat. Rom. din Bosancĭ, com. de Mich. Ivaniuc.

(2) Dat. Rom. din Boian. com. de d-l Vas. Turturean: «*Prescurea* se pune de-asupra pasceĭ pentru sfinţire. La strîngerea îndătinată a pasceĭ şi a ouĕlor pentru preot se ieaŭ şi treĭ bobiţe şi numaĭ una se lasă, care, aducêndu-se acasă, se împărţesce la căsenĭ ca anaforă.»

(3) Dat. Rom. din Sf. Onufreiŭ, com. de Cas. Brébăn: «O pască şi o lumină se dă preotuluĭ»; — a celor din Danila, com. de Vas. Nahaiciuc: «După sfinţirea pasceĭ saŭ înainte de acésta, pălimariul cu dascălul strîng câte o pască, câte o lumînare, câte-và bobiţe de tămâie şi câte 2 cr. de la fie-care»; — a celor din Sânt-Ilie, com. de L. Flociuc: «După ce s'a sfinţit pasca, merge pălimariul şi strînge de pe la fie-care om câte o pască, câte un oŭ roşu, câte o lumînare şi câte 4—5 cr.»;—a celor din Căndrenĭ, com. de L. Poenariŭ: «Ómeniĭ ieaŭ pască şi douĕ ouĕ roşiĭ şi împestrite şi le duc la biserică, şi după ce le-aŭ sfinţit, o parte o duc a casă, iară ceea-laltă o lasă acolo.»

(4) Dat. Rom. din Pojorîta, com. de Ilie Flocea: «După aceea fac o

Digitized by Google

Inainte însă de ce încep a mâncà din bucatele, ce se află pe masă, gustă maĭ întâiŭ din tóte obiectele, câte s'aŭ sfinţit împreună cu pasca, câte o bucăţică mică, iară restul, afară de miel şi purcel, cariĭ se mănâncă tot în decursul sĕrbătoriĭ Pascilor, se păstréză peste întreg anul, întrebuinţându-se spre felurite lécurĭ (1), şi anume:

Nafura. Din nafura saŭ anafura căpĕtată în ḑiua de Pascĭ se pune în sarea vitelor, în credinţă că atuncĭ vacile saŭ oile vor fĕtà maĭ multe viţele, respective mieluţe, decât viţeĭ saŭ berbecuţĭ. (2)

Crucea pasceĭ. Când se apropie vre-o furtună mare amestecată cu grindină de sat, se iea crucea acésta şi dându-se în cruciş cu dînsa asupra grindineĭ se ḑice:

— Precum s'a schimbat aluatul în cuptor şi a luat altă formă şi faţă, aşà să se schimbe şi furtuna care vine, şi precum cu crucea se pot apĕrà tóte relele, aşà să se apere şi pétra care vine! Aceste sunt cuvintele luĭ Dumneḑeŭ, pentru că Is. Chr. s'a rĕstignit pe cruce!

---

pască cu cruce, adecă sucesc aşà aluat şi-l pun în cruciş de-asupra pasceĭ. Acéstă pască o taie în formă de cruce şi o pun în mijlocul blidului între alte douĕ pascĭ, dintre carĭ cea de-asupra o iea preotul, iar bucăţelele ce rĕmân, când o taie în forma cruciĭ, le daŭ la săraciĭ, carĭ se adună acolo în ţinterim.»

(1) Dat. Rom. din Sf. Onufreiŭ, com. de Cas. Brébăn: «Sfinţirea pasceĭ se face aşà: Se pun într'o coşarcă de o mână vre-o *treĭ pascĭ*, vre-o câtevà *ouĕ roşiĭ*, *douĕ luminĭ*, după aceea *busuioc*, *brânză*, *unt*, *slănină*, *usturoiŭ*, *hrén*, *sare* şi altele, carĭ tóte se sfinţesc spre felurite scopurĭ, cam pe atuncĭ când ḑic ómeniĭ că sórele e de o prăjină. O pască şi o lumină se dă preotuluĭ, iar cele-lalte pascĭ se mănâncă diminéţa ca nafură»; — a celor din Ilişescĭ, com. de G. Mihuţă: «Cu pasca de odată se maĭ sfinţesc încă şi *ouĕ roşiĭ*, *slănină*, *sare*, *usturoiŭ*, şi *hrén*, carĭ le întrebuinţéză după aceea de léc;» — a celor din Sânt-Ilie, com. de L. Flociuc: «*Tămâia*, *hrénul*, ouĕle cele curăţite, *slănina* şi *brânza* cea nouă se păstréză peste an şi se întrebuinţéză la felurite lécurĭ»; — a celor din Crasna, com. de Onufr. German: «Din obiectele acestea se ţine câte o bucăţică pentru feluritele lécurĭ;» — a celor din Cândrenĭ, com. de L. Poenariŭ: «După ce se întorc a casă ieaŭ şi mănâncă întâiŭ pască sfinţită şi apoĭ din cele-lalte bucate.»

(2) Com. de d-l Ios. Olariŭ.

Digitized by Google

Făcênd-o acésta, se crede că furtuna cu grindină se depărtéză de sat. (1)

Dacă se bolnăvesc vitele peste an, se iea crucea acésta saŭ şi o altă bucăţică de *pască sfinţită*, se sfarmă mărunţel, se pune în tărîţe şi ast-fel se dă apoĭ vitelor de mâncare, iar vitele mâncând-o, se ḑice că se însănĕtoşéză. (2)

Lumina. Cu acésta, aprinḑêndu-se, încunjură de treĭ orĭ vitele, ce aŭ *johnă;* (3) iar când e vre-o furtună mare, când fulgeră, tună şi trăsnesce, se aprinde şi, punêndu-se de'naintea icónelor, se lasă acolo să ardă până ce trece furtuna. (4)

Tămâia. Când sunt cumpene grele, când fulgeră şi tună adese, saŭ când plouă tare, atuncĭ se aprinde tămâe de acésta şi se afumă cu dînsa pe la icóne. (5) Maĭ departe toţĭ ceĭ ce se sperie peste an, dacă se afumă cu tămâie de acésta, le trece. (6)

Ouĕle curăţite. Cel ce mănâncă ouĕ de acestea întâiaşĭ dată în ḑiua de Pascĭ, acela se ḑice, că este uşor peste an. (7)

---

(1) Dat. Rom. din Horodnicul-de-jos, sat în distr. Rădăuţuluĭ, com. de d-l Petru Prelipcean.

(2) Dat. şi cred. din Sânt-Ilie, com. de L. Flociuc: «Din *crucea* aceea, care aŭ tăĭat-o din pască, se lasă o bucăţică şi se dă la vite, când sunt bolnave»; — a celor din Ilişescĭ, com. de G. Mihuţă: «*Pasca sfinţită* se întrebuinţéză la maĭ multe lécurĭ. Dacă se bolnăvesc vitele, se sfarmă pască de acésta, se pune în tărîţe şi se dă la vite de mâncare».

(3) Dat. Rom. din Sf. Onufreiŭ, com. de Cas. Brébăn.

(4) Dat. Rom. din Comănescĭ, com. de Titus Georgian: «*Lumina* şi *tămâia* de la Pascĭ se aprind la vremĭ rele, precum: la fulger, la grindină, la ploĭ, ş. a.»; — a celor din Sânt-Ilie, com. de L. Flociuc: «Când tună saŭ fulgeră adese, atuncĭ se aprinde lumina şi se ţine aprinsă».

(5) Dat. Rom. din Comănescĭ, com. de T. Georgian; — a celor din Sânt-Ilie, com. de L. Flociuc; — a celor din Capul Codruluĭ, com. de Ştef. Bodnărescul: «*Tămâia* se aprinde în casă, când fulgeră saŭ tună tare»;— a celor din Sf. Onufreiŭ, com. de Const. Ursachi.

(6) Dat. şi cred. Rom. din Tişeuţ, com. de T. Sologiuc: «Dacă cine-và se sparie şi dacă-l afumă cu tămâie de acésta, apoĭ îĭ trece»; — tot de acolo, com. de acelaşĭ: «Cu *tămâia,* care însemnéză tămâia cu care s'a dus mama luĭ Is. şi sora sa la mormîntul luĭ Is. Chr. să-l afume, se afumă ómeniĭ ca să nu se sparie peste an.»

(7) Dat. Rom. din Sânt-Ilie, com. de L. Flociuc: «*Ouĕle curăţite* şi sfinţite, dacă le mănâncă omul, este uşor peste an»; — a celor din Tişeuţ, com. de T. Sologiuc.

Digitized by Google

Afară de acésta uniĭ usucă albuşul acestor ouĕ sfinţite şi când capĕtă vre-un om saŭ vită albéţă, atuncĭ piséză albuş de acesta şi i-l suflă în ochĭ. (1)

Slănina. Acésta se întrebuinţéză spre maĭ multe lécurĭ, precum: dacă face vre-o vită saŭ vre-un om vre-o rană, atuncĭ se unge cu slănină de acésta şi-ĭ trece. (2) Dacă peste an se bolnăvesce vre-un om saŭ vre-o vită şi dacă mănâncă saŭ se unge cu slănină de acésta, îĭ trece. (3) Dacă i s'a sclintit cuĭ-và vre-un picior saŭ vre-o mână şi se unge cu slănină de acésta, asemenea îĭ trece. (4) Dacă este cine-và bolnav de frigurĭ saŭ de altă ce-và, se pune pe o lespede tămâie albă şi négră şi slănină şi se afumă bolnavul. (5) Dacă este cine-và bolnav de gât saŭ îl dóre alt-cevà, se unge cu slănină de acésta. (6) Dacă vre-o vită *sângeră* saŭ pătimesce de vre-o altă bólă, i se dă slănină de acésta de mâncat. (7) In fine se maĭ întrebuinţéză slănina acésta încă şi la bóla *de dînsele.* (8)

Hrénul. Cine mănâncă hrén de acesta, când vine de la biserică acasă, acela se ḑice că este iute şi sănĕtos peste tot anul ca hrénul. (9) Iar dacă se pune prin cofele cu apă precum şi în fântânĭ, apa se curăţesce de tóte aruncăturile ce se daŭ prin fântînĭ de către muerile cele pismuitóre, iar cea mâlósă capĕtă un gust maĭ curat şi maĭ plăcut. Maĭ departe se taie şi se dă în tărîţe la vite tot cu acéstă presupunere, cugetând că cam pe timpul acesta umblă maĭ multe bóle, precum maĭ cu sémă *guşatul* oilor şi altele. (10) În fine hrénul acesta se întrebuinţéză şi contra frigurilor. (11)

---

(1) Dat. Rom. din Măn. Homoruluĭ, com. de G. Macoveiŭ.

(2) Idem; — a celor din Sf. Onufreiŭ, com. de Const. Ursachi: «*Slănina* e bună de rănĭ, şi la vite, dacă aŭ vre-o rană.»

(3) Dat. Rom. din Tişeuţ, com. de T. Sologiuc.

(4) Dat. Rom. din Stupca, com. de G. Brătean.

(5) Dat. Rom. din Ilişescĭ, com. de G. Mihuţă.

(6) Dat. Rom. din Sânt-Ilie, com. de L. Flociuc.

(7) Dat. Rom. din Capul Codruluĭ, com. de Şt. Bodnărescu.

(8) Dat. Rom. din Băeşescĭ, com de Vas Lucan.

(9) Dat. Rom. din Tişeuţ, com. de T. Sologiuc;—a celor din Tereblecea, dict. de Irina Bulbuc: «Ómeniĭ maĭ sfinţesc şi hrén şi gustă din el îndată după ce aŭ gustat din pasca sfinţită (nafură), ca să fie peste an sănĕtoşĭ şi iuţĭ ca hrénul»; — a celor din Sânt-Ilie, com. de L. Flociuc.

(10) Dat. Rom. din Brăescĭ, com. de I. Pohóţă.

(11) Dat. Rom. din Sf. Onufreiŭ, com. de Const. Ursachi.

Digitized by Google

Untul se pune în urechea uneĭ vite, care are pohoiélă saŭ pe care o dóre vre un picior. (1)

Sarea se aruncă în apă spre întocmirea gustuluĭ şi maĭ cu sémă o păstréză şi o întrebuinţéză la sfinţirea fântânilor, în loc de altă sare. (2) O sémă însă o daŭ amstecată prin mâncarea vitelor, (3) saŭ o întrebuinţéză şi ca léc contra frigurilor şi de albéţă. (4)

Sinéla, şi anume de ceea ce se întrebuinţéză la văruit, ḑice că e bună de *cés rĕŭ*, şi anume când îl apucă orĭ pe cine bóla acésta, atuncĭ i se dă de bĕut sinélă de acésta în apă saŭ în alte bĕuturĭ, şi bênd-o îĭ trece. (5)

Brânza nouă de primă-vară şi *caşul* se pun de aceea cu pasca la sfinţit, ca să nu se mănânce dintru'ntâiŭ nesfinţite, ci să fie sfinţite. (6) Afară de acéstă caşul se întrebuinţéză şi ca léc contra frigurilor. (7)

Potbalul, lat. Tussilago farfara. Acesta se pune în mulgĕtórea vacilor cu apă, şi cu flórea luĭ se spală apoĭ mulgĕtórea, anume ca vacile să deà lapte mult şi bun şi să fie untul galben ca flórea potbaluluĭ. (8)

Zahărul. Dacă are cine-và albéţă la ochĭ, atuncĭ se sfarmă zahărul acesta şi se suflă în ochiul cu albéţă, atât la ómenĭ cât şi la vite. (9)

Cuişórele sunt bune de pus pe măsele, când acelea te dor. (10)

Făina. Când se face la vre-o vită albéţă pe vre-un ochiŭ, i se frécă ochiul cu făină de acésta sfinţită în ḑiua de Pascĭ şi apoĭ albéţa se trece. (11)

---

(1) Dat. Rom. din Stupca, com. de G. Brătean.

(2) Dat Rom. din Brăescĭ, com. de I. Pohóţă.

(3) Dat. Rom. din Sânt-Ilie, com. de L. Flociuc.

(4) Dat Rom. din Stupca, com. de G. Brătean.

(5) Dat. Rom. din Brăescĭ, com. de I. Pohóţă.

(6) Dat. Rom. din Sânt-Ilie, com. de L. Flociuc.

(7) Dat. Rom. din Sf. Onufreiŭ, com. de Const. Ursachi.

(8) Dat. Rom. din Drăgoescĭ, sat în distr. Gura Homoruluĭ, com. de d-l George Forgacĭ, învĕţător.

(9) Dat. Rom. din Sf. Onufreiŭ, com. de Const. Ursachi.

(10) Idem.

(11) Dat. Rom. din Stupca, com. de N. Jauca: «De cu sér ă aşéză fetele tóte copturile pe masă, iară într'o legătură pun vr'o câte-và pascĭ la sfinţit;

Digitized by Google

Usturoiul. O sémă de femeĭ pun în blidul cu pască maĭ mulţĭ căţeĭ de usturoiŭ, din causă că *usturoiul* sfinţit, după credinţa lor, punêndu-se în pămînt, nicĭ când nu se strică, adecă nu putreḑesce. (1) Afară de acésta usturoiul servesce spre alungarea strigelor de la casă. (2) De aceea se şi ung uşoriĭ de la uşile grajdurilor cu ustoroiŭ de acesta, anume ca să nu se apropie strigele de vite şi cu deosebire de vacile cele mulgĕtóre, ca să le ieà mana. (3) În fine usturoiul acesta e bun de frecat pe ómeniĭ ceĭ bolnavĭ, (4) şi cu deosibire ceĭ ce aŭ *vătămătură.* (5)

Sĕmînţa de busuioc se sfinţesce dimpreună cu pasca, de aceea ca *busuiocul,* care va rĕsărì şi cresce dintr'însa, să înfloréscă maĭ frumos şi să miróse maĭ tare şi maĭ plăcut ca de obiceiŭ (6). Iar cu firele de busuioc, carĭ se sfinţesc, se afumă de regulă ceĭ ce aŭ durere de urechĭ. (7)

Busuiocul e, după cum se scie, inspiratorul dragosteĭ; *usturoiul* scutul cel maĭ puternic în contra strigoilor şi a strigóicelor, pociturilor şi diochiturilor, precum şi apĕrător de bóle; iar de mirosul *tămâieĭ* dracul fuge şi nu se póte lipì de om. Tóte puterile acestea întărite cu puterea luĭ Dumneḑeŭ devin un zid de apĕrare în jurul omuluĭ şi nicĭ un o duşman nu se póte apropià.

Înarmat cu aceste treĭ scuturĭ, chiar şi nesfinţite, dar so-

---

pe pasca cea de-asupra pun ouĕ roşiĭ şi vr'o câte-và curăţite, apoĭ *slănină, cârnaţ,* precum şi ca la o mână de *făină,* ḑicênd că acésta e bună de léc, şi anume când se face la o vită albéţă pe ochĭ, atuncĭ se frécă ochiul cu albéţă cu făina cea sfinţită din ḑiua de Pascĭ şi apoĭ albéţa se trece».

(1) Dat. Rom. din Crasna, com. de Onufr. German: «Unele femeĭ pun de aceea maĭ multe căciulĭĭ de usturoiŭ, ca să se sfinţéscă, pentru că usturoiul sfinţit, după credinţa lor, punêndu-se în pămînt nu se strică, nu putreḑesce».

(2) Dat. şi cred. Rom. din Capul Codruluĭ, com. de Ştef. Bodnărescul.

(3) Dat. Rom. din Măn. Homoruluĭ, com. de G. Macoveiŭ: «Usturoiul se întrebuinţéză ca să fugăréscă strigele de pe lângă casă, şi se unge uşa grajduluĭ, ca să nu se apropie strigele de vite.

(4) Dat. Rom. din Stupca, com. de G. Brătean.

(5) Dat. Rom. din Sf. Onufreiŭ, com. de Cas. Brébăn.

(6) Dat. Rom. din Tereblecea, dict. de Irina Bulbuc.

(7) Dat. Rom. din Sf. Onufreiŭ, com. de Cas. Brébăn.

Digitized by Google

rocite, afară de *usturoiŭ*, care e singur puternic, nu aĭ frică de nimic. Pe la mieḑul nopţiĭ poţĭ merge orĭ unde aĭ vré, pe câmpiĭ saŭ prin pădure, căcĭ orĭ ce ţĭ-ar eşì înainte nu-ţĭ póte face nicĭ un rĕŭ.

Afară de *busuioc* şi *usturoiŭ*, maĭ sunt şi alte buruenĭ bune de purtat la sine, precum *mătrăgună* şi *cinsteţ*, pentru dragoste, cinste şi noroc.

Ţĕrancele din *Bucovina*, carĭ pórtă cârpă, pun *usturoiul*, *cinsteţul*, *busuiocul* şi cele-lalte într'o petecuţă şi le pórtă în cârpă în cap tótă viéţa. Iar cele din *România* le pórtă în sîn, în brâŭ saŭ în buzunar.

Tîrgoveţele, precum bună-óră cele din Siret, fac lucrul maĭ cu calcul, maĭ tivilichìŭ. Acestea însă sunt secrete ce nu se spun la nimenĭ; trebue să aĭ multă trecere şi încredere, ca să le poţĭ aflà.

Aşà de Pascĭ, puind în blid *busuioc*, *usturoiŭ*, *smirnă* şi *tămâie* (1), le sorocescĭ anume şi ḑicĭ:

— Cum se bucură pasĕrile ceruluĭ şi crengile pomilor şi tótă creştinătatea pe lume de Învierea Domnuluĭ, aşà să se bucure de faţa mea orĭ cine m'a vedé!

Iar când mergĭ la o petrecere intrebuinţându-le ḑicĭ:

— Mirositóre să fiŭ ca *busuiocul;* să se depărteze de mine tot rĕul şi tot cugetul cel rĕŭ şi să piéră, cum piere tot fumul de smirnă şi tămâie!

Cu *busuiocul* se frécă pe mânĭ, pe obraz, pe cap şi pe trup; cu *tămâia* şi *smirna* se afumă; iar cu *usturoiul* fac crucĭ pe mânuşĭ, în lăuntrul mânuşilor, în ciobоţică, pe căpută, pe tălpĭ; maĭ fac cruce pe spate, pe piept; şi când odată aŭ închis ast-fel din tóte părţile drumul rĕuluĭ, bóla, farmecele şi duhul cel rĕŭ nu maĭ aŭ pe unde intrà, nicĭ cum să deà în om *rahna*, *gara*, deochitura şi pocitura, căcĭ de! — multe felurĭ de ómenĭ sunt la o petrecere: pot să fie de ceĭ întorşĭ

(1) Când se trimite de Pascĭ *blidul cu pască* la sfinţit, femeile sciutóre tîrgoveţe din Siret pun în blid sub pască, ca şi cele de la ţéră, maĭ multe lucrurĭ pentru a fi sfinţite, cu carĭ ele apoĭ îşĭ săvîrşesc fără greş lécurile şi descântecele lor. Aşà pentru dragoste, putere şi sănĕtate între alte, pun *busuioc*, *usturoiŭ*, *smirnă* şi tămâie, carĭ sunt bune pentru multe rele.

Digitized by Google

de la ţîţă şi atuncĭ te deóche, pot să fie strigoĭ şi atuncĭ te pocesc; unuia îĭ placĭ, dar ḑece te-ar înghiţì într'o lingură de apă... dar aşà n'aŭ ce-ţĭ face. Tótă rahna şi gara lor, tóte săgeţile otrăvitóre pornite din ochĭ, gândurĭ şi gurĭ rele cad fără putere la atingerea zaleĭ de fier ce te înconjóră; iar duhul cel necurat ce din umbră pândesce vr'un moment de slăbiciune nu se póte nicĭ el apropià. Fără grijă petrecĭ admirată şi fericită, strălucită de frumuseţe şi veselie, sub protecţiunea drăgălaşuluĭ *busuioc*, pe când ceĭ rĕĭ crapă de ciudă.

Busuiocul şi *usturoiul* cel sfinţit îl samenĭ anume într'un loc curat şi ferit în grădină, ca să se îmmulţéscă şi apoĭ ce minunĭ la descântece şi lécurĭ poţĭ face cu el! Pe ómenĭ de la mórte îĭ poţĭ scăpà şi pe fată saŭ femee ca sórele o poţĭ face şi de tóte urile şi făcĕturile o poţĭ scăpà! (1)

Petica, cu care s'aŭ şters ouĕle roşiĭ de céră şi care se pune sub pască şi aşà se sfinţesce, se întrebuinţéză atât la *bĕşica cea rea*, cât şi la durerea de cap şi de urechĭ.

Aşà dacă are cine-và bĕşica cea rea saŭ îl dóre capul, se afumă cu petică de acésta, iar de-l dor pe cine-và urechile, se légă cu ea peste urechĭ. (2)

VIII.

DAREA PASCILOR.

Pe sub pólele Munţilor Apusenĭ din *Transilvania* este datină ca, în Duminicile şi sĕrbătorile din Paresimĭ, preotul, după terminarea serviciuluĭ divin, să anunţe oral din uşa împĕrătéscă că aceia dintre sătenĭ, cariĭ doresc *să deà Pascile*,

(1) Elena Voronca, *D'ale poporuluĭ*, credinţe din *Bucovina*, publ. în *Românul literar*, Bucurescĭ 1891, No 15, p. 114.

(2) Dat. Rom. din *Tereblecea*, dict. de Ir. Bulbuc, com. de P. Scripcariŭ; — a celor din Sf. Onufreiŭ, com. de Cas. Brébăn. — Maĭ pe larg veḑĭ despre acéstă petică în cap. *Ouĕle roşiĭ*.

Digitized by Google

adecă pânea și vinul cu carĭ aŭ să se cuminice poporeniĭ în ḑiua de Pascĭ, să facă de timpuriŭ cunoscut preotuluĭ.

Cu *darea Pascilor*, care se face de către unul saŭ și maĭ mulţĭ asociaţĭ, sunt în părţile amintite, și maĭ ales pe la Benic, împreunate marĭ cheltuelĭ.

Persóna adecă, care *dă Pascile,* trebue să cumpere două saŭ treĭ ciubere și donicuţe nouĕ, frumos sculptate și încrestate. Aceste ciubere se umplu în Mercuria mare séra cu vin curat și apoĭ, acoperindu-se bine, se duc în diminéţa Joiĭ marĭ la biserică, unde se așéză în altar dimpreună cu 7 saŭ 14 pânișóre de grâŭ curat frămîntate și cópte de prescurăriţa parochieĭ. Se cumpĕră 2 saŭ 3 óle marĭ cu câte douĕ torţĭ smălţuite și lingurĭ de *pacfon,* un cuţit noŭ și un *cărpător* (scândureà), pe care se taie pânea în bucăţele pătrate în forma zaharuluĭ cubic. Pânea amestecată cu vin întocmaĭ ca *cuminicătura* se așéză în óle acoperite cu năfrămĭ marĭ de *pĕr* (lână) saŭ de mătase, cumpĕrate nouĕ-nouţe din tîrg.

Tóte aceste articole le procură cu cheltuéla sa acela care *dă Pascile* și care pe de-asupra maĭ plătesce cu banĭ gata și *rugăciunile de deslegare,* carĭ se cetesc de preot, după terminarea serviciuluĭ divin, *în zorile ḑileĭ de Pascĭ.*

Pascile, adecă pânea și vinul, se sfinţesc saŭ, cum ḑice poporul, se slujesc de preot în Joia mare la amiaḑĭ cu cea maĭ mare solemnitate.

Invierea împreunată cu liturgia și cetirea rugăciunilor de deslegare se face des-de-nópte, în cât când se revarsă de ḑiuă preotul începe să deà Pascile din ușa altaruluĭ, cantorul maĭ la o depărtare și *fĕtul* saŭ, cum îĭ maĭ ḑice, *crâsnicul* din tinda bisericiĭ, ţinênd fie-care în mână óla așezată pe năframă, ca să nu cadă jos vre-un mieḑ de pâne saŭ picătură de vin.

Ceĭ ce aŭ asistat la serviciul divin ieaŭ *pascile* la biserică, iar pentru ceĭ ce aŭ rĕmas a casă le duc în pahare saŭ ulcicuţe înfășurate în *merindeţe* saŭ batiste.

Ceĭ ce *ieaŭ Pascile* în biserică saŭ le duc acasă daŭ persónelor, carĭ *daŭ Pascile,* câte un oŭ roșu saŭ câte un criţar.

A doua ḑi de Pascĭ, după eșirea din biserică, gazda care a oferit pascile dă *Prânzul Pascilor*, la care sunt chemate

Digitized by Google

fețele bisericescĭ și dignitariĭ comunalĭ, precum și finiĭ, cumnațiĭ și alte némurĭ de ale gazdeĭ și care ține numaĭ până la vecernie, când plécă apoĭ cu toțiĭ la biserică.

A treia ḑi de Pascĭ, se împart obiectele Pascilor între preot și cantor, făcêndu-se óre-carĭ părțĭ și diecilor (cântăreții la strană), fĕtuluĭ și clopotaruluĭ.

In *Ofenbaia*, *Abrud*, *Buciumanĭ*, și în special în *Valea-albă* și *Muncel*, se daŭ Pascile, după ce se sfințesc, amestecate cu vin și cu apă, ca și în Munțiĭ Apusenĭ, cu acea deosebire numaĭ că pânișórele saŭ prescurile din aceste comune sunt maĭ numaĭ ca nisce crucerĭ de marĭ. (1)

In alte locurĭ, precum bună-óră în *Satu-lung*, *darea* saŭ *împărțirea pasceĭ* nu se face în vin ca prin cele-lalte părți ale *Transilvanieĭ*, ci ea se face simplu.

In acéstă comună, după eșirea cu *Invierea*, îndată ce s'a cântat canonul Invieriĭ, se sistéză serviciul divin și preotul împarte poporuluĭ *pasca*, fără ca să plătéscă cine-và vre-un ban, de óre-ce sfințirea pasceĭ acesteia o plătesce maĭ nainte câte un credincios evlavios în mod tainic.

Poporul, după acésta, merge acasă de se spală și se îmbracă în haine curate de sĕrbătóre, și pe la órele cincĭ saŭ șése, când aude tóca, se adună din noŭ la biserică la s-ta liturgie. (2)

Pe la *Retég*, Pascile acestea se coc Mercurĭ din sĕptĕmâna patimilor, iară Vinerĭ din aceeașĭ sĕptĕmână se sfințesc, dar numaĭ în ḑiua de Pascĭ se daŭ credincioșilor de mâncare.

Pe unele locurĭ se daŭ în vin, se dumică adecă mărunțele în óle nouĕ, *ciubere*, orĭ alte vase nouĕ, se pune vin în ele și se dă apoĭ credincioșilor câte o lingură în gură; de regulă se daŭ cu lingură de lemn.

Pruncilor, carĭ nu putură venì la biserică, li se duc pascĭ acasă în pahar de sticlă orĭ de lut; asemenea și celor-lalțĭ membri aĭ familieĭ, carĭ nu putură venì la biserică. Sfărîmăturĭ de pascĭ sfințite se daŭ și animalelor celor curate adecă celor rumegătóre, în nutreț spre mâncare. (3)

(1) Com. de d-l T. Frâncu.
(2) Com. de d-l Dometiŭ Dogariŭ.
(3) Din Ms. d-luĭ Pop-Reteganul.

Digitized by Google

In *Valea-Jiuluĭ* se asociéză câte 10—12 fruntaşĭ din sat, ca *să deà pascile*. Aceştia procură pe spesele lor făina de grâŭ necesară, din care se pregătesce pânea numită *Pascĭ*. Apoĭ, tot eĭ cumpĕră, după mărimea satuluĭ, 10—20 de vedre de vin, pe care în *Joia-Mare*, dimpreună cu pânea îl duc la biserică spre sfinţire. In ḑilele Pascilor apoĭ, mestecând pânea cu vin, o mănâncă din óle nouĕ de lut. (1)

Pascile însă, despre carĭ ne-a fost vorba până aicĭ, sunt usitate nu numaĭ în *Transilvania*, ci şi în unele părţĭ din *Muntenia*. Iată ce ne spune în privinţa acésta d-l D. Elefterescu:

«Când vorbim despre datina Pascilor în Biserica românéscă, nu înţelegem sĕrbătórea cea mare a Invieriĭ Mântuitoruluĭ Iisus, ci înţelegem datina ca, în Duminica Invieriĭ Mântuitoruluĭ, fie-care creştin să priméscă maĭ întâiŭ în biserică pâne şi vin binecuvîntat de preot, şi numaĭ după aceea să mănânce alte bucate.

«Acéstă datină la ceĭ maĭ mulţĭ li se pare curiósă, findcă nu se póte ḑice nicĭ decum că este generală în biserica rĕsărituluĭ, şi ast-fel nu se póte considerà ca aparţinĕtóre de ritul ortodox rĕsăritean. Din causa acésta mulţĭ aŭ considerat-o de o datină special românéscă, ba încă specială numaĭ a Românilor Ardelenĭ şi Muntenĭ; de aceea în Ardél aŭ şi început a-ĭ cercà originea.

«Datina de a luà în Duminica Invieriĭ Mântuitoruluĭ înainte de mâncare pâne udată în vin, sub numele de *Pascĭ*, este o datină, despre care ritul bisericiĭ rĕsărituluĭ nu conţine nicăirĭ nicĭ o rugăciune de binecuvîntare; de altă parte, între tóte popórele de ritul grecesc, nu se observă la nicĭ unul afară de Românĭ şi numaĭ la Româniĭ din *Ardél* şi *Muntenia*, căcĭ la Româniĭ din *Moldova*, *Bucovina*. *Basarabia* şi *Macedonia* nu există acéstă datină.

«Ritul bisericiĭ rĕsărituluĭ prescrie rugăciune pentru binecuvîntarea bucatelor de dulce în ḑiua de Pascĭ; însă ni-

(1) Simeon Zehan, *Trăsăturĭ din viéţa poporuluĭ român din Valea-Jiuluĭ*, publ. în *Gazeta Transilvanieĭ*, an. LVI, Braşov 1893, No. 143, p. 2.— Com. de S. Sa I. Muntean, preot în Sighişóra: «Pascile la noĭ se daŭ fără de vin, numaĭ pâne pregătită anume, şi se'mparte pentru fie-care persónă o bucată, ca d. e. anafora.»

Digitized by Google

căirĭ nu se află nicĭ cea maĭ mică amintire despre binecuvîntarea pascilor.

«In faţa uneĭ datinĭ de o parte atât de singulară, iar pe de altă parte atât de asemĕnată cineĭ Domnuluĭ celeĭ calvinescĭ, cu tot dreptul se întrébă omul: óre nu este ea o amintire tristă a domniriĭ Principilor calvinĭ în Ardél şi a suferinţelor de pe atuncĭ ale bisericiĭ românescĭ din Ardél?

«Istoricul Petru Maior a fost cel d'întâiŭ, care a susţinut părerea că Pascile acestea nu sunt alt-cevà decât cuminicătura calvinéscă rĕmasă la Româniĭ din Ardél din timpurile acelea de tristă memorie, când Principiĭ calvinĭ aĭ Ardéluluĭ aŭ făcut încercărĭ cu diverse mijlóce de a calvinì pre Românĭ.

«Iată ce ḑice Petru Maior în *Istoria bisericiĭ Românilor*, din 1813: «La 1643, fiind ales episcop al Ardéluluĭ Ştefan Simion Pap, Principele George Racoţi a dat un chrisov episcopuluĭ Simion, împreună şi cu un catechism în limba românéscă fórte blestemat. Acel chrisov pórtă data de 1684 August 19, în care se prescrie 15 puncte saŭ instrucţiunĭ; care la numĕrul 4 al aceleĭ instrucţiunĭ se bagă între Românĭ comunicătura cea calvinéscă, care se află până astăḑĭ şi la uniţĭ şi la neuniţĭ în Ardél, măcar că numaĭ ca o ceremonie se ţine. Este adecă datină şi în biserica Grecilor şi în a Românilor, orĭ când se slujesce sfânta liturgie, preotul slujitor, după sfîrşitul liturgieĭ, să împartă la ómeniĭ ceĭ ce nu s'aŭ cuminicat pâne de aceea, din care fu scósă partea aceea, ce s'a jertfit; care obiceiŭ între tóte némurile ce sunt de lege grecéscă, precum şi între Româniĭ din Ardél, osebit se ţine în ḑiua de Pascĭ Ci creştiniĭ altor némurĭ de legea grecéscă, părticica aceea o ieaŭ neumiḑită; iar Româniĭ din Ardél o ieaŭ întinsă în vin şi nu numaĭ celor în vîrstă, după cum se poruncesce în ḑisa instrucţiune, ci şi pruncilor sugĕtorĭ încă se dă. Pentru aceea şi pe înşişĭ copiiĭ ceĭ sugĕtorĭ, spre ḑiua de Pascĭ, de la mieḑul nopţiĭ până la vremea când se împarte ḑisa pâne întinsă în vin, cu tiranie îĭ silesc la ajun; ba drumarul de nu va puté ajunge în ḑiua de Pascĭ la vre-o biserică, unde să se împărtăşéscă din ḑisa pâne întinsă în vin, nu cutéză a lăsà postul Pascilor, ci până atuncĭ îl tot ţine, până când se face părtaş pâniĭ aceleia. Ba şi aceia carĭ se cuminică cu sfînta taină a Eucharistieĭ în ḑiua de Pascĭ nu se odihnesc până nu se

Digitized by Google

împărtăşesc din ḑisa pâne ceremonială. Deci nefiind nicăirĭ afară de Ardél în bisericile cele din legea grecéscă obiceiŭ de a luà în ḑiua de Pascĭ anafură întinsă în vin, şi socotind cele ce maĭ sus am spus despre lucrul acesta, nu póte fi îndoiélă cum că ceremonia aceea de a băgà pâne în vin în ḑiua de Pascĭ este urma a cineĭ saŭ a cuminicăturiĭ calvinescĭ, şi acésta atuncĭ când se făceà silă cunoscinţelor Românilor în Ardél, fu acolo între Românĭ băgată.»

«Ritul oriental, ce este drept, nu ne arată nicăirĭ datina Pascilor chiar în forma aceea, în care se aflã la Româniĭ din Ardél şi din Muntenia.

«După cercetările ce am putut face la Româniĭ din Moldova, Bucovina, Basarabia, Macedonia, la Grecĭ, Sîrbĭ şi Bulgarĭ, asemenea şi la Ruşĭ, nu există acéstă datină, care există numaĭ la Româniĭ din Ardél. Când ḑicem Româniĭ din Ardél, înţelegem pe toţĭ Româniĭ din Transilvania, Banat, Crişana şi Maramureş; şi la Româniĭ din Muntenia.

«Acum este un lucru curios, cum acéstă ceremonie s'a întrodus numaĭ la Româniĭ din Ardél şi Muntenia?

«Calviniĭ, când aŭ întrodus cuminicătura lor la Românĭ, nu s'aŭ îngrijit să delăture maĭ întâiŭ cuminicătura cea veche; căcĭ cuminicătura cea veche a rĕmas în biserică la Românĭ neschimbată. Româniĭ cuminecătura acésta n'aŭ numit-o nicĭ odată cuminicătură, ci *Pascĭ*; ba în unele locurĭ în *Muntenia* îĭ maĭ ḑic şi «*Pascĭ de cel mic;*» de unde se vede, că atuncĭ când s'a întrodus, nu s'a întrodus ca cuminicătură, ci ca alt-cevà.

«Maĭ adăogăm la acésta şi imprejurarea aceea că timpul persecuţiunilor principilor calvinescĭ a fost prea scurt, pentru ca la un popor să se întroducă şi înrădăcineze aşà tare o datină ca *Pascile*; şi maĭ cu deosebire la Româniĭ de aicĭ din *Muntenia*, carĭ nu aŭ avut câtuşĭ de puţin persecuţiunĭ din partea Calvinilor.

«Decĭ acéstă datină la Româniĭ de peste munţĭ, după probabilitatea ce ne-o dă Petru Maior, putem ḑice că este urmă din cuminicătura calvinéscă; dar pentru Muntenia este o enigmă, nicĭ o raḑă de lumină nu ne-o póte explică.» (1)

(1) *Albina*, an. II, Bucurescĭ 1899, p. 930—933.

Digitized by Google

IX.

STRIGÓICELE.

Strigoiĭ, numiţĭ în *Banat* şi *strigonĭ*, şi *strigele, strigóele* saŭ *strigóicele*, numite în Banat şi *strigóne*, sunt, după credinţa şi spusa Românilor de pretutindenĭ, de două felurĭ, şi anume: uniĭ miticĭ, iar alţiĭ realĭ. Ceĭ miticĭ sunt un fel de spirite necurate şi rele, carĭ numaĭ rar când se arată ómenilor în chip omenesc; ceĭ realĭ însă aŭ chip ómenesc, ca toţĭ ómeniĭ, şi petrec împreună cu aceştia până la mórte, iar după ce mor se prefac şi eĭ în *strigoĭ* şi *strigóice* adevĕrate, adecă în spirite rele, dacă, când se îmmormîntéză, nu se împlântă în mormîntul lor un par, care să ajungă până în corp şi să le străpungă inima.

Strigoiĭ şi *strigóicele* în chip omenesc se pot cunósce dintre ceĭ-lalţĭ ómenĭ pe aceea că aŭ códă, adecă vîrful spinăriĭ lor e prelungit în formă de códă. (1)

Strigóicele cu chip omenesc se destinéză încă înainte de nascere, ca să fie *strigóice.*

Sunt însă şi de acele *strigóice*, pre carĭ móşa le ridică la acest rang de loc după nascere, rostind cuvintele:

«Tu să fiĭ *strigóică de lapte*, — tu de furcă, — tu de sapă, — tu de mătură, — tu de secere, — şi aşà maĭ departe.

Şi pre care a făcut-o móşa strigóică, strigóică rĕmâne în vecĭ şi pururea.

Cele maĭ primejdióse însă dintre tóte *strigóicele* sunt cele furătóre de lapte. (2)

Atât *strigoiĭ-spirite* cât şi *strigoiĭ-ómenĭ*, maĭ ales însă *strigóicele*, fac omenimiĭ fórte multe neplăcerĭ, neajunsurĭ şi daune. Ba, nu odată şi nu unul trebue să-şĭ rĕpue chiar şi viéţa din causa lor.

---

(1) Cred. Rom. din Bălăceana, com. de G. Jemna: «*Strigóicele* sunt nisce femeĭ cu códă, carĭ umblă numaĭ la mieḑul nopţiĭ prin sat şi ieaŭ laptele de la oĭ şi de la vite».

(2) V. P. Sala, *Datine poporale*, publ. în *Gazeta poporuluĭ*, an. II, Temişóra 1887, p. 5.

Digitized by Google

Dar nicĭ o faptă fără rĕsplată!

Fac *strigóicele* multe neplăcerĭ şi daune ómenilor, dar şi aceştia încă le vin une-orĭ de hac, când pun mâna pe dînsele.

Iar acésta se póte întîmplà maĭ ales în ḑiua şi a doua ḑi de Pascĭ.

Aşà, dacă luăm în ḑiua de Pascĭ lingura cu care s'a mestecat óla cu *roşelele* ouĕlor şi o punem după cureà (şerpar) şi apoĭ, când se scóte ciurda la păscĕtóre, ne suim într'un pom înalt, atuncĭ vedem pre tóte *strigóele* cum merg nevĕḑute cu ciurda spre a luà laptele de la vacĭ. Cea maĭ mare *strigóe* e călare pe taurul satuluĭ. Ele, cum se apropie, te simt. Decĭ se grăbesc la tine şi amenințându-te ca nu cum-và să spuĭ cuĭ-và cele vĕḑute, te îmbie să te daĭ din pom jos. Dar tu să nu te daĭ înduplecat, că apoĭ poțĭ pune mâna pe ele şi facĭ cu dînsele ce vreĭ. (1)

Maĭ departe, dacă prinḑĭ un şérpe înainte de Pascĭ, dacă-ĭ taĭ capul cu un ban de argint, şi apoĭ îĭ bagĭ treĭ fire de aiŭ în gură şi ast-fel îl țiĭ în ḑiua de Pascĭ în sîn la biserică, atuncĭ încă veḑĭ *strigóele.* (2)

In fine care petrece *Lunia Pascilor* stând pe un pod, acela asemenea vede tóte *Strigóele* ce trec pe acolo.

Şi precum se pot vedé *strigóele* saŭ *strigóicele-spirite* în ḑiua de Pascĭ, tot aşà se pot cunósce în ḑiua acésta şi *strigóicele-femeĭ*, precum şi tóte *vrăjitórele*, carĭ nu-s cu mult maĭ bune decât strigóicele adevĕrate, ba une-orĭ chiar şi maĭ rele.

Aşà, ómeniĭ cariĭ mănâncă brânză în Sĕptĕmâna albă, strîng brânza de pe dințĭ într'o hârtiuță în Lunia întâia din postul mare şi o păstréză până în Dumineca Pascilor. In Dumineca Pascilor, luând şi ducêndu-se cu hârtiuța la Inviere, pot cunósce tóte strigóicele şi vrăjitórele şi cunoscêndu-le

(1) Din Ms. d-luĭ I. Pop-Reteganul; — W. Schmidt, op. cit. p. 8: «Cine pune astăḑĭ (în ḑiua de Pascĭ) în brîŭ lingura, ce a stat în óla cu colorĭ, în care s'aŭ fiert ouĕle de Pascĭ, şi se sue apoĭ pe un arbore la cea maĭ de aprópe mânare la câmp a vitelor, cunósce tóte *strigóicele*, dintre carĭ cea maĭ bătrână şi maĭ rea merge călare pe taurul satuluĭ. Rugându-se şi amenințând vin ele apoĭ şi voesc a silì pe acel om, ca să nu le descopere».

(2) Din Ms. d-luĭ I. Pop-Reteganul.

Digitized by Google

şi le însemnéză bine, ca peste an să se pótă ferì de dînsele, căcĭ numaĭ în ḑiua de Pascĭ le póte cunósce, maĭ pe urmă însă nu (1).

Vrăjitórele carĭ, după cum am spus, se pot cunósce numaĭ în Dumineca Pascilor, sunt fórte palide la faţă şi aŭ ochiĭ fórte roşĭ; se cântă fórte tare de durere de picióre şi le cuprinde necontenit fiorĭ şi o frică grozavă, maĭ ales când aud clopotele şi împuşcând la *Inviere* (2).

X.

MASA.

Ceĭ maĭ mulţĭ Românĭ din *Bucovina*, carĭ se întorc cu pasca de la sfinţit, ajungênd a casă, nu intră de a dreptul în năuntrul acesteia, ci se duc maĭ întâiŭ în grajdiul, poiata saŭ ocolul, în care se află vitele, şi pun câte de treĭ orĭ legătura cu pască pe capul fie-căreĭ vite, dacă-s puţine, iar dacă-s maĭ multe, apoĭ numaĭ pe capul unora dintre dînsele (3).

Eşind din grajd saŭ ocol, se duc unde se află câniĭ legaţĭ, le daŭ tuturora câte o bucăţică de nafură de mâncat, în credinţa că nu turbă, şi după acésta îĭ slobod din lanţ (4).

Şi abià după ce aŭ făcut acésta intră în casă şi, puind fie-căruia legătura saŭ blidul cu pasca pe cap, ḑic: *Christos a 'nviat.* Iară ceĭ de faţă rĕspund: *Adevĕrat c'a 'nviat* (5).

---

(1) Dat. şi cred. din Băeşescĭ, com. de Vas. Lucan; — Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an. 1882. Mărţişor 28.

(2) Cred. Rom. din Capul Codruluĭ, com. de Ştef. Bodnarescul.

(3) Dat. Rom din Danila, com. de Vas. Nahaiciuc.

(4) Dat. şi cred. Rom. din Crasna, com. de Onufr. German: «Diminéţa după ce a sfinţit preotul pasca, se duc cu toţiĭ pe acasă. Inainte însă de ce intră în casă cu blidul, daŭ o bucăţică de nafură şi la câne, ḑicênd că nu turbă, şi apoĭ îĭ daŭ drumul din lanţ.»

(5) Dat. Rom. din Danila, com. de Vas. Nahaiciuc; —a celor din Crasna com. de Onufr. German; — a celor din Băeşescĭ, com. de Vas. Lucan:

Digitized by Google

Apoĭ mulţumind luĭ Dumneḑeŭ din adâncul inimiĭ lor pentru c'aŭ ajuns *Sfintele Pascĭ* cu bine şi sănĕtate, se pun cu toţiĭ la masă, gustă maĭ întâiŭ câte o bucăţică de nafură şi pască sfinţită, precum şi câte o fălióră din obiectele celea ce s'aŭ sfinţit împreună cu pasca, apoĭ încep a mâncà şi din cele-lalte bucate câte se află pe masă.

Pentru ceĭ ce sunt departe prin munţĭ pe la vite şi prin urmare nu pot lăsà vitele singure ca să mérgă în ḑiua de Pascĭ la Înviere şi după acésta acasă ca să steà cu ceĭ-lalţĭ membri aĭ familieĭ la masă, se aduce şi li se trimete *nafură sfinţită* Sâmbătă séra saŭ chiar şi maĭ nainte, anume ca în ḑiua de Pascĭ să mănânce maĭ întâiŭ *nafură* şi apoĭ pască, precum şi alte bucate de frupt, carĭ li se trimet asemenea Sâmbătă séra (1).

În unele părţĭ din *Bucovina*, precum bună-óră în Boian, când se întorc ceĭ ce aŭ fost la biserică acasă, se aşterne un lăicer de la uşă până la masă, şi cel ce vine cu pasca merge pe aşternut până la masă, pune pe acésta pascile, taie dintr'una, şi anume din cea cu cruce, maĭ multe bucăţĭ câte socóte că se vor mâncà, şi apoĭ pune cuţitul jos şi îl calcă. După acésta vin şi ceĭ-lalţĭ căsaşĭ şi îl calcă şi aceştia cu toţiĭ pe rînd.

Sfîrşindu-se ceremonia acésta, capul familieĭ împărţesce fiecăruia din bobiţa de prescure şi din pasca sfinţită câte o bucăţică, pre care o mănâncă cu toţiĭ ca anafură. Apoĭ se pun cu toţiĭ la masă şi încep a mâncà şi din cele-lalte bucate, carĭ se maĭ află pe acésta, şi anume după ce aŭ gustat maĭ nainte din tóte cele sfinţite câte-o bucăţică (2).

În *Moldova*, după ce es de la *Inviere* şi vin după sfinţirea pasceĭ de la biserică acasă, daŭ *Christos a 'nviat*, şi apoĭ ceĭ tinerĭ sărută mâna la tată, la mamă, la socri, precum şi la ceĭ maĭ bătrânĭ. Pe urmă femeea sărută mâna bărbatuluĭ, care este stâlpul caseĭ, iară el o sărută pe amândoĭ obrajiĭ.

«Pasca sfinţită se mănâncă ca nafură»;—a celor din Sânt-Ilie, com. de L. Flociuc: «După aceea, adecă după sfinţire, se'ntorc acasă şi tótă familia se pune la masă şi ospĕtéză.»

(1) Dat. Rom. din munţii Bucovineĭ, com. de Ilie Flocea.

(2) Com. de d-l Vas. Turturean.

Digitized by Google

Şi asta din causă că, amăsurat datineĭ apucate din moşĭ-strămoşĭ, în timpul celor treĭ ḑile ale Pascilor, acela căruia i se sărută mâna să sărute pre celă-lalt pe amândoĭ obrajiĭ. Şi apoĭ, fiind masa curat şi frumos pregătită, se aşéză cu toţiĭ împrejurul eĭ, gustă maĭ întâiŭ pască sfinţită şi oŭ sfinţit şi apoĭ mănâncă şi din cele-lalte bucate, beaŭ şi se veselesc (1).

În *Transilvania*, precum bună óră în Retég, e asemenea datină ca, după eşirea de la biserică să mănânce maĭ întâiŭ *pască slujită* şi *slănină slujită*, care se slujesc în biserică (2), cu acea deosebire numaĭ că sub *pasca* Românilor din unele părţĭ ale Transilvanieĭ, după cum am avut ocasiune a ne încredinţà când ne-a fost vorba despre *Darea Pascilor*, se înţelege cu totul altă coptură decât cea a Românilor din *Bucovina* şi *Moldova*.

Maĭ departe, tot în *Transilvania*, e datină ca tatăl familieĭ, după ce s'a gustat din pasca şi slănina slujită, să ieà un *oŭ slujit*, să-l spargă, să-l taie în atâtea bucăţele, câţĭ căsenĭ are, şi apoĭ să deà fie-căruia câte o bucăţică din el.

Acéstă împărţire de oŭ însemnéză că, rătăcindu-se cinevà peste an pe căĭ necunoscute saŭ în alt loc unde-và, şi neputênd nimerì calea, dacă numaĭ se gândesce la aceia cu carĭ aŭ mâncat oŭ în ḑiua de Pascĭ, îndată i se deschid ochiĭ şi nimeresce calea (3).

În *Bucovina* şi *Moldova* se mănâncă *ouĕ curăţite* şi astfel sfinţite, maĭ mult pentru ca să fie cu toţiĭ în decursul întreguluĭ an sănĕtoşĭ ca oul (4).

Iar după ce mănâncă ouĕ, e bine, după credinţa celor maĭ mulţĭ Românĭ, atât din *Bucovina* cât şi din *Moldova* şi *Transilvania*, să mănânce, înainte de alte bucate, pesce próspĕt, ca tótă vara să fie vioiŭ ca *svîrluga* (5).

---

(1) C. D. Gheorghiu, op. cit., p. 78; — El. Sevastos, *Sĕrbătorile poporuluĭ*, publ. în ḑiar cit., p. 155.

(2) Din Ms. d-luĭ I. Pop-Reteganul.

(3) Idem, com. Vama.

(4) C. D. Gheorghiu, op. cit., p. 78 şi 79; — El Sevastos, *Sĕrbătorile poporuluĭ*, publ. în ḑiar cit., p. 155.

(5) C. D. Gheorghiu, op. cit., p. 79; — Com. de d-l Domiţiŭ Dogariŭ: «In multe părţĭ din Transilvania se susţine că în ḑiua de Pascĭ e bine să aibă la prânḑ şi pesce próspĕt, în credinţă că aŭ să fie iuţĭ ca pesciĭ peste tot anul.»

Digitized by Google

Asemenea se crede şi se ḑice că în decursul meseĭ din ḑiua de Pascĭ nu e bine ca omul să bage mâna în solniţa cu sare, că atuncĭ i se vor *năduşì*, asuda, mânile peste tot anul (1).

Româniĭ din unele părţĭ ale *Transilvanieĭ*, precum bunăóră ceĭ din Ohaba-mâtnic, cred că dacă strîng tóte ósele de la o găină tăiată în ḑiua de Pascĭ, şi le aruncă peste casă ḑicênd: «*Uliule! iacă-ţĭ partea ta!*» atuncĭ uliul, în anul acela, nu se maĭ atinge de găinile şi puiĭ aceleĭ case (2).

În fine maĭ e de amintit încă şi aceea, că în ḑiua de Pascĭ ceĭ maĭ mulţĭ Românĭ aŭ datină în decursul meseĭ nu numaĭ să mănânce şi să beà cu un fel de lăcomie, după un post aşà de îndelungat şi greŭ, cum e Postul mare, care ţine şépte sĕptĕmânĭ neîntrerupt şi în decursul căruĭa n'aŭ mâncat de fel de frupt, ci tot-odată caută să fie cât se póte de veselĭ, căcĭ ḑic eĭ, şi cu tótă dreptatea, că *numaĭ odată pe an e Pascile* (3).

După ce aŭ mâncat acuma şi s'aŭ săturat, saŭ ce-và şi maĭ nainte de acésta, fie-care gospodar iea un *oŭ roşu* şi ciocnesce cu soţia sa, apoĭ cu copiiĭ şi pe urmă cu toţĭ ceĭ-lalţĭ pe rînd, ḑicênd fie-căruia: *Christos a 'nviat!* iară ceĭ-lalţĭ răspunḑênd: *Adevĕrat c'a 'nviat!* (4)

Şi asta se face, parte de bucurie, pentru că aŭ ajuns Pascile sănĕtoşĭ (5), parte pentru că, după credinţa generală, toţĭ ceĭ

(1) Com. de d-l Ios. Olariŭ; — C. D. Gheorghiu, op. cit., p. 80: «In ḑiua de Pascĭ cine va pune mâna pe sare, tótă vara i se vor înăduşì mânile (va asudà).»

(2) C. D. Gheorghiu, op. cit., p. 80.

(3) Dat. Rom. din Sânt-Ilie, com. de Lazăr Flociuc: «După ce a sfinţit preotul pasca, merg ómeniĭ pe acasă, şi cum ajung şi întră în casă ḑic: *Christos a'nviat!* Iar ceĭ din casă rĕspund: *Adevĕrat c'a 'nviat!* După aceea se pun cu toţiĭ la masă şi ospĕtéză, cinstesc şi se veselesc, pentru că *numaĭ odată pe an e Pascile*»; — a celor din Pojorîta, com. de Ilie Flocea.

(4) Dat. Rom. din Boian, com. de d-l Vas. Turturean; — a celor din Stupca, com. de N. Jauca.

(5) Cred. Rom. din *Banat*, com. de d-l Ios. Olariŭ: «In ḑiua de Pascĭ ciocnesc Româniĭ noştri ouĕ roşiĭ de bucurie c'aŭ ajuns Pascile sănĕtoşĭ.»

Digitized by Google

ce ciocnesc unul cu altul ouĕ roşiĭ în ḑiua de Pascĭ se întâlnesc pe cea-laltă lume (1).

De ciocnit ciocnesce fie-care, de mâncat însă rar unde şi rar cine mănâncă *ouĕ roşiĭ* în ḑiua de Pascĭ, şi maĭ ales în *Moldova* şi *Banat*, creḑêndu-se că celuĭ ce mănâncă i se fac peste tot anul bubóie pe corp (2).

Şi cine va mâncà ouĕ roşiĭ, să le mănânce nesărate, căcĭ alt-fel i se vor înroşì mânile, şi maĭ nainte de a începe a mâncà cel d'întâiŭ oŭ roşu, e bine să se frece cu el pe obraz, pentru ca să fie rumen peste tot anul, şi apoĭ să ciocnéscă (3).

Sfîrşind de mâncat şi de bĕut, se scólă cu toţiĭ de la masă, îşĭ fac cruce, mulţumesc încă odată din adâncul inimiĭ lor luĭ Dumneḑeŭ, pentru că ĭ-a învrednicit a ajunge *Sfînta Inviere*, şi apoĭ se duce fie-care în tréba sa. Aşà, feciorii şi fetele, băetaniĭ şi copilandrele, toţĭ gătiţĭ în hainele cele maĭ nouĕ, maĭ scumpe şi maĭ frumóse ce le aŭ, se duc la biserică, ca acolo să petrécă restul ḑileĭ, ciocnind şi trăgênd clopotele; băeţiĭ şi copilele se duc pe la vecinĭ şi némuri, parte ca să capete *Moşĭ* şi parte ca să ciocnéscă şi eĭ, iar gospodarul şi gospodina rĕmân acasă, căcĭ ceĭ căsătoriţĭ aŭ datină ca în ḑiua de Pascĭ să nu se depărteze după *Inviere* şi până la *vecernie* nicăerĭ de a casă.

Şi pe când gospodarul ese din casă ca să maĭ vadă cum şi ce maĭ este pe afară, pe atuncĭ gospodina se dă şi strînge tóte obiectele cele sfinţite, punêndu-le într'un loc anumit şi păstrându-le acolo cu cea maĭ mare grijă, ca la timp de nevoe să le aibă din demână, căcĭ tóte obiectele acestea, după cum am arătat dejà în cap VII aŭ o însemnătate deosebită, maĭ cu sémă pentru felurite lécurĭ (4).

---

(1) Com. de d-l Vas. Turturean şi Nech. Jauca.

(2) C. D. Gheorghiu, op. cit., p. 78—79: «Inainte de a mâncà din bucate, după ce s'aŭ săturat şi hiritisit, e bine ca maĭ întâiŭ să mănânce *ouĕ albe*, căcĭ cel ce va mâncà întâiŭ ouĕ roşiĭ va face bubóie»; — Com. de d-l Aur. Iana: «Se ciocnesce cu ouĕ, iar în ḑiua primă nu-ĭ bine să mănânce, căcĭ i se fac omuluĭ *bubóie* pe corp.»

(3) C. D. Gheorghiu, op. cit., p. 79.

(4) Cred. Rom. din Brăescĭ, com. de I. Pohóţă.

Digitized by Google

Cu tóte însă că gospodarul şi gospodina rĕmân acasă şi cu tóte că, afară de cele arătate, nu maĭ aŭ alta nimic de făcut, căcĭ în ḑiua de Pascĭ nicĭ măcar foc nu este ertat a face (1), totuşĭ în acéstă ḑi mare nimenĭ nu se culcă să dórmă (2), afară de ómeniĭ ceĭ maĭ bătrânĭ (3).

Cine dórme în ḑiua de Pascĭ, acela nu numaĭ că va fi tot anul somnoros şi leneş, nu numaĭ că-ĭ va plouà plóea pologul (fînul), ci vine tot-odată şi Iuda de-ĭ fură Pascile (4).

Afară de acésta se maĭ crede că dacă plouă în ḑiua de Pascì, tot timpul până la Rusaliĭ va fi ploios (5), iară dacă bate grindina atuncĭ va fi mănos (6).

În fine se maĭ ḑice că în ḑiua de Pascĭ nu e bine să plătéscă omul datoriĭ, dar nicĭ să deà ce-và împrumut, căcĭ atuncĭ tot anul va da, iar de luat saŭ căpĕtat nicĭ când nu va luà saŭ căpĕtà (7).

Ba chiar şi ceea-ce s'a împrumutat maĭ nainte nu e bine ca peste Pascĭ să rămâe prin sat, ci tóte lucrurile să fie acasă (8).

---

(1) Dat. Rom. din Bucovina şi Moldova. Veḑĭ El Sevastos, *Sĕrbătorile poporuluĭ*, publ. în op. cit., p. 155

(2) Pretutindenĭ în Bucovina, Moldova, Transilvania şi Banat.

(3) El Sevastos, *Sĕrbătorile pop.*, publ în ḑiar cit., p. 155.

(4) Cred. Rom. din Bréza, com. de Nic. Prelicĭ: «In ḑiua de Pascĭ nu dórme nimenĭ, căcĭ dacă ar dormì tot anul ar fi leneş»; — a celor din Maidan, în *Banat*, com. de d-l Ios. Olariŭ: «Cine dórme în ḑiua de Pascĭ se ḑice că tot anul va fi lenos — trândav»; — din Ms. d-luĭ I. Pop-Reteganul: «In ḑiua de Pascĭ nu e bine să dormĭ, că vine Iuda şi-ţĭ fură Pascile şi eştĭ somnoros peste tot anul.»

(5) Cred. Rom. din Banat, c. Maidan, com. de d-l Ios. Olariŭ: «De va plouà în ḑiua de Pascĭ, se ḑice că tot timpul va fi ploios până la Rusaliĭ.»

(6) Cred. Rom. din Putna, com. de Nic. Goraş.

(7) Com. de d-l Ios. Olariŭ.

(8) Cred. Rom. din Sf. Onufreiŭ, com. de Cas. Brébăn.

Digitized by Google

XI.

FARMECELE.

Când vin sĕrbătorile cele marĭ, precum: *Crăciunul, Pascile* şi *Rusaliile*, dar maĭ cu sémă când vin *Pascile*, fie-care fată de ţĕran se îngrijesce ca să-şĭ gătéscă o cămaşă saŭ un alt vestmînt lucrat după moda cea maĭ nouă, precum n'are nimenĭ în sat.

Cămaşa cu deosebire trebue să o cósă cu mare băgare de sémă, ca să rĕmână cât se póte de curată, căcĭ după ce o gătesce, nu o spală câte treĭ sĕptĕmânĭ, ca să rĕmână tot nouă, căcĭ «spĕlându-se odată cămaşa încetéză de a maĭ fi nouă» (1). Dar pentru acésta numaĭ în sĕrbătorĭ şi Duminica o îmbracă.

Gătind-o de cusut, o împăturesce frumos şi o pune într'o ladă saŭ în alt loc unde-và ca să nu se tăvălĕscă.

Sosind Pascile, fata care şĭ-a cusut o ast-fel de cămaşă, iea în presara acesteĭ marĭ sĕrbătorĭ o *cofă* saŭ un *canceŭ*, după cum spun Româniĭ din unele părţĭ ale Transilvanieĭ, şi *treì fire de busuioc*, ese cu obiectele acestea afară, merge la rîul ce curge prin apropiere, umple cofa cu apă, o pune pe cap, şi apoĭ se întórce spre casă, rostind următórele cuvinte:

Una steà, bosteà,
Douĕ steà, bosteà,
Treĭ steà, bosteà,
Patru steà, bosteà,
Cincĭ steà, bosteà,
Şése steà, bosteà,
Şépte steà, bosteà,
Opt steà, bosteà,
Nouĕ steà, bosteà,
O steà, steluţa mea!
Eŭ oiŭ dormì,
Tu nu-ĭ dormì.
Eŭ m'oiŭ culcà,
Tu nu te-ĭ culcà!
Eŭ m'oiŭ odihnì,
Tu nu te-ĭ odihnì!
Şi de séră,
Cât e vară,
Să te ducì mereŭ
Spre norocul meŭ,
Şi în sĕrbătorĭ
Până'n cântătorĭ:
La împĕraţĭ cu împĕrătese,
La craĭ cu crăiese,

(1) I. B. Muntenescu, *Ţĕrancele române din sĕrbătorile marĭ.* Datine pop. din Transilvania, publ. în *Familia*, an. XI, Buda-Pesta 1875, p. 63.

La maiorĭ cu maiorese,
La preoţĭ cu preotese
Şi la generarĭ,
Carĭ ar fi maĭ marĭ,
La toţĭ căpitaniĭ
Şi la toţĭ hatmaniĭ.
De la'mpĕrăţie
Pân'la birăĭe,
De la vlădicie
Până la popie
Pĕrîndéză-ĭ toţĭ,
Fă tu tot ce poţĭ.
Şĭ-apoĭ ia-le lor
Dragostile lor,
Tótă vâlva lor,
Omenia lor,
Tótă cinstea lor
Şi frumuseţea lor.
Te du la vacĭ cu viţeĭ.
Şi la oiţe cu mieĭ,
La capre cu iedĭ
Colo prin livedĭ,
La tóte dughenele,
La tóte şetrele,
La tóte fluerele,
La tóte băndile.
Şi apoĭ iea-le lor
Din dragostea lor,
Din cinstea lor,
Din vâlva lor.
Tóte mi le adună
Când e vreme bună
Şi le pune de cu sară
Cât e vară,
Până'n zorĭ
Şi cântătorĭ
În canceul ăst cu florĭ.
Cum din apă m'oiŭ spĕlà
Toţĭ feciorii m'or jucà.
Fir de busuioc,
Eŭ oiŭ intrà în joc,
Tu să-mĭ daĭ noroc!

Ajungênd la uşa caseĭ, bea de treĭ orĭ apă din cofă saŭ canceŭ şi apoĭ încheie dicênd:

Cum nu póte popa face aghiasmă
Făr' de busuioc,
Aşà să nu pótă începe feciorii
Făr' de mine nicĭ un joc!

A doua di de diminéţă, adecă în diua de Pascĭ, pe când cântă cocoşiĭ a treia óră, iese din casă afară şi, ducêndu-se în partea de către răsărit, şoptesce următórele;

Sinecaĭ,
Mânecaĭ,
Diminéţa mĕ sculaĭ
Înaintea cântătorilor,
Înaintea zorilor,
Înaintea boarilor,
Înaintea clopotelor,
Înaintea tócelor,
Înaintea fetelor,
Înaintea nevestelor,
Pe róuă nestrecurată,
Pe cărare neumblată,
La rîul Iordan am alergat,
Apă de dragoste mĭ-am luat.
La rîul de rîŭ
Cu stropiĭ de mir,
Cu unda de vin,
Cu bicăşeiĭ de tămâe,
Cu ţermuriĭ de hârtie,
Apă de dragoste mĭ-am luat,

Digitized by Google

Înapoĭ m'am înturnat:
Voióså,
Sănĕtóså,
De toţĭ jucată,
De toţĭ lăudată.
Când am fost la mieḑ de cale,
De cărare,
Înainte mĭ-aŭ eşit,
Pe loc m'aŭ oprit:
Nouĕ-ḑecĭ şi nouĕ merişóre,
Nouĕ-ḑecĭ şi nouĕ frunḑişóre,
Nouĕ-ḑecĭ şi nouĕ rândunele,
Nouĕ-ḑecĭ şi nouĕ păsĕrele.
Mândru cântà,
Mândru săltà,
Mândru ciripià
Dragostea mea,
Dragostele mele,
Blândeţele mele,
Jocurile mele.
Iar când m'am uitat înapoĭ:
M'am vĕḑut rĕŭ îmbotită
Şi rĕŭ gârbovită,
De picióre 'mpiedicată,
De gură legată,
De nas cârnită,
De urechĭ asurḑită,
De ochĭ înholbată,
De pĕr înodată,
Butuc făcută,
Jos căḑută...
Începuĭ a mĕ cântà
Cu glas mare până'n ceriŭ,
Cu lacrimĭ până'n pămînt:
Cine m'a auḑì
Dór mĭ-o folosì!
Nimenĭ nu m'aude,
Tóte par'că-s surde.
Numaĭ Maica Domnuluĭ
Sus din pórta ceriuluĭ.
De cât loc m'a auḑit,
Inainte mĭ-a eşit,
Haine albe 'ntinsu-mĭ-o
Şi calea cuprinsu-mĭ-o:
— O copila mea frumóså,
Tu Săftică drăgăstóså!
Nu te cântà,
Nu te văetà,
Că curînd înapoĭ m'oiŭ în-
[turnà,
Un canceŭ cu florĭ în mână
[oĭŭ luà
Şi mândru ţĭ-oiŭ descântà,
Mândru ţĭ-oiŭ înturnà,
In dragoste te-oiŭ băgà!
Cuc viŭ în cap
Scrie-ţĭ-oiŭ
Şi pune-ţĭ-oiŭ
Pe umerele
Douĕ *luceferele*,
Scrie-ţĭ-oiŭ
Şi pune-ţĭ-oiŭ
In haine stele
Mărunţele,
Scrie-ţĭ-oiŭ
Şi pune-ţĭ-oiŭ,
In cosiţa Ilenci
Cosinzeneĭ
Sui-te-oiŭ.
Pe uliţa satuluĭ te-oiŭ luà,
Calul s'a sumuţà,
Cuc viŭ din cap va cântà,
Pe toţĭ feciorii va deşteptà,
Pe gardurĭ s'or aburcà,
Pe coteţe s'or înălţà,
Toţĭ la tine s'or uità,
Toţĭ or întrebà:
Ce Dómnă? ce Crăiasă?
Nu-ĭ Dómnă, nicĭ Crăiasă,
Că-ĭ Săftica cea frumóså.
Aide, feciorĭ, să o luăm,
Aideţĭ toţĭ să o jucăm,
Inaintea danţuluĭ
Şi 'naintea joculuĭ!

Digitized by Google

După acestea îşĭ face de câte-vă orĭ cruce, şi începe a recită următórele:

— Cum e maĭ ales grâul de sĕmînţă din tóte buruenele, aşà să fiŭ eŭ maĭ alésă şi maĭ frumósă decât tóte fetele!

— Cum e maĭ ales păunul decât tóte pasĕrile, aşà să fiŭ eŭ maĭ alésă şi maĭ frumósă decât tóte fetele!

— Cum nu póte popa face aghiasmă făr'de busuioc, aşà să nu pótă începe feciorii fără de mine nicĭ un joc!

Apoĭ îşĭ face din noŭ cruce, se închină spre rĕsărit, şi merge iarăşĭ la rîul, la care a fost de cu séră, iea cu mâna dréptă apă şi-o aruncă peste cap, recitând următorul farmec:

Mĕ uitaĭ pe rîŭ în sus,
Nu vĕḑuĭ nimic;
Mĕ uitaĭ pe rîŭ în jos,
Nu vĕḑuĭ nimic;
Vĕḑuĭ treĭ sorĭ,
Treĭ surorĭ
A sântuluĭ sóre.
De cât loc m'aŭ vĕḑut,
De cât loc m'aŭ auḑit,
La mine aŭ alergat,
In sfîntă haină m'aŭ îm-
[brăcat,
In scaun de aur m'aŭ înălţat.
In cosiţă fir de-argint pusu-
[mĭ-aŭ,
In drépta bucin de aur pusu-
[mĭ-aŭ,
In mâna stângă trâmbiţă
Şi m'aŭ luat pe uliţă,
Cu trâmbiţa trâmbiţând,
Cu bucinul bucinând.
Tóte dómnele,
Tóte crăiesele
Copiiĭ în scalde şĭ-aŭ lăsat
Şi la mine aŭ alergat
Şi din gur'aŭ cuvîntat:
— Ce dómnă, ce crăiasă?
— Nu-ĭ dómnă, nu-ĭ crăiasă,
Ci-ĭ Săftica cea frumósă!
La casa joculuĭ am stat,
Din trâmbiţă am trâmbiţat,
Din bucin am bucinat,
Toţĭ feciorii m'aŭ luat,
Toţĭ m'aŭ jucat,
Tot în fruntea joculuĭ,
Tot în fruntea danţuluĭ! (1)

După acestea, umplându-şĭ cofa cu apă próspĕtă, neîncepută, se întórce acasă ca să n'o vadă nimenĭ, precum a făcut şi când a mers la rîŭ.

Ajungênd acasă, iea o strachină mare nouă, tórnă apă într'însa, iea apoĭ cele treĭ fire de busuioc, cu carĭ a fost de cu séră la rîŭ, le pune şi pre acelea în strachina cu apă dimpreună cu un oŭ roş şi cu vr'o câte-vă monede de argint saŭ de aur,

(1) I. B. Munteneseu, *Ţĕrancele române din serbătorile marĭ*, publ. în ḑiar cit., p. 63—66.

Digitized by Google

şi apoĭ începe a se spĕlà pe obraz învîrtind în acelaşĭ timp oul în umeriĭ obrazuluĭ, anume ca să fie sănĕtósă şi roşie la faţă ca oul; plăcută, iubită şi atrăgĕtóre ca busuiocul; curată ca argintul saŭ aurul; să aibă banĭ mulţĭ peste an; să fie jucată în Duminicile şi sĕrbătorile ce urmézā, şi să se pótă în curînd mărità (1).

După ce s'a spĕlat şi închinat şi după ce a spus rugăciunile, se schimbă în cămaşa cea nouă, care a cusut-o înainte de Pascĭ, se îmbracă apoĭ şi în cele-lalte haine, carĭ le are maĭ nouĕ, maĭ bune şi maĭ preţióse.

Inainte însă de a se schimbà în cămaşa cea nouă, petrece prin ea un cărbune aprins, ḑicênd:

— Precum este cărbunele acesta aprins şi viŭ, tot aşà să fiŭ şi eŭ sprintenă, şi precum picá cărbunele de iute şi nu se opresce în haină (cămaşă), tot aşà să fiŭ şi eŭ vĕḑută şi băgată în sémă de toţĭ! (2)

O sémă de fete însă, în loc de cărbune aprins, petrec prin cămaşă lumina de la Înviere, asemenea aprinsă, ḑicênd:

Cum a fost ḑiua 'nvieriĭ
De vĕḑută,
Luminată,
Preţuită
Şi iubită,
Cum aŭ tras ómeniĭ-atuncĭ

(1) Dat. fetelor din *Bucovina*, com. de d-l Orest Dlujanschi: «Fetele în ḑiua de Pascĭ diminéţa se spală cu un oŭ roşu şi cu banĭ, în credinţă că vor fi sănĕtóse ca oul, vor avé banĭ mulţĭ peste an, şi că în sĕrbătorile de după Pascĭ se vor mărità. După ce s'aŭ spĕlat, învîrtesc oul în obraz»; — a celor din Drăgoescĭ, com. de d-l G. Forgacĭ: «Fetele pun un oŭ roşu şi o monedă de argint într'un vas cu apă, din care se spală apoĭ atât ele cât şi ceĭ-lalţĭ căsenĭ, creḑênd că vor fi anul acela roşĭ şi sănĕtoşĭ ca oul, şi vor avé mulţĭ banĭ»; — a celor din Boian şi Pătrăuţ, com. de d-l Vas. Turturean: «In ḑiua de Pascĭ diminéţa, fie-care se spală cu apă próspĕtă dintr'o strachină, în care se pune un oŭ roş şi se aruncă un ban de argint saŭ de aur, dacă este. Uniĭ, şi maĭ ales fetele, pun în apă şi *busuioc*. Cu acestea se spală, ca să fie peste an sănĕtoşĭ şi rumenĭ ca oul, curaţĭ ca argintul saŭ aurul, şi plăcuţĭ ca busuiocul.»

(2) Aur. Iana, *Din credinţele poporuluĭ român*, publ. în *Luminătorul*, an. X, Temişóra 1889, No. 25; — com. de d-l Ios. Olariŭ: «Pentru ḑiua de Pascĭ se grijesc Româncele nóstre ca toţĭ membriĭ familiarĭ să se îmbrace cu cămăşĭ nouĕ, prin carĭ cămăşĭ se petrece un cărbune de foc aprins bine.»

Digitized by Google

La biserică,
Aşà să vină şi să tragă
Şi la mine
Orĭ-şi-cine,
Să fiŭ vĕḑută,
Preţuită
Şi iubită
Şi eŭ în tótă vremea! (1)

Fata ce face acésta e sigură că în sĕrbătorile ce urmézá, de bună-sémă va fi iubită şi stimată de toţĭ, va fi bine vĕḑută şi jucată de feciorĭ şi că în scurt timp se va puté chiar şi mărità.

Însă ea nu se mulţumesce numaĭ cu atâta, ci stând după *Inviere* la masă, dimpreună cu ceĭ-alţĭ căsenĭ, când se scólă de la masă şi dă ésă să din casă afară, îşĭ face cruce şi ḑice:

Sânt în paus!
Înaintea mea vĕ duceţĭ,
La toţĭ fecioriĭ umblaţĭ,
Pe umĕrul drept îĭ călcaţĭ,
La inima lor vĕ băgaţĭ,
Pe toţĭ îĭ înturnaţĭ
Cu vorbe bune,
Cu cuvinte bune.
Nicĭ unul să nu pótă păşì
Pân' la mine n'a venì.
De mâna dréptă m'or luà
În fruntea joculuĭ m'or jucà.

După ce a eşit din casă afară şi a păşit treĭ paşĭ de la pragul caseĭ, îşĭ desprinde puţin catrinţa şi apoĭ prinḑênd-o iarăşĭ şi uitându-se la sóre ḑice:

Sfinte sóre,
Sfînt Domn mare!
Eŭ nu rădic vînt
De la pămînt,
Ci cercul tĕŭ
În capul meŭ,
Raḑele tale
În genele mele.
Sfinte sóre,
Sfînt Domn mare!
Aĭ 44 de răḑişóre,
Patru mi le dă mie
Şi patru ţine-le ţie,
Două să mi le pun
În sprîncenele mele
Şi două în umeriĭ obrazuluĭ,
La toţĭ feciorii să le par:
Cireş de munte înflorit
Cu mărgăritar îngrădit! (2)

---

(1) Dat. Rom. din Maidan, com de d-l Aur. Iana şi Ios. Olariŭ: «Pentru fete marĭ şi feciorĭ junĭ se păstréză lumina de Dumineca diminéţa, adecă când s'a ocolit biserica cu Învierea Domnuluĭ, şi apoĭ acea lumină aprinsă se petrece prin cămeşa nouă»; — Sim Mangiuca, *Calend.* pe an. 1882. Mărţişor 28: «Lumînarea aprinsă la cele treĭ privighiurĭ (bdeniĭ) şi la Învierea Domnuluĭ, petrecută prin cămeşă nouă, îmbrăcată la Pascĭ, dă sănĕtate şi este bună de dragoste.»

(2) I. B. Muntenescu, op. cit., p. 66.

Digitized by Google

Rostind şi aceste cuvinte se duce apoĭ la adunarea saŭ petrecerea, unde se află feciorii şi cele-lalte fete de sémа eĭ.

E de însemnat aicea încă şi aceea, că fie-care fată mare, nu numaĭ în ḑiua de Pascĭ, ci şi maĭ pe urmă, pregătindu-şĭ hainele pentru joc, are datină, după ce le-a scos din locul unde aŭ fost păstrate, să le acaţe pe uşă pentru că, precum este uşa umblătóre şi fie-care, care vrea să intre în chilie (casă), trebue să o atingă, tot aşà să fie şi fata vĕḑută, căutată de feciorĭ, netrecênd-o nimenĭ cu vederea (1).

Iar înainte de ce plécă la joc, cele maĭ multe fete aŭ datină de a-şĭ frecà mânile şi tóte hainele cu busuioc parte ca să fie plăcute şi să fie întocmaĭ ca busuiocul de căutate de toţĭ feciorii şi parte ca să miróse (2).

O sémă de fete însă îşĭ fac în ḑiua de Pascĭ *de dragoste* nu numaĭ, după cum s'a arătat până aicĭ, ci tot odată şi prin legăturĭ de florĭ, numite florĭ de dragoste şi culese din patru délurĭ, orĭ patru câmpurĭ, carĭ caută faţă în faţă.

Afară de acésta îşĭ maĭ fac încă şi *pe parte* saŭ *pe ursită*, şi anume nu numaĭ ele singure, ci şi prin fermecătóre saŭ vrăjitóre, şi în acelaşĭ timp îşĭ deslégă drumul spre căsătorie cu tort tors de o fetiţă de şépte anĭ (3).

Pe lângă cele înşirate până aicĭ, o sémă de fete maĭ îndătinéză, când merg în ḑiua de Pascĭ la biserică, de a-şĭ pune un oŭ roşu în sîn, ca să fie tot-deauna roşiĭ (4).

Iar peste ḑi, tot în ḑiua de Pascĭ, lipesc găocĭ de ouĕ roşĭ la uşile caselor lor, anume ca să le vie maĭ de grabă peţitorĭ (5).

---

(1) Aur. Iana, *Din credinţele pop. rom.*, publ. în *Luminătoriul*, an. X, No. 25.

(2) Idem, de eadem.

(3) Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an. 1882. Mărţişor 28.

(4) Avram Igna: *Credinţe pop. din com. Sabolciu în Biharia*, publ. în *Familia*, an. XXXII, p. 56: «La Pascĭ cine merge la biserică, să-şĭ pună un oŭ roş în sîn ca să fie tot-deauna roş.»

(5) Dat. fetelor din Putna, com. de Nic. Goraş; — Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an. 1882. Mărţişor 28: «In ḑiua Pascilor, *ghiócele* de ouĕ roşiĭ se lipesc de usciorii uşiĭ.»

Digitized by Google

Maĭ departe se pune în ḑiua de Pascĭ o glie cu érbă verde lângă pragul uşiĭ, ca toţĭ casniciĭ să calce pe érbă verde, anume ca să fie sănĕtoşĭ, plăcuţĭ şi frumoşĭ ca érba verde (1).

In *Transilvania*, com. Orlat, se pune în ḑiua de Pascĭ fierul pluguluĭ sub pragul uşiĭ, unde stă treĭ ḑile; iar meşteriĭ pun fórfecele şi calcă pe ele spre a avé spor la lucru (2).

In *Bucovina* se pune în ḑiua de Pascĭ o glie verde după uşă, unde rĕmâne treĭ ḑile după o laltă, iară a treia ḑi se iea de acolo, se usucă şi pe urmă se afumă cu dînsa ceĭ ce sunt bolnavĭ de junghiurĭ (3).

In fine, tot în *Bucovina*, e datină în unele părţĭ, ca toţĭ ómeniĭ dintr'o casă să pue câte un pahar cu apă şi pe pahar o bucăţică de pâne, şi când se întorc de la *Inviere*, fie-care caută la paharul sĕŭ, şi care pahar a secat, acela om, cred eĭ, că are să móră peste an, însă al căruia nu scade, acela om, cred eĭ, că va trăì peste an (4).

XII.

MOŞIĬ DE PASCĬ.

In unele părţĭ din *Banat* este datină de a se dà în ḑiua de Pascĭ ca *Moşĭ* de sufletul celor repausaţĭ: colacĭ (sâmbecióre) cu miel, cu ouĕ roşiĭ, precum şi alte bucate ce se află

---

(1) Com. de d-l Ios. Olariŭ şi Aur. Iana: «Se maĭ aduce, în ḑiua de Pascĭ, în fie-care casă şi câte o glie de pămînt cu érbă verde pentru sănĕtate»; — Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an. 1882. Mărţişor 28: «Glia verde se pune la Pascĭ pe pragul uşeĭ, orĭ după uşă, şi pruncii se întorc în giurul eĭ.»

(2) Romul Simu, *Monografia satuluĭ Orlat*, publ. în *Fóea poporuluĭ*, an. III, Sibiiŭ 1895, No. 32, p. 128.

(3) Dat. Rom. din Capul Codruluĭ, com. de Ştef. Bodnarescul.

(4) Dat. Rom. din Bălăcéna, com. de Vas. Jemna.

Digitized by Google

atuncĭ în casă. Pe alocurea însă se dă caş saŭ olcuţe pline de apă (1).

Moşiĭ aceştia saŭ se trimit prin vecinĭ (2), saŭ ceĭ cărora li se daŭ umblă singurĭ pe la case de-ĭ primesc.

In casul din urmă, femeile se îngrijesc ca să le vină maĭ întâĭ un copil cu părinţĭ în casă, şi aceluia îĭ daŭ apoĭ ouĕ roşĭ şi colacĭ (3).

In alte părţĭ, tot din *Banat*, precum bună-óră în comuna Secaşiŭ de lângă Oraviţa, este datină ca în ḑiua de Pascĭ să se ducă şi să se împărţéscă ca *Moşĭ* pe la vecinĭ, rudeniĭ şi ómenĭ săracĭ câte douĕ orĭ patru ouĕ roşiĭ şi câte un colac. Iar Joĭ după Pascĭ se duc şi se împărţesc *colacĭ*, lângă cariĭ se pune pasulă (fasole) şi *nectar* adecă *miere de prună* (4).

In *Transilvania* şi anume pe la Rodna, cum se zăresce de ḑiuă, prind a umblà băeţiĭ cu ouĕ roşiĭ pe la némurĭ şi vecinĭ, şi când intră în casă ḑic: «*Christos a 'nviat!*»

Iar gazda caseĭ, rĕspunḑêndu-le: «*Adevĕrat c'a înviat*», le dăruesce *ouĕ roşĭ* orĭ *turtuţe* de la *turtarĭ*.

De aicĭ vine apoĭ că cele maĭ multe femeĭ de prin părţile acestea, avênd de dat ouĕ roşĭ la băeţĭ, precum şi de pregătit prânḑul pentru ceĭ duşĭ la biserică, nu merg la *Inviere*, ci rĕmân pe acasă (5).

In alte părţĭ din *Transilvania*, precum bună-óră în Săcele, este obiceiul ca femeile, în nóptea Pascilor şi anume înainte de *Inviere*, să plângă la morminte, creḑênd că sufletele morţilor se depărtéză în acéstă nópte de la locul lor, venind în apropierea caselor, unde staŭ pribegite până în ḑiua de *Rosale*, când iarăşĭ se aud pe la morminte plânse-

---

(1) Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an. 1882, p. 138; — com. de d-l Ios. Olariŭ: «In ḑiua de Pascĭ daŭ de pomană morţilor colacĭ şi ouĕ roşiĭ.»

(2) Com. de d-l Aur. Iana: «In ḑiua de Pascĭ se împart ouĕ roşĭ câte cu un colac prin vecinĭ pentru ertarea păcatelor celor morţĭ.»

(3) Com. de d-l Ios. Olariŭ: «Pentru ḑiua de Pascĭ se grijesc femeile române ca să vină maĭ întâĭ un copil cu părinţĭ în casă, pe care îl dăruesc cu ouĕ roşĭ şi colacĭ.»

(4) Com. de d-l Valentin Dioniŭ.

(5) Din Ms. d-luĭ I. Pop-Reteganul;— W. Schmidt, op. cit., p. 9.

Digitized by Google

tele în tot decursul serviciuluĭ divin. După eşirea din biserică însă încep să împartă la femeile tinere măritate în decursul anuluĭ curgĕtor, colacĭ şi diferite vase de bucătărie, carĭ în timpul serviciuluĭ divin le-aŭ ţinut pe morminte (1).

In *Moldova* femeile, carĭ n'aŭ copiĭ saŭ carĭ aŭ copiĭ morţĭ, daŭ de pomană copiilor megieşĭ câte un *ouţ* şi câte o *păscuţă* (2).

In *Ţéra-Românéscă* se daŭ în ḑiua de Pascĭ ouĕ roşĭ peste mormînt, pronunţênd numele celor pentru carĭ se dă acel oŭ.

Tot în *Ţéra-Românéscă* există credinţa, că toţĭ morţiĭ ceĭ păcătoşĭ, din ḑiua *Invieriĭ*, adecă de la Pascĭ, se scot din iad la odihnă până la *Rusaliĭ*. In aceste ḑile decĭ fetele cară apă pe la vecinĭ de pomană în contul morţilor (3).

In *Bucovina*, şi anume pe la oraşe, este datină de a se da ca *Moşĭ*, şi maĭ ales băeţilor, asemenea *ouĕ roşĭ* (4), iară la ţéră, pe lângă ouĕ roşĭ, li se maĭ dă încă şi câte o *păscuţă*.

In unele părţĭ însă, tot din *Bucovina*, o sémă de femeĭ, luând cu sine pască, luminĭ şi ulcele, se duc a doua ḑi de Pascĭ la ţinterim şi acolo le împărţesc apoĭ ómenilor celor săracĭ de pomană pentru sufletul celor repausaţĭ (5).

---

(1) Com. de d-l Domiţiŭ Dogariŭ, învĕţător.

(2) C. D. Gheorghiu, op. cit., p. 79;—El Sevastos, *Sĕrbătorile poporuluĭ*, publ. în ḑiar. cit., p. 155.

(3) Sim. Fl. Marian, *Immormîntarea la Românĭ*, p. 387;—*Gazeta săténuluĭ*, an. XV, R.-Sărat, p. 90: «Din cultul strămoşilor încă trebue să fie destule rĕmăşiţe la nisce sĕrbătorĭ atât de însemnate cum sunt cele de primă-vară. Din acest cult avem *Moşiĭ de Pascĭ*, venirea sufletelor acasă de pe cea lume, carĭ staŭ din *Joia-mare* până la *Dumineca mare.*»

(4) Dict. de Mărióra Corjan, oghielăriţă din Sucéva.

(5) Com. de Vas. Nahaiciuc.

Digitized by Google

XIII.

LA TÓCĂ.

Pascile, după credinţa şi spusa Românilor de pretutindenĭ, este o sĕrbătóre aşà de mare şi de sfîntă, că nu numaĭ a lucrà. ci chiar şi a face jocurĭ cu lăutarĭ şi a jucà la auḑul musiciĭ, după cum se jócă în cele-lalte sĕrbătorĭ maĭ marĭ de peste an, este pĕcat (1). Ba nicĭ măcar a întreprinde vre-o călĕtorie saŭ a încheià vre-o căsătorie nu-ĭ ertat (2).

Drept aceea maĭ tot tineretul, cât se află într'o comună, şi cu deosebire fecioriĭ şi fetele cele marĭ, băetaniĭ şi copilandrele, îmbrăcaţĭ în hainele cele maĭ nouĕ, maĭ preţióse şi maĭ frumóse ce le aŭ, şi provĕḑuţĭ câte c'un numĕr maĭ mare saŭ maĭ mic de *ouĕ roşĭ*, se duc în ḑiua acésta nu mult după leturghie la biserică, ca în ograda saŭ curtea acesteia să petrécă restul ḑileĭ, parte *ciocnind ouĕ roşĭ* şi parte trăgênd clopotele şi tocând (3).

Scopul adunăriĭ şi întâlniriĭ în curtea bisericiĭ, al petreceriĭ şi al ciocniriĭ de *ouĕ roşĭ* aicĭ este că, după credinţa celor maĭ mulţĭ, toţĭ ceĭ ce se adună în ḑiua de Pascĭ la biserică şi ciocnesc ouĕ roşĭ uniĭ cu alţiĭ se vor întâlnì şi în cea-laltă lume (4), iară scopul trageriĭ clopotelor şi tocăriĭ este, după uniĭ, vestirea *Învieriĭ luĭ Is. Chr.*, ca tótă lumea să scie şi să tresalte de bucurie că Mântuitorul nostru a înviat (5),

---

(1) Dat. şi cred. Rom. din Bucovina.

(2) Din Ms. d-luĭ I. Pop-Reteganul: «In ḑiua de Pascĭ nu-ĭ iertat a se căsătorì, nicĭ a întreprinde vre-o călĕtorie»; — W. Schmidt. op. cit., p. 8: «Pentru sfinţenia ḑileĭ nu se póte face nuntă în acéstă ḑi, nu se întreprinde vre-o călĕtorie, ba nicĭ un lucru vajnic.»

(3) Dat. Rom. din Ilişescĭ, com. de G. Mihuţă: «In ḑiua de Pascĭ, după liturghie, se adună flăcăiĭ şi fetele la biserică ca să ciocnéscă ouĕ roşĭ, să tragă clopotele şi să tóce»; — a celor din Pojorîta, com. de Ilie Flocea: «După amiaḑĭ se duc iarăşĭ cu mic cu mare la biserică la clopotniţă.»

(4) Cred. Rom. din Ilişescĭ, com. de G. Mihuţă: «Scopul pentru care se strîng în ḑiua de Pascĭ la biserică e spre a ciocnì ouĕ roşĭ, creḑênd că cu care ciocnescĭ în ḑiua de Pascĭ te întâlnescĭ în cea-laltă lume.»

(5) Dat. şi cred. Rom. din Brăescĭ, com. de Vas. Lucan: «Feciorii şi fetele se adună în ḑiua de Pascĭ la clopotniţă şi trag clopotele, vestind prin acésta Invierea luĭ Is. Chr»; — a celor din Ilişescĭ, com. de G. Mi-

Digitized by Google

după alţiĭ pentru că e *sĕptĕmâna luminată*, şi cine móre în decursul acesteĭ sĕptĕmânĭ, când cerul e deschis, acela să fi făcut orĭ şi câte pĕcate, nu merge la întuneric, ci se duce de a dreptul în raiŭ (1); şi iarăşĭ după alţiĭ, că trăgênd clopotele, vor fi scutiţĭ de foc, grindină, trăsnet, rupere de norĭ şi alte cumpene marĭ (2). Iar fetele şi nevestele le trag în credinţă că va cresce cânepa şi inul mare (3), iar curechiul nu-l vor mâncà omiḑile (4).

huţă: «Datina de a trage clopotele în ḑiua de Pascĭ este usitată şi în Ilişescĭ. Iar credinţa, îmbinată cu acéstă datină, este ca tótă lumea să rĕsune de laudă şi bucurie *că a înviat Chr;* iară alţiĭ ḑic că acésta se face *spre sănĕtate* şi *spre crescerea cânepeĭ.*»

(1) Cred. Rom. din Tişeuţ, com. de T. Sologiuc: «După *Inviere* se trag clopotele treĭ ḑile după olaltă, anume pentru că este *sĕptĕmâna luminată*, şi atuncĭ se ḑice că cerul este deschis, şi orĭ cine móre în acest restimp se duce de a dreptul în raiŭ»; — a celor din Boian şi Pătrăuţ, com. de d-l Vas. Turturean: «Cine are fericirea de a murì în sĕptĕmâna întâia după Pascĭ, acela e primit în raiŭ, fie el şi cel maĭ mare pĕcătos, căcĭ i se értă orĭ şi ce pĕcate ar fi făcut. De aceea se şi numesce sĕptĕmâna acésta *Sĕptĕmâna luminată,* pentru că în decursul eĭ nu merge nime la întuneric»; — a celor din Bălăcéna, com. de Vas. Jemna: «Ómeniĭ cred că cine móre în *Sĕptĕmâna luminată,* de Duminecă până în Dumineca Tomiĭ, acela merge în raiŭ»; — a celor din Sf. Onufreiŭ, com. de Const. Ursachi: «Omul, ce móre în ḑiua de Pascĭ saŭ în ḑilele următóre, e norocos, pentru că în ḑiua de Pascĭ raiul este deschis, şi omul merge de a dreptul în raiŭ.»

(2) Com. de d-l Vas. Turturean.

(3) Dat. şi cred. Rom. din Zaharescĭ, com. de Ars. Băiţan: «Fetele, carĭ trag clopotele pe la Pascĭ, cred că *cresce cânepa mare*»; — a celor din Tişeuţ, com de T. Sologiuc: «Ţĕraniĭ cred că dacă trag clopotele în ḑiua de Pascĭ, maĭ ales partea femeéscă, apoĭ *cresce cânepa*»; — a celor din Capul Codruluĭ, com. de St. Bodnarescul: «După leturgie se adună feciorii şi fetele la biserică, unde trag clopotele neîntrerupt până la vecernie. Şi se ḑice că dacă trag femeile în ḑiua de Pascĭ, atuncĭ *se face cânepa frumósă*»; — a celor din Mânăstirea Homoruluĭ, com. de G. Macoveiŭ: «Şi pe la noĭ se adună feciorii şi fetele în ḑiua de Pascĭ la biserică şi trag clopotele până pe timpul vecernieĭ, şi dacă trag clopotele, atuncĭ se crede că *se face cânepa frumósă*»; — a celor din Frătăuţul noŭ, com. de d-l Sam. V. Isopescul, prof. gimn.: «In Frătăuţ trag nevestele şi fetele clopotele în cele treĭ ḑile ale Pascilor, ca să créscă bine cânepa şi inul.»

(4) Dat. şi cred. Rom. din Comănescĭ, com. de Tit. Georgian: «După sfîrşirea leturghieĭ, se începe a trage clopotele. Şi despre ceĭ ce trag clopotele se ḑice că le cresce cânepa saŭ că curechiul nu-l mănâncă omiḑile.»

Digitized by Google

Decĭ cum aŭ sosit la biserică, lucrul cel dintâiŭ ce-l fac este că uniĭ încep a ciocnì, iar alţiĭ a se suì în clopotniţă, a trage clopotele şi a tocà, de se rĕsună întrégа comună. Şi când încetéză uniĭ de tras clopotele saŭ de tocat, încep alţiĭ. Şi tot aşà duréză tragerea acésta a clopotelor treĭ ḑile de-a rîndul, adecă din ḑiua de Pascĭ, nu mult după ce aŭ eşit de la sfînta liturghie, şi până Marţĭ séra, încetând numaĭ pe timpul cât duréză vecernia (1).

În ḑiua întâia, adecă în ḑiua de Pascĭ, petrece după cum am spus, tot tineretul la biserică. A doua şi a treia ḑi însă petrece maĭ mult numaĭ o parte, şi maĭ ales băeţiĭ şi copilele, pe când cea-laltă parte merge diminéţa de udă uniĭ pre alţiĭ, şi anume Lunĭ udă fecioriĭ pre fete, iară Marţĭ fetele pre feciorĭ, iară după amiaḑĭ ceĭ maĭ mulţĭ inşĭ se duc la joc, căcĭ în multe locurĭ în aceste două ḑile după amiaḑĭ se face şi joc (2).

---

(1) Dat. Rom. din Fundul Sadoveĭ, com. de Gavril Gliga: «In ḑiua Învieriĭ este obiceiul ca ómeniĭ bătrânĭ să steà pe acasă, iar tineriĭ se duc la biserică, în ograda căreia fac tóte petrecerile în decursul celor treĭ ḑile dintâĭ ale Pascilor. Lunĭ şi Marţĭ însă, cu mic şi mare petrec în ograda bisericiĭ, dacă timpul e frumos. Ceĭ tinerĭ trag clopotele, iar ceĭ bătrânĭ povestesc»; — a celor din Sf. Onufreiŭ, com. de Const. Ursachi: «Şi la noĭ se adună feciorii şi fetele în ḑiua de Pascĭ, apoĭ a doua şi a treia ḑi de Pascĭ, adecă Lunĭ şi Marţĭ, la biserică, nemijlocit după leturgie şi trag clopotele şi tócă până pe timpul vecerniei. Iar dacă trag fetele clopotele, apoĭ se ḑice că *cresce cânepa şi inul mare*»; — a celor din Pojorîta, com. de Ilie Flocea: «In ḑiua de Pascĭ se trag necontenit clopotele. A doua ḑi se face tot aşà, ca şi în ḑiua întâia se trage maĭ mult clopotul şi se face joc înaintea bisericiĭ, iar de cătră sérá intră cu toţiĭ în biserică unde se face vecernia»; — a celor din Crasna, com. de Onufr. German: «După ce es din biserică, merg maĭ ales flăcăiĭ şi fetele la clopotniţă, unde se duc la ciocnit şi fac petrecerĭ aşà până séra. După amiaḑĭ merg şi ómenii cu toţiĭ la vecernie. Tot aşà fac şi petrec şi a doua ḑi şi a treia ḑi»; — a celor din Căndrenĭ, com. de L. Poenariŭ: «In ḑiua de Pascĭ se trag tótă ḑiua clopotele, a doua şi a treia ḑi asemenea»; — a celor din Sf. Onufreiŭ, com. de Cas. Brébăn: «Clopotele se trag prin treĭ ḑile. Se crede că trăgênd fetele clopotele, atuncĭ se face *cânepa şi inul mare*. Feciorii şi fetele trag clopotele, iar băeţiĭ bat tóca neîntrerupt. Şi când îl chémă unul pre altul la biserică ḑic: «*haĭ la tócă.*»

(2) Dat. Rom. din Comănescĭ, com. de Octavian Giorgian: «După câtă-và vreme încep flăcăiĭ şi fetele a ciocnì şi a trage clopotele până la 4 ½

E de însemnat şi aceea că toţĭ ceĭ ce merg la biserică, unde se trag clopotele saŭ prin alte locurĭ, unde se adună tineretul în sĕrbătorile Pascilor, precum bună-óră *la scrânciob*, înainte de a se pornì de acasă, îşĭ aleg de regulă nu numaĭ ouĕle cele maĭ frumos împiestrite, ci tot-odată şi cele maĭ tarĭ (1).

In *Moldova*, fetele şi flăcăiĭ în ḑiua de Pascĭ se sue în clopotniţă şi tócă tótă ḑiua până în séră, ca să crescă cânepa frumósă şi móle ca mătasea. Apoĭ iar se maĭ cobóră în ograda bisericiĭ, iar se maĭ sue în clopotniţă, şi aşà tótă ḑiulica ciocnesc, vorbesc şi şuguesc eĭ în de eĭ. Fetele ieaŭ în sîn pască şi ouĕ roşiĭ, nu atât pentru dînsele, ci maĭ mult ca să schimbe ouĕle cu flăcăiĭ şi să le deà pască; căcĭ flăcăiĭ îşĭ aduc de acasă numaĭ ouĕ roşiĭ (2).

In *Transilvania*, şi anume în Ormenişul de pe Câmpie, toţĭ fecioriĭ şi tóte fetele se adună după prânḑ înaintea bisericiĭ: fetele frumos gătite, iar feciorii cu florĭ în pălărie. Toţĭ aŭ *ouĕ roşĭ*. Şi uniĭ rîd, glumesc şi îşĭ petrec, iar alţiĭ ciocnesc împreună: oul cel tare câştigă pe cel maĭ slab. Mulţĭ câştigă pe calea acésta o mulţime de ouĕ, veḑĭ bine sparte, dar.....multe (3).

In alte părţĭ, tot din *Transilvania*, mulţumesc pre feciorii carĭ le jócă cu *ouĕ roşiĭ*. Maĭ fie-care fată dă câte douĕ saŭ treĭ perechĭ de ouĕ roşiĭ aceluia, cu care a jucat. Preferinţă aŭ şi aicĭ *ceĭ maĭ drăguţĭ*. Aşà bună-óră, dacă Mărieĭ îĭ place de Florea, atuncĭ ea ĭ-a *încondeiat* cât s'a putut de frumos patru ouĕ de găină şi douĕ de gâscă. Iar feciorul, la rîndul sĕŭ, îĭ mulţumesce într'un limbagiŭ simplu, dar poetic. Complesenţa, se înţelege, că nicĭ aicĭ nu lipsesce (4).

óre séra. De acum începe vecernia şi duréză până la 5 óre. De acolo staŭ iarăşĭ flăcăiĭ până ce înseréză. A doua ḑi trag iarăşĭ clopotele şi ciocnesc, ca şi în ḑiua întâia, numaĭ că acuma se jócă la joc şi se udă fetele, şi merg finiĭ la nânaşĭ cu pască, cu ouĕ roşiĭ şi cu slănină. A treia ḑi tot aşà, numaĭ că a doua ḑi se udă fetele, iar a treia ḑi flăcăiĭ»; — a celor din Tişeuţ, com. de T. Sologiuc: «Feciorii a doua şi a treia ḑi de Pascĭ fac joc. Fetele duc la joc pască şi ouĕ şi daŭ unul la altul, la feciorĭ şi la fete. A doua ḑi de Pascĭ diminéţa umblă feciorii pe la fete *cu udatul* şi fetele le daŭ ouĕ şi pască de mâncat.»

(1) Dat. Rom. din Boian şi Pătrăuţ, com. de d-l Vas. Turturean.

(2) El. Sevastos, *Sĕrbătorile poporuluĭ*, publ. în op. cit., p. 155.

(3) *Gazeta Transilvanieĭ*, an. L, Braşov 1889, No. 76.

(4) Petru Boeriu, *Din obiceĭurile de la Pascĭ ale Românilor din comuna Grid*, publ. în *Gazeta Transilvanieĭ*, an LIX, Braşov 1896, No. 68.

Digitized by Google

XIV.

BRICELATUL.

Sub *Bricelat, brişcălit* şi *prişcălit* saŭ *Alegerea craiuluĭ*, se înţelege alegerea feciorulul, care a eşit întâiaşĭ dată primă-vara cu plugul la arat, de *Craiŭ* şi învrednicirea luĭ cu dreptul şi puterea de a judecà şi a *bricelà, bricilùi* saŭ a *prişcălà*, adecă de a pedepsì pre toţĭ ceĭ-lalţĭ feciorĭ, cariĭ aŭ comis în decursul Postuluĭ mare vre-o necuviinţă saŭ altă faptă rea (1).

Datina acésta, după cât sciŭ eŭ până acuma, e usitată numaĭ în *Transilvania* şi, după cum ne vom convinge din cele ce se vor înşirà maĭ la vale, nu e alta decât un fel de *Strigare peste sat* (2), cu acea deosebire numaĭ că ceĭ vinovaţĭ, nu numaĭ că se strigă pe nume şi li se descoperă faptele cele rele, ci tot-odată se şi *briciluesc* pentru dînsele (3).

Bricelatul saŭ *Alegerea craiuluĭ* se practică pretutindenea unde e usitată acéstă datină, numaĭ în ḑiua de Pascĭ după vecernie şi numaĭ de cătră feciorĭ.

---

(1) Al. Viciu, *Glosariŭ de cuvinte dialectale*, Blaj 1899. p. 21: «*Brişcălitul* (Valea Almaşuluĭ, jurul Jibouluĭ, Draguluĭ) v. *prişcălitul*»; — p. 47: «*Prişcălitul* (pe aiurĭ *brişc*, v. la b.) pe la Girişul rom. S.-Petru de câmp, ş. a., un joc al feciorilor în ḑiua de Pascĭ, când adunaţĭ lângă biserică bat la tălpĭ pre feciorii, carĭ s'aŭ purtat rĕŭ—necuviincios, în *Păresemĭ*. Lopăţica, cu care daŭ, se ḑice *prişcală*:

Nu te bate *prişcala*,
Că te bate vina ta!

veḑĭ *prăştilă* = şindilă, şisă (Haţeg), de unde s'a corupt vorba *prişcală*.»

(2) Sim. Fl. Marian, *Sĕrbătorile la Românĭ*, Vol. II. Bucurescĭ, 1899, p. 286.

(3) I. Pop-Reteganul, *Bricelatul saŭ alegerea de Craiŭ noŭ în ţară*, publ. în *Revista ilustrată*, an. I, Bistriţa 1898, p. 73: «*Bricelatul* e maĭ vechiŭ de cât *Strigatul peste sat*, orĭ barem de odată. După a nóstră părere a fost maĭ întâiŭ *Bricelatul* orĭ *Vărgelatul*, iar numaĭ cu timpul s'a modificat respective muiat în *Strigarea preste sat*. Scopul erà unul şi acelaşĭ la amândouĕ: păstrarea tineretuluĭ în stare de moralitate, hărnicie, cruţare, numaĭ cât *Bricelatul* îl admonià în mod simţitor corporalmente, pre când la *Strigarea preste sat* sufere numaĭ simţul pudóreĭ.»

Digitized by Google

Aşà în unele părţĭ din ţinutul Năsĕuduluĭ, maĭ toţĭ feciorií, câţĭ se aflá într'o comună, se adună în ḑiua de Pascĭ după vecernie la biserică şi aicĭ aleg apoĭ *Craiul*.

Signalul adunăriĭ acesteia e de regulă baterea tóceĭ.

Feciorul, care a fost ales de *craiŭ*, se iea îndată după alegere de către alţĭ patru saŭ şése feciorĭ pe braţe şi se duce cu alaiŭ până la rîul saŭ valea ce se află în comuna respectivă. Ajunşĭ aicĭ, feciorií ce l-aŭ adus vreaŭ să-l arunce în apă. Şi dacă craiul nu le promite o cantitate óreşĭ-care de rachiŭ saŭ *vinars*, după cum se numesce în unele părţĭ din Transilvania bĕutura acésta, îl şi aruncă şi-l scaldă cum se cade, iar dacă le promite, atuncĭ nu-l aruncă, cì luându-l iarăşĭ pe braţe se întorc cu dînsul înapoĭ la biserică.

Ajunşĭ la biserică, îĭ daŭ un scaun numit *scaunul judecătorieì* ca să şédă pe dînsul, învitându-l în acelaşĭ timp să judece şi să pedepséscă pre toţĭ feciorií, carĭ aŭ comis ce-và rĕŭ în decursul Postuluĭ mare, bună-óră: dacă mergĕnd la plug, n'aŭ băgat séma şi aŭ pierdut cuiul de la rotiţe şi din causa acésta una dintre rotiţe a căḑut, saŭ: dacă n'aŭ arat cum se cuvine; dacă aŭ muncit prea tare boiĭ saŭ ĭ-aŭ desprins de la tânjeà maĭ nainte de a sosì timpul; dacă aŭ purtat struţ orĭ aŭ jucat în cursul Postuluĭ mare; dacă s'aŭ îmbătat, aŭ suduit orí s'aŭ certat cu părinţiĭ sĕĭ; maĭ pe scurt dacă aŭ făcut ce-và ce nu s'a cuvenit să facă.

Craiul, aşezându-se pe scaunul ce i s'a dat, şi avênd în jurul sĕŭ pre ceĭ patru saŭ şése feciorĭ, carĭ l-aŭ dus la rîŭ ca să-l ude, prinde a întrebà în auḑul tuturor celor de faţă cine ce a făcut.

Dacă acuma unul saŭ altul dintre feciorií adunaţĭ este pârît de către cine-và că o comis cutare faptă rea în decursul Postuluĭ mare, atuncĭ *Craiul* poruncesce celor patru adjutanţĭ aĭ sĕĭ să l ieà pe sus, să-l ducă şi să-l pedepséscă, ca de altă dată să se feréscă şi să nu maĭ facă aşà ce-và.

Ceĭ patru adjutanţĭ, cum li s'a dat porunca acésta, îndată îl şi ieaŭ pe cel vinovat pe umerĭ, îl duc în prejurul bisericiĭ, şi stând cu dînsul la fie-care corn de biserică, îl *briciluesc* (1)

(1) Dat. Rom. din Ilva mare, com. în fostul district al Năsăuduluĭ, publ. în *Gazeta Transilvanieĭ*, an. LV, Braşov 1892, No. 207: «In *ḑiua*

Digitized by Google

saŭ *prişcălesc*, adecă îl lovesc peste tălpile piciórelor cu un fel de *bătălăŭ* (bĕţ) numit *bricelă* saŭ *prişcală*, rostind în acelaşĭ timp următórele cuvinte:

Nu te bate *bricela*,
Că te bate vina ta.
Asta-ĭ de la mine,
Asta ţi se vine.
Suta, mia, na!
Să nu facĭ alt' daĭ' aşà!

În chipul acesta sunt pedepsiţĭ de-a rîndul toţĭ ceĭ ce se află vinovaţĭ, carĭ aŭ comis vre-o faptă rea, orĭ s'aŭ purtat necuviincios faţă de *Craiŭ* saŭ nu s'aŭ mulţumit cu pedépsa căpĕtată din partea acestuia.

După ce s'aŭ judecat şi s'aŭ pedepsit toţĭ câţĭ s'aŭ aflat că nu s'aŭ purtat bine în decursul Postuluĭ mare, se duc cu toţiĭ acasă la *Craiul* şi aicĭ petrec apoĭ atât restul ḑileĭ cât şi cele două ḑile ce urméză, adecă Lunĭ şi Marţĭ, mâncând, bĕnd şi jucând.

Ajunşĭ la casa *Craiuluĭ*, aleg alţĭ doĭ feciorĭ din mijlocul celor de faţă şi-ĭ trimit ca să mérgă prin sat, unde sunt fete marĭ, să le poftéscă şi pe acestea la petrecere.

Fecioriĭ aleşĭ, pornindu-se prin sat şi invitând pre tóte fetele cele marĭ, ca să ieà şi ele parte la petrecerea lor, capĕtă din fie-care casă câte un dar, care constă maĭ ales din ouĕ albe şi roşiĭ.

După ce aŭ pĕrîndat acum tot satul, se întorc cu darurile căpĕtate iarăşĭ la casa *Craiuluĭ*, unde din ouĕle cele albe fac *papă*, iar cu cele roşiĭ ciocnesc.

Ast-fel îşĭ petrec şi se veselesc tustrele ḑilele acestea, bĕnd din vinarsul ce l-a dat Craiul, mâncând din bucatele ce le-aŭ căpĕtat ca dar de la fetele cele marĭ şi jucând cu acestea, carĭ, după ce aŭ fost învitate, ieaŭ asemenea parte la acéstă

---

de Pascĭ diminéţa, copiiĭ umblă după ouĕ. După vecernie trag clopotele bat tóca, se *briciluesce* în ţinterim tineretul, şi bătrâniĭ povestesc despre vremile trecute şi bătăliĭ, nu merg la cârciumă, nicĭ nu dorm în acéstă ḑi, ḑicênd că nu este bine.»

Digitized by Google

petrecere dimpreună cu părinţiĭ saŭ cel puţin cu maicele lor (1).

În alte părţĭ, tot din ţinutul Năsĕuduluĭ, precum bună-óră în comuna Mocod, *Bricelatul* saŭ *alegerea craiuluĭ* se face în următorul chip:

Se adună feciorii satuluĭ, îndată după vecernie, înaintea bisericiĭ, şi aicĭ, în presenţa întreguluĭ popor adunat, după maĭ multe consultărĭ seriόse, se aleg doĭ inşĭ dintre flăcăĭ, pe carĭ îĭ cugetă de maĭ vrednicĭ între toţĭ, carĭ sunt cu purtărĭ maĭ alese şi bravĭ în tótă privinţa. După ce ĭ-aŭ ales, îĭ rógă să priméscă slujba de *Craiŭ* şi să se declare dacă voesc şi pot primì orĭ ba.

Dacă care-và din o causă orĭ alta nu póte primì — ceea-ce rar se întîmplă, — atuncĭ de sine se înţelege că urméză altă alegere, până când juniĭ aŭ *Craĭ noĭ*, a căror domnie duréză un an de ḑile, adecă până la Pascile viitóre.

Noiĭ Craĭ, după ce primesc onorificul oficiŭ de *Craiŭ*, sunt ridicaţĭ de mulţime în sus, iar de câte orĭ îĭ ridică, strigă mulţimea: *Craĭ noĭ în ţéră!* Apoĭ, după repeţirea de treĭ orĭ a acestor cuvinte, îĭ pun pe *tronul crăesc*, care este un scaun lung, ca să pótă încăpé amândoĭ craiĭ pe dînsul

După pontul acesta, se sue un flăcăŭ în turnul bisericiĭ şi de acolo strigă respicat de treĭ orĭ:

Craĭ noĭ în ţară!
Grâŭ de primăvară,
Mierţa de secară
Cu 80 de parale,
Mierţa de grâŭ
Cu un florin,
Cupa de vinars
Cu un cinceriŭ
Şi tabacul cu cincĭ sloţĭ!

Şi după ce sfîrşesce acéstă strigătură de treĭ orĭ, aruncă de acolo din turn un suman jos, care însă este prins şi sprijinit de flăcăĭ, că nu-ĭ ertat să atingă pămîntul.

După acésta începe *Bricelatul*, care se întîmplă în modul următor:

---

(1) Com. de maĭ mulţĭ conşcolarĭ, pe când mĕ aflam ca student de a VII-a cl. la gimnasiul român din Năséud.

Digitized by Google

Craiĭ staŭ pe scaunul lor de onóre, lângă fie-care craiŭ doĭ junĭ voinicĭ ca bradiĭ staŭ în picióre, gata de ascultat şi împlinit porunca crailor.

Stând aceştĭ patru junĭ, carĭ nu sunt aleşĭ, ci numiţĭ din partea crailor, ocoliţĭ de tot poporul din comună, un craiŭ întrébă:

—Cine ce are de dat înainte?

Atuncĭ unul dintre flăcăĭ, care scie despre altul, că a comis ce-và faptă rea, d. e. că a perdut ce-và de la car, a bătut rĕŭ vitele, şĭ-a uitat toporul orĭ altă unéltă acasă, când ar fi trebuit să o ducă la câmp, a rupt ce-và la car orĭ plug din lene orĭ nebăgare de sémă, orĭ dóră a rĕsturnat carul, a suduit de cele sfinte, ş. a., acéstă faptă o aduce înaintea crailor cam în modul următor:

—Înălţaţĭ craĭ! N. N. a rĕsturnat pe loc neted ca palma carul încărcat cu grâŭ curat; orĭ N. N. a plecat la fîn cu gândul la drăguţă, şi în loc de furcă şi greblă şĭ-a luat numaĭ toporul şi merindea; orĭ N. N. a bătut boiĭ, fiind-că nu voiră să tréćă cu car cu tot peste gard; orĭ N. N. trecênd pe lângă ograda lor s'a aburcat pe gard şi şĭ-a umplut mânecele sumanuluĭ de póme şi le-a dus în şedĕtóre, etc.

Pre acest june poruncesc craiĭ de mi ţi-l prind ceĭ patru slujitorĭ şi mi ţi-l ridică pe sus, doĭ de mânĭ şi doĭ de picióre, aşà că acusatul vine cu faţa în jos şi corpul întreg întins, iar de supsuorĭ maĭ ridicat, ca corpul să aibă posiţiune costişă.

Aceştĭ patru flăcăĭ aŭ misiunea, ca să pórte odată pe sus pre cel vinovat în jurul bisericiĭ, iar ceĭ doĭ ce-l ţin de picióre, avênd nescaĭ lopăţele de lemn, cu acelea daŭ la tălpile piciórelor celuĭ vinovat maĭ multe loviturĭ la fie-care corn de biserică, numĕrate după versul următor:

Nu te bate bricela,
Ci te bate vina ta.
Asta-ĭ de la mine,
Asta ţi se cuvine,
Pentru ce n'aĭ făcut bine!

Numĕrătura se întîmplă după modul cum numĕră prunciĭ până la 15 pe versul:

Digitized by Google

Tócă, popă, tócă,
Tócă de alun,
Botă de gorun.
Cincĭ, popă, cincĭ,
Cinspre-ḑece aicĭ.

După finele acesteĭ ceremoniĭ, duc pe cel bătut înaintea Crailor.

Craiĭ apoĭ îl întrébă de este mulţumit orĭ ba cu pedépsa primită?.. nu cum-và l-a pedepsit prea aspru, adecă nu cum-và care-và fecior a dat prea tare? orĭ prea încet?

Atuncĭ pedepsitul spune tot ce are de spus, şi de cum-và aevea care-và din flăcăĭ a dat fără milă în cel judecat, atuncĭ respectivul flăcăŭ, care a abusat de încrederea crailor noĭ, capĕtă pedépsă, şi adecă capĕtă atâtea loviturĭ câte primise cel dinaintea luĭ.

Şi aşà se repeţesce judecata şi pedépsa acésta până nu maĭ vin de nicăerĭ acuse. Dar nepedepsit nu rĕmâne nimenĭ din ceĭ acusaţĭ publice înaintea Crailor şi a tot poporul.

Acesta-ĭ *Bricelatul.*

După sfîrşitul *Bricelatuluĭ,* se duce tineretul la locul de joc, numit prin fostul district al Năsĕuduluĭ *Bere,* unde sunt strînse tóte fetele şi se începe jocul.

A doua ḑi de Pascĭ, tot după vecernie, se pun Craiĭ pe un scaun lung şi ast-fel şeḑênd, îĭ rădică patru flăcăĭ pe sus şi-ĭ duc până la rîul orĭ valea cea maĭ de aprópe şi-ĭ aşéză pe ţĕrmure, unde apoĭ îĭ întrébă că ce vor să plătéscă celor ce ĭ-aŭ purtat pe sus atâta loc?

Craiĭ prima dată ḑic, că aşà li se cade să fie purtaţĭ, dacă sunt *Craĭ*, dar apoĭ şi flăcăiĭ ḑic că tocmaĭ fiind că-s *Craĭ* trebue să-ĭ cinstéscă maĭ bine. Aşà se tot mănâncă în vorbe uniĭ una, alţiĭ alta, până flăcăiĭ vreaŭ să arunce pe Craĭ în apă, dacă nu-ĭ cinstesc cu ce-và.

Atuncĭ Craiĭ promit o cantitate anumită de bĕuturĭ. Flăcăiĭ se daŭ la tîrguite, ba o cupă, ba o ferie, ba două cupe, ba şépte cupe, şi aşà uniĭ tot pun, alţiĭ tot lasă, până ce se unesc.

După procedura urmată cu craiĭ se întîmplă şi cu ómeniĭ însuraţĭ.

Pre cela ce-l sciŭ că a eşit maĭ întâiŭ cu plugul, daŭ să-l

Digitized by Google

móie, să-l scalde, îl pun pe un scaun ca pe Craĭ, ridică scaunul şi-l avîntă, ca şi când aevea ar voì a-l aruncà.

Acesta, firesce n'ar avé gust de scăldat chiar în sĕrbătorile Pascilor, şi cu hainele cele maĭ bune cu tot, decĭ prinde a promite şi acesta bĕutură, numaĭ să-l slobódă.

Târgul se face lesne şi cu acesta, după ḑicala:

«Darea.
Trece mórea.»

Une-orĭ se duc de gustă din bĕutura promisă ca rĕscumpĕrare pentru scaldă, alte orĭ merg de-şĭ continuă jocul, sciind că promisiunea n'o mănâncă lupul.

Locul de petrecere, adecă *Berea*, maĭ tot-deauna este la unul dintre Craĭ.

A trea ḑi de Pascĭ, fie-care fată are să ducă la *Bere* de ale mâncăriĭ, în deosebĭ aŭ să ducă fie-care cel puţin câte-o pască, un oŭ alb nefiert şi altul fiert roşu. Iar feciorii aŭ să ducă bĕutura, de regulă vinarsul. De sine se înţelege că Craiĭ aŭ să premérgă cu exemplul; eĭ daŭ câte o mierţă de grâŭ curat pentru pâne şi o ferie de vinars.

După ce s'aŭ întrunit toţĭ, flăcăiĭ şi fetele se pun cu toţiĭ la ospĕţ, mănâncă şi beaŭ, iar maĭ pe urmă se pune pe masă *papa cea mare*, făcută din tóte ouĕle cele albe nefierte ce le adusese fetele.

Din acésta mănâncă împreună toţĭ, ca semn de iubire şi prietinie ce este între tineret.

După ospĕţul acesta se începe jocul, care durézǎ până séra pe murgit. Atuncĭ fie-care fecior şi fie-care fată mulţumesce Crailor pentru petrecere şi se duc apoĭ pe la casele lor.

Aşà se petrec Pascile în Mocod, aşà se întîmplă *Alegerea Crailor*, *Bricelatul* şi simbolisarea prietinieĭ! (1)

În comuna *Ciobanca*, feciorii se adună asemenea în ḑiua de Pascĭ după vecernie dinaintea bisericiĭ, unde îşĭ aleg *Craiĭ*, ca şi ceĭ din satele amintite maĭ sus din ţinutul Năsĕuduluĭ. Iar craiul, la rîndul sĕŭ, îşĭ alege patru ostaşĭ şi douĕ străjĭ.

A doua ḑi după alegere, adecă Lunĭ de diminéţă, câţĭ-và

---

(1) I. Pop-Retegaunl, *Bricelatul*, publ. în ḑiar cit., p. 73—74.

Digitized by Google

dintre feciorĭ merg cu ceterașĭ după craiul noŭ ales ca să-l învite la *Vergel.*

În strésina de-asupra ușiĭ de la tinda caseĭ unde e *Vergelul*, se înfige un *stég* făcut din năfrămĭ, cam așà de suscior ca un om înalt să pótă ajunge la el.

Câțĭ vin la *Vergel*, tinerĭ și bătrânĭ, sunt obligațĭ a-șĭ luà pălăriile dinaintea stéguluĭ.

Nu odată însă se află câte unul dintre ceĭ maĭ îndrăsnețĭ, cariĭ se încércă să răpéscă stégul. Iar răpirea constă întru aceea că, apucând repede stégul, îl aruncă în focul din casă pe o feréstră, care în tot decursul Vergeluluĭ stă anume spre acest scop deschisă. Iar după ce a făcut acésta merge însușĭ răpitorul și acusă Craiuluĭ pre străjĭ, ḑicênd că aŭ fost leneșe, că aŭ dormit saŭ alt-cevà aŭ făcut și n'aŭ păzit stégul.

Craiul dictéză, în urma acesteĭ denunțărĭ, străjilor pedépsa cuvenită, care pe loc o și capĕtă.

Rar când se întîmplă răpirea stéguluĭ. Cu atâta maĭ dese însă sunt încercările. Dar și acestea încă se pedepsesc. Pre cel ce încércă adecă a răpì stégul, străjile, carĭ staŭ de pândă, deauna îl și prind, îl ieaŭ pe sus și ducêndu-l înaintea Craiuluĭ îl acusă, spuindu-ĭ că s'a încercat să răpéscă stégul.

Craiul, ascultând acusa și vĕḑênd că cel adus e vinovat, dispune ca să-l ducă la închisóre.

Străjile îl ieaŭ acuma și-l duc într'un unghiŭ al caseĭ, al tindeĭ saŭ al cămăriĭ, îl țin acolo o minută, douĕ și apoĭ iarășĭ îl duc dinaintea Craiuluĭ.

Craiul poruncesce acuma ca să fie lovit peste tălpĭ cu o mie de *brișcale.*

Cum a rostit Craiul sentința acésta, îndată îl și înhață ostașiĭ dimpreună cu alțĭ feciorĭ și ținêndu-l în posițiune orisontală, întors cu fața în jos, unul dintre eĭ ia o *brișcală*, făcută anume pentru acest scop, și-ĭ dă cu dînsa ca la 7—8 loviturĭ, în care timp tot numĕră din gură pe sărite, ast-fel că ajunge până la o mie.

În tot decursul, cât ține *Vergelul,* Craiul ascultă necontenit la pârĭ și pedepsesce d. e. pe cutare, care e acusat că șĭ-a perdut oticul, pe altul că, mergênd la grăpat, a uitat cârligul de grapă acasă, etc.

Digitized by Google

Ast-fel trece ḑiua de Lunĭ şi de Marţĭ de după Pascĭ şi vine *Dumineca Tomeĭ.*

După serviciul dumneḑeesc din acéstă Duminecă, feciorii ieaŭ un car cu doĭ saŭ şi cu patru boĭ, se suie într'însul dimpreună cu douĕ fete, cu douĕ neveste tinere şi cu ceteraşĭ, şi astfel se duc apoĭ până la casa Craiuluĭ.

Ajungênd la casa Craiuluĭ, îl ieaŭ şi-l suie şi pre acesta în car şi apoĭ se duc cu toţiĭ până la preotul, pre care asemenea îl invită ca să se suie în car dimpreună cu preotésa.

Suindu-se şi aceştia în car, trec cu carul de-alungul satuluĭ până ce ajung la câmp şi de aicĭ se întórnă iarăşĭ înapoĭ la casa Craiuluĭ, unde-ĭ aştéptă o masă gătită.

Ajunşĭ aicĭ se pun cu toţiĭ la masă şi după ce ospĕtéză de ajuns, tineretul merge la *Vergel* şi continuă jocul, iar preotul şi cu preotésa, dacă aŭ luat şi aceştia parte la conduct şĭ la masă, se întorc a casă.

Maĭ de mult erà datină în Ciobanca, precum şi în alte comune de prin împrejurime, ca la *Vergelul* acesta să se beà *bere*, puindu-se dinaintea fie-căruĭ fecior câte o cană de bere de Turda, de unde vine apoĭ că în unele locurĭ petrecerea acésta a început a se numì, pe lângă *Vergel*, încă şi *Bere*, pentru că se beà numaĭ bere, iar de mâncare puţin ce se puneà.

În timpul de faţă însă berea e înlocuită prin rachiŭ. Din causa acésta apoĭ, find-că rachiul costă fórte mult, rar care fecior primesce a fi ales ca *Craiŭ.*

Şi tot din acéstă causă saŭ póte că şi din multe altele, *Alegerea Craiuluĭ* a început de un timp încóce a se da cu totul uităriĭ, ast-fel că nu peste mult se va stinge cu totul (1).

In comuna Grid din Ţéra-Oltuluĭ, datina acésta numită *Plugarul* se manifestéză astfel:

Feciorul, ce iese maĭ întâiŭ primă-vara la arat, se numesce *Plugar.*

Ceĭ-lalţĭ feciorĭ se duc la dînsul şi-l însciinţéză despre acésta, ceea-ce el o şi iea la cunoscinţă.

A doua ḑi de Pascĭ diminéţa, *Plugarul* se ascunde, ca să nu-l pótă găsì curînd feciorii, când vor venì să-l caute.

(1) Com. de d-l Grigorie Crăciunaş, paroch în Ciobanca.

Digitized by Google

Aceştia însă se presintă şi-l caută în tóte locurile, până ce-l găsesc.

După ce l-aŭ găsit, patru dintre ceĭ maĭ voinicĭ feciorĭ, carĭ sunt aleşĭ, îl ieaŭ pe sus, îl pun pe o grapă cu colţĭ de lemn, şi apoĭ cu grapă cu tot îl duc pe umerĭ până la vale (rîŭ) însoţiţĭ fiind de lăutarĭ.

Costumul luĭ e simplu. Peste hainele din ḑi de lucru se îmbracă cu o zeche şi asta o încinge cu holdă verde. Tot aşà îşĭ încinge şi pălăria. Şi aşà stă în picióre pe grapă şi, spre a-şĭ ţiné echilibrul, se razimă de un furcoiŭ.

După ce a ajuns conductul la vale, pune pe *Plugar* cu grapa pe ţĕrmurĭ. De aicĭ *Plugarul* intră în vale, ḑice un «*Christos a înviat*», apoĭ un «*Tatăl nostru*», şi în loc să-şĭ facă cruce cu mâna, o face acésta lăsându-se cu tot corpul în apă maĭ întâiŭ spre rĕsărit, apoĭ în cele-lalte părţĭ ale orizontuluĭ.

După acésta *Plugarul* ese din vale spre a-şĭ trage grapa în vale, pentru că el numaĭ la aceea se năzuesce, ca să aibă grapa lângă sine şi spre scopul acesta începe a stropì pre ceĭ de prin prejur; şi aşà îşĭ trage grapa.

Ceĭ patru feciorĭ sar la el şi îl trântesc în apă, dacă îl pot, iar dacă nu, atuncĭ se luptă crâncen până ce l cufundă în apă.

După acésta fecioriĭ es afară şi după eĭ *Plugarul*, care apoĭ se sue pe grapă şi ast-fel se reîntorc acasă.

Şi acuma toţĭ fecioriĭ se duc la *Plugar* unde, după maĭ multe urărĭ, se pun la masă.

In fine merită a fi amintit şi aceea că *Plugarul*, descris în şirele de până aicĭ, e usitat maĭ în tóte comunele din *Ţéra-Oltuluĭ*, cu acea deosebire numaĭ că în unele locurĭ într'un fel, iar în altele într'alt fel.

Aşà în *Fântâna* bună-óră, în loc ca *Plugarul* să-şĭ încingă pălăria cu holdă, pune un colac şi în vîrful luĭ un oŭ roşu, iar după el pocnesce unul dintre feciorĭ cu un biciŭ mare (1).

In *Comana inferióră*, tot din *Ţéra-Oltuluĭ*, alegerea *Plugaruluĭ* se face în următorul mod:

(1) Petru Boeriŭ, *Din obiceiurile de la Pascĭ ale Românilor din comuna Grid*, publ. în *Gazeta Transilvanieĭ*, an. LIX, Braşov 1896, No. 68.

Digitized by Google

In sĕptĕmâna patimilor, doĭ fecĭorĭ tocmesc lăutarĭ (diplaşĭ, ceteraşĭ) şi tot-odată aceĭ doĭ fecĭorĭ sunt şi chizeşĭ (garanţĭ) pentru *Plugar*.

In nóptea spre a doua ḑi de Pascĭ, *Plugarul* pitulă grapa, orĭ unde va voì, numaĭ să nu ésă afară din curte, de regulă o ascunde în grajd sub vite, orĭ prin şopurile cu fîn, se înţelege că o grapă fără colţĭ. După aceea *se pitulă* şi el unde voesce, dar să nu ésă din *heiul* lor, ci cam prin şopurĭ, orĭ prin gropĭ în pămînt, orĭ în buţĭ, în urlóie, saŭ prin lăḑile cu haine.

A doua ḑi de Pascĭ, toţĭ fecioriĭ merg la biserică, iar când trage la *axion* (de eşit), es apoĭ cu toţiĭ ca să caute pre *Plugar*. Şi caută de pun tóte cu fundul în sus. In cas că nu-l găsesc, atuncĭ e silit a se face *Plugar* unul dintre ceĭ doĭ chizeşí, ceea-ce nu se prea întîmplă, căcĭ la cas că nu-l găsesc pre cel ce-l caută, atuncĭ chizeşiĭ promit ce-và cinste celuĭ ce va spune unde e pitulat, şi apoĭ e trădat.

După ce l-aŭ găsit şi după ce aŭ găsit şi grapa, fac sucíturĭ de paie şi-l légă la fie-care picior pe din jos şi pe din sus de genunche. Asemenea îl légă la mânĭ şi peste mijloc. Apoĭ trec douĕ legăturĭ, una pe sub umĕrul stâng, iar una pe sub umĕrul drept, formând la piept o cruce. Tot cu o legătură îĭ încunjură şi pălăria, formând în vîrful eĭ o cruce stând în sus. Pun apoĭ pe grapă un corman de la plugurĭ din vechime, iar *Plugarul* iea în mână un furcoiŭ şi se pune şi el pe grapă. După acésta apucă de fie-care cap al grapeĭ câte un fecĭor şi, ridicându-l pe umere, plécă astfel cu el la vale ca să-l móie. Ajungênd la vale îl pun jos, iar *Plugarul* îşĭ trage grapa şi cormanul în vale, şi începe a bate cu furcoiul în apă că sar stropiĭ în tóte părţile, avênd grijă tot-odată să nu-l pótă muià.

Dar cu tótă grija, ce o are, garanţiĭ sar la el, unul de pe ţĕrmurul stâng, iar cel-lalt de pe ţĕrmurul drept, şi-l bagă cu capul la afund, dacă îl pot; dar se întîmplă nu odată de-ĭ bagă *Plugarul* pre dînşiĭ, dacă nu sunt maĭ tarĭ ca el.

După ce-l móie bine, îl pun iar pe grapă şi plécă acasă cu el, tot strigând:

Digitized by Google

Cât e uliţa de largă
Numaĭ pe-o parte mi-ĭ dragă,
Pe partea de cătră vale,
Că m'alină und' mĕ dóre!

Ajunşĭ acasă, mănâncă bine. Apoĭ merg prin sat pe la feciorii însuraţĭ în acel an, unde îĭ cinstesc cu mâncărĭ, bĕuturĭ şi ouĕ roşiĭ. Şi pe urmă merg cu jocul în prundul satuluĭ, unde jócă tótă ḑiua.

Fetele, ce sunt jucate la acéstă petrecere, le daŭ pentru fie-care joc câte douĕ ouĕ.

Séra se despart, mulţumind şi strigând fetele, ca semn de mulţumire şi iubire, chemându-le tot-odată şi pe a doua ḑi la joc (1).

În *Ormenişul de pe Câmpie*, toţĭ feciorii şi tóte fetele se adună în ḑiua de Pascĭ după prânḑ înaintea bisericiĭ: fetele frumos gătite, iar feciorii cu florĭ în pălărie, unde, avênd fie-care ouĕ roşiĭ la sine, ciocnesc împreună, rîd, glumesc şi-şĭ petrec.

Actul cel maĭ celebru însă pentru tineret din acéstă ḑi urméză după vecernie.

Cum s'a sfîrşit adecă vecernia se presintă ceteraşiĭ (lăutariĭ) înaintea bisericiĭ. N'aŭ însă voie să cânte din violină, nicĭ tinerilor să jóce în ḑiua acésta nu le e ertat.

Feciorii se aleg la o parte, fetele de altă parte.

Ochiĭ tuturora sunt aţintiţĭ asupra aceluia dintre feciorĭ, care maĭ întâiŭ ca toţĭ din sat a eşit în decursul primă-veriĭ cu plugul la câmp.

Acesta e eroul ḑileĭ. El se aşéză departe la o anumită distanţă, ceĭ-lalţĭ feciorĭ se înşiră îndĕrătul luĭ, stând gata de fugă, îndĕrătul acestora se află ceteraşiĭ, carĭ cu arcul pe strună aştéptă darea semnaluluĭ.

Un bărbat maĭ bătrân stă cu mâna pe funia clopotuluĭ şi când tineriĭ s'aŭ aranjat de ajuns, el lovesce de treĭ orĭ clopotul într'o ureche.

Atuncĭ feciorii încep la fugă.

În urma lor merg ceteraşiĭ în paşĭ linĭ şi cântând o melodie unică şi caracteristică pentru ocasiunea acésta.

(1) Ioan Popa, *Plugarul*, un obiceiŭ din Comana inferióră (Ţéra-Oltuluĭ), publ. în *Fóia poporuluĭ*, an. VIII, Sibiŭ 1900, No. 8, p. 85.

Digitized by Google

Fetele se duc după ceteraşĭ şi eşind din sat se preumblă din dél în dél, urmărind cu atenţiune mersul junilor fugarĭ.

Feciorii aŭ să prindă pre *Plugar*, şi până când l-aŭ prins, satul e ca pustiŭ; nu se face joc, nu este voie bună în sat, fetele sunt în câmp cu ceteraşiĭ, carĭ cântă un cântec duios. Iar feciorii alérgă prin pădure ca să afle pre *plugar*.

Nu este ertat nimăruĭ să steà *Plugaruluĭ* în cale. El póte să steà ascuns o ḑi, două şi câte odată şi treĭ ḑile, se duce în anumite locurĭ, unde precum ĭ-a spus alésa inimiĭ sale, va aflà mâncarea ce ĭ-a pus-o ea într'un loc pe unde aveà el să fugă, şi o şi află. Pândesce până când póte găsì ocasiune ca să se pótă întórce în sat fără a fi prins. Ajungênd în sat, maĭ întâiŭ se duce la clopotniţă, lovesce de treĭ orĭ clopotul şi îndată după acésta toţĭ tineriĭ alérgă cu voie bună spre biserică.

Plugarul fugar are drept în ḑiua acésta să mânce, să beà şi să trateze cu băutură pe cine-ĭ place în contul feciorilor.

Dacă însă feciorii l-aŭ prins şi l-aŭ adus cu sila în sat, este el dator să le plătéscă acestora băutură în cinste.

După întórcerea fugaruluĭ în sat, se începe apoĭ şi jocul, care, afară de ḑile de post, se continuă în fie-care Duminecă şi sărbătóre. Şi e fórte fericită fata, pe care, în jocul prim, o jócă maĭ întâiŭ *Plugarul* fugar (1).

XV.

UDATUL.

În unele locurĭ atât din *Bucovina* cât şi din *Transilvania*, este datină ca Lunĭ, a doua ḑi de Pascĭ, feciorii să ude pre fete şi băeţiĭ pre copile. Iar Marţĭ după Pascĭ udă fetele pre feciorĭ şi copilele pre băeţĭ (2).

(1) *Gazeta Transilvanieĭ*, an. L. Braşov 1887, No. 76.

(2) Dat. Rom. din Sf. Onufreiŭ, com. de Const. Ursachi şi Cas. Brébăn: «*In Lunia Pascilor* umblă feciorii cu *Udatul* pe la fete, iar ómenii

Digitized by Google

Datina acésta e usitată în *Bucovina* atât pe la oraşe cât şi prin sate.

Udatul pe la oraşe se face în următorul chip:

Fie-care june iea un şipuşor cu apă ne î'nceputǎ saŭ cu parfum şi, mergênd pe la casele unde se află fete marĭ şi copile, respective domnişóre, cam pe timpul acela când presupune el că se vor fi sculat şi îmbrăcat, cum intră în casă, se duce de-a dreptul la dînsele şi le stropesce.

Fetele, după ce aŭ fost în chipul acesta udate, invită pre ceĭ ce le-aŭ udat la masă, iĭ cinstesc şi primesc cu fel de fel de copturĭ şi, dacă sunt înrudiţĭ saŭ maĭ de aprópe cunoscuţĭ, le daŭ, drept suvenire, şi câte un oŭ care e maĭ frumos.

Nu tot aşà însă se întîmplă *Udatul* pe la sate. Aicĭ se scólă flăcăiĭ des-diminéţă şi mergênd câte c'o cofiţă plină de apă ne'nceputǎ pe la casele, pe unde sciŭ că se află fete marĭ, pre care fată o surprind saŭ o găsesc dormind o udă cum se cade (1).

În alte părţĭ însă *Udatul* acesta se face într'un mod şi maĭ brutal. Flăcăiĭ adecă pândesc când es fetele de prin case, le prind şi, aşà îmbrăcate şi gătite, cum sunt, le duc până la o fântână, părîŭ, baltă saŭ şi la un eleşteŭ din apropiere, şi acolo tórnă apoĭ câte vr'o douĕ-treĭ cofe de apă pe dînsele, orĭ le cufundă cu haine cu tot în năuntru şi le udă. Iar după ce le botéză ast-fel le daŭ drumul (2).

Cu tóte acestea însă fie-care fată, care e ast-fel udată, nu se supĕră, ci din contră se bucură, creḑênd că, întîmplându-i-se acésta, în decursul anuluĭ de bună-sémă se va mărità (3).

Originea acesteĭ datine ne-o arată următórea legendă din *Bucovina*:

---

unul la altul cu pască. Marţĭ udă fetele pre feciorĭ, pre carĭ îĭ găsesc încă dormind, iar ómeniĭ umblă iar cu pască şi se veselesc»; — Din Ms. d-luĭ I. Pop-Reteganul: «*Lunia*, a doua ḑi de Pascĭ, pe unele locurĭ se udă cu apă. Copiiĭ merg la naşĭ şi primesc darurĭ, de regulă ouĕ roşiĭ. Pe unele locurĭ se udă la *Ispas*»; — W. Schmidt, op. cit., p. 9.

(1) Dat. Rom. din Sânt-Ilie, com. de Lazăr Flociuc.

(2) Dat. Rom. din Boian, com. de d-l Vas. Turturean, şi a celor din Bosancĭ, com. de M. Ivaniuc.

(3) Com de d-l V. Turturean.

Digitized by Google

«Ḑice că o fată de creştin, luând a doua ḑi după Învierea Domnuluĭ nostru Is. Chr. nisce ouĕ albe într'o coşărcuţă, se duse cu dînsele la tîrg să le vîndă. Pe drum se întâlnì cu o fată de păgân şi aceea voì să-ĭ cumpere ouĕle, dar nu aveà destuĭ banĭ la sine. Decĭ după ce negoţie ouĕle, o rugă să mérgă acasă la dînsa ca să-ĭ deà şi ceĭ-lalţĭ banĭ.

«Fata de creştin se învoì şi se porniră apoĭ amândouĕ spre casa feteĭ de păgân. Pe drum, din vorbă în vorbă, venì vorba şi despre Domnul nostru Is. Chr., precum şi despre legea creştinéscă.

«Fata de creştin începù a-ĭ istorisì celeĭ de păgân că nicĭ o lege din lume nu e aşà de bună ca legea creştinéscă, şi în urmă o îndemnă ca să trécă şi ea la acéstă lege.

«Fata de păgân însă nu voì să crédă şi de aceea ḑise:

—«Numaĭ atuncĭ voiŭ crede, când se vor preface ouĕle cele albe, ce mi le-aĭ vîndut, în roşiĭ!

«N'a apucat însă bine a rostì cuvintele acestea şi iată că—minunea minunelor—tóte ouĕle se făcură roşiĭ.

«Fetele, când vĕḑură minunea acésta, leşinară amândouĕ de spaimă.

«Nisce băetanĭ însă, cariĭ din întîmplare se aflaŭ în apropiere, vĕḑêndu-le că aŭ leşinat, alergară repede la o fântână, scóseră apă dintr'însa şi le udară, şi fetele în urma acésta se treziră.

«Atuncĭ fată cea de creştin, drept recunoscinţă şi mulţumită, luă maĭ multe ouĕ roşiĭ şi le împărţì băetanilor spre aducere aminte de cele ce s'aŭ întîmplat.

«Şi de atuncĭ a rĕmas datina ca băetaniĭ să ude fetele a doua ḑi de Pascĭ, şi ca rĕsplată pentru acésta să capete de la dînsele *ouĕ roşiĭ.*» (1)

---

(1) Din Fundul-Moldoveĭ, com. de Gavril Gliga, stud. gimn.

Digitized by Google

XVI.

UMBLAREA CU PASCA.

Bărbaţiĭ însuraţĭ şi muerile măritate, respective soţiĭ căsătoriţĭ din cele maĭ multe comune românescĭ din *Bucovina*, aŭ datină de a nu se duce în ḑiua de Pascĭ nicăirĭ de a casă, ci numaĭ diminéţa la *Înviere* şi după amiaḑĭ la *Vecernia cea mare*, iar restul ḑileĭ îl petrec de regulă acasă.

Pentru aceea însă servitorilor şi servitórelor, cine are de acestea, nu numaĭ că li se încuviinţéză a sta cu stăpâniĭ la una şi aceeaşĭ masă şi a mâncà din aceleaşĭ bucate, ci tot-odată li se acordă deplină libertate, adecă se lasă ca să se ducă de acasă unde voesc şi când voesc, şi nu li se poruncesce nimic (1).

Ba în multe locurĭ, atât din *Bucovina* cât şi din *Banat*, li se dă unor servitorĭ, şi cu deosebire ciobanilor, dacă aceştia peste vară aŭ fost ascultătorĭ, priincioşĭ, bunĭ şi de omenie, încă şi câte un miel gras şi frumos ca dar (2).

Dar nu numaĭ servitorilor, ci chiar şi vitelor cornute precum şi altor animale domestice se dă în ḑiua de Pascĭ deplină libertate, aşà viţeiĭ se lasă să sugă tot laptele de la mamele lor, căcĭ vacile mulgĕtóre în acéstă ḑi mare nu se mulg de fel, iar câniĭ se slobod din lanţ şi se lasă, fie orĭ şi cât de rĕĭ ar fi, să alerge pe unde le place (3).

---

(1) Dat. Rom din Sf. Onufreiŭ, com. de Cas. Brébăn: «Libertatea acordată servitorilor constă întru aceea că eĭ pot să mănânce cât vor vré şi ce vor voĭ la o masă cu stăpânul, şi pot face ce vor voĭ, că nimenĭ nu le poruncesce nimică»;—tot de acolo, com. de Const. Ursachi: «Libertatea acordată servitorilor în ḑiua de Pascĭ constă întru aceea, că eĭ fac ce voesc, şi stăpâniĭ nu le poruncesc nimică; mănâncă şi béŭ la o masă cu stăpâniĭ.»

(2) Dat. Rom. din Căndrenĭ, com. de G. Mihuţă;—Sim Mangiuca, *Calend.* pe an. 1882, Martie 28: «Pĕcurariĭ capĕtă un miel gras, drept dar de rĕsplătire.»

(3) Dat. Rom. din Crasna, com. de Onufreiŭ. German: «În ḑiua de Pascĭ nu fac foc, nu umblă desculţĭ ca să nu li se facă ce-và la picióre peste vară, şi nicĭ nu mulg vacile, iar cânilor le daŭ drumul din lanţ.»

Digitized by Google

În unele părţi din *Transilvania*, precum bună-óră în Vama, vitele aŭ libertate de a pasce şi pe holde, unde voesc, până după eşirea din biserică, iar pe unele locurĭ chiar ḑiua întrégă (1).

A doua şi a treia ḑi însă, adecă Lunĭ şi Marţĭ după Pascĭ, este datină ca ceĭ căsătoriţĭ să se ducă cu pască pe la némurile cele maĭ de aprópe, şi anume tot-deauna ceĭ maĭ tinerĭ la ceĭ maĭ înaintaţĭ în vîrstă, precum: fiiĭ la părinţĭ, nepoţiĭ la moşĭ, fraţiĭ şi surorile cele maĭ micĭ la fraţiĭ şi surorile cele maĭ marĭ, finiĭ la nănaşĭ, gineriĭ la socri, şi cumetriĭ la cumetri (2).

Originea acesteĭ datine, după credinţa şi spusa poporuluĭ bucovinean, datéză tocmaĭ de pe timpul *Învieriĭ* Domnuluĭ nostru Is. Chr. Căcĭ precum umblaŭ atuncĭ creştiniĭ şi vestiaŭ că Is. Chr. a înviat, aşà obicĭnuesc şi în ḑiua de astăḑĭ ómeniĭ noştri a umblà cu pască a doua şi a treia ḑi de Pascĭ şi a vestì şi eĭ Învierea Mântuitoruluĭ (3).

(1) Din Ms. d-luĭ I. Pop-Reteganul.

(2) Dat. Rom. din Boian şi Pătrăuţ, com. de d-l Vas. Turturean; — a celor din Ilişescĭ, com. de G. Mihuţă: «De Lunĭ după Pascĭ încep a umblà cu pască, şi anume: merg maĭ întâiŭ fiiĭ la părinţĭ, apoĭ nepoţiĭ la moşĭ, şi finiĭ la naşĭ»;—a acelor din Crasna, com. de Onufr. German: «Lunĭ iarăşĭ petrec pe acasă până după amiaḑĭ, şi apoĭ merg finiĭ cu pască la nănaşĭ»;—a celor din Tişeuţ, com. de T. Sologiuc: «A doua şi a treia ḑi de Pascĭ merg ómeniĭ cu pască unul la altul. maĭ cu sémă însă némurile»; —a celor din Comănescĭ, com, de Tit. Georgian: «Pe la noĭ umblă cu pască a treia ḑi după Pascĭ, şi anume finiĭ la naşĭ şi cumetriĭ la cumetri»; — a celor din Sf. Onufreiŭ, com. de Const. Ursachi: «Lunĭ după Pascĭ merg uniĭ la alţiĭ cu pască. Marţĭ tot aşà»; — a celor din Capul Codruluĭ, com. de Ştef. Bodnarescul: «Cu pască umblă a doua şi a treia ḑi de Pascĭ, şi anume numaĭ némurile, dar maĭ ales dintre némurĭ finiĭ la naşĭ»;—a celor din Pojorîta, com. d-l Il. Flocea: «A doua ḑi de Pascĭ merg cu pască în ospeţie, şi maĭ ales finiĭ la naşĭ»;— a celor din Stupca, com. de G. Brătean: «In timpul Pasceluĭ merg finiĭ la naşĭ, gineriĭ la socri, şi cumetriĭ la cumetri cu pască»; —C. D. Gheorghiu, op. cit, p. 79—80: «A doua şi a treia ḑi de Pascĭ se duc pe la némurĭ; acolo mănâncă pască şi cozonacul lor, iar la plecare le pun alţiĭ în loc»;— El. Sevastos, *Sĕrbătorile poporuluĭ,* publ. în ḑiar cit. p. 155.

(3) Cred. Rom. din Brăescĭ, com. de I. Pohóţă: «Despre *umblarea cu pască* ḑice poporul, că precum umblaŭ creştiniĭ şi vestiaŭ c'a înviat Chr.

Digitized by Google

Drept aceea a duce saŭ a umblà cu pască pe la némurile cele maĭ de aprópe şi a le vestì Invierea Mântuitoruluĭ este o datorie. O întrelăsare saŭ o neîmplinire însă consciinţiósă a acesteĭ datine se privesce de o necuviinţă şi detragere a cinsteĭ, mulţămiteĭ şi supuneriĭ ce se dotoresce celor maĭ marĭ (1).

Ceĭ ce merg cu pască pun de regulă 2—6 pascĭ una peste alta într'un testimel şi cu ea 6—12 ouĕ roşĭ (2), adecă fiecare după cum îĭ értă împrejurările materiale, şi cu legătura acésta de pască şi ouĕ roşiĭ se pornesc apoĭ la ceĭ ce aŭ de gând să mérgă cu pască. Iar când ajung la starea loculuĭ şi intră în casă, nu daŭ bineţe ca de altă dată în decursul anuluĭ, ci spun: «*Christos a înviat.*»

Ceĭ de casă, întîmpinându-ĭ şi rĕspunḑêndu-le «*Adevĕrat c'a înviat*», le mulţumesc pentru că n'aŭ uitat de dînşiĭ, ci aŭ venit, şi apoĭ îĭ poftesc să ocupe loc.

Atuncĭ noŭ veniţiĭ sărută mâna celor de casă, dacă aceştia sunt părinţĭ, moşĭ saŭ nănaşĭ, iar de nu, daŭ numaĭ mâna unul cu altul saŭ se sărută, şi apoĭ cel ce a adus pasca se apropie de masă şi o pune pe acésta.

După ce s'a pus pasca pe masă, gospodina de casă o iea cu legătură cu tot de pe masă şi o pune în alt loc unde-và, unde stă până ce ceĭ ce aŭ venit cu dînsa voesc să se întórcă acasă. Apoĭ se aşéză cu toţiĭ la masă şi încep a mâncà, a ciocnì unul cu altul ouĕ roşĭ, a bé şi a se veselì împreună până de către séră (3).

Când începe a se îngânà ḑiua cu nóptea saŭ, dacă ceĭ veniţĭ aŭ de gând să mérgă şi în alt loc, atuncĭ şi maĭ de grabă, se scólă cu toţiĭ de la masă; gospodina de casă se duce şi schimbă pasca şi ouĕle din legătură, punênd într'însa în

---

aşà obicĭnuesc şi poporeniĭ noştri a umblà şi a vestì Invierea Mântuitoruluĭ şi maĭ cu sémă finiĭ la nănaşĭ, gineriĭ la socri şi cumetriĭ la cumetri. Acéstă datină se începe a doua ḑi de Pascĭ şi duréză până a treia ḑi.»

(1) Com. de d-l Vas. Turturean.

(2) Dat. Rom. din Boian şi Pătrăuţ, com. de d-l Vas. Turturean; — a celor din Capul Codruluĭ, com. de Ştef. Bodnarescul.

(3) Dat. Rom. din Bosancĭ, com. de Mih. Ivaniuc.

Digitized by Google

locul celor aduse, alte de ale sale şi anume: dacă s'aŭ adus treĭ pune două, iar dacă s'aŭ adus şése pune patru, adecă cu una saŭ cu două maĭ puţine. Tot aşà face ea şi cu ouĕle (1).

Intîmplându-se însă ca pasca adusă să nu fie cuviincios făcută şi cóptă, adecă dacă e eşită din mână rea, saŭ prea mică, ceea-ce vĕdesce o nepĕsare, o sgârcenie, saŭ numaĭ o mergere ca să fie mers, atuncĭ li se înapoesce, după numĕrul adus, una saŭ maĭ multe pascĭ din cele aduse, ceea-ce va să ḑică că altă dată pot să o priméscă îndărăt, dacă cinstea nu le va fi maĭ cuviinciósă (2).

Când se duce cine-và întâiaşĭ dată cu pască, atuncĭ nicĭ nu i se iea nicĭ nu i se dă nimic în schimb, ci cum a dus legătura cu pască, aşà i se şi dă înapoĭ. De primit însă sunt şi aceştia fórte bine primiţĭ (3).

Şi acuma, după ce li s'a schimbat pasca, gospodina de casă îmmânuéză legătura cu pască bărbatuluĭ ce a adus-o. Apoĭ, dorind unul altuia *sĕrbătorĭ fericite*, ceĭ ce aŭ venit cu pască se întorc acasă.

In unele comune, tot în aceste două ḑile precum şi în cele-lalte ḑile ale sĕptĕmâneĭ luminate, este datină de a se face şi *Colăcime* (4), adecă de a merge finiĭ la naşĭ şi cumetriĭ la cumetri, nu numaĭ cu pască, ci şi cu colacĭ (5).

---

(1) Dat. Rom. din Boian, com. de d-l Vas. Turturean: «De regulă se duce una saŭ maĭ multe pascĭ, câte odată şi câte un cozonac, apoĭ patru saŭ maĭ multe ouĕ roşĭ. Unde merg cu pască află tot-deauna bună primire, şi de regulă nu se întorc cu mâna gólă, ci li se pune câte o pască şi câte-và ouĕ roşiĭ propriĭ»; — a celor din Bosancĭ, com. de M. Ivaniuc: «A doua şi a treia ḑi de Pascĭ merg finiĭ la nănaşĭ, gineriĭ la socri, şi cumetriĭ la cumetri cu pască, unde petrec, mâncând, bĕnd şi veselindu-se până de către séră. Iar séra, când se duc acasă, li se schimbă pasca»; — a celor din Danila, com. de Vas. Nahaiciuc: «Lunĭ după Pascĭ merg finiĭ la nânaşi cu pască, petrecĕnd acolo fórte bine. Dar când voesc acuma finiĭ să se ducă acasă, schimbă nânaşa pasca şi apoĭ se pornesc acasă.»

(2) Dat. Rom. din Boian şi Pătrăuţ, com. de d-l Vas. Turturean; — a celor din Capul Codruluĭ, com. de Ştef. Bodnarescul: «Aceştia merg cu 2 pascĭ şi cu 6—12 ouĕ roşĭ, dintre carĭ pascĭ naşa le dă una înapoĭ.»

(3) In cele maĭ multe părţĭ din Bucovina.

(4) Veḑĭ despre datina acésta maĭ pe larg în opul meŭ: *Nunta la Românĭ*, Bucurescĭ 1890, p. 766—771 şi *Nascerea la Românĭ*, Bucurescĭ 1892, p. 291—307.

(5) Dat. Rom. din Bălăcéna, com. de G. Jemna: «In *Sĕptĕmâna lumi-*

Digitized by Google

In *Banat* numirea de *pască* e cunoscută maĭ mult de bătrânĭ, pe când generaţiunea maĭ nouă începe a o da cu totul uităriĭ. De aicĭ vine apoĭ că datina de a umblà cu pască ca în *Bucovina*, în acéstă ţéră, şi maĭ ales în Secaşiŭ de lângă Oraviţa, nu e de fel cunoscută.

Este însă şi în *Banat* datină ca a doua ḑi de Pascĭ să mérgă naşiĭ la finĭ şi să le ducă câte o *lopaliţă de porc* (omoplatul) şi un *colac mare de grâŭ*.

Finiĭ apoĭ îĭ tratéză cu mâncare şi bĕutură destulă.

Scopul acesteĭ datine este : aderenţă şi dragoste reciprocă (1).

XVII.

SCRÂNCIOBUL.

Scrânciobul, după credinţa şi spusa Românilor din *Moldova* şi a celor din *Bucovina*, e făcut întru amintirea spânzurătóreĭ luĭ *Iuda Iscarioteanul*, care, mustrându-l cugetul pentru fapta cea nelegiuită ce o făcuse vînḑênd pre Is. Chr., s'a dus de s'a spânzurat de o créngă şi, nedând ómeniĭ treĭ ḑile de dînsul, vîntul îl băteà şi-l clătinà dimpreună cu crénga de care erà spânzurat în colo şi în cóce (2).

---

nată este datină la Româniĭ noştri de a merge finiĭ la naşĭ şi cumetriĭ la cumetri nu numaĭ cu pască, ci şi cu *colacĭ* precum şi cu alte darurĭ. Şi dacă nânaşuluĭ ĭ-a murit finul, atuncĭ merge tatăl prunculuĭ mort la cumĕtrul sĕŭ nu numaĭ cu colacĭ, ci şi cu un pom încărcat şi înfrumuseţat cu felurite mărunţişurĭ»; — a celor din Stupca, com. de N. Jauca: «Nânaşiĭ strîng a doua şi a treia ḑi de Pasci la sine pre toţĭ finiĭ, precum şi alte multe némurĭ dintre carĭ finiĭ vin nu numaĭ cu pască, ci aduc încă şi *colacĭ*. Iar după ce aŭ sosit cu toţiĭ se pun la masă, mănâncă, ciocnesc, cinstesc şi se veselesc până de către séră.»

(1) Com. de d-l Val. Dioniŭ.

(2) El. Sevastos, *Sĕrbătorile pop.*, publ. în ḑiar cit., p. 155; — C. D. Gheorghiu, op. cit., p. 79; — Cred. Rom. din Stupca, com. de D. Rosmeteniuc, stud. gimn.: «Scrânciobul închipuesce spânzurătórea saŭ maĭ bine

Digitized by Google

Scrânciobul, după mărimea sa, e de două felurĭ: unul mare şi altul mic, iar după forma construcţiuniĭ sale de maĭ multe felurĭ şi se numesce în Bucovina şi Moldova: *Scrânciob* dem. *scrânciobaş*; în Muntenia: *dulap*, *légăn* şi *ţiţeche* (1); în Transilvania, şi anume în Munţiĭ Apusenĭ *scrânciob* (2), iară în Ţéra Haţeguluĭ: *ţuţul* şi *ţuţuluş* (3); în Ungaria: *sdrâncă* (4); iară în Banat: *scrânciob*, *légăn*, *legănuş*, *ţuţuluş*, *vîrtej*, *vîrtij*, şi *vîrtiloiŭ* (5).

Scrânciobul mare se face ast-fel:

Se ieaŭ două bârne cam câte de patru metri de lungĭ şi, cioplindu-se în patru muchĭ, se dăltuesc la un capĕt cu dalta în formă de furcă, de unde le vine apoĭ şi numirea de *furcĭ*, saŭ se sfredelesc c'un sfredel mare şi din causa acésta se numesc *stâlpĭ*.

După ce s'aŭ cioplit *furcile*, se îngrópă amândouĕ cu capĕtul cel nedăltuit saŭ nebortit în pămînt şi anume drept în sus şi cam de treĭ metri departe una de alta.

Se iea apoĭ un tumurug, numit *grindeiŭ* saŭ *sul*, care e la un capĕt încrestat saŭ provĕḑut câte cu un cuiŭ gros de fier

---

ḑis curéua cu care s'a spânzurat *Iuda*, după ce a vîndut pre Mântuitorul lumiĭ, Domnul nostru Is. Chr. Căcĭ precum se adunară atuncĭ o mulţime de ómenĭ ca să vadă pre *Iuda vînḑĕtorul*, aşà se adună şi acuma o mulţime de popor ca să se deà în scrânciob întru aducerea aminte de păţenia luĭ Iuda. In scrânciob însă se dă maĭ ales tineretul, iar ómeniĭ bătrânĭ numaĭ fórte puţinĭ, şi chiar şi aceştia maĭ mult din întîmplare, fiind-că se află de faţă. Şi asta se întîmplă de aceea, pentru că atuncĭ, când s'a auḑit că *Iuda vînḑĕtorul* s'a aninat, tineretul a fost acela care a alergat maĭ întâiŭ ca să vadă acéstă întîmplare.»

(1) D. Stănescu, *Obiceiurĭ pop.*, publ. în *Educatorul*, an. I, Bucurescĭ 1883, p 91;—C. D. Gheorghiu, op. cit., p. 79.

(2) Com. de d-l Dometiŭ Dogariŭ.

(3) Ar. Densuşian, *Glosariŭ din Ţara Haţeguluĭ*, publ. în *Revista critică-literară*, an. II, Iaşĭ 1895, p. 172: «*Ţuţul* şi *ţuţuluş*, légăn saŭ scrânciob.»

(4) V. Sala, *Glosariŭ din Comitatul Bihor în Ungaria*, publ. în *Revista critică-literară*, an. IV, Iaşĭ 1896, p. 146.

(5) Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an. 1883, loc. cit. — Sofr. Liuba şi Aur. Iana, *Topografia satuluĭ şi a hotaruluĭ Maidan*, Caransebeş 1895, p. 71: «Scrânciob se maĭ ḑice la noĭ şi la un *legănuş*. Scrânciobul se maĭ ḑice şi *Vîrtiloiŭ*»; — Com. de d-l En. Hodoş.

Digitized by Google

şi se aşéză cu încrestăturile în dăltuiturile furcilor saŭ se vîră cu cuele în borţile acestora.

La mijlocul grindeiuluĭ saŭ sululuĭ, care stă în direcţiune orizontală, se vîră prin patru borţĭ pătrate patru *grindişóre* saŭ *căprioraşĭ*, cioplițĭ asemenea în patru muchĭ şi în depărtare ca la un metru unul de altul, ast-fel ca să formeze două crucĭ.

În capetele acestor patru grindişóre, numite *săgeţĭ*, *fuse* saŭ *dreve*, carĭ sunt tot una de lungĭ şi prinse la capete câte c'o *chingă* saŭ *stinghie* pl. *stinghiĭ*, se află asemenea câte o bortă rotundă, în care se vîră câte un *grindeieş* saŭ *grindeuţ*.

De fie-care din aceste patru *grindeieşe* saŭ *grindeuţe*, carĭ nu se învîrtesc împrejurul osieĭ lor, ci numaĭ se mişcă într'o lature şi într'alta, atârnă câte un *scaun*, care, la rîndul sĕŭ, e compus din câte două *braţe* saŭ *spiţe*, numite alminterea şi *holobe* saŭ *hlóbe*, apoĭ dintr'un *spătariŭ*, două *ţiitorĭ* şi dintr'o *punte*, pe care şed ceĭ ce se daŭ în scrânciob.

În fine, după ce s'aŭ îngropat furcile în pămînt şi după ce s'a aşezat grindeiul cu scaunele în dăltuiturile saŭ borţile lor, nu numaĭ că se întăresc bine în pămînt, ci li se pune tot odată la amândouă, atât de o parte cât şi de cea-laltă parte, câte o *propteà* saŭ *propeà* anume ca, puindu-se scrânciobul în mişcare şi dându-se mult timp într'însul, să nu se pótă de fel clătină.

Fiind scrânciobul ast-fel construit gata, se sue în fie-care scaun câte două saŭ treĭ persóne, şi apoĭ se pune în mişcare de către doĭ saŭ patru bărbaţĭ, numiţĭ *scrânciobarĭ*, cariĭ staŭ unul de o parte iar altul de ceal-altă parte, la capĕtul săgeţilor îndreptate spre pămînt şi, prinḑênd săgeţile de vîrf, le avîntă în drépta saŭ stânga, adecă în care direcţiune voesc eĭ să se învîrtéscă scrânciobul.

Puindu-se în mişcare, grindeiul cu săgeţile se învîrtesc în jurul osieĭ sale, iar scaunele de la capetele săgeţilor, urcându-se în sus şi scoborîndu-se în jos, se învîrtesc rótă împrejurul grindeiuluĭ, de unde vine apoĭ că scrânciobul acesta se numesce şi *scrânciob cu rótă* (1).

(1) După descrierea Rom. din Mitocul Dragomirneĭ, com. de Ştef. Hostiuc şi V. Greciuc; — a celor din Plăvălariŭ, com. de Lazăr şi Ioan

Digitized by Google

Pe lângă acest scrânciob, care *se învîrtesce rótă*, maĭ este încă şi un alt-fel de scrâncio b, asemenea mare, care *se în vîrtesce ca vîrtelniţa.*

Acest din urmă se deosibesce de cel dintâiŭ prin aceea că grindeiul saŭ sulul, în care sunt întărite *săgeţile* saŭ *pârghiile* cu scaunele, nu se aşéză în direcţiune orizontală cu capetele în dăltuiturile furcilor, ci în direcţiune verticală, şi anume cu un capĕt într'o *costoróbă*, care e întărită în vîrful furcilor, iar cu cel-lalt capĕt într'o *tigae* saŭ *bróscă* aşezată într'o *talpă* drept la mijlocul furcilor.

Acest scrânciob are numaĭ patru *săgeţĭ*, nu opt ca cel dintâiŭ; iar la capĕtul săgeţilor acestora, carĭ sunt sprijinite câte cu o *chingă* saŭ *ţiitóre*, se află asemenea câte un scaun de aceeaşĭ construcţiune şi mărime ca şi cele ale celuĭ dintâiŭ.

Scrânciobul acesta, după cum am amintit din capul loculuĭ, se învîrtesce ca o vîrtelniţă, şi prin urmare e maĭ puţin periculos pentru ceĭ ce se daŭ într'însul decât cel dintâiŭ (1).

Scrânciobul mic e compus dintr'o scândură cam de o palmă domnéscă de lată şi cam de un metru de lungă, care e prinsă la capete câte c'o rudiţă perpendiculară, iar acestea sunt întărite cu partea saŭ capĕtul de-asupra într'un sul orizontal, ale căruĭ capete sunt vîrîte în câte o bortă făcută în doĭ stâlpĭ cam de doĭ metri de înalţĭ şi îngropaţĭ în pămînt în depărtare cam de un metru şi 2 d. m. unul de altul.

Punêndu-se scrânciobul acesta, numit şi *scrânciob între stâlpĭ*, în mişcare, cel ce şéde pe dînsul umblă în colo şi în cóce, ca şi când s'ar legănà, de unde se vede că-ĭ vine în unele părţĭ şi numirea de *legănuş* saŭ *ţuţuluş*.

O sémă dintre aceste scrâncióbe aŭ şi *spătare*, adecă sunt făcute în forma unuĭ scaun cu *spătar*, anume ca ceĭ ce se daŭ într'însele să se pótă răzimà cu spatele şi să fie maĭ sigurĭ că nu vor cădé.

Bolohan, stud. gimn.; —a celor din Udescĭ, com. de Cost. Jescu şi Nic. Curtuşan;— a celor din Bosancĭ, com. de Tóder Mitrofan; — a celor din Stupca, com. de D. Logigan ; — a celor din Gura Homoruluĭ, com. de Em. Netea;— şi a celor din Costişa, com. de Sofroniŭ Cernoschi.

(1) După descrierea Rom. din Reusenĭ, com. de Vas. Pop ; — a celor din Plăvălariŭ, com. de I. Bolohan ; — a celor din Udescĭ, com. de Const. Jescu, şi a celor din Gura Negri, vĕḑut maĭ de aprópe de mine însumĭ.

Digitized by Google

De multe orĭ însă acest fel de scrânciob se face şi numaĭ dintr'o funie cam de vre-o treĭ metri de lungă, care se légă cu capetele de crénga unuĭ pom, iar la mijlocul eĭ, care spânzură în jos, se pune o perină, un lăicer saŭ un suman, şi pe obiectele acestea aşezându-se apoĭ cel ce voesce a se da în scrânciob, se scrânciobă (1).

Afară de aceste douĕ scrâncióbe micĭ, maĭ este încă şi un al treilea fel, numit *Scrânciob în copacĭ.* Acesta constă dintr'un cârlig firesc, care se anină de un crac potrivit de copacĭ, şi la al căruĭ capĕt de jos este întărită o scândurică numită şi *punticică.*

Cel ce se dă în acest scrânciob stă cu un picior pe un capĕt al scânduricăĭ, iar cu unul pe celă-lalt capĕt, şi aşà, stând în picióre şi ţinêndu-se cu amândouĕ mânile de cârlig, se légănă în colo şi în cóce, maĭ repede saŭ maĭ încet, după cum se şi avîntă (2).

La scrânciόbele, despre carĭ ne-a fost până aicĭ vorba, se maĭ numĕră încă şi *învîrtitórea.*

Invîrtitórea constă dintr'un ţeruş, bătut bine în pămînt şi rătundit la capĕtul de sus în forma unuĭ oŭ, şi dintr'o pârghie, numită *durubaţă*, care e drept la mijloc găurită în forma uneĭ jumătăţĭ de oŭ, şi cu care se pune apoĭ pe vîrful ţeruşuluĭ ast-fel ca să pótă sta orizontal.

Ceĭ ce vreaŭ să se deà în acéstă *învîrtitóre* se sue călare pe capetele durubeţeĭ, şi anume: unul de o parte, altul de cea-laltă parte, şi dându-şĭ apoĭ avînt cu piciórele, carĭ le ajung în pămînt, se cumpenesc şi se învîrtesc cum şi în cotro le place (3).

Ca şi *Invîrtitórea* Românilor din *Bucovina* e compus şi *vîrtejul, vîrtijul* saŭ *vîrtiloiul* Românilor din *Banat,* adecă dintr'un pociumb saŭ *ştiomp,* cum se spune în părţile Caransebeşuluĭ, în vîrful căruia se aşéză o grindă numită *bilă.* Pociumbul saŭ ştiompul e bătut în pămînt, iar bila stă orizontal şi se póte învîrtì. Pe un capĕt al bileĭ se urcă cine-và călare,

---

(1) Usitat în cele maĭ multe părţĭ din Bucovina.
(2) Dat. Rom. din Straja, com. de Nic. Cotos, stud. gimn.
(3) Dat. Rom. din Straja, com. de Nic. Cotos.

Digitized by Google

băiat, fată, nevastă saŭ bărbat, tot așà și pe al doilea capĕt al bileĭ, care ast-fel stă în echilibru. Iar alțĭ doĭ ómenĭ învîrtesc bila din vîrful știompuluĭ și așà petrec (1).

La *Aromânii din Macedonia* acest fel de scrânciob se numesce *Drîmbală* și *vîrticonițã* și se face așà: se înfige în pămînt un par de mărimea talieĭ copiilor, carĭ vreaŭ să se deà într'însul. Une-orĭ parul e ce-và maĭ mic. După ce se ascute puțin la vîrf, se aduce o prăjină mare numită *grendă*, al căreĭ mijloc este pe jumătate găurit și se pune cu partea semi-găurită pe vîrful paruluĭ. La cele douĕ capete ale prăjiniĭ, care se numesce *Drîmbală*, se pun doĭ băețĭ, și prin vîntul ce-șĭ daŭ fie-care pe rînd, *drîmbala*, când se ridică în sus, când se lasă în jos, ridicând și coborînd ast-fel pe rînd pe ceĭ doĭ copiĭ, carĭ se daŭ în *drîmbală*. Când e să se deà jos ceĭ doĭ copiĭ, ca să nu cadă vre-unul dintre eĭ prin desechilibrarea *drîmbaleĭ*, când unul în momentul ce se găsesce jos ar părăsì-o, ceĭ-lalțĭ jucătorĭ se reped la par și opresc *drîmbala*.

În comunele românescĭ de la *Pind*, *drîmbala* se face de regulă din pin tînĕr și se găuresce la mijloc prin ajutorul cărbunilor (2).

Pe lângă scrâncióbele și *învîrtitórea*, descrisă maĭ sus, maĭ există în *Bucovina* încă și un al patrulea soiŭ de scrânciob, numit *huță*, *huțănă*, *huțină*, *huțunătóre*, *huțuțătóre*, *cumpĕnă* și *cumpenitóre*, cu care se *huțănă*, *huțină*, *huțună*, saŭ *huțuță*, maĭ cu sémă băețiĭ și copilele.

Huța saŭ *huțunătórea* constă dintr'o scândură, numită *punte* saŭ *cumpĕnă*, care se pune cu mijlocul peste un tumurug saŭ butuc gros saŭ și peste un alt obiect înalt și îngust, și punêndu-se apoĭ un băiat, ca și când ar sta călare, pe un capĕt al scânduriĭ, iar al doilea pe cel-lalt capĕt, îșĭ daŭ

(1) Com. de d-l En. Hodoș ;— Sofr. Liuba și Aur. Iana, op. cit., p. 71: «*Scrânciob* se maĭ dice la noĭ și la un *legănuș*. Se bate un par gros (pociumb) în pămînt cu un *cuniŭ* de fier (toldeiŭ) la capĕtul de sus. In acest cuniŭ se pune o scândură cruciș, pre care la ambele capete se pun copiiĭ și se învîrtesc. De acì proverbul: *Lucru scrânciob* saŭ *întortocat* (învîrtit).»

(2) P. Papahagi, op. cit., p. 108.

Digitized by Google

avînt şi se huţuţă. Şi dacă unul, când ajunge jos, sare de pe scândură, atuncĭ cel-lalt trebue numaĭ decât să cadă, şi lesne póte să se vulnereze. De aceea, când vor să înceteze de a se *huţuţà*, nu-şĭ daŭ maĭ mult avînt, ci lasă ca scândura să-şĭ vie în echilibru, şi atuncĭ se scobóră apoĭ amândoĭ pe încetişorul jos (1).

Uniĭ băeţĭ, când se daŭ în acest fel de scrânciob, ḑic şi următórele versurĭ:

Huţa, huţa, cu căruţa
Pân' la lelea Măriuţa! (2)

Saŭ:

Dura, dura, cu căruţa
Pân' la lelea Măriuţa.
Măriuţa nu-ĭ acasă,
Numaĭ fata cea frumósă
Cu cerceĭ de ghioceĭ
Cu salbă de nouè leĭ! (3)

Datina de a se da în scrânciob saŭ *de a se scrânciobà* există maĭ ales în *Bucovina*, nu numaĭ într'o ḑi saŭ sĕrbătóre anumită, ci am puté ḑice că ea este usitată maĭ în tóte Duminicile şi sĕrbătorile de peste an.

Cu tóte acestea însă sunt unele ḑile şi sĕrbătorĭ peste an, în carĭ tineretul nu petrece alt-fel decât numaĭ dându-se în scrânciob, iar altele, precum e bună-óră ḑiua de *Pascĭ*, în care *Scrânciobul* nu umblă de fel (4).

---

(1) Dat. Rom. din Ilişescĭ; — a celor din Reusenĭ, com. de Vas. Pop; — a celor din Frătăuţul-vechiŭ, com. de Laur. Vataman; — a celor din Straja, com. de Nic. Cotos; — a celor din Cireş-Opaiţ, com. de Tóder Burla, stud. gimn.

(2) Dat. Rom. din Reusenĭ, com. de Vas. Pop; — a celor din Frătăuţul-vechiŭ, com. de Laur. Vataman.

(3) Dat. Rom. din Cireş-Opaiţ, com. de T. Burla.

(4) C. D. Gheorghiu, op. cit, p. 79: «Intâia ḑi de Pascĭ, în unele localităţĭ, nu umblă *Scrânciobul* saŭ *Dulapul*, cam i se ḑice în Muntenia, aşà în cât fetele şi flăcăiĭ, atât aceĭ carĭ jócă de mult cum şi aceĭ carĭ aŭ să ésă de acuma la joc, petrec şi se hârjonesc tótă ḑiulica prin clopotniţa şi ograda bisericiĭ, când încep şi ibovniciile»; — El. Sevastos, *Sĕrbătorile pop.*, publ. în ḑiar. cit., p. 155: «Intâia ḑi de Pascĭ nicĭ odată nu-ĭ scrânciob, în cât de aceea tóte fetele şi flăcăiĭ, atât ceĭ carĭ jócă maĭ de mult cât şi ceĭ carĭ aŭ să ésă de acuma la joc, petrec tótă ḑiua în clopotniţă şi în ograda bisericiĭ, când se încep şi ibovniciile.»

Digitized by Google

Aşà Românii din unele părţĭ ale *Banatuluĭ* îndatinéză a se da în scrânciob în Lunia primă a Paresimilor (1), alţiĭ în ḑiua de Sân-Tóder (2), şi iar alţiĭ, atât din *Banat* cât şi din *Transilvania,* în tot decursul Paresimilor (3).

În Munţiĭ Apusenĭ aĭ Transilvanieĭ însă, precum bună-óră în Satu-lung se *scârciumă* numaĭ în *Săptĕmâna luminată,* şi chiar şi atuncĭ numaĭ copiiĭ, cariĭ daŭ proprietarului scrânciobuluĭ câte un oŭ roşu (4).

În *Moldova* ţine *Scrânciobul* cele douĕ ḑile ale Pascilor, adecă Lunĭ şi Marţĭ, şi după aceea tóte sĕrbătorile şi Duminicile până la *Ispas* (5).

În *Muntenia* şi *Macedonia* însă, maĭ cu sémă în ḑiua de *Sân-Georgiŭ* (6).

Românii din unele părţĭ ale *Bucovineĭ* încep a face *scrânciobe* în *Vinerea sécă* din Sĕptĕmâna mare (7) şi se daŭ într'însele, şi anume în cele marĭ în tóte Duminicile şi sĕrbătorile de peste vară, începênd din *Lunĭa Pascilor* înainte,

---

(1) Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an. 1883. Fevruaria 28.

(2) Com. de d-l En. Hodoş: «La *Sân-Tóder* fac ómeniĭ aşà numitele *vîrtije.*»

(3) Sim. Mangiuca, *Calend.* cit.: «In Lunia primă a Paresimilor se cară ómeniĭ în *legănuş* (ţuţuluş, scrânciob) şi *vîrtejiŭ,* pentru câştigare de sănĕtate preste tot anul. Pre alocurea se cară poporul în legănuş şi vîrtejiŭ de la începutul Paresimilor până la Pascĭ»; — Din Ms. d-luĭ I. Pop Reteganul: «In Ţéra Haţeguluĭ, comitatul Făgăraş, şi anume la Lisa, am vĕḑut că în Lunia primă din Postul mare fac *Scrânciobe* şi se *scrânciobă* în tóte sĕrbătorile din Paresimĭ.»

(4) Com. de d-l Dometiu Dogariŭ: «*Scrânciobele* se folosesc şi pe aicĭ, dar de cele simple. Se *scârciumă* pe ele numaĭ copiiĭ şi anume numaĭ în *Sĕptĕmâna cea luminată,* dându-ĭ proprietaruluĭ câte un oŭ roşu.»

(5) El Sevastos, *Sĕrbătorile pop.*, publ. în ḑiar. cit. p. 155.

(6) D. Stănescu, *Obiceiurĭ pop.*, publ. în *Educatorul,* an. I, p. 91;—I. Neniţescu, *De la Românii din Turcia Europeană,* Bucurescĭ 1895, p. 526: «In acéstă ḑi (adecă în ḑiua de Sf. Gheorghe) începe lumea a se da în légăn saŭ în scrânciob»;—P. Papahagi, op., cit. p. 739.

(7) Dat. Rom. din Stupca, com. de Nech. Jauca: «Vinerĭ din Sĕptĕmâna mare femeile de la noĭ nu coc pască, ci numaĭ roşesc şi împiestresc ouĕ cu felurite colorĭ, ung prin casă şi pe jos, iar ómeniĭ mătură ogrăḑile, tocmesc gardurile şi fac *scrânciobe* cu un scaun şi maĭ ales cu douĕ scaune.»

Digitized by Google

maĭ ales de la *Pascĭ* şi până la *Rusaliĭ* saŭ *Dumineca mare* (1), iară în cele micĭ, carĭ sunt făcute maĭ cu sémă pentru băeţĭ şi copile, chiar şi în ḑile de rînd, firesce că dacă timpul şi împrejurările le încuviinţéză s'o facă acésta, chiar şi în ḑile de lucru.

In unele părţĭ din *Muntenia*, precum bună-óră în comuna Zănóga, jud. Romanaţĭ, flăcăiĭ fac *ţiţeche* saŭ *légăn* în ḑiua de *Sân-Georgiŭ*, şi se *scârciumă* (2) în dumbravă saŭ chiar şi în sat, dacă se găsesce vre un copaciŭ mare, dud saŭ salcâm, de unde ar puté să atârne léganul. Acì vin apoĭ flăcăiĭ şi fetele spre a se da în légăn.

Copiiĭ încă de la Pascĭ aŭ mare grijă de a păstrà câte un oŭ roşu, pe care să-l ţină în sîn, când s'ar da în légăn la Sf. Gheorghe.

Când sórele este la chindie, băeţiĭ şi fetele merg pe la casele lor, ca să se gătéscă de horă, unde petrec până séra (3).

Scrâncióbe micĭ, în carĭ se daŭ numaĭ băeţiĭ şi fetiţele din *Bucovina*, se fac maĭ multe într'un sat. *Scrânciόbe marĭ* însă în fie-care sat se face de regulă numaĭ câte unul saŭ cel mult două, şi anume tot-deauna pe un loc deşert saŭ tăpşan frumos din marginea saŭ mijlocul satuluĭ, orĭ oraşuluĭ, unde obicĭnuesce tineretul a se adunà Duminicile şi în ḑi de sĕrbătóre la joc saŭ la horă.

În scrânciόbele cele micĭ orĭ şi cine voesce să se scrânciόbe se scrânciόbă singur.

Pentru cele marĭ însă, în carĭ se daŭ de regulă maĭ multe părechĭ de fete şi feciorĭ saŭ neveste tinere şi bărbaţĭ, se năĭmesc anume doĭ saŭ patru bărbaţĭ tarĭ, numiţĭ *scrânciobarĭ*, carĭ le învîrtesc şi carĭ capĕtă pentru munca lor, după împrejurărĭ, câte 10—20 banĭ de persónă.

Maĭ de mult, după cât îmĭ este mie cunoscut, nu există maĭ nicĭ un sat maĭ mare în *Bucovina* şi *Moldova*, în care să nu se fi aflat câte un *scrânciob mare*. În timpul de faţă

(1) Dat. Rom. din Mitocul Dragomirneĭ, com. de Ştef. Hostiuc;—a celor din Bosancĭ, com. de Tóder Mitrofan, stud. gimn.; — a celor din Gura Homoruluĭ, com. de Em. Netea.

(2) *Scârciumă* = scrânciόbă, se daŭ în scrânciob.

(3) D. Stănescu, *Obiceiurĭ pop.*, publ. în *Educatorul*, an. I, p. 91.

Digitized by Google

însă încep şi acestea a se da pe încetul uitării şi a se înlocuì cu alte petrecerĭ maĭ puţin inocente.

Scrânciobul cel mare, la care care iea parte maĭ întreg tineretul unuĭ sat, iar când sunt hramurĭ chiar şi tineretul de prin satele învecinate, pentru mulţĭ inşĭ e un mijloc de petrecere şi distragere fórte plăcut.

Acéstă împrejurare se vede că a inspirat pre V. Alecsandri de a compune următorul pastel intitulat *Pascile*:

De Pascĭ în satul vesel căsuţele 'nălbite
Lucesc sub a lor maldurĭ de trestiĭ aurite,
Pe care cocostîrciĭ, înfipţĭ într'un picior,
Daŭ gâtul peste aripĭ tocând din ciocul lor.

Un scrânciob maĭ la vale pe lângă el adună
Flăcăĭ şi fete mândre ce rîd cu voie bună;
Şi 'n sunet de vióre, de cobze şi de naiŭ
Se 'ntórce hora lină, călcând pe verde plaiŭ.

Bătrânĭ cu feţe stinse, Românĭ cu feţe dalbe,
Româncе cu ochiĭ negri şi cu ştergare albe
Pe érba rĕsărită fac praznic la un loc,
Iar pe 'mprejur copiiĭ se prind la luptă 'n joc.

Şi *scrânciobul se 'ntórce* purtând în legănare
Părechĭ îmbrăţişate cu dulce înfocare.
Ochirĭ scânteietóre şi gingaşe zimbirĭ
Ce viŭ răspând în aer electrice lucirĭ. (1)

Pentru ceĭ slabĭ de fire însă nu odată póte fi el şi neplăcut, şi maĭ ales acela, ale căruĭ scaune se suie în sus şi se lasă cu repeḑiciune în jos, adecă al celuĭ cu rótă, chiar periculos.

Şi iată de ce!

Mulţĭ inşĭ, învîrtindu-se repede sulul şi suindu-se şi scoborîndu-se tot atât de repede scaunele cu dînşiĭ în jos, nu odată se întîmplă că se ameţesc de cap, cad fără conscinţă jos, şi rĕmân pe loc morţĭ.

Acéstă împrejurare l-a înspirat tot pre V. Alecsandri de a compune un alt pastel, intitulat *Scrânciobul,* care sună aşà:

(1) Opere complete, Vol. III, Pastelurĭ şi legende, p. 39.

Digitized by Google

În scrânciobul din culme se daŭ flăcăĭ şi fete,
Copile, florĭ de aur, voinicĭ cu negre plete.
—Iubito, ḑice unul, pe faţă 'ngălbinescĭ,
Şi ochiĭ tĕĭ în zare cu dor îĭ aţintescĭ. ?

—O ! dar privesc, iubite, colo 'n depărtare
La cele délurĭ nalte, la cea câmpie mare,
Cum se 'nvîrtesc de iute, şi cum se limpeḑesc,
Unind a lor verdéţă albastruluĭ ceresc!

—Privirea ta, iubito, se 'ndréptă către sóre?
—Dar, urmăresc cu ochiĭ ceĭ vulturĭ şi cocóre,
Cum se întorc cu noriĭ, cum se 'nvîrtesc în sbor
Sub cerul ce se 'ntórce rotiş de-asupra lor.

—În ochiĭ tĕĭ, iubito, o flacără s'aprinde?
—«Dar, simt că al meŭ suflet aripele-şĭ întinde...
Eŭ sbor... ah ! sbor... De-odată copila sare 'n vînt,
Şi vrênd la cer să sbóre, ea cade în mormînt! (1)

În cele maĭ multe comune din *Bucovina* şi *Moldova*, în apropierea *Scrânciobuluĭ mare* se face de regulă şi joc ast-fel că, pe când uniĭ se daŭ în scrânciob, pe atuncĭ ceĭ-lalţĭ jócă, şi aşà îşĭ petrec ḑiua întrégă (2).

În *Macedonia* unde *Scrânciobul*, după cum am amintit maĭ sus, este asemenea usitat, fie-care *aromân* se grăbesce în diminéţa *Sfîntuluĭ Gheorghe* a se îmbrăcà bine, a merge apoĭ la biserică, şi pe urmă a se îndrumà spre casele acelora, carĭ posedă pomĭ maĭ marĭ şi maĭ bătrânĭ cu crăcile cele maĭ întinse, pentru ca să lege funiile de crăcile lor şi să facà legendarul *légăn*.

Légănul, pe care se daŭ *Aromâniĭ*, este un fel de *scrân-*

(1) Idem, de eadem, Vol. II, p. 143.

(2) Dat. Rom. din Bucovina;— El. Sevastos, *Sĕrbătorile pop*, publ. în ḑiar cit., p. 155: «De a doua ḑi de Pascĭ se face joc şi scrânciob. Lăutariĭ sunt plătiţĭ de cel cu scrânciobul, care strînge parale de la scaun. Tot cel cu scrânciobul are şi bĕutură, şi aşà béŭ şi cântă şi jócă maĭ tótă ḑiua. Fetele şi nevestele cele tinere, flăcăiĭ şi însurăţeiĭ în scrânciob şi la horă, femeile cele-lalte maĭ la o parte, pe érbă verde, iar gospodariĭ maĭ cu bĕuturica îşĭ îndulcesc ḑilele la o ḑi sfîntă ca asta.»

Digitized by Google

ciob saŭ *dulap*, adecă o funie trecută pe după crăcile unuĭ pom şi legată la ambele capete. De nod se légă o altă funie, numită *curmu*, care servesce la mânarea omuluĭ aşezat în *légăn*. Cu ajutorul *curmuluĭ*, cel din légăn e mişcat cu putere din drépta şi stânga şi vice-versa. Fata, orĭ flăcăul, care voesce *a se da pe légăn*, trebue să aibă florĭ în mână, o mică petricică pe cap, şi un oŭ roşu în buzunar. Credinţa poporuluĭ despre aceste treĭ lucrurĭ este ast-fel: florile represintă simbolul primă-veriĭ, pietricica sănĕtatea, ca să fie omul ca piétra, iar oul veselia (haraua).

Tot despre acest oŭ, credinţa Românilor maĭ vrea să ḑică şi următórele: Acel oŭ trebue să fie încondeiat în ḑiua de *Joia mare*, tot în acea ḑi înroşit, mergênd la *Înviere* cu el şi tot cu el dându-se cine-và pe légăn în ḑiua de Sfîntul Gheorghe. Aşà că cine posedă un atare oŭ în casa luĭ, acea casă focul nu o arde, apa nu o înécă, hoţiĭ nu o atacă (calcă) şi este ferită de orĭ-ce bólă.

Cum am ḑis, avênd aceste treĭ lucrurĭ şi aşezându-se pe légăn, ceĭ de prin prejur, aşezaţĭ în douĕ grupurĭ, cântă următorul cântec; şi anume dacă e fată:

—A cuĭ ĭe fata di pri légăn?	—A cuĭ e fata de pe légăn?
—A mâ-saĭ cŏ-a tată-suĭ,	—A mameĭ sale şi tătăluĭ sĕŭ
Ş-cama multu a gioniluĭ.	Şi maĭ mult flăcăuluĭ.

Altă formă:

Narga féta ligănaţĭ-nĭ-u,	Incet legănaţi-mĭ-o fata,
Că i funea putriḑită,	Căcĭ e funia putreḑită,
Că-ĭ lumachĭa vĭirminósă,	Căcĭ e ramura viermĕnósă,
Că i loclu multu surpu.	Căcĭ e locul prăpăstios.

Dacă e băiat:

—A cuí e gĭonle di pri légăn?	—A cuĭ e junele de pe légăn?
—Gĭonle aestu nvéstă nŏ-are.	—Junele acesta mirésă n'are.
—Care nŏ-are, va să-lĭ dăm,	—Dacă n'are, îĭ vom da,
Va să-lĭ dăm, si-l harisim,	Iĭ vom da ca să-l înveselim,
Va sa lĭ-u lom, s-lu nvirinăm.	I-o vom luà, ca să-l întristăm.

După ce se termină cântecul, fata orĭ flăcăul se dă jos, ceĭ asistenţĭ îĭ urézá la mulţĭ anĭ, pe urmă urmézá un flăcăŭ orĭ o altă fată.

Digitized by Google

Este fórte caracteristic cheful care se face de către asistenţĭ şi maĭ cu deosebire din partea celor carĭ cântă cântecul légănuluĭ, pentru că pe lângă cântece şi urărĭ, imediat trebue să ieà parte satira şi comedia, şi uite cum:

După ce s'aŭ schimbat maĭ mulţĭ flăcăĭ, fete, neveste, etc., la urma urmelor vine şi rîndul babelor bătrâne a se da pe légăn.

Acì e totul.

Indată ce se sue vre-o babă a se da pe légăn, şi întîmplarea va face ca să fie sócră a maĭ multor nurorĭ, şi scind-o anume că cu cutare noră nu prea trăesce bine, atuncĭ cucóna sócră o pate cât de bună. Păţenia babeĭ constă din următórea farsă. Îndată ce s'a cocoţat baba pe légăn, începe cântecul şi în ḑicerea de: *cine e baba de pe légăn*,... este a fiilor, a nepoţilor, a surorilor şi maĭ mult a cutăreĭ noră, adecă tocmaĭ a aceleia cu care cucóna sócră trăesce ca pisica cu şórecele. Ast-fel că tótă lumea de prin prejur, care cunósce viéţa intimă a aceleĭ familiĭ, rîde de se prăpădesce de bobârnacul bătrâneĭ. Iar sócra, cu tótă autoritatea eĭ la Aromânĭ, cam înroşită la faţă, după ce se dă jos, o tulesce fără pasaport, ceea-ce excită şi maĭ mult rîsul asistenţilor.

Maĭ departe e de observat că, în Vlaho-Clisura şi prin cele-lalte sate aromânescĭ, oul roşu se pune ca cine-và să fie la faţă, în cursul anuluĭ până la Sf Gheorghe, roşu ca oul, şi că la o nevastă se cântă aşà:

— A cure-ĭ féta di pi légăn?	— A cuĭ e fata de pe légăn?
— Aestă fétă gĭone ş-are,	— Acéstă fată bărbat îşĭ are,
Gĭonle a lĭeĭ fugat tŏ-axéne;	Bărbatul eĭ e plecat în streinătate;
Tora agonĭa và si-lĭ vĭină,	Acuma curênd va venì
S-umplă casa di lunĭină,	Să umple casa de lumină
Va lĭ-ul dăm, sĭ-u hîrisim,	Il vom da eĭ, să o veselim,
Va lĭ-ul lom, sĭ-u virinăm.	Il vom luà, să o întristăm.

La o bătrână;

— A cure-ĭ teta di pi légăn?	— A cuĭ este mătuşa de pe légăn?
—Este a hĭilĭlor şĭ-a nepoţilor.	— Este a fiilor şi a nepoţilor.
—Si-lĭ bănéză şi z-bănéză,	— Să-ĭ trăéscă, şi să trăéscă:
Roşe, roşe ca un meru	Roşie, roşie, ca un mĕr,
Crehtă, crehtă ca virdéţa.	Fragedă, fragedă ca verdéţa.

Digitized by Google

Şi tot aşà se continuă a se cântà fie-căruia, după vîrsta, sexul, ocupaţiunea şi alte circumstanţe, carĭ sunt la ordinea ḑileĭ.... (1)

XVIII.

PRÂNZUL PASCILOR.

Prânzul Pascilor e un fel de praznic, care e usitat, după cât sciŭ eŭ până acuma, numaĭ în *Transilvania*, şi care se face de regulă a doua ḑi de Pascĭ după amiaḑĭ înainte de vecernie de către credincioşiĭ satuluĭ, carĭ aŭ dat şi Pascile, adecă pânile şi vinul de Pascĭ.

Credincioşiĭ, carĭ şĭ-aŭ propus să facă acest *Prânz*, taie o vacă saŭ un boŭ, orĭ unul saŭ doĭ porcĭ şi maĭ mulţĭ mieĭ, şi din carnea acestora prepară apoĭ maĭ multe felurĭ de bucate, precum: zémă cu ouĕ saŭ, după cum spun Bucovineniĭ, zémă dirésă, carne fiértă cu varză şi friptură. În acelaşĭ timp coc maĭ multe cuptóre de colacĭ şi pâne şi cumpĕră vinars şi vin pentru întreg satul.

Tóte bucatele acestea, afară de colacĭ şi pâne, se pregătesc saŭ cel puţin se încălḑesc în cimitirul bisericiĭ de către muerile şi bărbaţiĭ ceĭ maĭ cinstiţĭ şi maĭ iscusiţĭ din sat.

După sfîrşirea liturgieĭ şi eşirea din biserică se întind în cimitir maĭ multe mese şi scaune făcute din scândurĭ lungĭ, anume pentru acest prânz, ast-fel ca să încapă la dînsele tot poporul adunat: ómenĭ, muerĭ, tinerĭ, bătrânĭ şi copiĭ, şi apoĭ, după ce s'aŭ aşternut, se aşéză la masa cea maĭ de frunte şi maĭ ridicată saŭ, maĭ bine ḑis, în capul meseĭ, preotul cu cântăreţiĭ şi cu ómeniĭ ceĭ maĭ aleşĭ aĭ comuneĭ, iar la cele-lalte ceĭ-lalţĭ ómenĭ pe rînd, fie-care după rang şi stare, până la cel din urmă cerşetor.

Toţĭ ceĭ de faţă ieaŭ parte la acest *Prânz* saŭ *Ospĕţ*, numaĭ *ceĭ cu Pascile*, adecă ceĭ ce-l daŭ nu. Aceştia staŭ în picióre şi servesc pe mesenĭ, voind prin acésta a urmà cuvintelor Mântuitoruluĭ, care a ḑis: «*cel ce vrea să fie maĭ mare, să fie slugă tuturor.*»

(1) P. Papahagi, op. cit., p. 739—741.

Digitized by Google

După ce s'aŭ aşezat toţĭ ceĭ de faţă la masă saŭ şi înainte de acésta, fie-căruia, fără deosebire, i se pune câte un colac şi o lumină dinainte, apoĭ aducêndu-se şi punêndu-se pe rînd şi bucatele amintite maĭ sus, se începe *óspĕţul.*

Nimĕruia însă, fie acela orĭ şi cine ar fi, nu-ĭ este ertat a gustà din bucatele ce-ĭ staŭ înainte, până ce nu face preotul *deslegarea meseĭ.* Cum s'a făcut însă deslegarea meseĭ, adecă cum s'a binecuvîntat mâncările şi bĕuturile puse pe acésta, *ceĭ cu Pascile* cinstesc maĭ întâiŭ pe mesenĭ câte cu un pahar de vinars şi apoĭ se invită a gustà din bucate, ceea-ce, se înţelege, că se şi face.

Când se aduc şi se pun fripturile pe masă, atuncĭ aducêndu-se şi vinul, împĕrăţia vinarsuluĭ a apus, adecă din momentul acela nu se maĭ cinstesce vinars ci numaĭ vin.

E de observat şi aceea că în decursul acestuĭ *Prânz,* care duréză de regulă până la vecernie, nu numaĭ că se mănâncă şi se bea de sufletul celor repausaţĭ, ci tot-odată se şi cântă felurite *Cântece* saŭ *versurĭ de ale Invieriĭ* (1).

Iată unul din aceste versurĭ:

Astădĭ ḑiua Învieriĭ,
Părăsirea întristăriĭ,
Ḑi de mare bucurie
Creştinilor să le fie,
La mulţĭ anĭ spre sănĕtate,
De mult bine s'avem parte.
Că cel ce-a fost chinuit
Şi de Jidovĭ restignit
Astădĭ din morţĭ s'a sculat,
Dumneḑeŭ adevĕrat,
Şi pre morţĭ ĭ-a înviat,
Iadul gróznic l-a prădat.
Astădĭ raiul s'a deschis
Şi diavolul s'a învins.
Astădĭ toţĭ sfinţiĭ *svonesc,* (?)
Ingeriĭ se veselesc.

Pentru Sfînta Înviere
Aŭ cu toţiĭ mângâere
Şi ḑic cu toţĭ dimpreună,
Toţĭ cântă cu voie bună:
Christos a 'nviat din morţĭ
Mântuindu-ne pre toţĭ,
Cu mórte mórtea călcând
Lumiĭ viéţă dăruind.
Pascile cele frumóse
Pre toţĭ din robie scóse,
Prin lumina ta, Christóse,
La verdéţă mângăiósă.
Dómne, te milostivesce
Şi pre noĭ ne 'nvrednicesce
Ca raiul să-l dobândim,
În vecĭ să te premărim! (2)

(1) Din Ms. d-luĭ I. Pop-Reteganul, Dat. Rom. de pe Valea Jiuluĭ şi Valea Haţeguluĭ; — Com. de d-l I. Muntean, preot în Sighişóra.

(2) Din Ms. d-luĭ I. Pop-Reteganul. Iar d-sale i l-a com. d-l Nicolaŭ Pop din Ohaba de pe Sĕcaş, comună spre Sud Est de la Blaj, în Tran-

Digitized by Google

Altul:

Ângerul a alergat
Şi feciórii a strigat:
O tu cea plină de dar,
Nu te 'ntristà cu amar;
Bucură-te îţĭ vestesc,
Bucură-te îţĭ grăesc,
Că fiul tĕŭ cel prea sfînt
A înviat din mormînt,
Şi pre morţĭ ĭ-a înviat
Mântuindu-ĭ din păcat.
Acum să ne veselim
Noule Ierusalim,
Că mărirea luĭ Christos,
Ca un sóre luminos,
Preste tine-a rĕsărit
Minunat şi prea mărit.
Saltă acuma voios,
Glăsuesce mângăios.
Iară tu curată eştĭ
Maica luminiĭ cerescĭ.
Veselesce-te curat,
Că fiul teŭ a 'nviat.
O, ce ḑi luminósă,
O, ce Pascĭ prea frumóse,
O, ce ḑile vestite,
O, Pascĭ nouĕ şi sfinte.
O, Pascile prea frumóse
Pre Adam din Iad îl scóse.
Pascile cele de érnă,
Pascile fără prihană,
Pascile Mântuitoruluĭ,
Christos rescumpĕrătoruluĭ,
Pascile, ce ne-aŭ deschis
Raiul ce a fost închis.
O, ce Pascĭ de bucurie
Şi cu mare veselie,
Că David săriă jucând
Naintea umbriĭ săltând,
Iar noĭ poporul cel sfînt,
Plinirea legiĭ vĕḑènd,
Cu cântărĭ ne bucurăm,
Dumneḑeesce serbăm
Pascile cu bucurie,
Intru mulţĭ anĭ să ne fie.
La mulţĭ anĭ s'aveţĭ folos
De 'nvierea luĭ Christos! (1)

Altul de pe Târnava-mare:

Astăḑĭ cel prea luminat
Angerul mareluĭ sfat,
Care Christos s'a numit
Şi din iad ne-a mântuit,
Sfătuind Dumneḑeirea,
Vrênd a-şĭ mântuì zidirea,
Mórtea cruciĭ-a suferit,
De pĕcat ne-a mântuit.

Iisus, când vreme-a sosit,
Ca om în lume-a venit
Alegêndu-şĭ slugĭ prea bune,
Puindu-ĭ maĭ marĭ pe lume,
Vrênd cina să o gătéscă,
Sciind c'aŭ să-l răstignéscă,
Când cin-a blagoslovit,
Pe Iuda atuncĭ l'a vĕdit.

Iuda, iubitor de banĭ,
Grăì cătr 'aĭ sĕĭ duşmanĭ:
—Daţi-mĭ treĭ-ḑecĭ de arginţĭ,
Şi vi-l daŭ să-l răstigniţĭ!

Luând Iuda baniĭ sus,

---

silvania, care la rîndul sĕŭ l-a prescris dintr'un manuscript vechiŭ, rĕmas în familie de la strămoşul sĕŭ.

(1) Din Ms. d-luĭ I. Pop Reteganul, com. Mestécăn.

Digitized by Google

A mers şi el la Isus,
Şi când sărutare-a dat,
Pe Isus greŭ l-a legat,
Nu ca pe un împěrat,
Ci ca pe un vinovat,
Dat-a semn de sărutare,
Împrumutând spânḑurare.

Iuda, apostol stricat,
De Christos s'a lepědat,
Jidoviĭ îl apucară,
Palme peste obraz îĭ dară;
L-aŭ dus până la Pilat,
Pentru Jidovĭ mare sfat.

Pilat, věḑênd pe Christos,
Strigă cu glas mânios:
—De unde-aĭ venit aice,
De facĭ între ómenĭ price?

Christos rěspuns nu ĭ-a dat.
Pilat iară a strigat:
—Nu sciĭ că puterĭ mĭ-aŭ dat,
Ca să-ţĭ ert al těŭ păcat,
Putere de slobоḑire,
Saŭ te daŭ la răstignire!

Christos a rěspuns plecat,
—Putere tatăl mĭ-a dat,
Să ert al lumiĭ păcat!

Atuncĭ Jidoviĭ strigară:
—Dă-ni-l, dă-ni-l, dă-l afară;
—Eŭ să fiŭ nevinovat—
Pilat iară a strigat
C'am dat om neîntinat!

De-acolo toţĭ vin mereŭ
La Ana la archiereŭ,
Care tare a strigat,
Că-ĭ de mórte vinovat,
Ostaşiĭ l-aŭ pălmuit,
Şi la Caiaf 'aŭ venit.
Acolo crucea ĭ-a pus,
Sus în Golgota l-a dus,
Pe brad că l-aŭ răstignit
Cu cuie l-aŭ ţintuit.
Sórele s'a 'ntunecat,
Luna 'n sânge s'a 'mbrăcat,
Stelele-s cu 'ntunecare,
Pămîntul cu tremurare,
Ângeri 'ncepur 'a plânge,
De věrsare-acestuĭ sânge,
Atuncĭ unul din ostaşĭ,
Ascultând de ceĭ-lalţĭ,
Cu suliţa l-a împuns
Pe Dumneḑeul Isus.
Domnul capu şĭ-a plecat,
Cu glas mare a strigat:
—Acum, Părinte ceresc,
Pentru némul omenesc
Câte s'aŭ fost prorocit,
Tóte, Dómne, s'a 'mplinit.
Scosu-l-am de la robie
Să te laude'n vecie.

Sufletu'n sfîrşit şĭ-a dat
Mielul cel nevinovat.
Scoborîndu-se în iad
Mâna luĭ Adam ĭ-a dat
Şi aşà ĭ-a cuvîntat:
— Zidirea mânilor mele,
Scolĭ, să mergĭ la mângăiere,
Că pentru al těŭ păcat
Grele chinurĭ am răbdat.
Sculaţĭ şi voĭ aḑĭ cu toţĭ
Aĭ luĭ Adam strănepoţĭ;
Aḑĭ, când césul a sunat,
Christos din morţĭ a 'nviat!
Inviaţĭ, fraţĭ, din păcate,
Vě iubiţĭ frate cu frate;
Daţĭ mâna ceĭ învrăjbiţĭ,
Şi nu vě maĭ pismuiţĭ.
Iar tu, némul meŭ român,
Supt de şerpele păgân,
Inviéză din păcat,
Că Christos a înviat! (1)

(1) Publ. de Isidor Pop în *Tribuna poporuluĭ*, an. IV, Arad 1900, No. 69 (16).

Digitized by Google

Altul:

Astădĭ cel îmmormîntat
Din mormînt a înviat
Şi la iad s'a pogorît
Pre Adam l-a mântuit.
Astădĭ e 'nvierea!

Acum Chr. l-a isbăvit,
De chinurĭ l-a mântuit,
De muncă l-a isbăvit,
L-a dus în raiul cel fericit.
Astădĭ e 'nvierea!

Astădĭ Christos a 'nviat,
Din mormînt că s'a sculat,
Mântuindu-ne din păcat,
Ducênd în raiŭ pe Adam.
Astădĭ e 'nvierea!

Christos astădĭ a 'nviat,
Pre diavolul l-a surpat
Scoţênd sufletele din chinuire,
Ducêndu-le 'n veselie.
Astădĭ e 'nvierea!

Christos cu-a luĭ înviere
Ne-a făcut mare veselie.
Învierea luĭ Christos
Să ne fie de folos.
Astădĭ e 'nvierea!

Astădĭ ómeniĭ din lume
Nu aŭ graiurĭ a le spune,
Cum Christos s'a sculat
Şi din morţĭ a înviat.
Astădĭ e 'nvierea!

Când sosì séra 'nvieriĭ
Bucură-se 'n cer ângeriĭ,
Bucurându-se se veseliaŭ
Şi pre Christos îl măriaŭ.
Astădĭ e 'nvierea!

Astădĭ e dĭ de veselie,
Dĭ de mare bucurie,
Că prorocia prorocită
Astădĭ a fost împlinită.
Astădĭ e 'nvierea!

Astădĭ să ne luminăm,
Toţĭ, toţĭ să ne bucurăm,
C'a sosit dĭua proroacieĭ,
Dĭua mare a bucurieĭ.
Astădĭ e 'nvierea!

Astădĭ sunt Pascile isbăvitóre
Ómenilor folositóre,
Acestea-s Pascile luĭ Christos
Ce ne-aŭ deschis raiul cel fru-
Astădĭ e 'nvierea! [mos.

Astădĭ sunt Pascile folositóre
Ómenilor mântuitóre;
Când vin Pascile creştine
Bucurie ne aduc cu sine.
Astădĭ e 'nvierea!

Pascile ne veselesc
Şi pe noĭ ne'ntineresc,
Pascile când le serbăm,
Toţĭ, toţĭ ne bucurăm;
Astădĭ e 'nvierea!

Acestea-s Pascile Domnuluĭ
Stăpânitoruluĭ pămîntuluĭ,
Că Domnul fiind îmmormîntat,
El din mormînt a 'nviat.
Astădĭ e 'nvierea!

Iar când Christos pătimià,
Apostoliĭ că plângeà,
Cum îl pironiră
Cu suliţa 'n cóstă-l împunseră.
Astădĭ e 'nvierea!

Digitized by Google

Acum'a trecut ḑiua'ntristăriĭ
Şi-a sosit ḑiua'nvieriĭ,
Ḑiua'nvieriĭ ne veselesce,
Pre noĭ ne întineresce!
  Astăḑĭ e'nvierea!

Astăḑĭ noĭ ne bucurăm,
Pre Christos îl lăudăm,
Că Christos ne-a făcut
Acéstă ḑi de prăznuit.
  Astăḑĭ e'nvierea!

Acum cu ouĕ roşĭ ne cinstim
Şi mult tare ne veselim,
Acum cel îngropat
Din morţĭ a'nviat.
  Astăḑĭ e'nvierea!

Acum toţĭ ne veselim,
Pre Christos toţĭ îl mărim,
Că el din morţĭ s'a sculat,
Isbăvind pre Adam din iad.
  Astăḑĭ e'nvierea!

Acum să ne luminăm,
Luĭ Christos să ne'nchinăm,
Acum să ne veselim
Şi să ḑicem toţĭ amin!
  Astăḑĭ e'nvierea! (1)

După ce aŭ stat toţĭ ceĭ adunaţĭ la masă şi n'a maĭ rĕmas nicĭ unul care să nu fie ospĕtat, după ce s'a gătit acuma *Prânzul*, se adună restul bucatelor, se face loc gazdelor, ce dădură Pascile, ca să ospĕteze şi acestea. Vinul însă nu maĭ încetéză şi acum de a venì şi cântăreţiĭ de a cântà *versurĭ de ale Invieriĭ*, în timp ce poporul ascultă cu pietate, pe când copiiĭ maĭ ascultă şi eĭ ce maĭ ascultă şi după aceea, ne maĭ avênd răbdare, se daŭ la *ciocnite cu ouĕ roşiĭ* (2).

După ce s'a gătat acuma *Prânzul*, adecă după ce aŭ ospĕtat şi ceĭ ce l-aŭ dat, se cântă *Irmosul de masă*, care de altmintrelea se cântă şi la alte mese, la carĭ aŭ asistat preotul cu cântăreţiĭ şi care sună precum urméză:

Cela ce aĭ săturat,
Făcênd lucru minunat,
Pre popóre în pustie,
Prea puternice Mesie,
Şi în Cana de de mult
Apa'n vin aĭ prefăcut,
Cu cincĭ pânĭ şi cu doĭ pescĭ
Multă mulţime hrănescĭ,
Mulţime nenumĕrată,
De s'a mirat lumea tótă
Şi-aŭ maĭ rĕmas sfărmăturĭ
Vr'o douĕ-spre-ce coşurĭ.
Insuţĭ dar şĭ-acéstă casă,
Cu venirea ta de faţă,
Insuţĭ o blagoslovesce
Şi pânea le-o immulţesce
Şi cu voia ta cea sfîntă,
Şi vinul binecuvîntă

(1) Din Ms. d-luĭ I. Pop-Reteganul, com. Mestécăn.
(1) Din Ms. d-luĭ I. Pop-Reteganul. Dat. Rom. de pe Valea Jiuluĭ şi a Haţeguluĭ.

Digitized by Google

Ca óre când în Cana.
Christóse, cu voia ta
Şi celor ce ne-aŭ primit
Pre noĭ şi ne-am veselit
Plată ceréscă le dăruesce,
De tot rĕul îĭ feresce,
Ca un bun şi îndurat
Cu milă spre noĭ plecat.
Gazda caseĭ să trăéscă,
Némul nostru să trăéscă! (1)

Nemijlocit după sfîrşirea *Irmosuluĭ*, se bagă cu toţiĭ în biserică ca să asiste la *vecernie*, iară după ce s'a sfîrşit acésta, preotul şi ómeniĭ ceĭ maĭ aleşĭ aĭ comuneĭ merg la unul din *ceĭ cu Pascile*, unde sunt adunaţĭ ceĭ ce dădură Pascile, şi aicĭ apoĭ se veselesc până pe la înserate. Ceĭ-lalţĭ inşĭ însă se duc cu toţiĭ pe acasă (2).

În unele părţĭ din *Transilvania*, cu cât fruntaşul care se oferă la *Darea Pascilor* e maĭ cu dare de mână, cu atâta şi întocmirea festivităţiĭ acesteia e maĭ bogată şi maĭ strălucită, în cât adesea-orĭ la asemenea ocasiunĭ gazda caseĭ tocmesce şi *ceteraşĭ* (lăutarĭ) şi se încinge apoĭ un joc românesc, care numaĭ pe Mureş în sus, pe Târnave în jos şi pe Câmpia Ardéluluĭ se póte vedé (3).

În alte părţĭ din *Transilvania*, precum bună-óră în comuna Retég, deşì nu se face un *Prânz*, după cum s'a descris în şirele de maĭ sus, totuşĭ e datină de a se împărţì şi aicĭ câte una alta din ale Pascilor. Aşà păstoriĭ comuneĭ, adecă: *ciurdariul*, *purcariul* şi *stăvariul* capĕtă de la fie-care casă, unde are vite de păzit, câte o păscuţă, câte unul orĭ şi maĭ multe ouĕ roşiĭ, câte o lécă de slănină, şi de icĭ colea şi câte o lécă de vinars (4).

În cele maĭ multe comune din *Banat*, în locul *Prânzuluĭ* descris maĭ sus, este datină ca Lunĭ după Pascĭ să mérgă

(1) Com. de d-l G. Muntean, învĕţător în Pusta Agriş.

(2) Din Ms. d-luĭ I. Pop-Reteganul, com. Baru-mare şi Pietrosul de pe Valea Jiuluĭ şi Vălcelele-rele de pe Valea Haţeguluĭ.

(3) Com. de d-l T. Frâncu.

(4) Din Ms. d-luĭ I. Pop-Reteganul: «La noĭ în Retég de maĭ mulţĭ anĭ sunt păstorĭ tot ómenĭ sĕrmanĭ ungurĭ. Iar eĭ, deşì sunt Ungurĭ, iubesc maĭ tare sĕrbătorile românescĭ, decât pre cele unguresci, căcĭ atuncĭ se 'ndulcesc şi eĭ, deşì nu e nimenĭ obligat a-ĭ cinstì cu ce-và, pe când la sĕrbătorile unguresci numaĭ douĕ treĭ gazde de Ungurĭ, carĭ ţin maĭ tare la sèrbătorile Românilor, decât la ale lor, fac păstorilor o mică bucurie, dăruindu-ĭ câte cu ce-và, afară de plata îndatorată.»

Digitized by Google

preoţiĭ cu *litia la morminte* şi aicĭ să facă apoĭ rugăciunĭ pentru sufletele rĕposaţilor.

Când se întorc preoţiĭ cu litia de la morminte, atuncĭ cele maĭ multe Românce, stând dinaintea caselor lor, aruncă pe drumul frumos măturat câte un *şofeŭ* de apă şi câte-và bóbe de cucuruz, anume ca să le rodéscă anul acela câmpul.

Dacă Pascile cad la finele luĭ Martie saŭ dacă Româncele respective n'aŭ eşit încă cu sĕmînţa la câmp, atuncĭ se duc Lunĭ după Pascĭ şi cu mâna, nu cu sapa, pun în pămînt spre acelaşĭ scop nisce bóbe de cucuruz saŭ de *pasulă* (1).

XIX.

SERBAREA JUNILOR.

Feciorii românĭ din oraşul Braşov, în *Transilvania*, aŭ în decursul sĕbătoriĭ Pascilor un fel de petrecere saŭ serbare particulară, care, după cât îmĭ este mie până acuma cunoscut, nu provine nicăirĭ în alt loc la Românĭ.

Acéstă petrecere, numită *Serbarea* saŭ *Sĕrbătórea Junilor*, se face în următorul mod:

Toţĭ feciorii din sus-numitul oraş, carĭ doresc şi voesc să ieà parte la acéstă petrecere saŭ, după cum se maĭ ḑice, *să se pue cu Juniĭ*, se adună într'o ḑi anumită înainte de Pascĭ, cu deosebire însă în ḑiua de *Buna-vestire* saŭ *Duminica Floriilor*, pe *Prund*, adecă înaintea celeĭ dintâĭ biSericĭ româneScĭ din suburbiul *Şcheiŭ*, şi aicĭ aleg pe membriĭ serbăriĭ, iară aceştia aleg din mijlocul lor: un *Vătav*, un *Armaş mare* şi un *Armaş mic*.

Vătavul şi ceĭ doĭ *Armaşĭ* sunt conducĕtoriĭ saŭ diregĕtoriĭ serbăriĭ, iar toţĭ ceĭ-lalţĭ câţĭ *s'aŭ pus cu Juniĭ* sunt membriĭ acesteia.

Între toţĭ *Juniĭ* însă cel maĭ mare e *Vătavul;* el conduce întréga serbare, el se îngrijesce de tóte, şi tot el caută ca tóte să fie în cea maĭ bună ordine, iar ceĭ-lalţĭ trebue să-l asculte.

(1) Com. de d-l Ios. Olariŭ.

Digitized by Google

Vătavul pórtă, spre destingere de ceĭ-lalțĭ *Junĭ*, treĭ cocarde naționale la pălărie şi o panglică lată de colóre roşie peste umĕr şi înodată subsuóră; *Armaşul mare* pórtă două cocarde şi o panglică vînătă; *Armaşul mic* însă numaĭ o singură cocardă şi o panglică galbenă; iară toțĭ ceĭ-lalțĭ panglicĭ înguste şi asemenea naționale.

Pe lângă acésta, atât *Vătavul* cât şi *Armaşiĭ* maĭ aŭ încă şi câte un *buzdugan* cam de vre-o treĭ lațĭ de mână de lungĭ şi de două kilograme de grele, a căror măciulie e de aramă, partea de unde se prinde cu mâna de plumb, iar mijlocul de lemn înfăşurat cu sîrmă şi peste sîrmă învĕlit cu piele.

După ce *s'aŭ pus cu Juniĭ* şi s'aŭ ales conducĕtoriĭ, şi după ce şĭ-aŭ tocmit lăutarĭ şi surlaşĭ, cariĭ aŭ să le cânte în decursul serbăriĭ şi s'aŭ înțeles la care óră şi unde aŭ să se adune în ḑiua de Pascĭ, când se începe serbarea, se întorc cu toțiĭ pe acasă.

Sosind Pascile, toțĭ *ceĭ ce s'aŭ pus cu Juniĭ* se adună cam pe la treĭ óre după amiaḑĭ la biserică, unde ieaŭ parte la vecernie. Iar când ese preotul de la vecernie, atuncĭ es şi eĭ şi se duc asemenea cu toțiĭ la protopopul.

Sosind şi intrând în curtea protopopuluĭ, cântă «*Christos a înviat*,» iar acesta, după ce aŭ sfîrşit Juniĭ de cântat, scrie într'o listă anume spre acest scop făcută pre toțĭ ceĭ ce s'aŭ pus cu Juniĭ, adecă pre toțĭ membriĭ serbăriĭ de-a rîndul, începênd maĭ întâiŭ cu *Vătavul* şi cu *Armaşiĭ*, după cum aŭ fost înscrişĭ şi în aniĭ trecuțĭ.

Sfîrşindu-ĭ pre toțĭ de scris şi cetindu-le numele, întrébă protopopul: orĭ de nu vrea să se maĭ înscrie cine-và. Şi dacă maĭ sunt feciorĭ, cariĭ nu s'aŭ scris *la cumpanie*, îĭ scrie şi pre aceia la urmă, pentru că toțĭ *Juniĭ*, câțĭ sunt scrişĭ în lista protopopuluĭ, afară de *Vătav* şi de *Armaşĭ*, se numesc *Junĭ de cumpanie*.

Feciorii, cariĭ aŭ fost dejà *Junĭ de cumpanie*, murind peste an saŭ însurându-se, se şterg din listă, şi în locul lor înaintéză ceĭ ce vin după dînşiĭ.

Dacă vre-un *June de cumpanie* nu voesce să se pue maĭ mult cu Juniĭ, saŭ e împedicat de a se pune, fiind luat în cătane, orĭ din altă causă óre-şĭ care, atuncĭ trebue să-şĭ plătéscă *Junia*, adecă să ție şi el parte dréptă la cheltuelile

Digitized by Google

Junilor. In cas însă că nu-şĭ plătesce *Junia*, îşĭ perde rîndul, şi când vrea iarăşĭ să se pună, e scris la urmă.

Încheiând protopopul lista junilor, se apropie vr'o câţĭ-và inşĭ pe neaşteptate de *Vătav*, iar vr'o câţĭ-và inşĭ de *Armaşĭ* şi-ĭ ridică pe toţĭ treĭ câte de treĭ orĭ în sus. După acésta forméză, aşà cum sunt scrişĭ pe listă, o rótă mare, îşĭ ieaŭ pălăriile din cap, şi cântă *Christos a înviat*, ca şi la început când aŭ sosit, apoĭ sfîrşind de cântat, prind a jucà o horă numită *Hora Junilor*.

Şi pe când jócă hora acésta, *Vătavul* ese din jurul jucătorilor, îşĭ lasă pălăria unuĭ alt June, merge în mijlocul horeĭ, şi acì lărgindu-se hora, aruncă de treĭ orĭ buzduganul sĕŭ în sus, şi tot de-atâtea orĭ, dacă vrea, îl prinde, iar de nu, îl lasă să cadă jos, maĭ ales dacă nu scie să-l prindă.

După *Vătav*, aruncă buzduganul *Armaşiĭ*, iar după aceştia toţĭ ceĭ-lalţĭ Junĭ de-a rîndul, cum sunt scrişĭ în lista protopopuluĭ, şi cum se şi prind tot-deauna la horă.

Cum aŭ sfîrşit de aruncat buzduganul, încetéză şi lăutariĭ de cântat, şi se duc acuma cu toţiĭ pe rînd de sărută mâna protopopuluĭ, mulţumindu-ĭ pentru că ĭ-a scris în listă.

Protopopul, la rîndul sĕŭ, le ţine acuma o oraţiune scurtă, prin care le dă poveţe cum aŭ să se pórte şi ce aŭ să facă, ḑicêndu-le: să fie de trébă, să umble pe cale bună, să nu se bată nicĭ să nu se pue în potrivă cu nimenĭ, ci din contră să asculte cu toţiĭ de *Vătav*, ca de unul ce e căpetenia lor, iar în lipsa acestuia să asculte de ceĭ doĭ *Armaşĭ*. Iar *Vătavuluĭ* îĭ dă de grijă ca să fie cuminte şi să ţină între Junĭ cea maĭ bună rînduélă.

După acéstă scurtă povĕţuire, *Juniĭ*, luându-şĭ rĕmas bun de la protopopul, se duc cu lăutariĭ şi cu tótă lumea, care venise să se uite cum *se pune cu Juniĭ* la *Crucea din Prund*, unde cântă iarăşĭ *Cristos a înviat*, şi apoĭ prind a jucà şi a aruncà buzduganul până ce inseréză, iar pe la înserate se duc cu toţiĭ pe acasă.

A doua ḑi de Pascĭ, toţĭ Juniĭ, frumos îmbrăcaţĭ, se adună cam pe la 11 óre diminéţa iarăşĭ la un loc şi apoĭ, împărţindu-se în treĭ cete, şi avênd fie-care cétă câte o bandă de lăutarĭ cu sine, se duc pe la casele românescĭ, unde se

Digitized by Google

află fete marĭ, ca să adune banĭ şi ouĕ roşiĭ pentru *Masa Junilor.*

Vătavul, care asemenea merge cu una dintre aceste treĭ cete, pe lângă lăutariĭ de rînd, maĭ iea cu sine încă şi un *surlaş*. Ast-fel apoĭ cântându-le lăutariĭ *Marşul Junilor când vin după ouĕ*», umblă eĭ de la casă la casă până cam către patru óre după amiaḑĭ. Şi în fie-care casă sunt bine veniţĭ şi primiţĭ. Cu deosebire însă fetele marĭ se grăbesc a-ĭ primì şi a-ĭ cinstì nunumaĭ cu ouĕ roşiĭ, ci şi cu vin, iar în timpul din urmă chiar şi cu *dulceţ*.

La patru óre se adună la *vătavul* şi de aicĭ se duc apoĭ cu toţiĭ într'o grădină fórte frumósă de lângă biserica de pe *Tocile*, numită *Grădina luĭ Cimen* saŭ *Ţimĕn*, unde se adună şi o mulţime mare de popor de tot felul, şi aicĭ îşĭ petrec până în séră, stând şi mâncând la *masa Junilor*, jucând şi aruncând buzduganul, horind şi împuşcând neîntrerupt din pistóle.

E de însemnat şi aceea că în ḑiua acésta aruncă buzduganul nu numaĭ Juniĭ, ci şi alţĭ inşĭ, carĭ nu s'aŭ pus cu Juniĭ; ba chiar şi uniĭ dintre streinĭ, carĭ asemenea ieaŭ parte într'un numĕr destul de mare la serbarea Junilor. Insă toţĭ aceştia, ca să li se încuviinţeze a aruncà buzduganul, trebue să plătéscă câte vre-o câţĭ-và crucerĭ pentru fie-care aruncătură, almintrelea nu le e încuviinţat să arunce.

Şi de óre-ce nu fie-care e deprins a aruncà buzduganul, de aceea se nasc la acéstă ocasiune fel de fel de glume şi rîsete pe séma celor ce nu sciŭ saŭ nu pot cum se cade să-l arunce.

A treia ḑi de Pascĭ se duc pe un dél, numit *Cósta Prundului*, unde petrec şi se veselesc, ca şi în ḑiua premergĕtóre până séra.

Ḑiua cea maĭ însemnată însă este ḑiua a patra după Pascĭ, adecă Miercurĭ, când Juniĭ formézá un conduct mare şi frumos.

In diminéţa acesteĭ ḑile se duc adecă toţĭ Juniĭ călărĭ şi îmbrăcaţĭ cât se póte de frumos într'o luncă, care înconjurată fiind de stâncĭ se numesce *Intre pietre*. Aicĭ se-adună asemenea o mulţime mare de bărbaţĭ, neveste şi fete, carĭ îşĭ petrec până către patru óre după amiaḑĭ. Pe la patru óre însă se pun cu toţiĭ în ordine bună şi apoĭ conductul se pune în mişcare spre oraş.

Digitized by Google

În fruntea conductuluĭ merg maĭ mulţĭ băeţĭ călărĭ; după aceştia urméză lăutariĭ, întonând un marş românesc, care însă de abià se póte audì de nenumĕratele împuşcăturĭ; după lăutarĭ urméză *surlaşiĭ;* acestora le urméză purtătoriĭ de bradĭ împodobiţĭ cu spumă de aur, carĭ după conduct se împlântă în pămînt dinaintea porţilor, unde locuesc conducĕtoriĭ serbăriĭ, şi aicĭ rĕmân până ce se veştedesc cu totul. După purtătoriĭ de bradĭ urméză *Juniĭ*, îmbrăcaţĭ toţĭ într'o formă, avênd fie-care maĭ multe pistóle la brâŭ, pe carĭ le încarcă şi le descarcă mereŭ spre cetate, iar în urma acestora vin o mulţime de alţĭ călăreţĭ şi de căruţe cu femeĭ vesele, şi trecênd ast-fel pe partea despre apus a oraşuluĭ, se duc pe un dél frumos, unde iarăşĭ se veselesc cu toţiĭ până ce înseréză.

In fine e de însemnat şi aceea că Joĭ după Pascĭ şi în diua de *Duminica Tomeĭ*, când toţĭ Româniĭ es sub *Tâmpă*, unde se ospĕtéză şi se veselesc la audul cântăriĭ lăutarilor şi rĕsunetul pistólelor, *Juniĭ* jócă şi aruncă buzduganul saŭ acolo saŭ înaintea şcólelor românescĭ.

Iar Duminică séra, după ce aŭ petrecut acuma destul, toţĭ Juniĭ se duc iarăşĭ pe Prund, unde se maĭ jócă încă odată hora şi se aruncă buzduganul până ce s'a întunecat cu totul, şi după aceea se despărţesc pentru anul curgĕtor cu salutarea obicĭnuită: *Christos a'nviat!* (1)

---

(1) După G. I. Pitiş, *Sĕrbătórea Junilor la Pascĭ, obiceiŭ perticular al Românilor din Şcheiŭ, Braşov*. Braşov 1890; — şi Petru Oprişiŭ, *O datină frumósă a Românilor braşovenĭ la Pascĭ*, publ. în *Amicul poporuluĭ*, an. I, Pesta 1867, p. 210—212.

Digitized by Google

PASCILE MICI.

I.

JOILE VERḌĬ.

Joia primă după Pascĭ, adecă cea din *Sĕptĕmâna luminată*, se numesce atât de către Româniĭ din unele părţĭ ale *Bucovineĭ* cât şi de către ceĭ din *Banat*, pe lângă *Joia Pascilor* încă şi *Joia nepomenită, Joia necurată* şi *Joia rea* (1).

Joia acésta, cea din Sĕptĕmâna albă, precum şi cea dintâĭ de după Rusaliĭ, forméză o treime nefastă, nenorocósă, fiind-că tustrele Joile acestea sunt de asemenea natură, adecă necurate şi nepomenite (2).

Joia din urmă se maĭ numesce în unele părţĭ încă şi *Joia epelor*, iar ceea ce-ĭ urméză *Joia verde* (3).

---

(1) Dat. Rom. din Sf. Onufreiŭ, com. de C. Ursachi: «Joia întâia după Pascĭ se numesce *necurată* şi *nepomenită*, pentru că dacă lucră ómenii în Joia acésta, atuncĭ bate pétra»; — a celor din *Banat*, com. Secaş de lângă Oraviţa, com. de d-l Valentin Dioniŭ, învĕţător: «Joia întâia după Pascĭ se chémă şi pe aicĭ *Joia necurată* saŭ *Joia rea*»; Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an. 1883: «Joia primă după Pascĭ, necurată, nepomenită.»

(2) Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an. 1883, Iunie 9: «Joia necurată, nepomenită, care stă în legătură cu Joia de asemenea natură din sĕptĕmâna albă, şi cu prima Joĭ după Pascĭ; ea cade tot-deauna după Rusaliĭ în Joia primă.»

(3) C. D. Gheorghiu, op. cit., p. 82:» Asemenea Pascilor maĭ sunt cele *nouĕ Joĭ* consecutive Învieriĭ, dintre carĭ a opta, numită şi *Joia epelor*, şi a noua, numită *Joia verde*, aŭ primordialitatea celor-lalte şépte, sĕrbătorite maĭ puţin. O parte dintre femeĭ ţin *Vinerile* în locul *Joilor*»; — *Revista pentru ist., arch. şi filolog.*, an. II, vol. III, p. 388: «*Nouĕ Joĭ* după Pascĭ ţin ca Duminica. Joia a opta se numesce *Joia epelor*, Joia a noua *Joia verde*; o ţin ca în ḍiua de Pascĭ.»

Digitized by Google

Atât aceste treĭ Joĭ cât şi tóte cele dintre dînsele, adecă cele ce cad între Pascĭ şi Rusaliĭ, numite în Bucovina *Joĭmărițe* (1), iar în unele părțĭ din Transilvania *Joĭ verḑĭ* (2), se serbéză de Româniĭ de pretutindenĭ şi maĭ ales de către femeĭ cu cea maĭ mare stricteță prin nelucrare pentru tunete, trăsnete, grindină saŭ pétră şi vifore (3), creḑêndu-se că celor ce le serbéză le merge bine, pe când, din contră, celora ce nu le serbéză le merge rĕŭ, căcĭ le bate *piétra* saŭ *ghiéța*, adecă grindina, pometele şi sĕmĕnăturile (4).

Uniĭ însă le serbéză nu numaĭ pentru *pétră*, ci şi pentru *foc* şi *apă*, pentru că cumpenele saŭ slótele cele marĭ vin de regulă nu numaĭ cu *pêtră care bate*, ci şi cu trăsnete carĭ aprind şi ard, precum şi cu pohóie, carĭ mână tot ce le stă în cale (5); apoĭ pentru *bóla cea rea* (6), pentru *ametélă* (7), pentru ca să nu-ĭ jóce *Nepomenita* (8), şi în urmă

(1) Dict. de Ilie Frunḑă, rezeş din Igescĭ, sat în distr. Storojineţuluĭ: «Joile cele după Pascĭ se numesc *Joimărițe.*»

(2) Com de d-l Dometiŭ Dogariŭ, învĕțor în Satu-lung.

(3) Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an. 1883, Aprilie 20:» Prima Joĭ după Pascĭ de trăsnete, tunete, grindină şi vifore, se serbéză cu nelucrare. De caracterul acesteĭ Joĭ se serbéză şépte Joĭ până la Rusaliĭ» ; — Maiŭ 5: «Joia a treia după Pascĭ de tunete, trăsnete, grindină şi vifore ; se serbéză cu nelucrare.»

(4) Dat. tuturor Românilor din Bucovina, în deosebĭ a celor din Reusenĭ, com. de Vas. Pop : «Joile de după Pascĭ se serbéză ca să nu bată grindina. Uniĭ serbéză *nouĕ Joĭ*, iară alțiĭ numaĭ *şése»*; — a celor din Buninţĭ, com. de Vesp. Corvin: «După Pascĭ se serbéză *nouĕ Joĭ*, începênd cu Joia din sĕptĕmâna luminată. Joile acestea se serbéză pentru alte cumpenĭ marĭ»; — El. Sevastos, *Sĕrbătorile pop.*, publ. în ḑiar cit., p. 156: «Joile după *Pascĭ* le serbéză femeile pentru pétră. Căcĭ atât *Joia mare* cât şi *Ispasul* îs tot Joĭ, şi-s peste pétră cu puterea şi stăpânirea.»

(5) Dat. Rom. din Volovĕț, com. de Ilie Buliga: «La noĭ serbéză ómeniĭ *nouĕ Joĭ după Pascĭ*, şi anume pentru ca să nu bată grindina şi pentru ca să-ĭ feréscă Dumneḑeŭ de foc şi de apă.»

(6) Com. de d-l Ios. Olariŭ: «Joĭ după Pascĭ serbéză femeile române tóte Joile până Joĭ după Rusaliĭ, nu numaĭ pentru vifore şi grindină, ci şi pentru *bóla cea rea.*»

(7) Com. de d-l Val. Dioniŭ: «Acéstă ḑi (Joia întâia după Pascĭ) se serbéză cu stricteță cu deosebire din partea femeilor. Nu lucră nicĭ la câmp nicĭ acasă. Care calcă serbarea acesteĭ ḑile, acela va fi amenințat de *ameţélă* (delir).»

(8) Com. de d-l Aur. Iana: «Joĭ după Pascĭ nu se lucréză, căcĭ îĭ jócă *Nepomenita*, ca şi Joĭ în Sĕptĕmâna albă şi Joĭ după Rusaliĭ.»

Digitized by Google

pentru sănĕtatea vitelor (1), şi pentru înflorirea şi rodirea pomilor (2).

Maĭ departe e de observat şi aceea că nu toţĭ Româniĭ serbéză Joile acestea de o potrivă, ci uniĭ serbéză numaĭ treĭ (3), alţiĭ şése (4), alţiĭ şépte (5), şi alţiĭ pre tóte, adecă nouĕ (6). Ba uniĭ le serbéză chiar până la *Sân-Petru de vară* (7). Partea cea maĭ mare însă, după cât m'am putut până acum convinge,

---

(1) Dat. Rom. din Tişeuţ, com. de T. Sologiuc: «Româniĭ de la noĭ ţin *nouĕ Joĭ după Pascĭ*; nu lucră nicĭ nu ară, dóră numaĭ de clacă, altmintrelea nu, pentru sănĕtatea vitelor; — C. D. Gheorghiu, op. cit., p. 82: «Cine lucréză în Joile de după Pascĭ (în ḑilele de Filipĭ) Dumneḑeŭ poruncesce luĭ *Sân-Petru* să triméţă din căţeiĭ séĭ (lupĭ) şi să le spârcue câte-o vită douĕ din ogradă.»

(2) Dat. Rom. din Frătăuţul-vechiŭ, com. de I. Covaşă: «Joile după Pascĭ se serbéză pentru slótă, pétră; ele sunt şése la numĕr, iar numaĭ treĭ le ţin ómeniĭ ca să înfloréscă şi să rodéscă pomiĭ.»

(3) Com. de Vesp. Reuţ: «În tot locul, unde am întrebat, mi s'a spus că se serbéză *treĭ Joĭ după Pascĭ*, pentru ca să nu bată pétra»; — a celor din Frătăuţul noŭ, com. de Iul. Sidor: «Poporul crede că cine va lucrà în aceste Joĭ, aceluia îĭ bate pétra rodurile. Uniĭ ómenĭ ţin 9 Joĭ, alţiĭ însă numaĭ 3.»

(4) Dat. Rom. din Tereblecea, com. de P. Nimigean: «După Pascĭ se serbéză *şése Joĭ*, şi anume ca să nu bată pétra.»

(5) Dat. Rom. din Tereblecea, com. de P. Scripcariŭ: «După Pascĭ se ţin *şépte Joĭ*»; — a celor din Transilvania, com. de d-l Dom. Dogariŭ: «După Pascĭ femeile ţin *şépte Joĭ*, numindu-le *Joĭ verḑĭ*, creḑênd că vor fi feriţĭ de trăsnet ceĭ ce nu vor lucrà în aceste Joĭ»; — Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an. 1883. Aprilie 20.

(6) Veḑĭ notiţele de maĭ sus.

(7) Dat. Rom. din Bălăcéna, com. de G. Jemna: «După Pascĭ se serbéză Joile, şi anume până ce es căpiţele pe câmp, adecă până la *Sân-Petru de vară.* Aceste Joĭ le serbéză poporul nostru pentru grindină saŭ ghéţă»; — a celor din Gura Sadoveĭ, com. de L. Latiş: «Tóte Joile, incepênd din *Joia mare* şi până la *Sân-Petru*, se ţin din vechime, căcĭ se crede că dacă se vor ţiné, vor fi ferite ţarinele de grindină şi de orĭ-ce slótă»; — Dim. Dan, *Comuna Straja*, p. 99: «Joile de la Pascĭ şi până la *Sf. Onufreiŭ* de după Duminica mare se serbéză de Româniĭ din loc, de bărbaţĭ şi femeĭ, carĭ atuncĭ nu torc, nicĭ zolesc, ca să fie feriţĭ de slóte»; — Gr. Sima al luĭ Ion, *Credinţele şi obiceiurile nóstre pop.*, publ., în *Foişóra*, an. I, Sibiiŭ 1886, p. 77: «Poporul nostru, credincios strămoşescilor sale obiceiurĭ, ţine Joile din Pascĭ până în Rusaliĭ, pe alte locurĭ până véd clăĭ pe câmp.»

Digitized by Google

le serbéză pre tóte cele ce cad între Pascĭ şi *Inălţare* (1).

După credinţa şi spusa Românilor din unele părţĭ ale *Bucovineĭ* şi *Moldoveĭ*, începutul Joilor ce urméză până la *Ispas* saŭ *Inălţarea Domnuluĭ* este *Joia mare* din Paresimĭ. In tóte Joile acestea, Româncele nu lucréză maĭ nimic, şi maĭ ales nu torc, nu cos şi nu fierb cămăşĭ, anume ca să nu le bată pétra pometurile şi semĕnăturile, apoĭ pentru ca să nu se întórcă ploile şi să nu se facă secetă, precum şi pentru rodirea pomilor şi a semĕnăturilor (2).

În fine trebue să maĭ amintesc încă şi aceea, că în *Munţiĭ Apusenĭ* aĭ Transilvanieĭ este datină ca bătrâniĭ saŭ fruntaşiĭ satuluĭ să se adune în *Duminica Tomeĭ* după prânḑ la casa *curatoruluĭ primar* (epitrop) şi să hotărască, dacă *Joile* între Pascĭ trebue ţinute. De aicĭ plécă apoĭ cu toţiĭ către preotul local spre a-ĭ aduce la cunoscinţă hotărîrea luată, rugându-l să-şi deà şi Sânţia sa părerea pentru saŭ contra. Hotărîrea uată se aplică apoĭ cu cea maĭ mare sinceritate şi severitate (3).

II.

ISVORUL TĂMĂDUIRIĬ.

Sĕptĕmâna întâia după Pascĭ se numesce, atât în *Bucovina* cât şi în cele-lalte ţĕrĭ locuite de Românĭ, *Sĕptĕmâna Pascilor*, pentru că cade nemijlocit după Pascĭ, şi *Sĕptĕmâna*

(1) Com. de d-l Vas. Turturean: «În Boian se ţine maĭ tare Joia întâia după Pascĭ, în care întru adevĕr nu se lucră nimic. În cele-lalte se maĭ îndrăsnesce, cum se ḑice, cel puţin cu claca. În Pătrăuţ, distr. Suceveĭ, se ţin Joile până la *Ispas*, şi nu se lucră decât cu claca»; — Dat. Rom. din Tereblecea, com. de P. Scripcariŭ: «Joile de la Pascĭ până la *Ispas* se serbéză, pentru ca să nu bată pétra;—a celor din Udescĭ, dict. de Zamfira Niculi, com. de Dar. Cosmiuc: «Ómeniĭ serbéză tóte Joile de la Pascĭ până la *Inălţarea Domnuluĭ*, pentru ca să nu bată pétra»;— a celor din *Transilvania*, ţinutul Sălişteĭ, com. de d-l B. B. Iosef: «Din *Joia Pascilor* şi până la *Ispas* femeile nu torc *Joia*, iar de la *Ispas* nu torc *Vinerea*, că se tem de *Sf. Vinere*»; — Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an. 1883. Iunie 2: «Joia a şéptea după Pascĭ de tunete, trăsnete, grindină (pétră) şi vifore; se serbéză cu nelucrare, şi cu acésta se încheie serbarea Joilor de peste an.»

(2) Sim. Fl. Marian, *Sĕrbătorile la Românĭ*, vol. II, p. 288.

(3) Com. de d-l Teofil Francu.

Digitized by Google

luminată (1), pentru că înviind în ajunul eĭ Domnul nostru Is. Chr., tótă lumea a luminat-o prin învierea sa din morţĭ (2), apoĭ şi pentru aceea, fiind-că în acéstă sĕptĕmână tóte se luminéză, adecă tóte încep să înfloréscă şi să se înoéscă (3).

Decĭ fiind-că sĕptĕmâna acésta se deosebesce de tóte cele-lalte sĕptĕmânĭ de peste an, fiind-că *e luminată*, de aceea partea cea maĭ mare de Românĭ, atât din *Bucovina*, cât şi din cele-lalte ţĕrĭ, serbéză nu numaĭ cele două ḑile de la începutul eĭ, adecă Lunĭ şi Marţĭ, carĭ sunt legate de biserică, ci şi pre cele-lalte. Cu alte cuvinte, ea se serbéză întrégă pentru diferite bóle (4), precum şi pentru semĕnăturĭ, ca să nu le strice frigul, gerul şi grindina saŭ ghéţa (5).

In deseobĭ *Marţia* se serbéză, şi maĭ ales de către femeĭ, cu nelucrare în casă pentru *bóla cea rea*, tocmaĭ ca şi *Marţia* întâia după Rusaliĭ şi *Marţia* întâia după Crăciun (6).

Mercuria se serbéză pentru bóla de picióre, numită în genere *de dînsele* (7).

---

(1) Dat. Rom. din Sf. Onufreiŭ, com. de Const. Ursachi: «Sĕptĕmâna întâia după Pascĭ se numesce şi pe la noĭ *Sĕptĕmâna Pascilor* şi *Sĕptĕmâna luminată*»; — a celor din Bosancĭ, com. de M. Ivaniuc:» Sĕptĕmâna întâia după Pascĭ se chémă *Sĕptĕmâna luminată,* pentru că în decursul eĭ nicĭ mătane nu se cade să facĭ.»

(2) Dat. şi cred. Rom. din Bălăcéna, com. de G. Jemna.

(3) Dat. şi cred. Rom. din Tereblecea, dict. de Maria Bulbuc, com. de P. Nimigean: «Sĕptĕmâna întâia după Pascĭ se chémă *Sĕptĕmâna luminată*, pentru că atuncĭ tóte se luminéză, adecă tóte înfloresc şi se înoesc.»

(4) Dat. Rom. din Bălăcéna, com. de Vas. Jemna: «Femeile serbéză începênd de Duminică din ḑiua de Pascĭ şi până în Duminica Tomeĭ.»

(5) Din Ms. d-luĭ I. Pop-Reteganul: «*Sĕptĕmâna luminată* (de la ḑiua Pascilor până la prima Duminică după Pascĭ) se serbéză pentru semĕnăturĭ, ca să nu le strice ghéţa şi grindina»; — W. Schmidt, op. cit., p. 9.

(6) Com de d-l Ios. Olariŭ.

(7) Dat. Rom. din Udescĭ, dict. de Zamfira Niculi, şi com. de Dar. Cosmiuc: «*Mercuria* după Pascĭ se serbéză pentru bóla de picióre, numită *de dînsele;*» — a celor din Sf. Onufreiŭ, com. de Cas. Brébăn: «*Mercurĭ* după Pascĭ cred ómeniĭ că nu e bine de lucrat prin casă, bunăóră de ţesut, de tors, de cusut, dară pe afară lucră maĭ toţĭ»; — a celor din Tereblecea, dict. de Irina Bulbuc şi com. de P. Scripcariŭ: «*Mercuria* din *Sĕptĕmâna luminată* se ţine pentru *de dînsele*»; — tot de acolo, dict. de Maria Bulbuc şi com. de P. Nimigean: «Întâia *Mercurĭ* după Pascĭ se ţine anume pentru de dînsele. Tot aşà *Mercuria* întâia

Digitized by Google

Joia se serbéză pentru tunete şi trăsnete şi maĭ ales ca să nu bată grindina semĕnăturile (1).

Iar *Vineria* se ţine pentru ca ródele pămîntuluĭ să pótă legà (urzì) şi să nu le bată grindina (2).

Decĭ în decursul întregiĭ *Sĕptĕmânĭ luminate* şi maĭ ales în decursul *Vineriĭ* din acéstă sĕptĕmână nu e bine de lucrat, şi maĭ cu sémă:

Nu se ţese, căcĭ precum se trântesce cu vatalele în bătătura pânzeĭ, aşà va bate şi pétra;

Nu se dépĕnă, căcĭ cum se învîrte vîrtelniţa, ast-fel se vor învîrtì şi vînturile şi vor aduce ploĭ şi furtunĭ;

Nu se cóse, căcĭ precum sparge acul pânza, aşà va sparge şi pétra holdele;

Nu se zolesce, căcĭ precum clocotesce uncropul în zolniţă, ast-fel va clocotì şi pétra (3);

Nu e bine să aruncĭ apă cătră uşă, pentru că udĭ sufletul morţilor din acea casă şi nu le place (4).

Unicul lucru, ce se póte face în acéstă sĕptĕmână, este că se pot pune găinĭ, raţe, precum şi alte gobăĭ la clocit, ca să iésă bine puiĭ (5).

Tot în Vineria din Sĕptĕmâna luminată cade şi se serbéză şi *Isvorul tămăduiriĭ*, când, după datina Românilor din *Moldova*, preoţiĭ trebue să scótă icóna şi să facă slujbă la câmp pentru plóie şi bóle grele (6), iar după a celor din *Transil-*

---

din Postul mare, şi *Mercuria* întâia după Rusaliĭ, adecă treĭ Mercurĭ preste tot anul»; — a celor din Frătăuţul-noŭ, com. de Vesp. Reuţ: «Femeile nu torc în *Sĕptĕmâna luminată,* pentru că se tem *de dînsele* la mânĭ şi la picióre»; — tot de acolo, com. de Iul. Sidor: «In *Sĕptĕmâna luminată* nu se lucréză pentru *de dînsele* = durere de picióre.»

(1) Pretutindenĭ în Bucovina. Vedĭ maĭ pe larg în capitolul premergĕtor şi la Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an 1882 şi 1883.

(2) C. D. Gheorghiu, op. cit., p. 82.

(3) Dat. şi cred. Rom. din Tereblecea, dict. de Ir. Bulbuc.

(4) *Credinţe deşerte audite la pop. rom. din Boerenĭ,* publ. în *Gazeta Transilvanieĭ,* an. LVIII, Braşov 1895, No. 96: «De la *Pascĭ* până la *Rusaliĭ* nu e bine să aruncĭ apă cătră uşă, pentru că udĭ sufletul morţilor din acea casă şi nu le place.»

(5) Dat. şi cred. Rom. din Tereblecea, dict. de. Irina Bulbuc şi com. de P. Scripcariŭ.

(6) C. D. Gheorghiu, op cit., p. 87.

Digitized by Google

vania, când tóte apele sunt sfinţite, şi cine bea apă şi se spală în acéstă ḑi pe părţile bolnave ale corpuluĭ, acela devine sănĕtos (1).

O sémă de femeĭ din *Moldova* însă fac în acéstă ḑi pască şi ouĕ roşĭ, iar a doua ḑi, adecă Sâmbătă, numită *Sâmbăta Tomeĭ*, le duc la biserică pentru morţĭ, unde pun pe fie-care mormînt câte o pască şi câte un oŭ, iar lângă cruce aprind câte o lumînare.

Nu mult după acésta, eşind preotul din biserică, face panachidă, pomenind morţiĭ fie-căreia, după care femeile îl cinstesce, atât pe dînsul cât şi pe dascăl (2).

Cu un cuvînt în *Sâmbăta Tomeĭ*, femeile fac bucurie morţilor căutându-le şi lor de rînduélă (3).

În unele părţĭ din *Bucovina* este asemenea datină ca, în *Sâmbăta Tomeĭ*, să mérgă ómeniĭ, maĭ cu sémă însă femeile, la ţinterim cu pască şi ouĕ roşĭ, cu acea deosebire numaĭ că tóte obiectele acestea nu se daŭ, ca în *Moldova*, preotuluĭ, ci ele se daŭ celor sărmanĭ de sufletul morţilor, pre carĭ ĭ-a pomenit preotul, iar pre acesta îl remuneréză pentru rugăciunile şi ostenéla sa bănesce (4).

III.

DUMINICA TOMEĬ.

Duminica întâia după Pascĭ se numesce pretutindenĭ *Duminica Tomeĭ*, pentru că în acéstă Duminică s'a arătat Domnul nostru Is Chr. pentru prima óră, după învierea sa, şi apostoluluĭ *Toma* care, îndoindu-se de cuvintele celor-lalţĭ învĕţăceĭ, ce-l vĕḑuse maĭ nainte pre Is. Chr., că a înviat din morţĭ, ḑise că el, până ce nu va fi vĕḑut în mânile luĭ semnul

(1) Com. de d-l Dom. Dogariŭ: «*Vineria* întâia după Pascĭ serbéză *Isvorul tămăduiriĭ*, creḑênd că în ḑiua aceea tóte apele sunt sfinţite. Alt obiceiŭ n'aŭ decât că beaŭ apă şi se spală pe părţile bolnave ale corpuluĭ.»

(2) C. D. Gheorghiu, op. cit., p. 88; — El. Sevastos, *Sărbătorile pop.*, publ. în ḑiar. cit., p. 156.

(3) El. Sevastos, op. cit.

4) Dat. Rom. din Sf. Onufreiŭ, com. de Cas. Brébăn.

Digitized by Google

cuielor, şi până ce nu va fi pus degetul sĕŭ în semnul cuielor, şi până nu va fi pus mâna sa în cóstа luĭ, nu va crede, din care causă a şi fost el maĭ pe urmă numit şi *Toma necredinciosul.*

În unele părţĭ din *Transilvania* însă, precum bună-óră în Brazova şi Mâţescĭ, se numesce *Duminica Tomeĭ* şi *Pascile micĭ* (1), iară în părţile Beiuşuluĭ saŭ Beinşuluĭ din *Ungaria* se numesce *Drósce* saŭ *Drusce* (2).

În *Banat* din contră *Pascĭ micĭ* se numesce *Mătcălăul*, care cade Lunĭ saŭ Marţĭ după Duminica Tomeĭ şi care, după credinţa Românilor din astă ţéră, e frate maĭ mic cu *Pascile* (3).

In acéstă Duminică e datină în unele părţĭ din *Ungaria*, ca tot omul să pună pe mormintele morţilor ce-ĭ are vase, şi celor înaintaţĭ în vîrstă, cariĭ se află de faţă, să le deà câte un colac şi o lumină de sufletul celor rĕposaţĭ, iar băeţilor *ouĕ roşii* şi colăceĭ, numiţĭ pe la Beiuş şi Drăgănescĭ *pupĭ.*

Acéstă pomană se împărţesce de regulă celor presenţĭ, după ce-a slujit preotul tóte pomenirile.

Sfârşindu-se pomana de împărţit se adună cu toţiĭ lângă biserică şi acolo se ospĕtéză apoĭ la o masă comună până cam de către séră. Iar în restimpul, cât ţine óspĕţul acesta băeţiĭ trag necontenit clopotele.

In părţile Beiuşuluĭ şi ale Couluĭ însă asemenea vase se pun Lunĭ după Pascĭ şi Lunĭ după Duminica Tomeĭ (4).

IV.

PROHÓDELE.

In *Moldova* şi *Muntenia*, sĕptĕmâna întâia după Duminica Tomeĭ saŭ a doua după Pascĭ se numesce *Sĕptĕmâna pur-*

---

(1) Din Ms. d-luĭ I. Pop-Reteganul.

(2) Com. de d-l Vas. Sala.

(3) Com. de d-l Ios. Olariŭ.

(4) Com. de d-l Vas. Sala. Veḍĭ de acelaşĭ: *Glosariŭ din comitatul Bihor în Ungaria*, publ. în *Revista critică-literară*, an. IV, Iaşĭ 1896, p. 143: «*Dróscele* saŭ *Druscele,* la Duminica Tomeĭ, când pun vase pentru

Digitized by Google

tătórelor de mir, *Sĕptĕmâna mironosiţelor* şi *Sĕptĕmâna Negrilor.*

Numirea din urmă să-ĭ vie de acolo, pentru că cele maĭ multe femeĭ o postesc (1).

In unele părţĭ din *Bucovina*, precum bună-óră în Boian, în ḑiua cea dintâĭ, adecă Lunĭ, din acéstă sĕptĕmână se serbéză *Prohódele* spre a se scutì de diferite primejdiĭ, cărora ar fi cine-và expus peste an, dacă s'ar întîmplà că, din sciinţă saŭ nesciinţă, s'ar înfruptà în vre-o ḑi de post.

Sunt mulţĭ inşĭ carĭ cred, că nu numaĭ în ḑilele cele de sec, ci chiar şi Lunia, dacă se înfruptă cine-và e cu primejdie. Aşà dacă i se bolnăvesce şi primejduesce cuĭ-và vre-o vită saŭ dacă dă peste dînsul însuşĭ vre-o bólă saŭ atare primejdie, ḑice că nu i s'a arătat, pentru că n'a postit Lunia, ci a mâncat de frupt.

De aceea mulţĭ postesc şi în acéstă ḑi, chiar în ḑile în carĭ biserica opresce postul, respective prescrie deslegare la tóte (2).

După o credinţă veche şi fórte lăţită la Românii din *Bucovina*, cel ce *se apucă* să postéscă *Lunia*, aceluia în multe privinţe îĭ merge bine. Orĭ ce-şĭ propune duce la un bun sfîrşit. Aşà nevestele, carĭ n'aŭ copiĭ şi doresc să aibă, dacă postesc douĕ-spre-ḑece Lunĭ după olaltă, cred că vor nasce copiĭ. Asemenea mulţĭ şi dintr'aceia, carĭ capĕtă durerĭ crâncene de ochĭ, că nu maĭ pot vedé nimica, încă se apucă a postì maĭ multe Lunĭ, uniĭ chiar şi tótă viéţa. Alţiĭ iarăşĭ se prind a postì Lunia, din causă că li se bolnăvesc şi pier vitele. Maĭ pe scurt, fie-care pentru ce voesce şi pentru ce îl dóre inima, şi ḑic că de când s'aŭ apucat a postì Lunia, de atuncĭ şĭ-aŭ ajuns scopul dorit. E de însemnat şi aceea, că ceĭ ce *s'aŭ apucat* să postéscă tótă viéţa lor, postesc chiar şi în Lunia Pascilor, iar ceĭ-lalţĭ, carĭ se prind a postì numaĭ un numĕr anumit de Lunĭ, nu mănâncă de fel până în ḑiua următóre. Şi dacă fiind apucaţĭ, se înfruptă în vre-una din

rĕposaţĭ, în părţile Beiuşuluĭ şi ale Couluĭ Lunĭ după Pascĭ şi Lunĭ după Duminica Tomeĭ.»

(1) C. D. Gheorghiu, op. cit., p. 88; — *Revista pentru ist., arch. şi filolog.*, an. II, vol. III, p. 388.

(2) Com. de d-l Vas. Turturean.

Digitized by Google

aceste ḑile, atuncĭ spun eĭ că *nu li se arată*, adecă le merge rĕŭ. De aceea fie-care *apucat* observă cea maĭ mare stricteţă în postirea acestor ḑile (1).

O excepţiune de la acéstă regulă generală se face de cătră uniĭ numaĭ în *Lunia* de după Duminica Tomeĭ din *sĕptĕmâna Negrilor*, în care se înfruptă mâncând pască şi slănină sfinţită şi păstrată de la Pascĭ.

Şi fiind-că pascile, carĭ se mănâncă în acéstă ḑi, sunt ultimele ce aŭ rĕmas de la Pascĭ, de aceea se şi ḑice că ele *se prohodesc*, de unde apoĭ şi numirea acesteĭ *datine* de *Prohóde* (2).

V.

LUNIA MORŢILOR.

În *Ungaria* şi în *Banat*, Lunia întâia după Duminica Tomeĭ se numesce *Lunia morţilor* şi *Pascile morţilor*, din causă că nu, ca în alte părţĭ, în cele două ḑile premergĕtóre, ci în acéstă ḑi se fac rugăciunĭ şi sacrificiĭ la morminte pentru sufletele tuturor morţilor familieĭ (3).

În unele părţĭ din *Banat*, precum bună-óră în comuna Agadicĭ, care e mărginaşă cu comuna Maidan, e datină în acéstă ḑi, ca preotul să ésă cu litia în ţérină şi să facă rugăciunĭ pentru grindină şi vifore (4).

În unele părţi din *Bucovina* este asemenea datină dea merge în acéstă ḑi la ţinterim cu procesiunea, adecă cu crucĭ, cu prapure şi cu icóne, ducênd cu sine diferite obiecte de mâncare. carĭ, după ce aŭ sosit la starea loculuĭ,

(1) Sim. Fl. Marian. *Proverbe poporale române*, publ. în *Familia*, an. XIII, Buda-Pesta 1877, p. 434.

(2) Com. de d-l Vas. Turturean.

(3) Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an. 1882, Aprilie 5; — com. de d-l Vas. Sala; — At. M. Marienescu, *Moşiĭ*, publ. în *Familia*, an. X. Buda-Pesta 1874, p. 566. Notă: «Lunĭ, sĕptĕmâna a doua după Pascĭ, ce se numesce *Pascile morţilor*, e asemenea cult familiar; merg familiĭ la *morminte* şi acì daŭ de pomană, dar în ḑiua acéstă sunt nu numaĭ *Moşiĭ*, ci toţĭ morţiĭ familieĭ.»

(4). Com. de d-l Ios. Olariŭ.

Digitized by Google

le aşéză pe mormintele celor repausaţĭ, maĭ ales însă ale copiilor unde, venind preotul şi făcênd panachidă pentru ceĭ repausaţĭ, le binecuvîntéză. Iar după ce le-a binecuvîntat, le daŭ de sufletul morţilor celor ce s'aŭ pomenit (1).

VI.

PASCILE ROCMANILOR.

Rocmanĭ (2), numiţĭ altmintrelea şi *Rogmanĭ* (3), *Rochmanĭ* (4), *Rohmanĭ* (5) şi *Blajinĭ* (6), sunt după credinţa şi spusa Românilor din cele maĭ multe părţĭ ale *Bucovineĭ*, un popor creştin, care locuesce într'o ţéră depărtată. (7) Însă cum se numesce ţéra aceea şi în care parte de lume se află ea, nimenĭ nu scie cu siguritate.

Aşà Româniĭ din Volověţ şi ceĭ din Mânăstirea Homoruluĭ cred şi spun că *Rocmaniĭ*, numiţĭ de ceĭ din urmă *Rochmanĭ* şi *Blajinĭ*, locuesc lângă apele cele marĭ, în carĭ se revarsă tóte rîurile, pâraele şi pârăiaşele (8); ceĭ din Boian şi Comănescĭ ḑic că trăesc într'o pustietate fórte mare de pe ţěrmul măriĭ (9); ceĭ din Sucéva, Rădăuţ şi Fundul-Mol-

(1). Dat. Rom. din Tişeuţ, com. de T. Sologiuc.

(2) Se numesc ast-fel în: Boian; Mănăstióra saŭ Sf. Onufreiŭ; Ropcea, com. în distr. Storojineţuluĭ; Horodnicul-de-jos; Pojorîta, Cândrenĭ şi Bréza.

(3) În Fundul Moldoveĭ şi Cârlibaba, comune în distr. Câmpulunguluĭ.

(4) În Comănescĭ, Mânăstióra şi Ropcea.

(5) În Bălăcéna şi în Mihalcea, com. în distr. Cernăuţuluĭ. — Veḑĭ şi *Românul literar*, Bucurescĭ 1891, No. 17, p. 130.

(6) În oraşele Sucéva şi Rădăuţ, apoĭ in Pătrăuţ, Tişeuţ şi Bosancĭ, com. în distr. Suceviĭ; Ilişescĭ, Stupca, Bräescĭ, Băesceşcĭ, Berchişescĭ, şi Mănăstirea-Homoruluĭ, com. în distr. Gura Homoruluĭ; Marginea, com. în distr. Rădăuţuluĭ şi în Comănescĭ.

(7) Uniĭ însă cred şi spun că sub *Rochmanĭ* s'ar înţelege copiiĭ, carĭ se nasc viĭ, dară după nascere nu trăesc numaĭ vr'o câte-và minute şi apoĭ mor.

(8) Cred. Rom. din Volověţ, com. de Ilie Buliga: «La noĭ se crede că *Rocmaniĭ* sunt un popor perdut, care trăesce pe lângă ape. Şi fiind lipsiţĭ de tóte cele trebuincióse, nu aŭ ce să pregătéscă de Pascĭ. De aceea se daŭ tóte găocile şi spělăturile înfruptate pe o apă, ca măcar din acelea să se înfrupte şi eĭ.» — Com. de George Avram, fost învěţător.

(9) Com. de d-l Vas. Turturean şi Octavian Georgian.

Digitized by Google

doveĭ spun că trăesc în ostróvele mărilor (1); ceĭ din Ilişescĭ spun că trăesc într'o ţéră păgânéscă, şi că păgânii nicĭ când nu-ĭ lasă să se înfrupte până ce nu capĕtă de la ceĭ-lalţĭ creştinĭ cu ce se înfruptă (2); ceĭ din Marginea ḑic că ar fi unde-va într'o ţéră fórte depărtată de la rĕsărit nisce închisorĭ marĭ, în carĭ se închid creştinii pe viéţă, şi fiind-că în închisorile acelea n'are cine să le spună când sunt Pascile, de aceea sciŭ şi cunosc eĭ că trebue să fi trecut Pascile numaĭ atuncĭ, când vĕd prin ferestrele închisorilor, în carĭ se află, plutind pe apă găocĭ de ouĕ carĭ aŭ fost aruncate de către ceĭ-lalţĭ creştinĭ pe rîurĭ şi pârae (3); ceĭ din Mihalcea spun că *Rohmanii* sunt *Românĭ*, ca şi noĭ, ba încă maĭ bunĭ chiar decât ceĭ din *Moldova*, şi că eĭ trăesc fórte departe peste mare, tocmaĭ acolo, de unde-s *Jidaniĭ*, la Ierusalim, dar maĭ încóce de eĭ. Alţĭ Românĭ, tot din Mihalcea, spun că eĭ trăesc sub pămînt pe cea-laltă lume, unde sunt oraşe şi sate, ca şi la noĭ (4); iar ceĭ din Băeşescĭ cred şi spun că trăesc în hotar cu *Raiul*, şi că în ţéra lor e tot-deauna cald (5).

Rocmaniĭ, respective *Blajiniĭ*, nu locuesc în case, ca noĭ, pentru că eĭ n'aŭ case, ci trăesc sub umbra pomilor (6), umblă goĭ şi se nutresc din pómele pustiuluĭ.

Eĭ se trag din seminţia luĭ *Sift*, feciorul luĭ Adam (7), şi sunt nisce ómenĭ fórte bunĭ, evlavioşĭ şi *blajinĭ* (8), din care

(1) Com. de d-l Or. Dlujanschi, preot, şi Gavril Gliga.

(2) Dict. de Vasile Ungurean, agricultor.

(3) Com. de d-l Ştef Bodnarescu, jurist; — Orbis lacteus, germ. Milchstrasse, se numesce de către uniĭ Românĭ din Bucovina *Calea robilor*, iară de către alţii *Drumul Rocmanilor*. Óre nu stă cum-va numirea din urmă în óreşĭ-care legătură cu credinţa reprodusă în şirele de sus?

(4) Veḑĭ *Românul literar*, No. cit.

(5) Com. de Vas. Lucan.

(6) Cred. Rom. din Băeşescĭ, com. de Vas. Lucan.

(7) Cred. Rom. din Mânăstirea Homoruluĭ, com. de G. Avram.

(8) Cred. Rom. din Stupca, com. de George Brătean; — *Românul literar*, No. cit: «*Blajinĭ*, aşă le ḑic în *Moldova*, fiind-că eraŭ tare bunĭ şi *blajinĭ*, iar în Bucovina le ḑic *Rohmanĭ*»; — Cred. Rom. din Pârtescii-de-jos, com. de Const. Andronic: «Găocile se aruncă pe apă, fiind ca ele merg într'o sĕptĕmână până la *Blajinĭ*, şi acolo însciinţéză găo-

Digitized by Google

causă s'aŭ şi numit eĭ maĭ pe urmă de către ceĭ-lalţĭ ómenĭ pe lângă *Rocmanĭ*, încă şi *Blajinĭ*, şi tot aşà se numesc eĭ şi acuma în cele maĭ multe părţĭ ale Bucovineĭ.

Tot din causa acéstă, pentru că *Rocmanii* sunt nisce ómenĭ fórte bunĭ, blajinĭ şi evlavioşĭ, sunt eĭ şi înaintea luĭ Dumneḍeŭ fórte bunĭ şi plăcuţĭ (1).

Ocupaţiunea de căpetenie a Rocmanilor constă în rugăciunĭ, pe carĭ le înalţă către Dumneḍeŭ. (2) Iar unica lor sudalmă e: «*Du-te la Domnul şi vino la Domnul!*» (3)

De aceea se şi ḍice apoĭ că eĭ sunt feriţĭ de orĭ şi ce păcat, că sunt sfinţĭ, şi că după mórte merg de a dreptul în raiŭ, unde petrec apoĭ dimpreună cu sfinţiĭ.

Maĭ departe eĭ sunt şi nevinovaţĭ, pentru că numaĭ o singură dată pe an se întâlnesc cu muerile lor, cu carĭ petrec numaĭ vre-o câte-và ḍile împreună, şi apoĭ iar se despărţesc (4), şi tótă cea-laltă parte a anuluĭ o petrec deosebĭ şi anume partea bărbătéscă într'o parte, iar cea femeéscă în altă parte (5).

Timpul întâlniriĭ Rocmanilor cu soţiile lor sunt *Pascile* lor (6), iar timpul cât petrec la olaltă nu e deplin cunoscut.

Aşà Româniĭ din Băeşescĭ spun că eĭ trăesc la olaltă cu muerile lor numaĭ şése săptămânĭ, şi anume din Joia-mare şi până la Ispas (7), iar ceĭ din Brăescĭ ḍic că petrec şi maĭ

---

cile pe ómeniĭ ceĭ de acolo, carĭ sunt nisce ómenĭ fórte *blânḍi*»; — a celor din Bosancĭ, com. de Sim. Şutu: «Este un fel de ómenĭ, carĭ se chémă *Blajinĭ*, fiind-că sunt maĭ bunĭ şi maĭ *blajinĭ* decât noĭ.»

(1) Cred. Rom. din Bălăcéna, com. de Vas. Jemna; — a celor din Stupca, com. de G. Brătean; — şi a celor din Marginea, com. de Ştef. Bodnarescu.

(2) Cred. Rom. din Mânăstirea Homoruluĭ, com. de G. Avram.

(3) Cred. Rom. din Băeşescĭ, com. de Vas. Lucan.

(4) Cred. Rom. din Mânăstirea Homoruluĭ, com. de G. Avram.

(5) Cred. Rom. din Brăescĭ, com. de I. Pohóţă. — De aicea se vede că vine şi credinţa Românilor din Boian, care spune, după cum mĭ-a scris d-l V. Turturean, că «*Rocmanii* sunt nisce *Călugărĭ*, carĭ petrec în pustie,» precum şi a celor din Udescĭ, carĭ cred că «*Blajiniĭ* sunt nisce *pustnicĭ*, carĭ postesc opt săptămânĭ, şi aŭ Pascĭ abià atuncĭ când văd că vin cojĭ de ouĕ pe rîurĭ.»

(6) Cred. Rom. din Brăescĭ, com. de I. Pohóţă.

(7) Cred. Rom. din Băeşescĭ, com. de Vas. Lucan.

Digitized by Google

scurt, adecă numaĭ treĭ ḑecĭ de ḑile, şi anume începênd din ḑiua Pascilor lor înainte.

În restimpul acestor ḑile, cât petrec împreună, se însóră şi se mărită. Cum trec însă aceste ḑile hotărîte, iarăşĭ se despărţesc de la olaltă, şi nu se maĭ întâlnesc maĭ mult până în anul viitor (1).

Postul înainte de Pascĭ, adecă *Postul mare* al *Rocmanilor* saŭ *Blajinilor* ţineà dintru început, după credinţa şi spusa Românilor din Brăescĭ, ḑece săptămânĭ. Maĭ pe urmă însă, vĕḑênd Dumneḑeŭ că prea mulţĭ dintre dînşiĭ mor din pricina acestuĭ post, l-a scurtat şi a lăsat să fie numaĭ de opt sĕptĕmânĭ (2).

Româniĭ din Ilişescĭ şi ceĭ din Stupca însă, şi cu deosebire ceĭ de prin satele, în carĭ se susţine că *Pascile Rocmanilor* pică a patra ḑi după Pascile nóstre, spun că *Postul cel mare* al' lor duréză nouĕ sĕptĕmânĭ după olaltă, şi că el se începe cu douĕ sĕptĕmânĭ înainte de al nostru (3).

Alţiĭ iarăşĭ spun că eĭ postesc tot anul (4), şi dacă n'ar vedé plutind pe apă găocĭ de ouĕ roşiĭ şi albe, carĭ se aruncă de către ceĭ-lalţĭ creştinĭ pe rîurĭ şi pârae în Sâmbăta Pascilor, atuncĭ eĭ nicĭ când n'ar serbà Pascile, pentru că în alt chip nicĭ odată nu sciŭ când pică Pascile (5).

(1) Cred. Rom. din Brăescĭ, com. de I. Pohóţă.

(2) Com. de V. Lucan;— Cred. Rom. din Mânăstirea Homoruluĭ, com. de G. Avram; şi a celor din Udescĭ, com. de Dar. Cosmiuc: «*Blajiniĭ* postesc opt sĕptĕmânĭ.»

(3) Dict. de V. Ungurean şi com. de G. Brătean.

(4) Cred. Rom. din Marginea, com. de Ştef. Bodnarescu;— a celor din Horodnicul-de-jos, com. de d-l P. Prelipcean: «Se ḑice că *Blajiniĭ*, cariĭ nu mănâncă nicĭ cât de frupt, sunt sfinţĭ. Şi numaĭ atuncia, când fac creştiniĭ rĕsărituluĭ Pascĭ, şi *ghiocile* ouĕlor celor întrebuinţate la facerea pascilor le aruncă pe o apă curgĕtóre ca să ajungă la aceĭ sfinţĭ› se înfruptă şi eĭ cu ceea-ce a rĕmas în ghióce.»

(5) Cred. Rom. din Comănescĭ, com. de Tit Georgian;— a celor din Boian, com. de d-l V. Turturean: «În Sâmbăta Pascilor, când se face *pască* şi *se bat* în brânză ouĕ, găocile acestora se pun într'o coşarcă şi se duc apoĭ de se tórnă în pârăŭ saŭ în altă apă curgĕtóre maĭ mare Găocile se mână de apă *în ţéra Rocmanilor* şi când ajung acolo, atuncĭ fac şi *Rocmaniĭ* Pascile, căcĭ abià atuncĭ sciŭ şi eĭ c'aŭ sosit Pascile»; — a celor din Sucéva şi din Fundul Moldoveĭ; — Veḑĭ şi *Românul literar*, No. cit.

Digitized by Google

Când ajung găocile de ouĕ în ţéra lor, sciŭ că ceĭ-lalţĭ creştinĭ aŭ serbat dejà Pascile, şi atuncĭ serbéză şi eĭ Pascile (1), abià atuncĭ se înfruptă cu ceea-ce a rĕmas pe găocile acestor ouĕ (2).

Drept aceea, voind Româncele de pretutindenĭ din Bucovina, ca *Rocmaniĭ* saŭ *Blajiniĭ* să scie când aŭ să serbeze Pascile şi să aibă şi eĭ măcar ciş-ce-và cu ce se înfruptà, îndatinéză în fie-care an a strînge tóte găocile ouĕlor, atât ale celor albe, carĭ le-aŭ întrebuinţat la prepararea diferitelor copturĭ saŭ prăjiturĭ şi mâncărĭ de Pascĭ, şi maĭ cu sémă ale celor ce se întrebuinţéză la pască, cât şi de la cele roşiĭ, carĭ prin nebăgare de sémă s'aŭ spart, a le păstrà într'un obiect anumit, precum: într'o covăţică, într'o sită, saŭ într'o coşarcă, iar în *Sâmbăta Pascilor* (3), şi anume după ce aŭ sfîrşit de copt tótă pasca precum şi cele-

(1) Cred. Rom. din Fundul Moldoveĭ, com. de Gavr. Gliga; — a celor din Comănescĭ, com. de T. Georgian; — a celor din Bréza, com. de N. Prelicĭ; — a celor din Tişeuţ, com. de T. Sologiuc; — şi a celor din Sucéva.

(2) Cred. Rom. din Ilişescĭ, dict de V. Ungurean; — a celor din Sf. Onufreiŭ, com. de Const. Ursachi şi Cas. Brébăn: «Ómeniĭ dic că *Rocmaniĭ* se înfruptă la Pascile lor numaĭ cu găocile ouĕlor, carĭ se strică în pască»; — «*Rocmaniĭ* numaĭ cu atâta se înfruptă, cât rĕmâne în acele găocĭ»; — a celor din Comănescĭ, com. de T. Georgian: «*Rocmaniĭ* n'aŭ cu ce se înfruptà, decât numaĭ cu albuşul ce a rĕmas în cojile de ouĕ»; — a celor din Stupca, com. de G. Brătean: «*Blajiniĭ* nu aŭ alta nimica pe la Pascĭ, decât găocile de ouĕ ce se duc pe apă.»

(3) O sémă de Românce îndatinéză a le aruncà în *Vineria mare* saŭ *Vineria patimilor*, cele maĭ multe însă numaĭ în *Sâmbăta Pascilor*.

«Româncele aŭ datină că în Sâmbăta Pascilor, după ce aŭ făcut pasca şi aŭ întrebuinţat ouĕle, strîng cojile acestora într'o covăţică saŭ într'o sită, şi le aruncă apoĭ pe o apă curgĕtóre, şi ajungênd acestea la Rocmanĭ, atuncĭ fac aceştia Pascile, căcĭ până atuncĭ nu sciŭ când sunt Pascile.»

«Este o superstiţiune şi datină la Românĭ, că în *Sâmbăta Pascilor* aruncă cojĭ de ouĕ roşiĭ pe apă şi acelea merg cu apa până ce ajung la *un popor mic* numit *Blajinĭ*, şi când ajung acestea acolo, scie şi acel popor că sunt Pascile.»

«Ca să mérgă la *Blajinĭ* semne de la Pascile nóstre, îndatinéză Româncele tot-deauna în *Sâmbăta Pascilor* de a aruncà cojile de oué, ce le-aŭ întrebuinţat spre facerea pascilor şi a cozonacilor, pe o apă curgĕtóre.»

Digitized by Google

lalte copturĭ, câte aŭ avut să le cócă, şi după ce aŭ strîns şi deriticat prin case, a le duce şi a le aruncà pe o apă curgĕtóre, adecă pe un rîŭ, pârăŭ saŭ pârăiaş, şi anume ca plutind pe apă să pótă merge până în *ţéra Rocmanilor* saŭ *Blajinilor* şi să le vestéscă că a sosit timpul ca să serbeze şi eĭ Pascile (1).

Despre femeea care nu strînge găocile de ouĕ la un loc şi nu le aruncă pe o apă curgĕtóre, se crede că face un păcat fórte mare (2).

Găocile, aruncate pe apele curgĕtóre, începênd a plutì şi a se duce pe apă în jos până ce daŭ în *Apa Sâmbeteĭ*, şi cu acésta ajung apoĭ în *ţéra Rocmanilor*, după spusa unora la o sĕptĕmână după Pascile nostru, adecă în *Dumineca Tomeĭ* (3), după a altora însă abià Marţĭ într'a treia sĕptĕmână după Pascĭ saŭ chiar şi maĭ târḑiŭ, şi anume pe la *Rusaliĭ* (4).

Iar după ce aŭ ajuns la dînşiĭ se fac iar întregĭ, cum aŭ fost dintru început, şi dintr'un oŭ se înfruptă douĕ-spreḑece suflete, şi atuncĭ sunt Pascile lor (5).

---

(1) Dat. şi cred. Rom. de pretutindenĭ din Bucovina, şi anume din tóte comunele, câte s'aŭ amintit până aicĭ şi s'or maĭ amintì în decursul acestuĭ studiŭ.

(2) Cred. Rom. din Sf. Onufreiŭ, com. de Const. Ursachi şi Cas. Brébăn. Veḑĭ şi *Românul literar*, No. cit.: «Cojile ouĕlor ce aŭ fost întrebuinţate de Pascĭ se aruncă pe pârăŭ şi cine n'o face acésta are mare păcat.»

(3) Cred. Rom. din Mânăstirea Homoruluĭ, com de G. Avram;—a celor din Băeşescĭ, com. de V. Lucan; — a celor din Comănescĭ, com. de T. Georgian: «Poporul crede că se află departe, pe nisce ţĕrmurĭ de apă, un fel de ómenĭ, numiţĭ *Blajinĭ*, şi ómeniĭ aceia nu ţin Pascile, până ce, tocmaĭ după o sĕptĕmână, merg de la noĭ pe valurile apelor cojĭ de la ouĕ roşiĭ şi alte semne şi rĕmăşiţe de ale Pascilor creştine, şi tocmaĭ atuncĭ sciŭ şi eĭ, că aŭ sosit Pascile şi la dînşiĭ, şi apoĭ încep şi eĭ a le serbà, şi aceste sĕrbătorĭ ale acelor ómenĭ se numesc *Pascile Blajinilor*»; — a celor din Băeşescĭ, com. de V. Lucan: «Găocile ouĕlor, cu carĭ s'aŭ uns pascile, se daŭ pe apă de merg, până ce în *Duminica Tomeĭ* ajung la *Blajinĭ*, şi atuncĭ serbéză şi eĭ Pascile.»

(4) Cred. Rom. din Ilişescĭ, dict. de V. Ungurean; — a celor din Bréza com. de N. Prelicĭ.

(5) Cred. Rom. din Mihalcea, veḑĭ *Românul literar* cit.: «Ouĕle, pe carĭ le aruncăm noĭ pe apă, ajung la Blajinĭ, după alţĭ Bucovinenĭ, Marţĭ în a treia sĕptĕmână după Pascĭ, după uniĭ merg patru sĕptĕmânĭ

Digitized by Google

Rocmanii, cum vĕd găocile de ouĕ plutind pe apă, bucuria lor. Şi fiind-că, după cum am amintit şi maĭ sus, eĭ nu trăesc la olaltă cu soţiile lor şi cu cele-lalte femeĭ, de aceea încep eĭ acuma a se adunà cu toţiĭ la un loc şi a serbà Pascile (1).

Insă fiind-că de la aruncarea găocilor pe apă şi până la ajungerea acestora în ţéra Rocmanilor trece, după cum am vĕdut maĭ sus, un timp maĭ îndelungat, de aceea şi *Rocmaniĭ* serbéză Pascile lor, carĭ se numesc în unele părţĭ ale Bucovineĭ *Pascile Rocmanilor* saŭ *Pascile Rochmanilor*, iar în altele *Pascile Blajinilor*, cu mult maĭ târdiŭ decât noĭ Româniĭ.

De aceea vine apoĭ că uniĭ Românĭ din Bucovina cred şi spun că *Pascile Rocmanilor*, respective *Pascile Blajinilor*, se serbéză a patra di, adecă Joĭ după Pascile nóstre (2), alţiĭ spun că ele se serbéză la o sĕptĕmână după Pascile nóstre, adecă în *Duminica Tomeĭ* (3) şi duréză până Marţĭ (4),

până acolo, şi tocmaĭ Mercurĭ după patru sĕptĕmânĭ ajung, şi iarăşĭ ajung la *Rusaliĭ*»; — Dim. Dan, *Credinţe pop. bucovinene*, publ. în *Gazeta Bucovineĭ*, an. IV, Cernăuţĭ 1894, No. 97: «Cojile de ouĕ întrebuinţate la Pascĭ se strîng şi apoĭ se daŭ pe apă curgĕtóre, credêndu-se că ele la 40 de dile ajung la *Rocmanĭ*, carĭ apoĭ trăesc dintr'însele»; — Cred. Rom. din Frătăuţul-noŭ, com. de Iul. Sidor: «*Rocmaniĭ*, carĭ ţin *stâlpiĭ pămîntuluĭ*, mănâncă câte doĭ-spre-dece dintr'un oŭ.»

(1) *Românul lit.*, loc. cit.: «Până acolo ele (găocile) se fac iară întregĭ, şi numaĭ cu acele ouĕ se înfruptă eĭ la Pascĭ, acolo nefiind nicĭ un fel de pasĕrĭ»; — Cred. Rom. din Boian, com. de d-l V. Turturean: «Uniĭ cred că ajungênd găocile la Rocmanĭ se prefac în ouĕ întregĭ, alţiĭ cred că eĭ postesc vecĭnic şi se înfruptă numaĭ cu cât rĕmâne în găocĭ»; — a celor din Ropcea, com. de Em. de Cuparencu: «După ce se aruncă cojile de ouĕ pe apă, se dice că atuncĭ aŭ Rocmaniĭ Pascile lor, când cojile cele stricate se adună iarăşĭ la olaltă şi formându-se ouĕ ajung pe apă până la *Rochmanĭ*, unde sunt eĭ. Iar aceştia, luând ouĕle cele formate din cojile stricate, serbéză cu ele Pascile»; — Idem: «Se dice că se află o ţéră, cine scie unde, în care locuesc *Blajiniĭ*, şi svîrlind noĭ cojile, pe apă, se duc tocmaĭ acolo la *Blajinĭ*. Blajiniĭ se bucură fórte de ele şi luându-le serbéză Pascile cu dînsele.»

(2) Credinţă comună în Bucovina.

(3) Cred. Rom. din Stupca, com. de G. Brătean.

(4) Cred. Rom. din Băeşescĭ, com. de d-l V. Lucan; — a celor din Bălăcéna, com. de V. Jemna; — a celor din Berchişescĭ, com. de G. Mihuţă: «*Pascile Blajinilor* pică în tot-deauna la o sĕptĕmână după Pascile nóstre.»

Digitized by Google

alţiĭ spun că se serbéză la două săptămânĭ după Pascile nóstre (1), şi iarăşĭ alţiĭ că s'ar serbà la treĭ saŭ chiar la patru săptămânĭ după ale nóstre, şi în acéstă săptămână din urmă tot-deauna într'o Mercurĭ (2).

Cea maĭ mare parte a Românilor din Bucovina însă e de părere că Rocmaniĭ îşĭ serbéză Pascile lor *Lunĭ după Duminica Tomeĭ* (3).

Ḑiua, în care cad *Pascile Rocmanilor*, fie aceea orĭ şi care ḑi ar fi, o ţin şi o serbéză şi Româniĭ noştri, şi maĭ cu sémă Românceele, sub acelaşĭ nume, adecă de *Pascile Rocmanilor* saŭ *Pascile Blajinilor.*

In acéstă ḑi, adecă în ḑiua de *Pascile Rocmanilor*, care se serbéză maĭ cu sémă pentru durere de picióre şi de mânĭ, precum şi pentru rodirea ţérinelor (4), es Româniĭ şi cu deosebire Româncele prin luncĭ şi dumbrăvĭ, în carĭ se află poenĭ erbóse, cu fel de fel de mâncărĭ şi băuturĭ, precum:

(1) Cred. Rom. din Bosancĭ, com. de M. Ivaniuc.

(2) Cred. Rom. din Sucéva şi a celor din Ilişescĭ, dict. de V. Ungurean: «*Blajiniĭ* ţin Pascile la două săptămânĭ după Pascile nóstre»; — a celor din Tereblecea, dict. de Paraschiţa Scripcariŭ, com. de P. Scripcariŭ: «*Pascile Rochmanilor* pică Mercuria din săptămâna a patra după Pascĭ. *Rochmaniĭ* sunt jumătatea de sus om, iar jumătatea de jos pesce, şi trăesc într'un pârâŭ; femeile şi fetele lor cântă fórte frumos, în cât răsună văile de cântecele lor melodióse. Eĭ se nutresc cu ceea-ce rămâne în găocile ouălor, pe carĭ le aruncă femeile, şi mănâncă 40 dintr'o găóce. De aceea femeile aruncă găocile ouălor, pe carĭ le sparg orĭ şi când, iar maĭ ales în ḑiua de *Pascile Rochmanilor*, în pârae saŭ în şanţurĭ, că apoĭ le duce apa până la *Rochmanĭ*, şi eĭ apoĭ se nutresc cu ele. *In Pascile Rochmanilor* nu se lucră, pentru că e cu primejdie.»

(3) Cred. Rom. din Sf. Onufreiŭ, com. de Const. Ursachi; — a celor din Comănescĭ, com. de Octav. Georgian; — a celor din Marginea, com. de Ştef. Bodnarescul; veḑĭ şi *Românul literar*, No. cit.; — a celor din Stroescĭ, com. de George Bârtoiŭ: «Se crede că departe unde-và sunt nisce ómenĭ, numiţĭ *Blajinĭ*, carĭ nu sciŭ când sunt Pascile. Cojile de ouă, date de femeĭ pe apă, merg până la dînşiĭ până Lunĭ la o săptămână după Pascĭ, şi pe acésta cunosc eĭ când sunt Pascile. De aceea serbéză eĭ Pascile la o săptămână după Pascile nóstre, şi anume *Lunĭ*.»

(4) Cred. Rom. din Fundul Moldoveĭ, com. de Gavr. Gliga; — a celor din Cândrenĭ, com. de L. Poenariŭ; — a celor din Rădăuţ, com. de d-l Or. Dlujanschi; şi a celor din Stupca, com. de G. Brătean: «*Pascile Blajinilor* se serbéză Joĭ după Pascĭ de către femeĭ de aceea, fiind-că unele dintre dînsele cugetă că se face ródă maĭ bună în ţérină.»

Digitized by Google

pască, ouĕ roşiĭ, mieĭ friptĭ, slănină, rachiŭ fiert cu miere şi vin.

În luncile saŭ dumbrăvile, în carĭ es, petrec apoĭ tótă ḑiua aceea mâncând, bênd şi veselindu-se (1).

Unele femeĭ, carĭ sunt maĭ avute, şi cu deosebire cele de pe la oraşe, ieaŭ şi lăutarĭ cu dînsele, carĭ le cântă, ca serbătórea acésta să fie cu atâta maĭ plăcută şi ele maĭ vesele (2).

Ce se atinge de fărîmăturile de mâncărĭ ce cad şi rachiul saŭ vinul, care se varsă la acéstă ocasiune în érbă, se crede că nu sunt perdute, ci ceĭ omorîţĭ de hoţĭ, ceĭ împuşcaţĭ, ceĭ spânzuraţĭ, precum şi ceĭ înecaţĭ, mănâncă şi beaŭ dintr'însele şi se înfruptă şi eĭ măcar cu atâta. Decĭ cu cât maĭ multe fărîmăturĭ cad şi cu cât maĭ multe picuşurĭ se varsă, cu atâta e maĭ bine şi maĭ plăcut la Dumneḑeŭ (3).

Românii din Boian şi ceĭ din Pătrăuţul Suceveĭ serbéză *Pascile Rocmanilor* tot-deauna Mercurĭ într'a patra sĕptĕmână după Pascile nóstre, fiind-că, după credinţa lor, în acéstă ḑi serbéză şi Rocmaniĭ Pascile lor. Însă în aceste douĕ comune, Pascile Rocmanilor nu se serbéză, ca în comunele maĭ sus amintite, prin luncĭ şi dumbrăvĭ, saŭ prin ţinterime, cum se serbéză une-orĭ de către Româncele din Sucéva, ci ele se serbéză numaĭ în casă şi numaĭ de către femeĭ, carĭ se visitéză una pe alta. Saŭ dacă, din întîmplare, se află şi vre-un fel de bĕutură în casă, cinstesc câte un pahar împreună întru amintirea *fericiţilor Blajinĭ*. Ce se atinge însă de bărbaţĭ, aceştia nu serbéză şi lucréză pe afară şi la câmp (4).

Tot aşà face partea cea maĭ mare a bărbaţilor şi prin cele-lalte comune de la ţéră.

Acestea sunt tóte credinţele şi datinele Românilor din *Bucovina*, câte le-am putut eŭ adunà până acuma despre *Rocmanĭ* saŭ *Blajinĭ* şi despre Pascile lor.

Însă *Rocmaniĭ* saŭ *Blajiniĭ* şi Pascile lor sunt cunoscute nu numaĭ Românilor din *Bucovina,* ci şi celor din *Moldova*

---

(1) Dat. Rom. din Comănescĭ, com. de Oct. Georgian;—a celor din Sucéva, Siret şi Rădăuţ, com. de Alex. al Preoteseĭ şi Or. Dlujanschi.

(2) Com. de d-l Or. Dlujanschi.

(3) Cred. Rom. din Sucéva, com. de Alex. al Preoteseĭ.

(4) Com. de d-l V. Turturean.

Digitized by Google

şi *Basarabia.* Ba ele se amintesc şi de către Românii din *Maramureş*, precum şi de către cei din fostul district al Năsăudului în *Transilvania*. Un semn că ele sunt cunoscute şi acestora.

Să vedem deci mai întâiŭ ce cred şi istorisesc Românii din *Moldova* despre acest popor şi despre Pascile sale?

«*Blajinii* — scrie d-l M. Lupescu — sunt un soiŭ de ómeni, carii trăiesc pe lângă *apa Sâmbetei* la marginea pămîntului, ascunşi de lumea nóstră, ascunşi de mincinósa viéţă ce o ducem noi. Cum vor fi ei: înalţi ori mici, proşti ori cuminţi, deştepţi ori nu, nu se scie, se spune numai că-s ómeni supuşi, ascultători, plecaţi întru Domnul, religioşi şi buni la inimă. De le-ai ḑice ori ce, nu se supĕră. Ei postesc mult. Nu sciŭ când sunt Pascile, decât numai dacă vĕd coji de ouĕ, lucru ce face pe gospodinele romănce ca, la Pasci, cojile de ouĕ să le asvîrle pe ape curgĕtóre. Când ei vĕd cojile sciŭ că creştinii aŭ avut Pascile şi încep a-l serbà şi ei; de sigur că în credinţa lor sunt buni creştini.

«*Pascile Blajinilor* cad tot-deauna Luni după *Duminica Tomei.* Acéstă ḑi, sĕrbătorită de Blajini ca Pasci, Româncele o serbéză postind.»

Iar într'o notă subliniară, în care explică însemnarea cuvîntului «*blăjin,*» ḑice că acesta însemnéză: supus, ascultător, bun la inimă, căruia nu-i place a se pune rĕŭ cu nimeni (1).

Iar El. Sevastos scrie următórele:

«Când femeile strică ouĕle pentru pască şi cozonaci, cojile le aruncă pe pârăŭ, care le duce spre *ţéra Blajinilor*, unde ajung de-abià a doua ḑi după *Duminica Tomei*, şi de-abià atunci află şi *Blajinii* c'aŭ venit Pascile, şi fac şi ei pască, cozonaci şi ouĕ roşii şi serbéză Pascile. Şi de n'ar da femeile cojile de ouĕ pe pârăŭ, *Blajinii* n'ar mai avé în veci Pasci, că n'ar avé alt-fel de unde află.

---

(1) *Şeḑĕtórea*, an. II, Fălticeni 1893, p. 28 şi 29; — Idem, *Superstiţii*, publ. în *Şeḑĕtórea*, an. I, Fălticeni 1892, p. 128: «Cojile de ouĕ, cu cari se fac pascile, să le dai pe vale (pe apă), ca să se ducă să deà de scire şi *Blajinilor* că sosesc Pascile.—*Blăjinii* se crede că sunt nisce ómeni buni şi drepţi.»

Digitized by Google

«Fanarii ḑic ḑileĭ acesteia: *Pascile Blajinilor.*

«*Blajinii* aceştia-s un ném tare bun de ómenĭ. Înstrĕinaţĭ cu totul de cele-lalte popóre, nu fac stricăciunĭ nimĕruia şi nimenĭ nu-ĭ supĕră nicĭ pe eĭ.

«Şi chiar între aĭ lor, femeile staŭ de-o parte şi bărbaţiĭ de alta, neîntâlnindu-se decât o singură dată pe an, când părinţiĭ îşĭ însóră copiiĭ. Pe fete le cresc femeile, iar pe băeţĭ bărbaţiĭ, luându-ĭ de la mamele lor din dată ce aŭ început a umblà şi a mâncà singurĭ.» (1)

In fine d-na El. Voronca, atât cu privire la credinţele Românilor din *Moldova*, cât şi ale celor din *Basarabia*, scrie precum urméză:

«Cojile ouĕlor, ce aŭ fost întrebuinţate de Pascĭ, se aruncă pe pârăŭ, şi cine n'o face acésta, are mare păcat. De pe pârăŭ, merg tot în jos până ce ajung peste mărĭ la *Blăjinĭ*, aşà le ḑic în *Moldova*, iar în *Bucovina* le ḑic *Rohmanĭ*. Aceştia în depărtarea lor de lume nu sciŭ când sunt Pascile; tocmaĭ când vĕd găocile nóstre, carĭ ajung la dînşiĭ, atuncĭ ieaŭ sciinţă despre acésta, şi numaĭ cu atâta se înfruptă cu cât a rĕmas în găóce...

«In *Moldova* şi în *Basarabia* se ḑice că *Pascile Blajinilor* sunt Lunĭ după Duminica Tomeĭ.

«Acéstă ḑi în *Basarabia* se serbéză cu pietate de popor în amintirea *Blăjinilor;* iar în *Moldova* în aceste Lunĭ, bunicele nóstre adunaŭ tóte ouĕle rĕmase de la Pascĭ şi mergênd în grădină saŭ în ogradă, le dădeaŭ de pomană dându-le de-a dura pe érbă verde, de unde trebuiaŭ să le ieà copiiĭ saŭ şi femeile, cărora eraŭ date. Acésta se făceà pentru *Blăjinĭ*, căcĭ, săraciĭ, atâta-ĭ al lor!» (2)

Ce se atinge de credinţa Românilor din *Maramureş* despre Rocmanĭ, d-l Tit Budu, vicarul acesteĭ ţĕrĭ, scrie umătórele:

«Cu acéstă ocasiune aşĭ întrebà pe aceia, carĭ se ocupă cu datinele poporale, să binevoiéscă a ne da desluşire: ce sunt aşà numitele *Pascile Răgmanilor?*

«De multe orĭ m'a întrebat poporul, când vor fi *Pascile Răgmanilor*, şi nu am sciut să-ĭ daŭ rĕspuns.

(1) *Gazeta Săténuluĭ*, an. VIII, R Sărat 1891, p. 151.
(2) *Românul literar*, No. cit.

Digitized by Google

«Poporul ḑice că acele Pascĭ sunt după Pascile nóstre şi până la Înălţare.

«Ce însémnă şi când se ţin acele Pascĭ până acuma încă n'am putut aflà. Aşĭ fi mulţumitor aceluia care m'ar deşteptà.» (1)

Iar G. Burcutean, stud. gimn., tot despre credinţa şi datina acestor Românĭ, mĭ-a scris:

«Româncele din *Maramureş* împiestresc ouĕ pe la Pascĭ de aceea, creḑênd că dacă asvîrlă cojile în apă merg până la *Rogmanĭ*, un fel de creştinĭ carĭ, dacă le află, abià atuncĭ sciŭ că sunt Pascile şi le ţin.»

In fine d-l G. Coşbuc scrie cu privire la Româniĭ din distr. Năsăuduluĭ în *Transilvania*, următórea *legendă* despre Rocmanĭ şi Pascile acestora:

«Pe dinaintea locaşuluĭ *Sâmbeteĭ* trece un rîŭ, şi rîul acela e *apa Sâmbeteĭ*. Iar pe lângă rîŭ trăesc *Rugmaniĭ*, carĭ sunt ómenĭ ca noĭ Româniĭ, dar micĭ de făptură şi puţinteĭ la minte. Şi sunt şi eĭ creştinĭ, dar n'aŭ învĕţătură creştinéscă de la Christos, ca noĭ, ci de la fiul oiĭ, cum avem noĭ de la fiul Marieĭ.

«Şi cred şi eĭ în Christos şi ţin Pascile şi Crăciunul, dar precum sunt aşà despărţiţĭ de lume, nu sciŭ nicĭ când e Crăciunul nicĭ când sunt Pascile. Şi numaĭ noĭ ceĭ de aicĭ le dăm de veste, când aŭ să ţie *Rugmaniĭ* sĕrbătorĭ. Că la Crăciun asvîrlim cojĭ de nucĭ pe rîurĭ, ca să le ducă rîurile până în apa Sâmbeteĭ, şi să scie *Rugmanii* că la noĭ e Crăciunul şi să-l ţie şi eĭ. Şi tot aşà sciŭ eĭ că la noĭ sunt Pascile, după cojile de ouĕ roşiĭ, pe carĭ le asvîrlim noĭ în rîurĭ ca să méргă la eĭ.

«Şi ci-că apa asta a Sâmbeteĭ ocolesce de treĭ orĭ pămîntul, ca un şérpe făcut de treĭ orĭ colac. Iar în urmă se bagă în pămînt şi merge până în *Iad* şi duce acolo sufletele păcătoşilor. Aşà e scris, ca sufletele păcătoşilor să se adune pe faţa apelor, iar apele să le ducă spre *apa Sâmbeteĭ*. Şi de aceea e bine să facĭ cruce şi să sufli peste apa din rîurĭ, când te scalḑĭ, şi să sufli peste apa din doniţă şi să verşĭ puţin din ea, până nu beĭ, ca să fugă şi să se scurgă sufletele păcătoşilor, carĭ s'aŭ adunat pe faţa apeĭ.» (2)

(1) *Revista critică-literară,* an. II, Iaşĭ 1894, p. 407.

(2) *Albina,* revistă enciclopedică populară, an. I, Bucurescĭ 1897, p. 675.

Digitized by Google

In cele-lalte țĕrĭ locuite de Românĭ, precum: în Ungaria, Banat, Muntenia și restul Transilvaniei, credința despre *Rocmanĭ* saŭ *Blajinĭ* și despre Pascile lor nu e de fel cunoscută.

Cel puțin eŭ, de când mĕ ocup cu adunarea și studiarea literaturiĭ poporane române, n'am audit nicĭ odată de la nimenĭ, nicĭ n'am cetit nicăirĭ că ar fi existând unde-vă în aceste țĕrĭ o asemenea credință.

E decĭ dar maĭ mult decât sigur, că credința și datinele amintite maĭ sus sunt cunoscute numaĭ Românilor din partea nord-ostică a Transilvaniei, Maramureș, Bucovina, și celor din Basarabia și Moldova nordică. Iar Româniĭ din cele-lalte țĕrĭ n'aŭ nicĭ o cunoscință despre dînsele.

In *Bucovina* însă credința în existența *Rocmanilor* și datina de a serbà Pascile acestora se află nu numaĭ la Românĭ, ci și la *Rutenĭ* și *Huțanĭ*, cu acea deosebire numaĭ că poporul din cestiune e numit de către ceĭ din urmă numaĭ *Rachmanĭ*, nicĭ când însă și *Blajinĭ*, iar Pascile lor *Rachmanskij welyk-den*=Pascile Rachmanilor.

Iată ce scrie în privința acésta L. A. Staufe Simiginovicz:

«Românĭ orĭ Rutenĭ, tot una-ĭ! amândouĕ semințiile acestea istorisesc despre poporul *Rachmanilor*, carĭ locuesc la *gura rîurilor bucovinene*. Rachmaniĭ sunt de un caracter nobil și exceléză prin tóte virtuțile. În rangul ființelor staŭ eĭ între deĭ și ómenĭ. Cu tóte acestea nu sciŭ nicĭ odată acurat când aŭ să serbeze Pascile; acésta e negreșit un mare neajuns, și acésta li se întîmplă lor în fie-care an numaĭ de aceea, pentru că locuesc între păgânĭ. Totușĭ, ca să aibă sciință despre calendarul creștin, fie-care țĕrancă română saŭ rutĕnă adună găocile acelor ouĕ, carĭ le-aŭ întrebuințat la mâncările și copturile de Pascĭ, și le aruncă în părăŭ. De aceea pe timpul Pascilor, fie-care apă curgĕtóre din Bucovina e maĭ tótă acoperită cu găocĭ de ouĕ (1). Părăul duce însciințarea acésta rîureluluĭ, rîurelul rîuluĭ celuĭ mare și la

(1) Maĭ e încă și o a doua causă. La acéstă ocasiune își aduce fie-care aminte și de ceĭ ce s'aŭ înecat în ape. Sufletelor acelora, carĭ rĕmân credinciόse apelor și viețuesc într'însele, li se aduce asemenea aminte despre Pascĭ.

Digitized by Google

gura acestuia primesc Rachmaniĭ vestea dorită. Aceştia se grăbesc apoĭ şi se pregătesc din rěsputerĭ aşà, că sunt în stare în Mercuria a patra după Pascĭ a aranjà Pascile lor. In onórea lor însă pretutindenĭ în Bucovina se serbéză asemenea a patra Mercurĭ după Pascĭ. Cine nu iea parte la serbarea acésta, pe acela îl ajunge mânia ceruluĭ. Căcĭ cum a fost, nu maĭ departe decât în anul trecut?.. Un ţĕran din Petricénca nu voì să ţie sĕrbătórea acésta şi declară, că existenţa Rachmanilor a iscodit-o numaĭ un cap sec, ca să maĭ muţéscă pe ómeniĭ ceĭ nebunĭ. Óre n'ar fi drept şi cu cale şi bine-meritat, ca tótă lumea să rîdă de închipuirea ţĕranilor?.. Însă abià a rostit omul cuvîntul şi deauna a şi trăsnit pe un fînaţ. Iar câte-và minute după aceea aduseră nisce ciobanĭ în cea maĭ mare plóie pe o femee lovită de fulger. Erà femeia hulitoruluĭ, şi fulgerul pedépsa luĭ Dumneḑeŭ (1).

În aceste şire, după cum prea lesne se póte fie-care încredinţà, e vorba nu numaĭ despre credinţa şi datina Rutenilor, ci şi a Românilor.

Numaĭ despre *Rutenĭ* însă aflăm următórele:

«Găocile acelor ouĕ, carĭ s'aŭ întrebuinţat la cócerea pasceĭ, se aruncă în Vineria patimilor şi în Sâmbăta Pascilor pe părae şi rîurĭ. La gura acestor rîurĭ locuesc adecă *Rachmaniĭ*, carĭ sunt jumătate om şi jumătate pesçe. Până ce ajung găocile ouĕlor în ţéra acestor Rachmanĭ, se prefac iarăşĭ în ouĕ depline; cu fie-care oŭ însă se împărţesc doĭspre-ḑece Rachmanĭ şi cu tóte acestea eĭ aŭ de ajuns. Insă când aŭ ajuns ouĕle în ţéra Rachmanilor şi s'a mâncat din tr'însele, atuncĭ serbéză şi Ruteniĭ, carĭ aŭ dăruit aceste ouĕ, iarăşĭ o sĕrbătóre. Acésta se numesce *Rachmanskij welykden* = Pascile Rachmanilor, şi cade tot-deauna Mercurĭ, a patra sĕptĕmână după Pascĭ.» (2)

In fine despre credinţa *Huţanilor* saŭ *Huţulilor* din Bucovina asupra acestuĭ popor aflăm următórele:

«Douĕ-ḑecĭ şi cincĭ de ḑile după Duminica Pascilor, aşà

---

(1) *Volkssagen aus der Bukowina.* Czernowitz 1885, p. 95.

(2) R. Fr. Kaindl und Alex. Manastyrski, *Die Rutenen in der Bukowina*, II Th. Czernowitz 1890, p. 20—21.

Digitized by Google

dar tot-deauna Mercurĭ în sěptěmâna a patra după Pascĭ, se serbéză *Pascile Rachmanilor* = Rachmanski welekdyn. Rachmaniĭ locuesc departe în jos la gura rîurilor şi sunt prin virtuţile lor un model pentru ómenĭ. Lor le trimit Huţaniĭ pe părae şi rîurĭ găocile ouělor sfinţite, pentru că oul n'ar ajunge la Rachmanĭ, găócea însă ajunge acolo. După părerea altora, *Rachmaniĭ* sunt *titirezĭ* (piticĭ), carĭ locuesc pe depărtatul ţěrm al măriĭ, şi carĭ sunt aşà de micĭ, că doĭ-spre-ḑece inşĭ din dînşiĭ ar puté să îmblătéscă într'un cuptor. Aceia însă nu sciură când aŭ să serbeze Pascile. Decĭ hotărîră ómeniĭ ca să-ĭ însciinţeze despre acésta. De aceea se aruncă găocile ouělor, carĭ serviră la prepararea mâncărilor de Pascĭ, pe părae şi rîurĭ, ca acestea să le deà titirezilor de scire. Decĭ ajungênd găocile la dînşiĭ, Rachmaniĭ serbéză Pascile. De atuncĭ în cóce se serbéză acestea în toţĭ aniĭ, şi dimpreună cu titireziĭ le serbéză şi ómeniĭ. In ḑiua de Pascile Rachmanilor se ţine în Kuty un târg (iarmaroc) mare, care pórtă în genere numele de *Iarmarocul Rachmanilor* = Rachmanski jermarok.» (1)

Acestea sunt tóte credinţele şi datinele Rutenilor şi ale Huţanilor din Bucovina despre Rocmanĭ şi despre Pascile acestora, câte mi-s mie cunoscute până în momentul când scriŭ aceste şire.

Aseměnând acuma credinţele şi datinele Rutenilor şi ale Huţanilor, din citatele reproduse, cu credinţele şi datinele Românilor descrise maĭ sus, orĭ şi cine se póte lesne încredinţà că ele consună fórte mult între sine.

Singura deosebire maĭ esenţială, ce există între dînsele, e aceea că, pe când uniĭ Românĭ numesc poporul, despre care ne e vorba, *Rocmanĭ*, *Rochmanĭ*, *Răgmanĭ*, *Rogmanĭ* şi *Rugmanĭ*, iară alţiĭ *Blajinĭ*, pe atuncĭ atât Ruteniĭ cât şi Huţaniĭ îl numesc constant *Rachmanĭ*.

Se nasce acuma întrebarea: cine de la cine a împrumutat aceste credinţe şi datine? Româniĭ de la Rutenĭ saŭ Huţanĭ, orĭ Ruteniĭ şi Huţaniĭ de la Românĭ?

Inainte de a rěspunde la acéstă întrebare, să amintim maĭ

(1) Dr. R. Fr. Kaindl, *Huzulen. Ihr Leben, ihre Sitten und ihre Volksüberlieferung.* Wien 1894, p. 76 şi 78.

Digitized by Google

întâiŭ o împrejurare, care, după părerea nóstră, nu trebue trecută cu vederea.

Am vĕḑut maĭ sus că Românii numesc poporul din cestiune *Rocmanĭ*, *Rochmanĭ*, *Rogmanĭ Răgmanĭ*, *Rugmanĭ* şi *Blajinĭ*.

Rocmanĭ şi *Rochmanĭ* însă se numesce poporul acesta maĭ cu sémă de către aceĭ Românĭ, carĭ locuesc în partea nordică şi nord-vestică a Bucovineĭ, adecă în părţile mărginaşe cu Ruteniĭ şi Huţaniĭ, pe când ceĭ ce locuesc în sate mixte, adecă parte române şi parte rutene, îĭ numesc schimbător, când *Rocmanĭ* saŭ *Rochmanĭ*, când *Blajinĭ*, iar ceĭ ce locuesc în partea despre amiaḑĭ a Bucovineĭ, adecă în satele curat românescĭ, precum şi de către Româniĭ din Basarabia şi Moldova nordică se numesc *Blajinĭ*.

Stând astfel lucrul şi fiind amândouĕ numirile, carĭ se daŭ poporuluĭ, despre care ni-ĭ vorba, de origine streină, şi maĭ ales cel din urmă, care e incontestabil de origine slavă, lesne s'ar puté presupune că Româniĭ aŭ adoptat cultul Rocmanilor de la Rutenĭ saŭ de la Huţanĭ.

Contra acesteĭ presupunerĭ însă se opune împrejurarea, că numirea «*Blajinĭ*», întrebuinţată de partea cea maĭ mare a Românilor, măcar că vine de la cuv. slv. *Blaženŭ* = fericit saŭ *Blažinŭ* = bun, blând, ascultător, nu e de fel cunoscută Rutenilor nicĭ Huţanilor, iar numirea *Rachman*, întrebuinţată de dînşiĭ, e şi limbiĭ lor streină ca şi celeĭ românescĭ.

După părerea luĭ Hanusch, numirea *Rachman*, care e usitată la Rutenĭ şi Huţanĭ, ar fi o schimosire a numeluĭ *Brachman* saŭ *Braman*.

Iată ce scrie el în privinţa acésta:

«Găocile ouĕlor roşiĭ se aruncă într'o sémă de comune din Galiţia încă şi astăḑĭ în rîŭ, creḑêndu-se că abià atuncĭ, când ajung aceste găocĭ de ouĕ în *ţéra Rachmanilor*, ţin eĭ sĕrbătórea lor. Cine sunt *Rachmaniĭ* aceştia, nimenia nu scie s'o spună (póte că e o schimosire a numeluĭ *Brachmanĭ*, *Bramanĭ*).» (1)

(1) Dr. Ign. Joh. Hanusch, *Die Wissenschaft des slawischen Mythus im weitesten, des altpreussisch-lithauschen Mythus mitumfassenden Sinne.* Lemberg 1842, p. 197.

Digitized by Google

Iar Kaindl scrie:

«Tradiţiunea îĭ străpune pe *Rachmanĭ* departe spre Sud-Est; decĭ de acolo trebue să se tragă şi cultul lor. Amicul meŭ Dr. W. Hein mĕ face atent că *Rachmân* însemnéză în limba arabică «*îndurat,*» ceea-ce consună cu descrierea din tradiţiunĭ a fiinţeĭ Rachmanilor. De alminterea sunt eĭ rĕspândiţĭ nu numaĭ la Huţanĭ, ci şi la Ruteniĭ din Galiţia şi ceĭ din Bucovina, şi la Româniĭ din ţéra din urmă.» (1)

Din aceste douĕ citate resultă fórte resvedit, că cultul Rachmanilor nu e nicĭ de cum o moştenire străbună a Rutenilor. Prin urmare e fórte probabil, că eĭ aŭ adoptat acest cult de la Românĭ, ca de la uniĭ ce locuesc spre Sud-Ost de la dînşiĭ saŭ, ce este încă şi maĭ probabil, póte că cultul Rocmanilor a fost adus de către Huţanĭ, când aŭ venit aceştia de s'aŭ aşezat în munţiĭ despre Nord-Vest aĭ Bucovineĭ şi în ceĭ mărginaşĭ din Galiţia şi de la dînşiĭ l-aŭ adoptat apoĭ atât Româniĭ cât şi Ruteniĭ.

În presupunerea din urmă ne întăresce întru cât-va şi împrejurarea, că cultul Rochmanilor e cunoscut, după cum am vĕḑut şi maĭ sus, numaĭ-Românilor din partea nord-ostică a Transilvanieĭ, celor din Maramureş şi Bucovina, şi celor din Basarabia şi Moldova nordică, adecă celor ce se află în nemijlocita apropiere a Huţanilor, pe când celor-alţĭ Românĭ şi, cu deosebire celor ce locuesc în Basarabia şi Moldova de jos, precum şi celor din Muntenia, Banat, Ungaria şi partea vestică a Transilvanieĭ, după cât sciŭ eŭ până acuma şi după cum am arătat şi maĭ sus, nu le e de fel cunoscut.

Dar să lăsăm de-o cam dată cestiunea acésta la o parte şi să vedem cine-s, saŭ maĭ bine ḑis cine anume aŭ fost *Rocmaniĭ* saŭ *Blajiniĭ?* (2)

Hanusch, după cum am vĕḑut maĭ sus, presupune că numirea lor ar fi o schimosire a numeluĭ *Brachman*, *Braman*.

Fost-aŭ eĭ un popor real saŭ mitic?

---

(1) *Die Huzulen*, p. 76, nota 2.

(2) Se ḑice că *Rocmaniĭ* aŭ fost odinióră un popor, care acuma póte că nu maĭ este. Noĭ îndatinăm, maĭ ales la Pascĭ, după ce batem ouĕ în pască, a aruncă cojile de ouĕ pe apă. După ce aruncăm cojile pe apă, se ḑice că atuncĭ să aibă şi Rocmaniĭ Pascile lor, când vor ajunge cojile la dînşiĭ.» Cred. Rom. din Ropcea, com. de Em. de Cuparencu.

Digitized by Google

Kaindl însă ḑice că presupunerea acésta nu e admisibilă. (1)

Iar d-na Voronca scrie:

«*Blajinii* saŭ *Rocmanii* se cred a fi un popor din cele emigratóre, ce aŭ trecut peste poporul nostru şi care prin bunătatea şi blândeţea lor li s'aŭ făcut simpatic. Însă de óre-ce poporul spune că locuinţa lor e peste mare, e maĭ posibil că *Blajinii* să fie un popor, pe care aĭ noştri l-aŭ trecut în emigrarea lor încóce, orĭ că l-aŭ avut ca vecin saŭ frate şi l-aŭ lăsat acolo peste mare, de unde aĭ noştri aŭ venit, de nu cum-và vom fi avênd şi acuma rĕmăşiţa unor miturĭ vechĭ.»

Iar ce-và maĭ departe, şi anume după ce ne împărtăşesce credinţa Românilor din Mihalcea, care ĭ-a fost comunicată de ţĕranul Pintelie Lăpuşneanu, că adecă «*Rocmanii* trăesc fórte departe, peste mare, tocmaĭ acolo de unde-s Jidaniĭ, dar maĭ încóce de eĭ» — d-na Voronca se exprimă ast-fel:

«Póte tocmaĭ aicĭ să fie adevĕrul.

«*Rocmanii* să fie Romanĭ din Asia, maĭ încóce de unde staŭ Jidaniĭ, coloniştĭ înainte de a fi primit creştinismul, căcĭ la eĭ nu sunt ouĕ — saŭ Romanĭ «de pest mare» de la Roma, îmbinată fiind ideia cu creştinismul, deşi el destinge destul de clar naţionalitatea de religie, spuind că *Rocmanii* sunt maĭ bunĭ Românĭ chiar decât ceĭ din Moldova.

«Dar *Romanii* nu eraŭ blajinĭ?!»

Tot presupunerĭ peste presupunerĭ şi nimic positiv!

Decĭ, neavênd plăcere de a maĭ prelungì şi eŭ şirul presupunerilor acestora prin o nouă presupunere proprie, mĕ opresc aicĭ, sperând că istoriciĭ şi filologiĭ noştri îşĭ vor da în scurt timp tótă silinţa ca să studieze maĭ de aprópe şi să descósă cât maĭ de grabă: cine aŭ fost *Rocmanii* saŭ *Blajinii*, despre carĭ am vorbit eŭ în acest capitol, şi de la cine aŭ adoptat Româniĭ cultul lor?

---

(1) *Die Rutenen in der Bukowina*, II. Th., p. 21. Nota 1: «Eine genügende Erklärung des Mythus des Rachmanen ist noch nicht gefunden. Die Vermutung von Hanusch (Rachmanen, Brachmanen, Bramanen) ist sicher nicht haltbar.»

Digitized by Google

VII.

MĂTCĂLĂUL.

Mătcălăul, după credinţa Românilor din *Banat*, e o fiinţă parte omenéscă şi parte îngeréscă, un june frumos şi nemuritor, care umblă în lume ca şi *Sântóderiĭ* şi *Rusalele*, dar pre carele ómeniĭ nu-l pot vedé, din causă că lumea s'a spurcat cu sudalme şi fără-de-legĭ. *Mătcălăul* e frate maĭ mic cu *Pascile*.

Sub *Mătcălăŭ*, numit şi *Pascile micĭ* (1), se înţelege şi o serbătóre, care se ţine de către uniĭ Lunĭ după Pascĭ (2), de către alţiĭ Marţĭ după Pascĭ (3), iar de către ceĭ maĭ mulţĭ inşĭ Lunĭ (4) şi Marţĭ după Duminica Tomeĭ (5).

În acéstă ḑi, bărbaţiĭ nu lucréză nimic la câmp, pentru că Mătcălăul *vioréză* (6) bucatele semĕnate şi se aduce trăsnet. Tot din acéstă causă nu lucréză nicĭ femeile nimic în casă, anume: nu torc, nu ţes, nu cos în ḑiua acésta (7).

Pentru feciorĭ şi fete însă *Mătcălăul* este nu numaĭ o ḑi

(1) Com. de d-l Ios. Olariŭ, învĕţător pensionat în Maidan.

(2) Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an. 1883: «18 April. (Lunĭ). *Mătcălăŭ.* Acesta se serbéză în multe locurĭ în Lunia Pascilor, dar maĭ lăţită este serbarea luĭ Lunĭ după Duminica Tomeĭ».

(3) Idem, de eadem: «19 April. (Marţi). In unele locurĭ se serbéză Marţĭ după Pascĭ *Mătcălăul;* maĭ lăţită este însă serbarea Mătcălăuluĭ în Lunia după Duminica Tomeĭ.»

(4) Idem, de eadem: «25 April. (Lunĭ). *Mătcălăŭ* (Lunia morţilor). Acésta cade tot-deauna Lunĭ după Duminica Tomeĭ.»

(5) Com. de d-l Ios. Olariŭ; — com. de d-l Valentin Dioniŭ, învĕţător în Secaşiŭ lângă Oraviţa: «*Mătcălăul* se serbéză pe aicĭ Marţĭ după Duminica Tomeĭ;» — Dr. At. M. Marienescu, *Mătcălăul* saŭ *înfărtăţia şi însurăţia*, publ. în *Familia*, an. XXX, Oradea-mare 1894, p. 126: «*Mătcălăul* e o sĕrbătóre poporală românéscă, care se ţine Marţĭ după Duminica Tomeĭ;» — şi maĭ departe: «... la Const. Ungurean, ḑiua sĕrbătoriĭ se pune pe a opta ḑi după Pascĭ, la toţĭ ceĭ-lalţĭ e Marţĭ după Duminica Tomeĭ;» — Aurel Iana, *Din credinţele poporuluĭ român din Maidan de lângă Oraviţa*, publ. în *Familia*, an. XXVI, Oradea-mare 1890, p. 6.

(6) Probabil că verbul acesta vine de la *vihor, vifor*.

(7) Dr. At. M. Marienescu, *Mătcălăul*, publ. în ḑiar cit., p. 127;—com. de d-l Valentin Dioniŭ: «*Mătcălăul* se observă cu deosebire din partea femeilor, căcĭ cine lucréză atuncĭ va fi trăsnit.»

Digitized by Google

de serbare, ci tot-odată şi o ḑi de *înfărtăţie* şi *însurăţie*.

În ḑiua de Mătcălăŭ adecă, pretutindenĭ în Banat este datină de a se adunà maĭ multe fete la un loc şi a se *mătcuţà* adecă a se prinde *mătcuţe, vĕruice*, surorĭ (1), a se *însurăţì* (2), după cum se *înfărtăţesc* fecioriĭ, adecă după cum se prind aceştia *fărtaţĭ* saŭ *fraţĭ de cruce*.

Precum la prinderea feciorilor ca fraţĭ de cruce, aşà şi la *mătcuţarea* fetelor, se pun 3, 5, 7, saŭ şi maĭ multe persóne, cu acea deosebire numaĭ că între fraţiĭ de cruce se ieaŭ şi femeĭ, pe când la mătcuţarea fetelor se ieaŭ numaĭ fete.

Insurăţirea saŭ *mătcuţarea* fetelor se face de comun numaĭ la *Mătcălăŭ*, pe când feciorii *mănâncă cruce*, adecă se *înfrăţesc*, nu numaĭ în acéstă ḑi, ci în orĭ şi care altă sĕrbătóre de peste an.

Maĭ departe e de observat şi aceea că între ceremonialul înfrăţiriĭ feciorilor şi între ceremonialul însurăţiriĭ saŭ mătcuţăriĭ fetelor e puţină deosebire.

În şirele ce urméză noĭ vom vorbì maĭ întâiŭ despre *însurăţirea* saŭ *mătcuţarea* fetelor, şi apoĭ despre *înfărtăţirea* saŭ *înfărtăţia* feciorilor.

Cum s'a făcut înţelegerea pentru mătcuţare, îndată se şi pregătesce o turtă din făină de grâŭ curat. Iar făina pentru turta acésta se cerne şi se plămădesce de regulă de către o *muere ertată* saŭ de o *fată curată*.

După acésta tóte persónele învitate la mătcuţare se pun împrejurul mesiĭ şi dacă unul dintre fraţĭ scie să facă crucea, despre care ne va fi îndată vorba, o face, iar de nu, se chémă altă persónă sciutóre, bărbat saŭ femee, dar care le convine tuturora, şi persóna respectivă plinesce apoĭ tot ceremonialul.

De observat e şi aceea că persóna, care plinesce ceremonialul mătcuţăriĭ, se privesce ca *tată sufletesc* al fetelor măt-

(1) Com. de d-l Ios. Olariŭ; — Aurel Iana, *Din credinţele pop. rom.*, publ. în ḑiar. cit., p. 6: «La *Mătcălăŭ* (Marţia 1 după Pascĭ) este datină de fetele se adună maĭ multe la olaltă spre a se prinde *mătcuţe, vĕruice*, surorĭ.»

(2) Dr. At. M. Marienescu, *Mătcătăul*, publ. în ḑiar. cit., p. 126: «Iară fetele se *însurăţesc*, adecă se prind surorĭ.»

Digitized by Google

cuţate şi ca atare nu numaĭ că trebue, ci chiar se şi respectéză tot-deauna de către fetele însurăţite.

Tatăl sufletesc pune turta — pogacea, — după ce acésta maĭ întâiŭ s'a copt, pe masă şi pe turtă pune apoĭ o lingură de sare albă. În acelaşĭ timp, toţĭ ceĭ de faţă, cu deosebire însă fetele, carĭ vor să se mătcuţéscă, îşĭ fac cruce şi ḑic:

Dómne ajută, Maică Marie,
De bine şi de noroc să ne fie!

După acésta, tatăl sufletesc trage sarea la o parte şi cu cea maĭ mare grijă scóte din locul unde a fost sarea cója de la turtă în forma uneĭ cruciuliţe.

Scoţênd cruciuliţa acésta picură pe dînsa atâţia picurĭ de vin roşu, câte persóne numĕră la însurăţire, iar după ce a picurat vinul, taie cruciuliţa picurată cu un ban de argint în atâtea bucăţele, câţĭ picurĭ de vin a picurat pe dînsa.

Din bucăţelele tăiate cu banul de argint mănâncă fie-care *mătcuţă* câte o bucăţică, închină apoĭ tóte câte un pahar de vin şi se sărută pe rînd între olaltă, mărturisindu-se că se vor privì în tótă viéţa lor de surate saŭ surorĭ adevĕrate şi rostind în acelaşĭ timp următórele cuvinte:

Mătcălăŭ, Mătcălăŭ!
Rógă-te luĭ Dumneḑeŭ
Să ne feréscă de rĕŭ,
Că şi noĭ, cât vom trăì,
In tot anul te-om cinstì,
Te-om cinstì cu *chiţĭ de florĭ* (1)
L'aste mândre sĕrbătorĭ,
Te-om cinstì şi pomenì,
Că mătcuţe ne-om numì
Până 'n lume vom trăì!

Din banul de argint, care se taie în 3, 5, etc. părţĭ, primesce fie-care câte o bucăţeà cu îndatorirea ca să-l păstreze bine până la mórte. Cine perde bucăţica cea de ban, pe aceea Sân-Petru nu va primì-o în raiŭ, căcĭ şĭ-a călcat credinţa de la însurăţire.

Cele ce şĭ-aŭ păstrat bucăţica de ban, de când *aŭ mân-*

(1) *Chită*, pl. *chiţĭ*, *chite* = buchet

Digitized by Google

cat cruce, acelora când mor li se pune acea bucăţică în sîn, anume ca să nu le opréscă Sân-Petru la uşile raiuluĭ, ca pre unele ce aŭ fost fără credinţă faţă de surorile lor de cruce.

Sfîrşindu-se ceremonialul descris în şirele de până aicĭ, *mătcuţele* saŭ surorile de cruce dimpreună cu părinţiĭ lor, orĭ şi cu alte némurĭ învitate la acéstă ceremonie, se ospĕtéză cu mâncărĭ pregătite anume spre acest scop. Iar ospĕtarea acésta se pĕrîndéză cu tóte suratele la anumite sĕrbătorĭ de peste an.

De observat e încă şi aceea că din ḑiua, în care s'aŭ mătcuţat, mătcuţele merg în tot anul cu pomene frumóse unele la altele, ducênd tot odată şi câte o *chită de mătcuţe* (1).

În alte părţĭ din *Banat,* mătcuţarea se face în următorul chip:

Una dintre fetele, carĭ s'aŭ adunat ca să se mătcuţéscă, aduce o tigae, iar cele-lalte fie-care câte 2—3 ouĕ, unsóre, pâne şi o chită de florĭ, cu deosebire *mătcuţe.* Apoĭ mergênd sub un mĕr, fac foc, pun tigaia cu unsóre pe foc, sparg într'însa ouĕle şi fac din ele *caigană* (2).

După ce s'a fript *caigana,* ocolesc cu dînsa tóte mătcuţele, câte se află de faţă, mĕrul de treĭ orĭ după olaltă, rostind în acelaşĭ timp, tot de treĭ orĭ, următórele cuvinte:

Tot mătcuţă să ne ḑicem
Pân'o fi lumea şi ţéra!

Fac apoĭ cununĭ de florĭ şi sărutându-se prin ele rostesc iarăşĭ cuvintele de maĭ sus.

În fine se aşéză jos şi mănâncă din tigae în semn de frăţie, bună înţelegere, dragoste şi credinţă una faţă de cele-lalte, şi de aicĭ în colo orĭ unde, orĭ şi când, când se strigă saŭ vorbesc unele cu altele, îşĭ ḑic orĭ *mătcuţă* saŭ *vĕruică,* orĭ soră (3).

---

(1) Com de d-l Ios. Olariŭ; — Sub cuv. *mătcuţă* pl. *mătcuţe* din acéstă proposiţiune se înţelege un fel de floricică, care cresce primă-vara numaĭ în jurul apelor şi isvórelor.

(2) *Caigană*=papă, scrob.

(3) Aurel Iana, *Din credinţele pop. rom.,* publ. în ḑiar. cit., p. 6;—com. de d-l Valentin Dioniŭ: «*Insurăţirea* şi *înfrăţirea* ocură pe aicĭ sub nu-

Digitized by Google

Am spus la început că *Mătcălăul* e o ḑi, în care se mătcuțesc maĭ cu sémă fetele.

Nu odată însă, tot în acéstă ḑi, se înfărtățesc şi feciorii.

Iar *fărtăția* acésta se face în cele maĭ multe părțĭ din *Banat* maĭ tot aşà ca şi *mătcuțarea* descrisă în şirele de până aicĭ.

Feciorii şi fetele adecă, carĭ s'aŭ convorbit de maĭ nainte ca să se înfrățéscă saŭ să se însurățéscă, se îmbracă în ḑiua de Mătcălăŭ în haine de sĕrbătóre, ieaŭ apoĭ cu sine ouĕ roşiĭ saŭ pestrițe, păstrate anume din ḑiua Pascilor, şi se duc la un loc anumit ales de maĭ nainte într'o grădină saŭ la câmp, unde este un pom înflorit (mĕr, pĕr, cireş, vişin, etc.), şi aicĭ se întâlnesc uniĭ cu alțiĭ. Aicĭ fie-care îşĭ face o cunună de florĭ din acel pom şi şĭ-o pune pe capul sĕŭ şi apoĭ, luându-se de mână unul cu altul, pornesc spre drépta şi ocolesc pomul de treĭ orĭ. După acésta îşĭ ieaŭ cununile de pe cap, feciorii la olaltă şi fetele la olaltă alătură cunună lângă cunună şi prin ele se sărută de treĭ orĭ, schimbă ouĕle iarăşĭ prin cununĭ şi feciorii ḑic:

—Să fim fărtațĭ până la mórte!

Iar fetele ḑic:

—Să fim surate până la mórte!

Iar la sfîrşit se ridică unul pe altul şi una pe alta în brațe, şi după acésta mănâncă ouĕle roşiĭ cu pâne şi cu sare.

După acésta se face o ospĕtare şi se petrec fărtațiĭ eĭ între eĭ, iar suratele ele între ele, şi din ḑiua acésta apoĭ feciorii se numesc uniĭ pe alțiĭ: *fărtațĭ*, iar fetele unele pe altele se numesc *surate, soruice* saŭ *mătcuțe*, şi aŭ datorința ca până la mórte să trăiéscă sincerĭ şi cu credință unul către

mirea de *mătcuță*. In ḑiua când se ține *Mătcălăul* (Marțĭ după Duminica Tomeĭ), fetele se fac *mătcuțe* (se însoțesc) aşà, că es în grădină două, treĭ, saŭ câte se însurățesc, acolo prinḑêndu-se de mânĭ se întorc în jurul unuĭ altoiŭ mare de mĕr saŭ pĕr de treĭ orĭ, fără ca să rostéscă ce-và. După asta împart un colac şi un oŭ de la Sf. Pascĭ şi, mâncându-l în comun, de acì încolo se numesc *mătcuțe*. Infrățirea acestora, de mi-ĭ permis ast-fel a o numì, se face chiar numaĭ în Marția după Duminica Tomeĭ, iar altă dată nicĭ când.»

Digitized by Google

altul şi una către alta (1), maĭ departe să se ajute uniĭ pe alţiĭ nu numaĭ la lucrurile lor economice, ci să se ajute frăţesce şi la ridicarea uneĭ crucĭ, săparea uneĭ fântânĭ, maĭ pe scurt la orĭ şi ce întreprindere. Iar cel ce nu-şĭ ţine cuvîntul, cel ce nu ajută frăţesce pe fratele sĕŭ de cruce, acela are păcat înaintea luĭ Dumneḑeŭ şi se face de rîs şi batjocură înaintea consătenilor sĕĭ.

Şi precum fac *mătcuţele*, tot aşà şi *fraţiĭ de cruce*, consciinţioşĭ fiind de jurămîntul pus la înfrăţirea lor, merg cu pomană uniĭ la alţiĭ în sĕrbătorĭ marĭ (2).

Insurăţitul şi *înfărtăţitul*, despre care ne-a fost vorba până aicĭ, e usitat nu numaĭ în *Banat* ci şi în *Muntenia*, şi anume în *Severin*. (3)

În prima ḑi după Duminica Tomeĭ, adecă Lunĭ, locuitoriĭ românĭ din acest oraş, fără deosebire de clasă, es la aşà numitul loc, la câmp, care e câmpie întinsă în marginea oraşuluĭ şi care se continuă până în pădurea *Crihala*, unde sunt aşezate din timpul ḑileĭ câte-và barace, unele cu bĕuturĭ, iar altele cu micĭ lucrurĭ pentru distracţiunea copiilor.

La ora 3, musica regimentuluĭ începe a cântà, la depărtare de câţĭ-và metri se găsesc bande de lautarĭ, în jurul cărora se încep *sîrbĭ* şi *horĭ* naţionale, carĭ durézĕ până séra târḑiŭ.

Spre marginea loculuĭ de petrecere se vĕd grămeḑĭ de copiĭ cu câte un oŭ roşu şi câte o cunună de salcie pe mână; acolo se petrece *Înfărtăţitul* pentru băeţĭ şi *Însurăţitul* pentru fete.

Câte doĭ copiĭ, saŭ câte două fetiţe, cu cununile pe mână se învîrtesc de treĭ orĭ unul în jurul altuia, apoĭ îşĭ trec braţele drepte unul peste altul şi cu ele ridicate ambiĭ îşĭ fac pe rînd întrebările şi rĕspunsurile:

—Îmĭ eştĭ fărtat până la mórte?

—Îţĭ sunt fărtat până la mórte!

---

(1) Dr. At. M. Marienescu, *Mătcălăul*, publ. în ḑiar. cit., p. 126.

(2) Com. de d-l Ios. Olariŭ.

(3) *Fóia pentru toţĭ*, an. I, Bucurescĭ 1897, No. 18, p. 139: «*Infărtăţitul* e unul din obiceiurile Severinenilor, ḑic Severinenilor, căcĭ acest obiceiŭ nu numaĭ că nu-l maĭ găsescĭ în nicĭ un loc al ţĕriĭ, dar nicĭ în împrejurimile Severinuluĭ.»

Digitized by Google

Aceste întrebărĭ se repeţesc de treĭ orĭ.

Fetele înlocuesc cuvîntul de *fărtat* prin *surată*, apoĭ se sărută printre cununĭ de două orĭ, adecă prin cununa fiecăruia odată, braţele fiind ţinute ca la început, apoĭ îşĭ schimbă între eĭ ouĕlé şi cununa, şi din momentul acesta sunt *fărtaţĭ* şi *surate* şi copiiĭ înfărtăţiţĭ cresc cu un fel de dragoste frăţéscă între eĭ.

De aicĭ vine apoĭ şi desul nume *fărtat* şi *surată*, întrebuinţat în aceste locurĭ chiar de către ómeniĭ maturĭ (1).

Tot *fraţĭ de cruce* se privesc între sine şi ceĭ ce despărţesc pe un frate viŭ de un alt frate mort.

Un exemplu:

Lucreţia a născut pre *Victor* la 20 Maiŭ 1884,
pre *Silviŭ* la 20 Iunie 1886
şi pre *Livia* la 15 Iunie 1888.

La nascerĭ ca acestea, *Victor* şi *Silviŭ* sunt *Ḑilaticĭ* între sine, din causă că s'aŭ născut în acelaşĭ dat al ḑileĭ; iar *Silviŭ* cu *Livia* sunt *Lunaticĭ* într'olaltă, pentru că s'aŭ născut în una şi aceeaşĭ lună.

Ḑilaticĭ se privesc şi aceĭ fraţĭ, carĭ s'aŭ născut într'o Lunĭ saŭ într'o Marţĭ, etc.

Decĭ dacă móre *Victor*, care e *ḑilatic* cu *Silviŭ*; orĭ dacă móre *Silviŭ*, care e *lunatic* cu *Livia*, maĭ nainte de înmormîntarea celuĭ mort, se face *despărţirea* între aceştĭ doĭ fraţĭ, ca să nu móră şi cel ce a rĕmas în viéţă. Iar despărţirea acésta se face prin adoptarea uneĭ persóne, plăcute părinţilor, de sexul celuĭ mort.

Pentru acéstă despărţire a fraţilor se face acelaşĭ ceremonial ca şi la *fraţiĭ de cruce*, adecă cu turtă de grâŭ, cu vin şi cu ban de argint, la care ceremonial persóna adoptată primesce tóte câte sunt de primit în locul celuĭ mort.

Pe unele locurĭ la despărţirea fraţilor se maĭ fac şi cele următóre:

Persóna adoptată ca frate între cel viŭ şi cel mort légă cu un lănţuşor pre frate-sĕŭ cel viŭ de mâna dréptă, iar cu

(1) *Fóia pentru toţĭ*, an. I, p. 139;— Cf. I. G. Bibicescu, *Poesiĭ populare din Transilvania*, Bucurescĭ 1893, p. 403—406.

Digitized by Google

cel-lalt capĕt de lanţ légă mortul de mâna stângă, unde pune o lacătă şi o (închide) încue cu cheia. Ast-fel legat stă fratele cel viŭ până s'a gătat cu ceremonialul.

Bucăţelele din cruciuliţă şi din banul de argint, precum şi paharul cu vin destinat pentru cel mort, se pun în sicriŭ şi se îngrópă cu ele.

După ce s'a gătat cu tot ceremonialul, fratele adoptat descue lăcata, trage lanţul jos şi deslegênd şi pre fratele cel viŭ, aruncă lănţuşorul într'o depărtare anumită ḑicênd:

Dómne ajută, Sântă Marie,
De bine şi sănĕtate să fie.
Cum am lepădat eŭ lanţul,
Aşà să fie lepădat,
Lepădat şi depărtat
Şi lunaticul saŭ ḑilaticul
De la fratele meŭ N!...

Şi după ce a rostit cuvintele acestea, fratele adoptat îmbrăţişéză şi sărută pre fratele viŭ al celuĭ repausat (1).

(1) Com. de d-l Ios. Olariŭ.

Digitized by Google

SFÎNTUL GEORGE.

I.

SÂN-GEORGIŬ ŞI SÂ-MEDRU.

Între toţĭ sfinţiĭ, ale căror ḑile se serbéză în decursu anuluĭ, ceĭ maĭ distinşĭ şi maĭ veneraţĭ de Românĭ sunt: *Sfîntul George* saŭ *Sân-Georgiŭ* şi *Sfîntul Dumitru* saŭ *Sâ-Medru* (1), căcĭ iată ce ne spune o legendă în privinţa acésta:

«Vĕḑênd Dumneḑeŭ, că némul creştinesc dă cinste cuvenită acestor doĭ sfinţĭ mucenicĭ şi că ḑiua serbăriĭ şi aduceriĭ aminte de faptele şi virtuţile lor creştinescĭ aŭ pus-o: a celuĭ dintâiŭ în capul primă-veriĭ, iar a celuĭ de al doilea la sfîrşitul tómneĭ, ca să se uşóre pe sine de o sarcină de o parte, iar de altă parte să le deà şi el lor cinste, le-a ḑis:

— «Iacă de acuma vĕ încredinţez vouĕ *cheile vremiĭ*, şi la porunca mea aveţĭ să închideţĭ, de vreme orĭ maĭ târḑiŭ, vremile omuluĭ, după cum adecă voiŭ vedé purtarea ómenilor!

«Sfinţiĭ aŭ primit cu mulţămită cheile şi a plecat unul în drépta, iar altul în stânga, depărtându-se la locul lor.

«Când se aude croncănit de brósce, *Sân-Georgiŭ* întinde

(1) D. Stănescu, *Obiceiurĭ pop. la sĕrbătórea Sf. Gheorghe,* publ. în *Educatorul,* an. I, p. 90.

Digitized by Google

mâna şi iea cheile din mâna luĭ *Sâ-Medru*, şi mereŭ închide érna cu o cheie, iar cu cea-laltă deschide primă-vara, deschide vremile bune, căcĭ prin glasul bróscei a primit veste şi poruncă de la Dumnedeŭ.

«Când tóte pasĕrile călĕtóre sunt duse de la noĭ, când nu se maĭ vede puiŭ de bróscă pe afară şi când viscolul turbat se desprinde, scuturând şi desbrăcând codrul de haina sa, tremurând *Sâ-Medru* întinde mâna şi primesce cheile din mâna luĭ *Sân-Georgiŭ*, apoĭ cu grabă închide vremea bună cu o cheie, şi cu cea-laltă deschide érna, care cade ca un potop asupra lumiĭ.

«Şi *Sân-Georgiŭ* şi *Sâ-Medru*, la rîndul lor, pórtă cheile tot cu sine, la brâŭ, ca nu cum-và să le fure cine-và din uşile vremiĭ şi să se jóce cu vremea cum le place.» (1)

Atât după legenda acésta, cât şi după credinţa generală a Românilor, *Sân-Georgiul* e *capul primă-veriĭ*, şi ca atare înverditoriul întregiĭ naturĭ şi semĕnătorul tuturor seminţelor, iar *Sâ-Medru* e sfîrşitul tómneĭ, şi ca atare culegĕtorul şi strîngĕtorul tuturor pânilor şi al fructelor (2).

De la *Sân-Georgiŭ* şi până la *Sâ-Medru* e jumătate de an, şi anume jumătatea cea maĭ frumósă, maĭ plăcută şi maĭ căldurósă. Iar de la *Sâ-Medru* şi până la *Sân-Georgiŭ* e cea-laltă jumătate a anuluĭ, cea maĭ frigurósă şi maĭ neplăcută.

Decĭ ceĭ maĭ mulţĭ Românĭ, carĭ aŭ case de închiriat, moşiĭ de arendat şi banĭ de dat pe camĕtă, îndatinéză a-şĭ închirià casele, a arendà moşiile şi a da banĭ pe camĕtă de regulă de la *Sân-Georgiŭ* şi până la *Sâ-Medru*, şi de la *Sâ-Medru* şi până la *Sân-Georgiŭ*. Şi tot la aceştĭ doĭ sfinţĭ îndatinéză eĭ de a-şĭ incassà chiria de pe case, câştiul de pe moşiĭ şi camĕta de pe banĭ.

Afară de acésta e pretutindenĭ datină, cel puţin în Bucovina, ca comunele să năiméscă *ciobaniĭ*, *càrlănariĭ*, *vă-*

---

(1) Publ. de G. Bodnariŭ în *Tribuna poporuluĭ*, an. II, Arad 1898, No. 201.

(2) Laurian şi Massim, *Dicţ.* I, p. 1.288: «*Sântu Georgiŭ*, agricultorul sanctificat, care se serbéză în miedul primă-vereĭ (23 Aprilie), precum culegătorul, *Sânt-Demetriu*, se serbéză în miedul tómneĭ (26 Octobre).»

Digitized by Google

carii, *herghelierii* şi *porcarii*, carĭ aŭ să pască oile, cârlaniĭ, vacile, caiĭ, şi porciĭ peste vară, asemenea pe restimpul de la *Sân-Georgiŭ* şi până la *Sâ-Medru*. De la *Sâ-Medru* însă începênd înainte, fie-care agricultor trebue să îngrijéscă singur de vitele sale.

Cu fie-care din aceştĭ doĭ sfinţĭ însă, pe lângă cele arătate până aicĭ, maĭ sunt îmbinate încă şi o mulţime de alte datine şi credinţe.

In capitolele ce urméză însă noĭ vom înşirà numaĭ pre acelea ce cad în ajunul şi în ḑiua de *Sân-Georgiŭ*, iar pre cele-lalte le vom înşirà la timpul sĕŭ, când ne va fi vorba despre *Sâ-Medru*.

Vom începe deci maĭ întâiŭ cu *Rugul*.

II.

RUGUL.

Pretutindenĭ în *Bucovina* e datină ca în séra spre *Sân-George* să se pue pe vîrful stâlpilor de la porţĭ şi portiţe, precum şi pe cornurile streşinelor de la case, înaintea uşilor de la acestea, lângă uşoriĭ uşelor şi prin tinḑĭ, câte o *glie* saŭ *brasdă verde* în forma unuĭ pătrat, în care se află împlântată câte o ramură verde de *rug* saŭ de *răchită* (1).

Atât *glia* acésta cât şi ramura dintr'însa însemnéză, după

(1) Dat. Rom din Ilişescĭ: «Băeţiĭ sapă *gliĭ verḑĭ* pătrate, împlântă într'însele ramurĭ înflorite de răchită şi ast-fel le aşéză pe vîrful stâlpilor de la porţĭ şi portiţe, precum şi pe cornul streşinilor de la casă»;— a celor din Horodnicul-de jos, com. de d-l P. Prelipcean: «Séra înainte de *Sf. George* se pun brăsdiţe de pămînt cu érbă înaintea uşiĭ caseĭ şi în tindă ca să calce când vor eşì din casă, pe érbă, în care brăsdiţă se află înfipte rămurele de răchită saŭ şi de alt arbore; de asemenea se pun şi pe dinaintea pragului tinḑiĭ tot brăsdiţe cu érbă şi cu crenguţe verḑĭ; de asemenea pe stâlpiĭ porţilor, dacă se află zăplaz, saŭ pe pariĭ garduluĭ, care închide ograda din partea grădineĭ saŭ a drumuluĭ.»

Digitized by Google

uniĭ, că în ḑiua de *Sân-George* descue Dumneḑeŭ pămîntul, care rĕmâne apoĭ descuiat până la *Sâ-Medru* (1), după alţiĭ însă ca semn, cum că a sosit şi s'a început mult dorita şi aşteptata primă-vară (2), şi iarăşĭ după alţiĭ că în diminéţa acesteĭ ḑile pornesce *Sfîntul George* călare de încheie toţĭ codrii, tóte fînaţele şi tótă verdéţa câmpuluĭ (3), iar de către séră să scie unde are să tragă de mas. (4)

În *Muntenia*, comuna Zănóga, jud. Romanaţĭ, se duc în ajunul *Sf. Gheorghe* flăcăĭ, bărbaţĭ, tinerĭ, fete şi femeĭ la câmp, taie crăcĭ de *tufan* şi cu deosebire de pĕr şi, aducêndu-le acasă, le pun sus la uşa caseĭ saŭ a bordeiuluĭ, la pătul, la magasine, la staul, la pórtă, în sfîrşit caută ast-fel, ca să nu maĭ rĕmână nicĭ un loc neîmpodobit cu verdéţă (5).

---

(1) Dat. şi cred. Rom. din Buninţĭ şi Mihovenĭ, dict. de Pavel Cioful şi com. de Vesp. Corvin: «Séra spre ḑiua de *Sfîntul George* se pune o brasdă verde pe vîrful stâlpilor de la porţĭ, şi în brasdă câte o mladă de răchită împlântată, pentru că acuma în ḑiua acésta descuie Dumneḑeŭ pămîntul, care rĕmâne descuiat până la *Sâ-Medru.*»

(2) Dat. şi cred. Rom. din Ilişescĭ: «In séra spre *Sân-George* pun *gliĭ inverḑite* şi împodobite cu ramurĭ de răchită pe stâlpiĭ porţilor şi a portiţelor. Acésta însémnă sosirea primă-veriĭ»;—a celor din Bălăcéna, com. de G. Jemna: «In séra spre *Sf. George* îndatinéză poporul nostru a pune brasde cu érbă verde pe stâlpiĭ porţilor ca semn de primă-vară»; — a celor din Mânăstirea Homoruluĭ, com. de G. Macoveiŭ: «Pe la *Sf. George* se pune *glie verde*, adecă se bucură că aŭ ajuns sănĕtoşĭ mult dorita primă-vară»;— a celor din Volovĕţ, com. de Ilie Buliga: «In ajunul *Sfîntuluĭ George* se pune la noĭ *brasde* cu ramurĭ de răchită pe stâlpiĭ porţilor şi pe la uşoriĭ uşilor ca semn de primă-vară»; —acelaşĭ: «ḑice că *Sf. George* a avut 12 minunĭ, şi cele maĭ multe dintre aceste minunĭ le-a suferit el în timpul primă-veriĭ. De aceea se serbéză şi astăḑĭ *Sf. George* în timp de primă-vară şi se pun pe stâlpiĭ porţilor şi la uşoriĭ uşiĭ brasde cu crenguţe verḑĭ de răchită saŭ de alt ce-và»;— a celor din Frătăuţul noŭ, com, de Vesp. Reuţ: «Brasdele, cu crenguţe de răchită în ele, le pun ca semn de începutul primă-veriĭ.»

(3) Dat. şi credinţa Rom. din Marginea, com. de Ştef. Bodnarescul; — a celor din Pătrăuţ, com. de d-l Vas. Turturean.

(4) Dat. şi cred. Rom. din Tereblecea, dict. de Ana Nimigean, com. de P. Nimigean: «Spre *Sf. George* se pun brăsdiţe la porţĭ, ca acesta să scie unde să tragă de mas.»

(5) D. Stănescu, *Obiceiurĭ pop. la sĕrbătórea Sf. Gheorghe*, publ. în *Educatorul*, an. I, Bucurescĭ 1883, p. 90.—B. P. Hasdeŭ, *Etym. Magn.*,

Digitized by Google

Tot așà și spre acelașĭ scop, ca semn de primă-vară, fac și Româniĭ din *Moldova* (1).

În *Macedonia*, printre diferite alte obiceiurĭ, carĭ se practică în ḑiua de *Sf. George*, se caută cu mare scrupulositate a se împodobì casele cu verdéță. Ast-fel la ușĭ și la fereștĭ se atârnă ramurĭ verḑĭ de pomĭ și de salcie, erburĭ și ferigă, iar la pórta caseĭ se pune *svolie* (brasdă verde). (2)

În *Transilvania* e datina de a se pune *rug verde* și *leuștean* la pórtă, la ușĭ și la fereștĭ, precum și la ușile și oblónele (fereștile) grajdurilor, nu numaĭ ca semn că a sosit primă-vara (3), ci tot-odată și ca să nu se apropie *strigóiele* și să ieà laptele de la vacĭ (4).

Tot spre acest scop se aduce și se pune rug, saŭ frunză de *fag* orĭ de *gorun*, și de către Româniĭ din *Banat* (5), precum și de către ceĭ din *Ungaria* (6).

Daca cine-và a uitat a pune *rug verde* și *leuștén* la porțĭ,

---

t. I, p. 1.108; — G. I. Ionean, op. cit., p. 52: «In diminéța ḑileĭ de *Sf. George* se pune pe la case verdéță, spre semn de primă-vară.»

(1) C. D. Gheorghiu, op. cit., p. 89: «Se pun brasde verḑĭ pe casă și pe stâlpiĭ porțiĭ, spre semn de primă-vară.»

(2) P. Papahagi, op. cit., p. 739; — I. Nenițescu, op. cit, p. 526: «La *Sfîntul George* se pun ramurĭ de salcie verde pe la ușĭ și *svolie* (brasdă verde) la pórta caseĭ.»

(3) G. I. Pitiș, *Comorĭ*, publ. în *Revista nouă*, an. I, Bucurescĭ 1888, p. 434: «La *Sfîntul Gheorghe* e obiceiul de a se duce și aduce din pădure *frunză verde de fag* de o pune în pórtă; alțiĭ aduc și *mărăcine* înflorit de-l pun în pórtă, la ținina porțiĭ, apoĭ alțiĭ maĭ aduc și câte o *gendie* de pămînt cu érbă de o pun în curte în pragul tinḑiĭ, că se ḑice că e bine, și numaĭ la o casă pustie nu pune nimenea nimic. Și apoĭ *Sf. Gheorghe* e sfînt mare, că omul vede că a eșit frunză verde și scie că de atuncĭ a eșit și el în vară din érnă, a eșit de-asupra necazuluĭ și trage nădejde să se maĭ ìnainteze.»

(4) Din Ms. d-luĭ I. Pop-Reteganul; — Romul Simu, *Monografia comuneĭ Orlat*, publ. în *Fóia poporuluĭ*, an. III, Sibiiŭ 1895, No. 32, p. 128: «In ajunul *Sf. George* se pune frunză de fag la ferestrele caselor, grajdurilor și la pórtă contra *Strigoilor*. Tot atuncĭ păzesc după comorĭ.»

(5) Com. de d-l Ios. Olariŭ; — Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an. 1882. Aprilie 23: «Punerea de érbă verde, rug orĭ ramurĭ verḑĭ de fag orĭ de salcie în pórtă, în ferestre și în ușa caselor și a staulelor cu vite.»

(6) Com. de d-l Vas. Sala: «La tótă casa și la grajdurĭ se pune în presara de *Sân-Georgiŭ* rug și frunze de fag orĭ de goron.»

Digitized by Google

uşĭ şi fereştĭ se crede că vin *strigóiele*, se pun călare pe vacĭ cu faţa către códă şi le ieaŭ laptele (1).

In fine maĭ e de amintit şi aceea că o sémă de Românce din *Bucovina*, atât gliile cât şi rămurelele cele verḑĭ dintr'însele le strîng şi le păstréză peste an. Rămurelele le întrebuinţéză ca léc contra frigurilor saŭ, tăindu-le mărunţel le pun în hâlbe şi le daŭ vacilor mulgĕtóre ca să le mănânce, parte ca să deà lapte şi parte ca să nu se apropie *strigóicele* de dînsele (2). Gliile însă le pun în cuibarele closcelor spre apĕrarea puilor, ca aceştia să nu péră în găóce când tună (3).

III.

SÂNGIORGIUL VACILOR.

Ajunul saŭ ḑiua, care premerge *St. George*, se numesce în unele părţĭ din Banat *Sângiorgiul vacilor* (4), din causă că în acéstă ḑi, de cum înseréză bine şi până după mieḑul nopţiĭ, saŭ maĭ bine ḑis până la *Cântătorĭ*, umblă spiritele cele rele, cu deosebire însă *Strigoiĭ* şi *Strigóicele*, pe la casele ómenilor ca să ieà *mana*, adecă laptele de la vitele mulgĕtóre şi maĭ ales de la *vacĭ* (5).

---

(1) Din Ms. d-luĭ Pop-Reteganul.

(2) Com. de d-l Or. Dlujanschi.

(3) S. Fl. Marian, *Descântece,* p. 257: «Inainte de a aşeză ouĕle sub cloşcă, Româncele pun maĭ întâiŭ în cuibare un cuiŭ de fier şi o brasdă de sub plug saŭ o glie de cele ce se pun în diminéţa Sântuluĭ George pe streşinele caselor, pe stâlpiĭ porţilor şi aĭ portiţelor. Cuiul, brasda şi glia aŭ să apere puiĭ, ca să nu péră în găóce când tună »

(4) *Tribuna poporuluĭ,* an. IV, Arad 1900, No. 94.

(5) Cred. Rom. de pretutindene, în deosebĭ însă a celor din Volovĕţ, com. de Ilie Buliga: «La noĭ spun ómeniĭ că în sara *Sântuluĭ George* fură *Strigóicele* şi *fărmecătórele* laptele de la vacĭ»; — a celor din Tereblecea, com. de P. Nimigean: «In spre ḑiua de *St. Gheorghe* umblă

Digitized by Google

Strigóicele saŭ *Strigele* însă, după credința și spusa Românilor din *Banat*, nu merg pe jos, ci ele sbóră prin aer, fórte pe sus, în cât abià se aud, călărind pe anumițĭ caĭ făcuțĭ din ómenĭ, carĭ din nenorocire aŭ eșit în capul gol afară în preséra *Sângiorgiuluĭ vacilor*.

Drept aceea, fie-care om trebue să se păzéscă, ca în acéstă séră să nu ésă afară cu capul gol — fără pălărie, — căcĭ lesne i se póte întîmplà ca *Strigele* să-l prindă și să-l facă *cal de Strigĭ;* vre-o Strigă adecă póte pândì la ușa celuĭ ce ese cu capul gol, și când ese se trezesce că ĭ-a pus frâul în cap, și atuncĭ respectivul caută să fugă așà de tare cum îĭ poruncesce ea, și să mérgă acolo unde-l duce ea, iar când îl lasă, e așà de ostenit, de nu maĭ scie de capul sĕŭ.

Strigele se fac din femeĭ bătrâne și fărmecătóre, și apoĭ, de vreaŭ orĭ nu vreaŭ, trebue să mérgă în séra de Sângiorgiŭ după mană, căcĭ căpetenia lor nu le sufere acasă de fel. Nu merge însă și trupul, ci numaĭ duhul cel rĕŭ vrăjitoresc. Trupul rĕmâne culcat acasă, și dacă se întîmplă ca cine-và să strămute trupul rĕmas ca mort așà, ca picióрele să fie unde a fost capul, când a plecat duhul din el, apoĭ a gătat și *Striga* cu viéța, căcĭ duhul nu maĭ scie intrà înapoĭ și trupul mort rĕmâne pe vecĭ (1).

Înainte însă de a merge și a luà laptele de la vacĭ, *Strigóicele*, după credința și spusa Românilor din *Bucovina* și a celor din *Transilvania*, se adună în locurĭ singuratice, în vizuinile codrilor, în case părăsite, și între hotare, unde se hotărĕsc moșiile maĭ multor comune. Acolo se apucă apoĭ la bătae cu limbĭ de melițe și melițóie și se bat necontenit până la mieḑul nopțiĭ. Sosind mieḑul nopțiĭ încalecă fie-care câte pe o meliță saŭ melițoiŭ și ast-fel se duc apoĭ pe la casele ómenilor de ieaŭ laptele de la vacĭ (2).

maĭ ales *Strigóicele* ca să ieà laptele de la vacĭ»; — a celor din Siret, com. de d-l Orest. Dlujanschi: «In nóptea spre *St. Gheorghe* umblă *Strigóicele* și *Strigoiĭ*»; —din Ms. d-luĭ I. Pop-Reteganul: «In ḑiua de *Sân-Georz* încă umblă *Strigoiĭ* și *Strigóicele*»

(1) *Tribuna poporuluĭ*, an. IV, No. 94.

(2) Cred. Rom. din Siret, com. de d-l Orest Dlujanschi; – a celor din Bălăcéna, com. de G. Jemna; — a celor din Frătăuțul noŭ, com. de Iul. Sidor; — W. Schmidt, op cit. 9.

Digitized by Google

Din causa acésta cele maĭ multe femeĭ, şi maĭ ales cele ce aŭ vacĭ cu lapte, ascund în nóptea spre St. Gheorghe tóte meliţele şi meliţóiele saŭ cel puţin limbile acestora, ca să nu le pótă aflà şi luà Strigóicele, când vin după dînsele (1).

Altele din contră ung atât meliţele şi meliţóiele cât şi limbile acestora cu usturoiŭ saŭ, când sfîrşesc de meliţat, lasă pusderie în meliţă, ca şi când ar maĭ avé încă de meliţat, şi atuncĭ *Strigóicele* nu se maĭ pot apropià de meliţe şi a le luà limbile (2).

Modul cum se bat *Strigóicele,* în timpul acela, când se adună între hotare, se póte întru cât-và cunósce din următórea întîmplare:

«Ḑice că un om, venind în nóptea spre *Sân-Giorgiŭ* de la móră, vĕḑù pe hotarul satuluĭ sĕŭ nisce luminĭ, carĭ se jucaŭ una cu alta, şi se ciocniaŭ de-olaltă, adecă se băteaŭ şi răcniaŭ, după cum li-ĭ datina *Strigóicelor* în acéstă nópte, ḑicênd: «eŭ daŭ şi nicĭ prea!»

«Omul, cum le vĕḑù, ḑise :

— «Îmmulţi-s'ar norodul vostru!

— «Iar ţie — rĕspunseră *Strigóicele* — să ţi se îmmulţéscă pânea în sacĭ, până ce nu veĭ spune nimĕruĭ despre acésta!

«Şi rostind cuvintele acestea, începură a se bate maĭ departe. Iar omul îşĭ căutà de drum. Ajuns acasă, îşĭ cără saciĭ din căruţă în tindă şi după ce cină se culcă fără să spue cuĭ-và vre-un cuvînt despre cele vĕḑute şi întîmplate.

«Soţia sa iea făină din sacĭ aḑĭ, iea mâne, iea ḑi după ḑi şi face pâne, şi face de tóte, şi saciĭ tot plinĭ rĕmân, şi nicĭ nu se cunósce de unde a luat. De la o vreme însă, ne maĭ putêndu-se răbdà, ĭĭ spune bărbatuluĭ şi-l întrébă: ce să fie acésta?

«Bărbatul dintru început nu voì să-ĭ spue, ea însă atâta că l-a *cingănit* (cincărit) până ce ĭ-a spus.

«Şi din minutul acela iarăşĭ a început a se cunósce de unde iea făină, ca şi de altă dată.» (3)

---

(1) Cred. Rom. din Bălăcéna, com. de G. Jemna, şi a celor din Frătăuţul noŭ, com. de Iul. Sidor.

(2) Cred. Rom. din Horodnicul-de-jos, com. de d-l P. Prelipcean.

(3) Din Tereblecea, dict. de Irina Bulbuc, şi com. de P. Scripcariŭ.

Digitized by Google

Dar nu numaĭ *Strigóicele* sunt acelea, carĭ ieaŭ în nóptea spre Sf. George laptele de la vacĭ, ci şi o sémă de *vrăjitorĭ* şi *vrăjitóre*.

Aşà bărbatul saŭ femeia vrăjitóre, care voesce să ieà mana de la vite, se scólă în ḑiua de Sf. George înainte de rĕsăritul sóreluĭ, se desbracă în pielea gólă, iea strecurătórea de strecurat brânza, o anină de un picior şi se duce prin érbă de o târîie până ce se umple bine de róuă, rostind în acelaşĭ timp următórele cuvinte:

— Laptele, brânza şi untul de la vacile (cutăruia) să vie la vacile mele, să se strîngă cum se strînge apa în iaz, şi să curgă laptele din ţîţele vacilor mele cum curge apa pe lăptócele morilor!

După ce s'a umplut strecurătórea de apă, o stórce în treĭ rîndurĭ bine într'un vas, după care, când beaŭ vacile apă, le dă să beà, saŭ o amestecă cu tărîţe şi acestea le dă apoĭ ca să le mănânce. (1)

In alte părţĭ, precum bună-óră în comuna Şotrile, jud. Prahova din *Muntenia*, vrăjitórea care voesce să ieà mana, se desbracă în nóptea de Sf. Gheorghe în pielea gólă, şi apoĭ cu o ólă nouă în mână şi cu o pânzătură de pânză nouă lucrată nóptea înaintea cântăriĭ cocoşilor, adecă meliţată, tórsă şi cusută, ese pe izlaz, ogrădĭ, livedĭ, târîind pânzătura, adună rouă, o strînge în ólă, vine acasă, udă tărîţele şi sarea, şi le dă apoĭ vitelor sale, stropindu-le cu apă de rouă. Şi care vite vor păşunà pe unde a strîns vrăjitórea rouă, acelea perd laptele şi untul, iar la vitele vrăjitoruluĭ saŭ ale vrăjitóreĭ sporesce. (2)

---

(1) Dim. P. Lupaşcu, *Medicina babelor*, Bucurescĭ 1890, p. 51—52; — El. Sevastos, *Sĕrbătorile poporuluĭ*, publ. în ḑiar cit., p. 156: «În ḑiua de Sf. George des-diminéţă până în ḑiuă, înainte de rĕsărirea sóreluĭ, cine scie iea mana de la vacĭ... cu strecătórea aninată în degetul cel mare de la piciorul cel drept înconjorĭ ocólele ómenilor, punĕnd o vărguţă încârjoiată la gura strecătóreĭ şi potrivind aşà ca roua să se strîngă în strecătóre, şi tot aşà mergĭ cu strecătórea după tine şi cu doniţa într'o mână şi strîngĭ surcele şi le svîrlĭ în doniţă, şi aşà poţĭ luà mana de la vacĭ, spunĕnd şi descântecul de luat mana.»

(2) *Revista pentru istorie, archeologie şi filologie*, an. II, Vol. III, Bucurescĭ 1884, p. 386; — C. D. Gheorghiu, op. cit., p. 91.

Digitized by Google

In jud. Mehedinţĭ, tot din *Muntenia*, vrăjitórea, care are de gând să ieà mana de la vite, plécă pe la două ore din nóptea Sf. Gheorghe din sat la câmp mută, fără să scóţă un cuvînt din gură. Ajungênd la câmp, unde scie ea că are să vină copiiĭ (cutăruia) cu vacile să le pască, îşĭ légă de piciorul stîng un *senic* şi începe să umble prin érbă, până când se umple senicul de rouă, şi atuncĭ rostesce următórele cuvinte de vrajă:

Plecaĭ diminéţă
Pe rouă, pe céţă,
Pe rouă nepăscută,
Cu roua în picióre,
Cu céţa în spinare,
Cu senicul legat
La piciorul ăl stâng.
Ţur,
Pur
La mine,
La Opriţa.
Ţure,
Pure.
Că-l strînseĭ cu senicul,
Îl strînseĭ
Şi laptele-ĭ adunaĭ.
Nu luaĭ roua pe senic,
Ci luaĭ laptele (cutăreĭ).
La ea apătos
Şi zeros,
Dar la mine untos.
La mine lapte gros
Şi la ea uscat.

După ce rostesce aceste cuvinte, se întórce iar mută a casă.

Stăpâniĭ vitelor, de frică ca să nu li se iea laptele de la vacĭ, se duc chiar eĭ înşişĭ cu ele la câmp să le pască pe la 10 ore séra, şi după ce le satură se întorc înapoĭ cu ele (1).

Femeile strigóice din *Ungaria*, când voesc să ieà mana de la vite, ieaŭ câte un *bĕţ de sânger* şi cu acesta se duc apoĭ la câmp, unde pasc vacile, saŭ şi pe stradă, orĭ în grajd şi, făcênd cu bĕţul semn către vacile bune de lapte, ḑic:

—De acì puţin, de acì maĭ mult, de acì tot!

Şi apoĭ fac cu cuţitul pe bĕţ atâtea semne, de la câte vacĭ aŭ luat laptele. Merg apoĭ a casă, îşĭ despletesc chicele, şi încunjură vaca, căreia vreaŭ să-ĭ deà laptele furat de la celelalte, de nouĕ orĭ, rostind următórele cuvinte:

—Nu încunjur cu bĕţul acesta vaca mea (saŭ vaca luĭ N. N.) ci *mana* de la vacile însemnate pe răvaşul meŭ! Să

(1) Petru Gârboviceanu, *Obiceiurĭ poporane la sĕrbătórea Sf. Gheorghe,* publ. în *Educatorul,* an. II, Bucuresci 1884, p. 155.

Digitized by Google

vină laptele de la ele la vaca acésta, să fugă laptele de la ele, precum fug oile de lupĭ şi găinile de uliŭ!

După acésta Strigóica atinge cu bĕţul vaca pe spinare şi începe din noŭ vraja, repeţind-o de nouĕ orĭ.

După acéstă ceremonie încunjură Strigóica casa de treĭ orĭ, şi de este fântână în curte şi fântâna. Se înţelege că bĕţul de sânger nu-ĭ lipsesce din mână.

Când vine apoĭ turma de vacĭ séra acasă, Strigóica iea un *bruş* de sare şi-l pune în calea vacilor sub o piétră, ca vacile să tréčă peste el.

După ce aŭ trecut tóte vacile, iea sarea de subt piétră şi o dă vaciĭ pe séma căreia voesce să câştige laptele, în tărîţe orĭ şi gólă.

Se ḑice însă că Strigóicele furătóre de lapte tot-deauna, după ce isprăvesc câte o operaţiune de acestea, cad bolnave la pat şi zac câte-và ḑile.

Voind Strigóicele ca să nu se păcăléscă una pe alta, furând laptele de la vacile propriĭ, urmăresc procedura acésta: Când fată vaca, treĭ ḑile o ţin încuiată în grajd, saŭ chiar în casă sub lăcată. Când o scot pentru prima óră afară din grajd, o fată curată de 14 anĭ trebue să încunjure vaca de treĭ orĭ cu viţelul în braţe.

Cine face ast-fel, să nu-l maĭ dóră capul, că Strigóicele o să-ĭ fure laptele de la vacĭ, că nu maĭ aŭ putere (1).

Strigóicele, respective fărmecătórele şi vrăjitórele din *Bucovina*, ieaŭ mana de la vacĭ saŭ de la oĭ în următorul mod:

Légă o strecurătóre de un picior şi târîind-o pe pămînt se duc până la grajdul unde se află vacĭ cu lapte. Sosite aicĭ ating pulpa vacilor cu strecurătórea şi ḑic:

Şovîrv, şovîrv.
Doniţa cu vîrv.

Şi cum rostesc cuvintele acestea, îndată se şi întorc înapoĭ, ca să nu le apuce *Mieḑul nopţiĭ*, pentru că în casul acesta tótă munca şi alergătura lor este zădarnică, căcĭ *Mieḑul nopţiĭ* nu le lasă maĭ mult să ieă laptele (2).

(1) Vas. P. Sala, *Datine poporale*, publ. în *Gazeta poporuluĭ*, an. III, Timişóra 1887, p. 5.

(2) Cred. Rom. din Mihovenĭ, dict. de Pavel Cioful şi com. de Vesp. Corvin.

Digitized by Google

În alte părțĭ, tot din *Bucovina, Strigóicele* respective *fărmecătórele*, se scólă în ḑiua de *Sân-Georgĭu* des-diminéță până a nu rĕsărì sórele, se desbracă în pielea gólă, ieaŭ o *străcătóre*, se duc cu dînsa pe imaş, unde umblă vitele la păscut, şi acolo, târîind-o pe érbă şi rostind în fugă maĭ multe cuvinte de vrajă, ieaŭ în chipul acesta laptele de la vacile streine şi îl daŭ la ale lor, carĭ în urma acésta, fie orĭ cât de hitióne, daŭ înḑecit maĭ mult lapte decât cele maĭ bune vacĭ ale altora, căcĭ fărmecătórele spală străcătórea cea târîită pe imaş saŭ tolócă într'un ciubăraş, din care le daŭ apoĭ vacilor sale tărîțe, precum şi altele de mâncare.

Maĭ departe pun fărmecătórele din Bucovina pe unde trec vacile vecinilor şi ale altor ómenĭ încă şi sare în pămînt şi, trecênd vacile streine peste sarea cea îngropată, fermecătórele o desgrópă şi o daŭ apoĭ vacilor sale ca s'o lingă. Şi în chipul acesta încă ieaŭ laptele de la vacile streine (1).

Vacile, cărora li s'a luat laptele, ḑice că în scurt timp daŭ înapoĭ, hitionesc şi slăbesc maĭ rĕŭ ca érna, pĕrul li se sbârlesce, pare că ar fi bolnave, iar după o lună, cel mult două, stârpesc cu desăvîrşire. Din contră însă vacile vrăjitórelor pe ḑi ce merge se fac tot maĭ grase şi maĭ frumóse, şi daŭ lapte una cât ḑece (2).

Din causa acésta apoĭ Româniĭ de pretutindenĭ întrebuințéză, atât în ajunul cât şi în ḑiua de *Sân-Georgiŭ*, fel de fel de mijlóce, ca strigóicele şi vrăjitórele să nu se pótă nicĭ de cum apropià de vacile lor.

Maĭ nainte de tóte se pun la pândă, dóră le pot prinde şi rĕsplătì după cum merită.

De óre-ce însă pe strigóicele spirite nu fie-care om le póte vedé, de aceea caută maĭ întâiŭ mijlócele necesare, prin carĭ li se póte face posibil de a le vedé, şi apoĭ cércă să le prindă.

Aşà se ḑice că, dacă dă cine-và înainte de Sân-Georgiŭ de un şérpe şi prinḑêndu-l îĭ taie capul cu un ban de argint,

(1) Cred. Rom. din Horodnicul-de-jos, com. de d-l P. Prelipcean.

(2) Pretutindenĭ în Bucovina ; — P. Gârboviceanu, *Obiceiurĭ pop.*, publ. în ḑiar cit., p. 155; — C. D. Gheorghiu, op. cit., p. 92; — *Revista pentru ist., archeolog. şi filolog.*, an. II, vol. III, p. 386.

Digitized by Google

iar după ce l-a tăiat îĭ bagă în gură un căţel saŭ fir de aiŭ (usturoiŭ) şi banul cel de argint, căţelul în scurt timp rĕsare. Decĭ luând capul cu căţelul acesta şi punêndu-l în pălărie şi apoĭ eşind în ḑiua de Sân-Georgiŭ des-diminéţă, pe când văcariĭ scot ciurda din sat la păşune, cu pălăria în cap, şi suindu-se într'un loc înalt, atuncĭ vede pe tóte *Strigóicele* cum merg călare pe vite, iar pe maĭ marea Strigóielor mergênd călare pe taurul satuluĭ, şi vĕḑêndu-le îndată le cunósce. Se cere însă ca respectivul să fie la un loc cât se póte de sigur, căcĭ maĭ marea Strigóielor, cum dă cu ochiĭ de dînsul, face pe taur ca să se repédă cu cea maĭ mare furie asupra luĭ, şi numaĭ dacă va fi în stare, să-l omóre. Atuncĭ, fiind la loc sigur, taurul, deşì se repede cu o nespusă furie asupra luĭ, nu póte nimic să-ĭ facă, el însă fórte lesne póte să pună mâna pe maĭ marea Strigóielor, şi după ce o are odată pe acésta în mână, nu e greŭ a pune mâna şi pe supusele sale, căcĭ unde merge stăpâna, acolo merg şi cele-lalte şi atuncĭ póte să facă cu dînsele orĭ şi ce voiesce (1).

Un alt mijloc, prin care se pot prinde Strigóicele, e acesta: Se pune o grapă cu colţiĭ în pórta de la drum saŭ în uşa grajduluĭ, se anină apoĭ de colţiĭ grapeĭ un brăcinar de la o păreche de ismene nouĕ, adecă carĭ n'aŭ fost încă spĕlate nicĭ odată, şi ţinênd cel ce voesce să prindă Strigóicele brăcinarul de amândouĕ capetele cu mâna, stă astfel tótă nóptea şi păzesce. Venind Strigóicele şi dând să intre în ogradă saŭ grajd, trebue numaĭ decât să se atingă de brăcinar. Atingêndu-se, brăcinarul se mişcă, şi atuncĭ cel ce stă de pândă n'are alt nimic ca să facă decât să tragă numaĭ cu tótă puterea de capetele brăcinaruluĭ şi *Strigoiul* saŭ *Strigóica*, prinḑêndu-se ca şi cu un laţ de grumaz póte să o ţie acolo până în ḑiuă, să o bată cât îĭ poftesce inima, că nu ḑice nicĭ cârc, şi să o întrebe orĭ ce voiesce, că tóte, vrênd-nevrênd, i le spune (2).

Dar nu fie-care om e în stare s'o facă acésta, de aceea ceĭ

(1) Cred. Rom. din *Transilvania*, com. de d-l B. B. Iosof.

(2) Dat. şi cred. Rom. din Tereblecea, dict. de Irina Bulbuc şi com. de P. Scripcariŭ; — tot de acolo, dict. de Ana. Nimigean şi com. de P. Nimigean; — a celor din Reusenĭ, com. de Vas. Pop.

Digitized by Google

maĭ mulţĭ inşĭ îşĭ ieaŭ refugiul maĭ mult la mijlóce de apĕrare decât de atacare.

Aşà Româniĭ din unele părţĭ ale *Moldoveĭ* şi *Munteniеĭ* carĭ aŭ vite, cu deosebire însă flăcăiĭ şi băeţiĭ, cântă din gură, buciumă din bucium, saŭ fac sgomot cu ţéva de la cazan, anume ca *Strigóicele* şi *vrăjitórele* să nu se pótă apropià de vacĭ şi de oĭ, a vrăjì şi a luà laptele (1).

Şi se ḑice că numaĭ până unde ajunge şi se aude vocea lor, şi cu deosebire sunetul buciumuluĭ, până acolo ajung şi Strigóicele şi vrăjitórele cu vrăjile lor, iar maĭ departe nu se pot apropià ca să ieà mana de la vacĭ, şi prin urmare tótă ostenéla lor este zadarnică (2).

Tineretul din *Transilvania* îşĭ face în séra de Sfîntul Gheorghe buciume şi fluere din cójă de răchită şi de alun şi cu acelea pĕrândéză satul făcênd larmă (3).

Româniĭ din *Banat*, carĭ aŭ vacĭ şi oĭ mulgĕtóre, scot în 21 Aprilie séra ţevile de aramă din cazan, şi peste nópte suflă în ele, saŭ în *bucinurĭ* marĭ, ast-fel că fac un urlet aşà de grozav, de rĕsună satul şi câmpul, şi după tot urletul ḑic:

— In cât se aude sunetul acesta, ba şi maĭ departe, să rĕmână *Halele* de vitele mele şi mana lor!

Tot aşà fac eĭ şi a doua ḑi, adecă în séra spre Sân-Georgiŭ (4).

Suflarea din bucin în acéstă séră însă se consideră de către Româniĭ din *Banat* nu numaĭ ca un mijloc de apĕrare contra spiritelor rele şi a vrăjitórelor, ci şi ca un mijloc de curăţire a locuinţelor, a staulelor (grajdurilor) şi a aeruluĭ (5).

Tot în *Banat* e datină de a se împodobì în preséra *Sân-*

(1) P. Gârboviceanu, *Obiceiurĭ pop.*, publ în ḑiar cit, p. 155; — C. D. Gheorghiu, op. cit., p. 89.

(2) C. D. Gheorghiu, op. cit., p. 89 şi 91—92: «Spre Sf. Gheorghe se iea mana (laptele) vitelor. Ciobaniĭ, ca să apere oile de vrăjĭ şi de luatul maneĭ, se scólă în ḑiua de Sf. Gheorghe în zorĭ de ḑiuă şi buciumă cât pot, căcĭ eĭ cred, că numaĭ până unde s'aude sunetul buciumuluĭ, numaĭ până acolo merg vrăjile. (În unele jud. din Moldova.)

(3) W. Schmidt, op. cit., p. 11.

(4) At. M. Marienescu, *Alesul*, publ. în *Familia* an. IX, Pesta 1873, p. 238—239.

(5) Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an. 1882. Aprilie 22.

Digitized by Google

Georgiuluĭ tóte ferestrele şi uşile de la casă şi de la grajdurĭ, precum şi pórta şi portiţa de la stradă cu crengĭ de *rug sĕlbatic*, carĭ se aduc de prin locurĭ depărtate, de *unde nu se aude cântatul cocoşuluĭ*, asemenea spre a se apĕrà în contra *Strigoilor* şi a *Strigóicelor*, carĭ umblă în acéstă nópte ca să ieà mana de la vitele cu lapte, şi maĭ ales de la vacĭ (1); saŭ a se descântà *leuştén* (lat. Levisticum vulgare), *pelin* şi *boz*, care astfel descântat în séra spre *Sân-Georgiŭ* se pune în staul la picióreIe vitelor şi ale oilor, asemenea ca să nu le ieà laptele saŭ să li se întîmple alte rele (2).

În alte părţĭ din *Banat* se pune în preséra *Sân-Georgiuluĭ vacilor*, în ferestrele şi uşile stauluIuĭ şi ale grajduluĭ vitelor, *rug de măcieşe*, câte o ramură în fie-care feréstră orĭ uşă, asemenea şi la ferestrele caselor, precum şi în jurul vasuluĭ în care se mulg vitele, adecă în jurul *şuştaruluĭ*, ca *Strigele*, carĭ umblă în acéstă nópte să ieà mana de la vitele cu lapte, să nu pótă intrà în staul orĭ grajd.

Dacă aĭ uitat să puĭ rug în ferestrele vitelor, atuncĭ aĭ gătat cu laptele în acel an.

La ferestrele caselor se pune rugul maĭ ales de aceea, pentru ca femeile ce lăptéză să nu-şĭ pérdă laptele.

Mulţĭ Românĭ din *Banat*, pe lângă *rug*, maĭ pun încă şi *hodolén* şi *rostopastă.*

De aicia vine apoĭ că ceĭ ce nu dorm în nóptea *Sân-Giorgiuluĭ vacilor* tótă nóptea, fórte lesne pot auḑì cum cântă *Strigele*, când pornesc după mana vitelor:

De n'ar fi *hodolén*,
Hodolén şi *rostopastă*,
Fire-ar lumea tót'a nóstră.

Mulţĭ ómenĭ spun că le-aŭ auḑit cântând aceste cântece în nóptea *Sân-Giorgiuluĭ vacilor*, şi de aceea aŭ dat vitelor lor în tot anul pe acest timp *hodolén* şi *rostopastă* şi *Strigele* nu le-aŭ maĭ putut face nimic (3).

În *Biharia* se pun în séra spre *Sf. Ghorghe* spinĭ la pórtă

(1) Din Ms. d-luĭ I. Pop-Reteganul, com. Măderat.
(2) Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an. 1882. Aprilie 22.
(3) *Tribuna poporuluĭ*, an. IV, Arad 1900, No 94.

Digitized by Google

şi la ferestre, iar vacile se ung la uger cu muşdeiŭ, asemenea ca să nu se apropie *Strigoiĭ* (1), şi *Strigele* saŭ *Strigóicele* (2).

În *Transilvania* este datină a se pune pe la ferestre, uşĭ şi porţĭ, spre acelaşĭ scop, pe lângă *rug verde* încă şi *leuştén*.

Făcêndu-se ast-fel, *Strigoiĭ* şi *Strigóiele* nu se pot apropià ca să ieà mana şi puterea vitelor şi a ómenilor.

Din contră însă, dacă cine-và a uitat a pune rug verde şi leuştén la ferestre, uşĭ şi porţĭ, atuncĭ vin *Strigóicele*, se pun călare pe vacĭ, cu faţa către códă, şi le ieaŭ laptele (3).

Ba uniĭ Românĭ din *Transilvania* nu se mulţumesc numaĭ cu punerea de spinĭ — rugĭ — pe la porţĭ spre acelaşĭ scop, ci eĭ veghéză tótă nóptea saŭ pe lângă vitele din grajd saŭ prin alte locurĭ. Prin grajdurĭ veghéză eĭ cu scop de a prinde Strigóicele, carĭ ieaŭ laptele de la vacĭ, căcĭ ele îşĭ aleg nóptea Sfîntuluĭ Gheorghe spre a face aceste vrăjĭ. Vaĭ însă de acela, care adórme aşteptând — culcat sub iesle — momentul, când se pune vrăjitórea îndĕrăt călare pe vacă. Neapĕrat se face el obiectul feluritelor batjocurĭ ale vrăjitórelor (4).

In *Macedonia* maĭ toţĭ Româniĭ, câţĭ posedă oĭ, capre şi vacĭ, veghéză în ajunul St. Georgiŭ asemenea tótă nóptea pe calea vitelor, şi anume: uniĭ să păzéscă ca să nu li se fure laptele vitelor lor, iar alţiĭ ca să fure lapte de la vite străine (5)

In *Moldova* se pune rugul nu numaĭ contra *Strigelor*, ci şi contra *Ielelor*, şi nu numaĭ ca acestea să nu ieà laptele de la vacĭ şi de la femeĭ, ci tot-odată şi ca să nu fure som-

---

(1) Avram Igna, *Credinţe pop. din comuna Sabolciŭ în Biharia*, publ. în *Familia*, an. XXXII. Oradea-mare 1896, p. 92.

(2) Iosif Stancă, *Credinţe pop.*, publ. în *Familia*, an XXXV, Oradea-mare 1899, p. 570: «În séra Sf. George, dacă veĭ unge vacile pe la uger cu *muşdeiŭ* de aiŭ (usturoiŭ), nu se apropie *Strigele* (Strigóiele) de ele.»

(3) Din Ms. d-luĭ I. Pop-Reteganul;—*Credinţe deşerte, audite de la pop. Rom. din Boerenĭ*, publ. în *Gazeta Transilvanieĭ*, an. LVIII, Braşov 1895, No. 102: «In spre diua de *Sân-Georgiŭ* unge uşa grajdurilor şi coteţelor cu *leuştén*, iar în fereştĭ pune spinĭ, căcĭ de veĭ face aşà, *Strigoiĭ* nu vor puté luà puterea vitelor şi a ómenilor.»

(4) W. Schmidt, op. cit., p. 9.

(5) P. Papahagi, op. cit., p. 321.

Digitized by Google

nul copiilor, visul fetelor şi norocul flăcăilor, căcĭ iată ce ne spune în privinţa acésta M. Eminescu:

«Incă în după amiaḑa ajunuluĭ *St. George*, fetele, flăcăiĭ şi copiiĭ es în ţérină orĭ se duc la pădure şi se întorc acasă încărcaţĭ cu *ederă* şi cu crengĭ de *rug*.

«Din *ederă* se împletesc cununĭ verḑĭ, iar crengile de *rug* se pun în crucĭ pe la portiţe, pe la fereştĭ, pe de-asupra uşilor, şi maĭ cu deosebire pe la grajdul, în care se adăpostesc caiĭ şi vitele.

«Aşà e bine; alt-fel intră *Ielele* şi *Strigele*, fură laptele de la vacĭ, fură somnul copiilor, visul fetelor şi norocul flăcăilor.

«Acolo, unde intrarea e închisă prin rugiĭ înghimpaţĭ, nicĭ *Iele* nicĭ *Strige* nu intră, pentru că vĕd semnul pe care nu aŭ putere de a-l trece, şi vacile daŭ lapte, copiiĭ dorm duşĭ, fetele se perd în visurĭ plăcute; iar flăcăiĭ rĕmân harnicĭ şi cu noroc.

«Ast-fel tóte casele, tóte curţile se încarcă de podóba primă-veriĭ.» (1)

Iar ceĭ ce voesc şi doresc ca vacile lor să aibă multă mană, le mulg în ajunul St. Gheorghe séra, şi după ce le-aŭ muls, lasă doniţa afară, în grădină (2).

In *Bucovina* se pune în spre séra *St. George* pe stâlpiĭ saŭ *tomurlugiĭ* porţilor şi aĭ portiţelor, apoĭ pe la grajdurĭ, brasde cu érbă verde şi crengĭ de răchită, creḑêndu-se că făcêndu-se aşà, *Strigóicele* nu pot luà laptele vacilor, iar *Ielele* nu pot stricà somnul copiilor, visul fetelor şi norocul flăcăilor (3).

In alte părţĭ din *Bucovina* se pune câte o *glie verde* în tindă, pe care se aşéză doniţa, în care se mulg vacile; apoĭ două saŭ maĭ multe gliĭ pe stâlpiĭ porţilor şi aĭ portiţelor, una saŭ şi două la uşile caseĭ şi ale grajdurilor saŭ staulelor de vite. In fie-care glie se înfige de regulă câte o mlădiţă de răchită (4).

---

(1) M. Eminescu, *Novele*, ed. Şaraga, Iaşĭ, p. 135—136.

(2) M. Lupescu, *Superstiţiĭ*, publ. în *Gazeta Săténuluĭ*, an. XV, R. Sărat 1898, p. 58.

(3) Dim. Dan, *Credinţe poporale bucovinene*, publ. în *Gazeta Bucovineĭ*, an. V, Cernăuţĭ 1895, No. 2, p. 2.

(4) Dat. Rom. din Boian şi Pătrăuţ, com. de d-l Vas. Turturean.

Digitized by Google

Pe lângă acésta mulţĭ inşĭ fac un fel de unsóre, compusă din *usturoiŭ*, *găinaţ de găină*, şi *păcură* saŭ *dohot*, şi cu unsórea acésta ung apoĭ în formă de cruce ramurile fereştilor şi uşoriĭ şi pragurile uşilor de la grajdurĭ şi poeţĭ, iară vacile precum şi cele-lalte vite le ung tot cu de acéstă unsóre saŭ şi numaĭ cu *usturoiŭ* orĭ *dohot*, asemenea în formă de cruce pe şoldurile de dinapoĭ şi pe córne (1).

Alţĭ inşĭ din contră fac maĭ întâiŭ *foc viŭ*. Ieaŭ apoĭ vre-o câţĭ-và *căţeĭ de usturoiŭ* şi fac dintr'înşiĭ *muşdeiŭ* (usturoiŭ sfărmat şi amestecat cu apă). După acésta ieaŭ puţin jăratic din *focul cel viŭ* şi sfărmându-l şi pe acesta bine îl amestică şi mestică cu muşdeiul şi cu puţin *dohot*, şi aşà fac un fel de unsóre cu care ung apoĭ crucile de la fereştĭ şi uşile de la case şi de la grajdurĭ, ca să nu se apropie *Strigoiĭ* şi *Strigóicele* de ómenĭ şi de vite.

Tot cu de acéstă amestecătură saŭ unsóre şi spre acelaşĭ scop, se face semnul cruciĭ pe şelele dinapoĭ, pe genunchĭ şi pe crucile vitelor (2).

Maĭ departe afumă atât grajdurile cât şi vitele cu tămâie, iar după ce aŭ băgat vitele în grajd, pun în uşa acestuia o grapă cu colţiĭ în sus (3).

---

(1) Dat. Rom. din Bălăcéna, com. de G. Jemna; — a celor din Boïan şi Pătrăuţ, com. de d-l Vas. Turturean: «Pe lângă acésta mulţĭ fac pe uşa staulelor câte o cruce cu păcură saŭ cu dohot şi se ung uşile şi ferestrele cu *usturoiŭ*, ca să nu se pótă apropià *Strigóicele*, carĭ tocmaĭ spre ḑiua *Sf. George* umblă de fură mana de la vite (vacĭ şi oĭ)»; — a celor din Siret, com. de d-l Dlujanschi: «Româniĭ, spre a evità apropierea *Strigóicelor*, ung în nóptea spre Sf. George córnele şi şoldurile vacilor şi ale boilor cu *usturoiŭ* (aiŭ), iar uniĭ le ung cu *dohot*»; — a celor din Frătăuţul vechiŭ, com. de Em. Isopescul: «La Sf. George se ung uşile cu *dohot*, ca să nu vie *Ielele* şi fărmecătórele şi să strice vacile, adecă să le ieà laptele saŭ, fiind a fètà, să le omóre viţeiĭ, şi apoĭ să lepede;» — a celor din Tereblecea, dict. de Ana Nimigean, com. de P. Nimigean: «Pe lângă acestea se maĭ ung séra înainte de Sf. Gheorghe uşa de la grajd şi vacile cu usturoiŭ»; — a celor din Frătăuţul noŭ, com. de Vesp. Reuţ: «Alţiĭ iarăşĭ fac o cruce cu dohot pe şoldul drept şi de dinapoĭ al vitelor şi al oilor.»

(2) Dat. Rom. din Tereblecea, dict. de Maria Ciopeiŭ, com. de P. Scripcariŭ.

(3) Dat. Rom. din Mihovenĭ, com. de Vesp. Corvin: «În séra spre Sf.

Digitized by Google

Ceĭ ce nu aŭ din întîmplare grapă împrăştie prin grajd *mac*, în credinţă că, dacă vin *Strigóicele* şi întră în năuntru, nu pot luà laptele de la vacĭ, până ce nu culeg maĭ întâiŭ tot macul şi aşà fórte uşor póte să le apuce ḑiua şi tótă munca să le fie apoĭ în zădar (1).

Iar a doua ḑi, adecă în ḑiua de Sf. George des-diminéţă, când duc ómeniĭ pentru prima óră vitele la păscĕtóre, se pune un băiat până la vîrsta de 10 anĭ cu un picior pe un stâlp al portiţeĭ, iar cu cel-lalt picior pe al doilea stâlp şi aşà se lasă apoĭ să trécă vacile pe sub băiat, în credinţă că făcêndu-se acésta, *Strigóicele* nu se maĭ pot apropià de vacĭ ca să le ieà laptele (2).

O sémă de femeĭ ieaŭ în séra spre Sf. Gheorghe rădăcinĭ de *tóe* şi, sfărmând-o la un loc cu *usturoiŭ* pe prag cu muchia toporuluĭ, fac dintr'însa copiilor *crucea cea mare* pe piept şi pe spate, anume ca să nu se apropie *Samca* (rĕul copiilor) de dînşiĭ. Acéstă cruce se compune din douĕ trăsăturĭ încrucişe de la degetele mâneĭ drepte până la degetele piciorului stâng, şi de la degetele mâneĭ stângĭ până la degetele piciorului drept.

Dacă, în urma acesteĭ crucĭ, nu s'a însănătoşat copilul, i se légă o bucăţică de *tóe* la grumaz (3).

Sfîrşind de uns crucile fereştilor, uşoriĭ uşilor şi vitele în chipul cum s'a arătat în şirele de până aicĭ, cele maĭ multe femeĭ ieaŭ fel de fel de florĭ, precum: *calce*, *bulbucĭ* saŭ *bul-*

Gheorghe, ca să nu ieà *Strigóicele* mana (laptele) de la vacĭ saŭ de la oĭ, se ung acestea cu usturoiŭ saŭ se afumă grajdul cu tămâie şi se pune o grapă cu colţiĭ în sus în uşa grajduluĭ. Cu acest léc scapă vacile de *Strigóice*»; — a celor din Frătăuţul noŭ, com de Vesp. Reuţ: «Ómeniĭ ung spre Sf. Gheorghe fereştile, uşile şi pragurile de la grajdurĭ cu usturoiŭ saŭ se afumă cu tămâie. Făcênd aşà, Strigóicele nu se pot apropià de vite»; — tot de acolo, com. de Iul. Sidor: «La *Sf. Andreiŭ* fac cruce pe uşa grajduluĭ cu *dohot* şi cu *muşdeiŭ*, iar la Sf. Gheorghe afumă vacile cu tămâie.»

(1) Dat. Rom. din Tereblecea, dict. de Ana Nimigean, com. de P. Nimigean.

(2) Dat. Rom. din Frătăuţul noŭ, com. de Vesp. Reuţ.

(3) Dat. Rom. din Tereblecea, dict. de Maria Ciopeiŭ, com. de P. Scripcariŭ.

Digitized by Google

bucei, ciobotica cucului, precum şi multe altele, carĭ sunt pe timpul acesta înflorite şi pe carĭ le-aŭ cules des-diminéţă pe rouă, şi fac dintr'însele o cunună, légă cununa acésta cu strămătură roşie împrejurul doniţeĭ în care se mulg vacile, umplu doniţa cu apă neîncepută, taie apoĭ o brăsdiţă verde cât fundul doniţeĭ de mare, o împodobesc şi pre acésta cu *calce*, cu rămurele verḑĭ de răchită precum şi cu alte florĭ, pun doniţa împănată pre brăsdiţă şi dimpreună cu acésta o aşéză apoĭ în tindă între uşĭ (1), saŭ o duc şi o pun afară în partea aceea de unde are să rĕsară sórele în ḑiua de Sf. Gheorghe şi acolo o lasă apoĭ până a doua ḑi des-diminéţă, anume ca vitele mulgĕtóre să aibă mult şi bun lapte peste an şi untul să fie galben ca flórea de calce, precum şi pentru aceea ca fermecătórele să nu se pótă apropià de vacĭ ca să le ieà laptele (2).

A doua ḑi, adecă în ḑiua de Sf. Gheorghe diminéţa, se duc şi ieaŭ doniţa de unde aŭ pus-o de cu séră, varsă o parte de apă dintr'însa la rădăcina pomilor, şi apoĭ se duc cu dînsa ast-fel împodobită cum este, ca să mulgă vacile într'însa, un semn că precum cresc şi înfloresc florile, aşà să crescă şi să se îmmulţéscă şi laptele în ugerele vacilor (3).

O sémă de femeĭ împănéză nu numaĭ *doniţa*, în care se mulg vacile, ci şi *găléta*, în care se mulg oile, *untăriţa* în

---

(1) Dat. Rom. din Calafindescĭ, dict. de M. Molociŭ: «În séra spre Sf. Gheorghe se înfloresc doniţele pe a doua ḑi diminéţă, se légă adecă pe la gură cu aţă roşie şi se împodobesc cu *calce* şi cu alte florĭ. Se taie apoĭ o brăsdiţă cât e fundul doniţeĭ de mare, se împănéză şi acésta cu *calce* şi cu *rămurele de răchită*, şi apoĭ punêndu-se doniţa pe dînsa, se aşéză dimpreună cu acésta în tindă între uşĭ.»

(2) Dat. Rom. din Bosancĭ, com. de Sim. Şutu: «În séra spre Sf. Gheorghe, doniţele frumos grijite, umplute cu apă, împodobite pe împrejur cu *bulbuceĭ* şi legate cu strămătură roşie, se pun afară unde rĕsare sórele în ḑiua de Sf. Gheorghe, pentru vacĭ ca să se facă untul galben»; — a celor din Frătăuţul noŭ, com. de Vesp. Reuţ: «Altele iarăşĭ pun în séra spre Sf. Gheorghe în vasele, în carĭ se mulg vacile, *calce* şi *ciobotica cucului*, spre împodobirea Sf. Gheorghe şi pentru ca vacile să aibă peste an belşug»; — a celor din Frătăuţul noŭ, com. de Em Isopescul: «În ajunul Sf. Gheorghe des-diminéţă pe rouă se culeg florĭ, carĭ se pun apoĭ în doniţa de muls ca să fie bun laptele.»

(3) Dat. Rom. din Mânăstirea Homoruluĭ, com. de G. Macoveiŭ.

Digitized by Google

care se alege untul, apoĭ *berbinţele* şi *berbinciórele*, *putina* şi *putinica* în care se pune laptele saŭ se bate brânza, maĭ pe scurt tóte vasele carĭ se întrebuinţéză la mulgerea lapteluĭ şi păstrarea fruptuluĭ alb, precum şi cofele cu carĭ se aduce şi din carĭ se bea apă. Iar florile, carĭ se întrebuinţéză pentru împănarea acestor vase, sunt: *ciobotica cuculuĭ* (lat. Primula officinalis), *căldăruş*, *potbal*, *zarnacodea*, *laba bróscei* saŭ *leuştênul bróscei* (lat. Ranunculus acris), *cimbru*, *calce*, *breabăn* şi o crenguţă de răchită, de mĕr saŭ de rug.

Tóte plantele acestea se légă cu o aţă saŭ cu strămătură roşie jur împrejurul părţiĭ de asupra, adecă despre gură, a vaselor, apoĭ ducêndu-se vasele lângă fântână saŭ în grădină orĭ lângă un părăŭ din apropiere şi umplêndu-se până sus cu apă, în care asemenea pun unele din florile maĭ sus amintite, le lasă să steà acolo până a treia ḑi diminéţă, adecă până în ḑiua de *Marcu boilor*.

A treia ḑi diminéţă varsă apa dintr'însele la rădăcina pomilor, anume ca aceştia să fie roditorĭ, iar florile le strîng şi le daŭ maĭ pe urmă vitelor în tărîţe ca să le mănânce.

Tóte acestea se fac cu scop ca vitele lor să aibă mult şi bun lapte, unt, smântână şi brânză, apoĭ ca să nu le strice Strigóicele şi vrăjitórele, şi în urmă ca să nu fie peste vară muşcate de şerpĭ, helgiĭ şi de alte jivine (1).

Alte femeĭ ieaŭ tot în acéstă séră pâne şi sare sub brâŭ şi se duc în pădure după *mutătóre* şi *untişor*. Ajungênd la starea loculuĭ sorocesc plantele acestea cu pânea şi sarea adusă cu sine şi apoĭ săpându-le se întorc cu dînsele acasă.

---

(1) Dat. Rom. din Horodnicul-de-jos, com. de d-l Petru Prelipcean;— a celor din Straja, com. de Nic. Cotos; — a celor din Gura Sadoveĭ, com. de L. Latiş: «In séra spre St. George se umplu berbinţele cu apă şi se ţin aşà pline de apă până a treia ḑi, adecă până în ḑiua de *Marcu boilor*, în care ḑi încă nu se lucréză nimic, ci numaĭ se strîng berbinţele, carĭ eraŭ umplute cu apă din séra St. George. Berbinţele însă nu se umplu în casă saŭ în ogradă, ci tot-deauna lângă o fântână saŭ lângă un pârăŭ saŭ chiar şi lângă un rîŭ. Şi ele se umplu în séra St. George de aceea ca să fie în decursul întreguluĭ an tot pline cu lapte şi cu brânză. Iar lângă apă se umplu ele de aceea ca să mulgă ómeniĭ atâta lapte de la vite câtă apă isvoresce din pămînt.»

Digitized by Google

După ce le-aŭ dus acasă, le taie mărunţel şi punêndu-le la rouă, unde le lasă până a doua ḑi diminéţă, ḑic:

O steà
Obisteà,
Douĕ stele
Obistele,
Treĭ stele
Obistele,
Patru stele
Obistele,
Cincĭ stele
Obistele,
Şése stele
Obistele,
Şépte stele
Obistele,
Opt stele
Obistele,
Nouĕ stele
Obistele,
Carĭ sunteţĭ a *Floriceĭ* (1) mele,
De pe tóte hotarele,
De pe tóte ogórele,
Mana eĭ s'o aduceţĭ
Şi'n pulpă să ĭ-o puneţĭ,
Din pulpă în ţîţe
Şi din ţîţe în doniţă!

A doua ḑi, adecă în ḑiua de St. George diminéţa, se duc şi le ieaŭ de unde le-aŭ pus de cu séră, le amestecă cu tărîţe şi le daŭ apoĭ la vacĭ de mâncare, anume ca acestea să deà mult lapte (2).

Intîmplându-se însă cu tótă paza şi cu tóte mijlócele de apĕrare, câte s'aŭ înşirat până aicĭ, ca *Strigóicele* saŭ *vrăjitórele* totuşĭ să ieà într'un chip óreşĭ care mana de la vacĭ, atuncĭ îşĭ ieaŭ refugiul la felurite descântece, prin carĭ cred ele că li se póte întórce mana înapoĭ.

Aşà femeia, care voiesce să întórcă laptele vacilor sale, iea o covăţică de tărîţe şi mestecându-le cu un cuţit descântă:

S'a pornit *Rujana* (3) de acasă
Grasă şi frumósă
In zoriĭ zorilor,
In calea vînătorilor
Şĭ-a 'ntâlnit fărmecătórea
Cu *străcătórea*
Şi o a fărmecat,
Laptele ĭ-a luat.
Rujana 'nceput a răncăluì
Şi-a se *stigluì* (4).
Nime n'a auḑit-o,
Nime n'a vĕḑut-o,
Numaĭ Maica Domnuluĭ
Din pórta ceruluĭ.
Numaĭ ea a vĕḑut-o,
Numaĭ ea a auḑit-o.

(1) Numele vaciĭ.
(2) Dat. Rom. din Tereblecea, dict. de Maria Ciopeiŭ, com. de P. Scripcariŭ.
(3) Numele vaciĭ.
(4) *A stigluì* = a rage lung şi sus.

Digitized by Google

Şi cum a audit-o
La dîns'a sosit
Şi din gură ĭ-a vorbit:
—Ce răncăluescĭ,
Ce te stigluescĭ?
—Cum n'oiŭ răcnì,
Cum n'oiŭ stigluì,
Că eŭ m'am pornit de-acasă
Grasă şi frumósă
În zoriĭ zorilor,
În calea vînătorilor.
Şi m'a 'ntâlnit fărmecătórea
Cu străcătórea
Şi m'a fărmecat,
Laptele mĭ-a luat,
Pulpa mĭ-a veştedit,
Pĕrul mĭ-a sburlit,
Córnele mĭ-a *ciungărit* (1).
Maica Domnuluĭ a dis
Şi din gură aşà ĭ-a spus:
—Nu răncăluì,
Nu stigluì,
Cá cine laptele tĕŭ
Fără dreptate a luat
Inima'n el a crăpat
Şi mana 'napoĭ s'a 'nturnat,
Dulce ca mierea,
Galbĕnă ca céra,
Grósă ca mămăliga!

După ce a rostit cuvintele acestea, iea cu vîrful cuţituluĭ spuză din vatra foculuĭ de treĭ orĭ dicênd:

Cum se strînge cenuşa în vatră,
Aşà să se strîngă şi mana Rujaneĭ!

Apoĭ iea din gunoiŭ iarăşĭ de treĭ orĭ şi dice:

Cum se strînge gunoiul în casă,
Aşà să se strîngă mana Rujaneĭ!

Şi după acésta dă tărîţele vaciĭ să le mănânce (2).

Alte femeĭ descântă pentru întórcerea lapteluĭ ast-fel:

Luatu-s'aŭ Strigele
Şi scorpiile
Sâmbătă des-diminéţă
Pe cărare rourată,
Pe cărare necălcată,
Îniutate
Şi 'nfocate,
Cu cuţite
Ascuţite,
Să ieà de la vacĭ hrana
Şi mana.
Nime'n lume nu le vede,
Nime'n lume nu le-aude,
Numaĭ Maĭca Domnuluĭ,
Ce stă 'n turnu ceruluĭ,
Numaĭ ea că le-a vĕdut,
Numaĭ ea le-a audit.
Cergă albă a întins
Calea lor că le-a cuprins
Şi din gură că le-a dis:
— Unde mergeţĭ,
În cotro vĕ duceţĭ,

(1) *A ciungărì* = a rupe.
(2) Dat. Rom. din Crasna, dict. de Anisia Iliuţ.

Digitized by Google

Voĭ Strigelor
Şi Scorpiilor,
Îniutate
Şi 'nfocate,
Cu cuţite
Ascuţite?
— Noĭ mergem
Să luăm
De la vacĭ hrana
Şi mana,
Să le lăsăm numaĭ zeru
Să nu le péră viţelu!
—Voĭ Strigelor
Şi Scorpiilor!
Înapoĭ vĕ întórceţĭ
Şi 'n mare să vĕ duceţĭ,
Duceţi-vĕ voĭ în mare,
C'acolo-ĭ un pesce mare,
De acela să v'apucaţĭ
Şi aceluia să-ĭ luaţĭ
Hrana
Şi mana!...
Sâmbătă des-diminéţă
S'aŭ luat vacile
Pe cărare rourată,
Pe cărare necălcată,
Supĕrate şi scârbite
C'aŭ fost de Strigĭ pângărite.
Nime 'n lume nu le vede,
Nime 'n lume nu le aude,
Numaĭ Maica Domnuluĭ
Şéde 'n turnu ceruluĭ.
Şi ea cum mi le-a vĕḑut,
Din gură că le-a vorbit:
— Unde mergeţĭ vacilor,
Supĕrate şi scârbite?
— Mergem după hrană
Şi după mană,
Că Strigele
Şi Scorpiile
Ne-aŭ luat hrana
Şi mana
Cea 'ndulcită
Şi zăhărită,
Ce ne-a fost de la Dumneḑeŭ [dăruită,
Şi ne-a lăsat numaĭ zeru,
Să nu ne péră viţelu!
Maica Precista a rĕspuns
Şi din gură aşà le-a ḑis:
—Înturnaţi-vĕ voĭ
Înapoĭ,
Că eŭ hrana
Şi mana
Din tóte părţile voiŭ luà
Şi vouĕ voiŭ da,
De-a fi în codru rătăcită,
De-a fi 'n cornu garduluĭ o-[prită,
De-a fi 'n cuptórele Strigelor [băgată,
De-a fi 'n ólele Strigelor tur-[nată,
De-a fi 'n legăturile lor le-[gată,
Eŭ din tóte părţile voiŭ luà
Şi vouĕ voiŭ da
Şi voiŭ pune-o 'n córne,
Din córne 'n piele,
Din piele în vine,
Din vine 'n ţîţe
Şi din ţîţe'n doniţă (1).

Saŭ aşà:

Întunecatu-s'a,
Îmmânecatu-s'a
Lunaia (2) pe cale,
Pe cărare,

(1) Din Mitocŭl Dragomirneĭ, com de Vas. Greciuc.
(2) Numele vaciĭ.

Pe roua nescuturată,
Cu mana scuturată,
La isvóre cu lapte,
La fântânĭ
Cu smântânĭ,
La liveḑĭ
Cu pomete verḑĭ;
Acolo să s'adape,
Acolo să pască,
Acolo să se hrănéscă.
Când a fost la mieḑ de cale,
De cărare,
Inainte eşitu-ĭ-a,
Inainte sositu-ĭ-a
O rea diochitóre,
O rea fărmecătóre,
Cu ochiĭ diochiatu-a,
Cu mâna mana luatu-ĭ-a.
Lunaia a prins a răncăluì
Şi-a boncăluì.
Nime n'o vedeà,
Nime n'o auḑià,
Numaĭ Maica Domnuluĭ,
Sus din pórta ceruluĭ,
Bine sama că-ĭ băgà
Şi din gur'aşà-ĭ ḑiceà:
— Tacĭ, Lunae, nu răncăluì,
Nu boncăluì,
Nu te'ntristà,
Nu te văicărà,
Că din trâmbiţ'om trâmbiţà,
Din bucium om buciumà
Şi mana'napoĭ ţĭ-om dà,
De-ar fi'n târg vîndută
Şi'n putinĭ bătută,
Sub laiţă ascunsă,
De babe bătrâne strînsă.
De acol'om luà-o
Şi ţie'napoĭ ţĭ-om da-o,
S'aĭbă viţelul ce suge
Şi femeia ce mulge,
S'aĭbă copiiĭ ce mâncà,
Casa cu ce se săturà!

Descântecul acesta se descântă tot-deauna în ḑile de frupt într'o covăţică cu făină de păpuşoiŭ, rostindu-se de treĭ orĭ după olaltă şi mestecând în acelaşĭ timp făina cu un cuţit şi cu un ac. Iar după ce a sfîrşit de descântat, făina în acest chip descântată se dă vaciĭ de mâncare (1).

Românii, respective Româncele din unele părţĭ ale *Moldoveĭ*, precum bună-óră cele din jud. Roman, carĭ aŭ vite şi cred că le-a luat cine-và mana, caută o ragilă, scot un dinte dintr'însa şi-l bat în fundul doniţeĭ cu fundul în sus. După acésta se duc şi mulg vacile în doniţă; bat cu laptele ce-l strecóră din ţîţa vaciĭ în vîrful dinteluĭ de ragilă, şi atuncĭ acel care a luat mana nu maĭ póte sta în loc, îl mănâncă trupul, nu póte dormì, nicĭ mâncà, nicĭ lucrà, aşà că de la o vreme trebue să se întórcă mana, orĭ să móră (2).

In alte localităţĭ, tot din *Moldova*, jud. Botoşanĭ, întrebuinţéză spre acest scop următorul descântec:

(1) Dat. Rom. din Pătrăuţ, com. de Ioan Puiul, stud. gimn.
(2) C. D. Gheorghiu, op. cit., p. 92.

Digitized by Google

Bună diminéța
S'aŭ sculat,
S'aŭ mânecat,
La câmpĭ verḑĭ aŭ alergat;
La câmpĭ de mătasă,
Ca să fie grasă
Şi frumósă.
Iată s'a întâlnit *Joiana* (1)
Cu fărmecătórele,
Cu pocitórele,
De pĕr aŭ sburlit-o,
Córnele ciuntatu-ĭ-o,
Ochiĭ păinjinitu-ĭ-o,
Laptele luatu-ĭ-o.
Iar ea s'a'ntâlnit
Cu Maica Domnuluĭ
Si-a întrebat-o:
—Tu Joiano, ce boncăluescĭ,
Ce răcnescĭ?
Şi tu nu boncăluì,
Nu răcnì,
Că eŭ te-oiŭ despăinjinì,
Pĕrul țĭ-oiŭ neteḑì,
Córnele țĭ-oiŭ adăogì,
Códa țĭ-oiŭ prelungì.
Țĭ-oiŭ trimete pe fata zînă
Cu Sf. Gheorghe dimpreună
Şi țĭ-o cătă
Mana ta
Prin tóte cămările,
Prin tóte pivnițele,
Şi țĭ-a aflat-o.
Şi Sfîntul Gheorghe a alergat
Şi'ntr'un fund de beciŭ în-[fundat
A găsit mana vaciĭ
Cu 99 de cercurĭ cercuită,
Cu 99 de lacăte încuiată.
Sfîntul Gheorghe a dat cu [securea
Şi-a sfărîmat cercurile
Şi lacătele
Şi mana a luat-o
Şi-a dus-o
La Maica Domnuluĭ.
Maica Domnuluĭ
A pus-o înapoĭ la vacă,
Ce erà pătrunsă să se facă
Maĭ frumósă
Şi maĭ mănósă,
Şi ì-a ḑis dobitoculuĭ:
Tu nu maĭ ràcnì,
Nu maĭ boncăluì,
Şi fiĭ blândă şi blajină,
Să laşĭ pe a ta stăpână
Să te mulgă
Şi vițelul să te sugă;
Că Maica Domnuluĭ
Îĭ isvorul lapteluĭ
Şi a tuturor
Bunătăților.
Descântecul de la noĭ,
Lécul de la Maica Domnuluĭ,
Că orĭ şi cine a alergat,
Orĭ pe cine a auḑit
Ea l-a miluit,
Orĭ pentru ce-a dorit,
Fiind-că Maica Domnuluĭ
Folositóre-ĭ.
Să alergăm la folosințele eĭ
Şi să-ĭ mulțumim
Pentru darurĭ şi folosință! (2)

Româncele din *Biharia*, carĭ sciŭ se întórcă laptele la vacĭ, merg la un rîŭ ducênd cu sine şi *urma* vaciĭ. Aicĭ se plécă spre apă şi ḑic:

(1) Numele vaciĭ.

(2) El. Sevastos, *Sĕrbătorile pop.*, publ. în ḑiar cit., p. 157.

Digitized by Google

— Marie, Maică sfîntă, tu-mĭ ajută! că nu întorc urma vaciĭ aicĭ în rîul acesta, ci întorc laptele (numele vaciĭ), de unde e dus, să nu aibă putere a şedé acolo, precum nu are putere apa Iordanuluĭ să steà pe loc şi nicĭ rîul acesta! Laptele dus să vină îndĕrăt şi N. să fie lăptósă precum a fost!

După aceste cuvinte aruncă urma vaciĭ în rîŭ, vine acasă şi iea patru drobuţe de sare şi patru de pâne, le ţine în mâna cea stângă, iar cu mâna dréptă prinde de un colţ *măsaiul* de pe masă şi-l târîe după dînsa până la un furnicar mare. Ajungênd acì ḑice:

— Bună séra, împĕratul furnicilor! Veniĭ la d-ta să mĕ asculţĭ, să mĕ slujescĭ, că rĕŭ am umblat şi nu daŭ de léc; mĭ-a dus laptele de la vacă N. şi numaĭ d-ta mi-l poţĭ aduce îndĕrăt. Eŭ te cinstesc cu pâne şi cu sare, dar să mi-l aducĭ, că d-ta umbli peste şépte hotare, baţĭ tóte căile şi cărările; să mi-l aducĭ de unde va fi încuiat, din podişor, din cămară, din blid, din óle, de unde se va aflà, că bună cinste veĭ căpĕtà!

După rostirea acestor cuvinte, se închină de treĭ orĭ, aruncă pâne şi sare şi plécă apoĭ cu măsaiul după ea la al doilea furnicar, apoĭ la al treilea şi la al patrulea.

După ce a finit şi acì ceremonia, se întórce acasă încunjură grajdul de treĭ orĭ, şi se duce din noŭ la rîŭ; acì aruncă măsaiul, tot tras după ea, în apă, îl scóte iar, şi apoĭ plécă cu el către casă, unde intră de a dreptul la vacă, şi o lovesce cu măsaiul ud pe spinare de treĭ orĭ, spală apoĭ ugerul vaciĭ cu apă sfinţită de la Botezul Domnuluĭ, şi intră în casă strîngênd măsaiul ud în mânĭ şi aruncându-l pe masă cu cuvintele:

—Aşà să fie de aḑĭ înainte untul de la N. tot «*boţ*»! Ajută Marie, Maica sfîntă, ca de aḑĭ înainte să nu maĭ aibă putere *Strigóicele* a duce laptele de la N. mea. Laptele să-ĭ vină, cum vine apa pe rîŭ. Amin. Aşà să fie, aşà!

Descântecuĭ acesta se face Mercuria şi Vineria, dar în secret, adecă pe înserate.

Pe lângă acésta maĭ este datină a se pune séra tărîţe sub cerul liber, carĭ apoĭ se daŭ diminéţa vaciĭ, ḑicêndu-se:

Digitized by Google

Câţĭ stropĭ de rouă pe tărîţe,
Atâtea litre de lapte în olcuţe! (1)

În fine maĭ e de însemnat şi aceea că, dacă *Sân-Giorgiul vacilor* cade într'o ḑi de sec, adică Mercurĭ saŭ Vinerĭ, atuncĭ în acel an de bună sémă că vacile, oile şi caprele puţin lapte vor da (2).

IV.

RODUL GRÂULUĬ.

O sémă de vrăjitóre din *Ţéra-Românéscă* nu se mulţumesc numaĭ cu luarea lapteluĭ de la vacĭ, ci ele ieaŭ, tot în nóptea spre *Sân-Georgiŭ*, şi *rodul grâuluĭ*.

Femeile, carĭ sciŭ ast-fel de *solomonìĭ*, după cum le numesc ele, şi carĭ aŭ de gând să ieà *rodul grâuluĭ*, trebue să aibă dinainte pregătite câte-và ouĕ clocite, un sul, un frîŭ, un biciŭ, o aţă roşie, un săculeţ cu busuioc, céră şi unt de cămilă, pre care îl cumpĕră de la ţiganĭ.

Pe la mieḑul nopţiĭ, vrăjitórele îşĭ ieaŭ cele pregătite şi se duc la câmpul saŭ la locul acela, de unde şĭ-aŭ propus să ieà rodul.

Indată ce ajung acì, îngrópă două ouĕ la capul loculuĭ şi ḑic că ouĕle să le fie de noroc, şi légă săculeţul de piciorul drept, înfrînéză sulul, îşĭ despletesc pĕrul, se desbracă până în brâŭ de cămaşă, încalecă pe sul şi, bătêndu-l cu biciul, fug de alungul loculuĭ, ce vreaŭ să-ĭ ieà rodul, ḑicênd:

— De la moş Ion — numele stăpânuluĭ holdeĭ — la mine! Aceste cuvinte le ḑic de 12 orĭ, nicĭ maĭ mult nicĭ maĭ puţin, căcĭ aft-fel nu aŭ noroc.

---

(1) V. P. Sala, *Datine pop.*, publ. în *Gazeta poporuluĭ*, an. III, Timişóra 1887, p. 5.

(2) *Tribuna poporuluĭ*, an. IV, No 94.

Digitized by Google

Când aŭ sfîrşit de ḑis de 12 orĭ, se întorc spre rĕsărit şi ḑic:

Bogăţia câmpuluĭ,
Sporul avutuluĭ,
Rodul grâuluĭ,
Să mérgă, să tréćă,
Grămadă să facă
În locul arătat,
Cu sulul însemnat,
Şi din loc în arie
Din arie în (grópă)
Şi de acì să-ĭ fac *lăret*.

Că diminéţa m'am sculat
Şi la câmpurĭ am plecat,
Cu Maica Domnuluĭ m'am în-
[tâlnit
Şi de loc m'am spovedit,
Ca să ieaŭ
Şi să nu daŭ
Bogăţia câmpuluĭ,
Sporul avutuluĭ,
Rodul câmpuluĭ.

Sfîrşind aceste cuvinte, iar încep să fugă călare pe sul, bătêndu-l cu biciul şi recitând cuvintele: «De la moş Ion la mine!»

Iar când isprăvesc de ḑis de 12 orĭ, iar se opresc şi ḑic versurile:

Bogăţia câmpuluĭ,
Sporul avutuluĭ,
Rodul grâuluĭ.

Ast-fel fac ele până de treĭ orĭ, băgând bine de sémă să nu greşéscă, căcĭ atuncĭ nu maĭ are léc.

După ce isprăvesc de vrăjit, es la capĕtul loculuĭ, îmbracă sulul şi-l ascund în grâul lor, şi cu cea maĭ mare iuţélă fug apoĭ acasă.

In acéstă cale însă trebue să nu vorbéscă cu nimenĭ.

Dacă aŭ împlinit tóte acestea fără să greşéscă, atuncĭ le merge bine, adecă ieaŭ rodul grâuluĭ, iar de nu, în zadar s'aŭ căsnit (1).

---

(1) D. Stănescu, *Obiceiurĭ pop. la sĕrbătórea Sf. Gheorghe,* publ. în ḑiar. cit., p. 90—91.

Digitized by Google

V.

FOCUL VIU.

Focul viŭ se face ast-fel:

În ajunul *St. George* se frécă două lemne uscate unul de altul atâta, până ce înferbîntându-se se aprind şi încep a arde. Acest *foc viŭ* se păstréză apoĭ cu cea maĭ mare băgare de sémă, ca să nu se stingă nicĭ odată peste tot anul, credêndu-se că casa, la care se află un asemenea foc, are mare noroc, şi anume că nu se póte nimic rĕŭ apropià de dînsa (1).

In alte părţĭ maĭ mulţĭ feciorĭ, carĭ s'aŭ pus maĭ dinainte în cale să facă *foc viŭ*, duc în séra spre *Sân-Georgiŭ* într'un loc anumit din sat câte o bucată de lemn, ast-fel ca să nu scie unul de altul când şi cum le-a dus, ci care cum merge şi aşéză lemnul adus, îndată se şi întórce îndĕrăt. Sfîrşind de dus şi de aşezat tóte lemnele, după cum le-a fost vorba, se strîng cu toţiĭ la o oră anumită lângă lemnele adunate şi care cum vine începe a se mirà, ca şi când n'ar sci cine le-a adus şi pus acolo. Apoĭ ḑice unul dintre dînşiĭ:

— De haram s'aŭ adunat, de haram decĭ să şi mérgă!

Şi cum rostesc cuvintele acestea, prind a face *foc viŭ*, în chipul cum s'a arătat maĭ sus, şi a aprinde apoĭ cu dînsul grămada cea de lemne, pe care aŭ strîns-o puţin înainte de acésta. Iar când lemnele aŭ început a arde cum se cade şi para foculuĭ a se înălţà, atuncĭ încep şi eĭ a jucà împrejurul foculuĭ şi a sărì peste dînsul, ḑicênd :

Saĭ Gheorghiţă, saĭ Gheorghiţă,
Din ocol pân' la portiţă,
Şi-mĭ apucă o oiţă,
De-ĭ puté şi-o mioriţă.

Una mie,
Una ţie,
Să ne fie
Pentru-a nóstră veselie!

Săturându-se de jucat şi de sărit, aştéptă până ce foculĭ începe a se stinge, iar după aceea, luând fie-care puţin jăratic şi câte un tăciune, se întorc acasă şi afumă vitele, maĭ ales însă mieluşeiĭ, cu tăciuniĭ din *focul viŭ* (2).

(1) Dat. Rom. din Rădăuţ, com. de d-l Or. Dlujanschi.
(2) Dat. Rom. din Volcineţ, com. de V. Jijie.

Digitized by Google

In cele maĭ multe părţĭ din *Bucovina* însă, *focul viŭ* se face în următorul mod:

Se sfledauresce saŭ se scobesce o bortă mică în unul dintre usciorii uşiĭ grajduluĭ. In depărtare cam de jumătate de metru de la usciorul bortit se îngrópă în pămînt o scândură, în care se află asemenea o bortă mică, ast-fel ca borta dintr'însa să vie în dreptul borţiĭ din uscior. Se iea apoĭ un *fusceŭ* tare, adecă o bucată de lemn subţire şi rotundă, ce-và peste un metru de lungă, care se despică la un capĕt în cruciş, şi în despicătura căruia se pune o bucăţică de iască. După acésta, băgându-se *fusceul* cu capĕtul cel despicat în borta uscioruluĭ, iar cu cel-lalt capĕt în borta scânduriĭ, se împrejură o singură dată pe la mijloc cu o funie, ast-fel ca capetele acesteia să spânzure în jos. Făcêndu-se şi acésta, prinde unul de un capĕt de funie, iar altul de cel-lalt capĕt şi apoĭ, postându-se faţă'n faţă, încep a trage de funie când într'o parte, când în alta aşà, ca şi când funia ar umblà pe scripeţĭ şi prin tragerea funieĭ a învîrtì fusceul. Tragerea şi învîrtirea acésta însă se face cu o iuţélă aşà de mare, în cât că în scurt timp capetele fusceuluĭ, şi maĭ ales cel despicat, înfierbîntându-se se aprind şi încep a arde dimpreună cu iasca. Vĕdênd ceĭ ce aŭ învîrtit fusceul că ese fum şi sciind prea bine că acuma iasca e aprinsă, scot de grabă fusceul din borţile, în carĭ a fost întărit, se duc repede cu dînsul în mijlocul ocoluluĭ saŭ şi în alt loc din apropierea grajduluĭ, unde petrec vitele, scot iasca aprinsă din fusceŭ şi o vîră într'o movilă de paie saŭ de ogrinjĭ, care e anume spre acest scop făcută şi căreia îĭ daŭ în chipul acesta foc ca să ardă. Movila de paie şi gunóie însă trebue să fie astfel potrivită ca, aprindêndu-se, măcar o parte din fumul ce ese dintr'însa să pótă ajunge şi străbate în grajdul vitelor. După ce s'a aprins movila de paie, atât feciorii ce-aŭ făcut-o cât şi băeţiĭ carĭ asistă la arderea eĭ, încep a sărì peste dînsa, anume ca tot anul să fie uşorĭ. Tot atuncĭ, punênd maĭ întâiŭ posderie, dacă este, saŭ paie ude peste movilă, încep eĭ a fugărì vitele şi a le face ca şi acestea să sară peste acest *foc viŭ*. Iar dacă focul e prea mare, atuncĭ le fac să trécă numaĭ prin fumul sĕŭ.

Afumarea acésta a vitelor, a ocoluluĭ şi a grajduluĭ cu

Digitized by Google

fum de *foc viŭ* se face cu scop ca vitele şi oile să fie ferite de tóte relele şi bólele, de tóte dihăniile şi pocitórele, să nu se pótă nimenĭ apropià de dînsele ca să le ieà *mana* şi *să le strice*, să fie frumóse şi mănóse, şi pentru ca să créscă şi să se îmmulţéscă ca pusderia, respective ca gunóiele cele de pe foc (1).

În părţile muntóse ale *Bucovineĭ* se face focul viŭ de regulă când scot oile prima óră la munte, adecă când se aleg mieiĭ de la dînsele. Atuncĭ se frécă două lemne uscate unul de altul, până ce se aprind. Iar după aceea, punêndu-le lângă *spătariŭ* şi aruncând peste dînsele cetină de brad şi de molid, fac un foc mare, prin fumul căruia petrec apoĭ tóte oile, în credinţă că oile, carĭ se petrec prin acest *foc viŭ*, sunt ferite în decursul veriĭ de orĭ şi ce primejdie.

Tot cu foc de acesta se aprinde şi focul cel dintâiŭ în stână (2).

Păcurariĭ din unele părţĭ ale *Transilvanieĭ* acuma, la 21 Aprilie des-diminéţă, adecă cu două ḑile înainte de *Sân-Georgiŭ*, punêndu-şĭ cununĭ în cap, încep a stropì pămîntul cu ramurĭ de laur muiat în *aiasmă*. După aceea fac foc de brad, rosmarin şi laur, în fumul cărora îşĭ curăţesc apoĭ turmele. Iar după ce şĭ-aŭ curăţit turmele, aduc ca jertfă, daŭ adecă de pomană plăcinte, brânză şi lapte.

După jertfire urméza un ospĕţ pe érbă verde, la care ieaŭ parte toţĭ ceĭ ce se află de faţă.

Sfîrşindu-se ospĕţul şi odihnindu-se puţin, se îndémnă unul pe altul ca să sară peste focurile ce ard dinaintea lor, le sar de treĭ orĭ după olaltă şi apoĭ, după ce le-aŭ sărit şi s'aŭ curăţit pre sine, îşĭ curăţesc şi turmele, trecêndu-le şi pe acestea prin aceleaşĭ focurĭ asemenea de treĭ orĭ.

---

(1) Dat. Rom. din Cireş-Opaiţ, com. de T. Burla, — a celor din Crasna, com. de N. S. Pleşca; — a celor din Straja, com. de Nic. Cotos; — Dim. Dan, *Comuna Straja*, p. 98: «In preséra Sf. George se aprind *focurĭ viĭ* la fie-care gospodar, iar maĭ ales pe la grajdurile vitelor. *Focurile viĭ* se fac aşà, că se frécă un bĕţ între două scândurĭ atâta timp, până ce se aprinde. Unii pórtă atuncĭ vitele lor prin foc, ca să nu fie muşcate de gângăniĭ.»

(2) Dat. Rom. din Câmpulung, com. de Ilie Piticariŭ, stud. gimn.

Digitized by Google

Acéstă curățire saŭ purificare este considerată de către ceĭ maĭ mulțĭ inșĭ ca biruința luminiĭ și a căldurii de primă-vară asupra întunericuluĭ și friguluĭ de érnă (1).

În *Banat*, unde curățirea păcurarilor și a turmelor ce le păstoresc aceștia este asemenea fórte usitată (2), se face ast-fel:

În 22 Aprilie de către séră, păcurariĭ mână oile la strungă ca *să le afume.*

Uniĭ le afumă în strungă cu *untura de oĭ*, cu care le-aŭ uns la uger și în care se află următórele plante: aiŭ (usturoiŭ), *arieŭ* (laptele câneluĭ), *boz*, *leuștén*, *pelin*, *scaiŭ* (scaete mare) și frunze de *salcie* cu *mâțișóre;* punênd jar într'o ólă și aruncând câte o bombă de untură pe jar, pórtă óla pe lângă ugerele oilor.

Afumarea acésta se face de aceea, pentru că trecênd oile preste vre-o vale saŭ rîurel, să nu-șĭ pérdă laptele pe la apele, pe unde se fac fărmecătoriile și umblă *Halele*, de órece fumul din plantele amestecate în untură are putere de a oprì fărmecătórele și de a alungà *Halele* cu mirosul luĭ. De aceea, ajungênd păcurariĭ în acéstă ḑi la vre-o apă curgĕtóre saŭ la vre-un isvor, încunjură apa și mână oile în sus pe dél.

Alțiĭ afumă și-șĭ curățesc oile ast-fel:

Păcurariĭ *păzitorĭ* se desbracă de tot, pun foc într'o ólă și așchiĭ de la 9 crucĭ de *morminte* părăsite, adecă la carĭ nu maĭ merge nimenĭ în *Joia-mare* ca să afume *mormintele*, și cu óla fumegătóre ocolesc de treĭ orĭ oile.

Pĕcurariĭ *păzitorĭ*, îmbrăcațĭ, ațîță cu *eșchiile* (așchiile) de la nouĕ crucĭ părăsite douĕ focurĭ, unul arḑênd de o parte altul de alta, și mână, adecă *petrec oile* de treĭ orĭ printre acele douĕ focurĭ marĭ, din tot ce s'a putut strînge de pe lângă strungă, și apoĭ pĕcurariĭ mergênd după oĭ, când ajung la focurĭ, implântă *bâta* păstorésca în foc, și

(1) G. Popa, *Datine strămoșescĭ*, publ. în *Albina*, an. I, Bucurescĭ 1898, Nr. 37, p. 1.156—1.157.

(2) Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an. 1882. Aprilie 22: «Curățirea vitelor, oilor și a păcurarilor prin *foc* și *apă* (lustratio per ignem et aquam).»

Digitized by Google

rezemațĭ pe ea fac o săritură până din colo de foc, câte de treĭ orĭ.

Acéstă *petrecere* a oilor printre focurĭ e în contra *Strigoilor*, carĭ atuncĭ îşĭ arată puterea, când oile mor, fără ca să fi sciut că-s bolnave, şi dacă oile sunt *petrecute*, se curăţesc şi nu se prinde rĕul de ele (1).

VI.

ALESUL.

Alesul e o sĕrbătóre a păcurarilor saŭ ciobanilor românĭ, care se serbéză tot-deauna în ajunul *Sântuluĭ George*, adecă în 22 Aprilie calend. vechiŭ, cu *pregătire* în 21 şi *încheiere* în 23 Aprilie, adecă în ḑiua de *Sân-Georgiŭ*.

Alesul e timpul, când poporul ese afară la câmp şi începe viéţa păstorésců; când se fac *strungile* şi colibele pentru anul curgĕtor. În înţeles strîns, *Alesul* e începutul economieĭ cu oile, întâia mulsóre a acestora, întâiul *ales* al *mieilor* de la oĭ şi al ieḑilor de la capre, şi sĕrbătórea de la acest *ales* — *odârnire* saŭ înţărcare — şĭ-a căpĕtat numele (2).

In 21 Aprilie se înţeleg *oieriĭ*, adecă stăpâniĭ de oĭ, câte 2—5 inşĭ, carĭ vreaŭ să se însoţéscă cu turmele şi înţelegêndu-se, fie-care însoţesce oile sale, câte 20—50 saŭ 100, într'o turmă comună.

In 21 Aprilie se aleg saŭ se tocmesc şi păcurariĭ pe timpul de la *Ales* şi până la *Sâm-Medru*, adecă până la 26 Octomvrie st. v. Şi tot în acéstă ḑi se alege şi locul, unde are să se facă *strunga* şi *stâna* şi, înţelegêndu-se, uniĭ păcurarĭ

(1) At. M. Marienescu, *Alesul*, publ. în *Familia*, an. IX, Pesta 1873, p. 238 şi 240—241.

(2) At. M. Marienescu, *Alesul*, publ. în *Familia*, an. IX, Buda-Pesta 1873, p. 237; — Sofron Liuba şi Aur. Iana, *Topografia satuluĭ şi hotaruluĭ Maidan*, p. 108—109.

Digitized by Google

mână oile la păşune, iară alţiĭ aduc parĭ şi nuele pentru facerea strungiĭ şi a colibeĭ.

Stăpâna turmeĭ, iar dacă oile sunt ale maĭ multora, atuncĭ stăpânele acestora, fac în 21 Aprilie după amiaḑĭ *unsórea* saŭ *untura de oĭ*, pe dosul scaunuluĭ saŭ pe o scândură curată şi, învĕlind-o într'un petic de pânză, o trimet păcurarilor ca s'o aĭbă pe la apunerea sóreluĭ, pentru că atuncĭ pornesc *fărmecătórele* ca să ieà laptele de la oile neunse, şi tot în acéstă séră începe şi puterea *Halelor* şi a tuturor relelor asupra oilor.

Unsórea acésta se face din maĭ multe obiecte adunate în decursul anuluĭ trecut, şi anume: din untură de porc negru, tăiat în ḑiua *Sfîntuluĭ Ignat*, 20 Decemvrie (1), şi străjuit peste nópte până la cântarea cocoşuluĭ, fiind-că acéstă untură e cea maĭ bună (2); untura e de lângă inimă, netopită, şi sărându-se se învĕlesce cu marginile în năuntru, se légă în cruciş şi se afumă pe coş; maĭ departe se face din nisce plante rupte séra înainte de *Tudorusale* — a 25-a ḑi între Pascĭ şi *Rusaliĭ* — uscate şi sfărmate mărunt şi amestecate cu tămâie şi untură de porc.

Plantele pentru unsóre sunt: *aiu* (usturoiŭ), *areŭ* saŭ *arieŭ* (laptele câneluĭ), *boz*, *leuştén*, *pelin*, *scaiu* (scaete mare), *urzică* şi frunze de *salcie* saŭ *salcă* cu *mâţe* (3).

Unele din aceste plante se crede că aŭ însuşirĭ bune, şi pentru acésta, prin uns, oile să fie sporitóre, să aibă mult lapte, să-l ţină şi să fie sănĕtóse; alte plante aŭ putere mare de a depărtà *Halele* şi tóte relele de la turmă şi a o păzì (4).

---

(1) At. M. Marienescu, *Alesul*, publ. în ḑiar cit., p. 238.

(2) Com. de d-l Ios. Olariŭ.

(3) At. M. Marienescu, *Alesul*, publ. în ḑiar. cit., p. 238; Sofr. Liuba şi Aur. Iana, op. cit., p. 109.

(4) Plantele cu însuşirĭ bune sunt: *Salcia*, care se prinde şi cresce uşor şi care are ramurĭ multe, aşà ca oile să concépă uşor şi să aibă mulţĭ mieĭ; — *scaiul*, numit şi *turcos*, care e încins cu brâŭ de apă, adecă la nodurĭ, la închieturile frunzelor conţine picăturĭ de rouă şi de plóie, şi cresce orĭ în ce pămînt slab, anume ca oile să ţină aşà umeḑélă de mană, şi să aibă lapte din orĭ şi ce păşune; — *leuştén*, care e plantă rĕsărită în urma lucéfĕruluĭ, făcut din feciorul *Leuştén* (Veḑĭ povestea:

Digitized by Google

In cele maĭ multe părțĭ locuite de Românĭ, cu deosebire însă în *Banat*, până în ḑiua de 21 Aprilie, oile nu se mulg, nicĭ nu se face caş, ci tot laptele se lasă până în acéstă ḑi numaĭ pentru mieĭ.

Incepênd însă în ḑiua de 21 Aprilie, pe la apunerea sórelui, puterea fărmecătórelor şi a fiinţelor celor rele, care ţine până a treia ḑi, adecă până în ḑiua de Sân-Georgiŭ séra, de aceea păcurariĭ mână în acéstă ḑi oile cu mieiĭ în strungă la *mulsórea de séră*, parte ca să nu fie laptele la oĭ şi făcĕturile să aibă întâia putere peste lapte, şi parte ca pe a doua ḑi să se adune lapte destul.

Un pĕcurar şéde pe o piétră în uşa strungiĭ şi *petrece oile*, adecă le mulge, şi după muls le lasă afară din strungă. Alt păcurar însă primesce oile una câte una, şi cu *untura de oĭ*, ce a trimis-o stăpâna turmeĭ, le unge la uger (1), anume ca fărmecătórele să ieà puterea *unsoriĭ*, iar nu mana oilor (2).

Dacă sunt maĭ mulţĭ ortacĭ saŭ *sîmbraşĭ* (3), atuncĭ fie-care şéde pe piétra sa de dinaintea uşiĭ, îşĭ mulge oile şi, saŭ însuşĭ saŭ iar alt păcurar, le unge.

Mulgêndu-se tóte oile, mieiĭ rĕmân singurĭ fără de oĭ în strungă, rĕmân aleşĭ de către oĭ, şi peste nópte saŭ se închid în *cetate*, adecă strungă, saŭ se păstoresc deosebit.

Oile peste nópte pasc asemenea singure, şi se păzesc fórte bine ca să nu li se întîmple ce-và. Din causa acésta, păstoriĭ

Sĕrilă şi *Zorilă*), anume că precum lucéferul luminéză şi strălucesce tot-deauna, aşà şi oile să ţină tot-deauna lapte mult.

Plantele cu putere amânătóre saŭ alungătóre sunt: *aiul* numit alminterea şi *usturoiu*, în contra *Strigoilor*; — *arieŭ* saŭ *laptele câneluĭ*, care are mult suc alb ca şi laptele, dar veninos, e în contra *fărmecătórelor*, ca să ieà laptele de la *arieŭ* şi nu de la oĭ;—*bozul* şi *pelinul* în contra *Halelor* şi a altor fiinţe rele, carĭ neputênd suferì mirosul plantelor acestora, nu se pot apropià de turmă.

După unele Romànce, se pune în untură şi praf de puşcă cu cărbunĭ de lemn, că este bun în contra deochiatuluĭ oilor.

(1) At. M. Marienescu, *Alesul*, publ. în ḑiar cit., p. 238.

(2) Com. de d-l Ios. Olariŭ.

(3) Sofr. Liuba şi Aur. Iana, op. cit., p. 109: «*Simbraş*, aşà se ḑice celuĭ ce-şĭ dă *în pază* altuia spre păzire oile sale.» Şi tot aşà se numesce şi în *Bucovina*.

Digitized by Google

le păzesc tótă nóptea stând în picióre, buciumând din buciume şi cântând din gură saŭ din fluer (1).

In 22 Aprilie, păcurarul cel maĭ mare (după numĕrul oilor sale) saŭ cel maĭ bătrân, numit *vatav* (vataŭ, vataş), aduce des-diminéţă ramurĭ verḑĭ de salcie saŭ de fag şi rug, şi le pune la uşă şi pe gardurile strungiĭ, iar la uşă rupe ramurile eĭ, aşà ca pe créngă să se pótă pune câte ce-và să steà, spre ex., straiţe (2).

Tot atuncĭ saŭ chiar şi maĭ des-diminéţă merg şi păcurariĭ cu oile la păşune şi nu se întorc cu ele la strungă până ce n'aŭ venit *gălетăriţele* saŭ *gălеtăresele*, adecă stăpânele turmeĭ, de acasă ca să le mulgă.

Iar alţĭ păcurarĭ se duc cu mieiĭ la păşune, de unde nu vin cu eĭ până ce nu sunt gălеtăresele gata cu mulgerea oilor (3).

Cam în acelaşĭ timp, când es păcurariĭ cu oile şi cu mieiĭ la păşune, se scólă şi *gălеtăresele* şi pregătesc găleţile menite pentru mulgerea oilor, precum şi de mâncare şi bĕutură pentru păcurarĭ.

Găleţile le pregătesc ast-fel: tórnă apă curgĕtóre, adecă din rîŭ, într'însele, şi dacă nu este apă de rîŭ, apoĭ apă neîncepută din fântână, smulg puţină érbă verde şi o aruncă pe apa din gălétă, şi aşà se spală apoĭ curat. După ce le-aŭ spĕlat, légă de fie-care gălétă fire de salcie, ocolindu-le ca şi cu o cunună subţire, care rĕmâne apoĭ pe gălétă până se perde. La urechia dréptă a găleţiĭ légă un *chituş* din plantele ce se întrebuinţéză la untura de oĭ şi de chituş un ban de argint găurit, iar sub urechia găleţiĭ lipesc puţină untură de oĭ. Chituşul rĕmâne la gălétă până a treia ḑi, adecă până după Sân-Giorgiŭ, şi atuncĭ, aruncându-l într'o fântână, ḑic:

— Aşà să isvorască laptele în pulpa oiĭ, ca apa în fântână!

Tot atuncĭ, adecă în ḑiua de *Ales*, fac gălеtăresele încă şi câte un colac mare de grâŭ curat numaĭ cu apă şi cu sare,

(1) Veḑĭ despre acésta maĭ pe larg în cap.: *Sân-Giorgiul vacilor*.
(2) At. M. Marienescu, *Alesul*, publ. în ḑiar cit., p. 239.
(3) Com. de d-l Ios. Olariŭ.

Digitized by Google

şi de asupra uns cu gălbenuş de oŭ în forma cununeĭ, adecă gol la mijloc, şi cât gura găleţiĭ, care se numesce *colacul oilor*. Unde nu este făină de grâŭ, se face o turtă de mălaiŭ şi se pune de asupra pe gălétă.

După ce s'aŭ pregătit acuma găletăresele cu tóte cele de trebuinţă, daŭ de scire una alteia că pot plecà la stână şi, luând găleţile pe cap, se întâlnesc tóte la un loc anumit şi ḑic: «Bună diminéţa!» apoĭ îşĭ daŭ mânile spre semn de înfrăţire şi adaogà: «Aideţĭ, surorilor, la oĭ, fie Dumneḑeŭ cu ele şi cu păcurariĭ noştri!» şi aşà se duc la strungă, ca să le mulgă la *mulsórea de la ampror*, adecă către 8—9 ore diminéţa (1).

Păcurariĭ, carĭ păzesc oile, cum vĕd că găletăresele aŭ sosit la strungă cu felurite mâncărĭ alese şi câte cu un colac mare şi frumos pe gura găleţiĭ, întórnă oile către strungă ca să le mulgă, şi ajungênd la găletărese le daŭ «bună diminéţa» şi poftesc noroc oilor (2).

Tot atuncĭ vine şi vătavul în fruntea turmeĭ cu ramurĭ verḑĭ în mână, pe carĭ le pune la uşa strungiĭ şi carĭ însémnă că şi oile luĭ să fie vesele şi plăcute ca verdéţa (3).

După acésta toţĭ câţĭ vreaŭ să mulgă oile, îşĭ spală mânile în găleţĭ, asemenea şi găletăresele, apoĭ varsă apa peste oĭ, şi pe urmă se udă păcurariĭ şi găletăresele uniĭ pe alţiĭ, şi ḑic:

— Să fie mana pentru oĭ ca şi apa! Cum curăţesce apa, aşà să se cureţe oile de tóte spurcăciunile şi făcĕturile! (4)

---

(1) At. M. Marienescu, *Alesul*, publ. în ḑiar. cit., p. 239.

(2) Idem, de eadem, p. 239; — şi com. de d-l Ios. Olariŭ.

(3) Com. de d-l Ios. Olariŭ.

(4) At. M. Marienescu, *Alesul*, publ. în ḑiar cit., p. 239; — Aur. Iana, *Sân-Giorgiul*, publ. în *Familia*, an. XXVII, p. 411: «Femeile, şi în deosebĭ fetele şi nevestele frumos gătite în haine de sĕrbătóre, până ce găzdăriţa caseĭ curăţesce şi rîndue casa, ele în cete se duc la *zăcătóre* (locul unde se mulg oile), ca să mulgă oile. Bucuria păcurăruluĭ este nedescrisă, adevĕrata luĭ sĕrbătóre, căcĭ în acéstă ḑi de peste an i se dá luĭ ocasiune de a fi cercetat de glóte împodobite şi frumos gătite, în acéstă ḑi are norocirea de a glumì cu ele stropindu-le cu apă. In acéstă ḑi are el fericirea de a primì din mânile lor găléta frumos împodobită cu florĭ, în deosebĭ legată la mânuşe cu buruenile descântate: *urzică, leuştén, aiŭ* (usturoiŭ), *salcă, pelin, scaete* şi *areŭ* şi un taler (ban de argint)

Digitized by Google

Unele găletărese aduc şi apă *pregătită,* adecă apă descântată, şi cu apa acésta se stropesc apoĭ oile şi păcurariĭ în contra *diochiatuluĭ.*

După ce s'aŭ udat, păcurarul cel maĭ bătrân unge ceĭ doĭ stâlpĭ din uşa strungiĭ, pe unde trec oile, altul împlântă cuţitul în pămînt în uşa strungiĭ şi ḑice:

— Aşà să steà laptele la oĭ, neluat de nimenĭ!

După acestea, vătavul aruncă un ban de argint în fundul găleţiĭ, începe a mulge în gălétă, şi descântă:

— Când va maĭ puté luà fărmecătórea *smaga* şi puterea de la banul acesta, atuncĭ şi nicĭ atuncĭ să nu pótă luà laptele şi puterea de la oile mele!

Dacă turma e a maĭ multora, atuncĭ şi alţĭ păcurarĭ şi găletărese mulg tóte oile şi de tot, şi cariĭ nu mulg staŭ cu ramurĭ verḑĭ de salcie saŭ de rug şi de spinĭ în mână şi înapoia oilor nemulse.

După muls, fie-care óie se unge la pulpă cu untură de oĭ, dar nu se unge peste tótă pulpa, ci păcurariul, muind uşor degetul în untura de oĭ, trage odată cu degetul uns peste pulpă.

Sfîrşindu-se oile de muls, li se dă sare măcinată şi amestecată cu tărîţe saŭ făină de cucuruz atâta, cât fie-care óie barem odată să-şĭ bage gura în tărîţe (1).

Ceea-ce rĕmâne din acéstă sare, numită *sarea oilor*, se dă mieilor, anume ca să nu capete bólă.

---

cu códă, iar în o cârpşóră bine legată *unsórea* gătită de găzdăriţa caseĭ la *Todorosale* (24 ḑile înainte de Rusaliĭ) constătătóre din buruenile sus amintite, afară de *areŭ,* dar adaogându-se puţină unsóre de porc. Păcurarul iea de la gălétă banul şi de bucurie stropesce pe *găletăriţă* cu apă din gălétă. Adună apoĭ tóte oile în strungă, aruncă apă din găleţĭ peste ele cu un strigăt de: «să deà Dumneḑeŭ noroc!» apoĭ începe la uşa strungiĭ a le mulge şi în fine să tragă colacul, care colac asemenea este împodobit cu florĭ şi făcut din făină de grâŭ bine cernută, şi din care apoĭ se împarte şi găletăriţelor (glótele ce aŭ venit cu găleţile) câte o bucată»; — Sofr. Liuba şi Aur. Iana, *Topografia satuluĭ şi hotaruluĭ Maidan*, p. 109.

(1) In ajunul Crăciunuluĭ, stăpânul de oĭ pune un bruşiŭ mare de sare, învĕlit bine, sub pragul caseĭ, pe unde se umblă. In ḑiua de *Ales*, scoţêndu-se şi măcinându-se, se amestecă cu tărîţe şi se dă apoĭ oilor de mâncare.

Digitized by Google

Când aŭ ajuns găletăresele la strungă, aŭ pus colaciĭ şi mâncările pe crénga cea mare, care s'a împlântat în uşa strungiĭ. Iar acum, după ce li s'a dat oilor sarea, îşĭ pun găletăresele găleţile în rînd în uşa strungiĭ.

Vătavul îşĭ pune *clabeţul* jos pe érbă, îşĭ face cruce, iea un colac din créngă, îl înmóie cu treĭ părţĭ în găléta aceluia a cuĭ e colacul, scóte cuţitul împlântat în pămînt şi taie treĭ bucăţele de colac din locurile înmuiate în lapte şi le aruncă în găléta ḑicênd:

— «Acestea le dăruesc!»—saŭ: «aceste bucăţele le jertfesc.»

Alţiĭ însă nu înmóie colacul, ci băgând vîrful cuţituluĭ în spuma lapteluĭ, udă colacul cu lapte în treĭ părţĭ.

Când sunt maĭ mulţĭ ortacĭ şi s'aŭ adus maĭ mulţĭ colacĭ, vătavul iea pe rînd toţĭ colaciĭ şi înmóie saŭ udă şi taie bucăţelele în găléta fie-căruia.

Găletăresele îşĭ scot aceste bucăţele, le duc acasă şi le usucă, apoĭ le păstréză peste an şi de câte orĭ se dă sare oilor, tot-deauna se pun câte-va sfărîmăturĭ din aceste bucăţele ca fărmecătórele şi Halele să nu pótă strica oilor.

Vătavul se postéză apoĭ în uşa strungiĭ, stăpânul orĭ găletărésa afară şi între eĭ găleţile.

Vătavul iea colacul adus de găletărésă şi-l întinde peste găleţĭ. Găletărésa apucă de colac cu mâna dréptă şi trăgênd amândoĭ de colac, unul ḑice: *cuc!* iar cel-lalt rĕspunde: *răscuc!* şi, repeţind acestea de treĭ orĭ, frîng colacul aşà ca să rĕmână în mâna dréptă a unuia o parte maĭ mare, şi cuĭ i se frînge maĭ mult, se crede că aceluia (pĕcurarului orĭ stăpânuluĭ) îĭ place maĭ tare oile şi are noroc de ele.

Dacă sunt maĭ mulţĭ colacĭ, se trag toţĭ colaciĭ pe rînd, şi la tragere se schimbă păcurariĭ cu stăpâniĭ.

După acésta, fie-care gustă puţin din colac, gaigană şi alte mâncărĭ.

Bucăţile de colac, ce şi le-aŭ frînt păcurariĭ, sunt ale lor, cele-lalte însă ale găletăreselor, şi dacă se află pruncĭ la strungă, li se frînge şi lor câte o bucăţică de colac (1).

Întrégă procedura acésta cu frîngerea colaculuĭ, saŭ maĭ bine

(1) At. M. Marienescu, *Alesul*, publ. în ḑiar cit., p. 239—240.

Digitized by Google

ḑis a colacilor, se numesce *răscucuirea oilor* şi se face anume ca acestea să nu-şĭ pérdă laptele (1).

Fiind gata cu ruperea colacilor şi cu *răscucuitul oilor*, se slobod mieiĭ la mamele lor, carĭ vin alergând şi sbierând cât pot, iar când se apropie de oĭ, vătavul aruncă înaintea lor un cuţit ḑicênd:

— Să fie mieiĭ aceştia aşà de sănĕtoşĭ ca fierul, şi numaĭ de voie şi de cuţit să piéră! (2)

După ce s'aŭ sloboḑit mieiĭ la oĭ, ĭĭ lasă să pască împreună cu acestea până după amiaḑĭ, cam către cincĭ ore, când iară se aleg.

Făcêndu-se şi acésta, se adună laptele din tóte găleţile într'o căldare, se pune la fiert, se face dintr'însul întâiul *caş*, şi se taie în bucăţele mărunte. Se adună apoĭ din noŭ laptele din tóte găleţile în căldare, şi când fierbe se aruncă în ea bucăţele de caş, şi după ce a fiert, îl scóte sub numirea de *balmaş* saŭ *balmaj* (3) şi îl pun pe şuba unuĭ păcurar, ca să se rĕcéscă şi stórcă.

Dacă *Alesul* cade într'o ḑi de post, trebue cu toţiĭ să postéscă, şi mănâncă de regulă *pasulă* şi pesce sărat cu mălaiŭ. Dacă e ḑi de frupt, găletăresele aduc de acasă mâncărĭ, maĭ cu

---

(1) Com de d-l. Dim. Recean, înv. în Ciudanovăţ: «In acest mod se *răscucăesc* (răs-cuc) oile ca să nu pérdă laptele. Se crede că *cucul* are putere asupra oilor, carĭ aŭ fĕtat, când a cântat el, şi póte luà laptele de la acele oĭ»;-- com. de d-l Ios. Olariŭ: «Petrecêndu-se acuma tóte oile pe strungă, când s'a gătat cu mulsórea lor, vătavul păcurarilor iea pe rînd colaciĭ tuturor găletăriţelor, ung fie-care colac pe margine în treĭ locurĭ cu lapte din găléta proprie, de unde scóte apoĭ câte o feliuţă din cója colaculuĭ, pe care ĭ-o pune în găletă, ca s'o deà în sarea oilor. După ce a gătit cu tăierea bucăţelelor din toţĭ colaciĭ, câţĭ-và păcurarĭ, chiar şi din găletăriţe, merg în strungă, iar vătavul şi alţĭ păcurarĭ rĕmân afară de strungă. Acum vătavul cu ceĭ-lalţĭ păcurarĭ se pun în uşa strungiĭ, de unde iea pe rînd toţĭ colaciĭ, ĭĭ întinde pe uşă la păcurariĭ din strungă şi strigă: *cuc*, iar ceĭ din strungă rĕspund: *răscuc*, de treĭ orĭ. La urmă trag toţĭ, cum pot, de se rupe colacul în maĭ multe părţĭ. *Răscucuirea oilor* se face în credinţă, că oile fĕtate, după ce a venit *cucul*, nu pot avé laptele lor natural, din causă că după venirea cuculuĭ fărmecătórele pot să farmece oile maĭ uşor.»

(2) Com. de d-l Ios. Olariŭ.

(3) În Bucovina se numesce *balmoş* saŭ *balmuş* şi se face cu totul alt-fel.

Digitized by Google

sémă *gaigană (caigană)*, adecă ouĕ fripte în unsóre, saŭ fierte întregĭ şi tarĭ, carne afumată şi cârnaţĭ de porc afumaţĭ saŭ lard fript pe jar.

Fiind tóte acestea gata, se pun şi prânzesc cu toţiĭ, şeḑênd pe érbă verde lângă olaltă, şi dând unul altuia ce-aŭ adus de mâncare şi bĕutură. Iar la fie-care mâncare şi bĕutură ḑic:

— Să fie în sănĕtatea oilor şi a păcurarilor!

Şi ast-fel se petrec glumind şi cu bucurie.

Uniĭ stăpânĭ fac în acéstă ḑi o petrecere mare cu ospĕtare, musică şi jocurĭ la strungă. Ceĭ maĭ mulţĭ însă fac petrecere a doua ḑi, adecă în ḑiua de Sân-Georgiŭ, la care învită némurĭ şi cunoscuţĭ.

E de însemnat şi aceea că toţĭ, carĭ aŭ venit la strungă, trebue să fie încălţaţĭ şi îmbrăcaţĭ ca şi în ḑi de sĕrbătóre, şi păcurariĭ asemenea schimbaţĭ cu cămeşĭ spĕlate.

După ce aŭ mâncat, bĕut şi s'aŭ petrecut, şi anume către apunerea sóreluĭ, păcurariĭ mână oile la strungă, unde le *afumă* saŭ, după cum se maĭ ḑice, le *petrec* şi *le curăţesc prin foc* (1).

Pe la 5—6 ore séra, mieiĭ iar se aleg dintre oĭ, şi oile se mână singure la păşune, şi peste nópte se păzesc fórte bine.

Stăpâniĭ şi găletăresele saŭ găletăriţele, luându-şĭ nópte bună, plécă spre casă, iar păcurariĭ îĭ petrec o bucată bună de loc, cântând din fluer saŭ din cimpoiŭ, iar găletăresele din gură.

A doua ḑi, adecă în ḑiua de *Sân-Georgiŭ* diminéţa, găletăresele iară vin pregătite cu mâncare şi bĕutură.

Păcurariĭ, cum le vĕd că vin, mână oile la strungă pentru *mulsórea de la ampror*.

Un păcurar tórnă de astă dată apă ne începută şi pregătită cu sare într'o gălétă şi plécă înaintea oilor, rupênd érbă şi aruncând-o în gălétă şi, rĕsturnându-se înaintea oilor, ḑice:

— Cum s'a născut óia curată şi neatinsă, aşà sĕ rĕmână oile ferite de fărmecătóre şi de *Hale!*

---

(1) Veḑĭ despre acéstă datină maĭ pe larg în cap.: *Focul viŭ*.

Digitized by Google

După acésta se bagă oile în strungă, unde se începe mulsórea şi ungerea, ca şi în ḑiua premergĕtóre la ales.

Gătindu-se cu mulsul, un păcurar mână mieiĭ către strungă ca să sugă la oĭ.

Vătavul, saŭ cel ce a păzit oile, păşesce înaintea turmeĭ de mieĭ şi, aruncând un cuţit înaintea lor, ḑice:

— Numaĭ de cuţit să periţi!

Iar ceĭ-lalţĭ rĕspund:

— Cuţitul să le fie mórtea!

Cel ce a aruncat cuţitul, slobóde acuma un pistol cu plumbĭ asupra mieilor, ca să nemeréscă unul, iar ceĭ-lalţĭ descarcă maĭ multe pistóle în aer şi *hurezéză* ca să fugă relele de la turmă.

Vătavul, împuşcând mielul, ḑice:

— Numaĭ atâta rĕŭ să vi se întîmple între oĭ!

— Sloboḑindu-se mieiĭ la oĭ, se bagă împreună în strungă, apoĭ se stropesce strunga, turma, păcurariĭ şi găletăresele cu apă pregătită, adecă descântată, şi se afumă turma în strungă cu untură de oĭ şi cu tămâie.

De la îmbinarea acésta până la Rusaliĭ, mieiĭ rĕmân îmbinaţĭ cu oile, şi atuncĭ se opresc de la supt.

Din ḑiua acésta, adecă din ḑiua de Sân-Georgiŭ şi până la oprire, găletăresele merg maĭ în tótă ḑiua la strungă, ca să mulgă oile *la ampror.*

Mielul, care s'a împuşcat cu puţin maĭ nainte de acésta — căcĭ de tăiat nu e bine să se taie — se pregătesce de prânz şi de regulă se frige întreg, tras printr'un bĕţ, şi când e gata, găletăresele aştern mâncările şi bĕuturile.

Toţĭ se aşéză pe érbă verde în rótă, şi păcurariĭ prânzesc cu stăpâniĭ la olaltă. Ceĭ cu turme maĭ marĭ chémă şi némurĭ şi cunoscuţĭ. Se închină în sănĕtatea oilor, ca să scape de lupí, de *Strigoĭ*, *Hale,* fărmecătóre şi de gălbéză, şi în sănĕtatea păcurarilor şi a stăpânilor.

După amiaḑĭ urméză petrecere cu musică şi jocurĭ.

Păcurariĭ adecă încep a cântà doine, hore şi balade şi apoĭ a ḑice, care în ce scie, anume în *flueră*, *flueroniŭ*, *surlă*, *cimpoiŭ* şi *cavale*, carĭ sunt instrumentele de musică ale păcurarilor românĭ.

Pe urmă încep jocul (saltul) cu *călucenii*, şi jócă, după

Digitized by Google

cum se ḑice *călucenesce*, un joc deosebit al păcurarilor, şi pentru ḑiua de aḑĭ în acest mod:

Păcurariĭ se pun cu toţiĭ în şir drept, se apucă uniĭ de alţiĭ cu mânile peste umerĭ şi, când păcurarul musicant stând înaintea lor începe a cântà, toţĭ de odată încep a jucà cu piciorul drept înainte, făcênd figurĭ cu el, sărind şi păşind spre musicant.

Acesta stă cu faţa către eĭ, îĭ îmbărbătéză prin tact cu piciorul şi mişcarea instrumentuluĭ de musică şi de odată, dând un semn prin musică, toţĭ jucătoriĭ se retrag îndĕrăt, jucând maĭ încet şi urmărindu-ĭ musicantul cu o musică maĭ lină.

Musicantul reîncepe cu însufleţire, jucătoriĭ saltă de noŭ, dar cu piciorul stâng înainte, şi apoĭ se retrag. Pornind a treia óra, jócă mărunt cu amândouĕ piciórele, în asemenea mod se duc după musicant şi reîntorcêndu-se se încheie jocul (1).

După acésta se jócă şi alte jocurĭ îndatinate la tóte ocasiunile.

In joc intră stăpâniĭ şi cunoscuţiĭ, şi după ce s'a început jocul numaĭ prin bărbaţĭ, p. e. la horă, intră şi găletăresele în joc, între aceĭ bărbaţĭ unde voiesc ele.

Aşà se petrece până séra (2).

Pe la înserate, păcurariĭ scot oile şi mieiĭ din strungă şi mână turma la păşune; iar stăpâniĭ, óspeţiĭ şi găletăresele, lăsând sănĕtate şi nópte bună la păcurarĭ, se duc acasă cântând şi urezând până în sat (3).

Ca încheiere maĭ amintesc încă şi aceea, că *Alesul* se serbéză în aceleaşĭ ḑile şi de către Româniĭ din *Bucovina* şi ceĭ din *Transilvania* şi, cu puţine abaterĭ, maĭ tot aşà ca şi la Româniĭ din *Banat* (4).

---

(1) Jocul acesta, după cum resultă din descrierea luĭ, nu e alta decât *Arcanul* saŭ *Arcanaua* Românilor din Bucovina.

(2) Aşà se petrec şi la *Nunta berbecilor*, în părţile Almaşuluĭ *Nunta oilor*, care e asemenea o sĕrbătóre păstoréscă şi care se ţine tómna într'un timp nehotărît.

(3) At. M. Marienescu, *Alesul*, publ. în ḑiar cit., p. 240—242.

(4) Dat. Rom. din Bucovina, com. Gura-Sadoveĭ, com. de Leon

Digitized by Google

VII.

COMORILE.

Sub cuv. *Comóră* pl. *comorĭ* se înţelege un numĕr considerabil de lucrurĭ preţióse, făcute din aur şi argint şi adunate la un loc, însă maĭ cu sémă o cantitate mare de banĭ îngropaţĭ în pămînt.

Comorile din urmă, căcĭ numaĭ despre acestea ne-am propus să vorbim în şirele ce urméză, sunt, după credinţa şi spusa poporuluĭ român de pretutindenĭ, de două felurĭ şi anume: *curate* şi *necurate.*

Curate sunt acelea, ce s'aŭ îngropat cu scop bun, adecă ca să le pótă aflà şi desgropà nu numaĭ cel ce le-a îngropat, ci şi alţĭ ómenĭ.

Necurate însă sunt acelea, ce s'aŭ îngropat cu scop rĕŭ, adecă ca, afară de cel ce le-a îngropat, nimenĭ altul să nu le pótă desgropà.

Comorile curate sunt de regulă îngropate, de témă ca să nu vie şi să le răpéscă duşmaniĭ saŭ hoţiĭ. Pe când din contră cele *necurate* sunt de regulă îngropate de către ómenĭ sgârciţĭ, iubitorĭ de argint, carĭ maĭ bine şĭ-ar da viéţa decât să vadă că baniĭ lor aŭ căḑut pe mânĭ streine. Drept aceea eĭ le îngrópă, nu numaĭ de frica duşmanilor şi a hoţilor, ci de frica orĭ şi cuĭ, chiar şi a némurilor celor maĭ

Latiş: «În ḑiua de *Sf. George* se mulg oile pentru prima dată în anul curgĕtor. Acésta se face în următorul mod: séra spre Sf. George se aleg mieiĭ şi dimineţa oile se mulg prin strungă. Acésta se face creḑênd că, dacă se face în modul acesta, atuncĭ daŭ oile mult lapte în decursul anuluĭ»; — a celor din Căndrenĭ, com. de Petea Ursul, fost. cant. bis.; «Din ḑiua de *Sf. George* începem a alege mieiĭ maĭ întâiŭ până la *prânz,* şi acésta se chémă *Improorarea oilor.* Acésta duréză o sĕptĕmână, până se dedaŭ mieiĭ cu răbdarea de a suge. Apoĭ se începe a-ĭ alege până la *amiaḑă-ḑi,* care alegere duréză până în 27 Maiŭ, adecă până în ajunul *Duminiceĭ marĭ* saŭ *Rusaliĭ.* In acéstă ḑi se aleg apoĭ mieiĭ de tot şi nu se daŭ maĭ mult să sugă. Tot în 27 Maiŭ se adună tóte oile la un loc, câte aŭ să fie la acea stână, căcĭ în 29 Maiŭ *se măsóră,* iar din 27—29 se face caşul pentru sarea câtă trebue pentru tótă vara la oĭ, şi în 29 Maiŭ se dă una majă de caş pe una de sare»; — W. Schmidt, op. cit., p. 11

Digitized by Google

de aprópe, căcĭ eĭ nicĭ după mórtea lor nu vor ca să aibă cine-và parte dintr'însele.

Şi ca nimenĭ să nu le pótă desgropà şi luà, când le îngrópă, le închină *Diavoluluĭ*, prea bine sciind că acesta nu va lăsà pe nimenĭ ca să se apropie de dînsele şi să le fure.

Şi într'adevĕr că nemijlocit după ce s'a dat în paza *Necuratuluĭ*, acesta îndată le şi iea sub scutul sĕŭ, şi de acolo înainte numaĭ el singur are trébă cu dînsele, apĕrându-le în tóte chipurile contra celor ce se încumetă a se apropià de dînsele cu scop ca să le desgrópe şi să le ieà (1).

De aicia vine apoĭ că tóte comorile acestea sunt *necurate*, pentru că *Necuratul* şĭ-a pus codiţa pe ele.

Tóte comorile îngropate ard spre ḑilele cele marĭ, maĭ ales însă spre *Sf. Vasile*, *Pascĭ*, *Sân-Georgiŭ*, *Ispas* saŭ *Înălţarea Domnuluĭ* şi spre *Duminica mare* (2).

Uniĭ însă spun că ele ar arde Joĭ nóptea din sĕptĕmâna mare (3).

Decĭ atât comorile cele *curate* cât şi cele *necurate* se cunosc, atât de pe timpul când ard, cât şi de pe para cu care ard.

Comorile ce ard de la amiaḑĭ şi până la mieḑul nopţiĭ sunt *necurate*. Iar comorile ce ard după mieḑul nopţiĭ, şi anume după ce aŭ cântat cocoşiĭ de mieḑul nopţiĭ, şi până la amiaḑĭ, acelea sunt *curate* (4), căcĭ se scie că după *cântătorĭ*, adecă

(1) După spusa Rom. din *Bucovina*, com. Horodnicul-de-jos, com. de d-l Petru Prelipcean;—a celor din *Banat*, com. Secaş, com de d-l Valentin Dioniŭ: «Se crede că *Spiritele necurate* zac pe comóră şi nu se depărtéză de acolo până la mieḑul nopţiĭ.»

(2) După spusa Rom. din Boian şi Pătrăuţ, com. de d-l Vas. Turturean; — a celor din Capul Codruluĭ, com. de Ştef. Bodnarescul: «Se ḑice că în nóptea spre *Pascĭ* ard comorile»; — a celor din Horodnicul-de-jos com. de P. Prelipcean: «Baniĭ ceĭ îngropaţĭ se vĕd arḑênd la *Sf. Vasile*, la *Pascĭ*, la *Sân-Georgiŭ* şi la *Inălţarea Domnuluĭ*»; — a celor din Paucenescĭ, în *Transilvania*, după Ms. d-luĭ I. Pop-Reteganul: «În ḑiua de *Sân-Georgiŭ* jócă toţĭ baniĭ ceĭ bunĭ; ceĭ curaţĭ, atuncĭ se pot maĭ uşor aflà»;— G. I. Pitiş, *Comorĭ*, publ. în *Revista nouă*, an. I, Bucurescĭ 1888, p. 434 şi 435.

(3) Cred. Rom. din *Banat*, com. Secaş, com de d-l Val. Dioniŭ.

(4) Cred. Rom. din Boian şi Pătrăuţ, com. de d-l Vas. Turturean; — a celor din Băeşescĭ, com. de V. Lucan: «*Baniĭ curaţĭ* ard după ce cântă cocoşul de mieḑul nopţiĭ, iar ceĭ necuraţĭ înainte de cântarea cocoşu-

Digitized by Google

după ce aŭ cântat cocoşiĭ de a doua óră, tóte duhurile cele necurate se fac nevĕḑute (1).

Para comorilor saŭ maĭ bine ḑis a banilor celor *curaţĭ* e *albăstrie*, iar a celor *necuraţĭ* e cam *albie* saŭ *gălbie* (2).

Baniĭ ce ard cu pară saŭ flacără albie sunt de *argint*, iar ceĭ ce ard cu pară gălbie sunt de *aur* (3).

Flacăra, care arată locul unde ard baniĭ, se urcă atât de sus în aer, cât de adânc e îngropată în pămînt comóra ascunsă (4).

Însă flacăra saŭ para acésta nu e de loc ferbinte, de aceea nimic nu se póte aprinde de la dînsa, ba nicĭ măcar omĕtul, dacă e érnă, când ard baniĭ, nu se topesce (5).

Am spus maĭ sus că comorile ard de regulă în ajunul saŭ în diminéţa ḑilelor celor marĭ. Însă ele nu ard în fie-care an, ci tot numaĭ după şépte anĭ (6).

Orĭ şi căruĭ om e dat de la Dumneḑeŭ să vadă comorĭ saŭ banĭ arḑênd. (7) Nu-ĭ e însă fie-căruia dat ca să le şi

---

luĭ»; — a celor din Pârtesciĭ-de-jos, com. de C. Andronic: «În Sâmbăta Pascilor staŭ ómeniĭ pe délurile cele maĭ înalte lângă foc şi acolo păzesc eĭ peste nópte că póte vor vedé unde-và arḑênd banĭ, însă numaĭ aceĭ banĭ sunt *bunĭ*, carĭ ard după mieḑul nopţiĭ către Pascĭ»; —a celor din Băeşescĭ, com. de I. Pohóţă: «Aceĭ banĭ, carĭ ard înainte de mieḑul nopţiĭ, sunt *necuraţĭ*, iar aceĭ carĭ ard după mieḑul nopţiĭ sunt *curaţĭ*»;— a celor din Horodnicul-de-jos, com. de d-l P. Prelipcean: «Dacă ard baniĭ înainte de Sf. Vasile saŭ în Sâmbăta Pascilor séra, saŭ spre Sf. George, orĭ alte sĕrbătorĭ marĭ, nu-s buni, îs *necuraţĭ*, iar dacă ard eĭ în zorĭ de ḑi a sfinţilor numiţĭ saŭ a altor sĕrbătorĭ marĭ, să sciĭ că-s bunĭ şi poţĭ merge fără sfiélă şi frică saŭ tremur, căcĭ îĭ veĭ luà, numaĭ dacă vor fi să fie aĭ tĕĭ.»

(1) Cred. Rom. din Horodnicul-de-jos, com. de d-l P. Prelipcean: «Comorile ce se vĕd arḑênd de la mieḑul nopţiĭ în jos nu sunt menite nicĭ *Draculuĭ* nicĭ altor *duhurĭ necurate* şi de aceea le póte săpà cel ce le vede, căcĭ se scie că după ce cântă cocoşiĭ de a doua óră, tóte duhurile cele necurate dispar. Comorile însă carĭ ard de la amiaḑĭ şi până la mieḑul nopţiĭ nu le póte săpà nimenĭ, căcĭ acelea sunt menite duhurilor celor necurate şi acelea nu te lasă a le desgropà.»

(2) Com. de d-l P. Prelipcean.

(3) Com. de d-l Vas. Turturean.

(4) După spusa Rom. din Băeşescĭ, com. de V. Lucan.

(5) Com. de d-l V. Turturean.

(6) După spusa Rom. din Brăescĭ, com. de I. Pohóţă.

(7) După spusa Rom. din Băeşescĭ, com. de V. Lucan.

Digitized by Google

desgrópe, ci numaĭ acelora, carĭ sunt bunĭ înaintea luĭ Dumnedeŭ (1).

Cele *curate*, tocmaĭ pentru că-s curate, fie-care, dacă e bun la Dumnedeŭ, póte fără frică şi cutremur, numaĭ dacă şĭ-a însemnat locul, să mérgă la dînsele şi să le desgrópe, fără să i se întîmple ce-và.

Nu tot aşà însă se póte face şi cu cele *necurate*, căcĭ acelea, fiind de regulă menite Draculuĭ, Dracul, îndată cum s'aŭ îngropat îşĭ şi pune codiţa pe dînsele, şi apoĭ om trebue să fie acela, nu ce-và, care se încumetă şi póte să le desgrópe şi să le scótă din ghiarele sale.

Dar nu numaĭ singur *Dracul*, căruia i s'aŭ menit, e acela, care apĕră comorile şi nu lasă pe nimenĭ ca să le desgrópe, ci şi *Ştima banilor*, care, ca şi Necuratul, se preface în maĭ multe chipurĭ, în cât nicĭ nu te taie prin cap, precum: în *câne*, *mâţă*, *cocoş*, *găină*, *némţ*, până chiar în frunză, care sbóră suflată de vînt.

Dracul saŭ *Ştima*, cum vede că se apropie vre-un om de comóra, ce o păzesce, cu scop ca să o desgrópe, o trage cu căldarea, cu óla saŭ ulcica, în care e îngropată, în fundul pămîntuluĭ, ca să nu pótă da de dînsa saŭ, prefăcêndu-se în chipurile arătate maĭ sus, îl bagă în tóte bólele şi-l alungă în tóte părţile, lovindu-l peste cap, peste gură, etc., ast-fel că-ĭ trece tot dorul de a o săpà (2).

Aşà se dice că o sémă de ómenĭ, carĭ aŭ vĕdut comorĭ ardênd şi s'aŭ dus ca să le desgrópe, *Necuratul*, duce-s'ar pe pustiĭ, ĭ-a purtat tótă nóptea în tóte părţile, iar diminéţa tot în acel loc aŭ ajuns de unde s'aŭ pornit. Altora le-a luat câte o mână saŭ câte un picior, ast-fel că n'aŭ maĭ putut cu ele nimic lucrà (3).

Cu tóte acestea însă că *Comorile* sunt fórte greŭ de desgropat şi de luat, totuşĭ, fiind banul fórte lacom, nu unul şi nu odată îşĭ cércă norocul.

Insă ceĭ ce voesc să vadă *Comorile* ardênd, trebue să steà şi să vegheze tótă nóptea spre dilele cele marĭ cu o lumînare

(1) După spusa Rom. din Ilişescĭ, com. de G. Mihuţă.

(2) După spusa Rom. din Horodnicul-de-jos, com. de d-l P. Prelipcean.

(3) După spusa Rom. din Mânăstirea Homoruluĭ, com. de G. Macoveiŭ

Digitized by Google

aprinsă şi cu foc în vatră şi să fie pregătiţĭ cu o batistă saŭ cu o petică albă (1). Iar când vĕd baniĭ arḑênd, atuncĭ să nu fugă de către eĭ, ci să arunce batista saŭ petica saŭ şi un alt obiect óreşĭ-care de pe sine jos, căcĭ atuncĭ baniĭ ard necontenit până ce merge şi ajunge omul la eĭ, atuncĭ baniĭ es în sus şi se opresc atât de aprópe de faţa pămîntuluĭ, cât de înalt e obiectul aruncat. Aşà bună-óră, dacă aruncă o opincă, atuncĭ să se scie că nu va săpà maĭ mult decât un lat de mână; dacă aruncă un papuc saŭ o ciobótă, atuncĭ se ḑice că baniĭ sunt asemenea fórte afară; dacă aruncă curéua saŭ brâul, atuncĭ până la brâŭ de afund; dacă lasă pălăria saŭ cuşma, atuncĭ sunt eĭ cât un stat de om de afunḑĭ în pămînt. Iar dacă nu face acésta, adecă dacă nu aruncă nimic ca semn, atuncĭ baniĭ fug în fundul pămîntuluĭ şi nu póte da de dînşiĭ (2).

După ce a aruncat unul dintre obiectele sus arătate, şi după ce a ajuns la starea loculuĭ, trebue să împlânte pe locul acela unde ard un bĕţ saŭ să pună un alt semn, anume ca să cunóscă a doua ḑi locul, când va merge să-ĭ desgrópe, căcĭ atuncĭ, când ĭ-a vĕḑut că ard nu e bine de desgropat, pentru că fórte lesne póte să se schimoséscă (3).

Bĕţul, care se împlântă ca semn, nu e bine să se împlânte tare afund, pentru că baniĭ de comun se ridică până acolo, până cât de afund e bĕţul, şi în altă ḑi póte fórte lesne să-ĭ desgrópe (4).

Un alt mijloc de a-şĭ însemnà locul, unde ard comorile, şi chipul cum se pot săpà e acesta:

Cel ce a vĕḑut unde-và arḑênd banĭ să ieà un semn de acolo, de-ĭ aprópe, iar de e departe para, să ieà ce-và de la brâŭ, să împlânte în pămînt unde se află, şi apoĭ para stă până ce ajunge la ea, dară semnul să nu-l maĭ ieà.

După ce a luat semnul, să caute *buricul pămîntuluĭ* (5)

(1) Dat. Rom. din Capul Codruluĭ, com. de Ştef. Bodnarescul;—a celor din Mân. Homoruluĭ, com. de G. Macoveiŭ.

(2) Com. de d-l Vas. Turturean; — după spusa Rom. din Brăescĭ, com. de I. Pohóţă; — a celor din Mânăstirea Homoruluĭ, com. de G. Macoveiŭ.

(3) După spusa Rom. din Băeşescĭ, com. de V. Lucan.

(4) Cred. Rom. din Mânăstirea Homoruluĭ, com. de G. Macoveiŭ.

(5) Sub *buricul pămîntuluĭ* se înţelege un fel de *burete*, care se întrebuinţéză şi ca léc contra tăeturilor.

Digitized by Google

şi aghiasmă din nouĕ case vecine, carĭ nu sunt adăogite, nicĭ stăpâniĭ lor căsătoriţĭ de a doua óră, să mérgă la locul unde-s baniĭ îngropaţĭ, să încunjure locul şi să-l stropéscă cu aghiasmă, ḑicênd următórele cuvinte:

— Acesta e *buricul pămîntuluĭ,* vĕ încunjur şi vĕ poruncesc, banilor, să eşiţĭ afară, precum a poruncit Dumneḑeŭ în délul Vavilonuluĭ de aŭ eşit multe felurĭ de hrană pentru ceĭ cincĭ cuconĭ şi maĭ multe suflete, aşà poruncesc şi acestuĭ loc ésă să baniĭ afară! Până acuma aţĭ fost aĭ pămîntuluĭ, dar de acuma înainte sunteţĭ aĭ noştri, carĭ suntem aicĭ, şi vĕ stropesc cu apă de la casa luĭ Dumneḑeŭ, strînsă de la nouĕ locaşurĭ, ca să fugă ce este pe lângă voĭ, banilor, până nu stropesc, dar de n'a fugì, îl nimicesc!

După rostirea acestor cuvinte, să vie acasă, să facă metane în cruciş, să se culce, şi apoĭ se arată *Schima banilor* şi-ĭ spune cum să-ĭ sape şi ce să facă cu dînşiĭ, după ce ĭ-a săpat (1).

Cel ce a vĕḑut banĭ arḑênd şi şĭ-a însemnat locul, rar când póte singur să-ĭ sape. De aceea trebue să mérgă maĭ mulţĭ inşĭ ca să-ĭ sape, însă să nu fie cu soţ, ci fără soţ; adecă treĭ, orĭ cincĭ, şi să fie toţĭ într'un gând, să nu gândéscă unul una şi altul alta, căcĭ atuncĭ n'aŭ noroc (2).

Incercându-se unul, care n'are noroc, ca să desgrópe baniĭ aceia, îl pedepsesce Dumneḑŭ, schimosindu-l în tot felul (3).

Asemenea se ḑice că ómeniĭ ce voiesc să-ĭ sape trebue să fie cu inimă bună la Dumneḑeŭ, să nu aibă inimă şi gând rĕŭ unul asupra altuia, căcĭ dacă aŭ inimă rea, atuncĭ baniĭ se cufundă în pămînt cu vuet mare şi nu le maĭ pot apoĭ da de urmă (4).

Dacă ómeniĭ sunt într'un gând şi cu inimă bună unul asupra altuia, şi dacă baniĭ sunt *curaţĭ,* atuncĭ pot să-ĭ sape în voia cea bună, căcĭ nimic rĕŭ nu póte să li se întîmple.

Dacă însă baniĭ sunt *necuraţĭ,* adecă dacă sunt în stăpâni-

---

(1) Dat. şi cred. Rom. din Horodnicul-de-jos, com. de d-l P. Prelipcean.

(2) Cred. Rom. din Ilişescĭ, com. de G. Mihuţă, şi a celor din Bräescĭ, com. de I. Pohóţă.

(3) Cred. Rom. din Ilişescĭ, com. de G. Mihuţă.

(4) Cred. Rom. din Mânăstirea Homoruluĭ, com. de G. Macoveiŭ.

Digitized by Google

rea celuĭ Necurat, atuncĭ nu se pot scóte decât prin jertfirea uneĭ vite óre-care pentru cel ce ĭ-a ascuns. Ba, câte odată se cere chiar şi jertfă de om. Şi cel ce vrea să sape comóra, trebue să juruéscă un copil, saŭ de nu, móre însuşĭ.

Decĭ fie-care comóră din cele necurate cere acela lucru pentru care s'a menit celuĭ ce o va aflà şi o va scóte (1).

Cel ce află o comóră necurată şi voiesce să o sape, aude un glas care îl întrébă, ca să-ĭ deà un suflet de om, că altfel nu i se va da, ci-l va preface în cărbunĭ saŭ alt ce-và (2).

Ceĭ ce nu voiesc să asculte de acest glas, ci fără să deà ceea-ce li se cere, se ating de comorĭ necurate, nu li se arată, căcĭ îndată li se primejduesce una saŭ maĭ multe vite, saŭ lor înşişĭ li se strâmbă gura saŭ li se iea o mână saŭ un picior, saŭ altă bólă grea dă fără veste peste dînşiĭ (3).

Maĭ departe se ḑice, că cel ce a aflat o comóră şi a scos-o să se ferécsă de a astupà locul óleĭ saŭ al căldăriĭ, în care a fost îngropată. Asemenea se cere ca, în locul unde a fost comóra, să se lase, după ce s'a săpat acésta, măcar vre-o câţĭ-và banĭ din ceĭ săpaţĭ, dacă nu voiesce să fie omorît de *Scima banilor*, căcĭ *Scima banilor* îĭ numĕră în tótă ḑiua şi dacă nu are ce numĕrà, apoĭ merge la omul respectiv şi nu-l lasă în pace, ci i se arată în felurite chipurĭ, şi aşà îl necăjesce până ce trebue să móră (4).

Acestea sunt credinţele Românilor din *Bucovina* despre *Comorĭ*, despre aflarea şi desgroparea lor.

Dar credinţa în Comorĭ se află nu numaĭ la Româniĭ din Bucovina, ci şi la Româniĭ de prin cele-lalte ţĕrĭ.

«Cine petrece nóptea spre *Sf. George* afară — scrie W. Schmidt cu privire la Româniĭ din *Transilvania* — şi-şĭ încordéză ochiĭ, acela vede arḑênd comorile ascunse în sînul pămîntuluĭ, iar de acestea are Transilvania maĭ multe decât orĭ şi care altă ţară de sub cerul luĭ Dumneḑeŭ, fiind că prin ea aŭ trecut multe popóre. Pentru că tocmaĭ în acéstă nópte trebue să se curăţéscă comorile de cotléla lor saŭ *să înflo-*

(1) Com. de d-l Vas. Turturean.
(2) Cred. Rom. din Brăescĭ, com. de I. Pohóţă.
(3) Com. de I. Pohóţă.
(4) Com. de d-l Vas. Turturean şi I. Pohóţă.

Digitized by Google

réscă, după cum spun miturile germane. Însă maĭ este mare deosebire, orĭ de se observă focul *înainte* saŭ *după miedul nopţiĭ*. Focul înainte de miedul nopţiĭ arată că comorile sunt păzite de spirite bune, iar cele după miedul nopţiĭ, că *Dracul* păzesce mamonul şi arare-orĭ cutéză cine-và, agâmbat de dorinţa de avere, a săpà o atare comóră. Pentru ca să aibă necontenit nevoie, este de ajuns la ómeniĭ de rînd ca să se pună în diua de *Sf. George* pe pântece lângă un iaz saŭ apă curgĕtóre şi să se uite neclintit în apă, până ce vor vedé un pesce. Săpătorul de comorĭ trebue însă ca să vadă în apă un şérpe alb; în contra muşcăturiĭ luĭ ajută chiar apa în care se mişcă el; trebue să-ĭ taie capul cu o monedă de argint, să-l îngrópe în pămînt şi să sădéscă usturoiŭ pe el. Dacă mănâncă săpătorul de comorĭ din acest usturoiŭ copt, nemijlocit înainte de diua *Sf. George*, apoĭ nu numaĭ că câştigă darul de a vorbì cu tóte, pe câte le-a făcut Dumnedeŭ, ci póte audì chiar cum cresce érba. El câştigă prin acésta şi puterea de a săpà comorĭ observate. Numaĭ trebue îndată când observă para, să înfigă în locul îndegetat de foc o furcă de fier saŭ chiar numaĭ cuţitul sĕŭ; însă cu mult maĭ sigur este, dacă lasă iute să cadă cuţitul, îndreptat cu vîrful în jos, de treĭ orĭ pe obiala piciorului drept şi să-l ridice asemenea de iute aruncându-l apoĭ în foc. Dacă face el acésta dimpreună cu un al doilea, apoĭ să păstreze tăcere, şi anume tăcerea cea maĭ profundă. Dar încă şi maĭ mult să se feréscă de neonestitate, pentru că, precum în tot locul, aşà bate ea şi aicĭ pe însuşĭ stăpânul sĕŭ, aduce în casă pe *Dracul*, ca păzitor al comóreĭ ast-fel câştigate, iar acesta împărtăşesce apoĭ numaĭ singur fórte puţin din comóră păzită, aducênd ast-fel daună nu numaĭ celuĭ neonest, dar şi tuturor casnicilor. De asemenea are şi aicia colórea albă un farmec atât de silitor şi de învingĕtor asupra representanţilor întunericuluĭ, în cât eĭ trebue să jertféscă comorile lor. . . Vaĭ însă şi de acela, care astupă o grópă, din care s'a scos o comóră. El îşĭ perde viéţa sa şi viéţa săpătoruluĭ de comorĭ.

«Banĭ îngropaţĭ póte vedé însă ardênd şi-ĭ póte scóte afară pe timpul *Sf. George* şi acela care a mâncat multă pâne mucedită.

Digitized by Google

«*Smeiĭ* jócă de asemenea rolul de păzitorĭ de comorĭ şi povestea spune:

«Unuĭ om din Meregyo îĭ promiseseră *Smeiĭ* comorĭ marĭ, dacă va venì la eĭ cu un tovarăş priincios. Omul merse cu femeia sa. Când se apropie de locul destinat, erà omul trudit şi adormì cu capul pe pólele femeiĭ sale. Atuncĭ veniră *Smeiĭ* şi-ĭ plăcură femeiĭ atât de mult, în cât ea le făcù semn ca să se apropie şi să taie capul bărbatuluĭ, pentru ca să se pótă apoĭ tâlnì cu ea. Dar *Smeiĭ* treziră pe bărbat, îĭ descoperiră cele întîmplate şi-l respinseră cu cuvintele, ca să aducă o fiinţă maĭ priinciósă decât femeia sa. Omul merse acasă şi aduse curînd după aceea cânele sĕŭ. *Smeiĭ* îl atacară acum în şagă, dar cânele îl apĕră cu curaj; eĭ îşĭ împliniră apoĭ promisiunea şi-ĭ deteră omuluĭ comorile.» (1)

«Sunt multe comorĭ ascunse în pămînt — cred şi spun maĭ departe Românii din *Transilvania* — şi tóte se pot căutà şi aflà, dacă le pândescĭ spre ḑilele cele marĭ (2), şi maĭ ales spre ḑiua de *Sân-Georz*, căcĭ atuncĭ ard ele; şi dacă ard cu pară albastră, atuncĭ sunt bunĭ şi-ĭ poţĭ luà, iar dacă nu ard cu pară albastră, atuncĭ nu-ĭ poţĭ luà. Numaĭ cât şi baniĭ, cea maĭ mare parte sunt cu *bobóne*, şi atuncĭ şéde *Dracul* pe eĭ, şi acela, care umblă la aceĭ banĭ, nu-ĭ póte folosì, căcĭ *Diavolul* nu-l lasă. Insă îndată se pot cunósce: carĭ banĭ sunt bunĭ şi carĭ nu, şi anume: când flacăra lor e albastră şi se arată după mieḑul nopţiĭ, atuncĭ sunt bunĭ, iar când flacăra lor se arată de cu séră, atuncĭ baniĭ nu sunt bunĭ ci închinaţĭ Diavoluluĭ, şi din causa acésta nu-ĭ poţĭ luà, căcĭ vine *Diavolul* şi te trântesce.» (3)

Cu tóte acéstea însă se află uniĭ ómenĭ, carĭ şi pre aceştia îĭ pot luà, şi anume: dacă un băiat din gemenĭ îşĭ unge unghiile de la degetele cele gróse ale ambelor mânĭ cu mir

(1) *Das Jahr und seine Tage*, p. 9—11.

(2) Din Ms. d-luĭ I. Pop-Reteganul, după cred. Rom. de pe Jiŭ: «Spre ḑilele cele marĭ, precum spre Pascĭ, Sân-Georgiŭ, Inălţare şi Rusaliĭ, pândesc ómeniĭ după comorĭ, căcĭ atuncĭ se vĕd arḑênd, dar în acea nópte trebue şi scóse. Inainte de tóte însă se caută numaĭ ḑiua, şi dacă veḑĭ flacăra lor pe câmp, te ducĭ acolo, împlânţĭ un bĕţ pe locul unde aĭ vĕḑut comóra arḑênd şi într'altă ḑi te ducĭ cu sapa şi scoţĭ baniĭ.»

(3) Com. de d-l B. B. Iosof.

Digitized by Google

sfinţit, se duce apoĭ peste locul unde se află comóra şi se uită prin unghiile cele unse, vede comóra, şi atuncĭ, fie ea orĭ şi de cine păzită, o póte luà (1).

«Cine stă în nóptea de *Sf. Gheorghe*, de nu dórme — scrie d-l G. I. Pitiş tot cu privire la Româniĭ din *Transilvania* — se ḑice că *păzesce comorile*, că în nóptea de *Sf. Gheorghe* şi în nóptea de *Ispas* se ḑice că jócă comorile şi se arată la ómenĭ, şi cine are noroc le găsesce şi tot insul crede să-şĭ încerce norocul...

«Comorĭ s'aŭ întîmplat de le-aŭ găsit ómeniĭ, că comorĭ sunt multe îngropate în pămînt din vremurĭ vechĭ, de erà răsbóie şi venià Turciĭ orĭ Muscaliĭ şi omul nu scià unde să-şĭ pue baniĭ şi ce să facă cu eĭ, ca să nu-ĭ pérḑă, şi-ĭ venià în minte să-ĭ îngrópe; apoĭ orĭ îĭ îngropà în vatra foculuĭ orĭ în casă sub pat, orĭ sub pragul uşiĭ, orĭ în grajd sub iesle, orĭ în dosul caseĭ, orĭ în altă parte.

«Alţiĭ iar erà de aveà banĭ şi n'aveà cuĭ să-ĭ lase, orĭ nu vreà eĭ să-ĭ lase nimĕruĭ moştenire şi maĭ bine ḑiceà, că să-ĭ găséscă al cuĭ va fi norocul şi îĭ îngropà în pămînt în câte o grădină, de făceà grópă şi băgà baniĭ şi apoĭ de asupra semĕnà câte un pomişor, orĭ îĭ îngropà lângă câte un pom mare, la rădăcina luĭ, orĭ îĭ băgà în câte o scorbură, orĭ îĭ ascundeà în altă parte, după cum credeà.

«Alte comorĭ sunt puse de pe vremurile când erà haiducĭ şi hoţĭ de codru, de-şĭ băgà baniĭ în pămînt prin pădurĭ orĭ prin peşterĭ şi dacă se întîmplà să se prăpădéscă, rĕmâneà acolo.

«Şi baniĭ se puneà într'o ólă orĭ într'o căldare orĭ în alt ce-và de aramă, că în óle de pămînt nu se prea puneà; se puneà numaĭ în vase de aramă. Şi după ce-ĭ puneà în vas, săpà în pămînt cât se gândià ca să-ĭ bage, altu maĭ înăuntru, maĭ adânc, altu maĭ afară. Şi când îngropà comóra, dacă nu o lăsà la noroc să o găséscă cuĭ ĭ-o fi dat, atuncĭ o *ursià*. Comóra se ursià aşà, că ḑiceà să o găséscă după atâţĭ şi atâţĭ anĭ, să o găséscă cutare orĭ cutare, să fie băiat orĭ fată, să fie om mare orĭ bătrân, orĭ să fie ném, că maĭ ales se ursià să se găséscă din némurĭ şi aşà o ursià, adecă îĭ spu-

(1) Din Ms. d-luĭ I. Pop-Reteganul, Cred. Rom. de pe Jiŭ.

Digitized by Google

neà că atuncĭ să jóce, când va fi orĭ o rudă, orĭ un nepot, orĭ cine vrea să o găséscă; şi când se întîmplă, după cum e ursită, atuncĭ ese din pămînt flacără ca de foc, da numaĭ cât ese cum sunt şi baniĭ, adecă în maĭ multe felurĭ: dacă e argint ese flacără verde-albastră; când e aur ese flacără galbenă. Şi unde se vede flacăra, se ḑice că *jócă comóra.* Locul unde jócă comóra se cunósce, că vine locul de e ca pârlit, dar omul, dacă nu vede flacăra şi vede numaĭ locul pârlit, nu scie dacă e pârlit de comóră, orĭ póte să fie pârlit, că aŭ jucat acolo *Ielele.*

«Alţiĭ maĭ spune că e comóră şi în locul unde se înverḑesce pămîntu şi e crĕpat; orĭ dacă într'un loc găsescĭ banĭ, de sunt baniĭ muceḑiţĭ şi ĭĭ găsescĭ pe pămînt aşezaţĭ cum-và, atuncĭ iar în locul acela e comóră.

«Şi când veḑĭ că jócă comóra să-ţĭ fie ochiĭ într' acolo, ca să nu o perḑĭ, că flacăra se înalţă până de treĭ orĭ, şi dacă te ducĭ să puĭ semn, jócă până te apropiĭ de ea şi dacă ţĭ-e dat de la Dumneḑeŭ şi dacă e comóră bună şi aĭ pus semn unde o aĭ vĕḑut că jócă, atuncĭ o poţĭ scóte orĭ când, că comóra bună o păzesce îngerul şi când o veḑĭ că jócă, el ţi se arată în haine albe, de se ḑice că se arată *omu ăl alb;* şi te chémă şi-ţĭ arată unde e, şi dacă nu vreĭ să te ducĭ, atuncĭ vine el la tine şi-ţĭ cere un semn şi pune în locul unde e comóra.

«Dar comorile bune nu jócă numa la *Sf. Gheorghe* şi în nóptea de *Ispas;* ele se arată şi în nóptea de *Pascĭ* şi în nóptea de *Rusaliĭ,* şi în ḑile marĭ se póte arătà; ba se arată şi ḑiua cuĭ e dat să o scóţă. Şi dacă ţi se arată, să laşĭ ce-và semn, ce-và din picior orĭ ce-và de pe tine: o cismă orĭ o haină; dar tot e maĭ bine să laşĭ ce-và din picior, că până unde îţĭ vine pe trup ce laşĭ, atâta sapĭ în pămînt până să daĭ de comóră. Şi comóra dacă o sapĭ şi o scoţĭ, locu să nu-l laşĭ gol, că nu e bine; e bine ca în locul comoriĭ să puĭ grâŭ orĭ porumb, să nu laşĭ grópa gólă, că cine o lasă destupată se ḑice că móre. Şi când să cheltuescĭ din banĭ, se ḑice că e bine să facĭ maĭ întâiŭ o pomană, şi popiĭ să-ĭ cumperĭ un *patrafir* şi să-ĭ facĭ şi o haină.

«Comorile, carĭ nu sunt bune, de sunt rele, se ḑice că sunt comorĭ *închinate rĕilor*, orĭ sunt *vrăjite*, orĭ *afurisite*,

Digitized by Google

orĭ *legate,* şi atuncĭ ele se scot maĭ cu greŭ, peste ele e stăpân *Necuratu.*

«Comorile rele le-aŭ pus ómenĭ rĕĭ, ómenĭ sgârciţĭ, de eraŭ siliţĭ de vremurĭ să se despărţéscă de bănişoriĭ lor, şi când iĭ îngropà, iĭ îngropà cu gându de a-ĭ scóte iar, de aia iĭ afurisià ca orĭ cine iĭ va găsì şi-ĭ va scóte înaintea lor, să-ĭ fie şi să-ĭ paţă aşà şi aşà, şi apoĭ eĭ se întîmplà de muriaŭ şi baniĭ rĕmâneaŭ juraţĭ în pămînt.

«Alţiĭ iar, când vedeà că li se apropie sfîrşitul şi aveà banĭ şi de rĕutate nu vreà să-ĭ lase nimĕnuĭ, maĭ bine iĭ îngropà în pămînt şi-ĭ afurisià, de găsit să se găséscă, da numaĭ după atâta şi atâta vreme să se pótă scóte, şi cine va vedé comóra maĭ întâiŭ, orĭ cine se va atinge maĭ întâiŭ de ea, iar să-ĭ fie şi să paţă aşà şi aşà.

«Comorile legate se ḑice că nu s'arată în orĭ ce vreme; se ḑice că ele jócă numaĭ în puterea nopţiĭ de *Sf. Gheorghe* şi de *Ispas.* Se întîmplă de vede comóra unu cuĭ nu e dăruită, dar orĭ o vede de departe şi atuncĭ nu o póte găsì, orĭ dacă vrea să o scóţă, comóra fuge de odorogesce şi face sgomot, ca şi cum ar umblà nisce care, dar de vĕḑut nu vede nimica Că de multe orí aude omul odorogind în tindă, aude trosnind mesele, scaunele şi grinḑile de la casă, face feştanie şi tot trosnesce şi odorogesce şi atuncĭ scie de bună sémă că e comóră, şi se duce şi la cărturărésă de-ĭ dă cu cărţile, orĭ iĭ caută în păscălie şi iĭ spune verde că în casă la el, orĭ în grădină la el, orĭ în curte la el e comóră, dar dacă e, n'are ce face, dacă nu-ĭ e dată. Şi dacă îşĭ face într'adins să o scóţă, când e să deà de ea, atuncĭ iĭ piere, de se maĭ bagă încă pe atâta în pămînt.

«La uniĭ li s'a întîmplat de aŭ săpat comóra şi aŭ dat de ea, şi aŭ vĕḑut şi galbeniĭ, da n'aŭ putut să-ĭ ieà, că eraŭ banĭ dăruiţĭ ăluĭ din bolovanĭ, şi când da să-ĭ apuce, iĭ alunecà printre degete, că pe banul dăruit ucigaşuluĭ nu se póte face nimenĭ stăpân.

«Alţiĭ iar, dacă li s'aŭ arătat şi aŭ început să sape şi auḑià că sună a comóră, cum vrea să o scóţă maĭ iute, aŭ pomenit pe *Ucigă-l crucea* şi atuncĭ numaĭ decât comóra a început să odorogéscă ca cum tună *Sânt-Ilie* şi să fugă. pe sub pămînt. Că nicĭ o comóră nu se póte scóte, dacă po-

Digitized by Google

menescĭ pe *Necuratu;* şi când începĭ să sapĭ gândul numaĭ la Dumnedeŭ să-ţĭ fie şi să-ţĭ facĭ sfînta cruce şi alt ce-và să nu vorbescĭ decât tot de Dumnedeŭ.

«Alţiĭ iar, dacă li s'a arătat comóra şi aŭ vĕdut-o unde e şi aŭ pus şi semn, când s'aŭ dus s'o sape, s'aŭ dus nóptea prea târdiŭ şi cum săpà şi nu maĭ dase de ea, ĭ-a apucat cântatu cocoşilor, şi atuncĭ aŭ şi perdut-o, pentru că cât aŭ dat cocoşiĭ în cântat, *Dracu* nu maĭ are putere, de atuncĭ nicĭ comóra nu se maĭ arată.

«Dacă ţi s'a arătat comóra şi n'aĭ băgat bine de sémă locul, atuncĭ dice că să te ducĭ să ieĭ pămînt de acolo şi să-l vedĭ, că se cunósce că e maĭ alt-fel decât în alte părţĭ. Orĭ dacă nu, să te ducĭ şi pe unde aĭ vĕdut flacăra, să ieĭ şi să presarĭ cenuşă şi să laşĭ nóptea aşà, iar diminéţa să te ducĭ şi să vedĭ că se întîmplă să calce orí om orĭ lighiónă orĭ ce-và, şi unde se întîmplă să calce, acolo e comóra.

«Comóra rea dacă o vede cuĭ e dăruită şi se duce şi pune semn, i se arată *Spurcatu* şi-ĭ spune din gură pe ce e jurată şi ce să-ĭ deà ca să o scóţă.

«Unele comorĭ sunt jurate pe câte un suflet şi nu le póte scóte până nu-ĭ dă un suflet; apoĭ orĭ îĭ dă o lighiónă: o găină, un câne, orĭ un purcel ce-và, orĭ îĭ dă un om, dacă cere suflet de om. Şi când îl dă peste grópa de unde vrea să scóţă comóra şi dice că *a luĭ să fie.* Câte unul îşĭ dăruesce din copiiĭ luĭ, dacă cere suflet de om, numaĭ ca să o pótă scóte, că dice că «dacă va murì, l-oiŭ îngropà eŭ.» Da nu móre tot-deauna ăl dăruit, că une-orĭ nebunesce orĭ se pocesce, de ajunge de chin, ajunge neom. Şi numaĭ după ce-ĭ dă *Rĕuluĭ* ce a cerut, numaĭ atuncĭ o póte scóte; şi o póte scóte numaĭ nóptea, că dice că-ĭ iea norocul.

«De obiceiŭ şi comorile bune tot nóptea le sapă, că se feresc ómeniĭ de alţiĭ, se feresce vecin de vecin, ca să nu-l vadă şi să nu-l pârască că a scos comóră. Şi când e la scos, mulţĭ se feresc să pue şi mâna pe banĭ, că mulţĭ, când aŭ dat de comóră şi aŭ vĕdut atâţia banĭ şi aŭ vrut să-ĭ iea, aŭ nebunit orĭ aŭ rĕmas morţĭ acolo lângă comóră.» (1)

In fine d-l S. Teodorescu-Chirilean scrie, după credinţa

(1) G. I. Pitiş, *Comorĭ*, publ. în revista cit., p. 434—437.

Digitized by Google

şi spusa Românilor din *Moldova*, următórele despre *Comorĭ*:

«Baniĭ se pun pe *locurĭ însemnate*. Aşà subt un copac, lângă o stâncă dintr'un vîrf de munte, lângă o stâncă de lângă o cărare saŭ drum mare.

«Dacă comóra-ĭ lângă o stâncă şi în apropiere de un copac, atuncĭ se găsesce semn în copac, atuncĭ îĭ *cioplaş* în copac, saŭ îs tăiete câte-và cepurĭ.

«Când pune cine-và banĭ în pămînt, face o grópă. Baniĭ maĭ întâiŭ se pun într'o căldare, céun, balercă, gălétă. Omul îngenunche lângă grópă şi ḑice:

—«Cum ĭ-am luat, aşà să-ĭ ĭeà de aicĭ cel ce ĭ-a găsì! (1)

«Aceste vorbe se ḑic numaĭ când s'aŭ luat baniĭ «*cu mórte de om*.»

«Când nu-s luaţĭ baniĭ *cu mórte de om*, atuncĭ se ḑice:

— «Cine a luà baniĭ aceştia, să facă: milostenie (sărindare) la bisericĭ, mânăstirĭ; saŭ să facă o fântână lângă un drum, să cumpere nisce vacĭ; să facă case la nisce vădănĭ. Să cumpere pămînt pentru copiĭ găsiţĭ orĭ orfanĭ.

«Tot atuncĭ spune la ce vreme trebue să ardă baniĭ.

«Baniĭ ard la vremea hotărîtă de cel ce ĭ-a pus în pămînt. Para comorilor e albastră; şi nu arde într'una, ci sbucnesce în rîndurĭ (2).

«*Baniĭ ceĭ bunĭ* ard tot-deauna după ce cântă cocoşiĭ, şi ḑiua. Maĭ ales când ard în zorĭ de ḑiuă, şi în aceea ḑi e sĕrbătóre mare, acel ce-ĭ vede, are noroc de aceştia.

«*Baniĭ ceĭ reĭ* ard tot-deauna după ce inserézá până la mieḑul nopţiĭ.

«Cel ce vede arḑênd o comóră, şi e departe de dînsul, să împlânte un cuţit în pămînt, căcĭ comóra arde până ce ajunge ca să însemne unde arde comóra, pentru ca maĭ pe urmă s'o sape.

«Dacă vĕd maĭ mulţĭ ómenĭ arḑênd o comóră şi se duc îndată ca s'o sape, aceluia ce i se va arătà pe comóră un

---

(1) Când ḑice vorbele la punerea banilor, *Dracul* se aflä aprópe de cel ce pune baniĭ şi aude totul.

(2) Para comorilor nu-ĭ arḑĕtóre, e rece, căcĭ s'a întîmplat de aŭ trecut nisce oĭ prin pară şi n'aŭ ars.

Digitized by Google

lucru óre-care de aur (1), argint saŭ aramă, acela are noroc la comóra aceea.

«Când ard baniĭ, pămîntul de comóră se face sguros și de o colóre cenușie-deschisă, iar pietrele de colóre ruginie.

«Când te ducĭ să sapĭ o comóră, să-ţĭ ieĭ: sapă, hârleț, casmà și încă următórele lucrurĭ: lumînare din ḑiua de Pascĭ, smirnă din cădelnița popeĭ și usturoiŭ. De aĭ lumînare de *paroiŭ*, nu-ţĭ maĭ trebue alt nimic, poţĭ să te ducĭ cu peptul deschis, că n'aĭ de ce să te temĭ.

«Cu usturoiul se unge în cruciș pe fațǎ, când se apropie de comóră și ḑice nisce cuvinte tainice.

«In timpul, când sapĭ comóra, *Știma banilor* — Dracul — ese mereŭ în jurul omuluĭ, prefăcêndu-se în: epure, vulpe, lup, urs, la urmă se face om și se apropie de cel ce sapă comóra, ca de treĭ pașĭ (2) și ḑice:

— «Ce cauţĭ aicĭ?

— «Vreaŭ să sap și să ieaŭ baniĭ!

— «Ce aì să facĭ cu baniĭ?

— «Am să daŭ milostenie (sărindare) pe la mânăstirĭ, etc., ca maĭ sus.

«Dacă baniĭ aŭ fost pușĭ în pămînt cu condițiunea acésta, atuncĭ *Știma* ḑice:

— «Fie după cum aĭ ḑis, numaĭ să te ţiĭ de cuvînt!

«Dacă cel ce a pus baniĭ în pămînt, a ḑis: «cum ĭ-am luat eŭ, așà să-ĭ iea cel ce ĭ-a găsì,» atuncĭ *Știma* ḑice:

— «Să-mĭ daĭ cap de om și ţĭ-oiŭ da baniĭ!

«Dacă cel ce sapă e lacom de banĭ, îĭ dă *Știmeì* pe unul din familia luĭ.

«Dar vaĭ de sufletul, care-ĭ dat Știmeĭ pentru așà fel de lucru!

«Un om din satul Păltiniș, com. Négra Șaruluĭ, a săpat o comóră și *Știma banilor* ĭ-a cerut cap de om. Dintr'untâiŭ, maĭ maĭ nu-ĭ venià la socotélă condițiunea acésta, dar în-

(1) Lucrul póte să fie masă, scaun, etc. Când va fi lucrul de aur, atuncĭ în comóră vor fi numaĭ banĭ de aur; de-ĭ lucrul (obiectul) de argint, în comórá e numaĭ argint.

(2) *Știma banilor* are numaĭ chip de: vulpe, lup, etc., nu poţĭ însă să ḑicĭ că-ĭ adevěrat lup saŭ vulpe. *Știma banilor* nu se póte apropià maĭ mult de 3 pașĭ de cel ce sapá comóra.

Digitized by Google

doindu-l lăcomia de banĭ, ĭ-a dat *Ştimeĭ* pe o nepótă a luĭ, ce o înfiase. Nepóta omuluĭ erà de 8 anĭ, şi după ce a dat-o uncheşu-sĕŭ *Ştimeĭ*, în timp de 4 anĭ, copila s'a făcut hîdă şi închircise de erà ca una de 3 anĭ. Ea scià din ce pricină i s'a întîmplat acésta, şi mereŭ se rugà luĭ Dumneḑeŭ să-l hrănéscă de banĭ pe uncheşu-sĕŭ.

«Copila a murit în chinurile cele maĭ îngrozitóre. Dar Dumneḑeŭ a lucrat de nicĭ uncheşul copileĭ n'a avut mórte bună.

«In Transilvania erà o comóră. Şi aŭ umblat ómenĭ de tóte naţiile: Ungurĭ, Secuĭ, Nemţĭ, ca s'o sape şi să ieà baniĭ, dar *Ştima banilor* le cereà «*cloşca lor cu puĭ.*» Şi fiind-că nu înţelegeaŭ ce vrea să ḑică *Ştima* cu vorbele acestea, n'aŭ putut să ieà baniĭ în ruptul capulul. Amù s'a dus un Român, a săpat comóra, şi numaĭ ce vine *Ştima banilor:*

— «Ce-ţĭ trebue mĕĭ? — a ḑis rĕstit *Ştima.*

— «Banĭ, alt nimic!

— «Dacă vreĭ să-ţĭ daŭ banĭ, să-mĭ daĭ şi tu *cloşca ta cu puĭ!*

«Cloşca cu puĭ nu erà alta, fără femeia cu copiiĭ. Şi Românul aveà nevastă cu 4 copiĭ.

— «Ţĭ-oiŭ da-o, da întâiŭ să duc o păreche de desagĭ de banĭ cu calul acasă şi, când m'oiŭ întórce, am să-ţĭ aduc cloşca cu puiĭ, şi atuncĭ mi-ĭ da şi baniĭ aceştia-lalţĭ.

— «Bine! — Şi l-a lăsat pe Român de şĭ-a umplut o păreche de desagĭ, şi s'a dus cu eĭ acasă. Românul se întórce înapoĭ fără să aducă pe nevasta sa.

— «Eĭ n'aĭ adus cloşca?

— «Ţĭ-am adus-o şi-am lăsat-o în cutare loc! — Şi Românul dă să umple iar desagiĭ.

— «Să nu puĭ mâna pe nicĭ un ban, întâiŭ să-mĭ aducĭ cloşca aicĭ şi pe urmă iea-ţi-ĭ!

— «Eŭ aşà-ţĭ daŭ cloşca, dacă mi-ĭ face turtă de cenuşă şi după ce-ĭ cóce-o, să mĕ vĕd printrînsa ca în oglindă!

«*Ştima* s'a năcăjit fel şi chip, da de unde să facă una ca asta.

— «Eĭ veḑĭ cum nu poţĭ să facĭ tu acésta, aşà nicĭ eŭ nu pot să-ţĭ daŭ cloşca!

«Când a auḑit *Ştima* aşà, a sărit de o palmă de la pămînt, s'a mâniat foc şi se lasă de tot la Român.

«Atuncĭ Românul a scos brăcinarul de la bernevicĭ, a rupt

Digitized by Google

cheotórea de la gura cămeşeĭ şi a legat cu brăcinarul degetul luĭ cel mic la rădăcină (falanga a 3-a) şi cheotórea de vîrful aceluiaşĭ deget. Strîngeà de deget şi cu brăcinarul şi cu cheotórea. *Ştima* se vînjolià pe jos, să móră, şi tot nu se da. Românul n'o slăbià, ci mereŭ strîngeà de deget.

«*Ştima*, vĕḑênd că nu-ĭ chip, ĭ-a ḑis Românuluĭ:

— «Iea-ţĭ baniĭ şi femeia ta, numaĭ dă-mĭ drumul, că tu eştĭ maĭ al draculuĭ şi decât mama draculuĭ!

«Românul a umplut maĭ întâiŭ desagiĭ de banĭ, s'a dus cu dînşiĭ acasă şi iar s'a întors, până i-a gătit. Pe Ştimă a tot chinuit-o, până ce ĭ-a ḑis iar:

— «Mĕ rog de toţĭ Dumneḑeiĭ, carĭ îĭ aĭ, lasă-mĕ, că nu ţĭ-oiŭ face nimic, nicĭ ţie nicĭ la urmaşĭ de urmaşiĭ tĕĭ! — Şi de abià maĭ puteà suflà.

«Românul ĭ-a dat apoĭ drumul *Ştimeĭ*, de s'a dus pe pustiĭ.

«După ce se ieaŭ baniĭ, tot-deauna se lasă un ban în comóră, nu se astupă; cel ce o astupă chioresce. Când se întîmplă de găsescĭ o comóră astupată, să ieĭ piétră roşie-ruginie de pe comóră, căcĭ acésta e arsă de para banilor, şi să te ducĭ la un vrăjitor, şi el ţĭ-a sci spune, îs luaţĭ baniĭ din comóră orĭ ba.

«Intre banĭ, de se găsesc *măsele de ciumă,* atuncĭ aceĭ banĭ nu-ĭ poţĭ luà, căcĭ morĭ de ciumă.

«Tot-deauna să nu se ducă mulţĭ ca să sape o comóră, căcĭ banul e dracul. Şi iată de ce!

«Treĭ ómenĭ, fraţĭ, nu sciŭ ce-or fi fost, sciaŭ o comóră şi s'aŭ dus s'o sape toţĭ treĭ. Inainte de a începe a o săpà, a ḑis unul:

— «Să fim ómenĭ cum se cade, câţĭ banĭ ne-a da Dumneḑeŭ amù, să-ĭ împărţim frăţesce!

— «Da, să-ĭ împărţim frăţesce!— aŭ ḑis ceĭ-lalţĭ într'un glas şi s'aŭ dat cu toţĭ la săpat. Aŭ săpat eĭ şi aŭ scos baniĭ şi amù erà să-ĭ împărţéscă. Unul a ḑis:

— «Mĕĭ, lăsaţĭ să mĕ duc eŭ acasă să aduc ce-và de mâncare, că eŭ tare-s flămând şi póte-ţĭ fi şi voĭ. Tot ĭ-am spus nevesteĭ să facă nisce plăcinte!

— «Dă, du-te, numa să nu zăbovescĭ! — aŭ ḑis ceĭ-lalţĭ. Şi a plecat în sat. Ce gândià el? Am să spun nevesteĭ să facă nisce mâncare otrăvită şi am să le duc, ca să mănânce

Digitized by Google

ceĭ doĭ, şi după ce-or mâncà eĭ, îndată aŭ să móră şi toţĭ baniĭ aŭ să-mĭ rĕmâe mie. Când a ajuns acasă, ĭ-a spus nevesteĭ cum să facă mâncarea, şi el a mâncat altă mâncare neotrăvită. Nevasta îndată ĭ-a făcut şi el s'a întors vesel înapoĭ, ca şi cum ar fi pus mâna pe comóră.

Ceĭ ce aŭ rĕmas la comóră, ce s'aŭ gândit?

— «Mĕĭ, ce maĭ împărţim baniĭ în treĭ părţĭ? Maĭ bine când o venì cel-lalt cu mâncare, să-ĭ tragem amândoĭ câte un glonte în pept!

— «Mĕĭ că bine aĭ ḑis — rĕspunse cel-lalt. Şĭ-aŭ încărcat puscile, căcĭ aveaŭ puscĭ cu eĭ, şi când l-aŭ zărit viind, ĭ-aŭ şi ars câte cu un glonte în pept. Cela a şi căḑut la pămînt.

«După acésta s'a dus unul de ĭ-a luat mâncarea şi aŭ mâncat bine amândoĭ. N'a trecut însă mult şi aŭ închinat şi eĭ stégul.» (1)

Şi aşà-ĭ cu aflarea şi desgroparea comorilor.

VIII.

SFÎNTUL GEORGE.

Sfîntul George, ca cap al primă-veriĭ e, după credinţa poporuluĭ român de pretutindenĭ, nu numaĭ înverḑitorul naturiĭ şi semĕnătorul tuturor seminţelor, precum am arătat maĭ sus (cap. I), ci tot odată şi stârpitorul *Balaurilor*, adecă al acelor fiinţe, prin carĭ sunt personificate iezările, mlaştinele, mocirlele, precum şi orĭ-ce altă umeḑélă.

Drept dovadă despe acéstă credinţă fórte lăţită la Românĭ, avem următórea legendă din *Bucovina:*

«Ḑice că erà odată într'o ţéră un *Balaur* cu douĕ-spreḑece capete. Şi erà mânia luĭ Dumneḑeŭ, nu alta, ce făceà Balaurul acela. Nu erà vietate, nu erà om, nu erà nimenĭ în lume, care să trécă prin apropierea luĭ, şi să nu-l prindă şi mănânce. Ba, ce este încă şi maĭ mult şi maĭ îngrozitor, el

(1) *Şeḑĕtórea*, Vol. V, Fălticenĭ 1899, p. 107—111.

Digitized by Google

nu se îndestulà numaĭ cu stârpirea vitelor omenescĭ, ci pretinse de la o vreme ca aceştia să-ĭ deà în fie-care ḑi şi câte o fată de mâncare, că de nu-ĭ daŭ, e vaĭ şi amar de capul lor! Şi ómeniĭ?... ce erà să facă?... se supuseră şi-ĭ deteră şi câte-o fată spre hrană, căcĭ nimenĭ nu se aflà în tótă ţéra aceea, care să-ĭ scape de bala cea spurcată şi nesăţiósă. Insă de la o vreme se gătiră şi fetele, şi venì acuma rîndul la fata împĕratuluĭ.

«Împĕratul, vĕḑênd acésta, se băgă în tóte rĕcorile, şi sciind prea bine că alt chip de scăpare nu e, dete veste prin tótă ţéră, că cine se va aflà şi-ĭ va scăpà fata din ghiarele *Balauruluĭ,* aceluia ĭ-o dă de soţie, iar după mórtea sa îĭ lasă şi tótă împĕrăţia, să fie el maĭ departe împĕrat.

Şi s'a dus vestea acésta ca fulgerul dintr'un capĕt până în cel-lalt capĕt al împĕrăţieĭ. Şi mulţĭ feciorĭ aleşĭ, mulţĭ voinicĭ, când aŭ auḑit de dînsa, bucuroşĭ şi cu dragă inimă s'ar fi dus să răpue viéţa *Balauruluĭ,* căcĭ tînĕră şi fórte frumósă erà fata împĕratuluĭ, şi fericit ar fi fost acela care ar fi putut-o luà de soţie. Dar nimenĭ nu se încumetà, căcĭ Balaurul nu numaĭ că erà fórte grozav, ci şi fórte tare, şi om, nu nimic, trebuià să fie acela, care ar fi voit să-l omóre.

«Dar iată că, pe când erà cea maĭ mare nedumerire, tânguire şi jale în tótă împĕrăţia, că nu se află nicĭ un cap de om care să scape pe fata împĕratuluĭ, ce ca mâne aveà să fie dată Balauruluĭ spre hrană, se ivesce prin părţile acelea, unde se aflà Balaurul, un *Fĕt frumos* călare pe un cal alb ca spuma lapteluĭ şi înarmat cu o suliţă lungă şi ascuţită. Şi cum aude despre starea lucrurilor, întrébă pe unul şi pe altul, unde se află lighióia cea de Balaur, care a căşunat atâta supĕrare şi tânguire în întregul cuprins al împĕrăţieĭ? Iar după ce i se spuse, nicĭ una, nicĭ două, dă pintenĭ caluluĭ şi se duce ţintă la dînsul.

«Balaurul, când prinse de veste că vine cine-và spre dînsul, eşì din fântâna, unde se adăpostià şi stătea, cu o falcă în cer şi cu alta în pămînt, gata numaĭ să-l apuce şi să-l înghiţă.

«Insă voinicul nostru, care nu erà nimenĭ altul, fără numaĭ *Sfîntul George,* nu se sperie, ci cum dă cu ochiĭ de dînsul, se repede cu calul asupra luĭ, şi cât aĭ clipì din ochĭ îĭ în-

Digitized by Google

fige sulița în gât și-l rĕpune, cu tóte că aveà douĕ-spre-ḑece capete și erà mânia luĭ Dumneḑeŭ de îndrăcit și tare·

«Împĕratul, cum auḑì de acésta, se bucură cum numaĭ póte să se bucure tot omul când scapă dintr'o primejdie fóre mare. Și voind a-șĭ împlinì făgăduința, chémă pre *Sf. George* la sine și-ĭ spuse că-ĭ dă, drept recunoscință și mulțumită, fata de soție, iar după mórte îĭ lasă și împĕrăția.

«Însă *Sf. George* îĭ rĕspunse că luĭ nu-ĭ trebue nicĭ fată nicĭ altă răsplată, fiind deplin mulțumit cu ceea-ce a putut face pentru binele țĕriĭ și a locuitorilor eĭ. Apoĭ, luându-șĭ rĕmas bun de la dînsul, se duse în trébă-șĭ de unde a venit.» (1)

O variantă a acesteĭ legende, și anume din *Banat*, sună așà:

«Ḑice că erà odată un împĕrat mare și bogat. Și împĕratul acela aveà multe cătane frumóse și viteze, și între cele maĭ viteze se numĕrà și *Sf. Gheorghe.*

«Odată se cerù cătana nóstră, adecă *Sf. Gheorghe*, la împĕratul ca să-l slobódă acasă la părințĭ.

«Împĕratul nu ḑise ba. Și *Sf Gheorghe* plecă către casă. Dar mergênd el printr'o pădure dete de o pesceră mare, la gura căreia sta un *Balaur* grozav de mare, care se svîrcolià cum și cum să înghiță pe o fată frumósă, care se perduse de surorile eĭ culegênd florĭ și pe care ar fi prins-o *Balaurul* cel grozav.

«*Sf. Gheorghe*, vĕḑênd că fata e atât de tînĕră și de frumósă și încă nevătămată, scóse sulița și o vîrî cu tótă puterea în gura *Balauruluĭ*, care se și lungì mort la pămînt.

«Fata, trezindu-se din leșinul, care o cuprinse, și vĕḑênd pe *Sf. Gheorghe* că e un fecior atât de frumos, îĭ plăcù de el. Și apoĭ, ducêndu-se acasă, povestì părinților eĭ tóte cele ce i s'aŭ întîmplat și cum a scăpat.

«Împĕratul, căcĭ fata aceea erà chiar fata împĕratuluĭ, auḑind cele ce i s'aŭ întîmplat fiiceĭ sale, trimese numaĭ decât solĭ în tótă împĕrăția ca să caute pe mântuitorul fiiceĭ sale și să-l aducă la dînsul, ca să-ĭ deà fata de nevastă și să-l facă împĕrat în locul sĕŭ.

«Un *Arap* însă, auḑind de porunca acésta, ce-ĭ plesnesce prin cap?... se duse de tăie limba *Balauruluĭ*, și mergênd

(1) Din Volovĕț, com. de Ilie Buliga.

Digitized by Google

apoĭ la împĕratul cu dînsa şi arătându-i-o, ḑise că el ĭ-a scăpat fata de la mórte.

«Împĕratul, necunoscênd mişelia *Arapuluĭ*, ce erà să facă?... începù a pregătì tóte cele trebuincióse de nuntă, căcĭ aşà ĭ-a fost făgăduinţa: să deà fata de soţie celuia ce a scóte-o din gura *Balauruluĭ*.

«Dar iată că tocmaĭ atuncĭ când erà să se cunune Arapul cu fata împĕratuluĭ în biserică, sosesce şi *Sf. Gheorghe* cu vîrful limbiĭ, ce-l tăiase de la Balaur, şi mărturisì tot adevĕrul.

«Atuncĭ împĕratul cunună pe fiica sa cu *Sf. Gheorghe*, iar pe *Arap* l-a legat de códa unuĭ *cal parip* şi ĭ-a dat drumul în lume.» (1)

O altă legendă, din *Bucovina*, care ne arată cum a nimicit *Sf. George* pe *Diavolul*, stăpânul întunericuluĭ, sună precum urméză:

«Ḑice că pe la sfîrşitul uneĭ ernĭ, s'a pornit *Sf. Gheorghe* într'o diminéţă la drum, şi a călĕtorit tótă ḑiua aceea până ce colea de către séră a ajuns într'un sat. Ajungênd el în satul acela şi neavênd gust să mérgă maĭ departe, se abătù la cea dintâĭ casă, oprì calul, şi cum sta călare, prinse a bate la uşă şi a se rugà ca să fie primit de mas.

«În casa aceea locuià din întîmplare o vădană cu treĭ copiĭ micĭ. Şi nu vru să-ĭ deà drumul, ḑicêndu-ĭ că în apropiere se află un *duh necurat* şi se teme ca să nu-ĭ răpéscă copiiĭ.

«*Sf. Gheorghe* îĭ spuse atuncĭ cine-ĭ, şi-ĭ ḑise să nu se témă, că dintre dînsul *duhul cel necurat* nu póte să-ĭ răpéscă copilaşiĭ.

«Vădana, la cuvintele acestea, nu se maĭ puse de pricină, ci-ĭ dete drumul.

«*Diavolul* însă, care tocmaĭ atuncia sosise şi auḑise ce a vorbit *Sf. Gheorghe*, se prefăcù într'un grăunte şi se suì pe copita caluluĭ, şi aşà intră şi el, fără să fie vĕḑut, în ogradă şi de aicĭ în casă. Iar pe la mieḑul nopţiĭ, când *Sf. Gheorghe* ostenit de drum şi vădana ostenită de munca de peste ḑi dormiaŭ duşĭ, fură copiiĭ şi se duce cu dînşiĭ în peştera sa.

«Diminéţa se scólă vădana şi vĕḑênd că-ĭ lipsesc copiiĭ,

(1) Dict. de Ilie Roşu, şi com. de d-l Ios. Olariŭ.

Digitized by Google

începe a se tânguì şi a plânge de-ţĭ erà maĭ mare mila de dînsa.

«*Sf. Gheorghe*, vĕḑênd cum se tânguesce biata vădană după copiiĭ sĕĭ, îl umplù jalea şi-ĭ ḑise să nu se maĭ tânguéscă, că el îĭ va aduce copiiĭ îndĕrăt. Apoĭ, sciind de maĭ nainte, unde e peştera *Diavoluluĭ*, încălecă repede pe cal şi se duse ţintă la dînsul. Iar după ce ajunse la starea locului, unde nu mi ţi-l înhaţă pe *Scaraoţchi* cel bălos de tórta capuluĭ şi atâta ce mi-l scarmănă şi butiséză până ce acesta nu-ĭ dă copiiĭ înapoĭ.

«Însă *Necuratul*, din întîmplare saŭ cum, destul că mâncase un copil, şi prin urmare n'aveà cum şi de unde să-l întórcă.

«*Sf. Gheorghe*, vĕḑênd acésta, nicĭ una, nicĭ douĕ, înfige suliţa într'însul, îl ridică ca pe un snop în sus, şi haĭ cu dînsul la vădană în locul copiluluĭ celuĭ mâncat, şi arătându-i-l ḑice:

«Iacă ţĭ-am adus înapoĭ doĭ copiĭ, iar în locul celuĭ de al treilea ţi l-am adus pe însuşĭ *Necuratul*, care ţi l-a rĕpus. Şi de acuma înainte să nu maĭ aĭ frică de dînsul, că l-am săturat eŭ de a maĭ mâncà copiĭ omenescĭ!

«Şi cum rostì cuvintele acestea, unde nu începù a mi ţi-l dumicà pre *Ducĕ-se pe pustiĭ* cu suliţa, până ce-l făcù tot chisăliţă. Apoĭ mulţumindu-ĭ vădaneĭ, pentru că l-a primit de mas şi luându-şĭ rĕmas bun de la dînsa, se duse în trébă-şĭ în cotro erà pornit.» (1)

A treia legendă, tot din *Bucovina*, care ne arată cum a fost *Sf. George* martirisat de împĕratul *Vicleţian*, sună precum urméză:

«*Sf. Gheorghe* a fost ginerele împĕratuluĭ *Vicleţian*.

«Impĕratul *Vicleţian* însă erà păgân şi osîndià pre creştinĭ.

«*Sf. Gheorghe* umblà la şcólă, şi când se întorceà de la şcólă acasă făceà chipul luĭ Christos şi se închinà luĭ.

«Impĕratuluĭ *Vicleţian* însă nu-ĭ plăceà acésta. Şi de aceea, făcêndu-i-se ciudă pe dînsul, îĭ ḑise într'o ḑi:

— «*Gheorghe!* cum creḑĭ tu, că acela, căruia te închinĭ, are maĭ mare putere decât mine?

(1) Dict. de Vas. Ungurean, agricultor în Ilişescĭ.

Digitized by Google

«*Sf. Gheorghe* iĭ rĕspunse că acela, căruia i se închină, are maĭ mare putere nu numaĭ decât împĕratul, ci chiar decât tótă lumea.

«Atuncĭ împĕratul *Vicleţian*, făcêndu-i-se şi maĭ mare ciudă pe dînsul, a început a-ĭ da muncĭ.

«*Sf. Gheorghe*, cum a vĕḑut că-l muncesce, a fugit de la dînsul.

«Impĕratul, dacă a vĕḑut că a fugit, s'a luat după dînsul şi l-a ajuns într'un sat.

«Sf. Gheorghe, vĕḑênd că l-a ajuns, a fugit pe o margine de sat, iar împĕratul pe cea-laltă margine de sat, şi în capĕtul satuluĭ a eşit împĕratul Sfîntuluĭ Gheorghe înainte într'un ţinterim fórte vechiŭ. Şi cum ĭ-a eşit iĭ ḑise:

— «Ce fugĭ de mine, Gheorghe?

— «Eŭ fug de aceea, rĕspunse Sf. Gheorghe, pentru că voiesc să mĕ închin celuĭ maĭ mare decât tine!

«Atuncĭ a ḑis împĕratul:

— «Dacă creḑĭ tu că acela, căruia te închinĭ, are maĭ mare putere decât mine, ia-n arată-mĭ să-ĭ vĕd puterea!

«Acolo, unde vorbiaŭ eĭ, erà un mormînt.

«Sf. Gheorghe a îngenunchiat lângă mormîntul acela, a ridicat apoĭ mânile în sus şi a ḑis:

—«Dómne milostive, arată puterile tale împĕratuluĭ Vicleţian.

«Şi cum a rostit cuvintele acestea, iată că trăsnind odată a eşit din mormîntul, lângă care vorbiaŭ, un moşnég cu barba până la brâŭ. Şi cum a eşit s'a şters cu mâna pe barbă şi a ḑis:

— «Dómne! greŭ somn am dormit eŭ!

«Impĕratul Vicleţian l-a întrebat:

-- «De mult aĭ adormit, moşule?

«Am adormit cu 600 de anĭ înainte de nascerea Domnuluĭ Christos!

«Atuncĭ a ḑis împĕratul Vicleţian către Sf. Gheorghe:

— «Gheorghe! să sciĭ că de acuma înainte mĕ închin ţie. Haĭ înapoĭ la mine, căcĭ de acuma nu te-oiŭ maĭ prigonì!

«Întorcêndu-se eĭ înapoĭ prin satul acela, cam pe la mijlocul satuluĭ erà o casă mititică şi la casa aceea plângeà un băiat.

«Împĕratul Vicleţian, auḑindu-l că plânge, ḑice către Sf. Gheorghe:

Digitized by Google

«Gheorghe! ia dute şi chémă băiatul acela încóce!
«Sf. Gheorghe s'a dus şi l-a chemat.
«Impĕratul, cum a venit băiatul, l-a întrebat:
«Mĕĭ băete! de ce plângĭ tu?
«M'a bătut mama, — rĕspunse băiatul.
— «Câţĭ anĭ aĭ tu, mĕĭ băete? — întrebă împĕratul maĭ departe.
— «*Treĭ sute*, ceĭ mulţĭ înainte! — rĕspunse băiatul.
«După aceea a chemat pe mama băiatuluĭ şi a întrebat-o:
— «Al tĕŭ e băiatul acesta?
— «Al meŭ!
— «Câţĭ anĭ are?
— «Treĭ sute, ceĭ mulţĭ înainte!
— «Da tu câţĭ anĭ aĭ?
— «*Cincĭ sute cincĭ-ḑecĭ*, ceĭ mulţĭ înainte!
«După aceea a ḑis să-l chieme pe bărbatul femeiĭ acolo. Şi venind bărbatul, l-a întrebat şi pe acesta:
— «Al tĕŭ e băiatul acesta?
— «Al meŭ!
— «Câţĭ anĭ are?
— «Treĭ sute, ceĭ mulţĭ înainte!
— «Da femeia asta e a ta?
— «A mea!
— «Câţĭ anĭ are?
— «Cincĭ sute cincĭ-ḑecĭ, ceĭ mulţĭ înainte!
— «Da tu câţĭ anĭ aĭ?
— «*Şése sute cincĭ-ḑecĭ*, ceĭ mulţĭ înainte!
«După aceea a luat împĕratul şi pe aceştĭ treĭ inşĭ cu dînsul şi s'aŭ întors acasă.
«Sosind însă împĕratul acasă, tot nu s'a ţinut încreḑut despre minunile Sf. Gheorghe, şi de aceea a început din noŭ a-ĭ da muncĭ, ḑicêndu-ĭ:
«Sciĭ tu, Gheorghe, ce ţĭ-oiŭ spune eŭ ţie acum? Dacă creḑĭ tu că acela, căruia te închinĭ, are maĭ mare putere decât mine, apoĭ să te scótă din muncile, carĭ ţi le-oiŭ da eŭ ţie acum, şi dacă te-o scăpà, apoĭ oiŭ crede ţie!
«Şi cum a rostit împĕratul Vicleţian cuvintele acestea, a poruncit la un covaciŭ ca să facă o păreche de papucĭ de fier ast-fel că, punênd piciórele într'înşiĭ, să se facă ferbinţĭ

Digitized by Google

şi să sară scânteĭ dintr'înşiĭ şi fie-care scântee să conţină cincĭ ocà. După aceea a poruncit la doĭ doftorĭ să facă pentru Sf. Gheorghe un pahar de venin ast-fel că, puindu-l pe masă de piétră, să trécă printr'însa, aşà să fie de veninos. Şi după ce aŭ fost acestea gata, a poruncit ca Sf. Gheorghe să se încalţe cu papuciĭ şi să ieà paharal cel de venin în mână şi să se preumble prin ogradă până la pórtă şi de la pórtă înapoĭ şi să beà paharul cel de venin tot. Atuncĭ dacă nu ĭ-or arde piciórele, şi dacă n'a murì de paharul cel de venin, împĕratul i se închină, şi maĭ mult nicĭ un pĕr din cap nu-ĭ clintesce.

«Sf. Gheorghe nu spuse nimic, ci s'a încălţat cu papuciĭ şi a luat paharul cel de venin în mână, şi s'a dus până la pórtă şi înapoĭ, şi a bĕut tot paharul. Dar pe unde mergeà, crăpaŭ pietrele de ferbinţélă şi rĕmâneaŭ ca cărbunele de arse. Iar după ce s'a întors înapoĭ, a voit să deà mâna cu împĕratul. Dar pe când erà încă 10 paşĭ de departe de dînsul, împĕratul a murit de duhórea ce eşià din gura Sf. Gheorghe.

«Şi aşà a scăpat *Sf. Gheorghe* de prigonirile şi muncile împĕratuluĭ *Vicleţian.*

«Şi unul dintre ceĭ doĭ doftorĭ, carĭ aŭ făcut paharul cel de venin, se chema *Cosma*, iar celă-lalt *Damian.* Şi aŭ ḑis aceĭ doĭ doftorĭ:

— «Mare putere are acela, căruia i se închină Sf. Gheorghe, deci haĭ să ne închinăm şi noĭ luĭ cu tótă inima!

«Şi închinându-se, Dumneḑeŭ ĭ-a făcut şi pe eĭ sfinţĭ ca şi pe *Sf. Gheorghe.*» (1)

A patra şi ultima legendă despre Sf. Gheorghe, asemenea din *Bucovina*, sună ast-fel:

«Ḑice că *Jidoviĭ* aveaŭ fórte mare ciudă pe *Sf. Gheorghe*, fiind-că erà creştin şi sfînt. De aceea nu odată căutară eĭ tóte chipurile şi mijlócele, cum ar puté pune mâna pe dînsul ca să-ĭ curme firul vieţiĭ.

«Iată însă că într'o nópte, ce făcură şi ce dreseră eĭ, destul atâta că-l căptuşiră şi legându-l fedeleş, ca să nu le scape din mână, iĭ ḑiseră:

— «Dacă eştĭ tu sfînt, vino de ne stinţesce casa nóstră,

(1) Dict. de Grigore Croitoriŭ, agricultor din Reusenĭ, şi com. de Vas. Pop.

Digitized by Google

şi de ne-ĭ sfinţì-o, cum dorim noĭ, îţĭ dăm drumul, iar de nu, să sciĭ că unde-ţĭ stă capul, ţĭ-or sta picióre şi unde-ţĭ staŭ picióre are să-ţĭ steà capul!

«Casa însă, în care se închinaŭ Jidoviĭ, erà plină de ulcele ce staŭ înşirate pe păreţĭ, şi în fie-care ulceà se aflà câte unul saŭ maĭ multe *Duhurĭ necurate.*

«*Sf. Gheorghe,* când ĭ-aŭ spus Jidoviĭ ca să le sfinţéscă casa, a luat o cădelniţă pe care ĭ-a dat-o Dumneḑeŭ din cer şi a prins a cădì cu dînsa.

«Insă cum a început el a cădì, tóte ulcelele căḑură de pe păreţĭ şi se sfărîmară, iar hârburile se strînse grămadă în mijlocul caseĭ.

«Jidoviĭ, vĕḑênd acésta, se sfătuiră de ce mórte să móră *Sf. Gheorghe.* Şi în urmă se hotărîră: să fie legat cu piciórele de piciórele dinapoĭ ale unuĭ cal sĕlbatic, şi apoĭ să deà drumul caluluĭ.

«Insă, în loc să-l lege Jidoviĭ de piciórele caluluĭ, *Sf. Gehorghe,* care era deprins a umblà cu caiĭ, se aruncă cât aĭ bate din palme pe cal, şi de acolo înainte: noroc şi sănĕtate, lasă pe Jidovĭ cu buzele umflate şi cu gura căscată, uitându-se la dînsul cu ochĭ marĭ, cum se duce şi nicĭ nu-ĭ pasă.» (1)

Acestea sunt tóte legendele despre *Sf. Gheorghe,* câte ne-aŭ venit până acum la cunoscinţă!

Fiind decĭ *Sf. Gheorghe,* atât după legendele sale, reproduse în şirele de maĭ sus, cât şi după credinţa generală a Românilor de pretutindenĭ, unul dintre sfinţiĭ ceĭ maĭ însemnaţĭ şi maĭ veneraţĭ de popor, de aceea şi există la Românĭ, pe lângă legendele reproduse, încă şi o mulţime de datine şi credinţe, carĭ sunt usitate parte în ajunul şi parte în ḑiua sa onomastică, care cade tot-deauna la 23 Aprilie.

Unele dintre datinele şi credinţele acestea le-am reprodus dejà în capitolele premergĕtóre, altele se vor reproduce în cele ce urméză, iar cele ce n'aŭ putut încăpé în cadrele acestor capitole, le reproducem în şirele următóre.

Aşà se crede că dacă *Sân-Giorgiŭ* cade într'o ḑi de post (sec), adecă într'o Mercurĭ saŭ Vinerĭ, atuncĭ laptele vitelor,

(1) Dict. de Tóder Tofan, agricultor din Mihovenĭ, şi com. de Vesp. Corvin.

Digitized by Google

cu deosebire cel al vacilor şi oilor, are să fie peste tot anul slab, fără mană (1).

Tot aşà cred în privinţa acésta şi Românii din *Macedonia.* Eĭ ḑic:

«Dacă *Sân-Giorgiŭ* cade Mercuria saŭ Vineria, în acel an *maxulea* (laptele, productul vitelor) va fi neînsemnată, căcĭ are să o mănânce *Sântul* şi bieţiĭ păstorĭ nu-l venerézǎ, ci din contră îĭ ḑic:

Simte ţe n-adràşĭ,
Mixulea ni-u măcàşĭ,
Orfanĭ n-alăsàşĭ,
Cu oile nă stricuràşĭ!

Sânte, ce ne-aĭ făcut,
Productul (de vite) ni l-aĭ mâncat,
Săracĭ ne-aĭ lăsat,
Ca pe oĭ ne-aĭ strecurat! (2)

Şi tot aşà va fi şi cu ródele câmpuluĭ şi ale pometelor (3).

Dacă în ḑiua de Sf. Gheorghe, va fi rouă multă, orĭ va fi pâclă, e semn de an bogat (4).

Cine fuge în ḑiua de Sf. Gheorghe înainte de rĕsăritul sóreluĭ o bucată bună de loc neîntrerupt, acela va puté fugì cât va vré fără să se oboséscă, căcĭ va fi sprinten (5).

Cine dórme în ḑiua de Sf. Gheorghe, acela iea somnul mieilor şi tot anul e somnoros (6).

Cine dórme în ḑiua de Sf. Gheorghe pe malul unuĭ rîŭ şi vede un şérpe alb fugind pe apă, acela are să aibă marĭ supĕrărĭ (7).

---

(1) Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an. 1882. Aprilie 23; — Aurel Iana, *Sân-Georgiul*, publ. în *Familia*, an. XXVII, p. 411.

(2) P. Papahagi, op. cit., p. 321.

(3) M. Lupescu, *Superstiţiĭ*, publ. în *Gazeta Săteanuluĭ*, an. XV. R. S., 1898, p. 58: «Când *Sântul Gheorghe* cade în ḑi de post, anul acela nu merge câmpuluĭ şi ródelor.»

(4) *Şeḑĕtórea*, an. VI, Fălticenĭ 1900, p. 21.

(5) Cred. Rom. din Udescĭ, dict. de Zamfira Niculi şi com. de Dar. Cosmiuc.

(6) Cred. Rom. din Frătăuţul vechiŭ, com. de I. Covaşă; — a celor din Calanfidescĭ, dict. de M. Molociŭ; — C. D. Gheorghiu, op. cit., p. 89: «In ḑiua de Sf. Gheorghe nu trebue să dórmă nimenĭ, că acela ce măcar va aţipì câtuşĭ de puţin şi va da ochiĭ în gene, iea somnul mieilor, şi peste tot anul va fi somnoros;» — El. Sevastos, *Sĕrbătorile pop.*, publ. în ḑiar cit., p. 156.

(7) Cred. Rom. din Udescĭ, dict. de Z. Niculi, com. de D. Cosmiuc.

Digitized by Google

Şérpele aflat până în Sf. Gheorghe se bagă în oţet, şi oţetul dat la o vită bolnavă e cu léc (1).

Primă-vara până la Sân-Giorgiŭ nu e bine a se culcà şi a dormì în şură (2) saŭ orĭ şi unde afară, căcĭ atuncĭ umblă maĭ cu nădejde *Vîntósele* şi uşor te poţĭ bolnăvì, ba îţĭ perḑĭ şi graiul, şi une-orĭ capeţĭ bólă, din care nu maĭ scapĭ cu viéţă (3).

Cine stă în ḑiua de Sf. Gheorghe culcat pe pântece pe malul unuĭ rîŭ şi vede în apă un pesce, acela e norocos peste tot anul (4).

Nu e bine ca în ḑiua de Sf. Gheorghe să daĭ ce-và din casă, că dacă daĭ, apoĭ tot daĭ întreg anul (5).

Gunoiul din ḑiua de Sf. Gheorghe e bine să-l lepeḑĭ la rădăcina pomilor, că rodesc bine pe urmă (6).

La Sf. Gheorghe se cântăresc ómeniĭ, întâiŭ: pentru ca să fie sănĕtoşĭ tot anul, şi al doilea: pentru ca să nu se lipéscă farmecele de eĭ (7).

Ca şi la Româniĭ din *Banat* şi *Muntenia*, aşà şi la ceĭ din *Macedonia*, în acéstă ḑi, adecă în ḑiua de Sf. Gheorghe, bărbaţiĭ, copiiĭ şi femeile se cântăresc. *Armâniĭ* însă pun în buzunar un oŭ şi o piétră, iar pe cap o altă piétră cu urzicĭ (8).

In ḑiua de Sf. Gheorghe nu e bine a mânà vacile la păşune, de óre-ce se ḑice că în acéstă ḑi femeile rĕŭ-voitóre le ieaŭ laptele; şi luându-le laptele rĕmân pentru tot-deauna sterpe.

Iar dacă cine-và, cu tóte acestea, totuşĭ ar voì să le scótă la păşune, e bine ca cu o ḑi înainte de Sf. Gheorghe să culégă *dumbravnic*, care dându-se vacilor, se crede că acele

---

(1) Avram Igna, *Credinţe pop. din Ineŭ în Bihor*, publ. în *Familia*, an. XXXIV. Oradea-mare 1898, p. 452.

(2) In *Transilvania*, com. de d-l B. B. Iosof.

(3) *Tribuna poporuluĭ*, an. IV. Arad. 1900, No. 48 (11).

(4) Cred. Rom. din Udescĭ, dict. de Z. Niculi, şi com. de Darie Cosmiuc; — Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an. 1882. Aprilie 23: «Cine-ĭ la Sân-Georgiŭ culcat pe pântece la malul unuĭ lac, orĭ rîŭ, şi vede în apă un pesce, este norocos peste tot anul.»

(5) Dat. şi cred. Rom. din Frătăuţul noŭ, com. de Iul. Sidor.

(6) *Şeḑĕtórea*, an. VI, p. 35.

(7) *Tribuna poporuluĭ*, an. III. Arad. 1899, No. 35 (8).

(8) I. Neniţescu, op. cit., p. 526.

Digitized by Google

muerĭ rĕŭ-voitóre nu maĭ aŭ putere de a le luà laptele (1).

În ḑiua de Sf. Gheorghe des-de-diminéţă până a nu rĕsărì sórele, se reteză vîrful coḑiĭ de la tóte vitele, şi pĕrul retezat se îngrópă apoĭ într'un furnicar de ceĭ marĭ, saŭ se pune într'o scorboră de răchită, anume ca vitele să se îmmulţéscă ca furnicile şi să créscă ca răchita (2).

În ḑiua de Sf. Gheorghe se însémnă oile şi mieiĭ anume ca, eşind oile la câmp la păscut, să nu se pérdă, iar mieiĭ să créscă şi să se îmmulţéscă (3).

Dela *Sf. Gheorghe* până la *Rusaliĭ* trebue numaĭ decât să se tundă oile, căcĭ după *Rusaliì* întră *mustăréţa* din lâna cea bătrână în carnea oiĭ, şi apoĭ pute carnea, dar afară de acésta pornind lâna nouă, aşà e de tare lâna, în cât nu se póte tunde (4).

În ḑiua de Sf. Gheorghe mulţĭ Românĭ îndatinéză a mâncà *căpşune*, lat. Fragaria colina, precum şi alte pârgĭ saŭ noiţe de fructe, ce aŭ crescut şi s'aŭ copt până în acéstă ḑi, apoĭ şi puĭ de pasere (avis) pentru sănĕtate (5).

În ḑiua de Sf. Gheorghe, în unele părţĭ din *Banat*, este datină de a se împărţì la biserică *iorgovan*, *ililéc* saŭ *liliac*, lat. Syringa vulgaris, iară pe alocurea se împarte *leuştén*, lat. Levisticum vulgare (6).

Atât în biserica gr. orient. cât şi în cea apusénă din *Banat* este datină ca de la *Mioiŭ* = *Sf. Mioiŭ* — Michaiŭ — Michail, până la *Sf. Gheorghe*, să se tragă svonurile (clopotele) la biserică séra la 7 ore, iar de la *Sf. Gheorghe* şi până la *Mioiŭ* la 8 ore (7).

---

(1) Aur. Iana, *Din credinţele poporuluĭ român*, publ. în *Luminătoriul*, an. X. Temişóra 1889, No. 65.

(2) Dat. şi cred. Rom. din Calafindescĭ, dict. de M. Molociŭ; — a celor din Bosancĭ, com. de Sim. Şutu.

(3) Dat. Rom. din Bosancĭ, com. de Sim. Şutu.

(4) Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an. 1882. Aprilie 23.

(5) Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an. 1882. Aprilie 23; — Aur. Iana, *Sân-Giorgiul*, publ. în *Familia*, an. XXVII, p. 411: «Tot pentru sănĕtate să se mănânce în ḑiua de Sân-Georgiŭ şi fructe nouĭ (pârgĭ).»

(6) Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an. 1882. Aprilie 23.

(7) Idem, de eadem.

Digitized by Google

La Sf. Gheorghe lăstarul este crescut de un cot (1).

În ḑiua de Sf. Gheorghe Romăncele din *Banat* mână vacile la văcar cu ramurĭ verḑĭ în mână (2).

În fine *Sf. Gheorghe* se prăsnuesce de către fórte multe familiĭ române ca patron al caseĭ, iar în comunele, unde Sf. Gheorghe e patronul bisericiĭ, se face şi *hram* saŭ, după cum ḑic bănăţeniĭ, *rugă* orĭ *nedee* (3).

IX.

FARMECE ȘI VRAJĬ.

Sf. Gheorghe este o ḑi fórte însemnată şi în privinţa farmecelor şi a vrăjilor, precum şi a altor credinţe.

Aşà [fetele din unele părţĭ ale *Bucovineĭ* îndatinézá în nóptea spre *Sf. Gheorghe* de a se uità în cofa cu apă, anume ca să-şĭ vadă ursita. Şi dacă li se arată vre-un chip de fecior, atuncĭ cred ele că acela le va fi ursitul şi în decursul anuluĭ de bună sémă că le vor sosì peţitorĭ şi se vor mărità.

A doua ḑi diminéţa, adecă în ḑiua de *Sf. Gheorghe* până a nu rĕsărì sórele, cele maĭ multe fete, tot din *Bucovina*, ieaŭ câte o brasdă şi le pun în drum, pe unde sciŭ ele că aŭ să trécă fecioriĭ ce le plac şi ḑic:

Dacă N. N. va călcà
Pe brasdă, nu m'a luà,
Iar dacă N. nu va călcà
Atuncia mĕ va luà!

Brăsdiţele acelea, după ce aŭ trecut acuma ceĭ ce aŭ avut să trécă peste dînsele, le strîng şi le întrebuinţéză peste an

(1) Idem, de eadem.

(2) Com. de d-l Ios. Olariŭ.

(3) Pretutindenĭ în Bucovina; -- apoĭ în *Banat*, com. de d-l Ios. Olariŭ; — Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an. 1882. Aprilie 23: «In unele sate (comune), numeróse familiĭ sântuesc Sân-Georgiul de patron al caseĭ.»

Digitized by Google

ca léc contra maĭ multor bóle şi cu deosebire contra *sclintituriĭ* (1).

Maĭ departe, tot în *Bucovina*, o sémă de fete sémĕnă în ḑiua de *Sf Gheorghe* des-diminéţă *usturoiŭ* şi cocându-se, îl culeg şi-l păstréză până în ḑiua de Sf. Gheorghe din anul viitor, iar atuncĭ, adecă în acéstă ḑi, îl mănâncă în credinţă că capĕtă tóte darurile din lume, şi în acelaşĭ an tot-odată se şi mărită (2).

Pe lângă acésta, nu numaĭ fetele din *Bucovina*, ci şi cele din *Moldova*, sémĕnă înainte de a rĕsărì sórele felurite seminţe de florĭ cu gura, maĭ ales însă *busuioc*, şi tot până a nu rĕsărì sórele îl udă din gură cu apă neîncepută; apoĭ tot aşà fac ele în tóte dimineţile, udându-l din gură până ce rĕsare.

Despre acest *busuioc*, ast-fel rĕsădit şi crescut, se crede nu numaĭ că cresce maĭ frumos şi mirósă maĭ plăcut (3), ci tot odată e socotit că are putere să facă fetele drăgăstóse, cu lipicĭ, căcĭ se ḑice chiar: «să tragă unul la altul, cum trage busuiocul cu dragostea.»

Pentru acésta fetele, în ḑile de sĕrbătóre, trebue să pórte în brâŭ orĭ la cap, *busuioc de dragoste*, căcĭ cred ele, că dacă vre-un flăcăŭ le-ar smulge batăr vre-o crenguţă, atuncĭ numaĭ decât are să le îndrăgostéscă (4).

In *Banat*, pe lângă semĕnarea *busuioculuĭ*, este datină de a se rĕsădì în acéstă ḑi şi rĕsad de *curechiŭ* saŭ *varză*,

---

(1) Dat. şi cred. Rom. din Volovĕţ, com. de I. Buliga.

(2) Dat. şi cred. Rom. din Udescĭ, dict. de Zamfira Niculi, şi com. de D. Cosmiuc.

(3) Dat. şi cred. Rom. din Tereblecea, dict. de Ana Nimigean, com. de P. Nimigean: «In ḑiua de *Sf. George* diminéţa, înainte de ce rĕsare sórele, fetele ieaŭ seminţe de florĭ, maĭ ales de *busuioc*, în gură, şi apoĭ le sémĕnă, căcĭ ast-fel cresc maĭ frumos şi amirósă maĭ plăcut»; — a celor din Bosancĭ, com. de Sim. Şutu: «In diminéţa ḑileĭ de Sf. George, se sémĕnă *busuiocul* până nu rĕsare sórele ca să amirósă frumos»; — a celor din Mihovenĭ, dict. de Tóder Tofan, com. de Vesp. Corvin: «In ḑiua acésta se sémĕnă busuioc.»

(4) C. D. Gheorghiu, op. cit., p. 90; — El. Sevastos, *Sĕrbătorile pop.*, publ. în ḑiar cit., p. 156: «Fetele sémĕnă busuioc din gură înainte de rĕsărirea sóreluĭ; şi tot din gură îl udă cu apă neîncepută până ce rĕsare şi atuncĭ acela e bun de făcut de dragoste şi mirósă frumos.»

Digitized by Google

credêndu-se şi dicêndu-se că, maĭ ales varza, care se rĕsădesce în acéstă di, este ferită de insectele carĭ, după ce a rĕsărit, obicĭnuesc a o mâncà (1).

O sémă de muerĭ însă, tot din *Banat*, belesc în nóptea spre Sân-Georgiŭ *teiŭ*, pre care îl întrebuinţéză apoĭ pentru diferite făcĕturĭ, fermecătoriĭ şi descântece. Aşà, între multe altele, cu teiŭ de acesta descântat se légă fluerele mânilor şi ale picióreIor celor primĭ născuţĭ fiĭ şi fiice, spre a-ĭ ferì de rele (2).

Fata saŭ feciorul, care voesce să-şĭ facă de dragoste, iea în diua de *Sf. Gheorghe* desdiminéţă o *uiagă* (glajă, sticlă), se duce apoĭ şi iea dintr'un loc, unde se îmbină douĕ ape, treĭ lingurĭ de apă şi le pune în glajă, treĭ lingurĭ dintr'un loc, unde se întórce apa, şi treĭ lingurĭ dintr'un vas cu apă scos în curte la amiadĭ ca uitându-se cel ce vrăjesce în el, să se vadă şi să vadă şi sórele, dicênd:

«Cum vĕd sórele, aşà să fiŭ vĕdută, şi cum lucesce pe cer sórele, aşà să lucesc şi eŭ la N.»

Apa din glajă o pune într'un blid, pe care îl aşéză în vatra luminiĭ, punênd în el treĭ florĭ curate din treĭ grădinĭ, treĭ *jordiţe de salcă*, carĭ aplecate fiind de la trunchiŭ aŭ fost legănate de apă, în credinţă că precum s'aŭ bătut acelea în apă, aşà şi N. să se bată după N.

In blid se pune niţică sare, pită, şi când clopotul trage pentru prima dată în leturghie, luând din blid florile şi jordiţele, descântă:

Cum trage mărţinosul la sare,
Flămândul la mâncare,
Setosul la apă,
Cum nu póte lumea
Fără pită, fără sare,
Făr'lumină, făr'mâncare,
Cum s'aŭ bătut jordiţele în apă
Diua, nóptea,
Cum aŭ înflorit aste florĭ în
[grădină,

(1) Sim. Mangiuca, *Calend* pe an. 1882. Aprilie 22 şi 23: «In diua *Alesuluĭ* luĭ *Sân-Georgiŭ* după amiadĭ se sémĕnă tóte florile: *busuiocul* (după alţii în diua de Sân-Georgiŭ), *cucumerele, sĕmînţă de varză* (curechiŭ)»;—Aurel Iana, *Sân-Georgiul*, publ. în *Familia*, an. XXVII, p. 411: «In diua premergĕtóre (de Sân-Giorgiŭ), fiind di de lucru, se sémĕnă *busuiocul*, lat. Occynum basilicum, şi se fac resadniţele (se sémĕnă varza), carĭ numaĭ în acéstă di se prind, maĭ ales *varza* este ferită de insecte, care după ce a rĕsărit, o mănâncă.»

(2) Sim. Mangiuca *Calend.* pe an 1882. Aprilie 23.

Digitized by Google

Așà să tragă,
Așà să nu pótă
Fi N. făr'de mine!
Și să fiŭ la N
Și la tótă lumea vĕḑută,
Inflorită,
Frumósă
Și drăgăstósă!

După acésta se pune apa din noŭ în glajă cu tóte agredienţele și se păstréză vre-o câte-vă ḑile, și în fie-care diminéţă cel ce voesce a fi iubit și vĕḑut se spală cu apă de acésta pe faţă, stropind și casa proprie în lăuntru și din afară.

În fine maĭ există în *Banat* și credinţa că cine stă în ḑiua de *Sf. Gheorghe* culcat pe pântece lângă o apă, acela vede un șérpe alb fugind. Deci prinḑênd sérpele respectiv și tăindu-ĭ cu un ban de argint (libră, pară) capul, dacă va semĕnà în capul tăiat *aiŭ (usturoiŭ)*, și apoĭ, crescênd usturoiul mare, îl va mâncà în ḑiua de Sf. Gheorghe, acela capĕtă tóte darurile în lume și póte vorbì cu tóte paserile și animalele (1).

Fetele cele marĭ din *Moldova*, pe lângă cele arătate în șirele de maĭ sus, maĭ îndatinéză încă de a se duce în pădure până nu apucă a se scuturà roua, și de găsesc *mătrăgună* și *năvalnic*, îl strîng, îl aduc acasă, și îl pun în pod orĭ sub stréșina caseĭ ca să steà, căcĭ aceste plante aŭ, după credinţa lor, putere mare de a aduce în casă peţitorĭ bogaţĭ și gospodoroșĭ (2).

Fetele din *Bucovina* merg în pădure spre acelașĭ scop cu un șip de vin și cu douĕ franzele (bulcĭ.) Mergênd jócă franzelele și vinul tot drumul. Ajungênd în pădure, tórnă vinul în locul acela unde aŭ aflat și de unde aŭ săpat *mătrăguna* și *năvalnicul*, iar franzelele le aduc înapoĭ acasă. Întorcêndu-se acasă, vin asemenea tot jucând cu buruenile săpate, ca și când s'aŭ dus la pădure. Ajunse acasă, pun *mătrăguna* și *năvalnicul* sub icónă, unde le păzesc ca și ochiĭ din cap. Iar când merg la joc saŭ la altă petrecere, atuncĭ le ieaŭ de sub icónă și le pun sub brâŭ. Acésta o fac ele, anume ca

(1) Aurel Iana, *Dragostea Romănceĭ. Datine din Banat*, publ. în *Familia*, an. XXVII, Oradea-mare 1891, p. 256.
(2) C. D. Gheorghiu, op. cit., p. 90.

Digitized by Google

să fie jucate de feciorĭ, după cum aŭ fost şi buruienele respective când aŭ fost aduse din pădure (1).

O sémă de fete, tot din *Bucovina*, se duc la pădure ca să sape şi să aducă buruienele sus amintite nu numaĭ pentru joc, ci şi pentru avere, adecă nu numaĭ cu scop ca să fie jucate, ci tot odată ca să se şi îmbogăţéscă.

Caută însă cu cea maĭ mare băgare de sémă ca, atât când se duc şi le sapă, cât şi atuncĭ când se întorc cu dînsele acasă, să nu fie de nimenĭ vĕḑute, căcĭ dacă le vede cine-và şi ducêndu-se se spurcă în locul de unde aŭ luat ele buruienele, atuncĭ nu numaĭ că nu-şĭ ajung scopul cu dînsele, ci din contră le merge fórte rĕŭ (2).

Fetele din unele părţĭ ale *Ungarieĭ*, sculându-se în zorile dimineţiĭ de Sf. Gheorghe, se spală cu apă, în care se află banĭ de argint, anume ca să fie albe şi curate ca argintul, şi ca atarĭ plăcute feciorilor. După aceea se duc şi culeg florĭ din carĭ îşĭ fac buchete şi cununĭ, pe carĭ le întrebuinţéză apoĭ la felurĭ de farmece şi descântece; slobod apoĭ, ca şi la *Sf. Vasiiŭ*, porciĭ de prin coteţe şi numĕră pariĭ de prin gardurĭ până la un punct anumit, iar pe cel din urmă par îl însémnă cu cuţitul în forma cruciĭ. Şi dacă numĕrarea acésta a parilor, până la însemnătură se sfîrşesce cu părechep, d. e. dacă sunt opt şi nu nouĕ, atuncĭ e semn bun, căcĭ fata, care ĭ-a numĕrat, asemenea îşĭ va căpĕtà părechea, adecă în decursul anuluĭ curgĕtor va fi condusă la altar de un fecior ales, pe carele dînsa *l-a meşterit* în zorile dimineţiĭ de Sf. Gheorghe.

Şi pe când fetele fac cele înşirate până aicĭ, pe atuncĭ feciorii încă îşĭ aŭ ocupaţiunile lor. Aceştia adecă caută *érba fieruluĭ*, în credinţă că érba acésta numaĭ în zorile dimineţiĭ de Sân-Georgiŭ se póte căutà cu succes, şi aflând-o, numaĭ atuncĭ îşĭ are puterea sa magică şi anume dacă, aruncându-se într'un rîŭ repede, nu s'ar lăsà să fie dusă în jos de undele apeĭ, ci ar înotà contra undelor spumegătóre. Şi apoĭ... cine voesce să nu-l prindă nicĭ un fel de armă, fie

(1) Dat. Rom. din Mihovenĭ, dict. de Tóder Tofan şi com. de Vesp. Corvin.

(2) Dat. şi cred. Rom. din Bălăcéna, com. de G. Jemna.

Digitized by Google

aceea chiar şi un ac, trebue ca *érba fieruluĭ* să o vindece sub pielea mâneĭ drepte. Ast-fel, cred eĭ, a fost meşterit şi *Pintea vitézul* (1).

Fetele din *Muntenia*, satul Zănóga, jud. Romanaţĭ, pun, ca şi la Bobotéză, în ajunul Sf. Gheorghe, câte un fir de *busuioc* afară la pătul saŭ la coşar, ca să-şĭ încerce norocul, aŭ însă grijă să-l ascundă bine spre a nu puté fi găsit de flăcăĭ, carĭ cam umblă după asemenea lucrurĭ, ca să nu ieà maĭ pe urmă banĭ de la fete, căcĭ ele sunt nevoite să-şĭ rescumpere busuiocul cu banĭ, numaĭ să nu pérdă norocul.

Cea dintâĭ grijă a fie-căreĭ fete, când se scólă diminéţa, este să vaḑă: ce s'a întîmplat cu busuiocul?

Dacă busuiocul a scăpat negăsit de flăcăĭ, şi plin de rouă, este semn că se mărită; iar dacă nu e plin, e semn că nu ĭ-a venit încă timpul.

Dar nicĭ flăcăiĭ nu se lasă maĭ pe jos.

Indată ce lumea s'a culcat, se strîng în cete câte de 10—12 şi se duc acolo, unde este vre-o dumbravă saŭ niscaĭ-và tufe, purtând fie care câte un vas cu apă curată şi neîncepută. Aceste vase le pun într'un loc ascuns şi apoĭ se retrag în tăcere, ḑicênd fie-care în tăcere numele feteĭ, pe care şĭ-a propus s'o ieà de soţie.

După ce flăcăiĭ merg până la un loc hotărît maĭ dinainte, se opresc, fac horă, jócă şi cântă din fluer, din gură, în frunză, spun poveştĭ, cimiliturĭ, şi care scie maĭ multe de acestea, acela este socotit de maĭ isteţ.

In chipul acesta petrec eĭ tótă nóptea. Iar când se crapă de ḑiuă, atuncĭ iarăşĭ plécă cu toţiĭ la vasele cu apă.

Dacă se găsesce în vasul vre-unuĭ flăcăŭ un fir de érbă verde saŭ flóre, se ḑice că este semn că se însóră şi trăesce mult până la adâncĭ bătrâneţe. Dacă se găsesce vre-o flóre uscată saŭ pălită, ḑice că nu se însóră în anul acela, iar dacă se găsesce pămînt, ḑice că acela în curînd móre.

Ceĭ ce li s'a prevestit bine, aruncă apa din vas spre răsărit, ca să le crescă norocirea împreună cu răsărirea sóreluĭ; iară aceia, cărora li s'a prevestit rĕŭ, aruncă apa spre apus,

(1) I. T. Fane, *Ḑiua de Sân-Georgiŭ la sate*, publ. în *Familia*, an. X, Buda-Pesta 1874, p. 212.

ca să disparâ nenorocul cu apunerea sórelui acelei ḑile (1). În fine merită a fi amintită şi aceea, că ori-cine voesce ca să nu se lipéscă de el farmecele şi vrăjile peste an, să se cântăréscă numai decât în ḑiua de Sf. Gheorghe, şi atunci n'are témă că se và lipì ce-và de dînsul (2).

X.

ÎMPROURATUL.

Cuvîntul *prool*, *proor*, *prour*, *amproor*, *împror*, *împroor*, *înprour*, *năprăor şi năproor* însemnéză:

a) o parte a ḑilei, şi anume înainte de amiaḑi, când pămîntul e acoperit de rouă (3);

b) Ajunul St. Gheorghe (4);

---

(1) D. Stănescu, *Obiceiuri pop. la sĕrbătórea Sf. Gheorghe*, publ. în *Educatorul*, an. I, Bucuresci 1883, p. 90.

(2) C. D. Gheorghiu, op. cit., p. 89.

(3) B. P. Hasdeŭ, *Etym. Magn.*, t. I, p. 1.107: «Impărţirea ḑilei la popor: rĕvĕrsatul zorilor; în zori; în rĕsăritul sórelui; la ḑiuă; prânzişor; *amproor* de la 9—10 óre (S. Liuba, Banat, com. Maidan).

«Până pe la 8 óre diminéţa se ḑice: până la *împror* (D. Receanu, Banat, com. Bucova).

«Pe la 9 óre ante-meridiane se ḑice *năprăor* (I. Bumbăcilă, Banat, com. Terogova).

«Tot aşà la Orşova şi Mehadia.

«La ciobani, când mulg oile diminéţa, ci înainte de amiaḑi, se ḑice că: *fac năproor* (R. Popescu, Mehedinţi, com. Isverna).

«La 12 ómenii ḑic *năprorît* (I. Spineanu, Mehedinţi, Severin).»

Idem, de eadem, p. 1.108: «La ciobanii români de la Pind *pror* saŭ *prour* însemnéză timpul pe la 2—3 óre după mieḑul nopţii. Se ḑice: duc oile în *prour* = duc oile să pască înainte de zori, saŭ: sărmâ oile tu *prour* = mână oile la păscut de cu nópte (I. Caragiani).»

(4) Idem, de eadem, p. 1.108: «Diminéţa, când este promorócă, ciobanii ḑic *împrour*, şi tot *împrour* se chémă *Ajunul St. Gheorghe*, când se póte găsì — poporul ḑice — *érba fierelor* (Iftimy, Tutova, c. Obârşeni; I. Pandale, Fălciŭ, c. Grumazóia).

«*Proor* însemnéză *Ajunul S. Gheorghe*, adecă ḑiua de 22 Aprilie. Poporul ḑice că St. Gheorghe în *proorul* lui pornesce călare de încheie

Digitized by Google

c) rourare, udare, de unde apoĭ şi subst. *improorat*, *împrăurat*, *improurat* şi *năprorît* = rourare, udare, rourat, udat şi vrb. *imprăurà*, *imprèorà* şi *improorà* = a se rourà şi a rourà pre cine-và saŭ: a se udà şi a udà pe cine-và (1); şi în fine:

d) o stropitóre cu care se udă (2).

Noĭ, în şirele următóre, vom vorbì numaĭ despre *improuratul* usitat în cele maĭ multe părţĭ locuite de Românĭ în ajunul şi în diminéţa Sf. Gheorghe.

In unele părţĭ din *Bucovina* este adecă datină ca fetele *să se roureze* în diminéţa Sf. Gheorghe pe ochĭ, adecă să se spele cu rouă de pe un câmp curat, anume ca să fie maĭ drăgălaşe şi maĭ atrăgĕtóre.

Tot atuncĭ unele fete strîng *rouă*, care se păstrézĕ şi se întrebuinţézĕ apoĭ peste tot anul la diferite bóle; altele se duc de se scaldă între vadurĭ, anume ca să fie curate şi uşóre în decursul anuluĭ ca cursul lin al apeĭ (3); şi iarăşĭ altele se duc până a nu rĕsărì sórele cu pâne şi cu sare la o apă saŭ la un părîŭ din apropiere şi ajungênd acolo ḑic ast-fel:

— Bună diminéţa,
Apă lină şi curată,
De Dumneḑeŭ sfîntul dată!
— Mulţumescu-ţĭ d-tale,
Mândră şi cinstită fată!

Apoĭ, aruncând pânea şi sarea în părîŭ şi luând cu mâna apă şi spĕlându-se pe faţă, continuă maĭ departe ḑicênd:

---

toţĭ codriĭ, fînaţele şi tótă verdéţa câmpuluĭ (D. Arghirescu, Covurluiŭ, c. Moscu).

«Poporul crede că sunt femeĭ, carĭ prin vrăjĭ şi descântece ieaŭ mana vacilor cu lapte în *prooul*, adecă în *ajunlul* luĭ Sf. Gheorghe (M. Ţigâiŭ, Covurluiŭ, com. Foltescĭ).»

(1) Din Ms. d-luĭ I. Pop-Reteganul: «La *Sân-Georz* (Sf. Gheorghe) e *imprăuratu;*» — B. P. Hasdeŭ, *Etym. Magn.*, t. I, p. 1.108: «La Sân-Giorgiŭ ómeniĭ se udă cu apă, ceea-ce se ḑice că se *imprèoră*, alţiĭ ḑic *impròoră* (P. Olténu, Haţeg).»

(2) T. Francu şi I. Candrea, op. cit., p. 129.

(3) Dat. Rom. din Frătăuţul vechiŭ, com. de I. Covaşă.

Digitized by Google

— Apă curat-curgĕtóre!
Eŭ îțĭ daŭ pâne și sare,
Iar tu curățesce-mĕ:
De ură,
De gură
Și de făcĕtură,
De strigărĭ,
De căscărĭ
Și de orĭ-ce aruncărĭ;
Curăță-mĕ de orĭ-ce urĭ
Și de orí-ce făcĕturĭ
De pe mânĭ, de pe picióre,
Să rĕmân eŭ ca o flóre,
Ca o floriceà frumósă
Pe care toțĭ o mirósă!

După ce s'aŭ spĕlat pe faţă şi aŭ rostit cuvintele aceste a ieaŭ apă și o duc acasă, o pun între florĭ și apoĭ se spală cu ea, anume ca să fie drăgălaşe ca florile; apoĭ spală uşa cu dînsa anume ca, după cum umblă ușa, așà să umble și feciorii după ele; și în urmă spală și icónele ca, după cum se închină ómeniĭ la icóne, așà să se închine şi feciorii la ele (1).

O sémă de fete însă se scólă în ḑiua de Sf. Gheorghe des diminéță, se duc până la fântână, scot apă, ieaŭ o gură de apă, se întorc cu dînsa în casă, rîşnesc păpuşoiŭ îndĕrăt, fac din făina ast-fel rîşnită şi din apa adusă o turtă şi punênd-o apoĭ în vatra focului, ca să se cócă, ḑic:

Eŭ întorc vatra,
Vatra întórce cuptĭorul,
Cuptĭorul întórce hornul,
Hornul întórce cahla,
Cahla'ntórce păretele,
Păretele întórce léțurile,
Léţurile întorc acoperemîntul..
Toţĭ miciĭ,
Toţĭ voiniciĭ,
Toţĭ săteniĭ,
Toţĭ poporeniĭ
Să cate numaĭ la mine,
Numaĭ mie să se închine,
Iar duşmancele mele,
Cele spurcate și rele,
Să rĕmâe înglodate,
Closce încloşnate,
De găinĭ găinățate,
In pod aruncate.
Da eŭ să fiŭ păuniță,
Podoghiță,
De la munte scoborîtă,
De tótă lumea iubită,
Feciorii ce m'or vedé,
In brațe că m'or luà,
In frunte m'or sărutà,
In fruntea joculuĭ m'or purtà!

Cocându-se turta ast-fel descântătă, o ieaŭ de pe vatră şi o pun pe prag, și dacă vine mâțul și o mănâncă, atuncĭ

(1) Dat. Rom. din Tereblecea, dict. de Maria Ciopeiŭ, și com. de P. Scripcariŭ.

Digitized by Google

fata care a făcut-o şi a descântat-o are în decursul anuluĭ de bună sémă să se mărite (1).

Fetele, pe lângă locuinţele cărora nu trece nicĭ o apă curgĕtóre, se scólă în ḑiua de Sf. Gheorghe des-diminéţă, pun un ciubĕr lângă fântână, îl umplu cu apă neîncepută şi în ciubĕrul acesta apoĭ se scaldă, anume ca să fie curate, frumóse, drăgălaşe şi maĭ bine vĕḑute de toţĭ, maĭ ales însă de către feciorĭ (2).

Dar fetele nu numaĭ că se spală cu rouă şi se scaldă, ci tot-odată se şi udă una pe alta cu apă, anume că să fie frumóse, sprintene şi harnice peste an (3).

In acelaşĭ timp caută şi flăcăiĭ ca să le ude. Şi acésta o fac eĭ, ca să nu se apropie *Strigóicele* de dînsele, precum şi ca şi ele să nu se prefacă în *Strigóice* (4).

In unele părţĭ din *Transilvanìa*, precum bună-óră în Haţeg, Sighişóra şi Vama, feciorii şi fetele asemenea se *împrăură*, se udă cu apă, ca şi în *Bucovina* (5).

In alte părţĭ, tot din *Transilvania*, merg toţĭ în persónă de *Sân-Georz* la un rîŭ cu boţĭ (bâte) şi cu ciomege şi dând cu ele în rîŭ se *împrăură*.

In diminéţa luĭ *Sân-Georz*, copiiĭ, carĭ aŭ mânat vacile în

---

(1) Dat. Rom. din Poenĭ, sat în distr. Siretuluĭ, com. de Dim. Furtună, stud. gimn.

(2) Dat. Rom. din Mihovenĭ, dict. de Pavel Cioful, com. de Vesp. Corvin.

(3) Dat. Rom. din Bălăcéna, com. de G. Jemna, «*Udatul* se întrebuinţéză în ḑiua de Sf. Gheorghe ca să fie frumoşĭ»;—a celor din Volovéţ, com. de Ilie Buliga: «La noĭ, ḑic ómeniĭ că de aceea se udă în ḑiua de Sf. Gheorghe cu apă, ca să fie maĭ harnicĭ peste an.»

(4) Dat. Rom. din Mihovenĭ, dict. de P. Cioful şi com. de Vesp. Corvin.

(5) Din. Ms. d-luĭ I. Pop-Reteganul; —B. P. Hasdeŭ, *Etym. Magn.*, t. I, p. 1.108;—G. Popa, *Datine strămoşescĭ*, publ. în *Albina*, an. I, No. 37, p. 1.157: «In ḑiua *Palilieĭ*, la 23 Aprilie, sĕrbătorim noĭ pre *St. Gheorghe*, eroul care birue balaurul întunericuluĭ şi al peşterilor. In acéstă ḑi. dis-de-diminéţă, porţile caselor sunt împodobite cu frunză verde, flăcăiĭ prind pre fete, le udă cu apă rece de fântână saŭ le duc la vale, unde le bagă în apă; boiĭ în acéstă ḑi maĭ întâiŭ sunt scoşĭ la păşune, şi în unele locurĭ ţĕraniĭ noştri se purifică sărind peste focurĭ. Datina acésta în unele ţinuturĭ românescĭ se face în ḑiua *Mucenicilor*»; — com. de Sânţia Sa. I. Muntean, preot în Sighişóra: «In ḑiua de *Sân-Georgiŭ* feciorii şi fetele se udă la fântână şi pe stradă cu apă.»

Digitized by Google

câmp, aduc florĭ şi ramurĭ verḑĭ în sat. Iar femeile, eşindu-le înainte, *îĭ împrăură* cu un *cart* (cofă, doniţă) de apă (1).

In Munţiĭ apusenĭ din Transilvania se face în preḑiua ḑileĭ de *Sânjorz* din mlădiţe verḑĭ o stropitóre, numită *împroor*, şi aducêndu-se într'un vas noŭ apă curată de la un isvor saŭ rîŭ, în diminéţa ḑileĭ numite se stropesc cu *improorul* căseniĭ, vitele, casa, grajdurile şi acéstă stropire se numesce *improorare*.

Mamele, carĭ aŭ fete marĭ, pun *leuştén* sub pragul uşiĭ bisericiĭ pe care, după eşirea ómenilor din biserică, îl aduc acasă şi stropesc fetele cu el spre a fi norocóse în căsătorie (2).

In unele părţĭ din *Ungaria* şi *Banat* asemenea se stropesc şi se udă cu apă, ca şi în *Bucovina* şi *Transilvania*, şi anume nu numaĭ tineriĭ, ci chiar şi bătrâniĭ, iar de este cald, se scaldă în apă curgĕtóre pentru spĕlarea tuturor relelor (3).

In alte părţĭ însă, tot din *Banat*, precum bună-óră în comuna Maidan, este datină ca feciorii să se adune în ḑiua de Sân-Giorgiŭ des-diminéţă la sfat şi apoĭ, împărţindu-se câte 3—4 pe o uliţă, adună fete, ba chiar şi nevéste şi le scaldă în unele locurĭ pe la fântânĭ, unde aruncă câte 3—4 vedre de apă pe ele; iar în satele de pe lângă Mureş le duc la rîŭ, unde le immóie bine şi apoĭ le slobod către casă (4).

In *Moldova* există credinţa, că cine se va spĕlà în diminéţa Sf. Gheorghe cu rouă, acela tótă vara va fi sănĕtos şi nu-ĭ vor eşì pete pe obraz; iar cine se va scăldà într'o apă curgĕtóre în diminéţa acesteĭ ḑile, pre acela tot anul nu-l vor prinde frigurile (5).

Tot în *Moldova* este datină, după cum scrie M. Eminescu,

---

(1) Din Ms. d-luĭ I. Pop-Reteganul, com. Paucenescĭ.

(2) T. Francu şi I. Candrea, op. cit., p. 129.

(3) Com. de d-l Vas. Sala: «La *Sân-Georgiŭ* se udă feciorii şi fetele la fântânĭ orĭ la rîurĭ»; — Aur. Iana, *Sân-Georgiul*, publ. în *Familia*, an. XXVII, p. 411; — Sim. Mangiuca, *Calend.* pe 1883, Aprilie 23: «Femeile şi bărbaţiĭ, dar peste tot ómeniĭ se udă cu apă. Scăldarea în apă curgĕtóre.»

(4) Din Ms. d-luĭ I. Pop-Reteganul.

(5) Const. D. Gheorghiu, op. cit, p. 89—90.

Digitized by Google

ca fetele în gătélă sĕrbătoréscă, când vestea luminiĭ abià se ivesce la rĕsărit, ca să grăbéscă care maĭ de care cu ulciórele curăţite la isvorul cu apa cea bună, unde se întâlnesc, schimbă vorbe, îşĭ fac de lucru şi staŭ neastîmpărate. Ar plecà, dar nu le duce gândul, ar maĭ sta dar nu li se cuvine.

— Aide, soro! — ḑice una — căcĭ ne apucă flăcăiĭ şi ne stropesc cu apă de isvor.

— Aide, soro! — ḑice alta.

— Aide, soro! — ḑice a treia.

— Aide, soro! — ḑic tóte, dar nicĭ una nu plécă.

Flăcăiĭ, ascunşĭ prin crângul de prin prejur, de-odată năvălesc asupra lor.

Fetele ţipă speriate, uimite şi desmierdate şi ca o cétă de prepeliţĭ fug care în cotro.

Dar sprintenĭ sunt voiniciĭ şi iuţĭ la paşĭ.

... Unul câte unul ... iea ulciorul şi varsă din el în faţa rumenă, căcĭ *aşà e bine, aşà este obiceiul,* aşà se împróspĕtă sângele şi ca pe un prîsnel învîrtesce trupul (1).

În fine în unele părţĭ din *Muntenia*, precum bună-óră în Gorj, com. Câinenĭ, ómeniĭ nu numaĭ că *se împrooră* pe sine în ḑiua de Sf. Gheorghe, numită acéstă ḑi de dînşiĭ şi *ḑiua prooruluĭ*, ci stropesc tot odată şi vitele cu apă şi cu salcie albă (2).

În alte părţĭ, tot din *Muntenia*, precum bună-óră în comuna Zănóga, jud. Romanaţĭ, este datină ca în ḑiua de Sf. Gheorghe, când se face ḑiuă, tótă lumea să se scóle fórte de diminéţă, băeţĭ, fete şi femeĭ, şi să mérgă să se *înrooréscă*, să ieà *fuior*, cum se numesce în graiul ţĕrănesc.

Cele carĭ rĕmân acasă, scot afară haine şi tot ce aŭ, velinţe, macaturĭ, perine, şi le întind la sóre, unde le lasă până când sórele începe să dogoréscă, iar atuncĭ le pun în casă (3).

---

(1) M. Eminescu, *Nuvele*, ed. Şaraga, Iaşĭ, p. 137.

(2) Din Rĕsp. la Cest. d-luĭ N. Densuşianu.

(3) D. Stănescu, *Obiceiurĭ pop. la sĕrbătórea Sf. Gheorghe*, publ. în *Educatorul*, an. I, Bucurescĭ 1883, p. 91.

Digitized by Google

XI.

MOȘIĬ DE SÂN-GEORGIŬ.

In unele părțĭ din *Banat* este datină de a se da în ḑiua de Sf Gheorghe ca *Moșĭ* pe la vecinĭ și némurĭ olcuțe nouĕ pline cu lapte și cu caș, dimpreună cu câte un colac și o lumînare. Pe alocurea, precum bună-óră în Sichevița, laptele se dă în tăiere saŭ strachinĭ (1).

In alte părțĭ, tot din *Banat*, se împărțesce lapte de oĭ și cu scrob făcut din făină de grâŭ.

Este adecă în cele maĭ multe părțĭ din *Banat* datină ca până în ḑiua de *Sf. Gheorghe* să nu se mănânce de fel lapte de óie, iar în acéstă ḑi nu se póte mâncà până ce nu se dă maĭ întâiŭ de pomană morților, căcĭ așà se deslégă la mâncare.

Decĭ *găletăresele*, adecă femeile carĭ aŭ fost în acéstă ḑi la stână, unde s'aŭ muls pentru prima óră oile, întorcându-se cu câte un pic de lapte pe fundul găleții acasă, unde le aștéptă mamele orĭ surorile cu scrob făcut din făină de grâŭ, împart scrob de acesta cu lapte de oĭ pe la vecinĭ și pe la némurĭ de pomană morților, care pomană se numesce *Moșiĭ de Sân-Georgiŭ.*

O sémă de femeĭ, pe lângă scrob și lapte, maĭ împart încă și bucățele de caș orĭ de *balmașiŭ* (balmoș), și dăruindu-le ḑic:

— Cât caș (orĭ lapte) am căpĕtat acuma, pe de ḑece orĭ (saŭ 20—50 de orĭ) să mi se *compute* la *măsurarea oilor!* (2)

In *Muntenia* se dă în acéstă ḑi asemenea lapte de pomană. Și chiar dacă ḑiua de Sf. Gheorghe e cu câte-và sĕptĕmânĭ

---

(1) Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an. 1882, p. 138—139;—Aurel Iana, *Sân-Georgiul*, publ. in *Familia*, an. XXVII, p. 411.

(2) At. M. Marienescu, *Alesul*, publ. în *Familia*, an. IX, p. 241;—Aur. Iana, *Sân-Gheorgiul*, loc. cit.—Cuv. *Comput* e poporal. *Măsurarea oilor* e o sĕrbătóre poporală, ce se ține în sĕptĕmâna *Rusaliilor*. De la *Ales* și până la *Măsurarea oilor*, mieiĭ sug, și atuncĭ se despart.

Digitized by Google

în urma Pascilor, femeile nu mănâncă în ḑiua acésta nimic înainte de a fi dat lapte pentru cei morţi (1).

In *Bucovina* şi anume în Frătăuţul noŭ, disctrictul Rădăuţului, se trimite ca *Moşi* asemenea o ulcică cu lapte dulce de vacă fiert cu togmagi, cu un colac şi cu o lumină pe la case, mai ales unde sunt copii mici (2).

In unele comune din *Bucovina* însă, precum bună-óră în Tereblecea, districtul Siretului, nu numai că se trimit în acéstă ḑi *Moşi* pe la case, ci mai întreg satul se duce la ţinterim, şi acolo împărţesc diferite bucate sĕrmanilor, întinḑênd fie-care pe mormintele morţilor sĕi o faţă de masă saŭ un ştergar, iar pe acelea punênd bucatele aduse (3).

XII.

URZICATUL.

In cele mai multe părţi locuite de Români e datină ca, din faptul ḑilei Sf. Gheorghe şi până în amurgul seriĭ, băeţi şi copile, feciori şi fete să umble pândiş, ori pe unde le e umbletul.

Şi fie-care îşi ţine mânile la spate şi caută să apuce go-lul celui-lalt, căci în acéstă ḑi, pe lângă datinele şi credinţele arătate în capitolele premergĕtóre, e încă şi *timpul urzicei, timpul urzicatului.*

Şi iată că-l apucă!

Stănuţ atinge cu urzica braţul desvĕlit al Marióreĭ.

Marióra ţipă speriată, apoi se întórce repede şi-l atinge şi ea cu urzica peste gât.

(1) Petru Gârboviceanu, *Sĕrbătórea Sf. Gheorghe*, publ. în *Educatorul*, an. II, Bucurescĭ 1884, p. 155.

(2) Sim. Fl. Marian, *Îmmormîntarea la Românĭ*, p. 387.

(3) Sim. Fl. Marian, *Îmmormîntarea la Românĭ*, p. 387;—Dict. de Ana Nimigean şi com. de P. Nimigean: «În ḑiua de Sf. Gheorghe ies în Tereblecea cu procesiunea la ţinterim, unde se fac parastase. Se fac şi ouĕ roşĭ ca la Pascĭ şi se daŭ, dimpreună cu alte obiecte, peste mormînt de pomană.»

Digitized by Google

Apoĭ gónă, apoĭ hohote, apoĭ ţipete, — jur-împrejurul curţiĭ — afară la uliţă — de-a lungul uliţiĭ, — pe la finĭ, pe la vecinĭ, şi prin casă, şi pe afară, mic şi mare, satul întreg se pune în gónă, căcĭ acuma se începe primă-vara, vremea de lucru, şi cel maĭ sprinten e cel maĭ vrednic (1).

Iar sprinten şi iute, harnic şi îndemânatic la lucru în decursul întreguluĭ an póte fi, după credinţa poporuluĭ, numaĭ acela, care se urzică în ḑiua de *Sân-Giorgiŭ* (2).

In fine, după ce s'aŭ obosit de alergat şi de urzicat, se apropie cu toţiĭ de adăpost.

Iar aicĭ fie-care începe a se lăudà că a nemerit pe cutare şi cutare de atâtea şi atâtea orĭ şi că însuşĭ nu a fost nemerit decât în urma cutăreĭ orĭ cutăreĭ întîmplărĭ neprevĕḑute, chiar numaĭ de atâtea şi atâtea orĭ. Spune apoĭ pe

---

(1) M. Eminescu, *Nuvele*, ed. Şaraga, Iaşĭ, p. 136; — D. Stănescu, *Obiceiurĭ poporane la sĕrbătórea St. Gheorghe*, publ. în *Educatorul*, an. I, Bucurescĭ 1883, p. 31: «Ceĭ carĭ se scólă maĭ de diminéţă în ḑiua acésta iea urzicĭ şi urzică pe ceĭ ce dorm . . . Prin casă, prin curte, prin grădină, copiiĭ fug, gonindu-se unul pe altul, ca să se urzice.»

(2) Dat. şi cred. Rom. din Bălăcéna, com. de G. Jemna : «Maĭ departe întrebuinţéză poporul nostru şi *urzicatul* în ḑiua de Sântul-George. Iar acésta o face el ca să fie copiiĭ iuţi şi sprintenĭ peste an»; — a celor din Ilişescĭ, dict. de Ermolaiŭ Ghiuţă, agricultor: «In ḑiua de Sf. Gheorghe se adună feciorĭ şi fete la un loc, fie-care câte cu o urzică în mâneca cămeşiĭ şi apoĭ se urzică şi se udă cu apă, un semn că precum e urzica de iute şi apa de rece, aşà să fie şi cel urzicat şi udat de iute şi sprinten preste tot anul»; — a celor din Mihovenĭ, dict. de P. Cioful şi com. de Vesp. Corvin: «In ḑiua de St. Gheorghe se urzică maĭ ales tineretul, ca să fie peste întreg anul iute şi harnic»; — a celor din Frătăuţul vechiŭ, com. de I. Covaşă: «In diminéţa Sf. Gheorghe se urzică ómeniĭ, ca să fie iuţĭ peste an»; — a celor din Frătăuţul noŭ, com. de Iul. Sidor: «In ḑiua acésta (Sf. Gheorghe) se urzică şi se udă, căcĭ se crede, că e maĭ bine omuluĭ peste an»; — a celor din Calafindescĭ, dict. de M. Molociŭ: «In ḑiua de Sân-Georgiŭ des-de-diminéţă se urzică feciorii şi fetele cu urzică, ca să fie sprintenĭ peste vară»; — a celor din Cetea de lângă Alba-Iulia, în *Transilvania*, din Ms. d-luĭ I. Pop-Reteganul: «La Sântul-Gheorghe se urzică, se udă cu apă şi beaŭ vin, ca să facă sânge peste an»; — a celor din Comitat. Bihoruluĭ, în *Ungaria*, com. de d-l Vas. Sala: «*Urzicatul* în ḑiua de Sân-Giorgiŭ se face ca fetele şi feciorii să fie iuţĭ, şi să nu se facă pe dînşiĭ bube. Uniĭ mănâncă atuncĭ pesce, ca să fie iuţĭ ca pescele»; — El. Sevastos, *Sĕrbătorile pop.*, publ. în ḑiar cit. p. 156: «Ómeniĭ se bat cu urzică să fie iuţĭ peste an.»

Digitized by Google

cine a nemerit şi l-a nemerit în anul trecut şi în anul maĭ nainte de cel trecut. Tatăl şi mama îşĭ spun din tinereţe; bunul şi bunica ascultă şi îĭ chémă pre toţĭ de cu vreme la odihnă, căcĭ mâne, când ḑiua se desvĕlue din nópte, cel maĭ harnic şi cea maĭ harnică fură smântână de pe isvorul din crâng. (1)

(1) M. Eminescu, op. cit., p. 136.

Digitized by Google

MARCU BOILOR.

MARCU BOILOR.

Marcu boilor cade tot-deauna în 25 Aprilie a fie-căruĭ an, adecă în ḑiua sfîntuluĭ *evangelist Marcu.*

Ḑiua acésta e o ḑi consacrată vitelor cornute şi în deosebĭ boilor şi se serbéză, atât de către bărbaţĭ, cât şi de către femeĭ, prin abţinerea de la orĭ şi ce lucru maĭ mare şi maĭ ales de la arat (1), anume ca să nu li se bolnăvéscă boiĭ, să nu se strice după cap saŭ, după cum se spune, să nu capete *tragăn* (2), apoĭ să nu-ĭ atace şi să-ĭ strice fiérele sĕlbatice (3).

---

(1) Dat. Rom. din Frătăuţul vechiŭ, com. de I. Covaşă: «In ḑiua de *Marcu boilor* nu se ară cu boiĭ, ci numaĭ cu caiĭ»; — a celor din Frătăuţul noŭ, com. de Vesp. Reuţ: «*Marcu boilor* se ţine pentru boĭ, adecă acéstă sĕrbătóre îĭ a lor, şi nu se pun de către ómenĭ în astă unică ḑi de fel la lucru»; — a celor din Buninţĭ, com. de Vesp Corvin: «În ḑiua acésta, adecă în ḑiua de *Marcu boilor*, să nu înjugĭ boiĭ nicĭ de fel, nicĭ măcar funia pe córne să nu le-o puĭ, căcĭ cine légă boiĭ în acéstă ḑi e afurisit de Dumneḑeŭ şi nu póte să mérgă în raiŭ»; — a celor din Reusenĭ, com. de Vas. Pop: «În ḑiua de *Marcu boilor*, nicĭ să nu se pue mâna pe córnele acestora, căcĭ e pĕcat mare.»

(2) Dat. şi cred. Rom. din Frătăuţul vechiŭ, com. de I. Covaşă: «*Marcu boilor* se ţine, anume ca boiĭ să fie ferіţĭ în decursul anuluĭ de orí-ce bólă şi maĭ ales să nu capete *tragăn.*»

(3) Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an. 1882 şi 1883, Aprilie 25: «*Marcu boilor* şi a vitelor, peste tot sĕrbătóre pentru boĭ, ca să nu se betejéscă (bolnăvéscă) şi să nu fie asaltaţĭ (atacaţĭ) de fiére sĕlbatice.»

Digitized by Google

Dacă unul saŭ altul se încumetă şi lucréză în ḑiua acésta fără să fie nevoit, şi maĭ ales dacă ară, atuncĭ nu numaĭ că are mare păcat, ci vitele i se bolnăvesc din pricina acésta şi numaĭ cu mare greŭ i se însănĕtoşéză. Cele maĭ de multe orĭ însă trebue numaĭ decât să pĕgubéscă vre-un boŭ.

Cerênd însă împrejurările ca bărbaţiĭ numaĭ decât să lucreze, şi în deosebĭ să are cu boiĭ, pentru că nu aŭ caĭ cu ce arà, atuncĭ, ca să nu li se întîmple nicĭ o pagubă în vite, femeile serbéză şi pentru dînşiĭ şi anume abţinêndu-se de la tóte lucrurile cele maĭ grele (1).

Singurul lucru ertat fie-căruia în acéstă ḑi şi cu deosebire celor ce aŭ oĭ, este strîngerea berbinţelor, carĭ aŭ fost în séra *Sf. Gheorghe* puse lângă fântână saŭ lângă un rîŭ şi umplute cu apă, anume ca în decursul anuluĭ să fie tot pline cu lapte şi cu brânză (2).

(1) Dat. Rom. din Frătăuţul vechiŭ. com de I. Covaşă.
(2) Dat. Rom. din Gura Sadoveĭ, com. de L. Latiş.

Digitized by Google

ARMINDENUL.

ARMINDENUL.

Armindenul numit altmintrelea şi *Armindin* (1), *Arminder*, *Armendin* (2), *Băuiŭ* şi *Păuiŭ* (3) cade maĭ pretutindenĭ la 1 Maiŭ a fie-căruĭ an, când se serbéză şi numele profetuluĭ *Ieremia*, de unde i se trage şi numirea (4). In unele părţĭ din *Transilvania* şi *Banat* însă cade în preséra de *Sf. Gheorghe* şi în preséra şi ḑiua de *Ispas* (5).

In ajunul acesteĭ ḑile, care se serbéză de către unele femeĭ prin nelucrare în casă şi la câmp pentru vifor şi grindină (6), maĭ fie-care familie românéscă din *Banat* şi *Transilvania* are datină de a aduce şi a plantà saŭ a pune dinaintea caseĭ sale şi maĭ ales la pórtă câte-o ramură verde

(1) In maĭ multe localităţĭ din Bucovina.

(2) B. P. Hasdeŭ, *Etym. Magn.*, t. II, p. 1709.

(3) Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an. 1882 şi 1883. Maiŭ 1.

(4) B. P. Hasdeŭ, *Etym. Magn.*, t. II, p. 1.711: «La 1 Maiŭ se serbéză sfîntul *Ieremia*. Sîrbesce *Ieremiev-dan*, paleo-slavic *Ieremiinŭ — dinĭ* «*Ḑiua luĭ Ieremia*». De aicĭ Românesce *Arminden* din *Erminden*, cu trecerea iniţialuluĭ *er* în *ar*, ca în *ariciŭ*, *Ardél* etc.»; — com. de d-l Ios. Olariŭ: «*Armindeniĭ* sunt maĭ bine cunoscuţĭ sub numele din calendar *Ieremie*, care se serbéză in tot anul la prima Maiŭ.»

(5) Sim. Mangiuca, *Calend.* cit.: «*Arminden (Băuiŭ, Păuiŭ)*. Pe alocurea cade *Armindenul* spre ḑiua *Ispasuluĭ*»; — com. de d-l Domiţiŭ Dogariŭ, învĕţător în Satu-lung: «*Armindenĭ* se pun în douĕ rîndurĭ, şi anume: (a) în preséra de Sf. Gheorghe, frunză verde de fag, şi (b) în preséra ḑileĭ de Ispas, frunză de *rosar* sĕlbatic.»

(6) Com. de d-l Ios. Olariŭ.

Digitized by Google

de fag, de stejar, de salcie, saŭ şi de alt arbore, care se numesce *Arminden* (1).

Acéstă ramură, prăjină saŭ arbore înalt, numit *Arminden*, care are numaĭ puţine frunze la vîrf, se lasă dinaintea caseĭ unde s'a pus, până ce pică de sine (2), saŭ până ce se macină grâŭ noŭ, şi când pentru prima óră se face pâne din acest grâŭ, care servesce apoĭ în casă de noroc, atuncĭ se taie şi se aprinde coptorul cu el (3).

Adusul *Armindenuluì* din pădure şi pusul luĭ se fac fără nicĭ o ceremonie (4).

Dacă pădurea e îndepărtată de comună, orĭ dacă timpul e urîcios, ploios şi întunecos, atuncĭ se pregătesce din ḑiua premergĕtóre, adecă de la 29 Aprilie.

In unele părţĭ din *Banat*, Armidenul saŭ *pomul de Maiŭ*, cum se maĭ numesce, se pune maĭ cu sémă la casele fetelor maĭ alese din sat şi la uniĭ ómenĭ maĭ fruntaşĭ.

In casul acesta nóptea târḑiŭ, după ce se trag ómeniĭ de pe uliţă, un fecior saŭ şi maĭ mulţĭ duc *Pomul de Maiŭ* şi-l

---

(1) T. Francu şi G. Candrea, op. cit., p. 130;—Hasdeŭ, *Etym. Magn.*, t. II, 1.709: «La *Arminden* se aduce din pădure o prăjină cât se póte de mare cu puţine clence în vîrf, şi se împlântă dinaintea caseĭ (R. Sim, Transilvania, c. Orlat)»;—din Ms. d-luĭ I. Pop-Reteganul: «La prima Maiŭ se pune *Armindenul* în tot Ardélul»; — R. Sim, *Monografia comuneĭ Orlat*, publ. în *Fóia poporuluĭ*, an. III, No. 32, p. 128: «La *Arminden* se puneà maĭ nainte la case *Arminden*, adecă o prăjină lungă adusă atuncĭ din pădure.»

(2) Din Ms. d-luĭ I. Pop-Reteganul; «La *Armingien* pun un ştejar, salcie orĭ rudă înaltă de alt arbore în pórtă şi-l légă bine, unde stă până ce pică de sine.»

(3) Francu şi Candrea, op. cit., p. 130;—Hasdeŭ, *Etym. Magn.*, t. II, p. 1.710: «La *Arminden* pun la pórtă un arbore nalt, cu frunze numaĭ în vîrf şi-l lasă acolo până ce se face maĭ întâiŭ pâne nouă; atuncĭ fac din el *jiruitoriŭ* de cuptor, cu restul ard coptorul. Acel arbore se ḑice *Arminden*»; — Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an 1883: «Arborele verde, numit *Arminden*, rĕmâne pe alocurea plantat în pămînt dinaintea caseĭ, până când vine grâul noŭ, atuncĭ tăind arborele, se face foc cu el, şi se cóce pânea nouă; acéstă pâne servesce în casă de noroc»; — Com. de d-l Ios Olariŭ: «Mulţĭ poporenĭ ţin *pomul de Maiŭ* în locul unde a fost pus la *Irimie* până la seceratul grâuluĭ. Atuncĭ numaĭ taiă pomul, cu care apoĭ se cóce prima pogace şi din care trebuesc să guste toţĭ casniciĭ, pentru ca să fie sănĕtoşĭ.»

(4) Francu şi Candrea, op. cit., p. 130.

Digitized by Google

împlântă la pórta iubiteĭ sale saŭ la pórta omuluĭ fruntaş.

Cu tóte însă că'punĕtoriĭ, adecă ceĭ ce duc pomul de Maiŭ, o fac acésta în secret nóptea şi nu se arată nimĕruĭ, totuşĭ cel onorat cu pomul îĭ caută prec eĭ ce l-aŭ onorat şi aflându-ĭ îĭ tratéză cu bĕuturĭ (1).

Am ḑis maĭ sus că adusul Armindenuluĭ din pădure şi pusul luĭ se face fără nicĭ o ceremonie.

Intrebând însă ce însemnătate are acéstă aducere şi punere, uniĭ dintre Românĭ, maĭ ales de pe la pólele Munţilor apusenĭ, ḑic că *Jidoviĭ*, voind să prindă pre *Is. Christos*, aŭ pus ca semn înaintea locuinţeĭ luĭ o ramură verde. Diminéţa mergênd spre casă, unde aŭ lăsat semnul, maĭ mare le-a fost mirarea, vĕḑênd pe la tóte casele un semn identic în cât n'aŭ putut găsì casa în care locuià. Prin urmare, pentru păstrarea aceleĭ amintirĭ, s'ar pune *armindenul* (2).

Tot cam aşà istorisesc şi Româniĭ de prin cele-lalte părţĭ ale *Transilvanieĭ*, precum bună-óră ceĭ din Haţeg. Aceştia adecă ḑic că atuncĭ, când tăià *Irod* pruncii, a tăiat tótă ḑiua până séra; unde a ajuns séra, a pus un arbore ca *Arminden*, un semn ca să se scie până la ce casă a ajuns; diminéţa însă la tóte casele a aflat *Arminden*, şi aşà a scăpat şi Domnul Christos (3).

In alte părţĭ, tot din *Transilvania*, se spune că *Jidoviĭ*, după ce aŭ lăsat să taie capul apostoluluĭ Iacob, aŭ voit să prindă şi pre *Filip* ca să-ĭ taie şi luĭ capul. Şi ca să nemeréscă nóptea casa, în care erà *Filip*, aŭ împlântat o crengă verde la pórta eĭ. Dar se înşelară că, pre când îl căutară nóptea, dinaintea fie-căreĭ case erà o rudă verde ca cea pusă de eĭ (4).

---

(1) Com. de d-l Ios Olariŭ.

(2) Frâncu şi Candrea, op. cit., p. 130; — din Ms. d-luĭ I. Pop-Reteganul: «Româniĭ din Retég ḑic că atuncĭ când îl căutaŭ Jidoviĭ pre Is. Chr., s'a întîmplat de la fie-care casă a rĕsărit lângă stâlpul porţiĭ câte un ast-fel de arbore, de aceea la fie-care casă se pune *armindenul.*»

(3) Hasdeŭ, *Etym. Magn.*, t. II, p. 1.710.

(4) Din Ms. d-luĭ I. Pop-Reteganul; — W. Schmidt, op. cit., p. 11—12: «In ḑiua *Inălţăriĭ la cer* se împodobesc casele şi mormintele cu florĭ, carĭ se aduc une-orĭ acasă de la sfinţirea holdelor din câmp, iar flăcăiĭ ridică arborĭ înalţĭ pe la ferestrele copilelor vîrstnice. Acest arbore erà acuma la *Inḑĭ* imaginea abundenţeĭ crescĕtóre a vieţiĭ şi simbolul de-

Digitized by Google

Fórte frumos descrisă e originea acestei datine şi de către laureatul nostru poet, d-l G. *Coşbuc*, într'o admirabilă legendă intitulată *Armingenii.*

Iată şi legenda respectivă:

Pre când umblà Christos prin [ţară,
Lăţind cuvîntul sĕŭ frumos,
Ovreiĭ toţĭ ĭ-aŭ scos ocară
Şi cărturariĭ lor cercară
Prilej să pérdă pre Christos.

Aşà, 'ntr'o nópte 'ntunecată,
Când vecĭnicul Mântuitor
Dormià 'ntr'o casă 'ncreşti- [nată,
Găsitu-l-aŭ Ovreiĭ 'ndată
Şi sfat făcut-aŭ de omor.

La Miadă-nópte — aveaŭ să vie
La casa unde el dormià
Şi, casa pentru ca s'o scie,
Aŭ pus ca semn de mărturie
In faţa casiĭ o nuià.

Dar Dumneḑeŭ, cel ce scobóră
Şi'n gândul cel maĭ nevĕdit,
Nu lasă p'al sĕŭ fiŭ să móră,
Căcĭ a rescumpĕrăriĭ óră
Şi vremea morţiĭ n'a sosit.

Şi Dumneḑeŭ orbit-a firea
Ovreilor împinşĭ la rĕŭ,
In cât să n'aibă nicăirea
Vr'un chip de-a făptuì peri- [rea
Născutuluĭ din Dumneḑeŭ.

La mieḑul nopţiĭ 'n glótă mare
Ovreiĭ pe furiş pornesc
Şi — Ovreiĭ urlă de mirare,
Că eĭ la casa fie-care
Ca semn câte-o nuià zăresc.

«Dac'am perdut şi astăḑĭ prada
Cu greŭ puté-vom s'o găsim!»
Pornesce — apoĭ răcnind gră- [mada,
Pĕrîndă'n sgomot tótă strada
Tăcutuluĭ Ierusalim.

Dar neputênd să maĭ găséscă
Pe Christ ca să-l omóre'n somn,
Perdut-aŭ nóptea duşmănéscă
Şi n'aŭ putut să 'ndeplinéscă
Perirea vecĭniculuĭ Domn.

---

getuluĭ îndreptat în sus al ḑeuluĭ vieţiĭ *Şiva;* de nu cum-và erà în sfîrşit acest arbore un simbol jignitor pentru simţul general de moralitate, în însĕmnînţa sa maĭ profundă neînţeles de către poporul de rînd. Conform învĕţăturiĭ creştine, pare că acest arbore servesce ca amintire a arboreluĭ plantat ca semn dinaintea caseĭ, în care erà închis apostolul *Filip*, pre care voiaŭ Iudeiĭ să-l decapiteze, precum aŭ fost decapitat pre apostolul *Iacob*, a căruĭ sĕrbătóre cade la intâiŭ Maiŭ; dar scopul lor fu zădărnicit prin aceea, că aflară în ḑiua următóre arborĭ crescuţĭ pe la tóte uşile Ierusalimuluĭ. Uniĭ dintre aceştĭ arborĭ — *Armindenĭ* — aŭ tulpină netedă şi curăţită de cójă, iar la vîrf obiecte de preţ pentru acăţătorul îndrăsneţ şi iscusit. Aceia carĭ aŭ dorinţă de a câştigà onórea şi aceste odóre atrăgĕtóre, îşĭ ung palmele şi tălpile cu răşină şi pórtă cenuşă în buzunare.»

Digitized by Google

Şi din aceea ḑi 'nainte
Rĕmas-a obiceiŭ, şi spun,
Că pentru — aducere aminte
De nóptea mântuiriĭ sfinte
Româniĭ şi aḑĭ Armingenĭ
[pun (1).

In fine Româniĭ din comitatul Bihoruluĭ în *Ungaria* consideră ḑiua acésta de cea maĭ potrivită şi pentru alungarea *Strigelor.*

De aicea apoĭ şi datina la Româniĭ bihorenĭ de a eşì în presĕra acesteĭ ḑile din fie-care casă *câte un suflet* şi a strigà în gura mare:

— Auḑĭ mĕ!

Iar cel ce aude, fie el orĭ şi cine ar fi, rĕspunde:

— Aud mĕ!

Primul maĭ departe:

Cine-ĭ *Strigă*
Dracu-l frigă
Pe frigare
De cea mare!

Carĭ cuvinte le rostesce apoĭ şi cel de al doilea.

Rostind aceste cuvinte, se crede, că ast-fel se întîmplă cu ceĭ ce sunt *Strigoĭ,* dacă nu închid în grabă uşa caseĭ.

Pe asta s'ar cunósce *Strigoiĭ* în ḑiua de *Ierimie,* adecă în ḑiua de *Arminden* saŭ 1 Maiŭ.

In unele sate, saŭ maĭ bine ḑis maĭ pretutindenĭ unde locuesc Românĭ, pun la casă — la uşĭ, ferestre — şi la grajdurĭ ramurĭ verḑĭ de goron (stejar) orĭ fag, şi uniĭ pun la grajdurĭ şi pe lesĭ *rugĭ* pentru vacĭ.

In presĕra de *Ierimie,* acel lemn îl numesce poporul peste tot *Arminden.*

Lemnul de *dîlmoc* îl pun la boĭ la jug, ca să nu se *diótă* (chiótă), adecă ca să nu se dióche (2).

Pe când la Româniĭ din *Ungaria, Banat* şi *Transilvania* e datină de a se pune în presĕra acesteĭ ḑile o ramură verde dinaintea caseĭ, parte spre depărtarea *Strigoilor* şi parte

(1) *Balade şi Idile,* Bucurescĭ 1893, pag. 30—32.

(2) Vas. Sala, *Credinţe, eresurĭ, obiceiurĭ, de la Beiuş şi Vuşcăŭ în Bihor,* publ. în *Familia,* an. XXXVI, Oradea-Mare 1900, p. 103.

Digitized by Google

întru aducerea aminte de prigonirea de către Jidovĭ a Domnuluĭ nostru Is. Chr. şi a nereuşiriĭ acestora de a pune mâna pe dînsul, pe atuncĭ Româniĭ din *Bucovina*, *Moldova* şi ceĭ din *Muntenia* îndatinéză de a frige la *Arminden* saŭ *Arminder* un miel, a se duce apoĭ în pădure, într'o dumbravă, luncă, la vie, saŭ şi în grădină unde este érbă verde, a se pune acolo la umbra unuĭ copac şi, mâncând friptura de miel, a bé vin pelin, saŭ dacă nu este de acesta, atuncĭ vin de cel-lalt punênd în el pelin verde. Uniĭ aduc cu eĭ şi lăutarĭ de le cântă şi ast-fel petrec apoĭ până către séră, când se întorc în sat cântând şi bênd, împodobindu-se pe la păláriĭ cu florĭ de liliac, dacă e înflorit, şi cu pelin verde.

Când întâiŭ Maiŭ cade într'o Mercurĭ saŭ Vinerĭ, ḑi de sec, nimenĭ din popor nu-l petrece, fiind-că nu mănâncă carne. Ciocoiaşiĭ de la ţéră însă îl petrec în totdeauna.

In judeţul Covurluiŭ din *Muntenia* există chiar şi un cântec poporal, care se cântă la acéstă ocasiune, şi anume:

Frunḑă verde de pelin,
Iată-ne la *Armendin*,
Béŭ meseniĭ şi mănâncă,
Şi de ciumà nu li-ĭ frică.... (1)

In *Bucovina* şi anume, după cât îmĭ este mie până acuma cunoscut, pe la oraşe este datină ca la prima Maiŭ des-diminéţă să umble lăutariĭ pe la casele Românilor celor maĭ bine situaţĭ şi să le cânte diferite cântece, prin care li se anunţă începerea luneĭ luĭ Maiŭ. Iar după amiaḑĭ es apoĭ cu toţiĭ la érbă verde.

Modul cum serbéză Româniĭ din *Bucovina* şi *Moldova* acéstă ḑi, cum îşĭ petrec şi ce maĭ fac eĭ la acéstă ocasiune, se póte vedé şi din următorul pastel de N. Beldiceanu intitulat *Armindenul*.

În frumósa nóstră ţéră luna florilor sosesce,
Cu senin şi cu lumină ḑiua se împodobesce,
Pe mlădiţa mugurie frunzele se desvělesc
Şi de pulbere de aur fluturaşiĭ strălucesc.

(1) Hasdeŭ, *Etym Magn.*, t. II, 1.710—1.711.

Digitized by Google

Prin livedĭ acum s'arată pâlcurĭ vesele de lume,
Om cu om se înfrăţesce, tóte vorbele sunt glume,
Spre ogóre cerul cată cu ochĭ binevoitorĭ,
Şi pe feţele voióse bucuria pune florĭ

Jos pe érbă staŭ întinse lăicerele înflorite,
Şi pe ele se arată străchinile smălţuite,
Pâne albă stă alăturĭ cu mălaiul auriŭ,
Iar de-o parte marĭ ulcióre pline tóte cu rachiŭ.

La o vatră pe cârlige spânzură un céun mare,
Şi alăturea aştéptă melesteul ţĕrănesc;
Mielul gras, încet, cu lene se învîrte pe frigare,
Şi găluşcile cu clocot în ulcele se sfădesc.

Jos, sub nucul aromatic, toţĭ la umbră se aşéză,
Cobza, naiul şi vióra pe *Arminden* îl serbéză;
Sus paharul se ridică, sănĕtăţile pornesc
Şi cu cât se trece vinul, vorbele se îmmulţesc.

Un moşnég cu barbă albă, véc bătrân cu gheba 'n spate
Dice: «Multă sănĕtate, vouĕ meseni de prin sate!
«De voiţĭ o primă-vară cu florĭ albe de la raiŭ,
«După datinele ţĕriĭ să cinstim pe întâiŭ Maiŭ;

«Şi de vreţĭ coşare pline şi de vreţĭ pline hambare,
«Luna ródelor iubite o primiţĭ voioşĭ cu vin;
Iar de vreţĭ în bolobóce să nu prindă vinul flóre,
Faceţĭ, cum făceaŭ străbuniĭ:— la *Arminden* beţĭ pelin! (1)

Maĭ departe spun Româniĭ din *Moldova*, că în acéstă ḑi des-de-diminéţă, până a nu rĕsărì sórele, e bine ca orĭ cine să se spele pe mânĭ şi pe faţă cu roua ce cade peste nópte pe florĭ şi erburĭ; asemenea peste ḑi să beà pelin roşu pe érbă verde (2).

Româniĭ din *Banat* din contră spun că la prima Maiŭ e bine să te preumbli în aer curat în faptul ḑileĭ (rĕvĕrsatul zorilor), spre a devenì *vioniŭ* (vioiŭ), iute şi puternic peste tot anul. Apoĭ că de la prima Maiŭ şi până la capĕtul acesteĭ

(1) *Poesiĭ*, Iaşĭ 1893, p. 162.
(2) C. D. Gheorghiu, op. cit. p. 95.

Digitized by Google

lunĭ să beĭ diminéța pe inima gólă un pahar de apă și să mănâncĭ unt cu pâne (1).

Tot în *Banat* este datină ca Românceele să se ducă la prima Maiŭ în câmp și să pună — să sémene — nisce cuiburĭ de *pasulă* (fasole), făcênd loc cu mâna și acoperindu-le tot cu mâna, de cum-và nu-șĭ vor fi făcut cuiburĭ în ḑiua premergĕtóre.

Pasula acésta, semĕnată în ḑiua de *Irimie* saŭ 1 Maiŭ, se crede că este mult maĭ roditóre decât cea semĕnată în alte ḑile de peste an (2).

În fine, în *Bucovina*, se ḑice că în acéstă ḑi este bine a se pune *pepenĭ* (castraveţĭ), fiind-că pepeniĭ rĕsădiţĭ în acéstă ḑi nu-ĭ mănâncă vermiĭ (3).

(1) Sim Mangiuca, *Calend.* pe an. 1882 și 1883. Maiŭ 1.

(2) Com. de d-l Ios. Olariŭ.

(3) Dat. și cred. Rom. din Bălăcéna, com. de G. Jemna; — a celor din Gura Sadoveĭ, com. de L. Latiș: «In ḑiua de întâiŭ Maiŭ saŭ *Armîndin* se reţin ómeniĭ de la lucru. In acéstă ḑi sémĕnă numaĭ cât femeile *pepenĭ*, straturile însă trebue să fie făcute din ḑiua premergĕtóre, pentru că cred că dacă se sémĕnă în ḑiua acésta, apoĭ pepeniĭ cresc fórte frumoșĭ și nu-ĭ mănâncă vermiĭ.»

Digitized by Google

REPOTINUL.

REPOTINUL.

Repotinul pl. *Repotinii* saŭ *Repotina* pl. *Repotinele* (1), numit altmintrelea *Rîpotin* (2), *Ropotin* (3) şi *Cerină* pl. *Cerine* (4), e, după spusa poporuluĭ, o sěrbătóre mare întocmaĭ ca şi *Pascile* (5).

Repotinul se sěrbătoresce, după uniĭ, în Marţia a treia după Pascĭ (6), precum şi în cele două ce urméză una după

(1) G. Dem. Teodorescu, *Încercărĭ critice asupra unor credinţe, datine şi moravurĭ ale poporuluĭ român*, Bucurescĭ 1874, p. 124.

(2) C Alexandrescu, *Dicţionar geografic al judeţuluĭ Vâlcea*, Bucurescĭ 1893, p. 532: «Sěrbările superstiţióse aŭ maĭ perit. *Circoviĭ, Mariniĭ, Rîpotiniĭ, Filipiĭ, Diua Lupuluĭ, a Ursuluĭ* se ţin maĭ mult în comunele de pe lângă munte.»

(3) *Revista pentru istorie, archeologie şi filologie*, sub redacţ. d-luĭ Gr. G. Tocilescu, an II, vol. III, Bucurescĭ 1884, p. 388. — Const. D. Gheorghiu, op. cit., p. 80;—*Noua Revistă Română*, Vol. II, Suplementul I, Bucurescĭ 1900, p. 55: «Vaĭ, lele Marie, mor unul după altul, fiind-că aŭ făcut păcatul să lucreze în *Ropotinĭ*, şi sciĭ bine cum îĭ cinstiaŭ pe eĭ bătrâniĭ lor.»

(4) Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an. 1882, Mărţişor 31 — şi pe an. 1883. Aprilie 20: «Facerea *Cerinelor* (Repotinelor).»

(5) Const. D. Gheorghiu, op. cit., p. 80.

(6) G. Dem. Teodorescu, *Incercărĭ*, p. 124: «A treia Marţĭ după Pascĭ sunt *Rěpotiniĭ* saŭ maĭ bine *Rěpotinele*». — *Revista pentru istorie*, p. 388: «Treĭ Marţĭ după Pascĭ nu lucréză nimic, iar a treia Marţĭ este ḑi mare ca în ḑiua de Pascĭ şi se chémă *Ropotinul*. Staŭ gătiţĭ şi fac hore, jocurĭ marĭ.»

Digitized by Google

alta (1), iar după alţiĭ în Mercuria întâia după Pascĭ saŭ în ḑiua de *Todoruse*, adecă Mercurĭ în a 24 ḑi după Pascĭ (2).

In acéstă ḑi femeile lasă de o parte lucrul obicĭnuit, furca, meliţa, răsboiul saŭ stativele, şi adunându-se vecină cu vecină, fac — din humă şi paie – capace de astupat gura sobeĭ, dar maĭ cu sémă acele renumite *ţesturĭ*, cuptóre mobile, sub carĭ coc, prin rĕscócere, prin refractarea căldurilĭ primite, turte, plăcinte, mălaiŭ, asme saŭ azime, şi diferite alte mâncărĭ.

Forma acestor ţesturĭ e ca a scuturilor antice, o semisferă cavă: simpla variaţiune constă în ascuţirea maĭ mult saŭ maĭ puţin pronunţată a vîrfuluĭ de care s'apucă.

După ce le-aŭ modelat, le lasă să se svînte puţin, apoĭ le spoesc frumos pe tóte părţile şi înfigêndu-le în creste ramurĭ verḑĭ şi florĭ de câmp, le înşiră pe foĭ de lipan, expuindu-le arşiţeĭ sóreluĭ ca să le usuce.

După terminarea acesteĭ muncĭ nu puţin obositóre, contribuesc fie-care, cumpĕră vin şi, pe alocurea le stropesc, în semn de abundenţă, ca ţestul să fie norocos, avênd mereŭ parte să tot cócă pâne şi mâncărĭ. Restul îl beaŭ pe rînd între dînsele.

Tradiţiunea spune — şi o spun şi femeile — că acésta e ḑiua consacrată în care aŭ dreptul de a se purtà maĭ aspru cu bărbaţiĭ, ca rĕsbunare pentru orĭ-ce neplăcerĭ ar fi avut din parte-le (3).

Odată cu cele treĭ Marţĭ, în carĭ se sĕrbătoresc *Repoteniĭ*, se maĭ sĕrbătoresc în unele locurĭ încă şi alte şése Marţĭ, tot după Pascĭ, în total nouĕ Marţĭ ce urméză consecutiv, pentru a înlăturà Dumneḑeŭ răsmiriţele, răsbóiele şi vĕrsările de sânge, carĭ aduc multă pagubă, multă scârbă şi multe lacrimĭ pe capul bieţilor ómenĭ (4).

---

(1) Const. D. Gheorghiu, op. cit., p. 80: «Marţĭ după Pascĭ sunt *Repotinele*, sĕrbătóre mare întocmaĭ ca şi Pascile şi se sĕrbătoresc în cele treĭ Marţĭ ce urméză una după alta (începutul se face cu a treia Marţĭ după Pascĭ).»

(2) Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an. 1882 şi 1883, loc. cit.: «Facerea *Cerinelor* (Repotinelor); pe alocurea se fac la *Todorusale* (Todoruse).»

(3) G. Dem. Teodorescu, *Incercărĭ*, p. 124—125.

(4) Const. D. Gheorghiu, op. cit., p. 81.

Digitized by Google

CALOIANUL.

I.

CALOIANUL.

In unele părțĭ din *Muntenia*, precum bună-óră în județul Brăila, Ialomița și Buzĕŭ, este datină ca în fie-care an să se adune în *Marția a treia după Pascĭ* des-diminéță maĭ multe fete, în etate de la 5 saŭ 6 anĭ în sus, la un loc și apoĭ, împărțindu-se după etate în două saŭ maĭ multe cete și alegêndu-șĭ fie-care cétă câte o superióră, un fel de conducĕtóre, să facă un om mic de lut, maĭ ales un copil, iar în unele sate chiar și două de aceste chipurĭ mititele și anume: unul bărbătesc, iar cel-lalt femeesc.

După ce aŭ făcut ele acest om, care se numesce în cele maĭ multe părțĭ *Caloian* saŭ *Scaloian*, iar pe alocurea *Muma ploiĭ*, (1), îl pun într'un sicriŭ mic, făcut anume spre acest scop, saŭ și pe o scândură, îl îmbracă în straie țĕrănescĭ cu opincĭ și cu căciulă, îl înconjóră cu cojĭ de ouĕ roșiĭ păstrate de la Pascĭ, precum și cu fel de fel de florĭ, printre carĭ predomnesce busuiocul, și apoĭ ast-fel așezat și împodobit,

---

(1) *Noua Revistă Română*, Vol. II, Suplement I. Bucurescĭ 1900, p. 55: «Nu plouă și-ĭ crépĕt de se crapă pămîntul, pare c'ar căscà de zăduf: numaĭ ce vedĭ pe babe că es cu *Muma ploiĭ*, un chip de om făcut din humă și îmbrăcat cu țóle negre, ca să se înoreze cerul, și după ce-ĭ descântă, cum sciŭ ele, îl îngrópă la un loc umbros, pare c'ar plouà, dacă fac ele așà.»

Digitized by Google

îl duc şi-l îngrópă pe câmp prin bucate, prin mărăcinĭ, saŭ pe malul vre-uneĭ ape orĭ într'alt loc ascuns.

Inainte de îmmormîntare însă, una dintre fete se face popă, alta dascăl, a treia duce stégul, adecă o trestie cu o batistă albă în vîrf, înaintea popiĭ, şi iarăşĭ alta saŭ şi două duc sicriul saŭ scândura cu *Caloianul,* căruia îĭ urméză celelalte cu lumînărĭ aprinse plângênd şi rostind următórele cuvinte:

Iane, Iane,
Caloiane!
Te cautǎ mă-ta
Prin pădurea désă
Cu inima arsă,
Prin pădurea rară
Cu inim' amară,
Şi ea că te plânge
Cu lacrimĭ de sânge,
Iane, Iane,
Caloiane!

Altele plâng pre fraţĭ, surorĭ, părinţĭ, dacă aŭ.

A treia ḑi, după ce l-aŭ îmmormîntat, adecă în *Joia a treia după Pascĭ* saŭ în ḑiua de *Paparudă*, se adună fetele iarăşĭ la un loc, se duc la locul unde a fost îngropat, îl desgrópă şi apoĭ, bocindu-l:

Caloiene
Ene!
Mă-ta
Te cătà
Prin pădurea désă
Cu inima friptă arsă,
Prin pădurea rară
Cu inima fript' amară;

îl aduc în sat, şi aicĭ îl aruncă într'o fântână saŭ îĭ daŭ drumul cu sicriul saŭ scândura pe vre-o apă curgĕtóre, urând ca anul să fie ploios şi plin de belşug.

In cele maĭ multe locurĭ însă *Caloianul* e maĭ întâiŭ frînt în maĭ multe bucăţĭ, şi abià după aceea diferitele sfărîmăturĭ sunt aruncate prin fântânĭ saŭ puţurĭ, prin bălţĭ saŭ prin gârle.

După ce aŭ aruncat acuma *Scaloianul* în atare fântână saŭ ĭ-aŭ dat drumul pe atare apă curgĕtóre, se adună tóte fetele la o casă şi acolo fac o plăcintă mare, numită *ghizmană,* saŭ şi maĭ multe plăcinte precum şi alte bucate, şi apoĭ, cumpĕrând şi aducênd flăcăiĭ satuluĭ vin şi lăutarĭ, se

Digitized by Google

pun cu toţiĭ la masă, mănâncă şi beaŭ împreună din *Pomana Caloianuluĭ*, iar pe urmă se daŭ la joc şi jócă până de către séră.

Dacă fetele sunt micĭ şi nu aŭ ouĕ, unt, făină, precum şi cele-lalte trebuinciόse pentru *Pomana Caloianuluĭ*, îmbracă un sul cu haine femeescĭ şi plécă cu el pe la όmenĭ acasă şi la casa la care se duc, gazda trebue să ude acel sul cu apă, apoĭ le dă ouĕ, unt, făină, etc., şi cu ceea-ce adună fac şi ele plăcinte, bucate, şi cumpĕră vin, şi acésta se chémă *Pomana Caloianuluĭ*, iar aceluĭ sul îmbrăcat, care maĭ pe urmă se légă de vîrful cumpeneĭ unuĭ puţ, i se ḑice ca şi omuluĭ celuĭ de lut, asemenea *Caloian* saŭ *Scaloian* (1).

În alte părţĭ, tot din *Muntenia*, în aceeaşĭ ḑi, adecă în Marţia din sĕptĕmâna a treia de după Pascĭ, iar când e secetă mare, care durézĕ maĭ multe sĕptĕmânĭ, chiar şi maĭ pe urmă în alte ḑile, este datină ca fetele şi femeile de la ţéră să frămînte pămînt galben şi să modeleze dintr'însul un om în miniatură, numit *Caloian* saŭ *Scaloian*.

După ce aŭ făcut *Caloianul* îl pun într'un mic coşciug ca pe mort, îl plâng, îl tămâiéză şi apoĭ îl îngrόpă între *boziĭ* (2) saŭ la fântână, saŭ la puţul satuluĭ, cântându-ĭ următόrele versurĭ:

Caloiene, Iene,
Caloiene, Iene,
Du-te în cer şi cere!
Să deschidă porţile,
Să slobόdă ploile,
Să curgă ca gârlele,
Ḑilele şi nopţile,
Ca să crescă grânele.

Caloiene, Iene,
Caloiene, Iene,
Cum ne curg lacrimile,
Să curgă şi ploile,
Ḑilele şi nopţile,
Să umple şanţurile,
Să crescă legumile,
Şi tόte erburile.

Caloiene, Iene,
Caloiene, Iene,
Du-te în cer la Dumneḑeŭ,
Ca să plouă tot mereŭ,
Ḑilele şi nopţile,
Să deà drumul rόdelor,
Rόdelor, norόdelor,
Ca să fie îmbelşugată,
Ţéra tόtă, lumea tόtă!

(1) Dobre Ştefănescu, *Studiĭ asupra literaturiĭ populare*, publ. în *Lumina pentru toţĭ*, an. IV, Bucurescĭ 1888, p. 121—122;— Iul. Delescu şi B. Demetrescu-Oprea, *Dicţionar geografic al judeţuluĭ Brăila*, Bucurescĭ 1894, p. 36; — I. A. Candrea, *Caloianul*, stud. comp., publ. în *Noua Revistă Română*, vol. II, p. 94—95.

(2) În Bucovina *bojĭ* sing. *boz*, lat. Sambucus ebulus L.

Digitized by Google

Saŭ:

Iene, Iene, Scaloiene,
Iene, Iene, Scaloiene,
Du-mi-te la Dumneḑeŭ
Şi te rógă tot mereŭ,
Să deà drumul ceruluĭ,
Ca să curgă ploile,
Ploile ca gârlele,
Nopţile şi ḑilele,
Şi cu sĕptĕmânele,
Ca să crescă apele,
Să s'adape vitele
Şi să ude grânele,
Grânele şi órḑele,
Meiul şi fasolele,
Cu tóte legumele
Şi cu porumbiţele.

Iene, Iene, Scaloiene,
Iene, Iene, Scaloiene,
Rógă-te la Dumneḑeŭ,
Să deà drumul ploilor,
Ploilor şi apelor,
Apelor bogatelor,
Ca să crescă grânele,
Grânele, fîneţele,
Meiul şi fasolele,
Cu tóte legumele,
Porumbul şi pómele,
Cu tóte erburile,
Să le pască vitele,
Să ne are holdele,
Să se facă ródele,
Să mănânce omeniĭ!

In unele locurĭ, i se adreséză versurile cântate cu jale la morţĭ, adăogându-se:

Iene, Scaloiene!
Tinerel te-am îngropat,
De pomană că ţĭ-am dat,
Apă multă şi vin mult,
Să deà Domnul, ca un sfînt,
Apă multă să ne ude,
Să se facă póme multe!

De óre-ce însă plânsul la îmmormîntarea *Caloianuluĭ* este obligator, ca şi la orĭ-care altă îmmormîntare, şi de óre-ce nu fie-care póte să plângă c nd voiesce, de aceea fetele, ce-l bocesc, se frécă cu cépă la ochĭ spre a provocà maĭ multe lacrimĭ.

La treĭ ḑile după ce l-aŭ îngropat, se adună iarăşĭ la un loc, îl desgrópă de unde l-aŭ fost îngropat şi-l aruncă pe gârlă, ca să turbure noriĭ şi apele, cum se întîmplă înainte de plóie.

In *ḑiua Caloianuluĭ* bărbaţiĭ ară numaĭ până la prânz, iar de la amiaḑĭ până séra beaŭ şi jócă la cârşmă (1).

Tot cam aşà s'a practicat datina acésta maĭ de mult şi în *Moldova*.

(1) G. Dem. Teodorescu, *Poesiĭ populare române*, Bucurescĭ 1885, p. 209 şi 211—212.

Digitized by Google

Iată ce a scris în privinţa acésta repausatul G. Săulescu:

«Când nu plouà, Românii cei vechi păstraŭ procesiunea următóre, invocând două divinităţi naţionale, pe *Calian* şi pe *Păpăluga*. Femeile, şi mai cu sémă fetele, efigiéză o statue de argilă saŭ lut galben, mare ca de o palmă, pe care o numesc *Calian;* îi fac un sicriŭ de scórţă, îl învĕlesc în giulgiŭ şi ducêndu-l la un mormînt făcut înadins, fetele îl bocesc, declamând următórele versuri:

Iani, Iani,
Caliani!
Iea ceruluĭ torţile
Şi deschide porţile
Şi pornesce ploile,
Curgă ca şuvóiele,
Umple-se păraele
Printre tóte văile,
Umple-se fântânele,
Să rĕsară grânele,
Florile, verdeţele,
Să créscă fînaţele
Să s'adape vitele,
Fie multe pitele!

«Acestea cântându-le lugubru, fetele satuluĭ îmmormîntéză pre figuratul *Calian*, şi apoĭ făcêndu-ĭ comîndarea se ospĕtéză.» (1)

In unele locurĭ din *Moldova*, unde este şi în timpul de faţă usitată datina acésta, precum bună-óră în comuna Hermeziu, jud. Iaşĭ, în loc de a-ĭ da pre *Scaloienĭ* pe apă, îĭ duc şi-ĭ îngrópă în pădure. (2)

Caloianul saŭ *Scaloianul* însă e usitat nu numaĭ la Românii din *Moldova* şi *Muntenia*, ci şi la ceĭ din *Dobrogea*.

Iată ce ne spune în privinţa acésta d-l T. T. Burada:

«In Joia din sĕptĕmâna a patra după Pascĭ se fac *Scaloienii*. In acea ḑi maĭ multe fete din sat se adună şi fac *Scaloianul:* chipul unuĭ om mititel ca de o palmă de lung făcut din lut, apoĭ îl pun într'un sicriŭ de papură şi-l daŭ pe Dunăre saŭ pe baltă, când atuncĭ încep tóte fetele a se face că plâng şi a se văicărà, ḑicênd următórele versurĭ:

Scaloeni Scaloian,
Trupuşor de dician;
Scaloiţă, Scaloiţă,
Trupuşor de cuconiţă,
Mă-ta că mi te-a cătat,
Te-a cătat, de a întrebat
Prin pădurea rară
Cu inim'amară,
Prin pădurea désă
Cu inima arsă.

(1) Sim. Fl. Marian, *Descântece populare române*, Sucéva 1886, p. 299--300.

(1) C. D. Gheorghiu, op. cit., p. 87.

Digitized by Google

«In multe locurĭ *Scaloeniĭ*, înainte de a se aruncà în apă, staŭ treĭ ḑile îngropaţĭ în pămînt.

«După ce *Scaloianul* s'a dat pe apă, tóte fetele se întorc acasă, pun masa, fac bucate şi plăcinte, beaŭ, mănâncă şi fac horă, iar flăcăiĭ căntă din fluer şi din cimpoiŭ.» (1)

In fine, maĭ e de observat şi aceea că de la cuv. *Caloian* şi *Scaloian* s'a format cu timpul şi următórea ḑicĕtóre: *Pare că e Caloian* saŭ *Scaloian* saŭ şi *Scaloiŭ* (2).

II.

GHERMANUL.

Vechiul meŭ cunoscut şi amic, d-l Grigore Creţu, profesor trecut la pensiune în Bucurescĭ, mĭ-a spus la o ocasiune că chipul de pămînt, ce-l fac maĭ ales fetele din *Muntenia* când nu plouă şi căruia îĭ ḑic *Caloian* şi *Scaloian*, de către Româniĭ din *Bulgaria* s'ar numì *Gherman*.

Româniĭ din *Banat* cunosc asemenea un *Gherman*, însă sub acest *Gherman* se înţelege o sĕrbătóre, care cade tot-deauna cincĭ ḑile înainte de *Ispas* saŭ *Înălţarea Domnuluĭ* şi care se serbéză cu nelucrare, anume ca să nu mănânce vermiĭ şi omiḑile câmpurile. (3)

(1) *O călĕtorie în Dobrogea,* Iaşĭ 1880, p. 26—27.
(2) Dob. Ştefănescu, op. cit., p. 122.
(3) Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an. 1882. Maiŭ 1.

Digitized by Google

PAPARUDA.

PAPARUDA.

Paparuda, numită altmintrelea *Păp ărudă, Papalugă, Păpălugă, Paparugă, Păpărugă, Babarugă, Băbăruge, Dadalóie, Dodole, Dodolóie, Dodoloiŭ, Măm ăruță* şi *Gogul,* e o datină care se practică în unele părțĭ în Marția întâia (1)saŭ în Marția a treia de după Pascĭ (2), iar în altele în Joia a treia de după Pascĭ (3) saŭ în *Joia verde*, adecă în Joia a doua de după Rusaliĭ (4). In timp de mare secetă însă se practică

(1) Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an. 1883, Aprilie 20: «*Paparuda* (Paparuga, Dodoloiŭ); acésta umblă tot-deauna în a treilea ḑi după Pascĭ (firesce şi peste vară, când e secetă).»

(2) G. Dem. Teodorescu, *Poesiĭ pop. Române*, p. 208: «Ḑiua hotărîtă pentru jocul *Paparudelor* e Marția celeĭ de a treia săptămânĭ de după Pascĭ. Prin extensiune, se continuă până în luna luĭ Iunie şi Iulie, pe timp de secetă.»

(3) G. Dem. Teodorescu, *Incercărĭ critice*, p. 128: «A treia Joĭ după Pascĭ, e *Păpăluda* saŭ *Păpăruda*»; —Dobre Ştefănescu, *Studiĭ asupra literaturiĭ populare*, publ. în *Lumina pentru toțĭ*, an. IV. Bucurescĭ 1888, p. 120: «*Paparuda* umblă de obiceiŭ după Pascĭ într'o ḑi fixă, pe care ómeniĭ o numesc ḑiua de *Paparudă* şi care este în a treia Joĭ după Pascĭ, iar după acéstă ḑi şi maĭ ales în timp de secetă umblă în fie-care ḑi»;— Idem, *Privire fugitivă asupra poesieĭ de ocasiune la Românĭ, genurile şi obiceiurile de care este însoțită*, publ. în *Țéra nouă*, an. III, Bucurescĭ 1887, p. 463.

(4) N. Mihăescu, *Păpăruda*, publ. în *Fóia interesantă*, revistă săptămânală, literară, sciințifică ilustrată sub îngrijirea luĭ G Coşbuc, an. I, Bucurescĭ 1897. No. 27, p. 2; «Erà în ḑiua dîntâiŭ Maiŭ. Acéstă ḑi căḑuse într'o Joĭ, în aşà numită *Joia verde,* când umblă *Păpăruda.*»

Digitized by Google

nu numaĭ în aceste patru ḑile, ci în orĭ şi care altă ḑi de vară şi cu deosebire din lunile Aprilie, Maiŭ, Iunie şi Iulie (1).

Paparuda e usitată, după cât îmĭ e mie până acum cunoscut, în tóte ţĕrile locuite de Românĭ, afară de *Bucovina* şi *Maramureş*. Maĭ nainte póte că va fi fost şi în aceste douĕ ţĕrĭ usitată şi maĭ ales în Bucovina, care s'a ţinut de Moldova, cu încetul însă a dispărut, după cum a început în timpul din urmă a dispăré şi din Moldova (2).

Scopul Paparudeĭ este de a invocà protecţiunea ceruluĭ asupra recoltelor, să-ĭ céră a le da ploĭ fertile şi a le ferì de mălură (3), saŭ cu alte cuvinte de a atrage plóia, ca avênd pămîntul destulă umeḑélă, să pótă produce pâne şi érbă de ajuns (4).

Ce se atinge de practicarea acesteĭ datine, trebue să amintim că ea este, cu puţine abaterĭ, maĭ pretutindenĭ asemenea. Cu tóte acestea noĭ vom descrì-o ast-fel, după cum se practică în fie-care ţéră.

(1) Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an. 1883, loc. cit.;—G. Dem. Teodorescu, *Poesiĭ pop. rom.*, p. 208;—Dobre Ştefănescu, *Studiĭ*, publ. în ḑiarele cit., p. 120 şi 463; — Codin N. Drăguţ, *Paparudele*, publ. în *Albina*, an. II, Bucurescĭ 1899, p. 1.110: «In timpul verilor secetóse, flăcăiĭ, cu deosebire ceĭ de la ţéră, practică un obiceiŭ cunoscut sub numele de *Paparude*»;— *Revista ilustrată*, an. II, Şioimuş-Bistriţa, 1899, p. 46: «*Bozul* se maĭ întrebuinţéză în popor şi la jocul numit *Paparuda*, care se face maĭ ales în timpurile secetóse, de obiceiŭ Joia şi Duminica între Pascĭ şi Rusaliĭ»;—Laurian şi Massim, *Glosariŭ*, Bucurescĭ 1871, p. 436: «*Paparuda*, s. f. femină, maĭ ales şi de regulă femină ţigană; aceste femine, în numĕr maĭ mare în fie-care an, după Pascĭ jócă, saltă, maĭ ales în Aprilie şi Maiŭ încoronate cu frunzĭ, pe la casele sătenilor şi urbanilor, şi-s udate de aĭ caseĭ cu apă cât de rece pe corpurile adornate cu frunzĭ; după saltare *Paparudele* aştéptă darurĭ de la aĭ caseĭ unde ele jócă.»

(2) Const. D. Gheorghiu, op. cit., p. 86: «In *Moldova* încă există acest obiceiŭ, dar a început a se perde încetul cu încetul, maĭ de mult însă erà fórte practicat.»

(3) G. Dem. Teodorescu, *Poesiĭ pop. rom.*, p. 208;— *Revista ilustrată*, an. II, 1899, p. 46: «Jocul acesta are de scop invocaţiunea ploiĭ, şi în cele maĭ multe locurĭ se face de ţiganĭ»; — com. de d-l Valentin Dioniŭ, învĕţător în Secaş lângă Oraviţa: «Scopul *Paparugeĭ* este implorarea ploiĭ de la Dumneḑeŭ.»

(4) N. Mihăescu, *Păpăruda*, publ. în ḑiar. cit., No 27, p. 2: «*Păpăruda* e pentru plóie, pentru grâne, pentru vite, pentru ómenĭ.... Dar la ce nu-ĭ bună *Păpăruda*?... La orĭ ce, dacă vrea Dumneḑeŭ.»

Digitized by Google

Vom începe decĭ maĭ întâiŭ cu *Moldova.*

«Vara — scrie Principele Dimitrie Cantemir — când pentru seceta mare e pericol că nu se vor face bucatele, țěraniĭ Moldovenĭ ieaŭ o fetiță, care n'a ajuns încă etatea de ḑece anĭ şi o îmbracă cu cămaşă de frunze de arborĭ şi de alte plante, şi aşà urmându-ĭ cele-lalte copile şi băețĭ de etatea eĭ umblă cântând şi săltând pe la vecinĭ şi, orĭ încotro ar merge, bătrânele le es în cale şi le udă turnându-le apă rece pe cap. Cântecul lor cu acéstă ocasiune este cam următorul:

Papalugo, suie-te în cer,
Şi-țĭ deschide porțile,
Şi-ĭ trimite ploile,
Ca să créscă grânele,
Grânele,
Secările,
Şi meiul
Şi mălaiul!...» (1)

Iar G. Seulescu scrie:

«O divinitate pe care o invócă Româniĭ din vechĭ la neplouare este *Păpăluga.*

«Ceremonialul saŭ procesiunea păstrată în onórea eĭ e cea următóre:

«O fată saŭ băiat se nudéză depunênd vestmintele sale şi rĕmânênd cu pielea. Se înhóbotă cu *bojĭ* saŭ alte plante legate de-asupra capuluĭ ca o glugă şi aşà mascat umblă pe la case. Când sosesce dinaintea uşiĭ, femeia de casă iese şi tórnă asupra eĭ o cofă saŭ *ulcelă* de apă. Atuncĭ *Păpăluga* săltând ḑice:

Lugă, lugă,
Păpălugă!
Eşĭ din a ta glugă,
Suie în sus la rugă,
Seceta să fugă,
Iea ceruluĭ torțile,
Şi deschide porțile,
Şi revarsă ploile,
Cură ca şuvóiele,
Prin tóte grădinile,
Crésca-ne *olivele,* (?)
Una cu legumele,
Curechiul şi gulele!

«Acestea petrecêndu-se cu aşà numita *Păpălugă,* i se solvéză un obol (parà) saŭ un oŭ.» (2)

Tot cu privire la Româniĭ din *Moldova* scrie şi d-l Const. D. Gheorghiu următórele:

(1) Descrierea Moldoveĭ, ed. Academieĭ Române, Bucurescĭ 1875, p. 155.
(2) S. Fl. Marian, *Descântice*, p. 301—302.

Digitized by Google

«Vara, când este secetă şi cu primejdie pentru semĕnăturĭ, îmbracă ţăraniĭ *pe o copilă*, maĭ tînĕră de ḑece anĭ, cu cămaşă de frunze de copacĭ şi de buruiene, şi cu tóte celelalte copile şi copiĭ de vîrsta eĭ umblă jucând şi cântând, şi cum sosesc la fieşte-care casă, obicînuesc babele să le tórne pe cap apă rece. Cuvintele pe carĭ le cântă ele atuncĭ se asémĕnă în tocmaĭ cu cele spuse maĭ sus.» (1)

In fine tot din *Moldova* cred că sunt şi următórele versurĭ reproduse, după relaţiunea luĭ Sulzer, de D. H. Sanders în opera sa intitulată: *Das Leben der Neugriechen dargestellet und erklärt aus Liedern*, Manheim 1844:

Papalugă, lugă,
Papalugă, lugă,
Pân la cer te suie,
Porţile-ĭ descuie,
Plóia să pornéscă,
Holde să stropéscă,
Mare să ne créscă
Orḑul şi cu grâul,
Secara şi meiul,
Legumele tóte
Şi orĭ ce bucate! (2)

Cel dintâiŭ, care a scris despre *Paparudă* la Româniĭ din *Muntenia*, e *Theodoret Margot*, care, judecându-l după nume, sémĕnă să fi fost un strein. Acesta, întreprinḑênd o excursiune prin România şi ajungênd în cĕlĕtoria sa la orăşelul Drăgăşaniĭ scrie următórele:

«*Drăgăşaniĭ* este un orăşel însemnat, atât pentru populaţiunea cât şi prin comerciul ce-l face cu vinurile din teritoriul sĕŭ. Acest orăşel este noŭ şi este clădit pe una din proprietăţile Episcopieĭ Rîmniculuĭ. Stradele sunt late, curate, drepte şi sunt ornate cu frumóse case, cu prăvăliĭ de bovăliĭ, de bogasierĭ, cojocarĭ şi pantofarĭ. Autoritatea loculuĭ este sub independenţa unuĭ sub-administrator şi a doĭ comisarĭ. Toţĭ locuitoriĭ se socotesc clăcaşĭ aĭ Episcopieĭ şi-şĭ plătesc îndatoririle către arendaşul moşieĭ. Câmpul Drăgăşanilor a fost adesea-orĭ teatrul unor răsbóie fórte crunte. Drăgăşaniĭ se află în drumul Rîmniculuĭ şi prin urmare este fórte visitat.

«Acolo avuĭ ocasiune să vĕd *Paparuda*. Poporul este supus credulităţiĭ, superstiţiilor de tot felul. El amestecă cris-

(1) Op cit., p. 86.
(2) G. Dem. Teodorescu, *Poesiĭ pop. rom.*, p. 210.

Digitized by Google

tianismul cu rĕmăşiţele păgânismuluĭ şi alérgă adesea la ideile false ale acestuĭ din urmă cult. Erà maĭ la două lunĭ de când nu plouase; căldurile cele marĭ şi o uscăciune teribilă amenință tot ţinutul de lipsa bucatelor. Poporul, după ce întrebuinţase rugările, oficiurile divine, şi nu vĕḑuse nicĭ un efect din câte le adăstà, se adresă în fine la *Paparuda* saŭ nimfa apelor. Acéstă nimfă erà o jună fată, îmbrăcată cu trestie, cu rogoz din cap până în picióre, ce se preumblà în tot oraşul, oprindu-se din casă în casă, primind să-ĭ tórne pe trup vase pline cu apă, cântând apoĭ câte-và versurĭ spre invocaţiune şi analóge circumstanţe, din care iată şi termenele naive pe carĭ le cântà atuncĭ juna nimfă:

Paparudă, rudă,
Vino de ne udă;
Varsă cu găléta
Preste tótă glóta.

«Apoĭ învîrtindu-se în rînd de maĭ multe orĭ şi scoţênd nisce strigărĭ urmate de nisce rîsurĭ frenetice, se retrage tot cântând şi luând în mână mărunţişele cu care binevoesce cine-và a gratificà pe acéstă nimfă de o nouă invenţiune. In urma acestuĭ manegiŭ, poporul este încredinţat că nimfa apelor invocată cu un chip atât de original nu va întârḑià a-ĭ trimite o plóie abundentă. Abus de credinţă superstiţiósă ce se va şterge cu anevoinţă din mintea poporuluĭ!» (1)

În judeţul Mehedinţĭ se adună câte-và fete, de obiceiŭ treĭ, maĭ micĭ decât de 12 anĭ, se desbracă până la piele, se încing împrejur în loc de fuste cu frunze de *boz* înşirate pe o aţă, aşà că de la brâŭ până la genunche sunt acoperite; pe cap îşĭ pun o corónă tot de verdeţurĭ şi, astfel împodobite, plécă sub conducerea uneĭ ţigăncĭ maĭ bătrâne, prin sat, din casă în casă, şi încep să jóce pe un rînd înainte şi înapoĭ, cântând:

Paparudă rudă,
Vino, de mĕ udă;
Să se turbure cerul;

Cu găléta lată,
Peste tótă glóta,
Cu găléta plină,

(1) *O viatorie în cele şépte-spre-ḑece districte ale Românieĭ*, Bucurescĭ 1859, p. 42—43.

Digitized by Google

Ploile să vină;
Cu găléta rasă,
Ploile se varsă,
Cu tóte găleţile,
Să se umple văile,
Cu apă de plóie,
Tot cu ţuţuróie,
Pămîntul să se móie.
Când a da cu plugul,
Să umble ca untul,
Când a da cu sapa,
Să cure ca apa,
Să se facă grânele,
Cât bordeiele,
Şi porumbele,
Cât prăjinele,
Drugele
Cât cólele,
Spicele,
Cât palmele!

În timpul acesta gazda vine de le udă şi apoĭ le dă un bacşiş (1).

În judeţul Olt, unde *Paparuda* se jócă de obiceiŭ Joia şi Duminica între Pascĭ şi Rusaliĭ, se duc maĭ mulţĭ copiĭ la o fântână maĭ apropiată şi acolo se acoperă cu foĭ de *boz* de sus până jos, fiind bine legate. Foile de la umĕr se pun de obiceiŭ cu vîrful în sus, pentru ca picăturile de apă să se oprésca pe foĭ şi să strălucéscă la sóre, aşà cum picăturele de plóie strălucesc pe plante. După *Paparudă* se maĭ duce şi un altul, care să-ĭ apere de cânĭ şi să priméscă darurile de la ómenĭ. După ce s'aŭ pregătit bine, plécă prin sat şi ajungênd la casa fie-căruĭ om, încep a jucâ, cântând în gura mare:

Paparudă, rudă,
Eşĭ afară de udă;
Cu găléta lată,
Peste tótă glóta,
Cu găléta nouă,
Dumneḑeŭ să plouă,
De Joĭ până Joĭ,
Să deà nouĕ ploĭ,
Unde-ĭ da cu plugu,
Să curgă ca untu,
Unde-ĭ da cu sapa,
Să curgă ca apa!

Aceste cuvinte se repetă de maĭ multe orĭ, pe când ómeniĭ aruncă apă pe eĭ.

Ast-fel se duc din casă în casă, până termină tot satul (2).

In cele maĭ multe părţĭ din *Muntenia* însă, în timpul de faţă, *Paparuda* nu se maĭ jócă de copile de Român, ca maĭ nainte, ci numaĭ de copile de ţigan saŭ ţigăncĭ tinere. Acestea îşĭ împletesc cununĭ de *boziĭ* pe cap, se împestriţéză cu *panglicĭ* roşiĭ, cu salbe de firfiricĭ, saŭ se împodobesc pe la

(1) Const. D. Gheorghiu, op. cit., p. 83.
(2) *Revista ilustrată*, an. II, p. 46.

Digitized by Google

cap, gât şi mijloc cu *bozii* şi *aleor* verde şi ast-fel împodobite merg apoĭ pe la casele ómenilor ca să jóce. (1) Una dintre ţigăncĭ maĭ în vêrstă cântă din gură, pe o arie de dans monotonă, pe note scurte, stacate şi pe un tact repede un şir de invocaţiunĭ din carĭ reproducem următórele:

Paparudă, rudă,
Vino de te udă,
Ca să caḑă ploile
Cu găleţile,
Să deà porumburile
Cât gardurile
Şi să créscă spicele
Cât vrăbiile,
Să pornéscă grânele,
Să umple pătulele,
Paparudele!

Apoĭ, ca şi cum s'ar adresà divinităţiĭ, continuă:

Să deschiḑĭ cerurile,
Să pornéscă ploile
Şi să ferescĭ holdele
De tóte mălurile;
Să gonescĭ tăciunele
Din tóte ogórele,
Paparudele! (1)

O variantă a acestor versurĭ sună aşà:

Paparudă, rudă,
Vino de ne udă;
Paparudă, rudă,
Vino de ne udă;
Ca să'ncépă plóie,
Să curgă şiróie,
Cu găléta, léta,
Peste tótă slóta:
Unde dă cu maiul
Să créscă mălaiul,
Unde dă cu sapa
Să curgă ca apa.
Haĭ, Catrino, să sărim,
Paparudele!
Că sciĭ érna ce păţim,
Paparudele!
Ca paserea prin copacĭ,
Paparudele,
Plóie multă ca să facĭ,
Paparudele! (2)

---

(1) G. Dem. Teodorescu, *Incercărĭ critice*, p. 128;—Dobre Ştefănescu, *Studiĭ*, publ. în *Lumina pentru toţĭ*. an. IV. p. 120;— Idem, *Privire fugitivă*, publ. în *Ţara nouă*, t. III, p. 463;—St. St. Tuţescu, *Din literatura poporană nescrisă*, publ. în *Revista Tinerimea Română* Vol. III, Fasc. I, Bucurescĭ 1899. p. 116: «La noĭ, *Paparude* se fac ţigăncile. Se desbracă în pielea gólă, se acoperă dinainte cu *bozii* şi plécă prin sat după mălaiŭ. Când intră în obor încep a cântà. Stăpânul caseĭ ese şi tórnă apă pe ele; apoĭ le dă câte un blid de mălaiŭ, pâne etc. Ele invócă plóia. Plécă pe vreme de secetă.»

(2) G. Dem. Teodorescu, *Incercărĭ critice*, p. 128.

(3) Idem, *Poesiĭ pop. rom.*, p. 210

Digitized by Google

A doua variantă sună ast-fel:

Să nu trecem casele,
 Paparudele,
Să pornéscă ploile,
 Paparudele,
Să nu fie secetă,
 Paparudele,
Să luăm urciorelul,
 Paparudele,
Să descuiem cerul,
 Paparudele,
Să sunăm cheiţele,
 Ha, Mario, ha!
Să pornim ploiţele,
 Ha, Mario, ha!
Zalele să sune,
Ploile să cure,
 Ha, Mario, ha!
De Joĭ până Joĭ,
 Ha, Mario, ha!
Să créscă grânele
Cât pădurile,
 Paparudele,
Şi porumbele
Ca prăjinile,
 Paparudele,
Unde-ĭ da cu sapa,
Să curgă ca apa,
Unde-ĭ da cu plugul,
Să curgă ca untul,
 Ha, Mario, ha!
Boĭ înjugătorĭ,
Ómenĭ muncitorĭ,
 Paparudele,
Oile lânóse,
Vacile lăptóse,
Maĭ mult sănĕţóse,
Laptele să curgă,
Să curgă urlând,
Untul duduind,
 Ha, Mario, ha!
Să trăiéscă gasda caseĭ
La anul şi la mulţĭ anĭ! (1)

A treia variantă sună precum urmézā:

Paparudă, rudă,
Ia eşĭ de ne udă
Cu găléta, léta
Peste tótă glóta.
Unde-o da cu sapa,
Să curgă ca apa;
Unde-o da cu plugu,
Să curgă ca untu;
În zorĭ de diminéţă,
Pe rouă, pe céţă,
Cu céţa 'n spinare,
Cu roua 'n picióre...
Paparudă, rudă;
Ia eşĭ de ne udă,
Cu găléta, léta
Peste tótă glóta.
Să sunăm cheile,
Să scornim ploile,
Să créscă grânele
Cât prăjinile
Şi porumburile
Cât stréşinele.
Să facem granate
Să dăm la surate,

(1) Dobre Ştefănescu, *Studiĭ*, publ. în *Lumina pentru toţĭ*, an. IV, p. 120; — veḑĭ şi *Ţara nouă*, t. II, Bucurescĭ 1886, p. 506.

Digitized by Google

Să facem colacĭ
Să dăm la săracĭ,
Să facem covrigĭ
Să dăm la voinicĭ,
Să facem papucĭ
Să dăm la mătuşĭ!

Paparudă, rudă,
Ia eşĭ de ne udă
Cu găléta, léta
Peste tótă glóta:
Boiĭ trăgĕtorĭ,
Porciĭ unsuroşĭ
Ómenĭ sănĕtoşĭ,
Oile lânóse,
Mult maĭ sănĕtóse,
Vacile lăptóse,
Mult maĭ sănĕtóse.

Paparudă, rudă,
Ian eşĭ de ne udă
Cu găléta, léta
Peste tótă glóta,
Ómenĭ să trăiéscă
Să le stăpânéscă! (1)

A patra variantă:

Paparudă, rudă,
Vino de mĕ udă
Cu găléta, léta,
Pintru tótă glóta,
Cu găléta rasă,
Ploile se varsă,
Cu găléta plină,
Ploile să vină.
Când oiŭ da cu sapa,
Să cure ca apa.

A cincea variantă:

Paparudă, rudă,
Ia vin de mĕ udă
Cu găléta rasă
Ploile se varsă.
Când oiŭ da cu sapa
Să cure ca apa.
Să nu daĭ cu strachina,
Că facĭ paguba;
Să daĭ cu ciuru
Să umplì pătulu.
Din Joĭ
Până Joĭ
Să deà nouĕ-ḑecĭ de ploĭ.
Paparudiţă,
Paparudiţă!

A şésea variantă:

Paparudă, rudă,
Ia eşĭ de mĕ udă,
Cu găléta rasă
Ploile se varsă,
Cu găléta plină,
Ploile să vină,
Să crésca dovlécele
Cât pătulele
Şi porumbele
Cât prăjinile.
Măgăréţa luĭ Mateĭŭ
Cu cerceĭ,
Cu ghioceĭ,
Cu salbă de nouĕ leĭ,
Cu mărgele
De surcele,
Paparudele!

(1) N. Mihăescu, *Paparuda,* publ în *Fóia interesantă,* an. I, No. 27, p. 3.

Digitized by Google

A şéptea şi tot-de-odată ultima variantă:

Paparudă, rudă,
Ia eşĭ de mĕ udă;
Cu găléta, léta
Peste tótă glóta,
Cu găléta rasă,
Ploile se varsă,
Cu găléta plină
Ploile să vină.
Să deschiem cheile,
Să pornim cu ploile,
Să crescă porumburile
Cât pătulele,
Şi grânele
Cât prăjinile,
Vacile lăptóse
Maĭ mult sănĕtóse,
Oile lânóse,
Maĭ mult sănĕtóse.
Unde-oiŭ da cu sapa,
Să cure ca apa;
Unde-oiŭ da cu plugu,
Să cure ca untu.
Boĭ înjungătorĭ,
Ómenĭ muncitorĭ,
Să nu daĭ cu strachina,
Că facĭ paguba;
Şi să daĭ cu ciuru,
Să umplì pătulu (1).

După ritmul cântecului, două saŭ maĭ multe *Paparude* jócă în mod săltător, bătând din palme, plesnind din degete, imitând sunetul castanetelor spaniole şi repetând alternativ exclamaţiunea *ha! ha!* saŭ *Paparuda leo!*

In timpul acesta stăpâna caseĭ iea o cană cu lapte, dar maĭ cu sémă o găléță, o doniță cu apă, şi o aruncă pe dînsele, udându-le de sus până jos.

Zărind-o, *Paparudele* se prefac că fug; une-orĭ fug în realitate, şi maĭ ales când apa e rece. Insă . . . în cele din urmă sunt ajunse, şi tot nu scapă de botezul, de plóea ce invócă.

Apoĭ, după diferite urărĭ de viéță lungă şi fericită, primesc o monedă, saŭ un găvan, o strachină de grâŭ, de mălaiŭ, de făină, de fasole, orĭ un caer de lână, o rochie în vechită, etc.

In acelaşĭ mod purced din casă în casă şi aceleia, la care nu jócă *Paparuda*, există credința că nu-ĭ merge bine în vara ce urméză (2).

Am ḑis maĭ sus că *Paparuda* în cele maĭ multe părțĭ din

(1) St. St. Tuțescu, *Din literatura pop. nescrisă*, publ. în revista cit., pag. 115—116.

(2) G. Dem. Teodorescu, *Incercărĭ critice*, p. 128 — 129; Dobre Ştefănescu, :*Studiĭ*, publ. în *Lumina pentru toțĭ*, an. IV, p. 120; —Idem, *Privire fugitivă*, publ. în *Țara nouă*, t. III, p. 463.

Digitized by Google

Muntenia se jócă în timpul de faţă maĭ mult de ţigăncĭ, decât de copile de Român.

Causa, pentru care se recrutéză *Paparudele* numaĭ dintre ţigăncĭ, cred că în prima linie e următórea:

A se expune să fie udate de suratele saŭ de mamele suratelor lor din sat, a căpĕtà din casă în casă parale saŭ producte, erà ce-và nedemn de tinerele române, a căror mândrie nu le-ar permite cu nicĭ un preţ să jóce un asemenea rol. Dar cu tóte acestea, nevoind să se pérdă datina, nimĕruĭ nu-ĭ trece prin minte să n'o încurageze, să nu contribue la a eĭ mănţinere şi reproducere. De aceea *Paparudele* sunt chemate din casă în casă ca să jóce în bătătură, de aceea sunt recompensate după putinţă, de aceea se inspiră şi se propagă credinţa că familieĭ care nu le-a udat nu-ĭ va merge cu productele în vara următóre, de aceea în fine femeile din unele părţĭ ale *Munteniei* nu lucréză a treia Joĭ după Pascĭ, serbând-o pentru protegerea, pentru prosperarea semĕnăturilor.

A doua causă, pentru care jocul şi invocaţiunile *Paparudelor* s'aŭ lăsat numaĭ în atribuţiunea ţigăncilor, e acel ridicul, acea indecenţă ce însoţesce neapĕrat pe curiósele dănţuitóre, indecenţă atestată de scriitor şi observată în maĭ multe sĕrbătorĭ romane (1).

În judeţul Gorj este datină ca *Paparuda* să fie jucată de flăcăĭ şi nu de copile de român saŭ de ţigăncĭ, ca în cele-lalte părţĭ ale *Munteniei*.

În tóte Duminicile aprópe, cam după ora 11 a. m., când sórele pripesce maĭ tare, flăcăiĭ din acest judeţ, şi, anume ceĭ aleşĭ de *Vătavul de Paparude*, pléca pe vălcele şi, după ce fie-care adună câte un braţ de *boziĭ*, intră într'o pădurice orĭ într'un crâng din apropiere, unde-ĭ înşiră pe sforĭ saŭ pe sîrme.

Unul dintre flăcăiĭ ceĭ maĭ sprintenĭ şi maĭ puternicĭ, desemnat încă de maĭ nainte, se îmbracă peste o cămaşă uşóră cu *boziĭ* aceştia, înşiraţĭ pe sforĭ, dar într'un mod admirabil, în forma şiţelor de la casă.

---

(1) G. Dem. Teodorescu, *Incercărĭ critice*, p. 132.

Digitized by Google

Flăcăul îmbrăcat ast-fel în bozii şi cu pintenĭ şi zurgălei la picióre constitue ceea-ce numim *Paparude*.

Unul din băeţiĭ ceĭ-lalţĭ maĭ dibacĭ conduce *Paparuda* pe la fie-care locuitor din satul sĕŭ. Inainte de a intrà *Paparuda* în curte, stăpânul caseĭ o întîmpină la pórtă cu un şofeiŭ (vadră) plin cu apă, pe care i-l tórnă în cap, în timpul ce flăcăiĭ, carĭ îl urméză, cântă sub diferite melodiĭ, unele versurĭ formate de eĭ într'adins pentru aşà ce-và.

Cele maĭ obicinuite din versurile recitate la *Paparude* sunt următórele:

Paparudă, rudă,
Eşĭ afară de udă,
Cu găléta, léta,
Peste céta tótă,
Aduceţĭ cheiţele,
Să descuĭ ploiţele,
De Joĭ până Joĭ,
Să deà nouĕ ploĭ.

La plecare, eĭ primesc diferite darurĭ, ca ouĕ, colacĭ, banĭ, fuióre, etc.

După ce flăcăiĭ colindă satul în lung şi în lat, se retrag către séră tot la locul de unde aŭ plecat cu *Paparuda*.

Acolo băiatul, care a fost *Paparudă*, se desbracă de boziĭ şi împreună cu ceĭ-lalţĭ se apucă şi împarte tóte darurile oferite de locuitorĭ.

In unele regiunĭ, *Paparudele* execută şi jocurĭ frumóse.

Poporul nostru crede fórte mult în *Paparude*, pe motivul că ele ar avé o putere nevĕḑută de a atrage ploile. Dar nu numaĭ atât. El afirmă că acolo, unde *Paparudele* urméză regulat a chemà ploile şi unde ómeniĭ vor aruncà cât maĭ multă apă asupră-le, nicĭ odată nu va fi secetă mare.

Atuncĭ însă când e secetă, ca să nu şĭ pérdă încrederea poporul aruncă vina pe Paparude, cum că ele nu şĭ-aŭ făcut datoria cu sfinţenie. De aceea Dumneḑeŭ a încuiat ploile.

De şi se întîmplă cam rar să plouă după *Paparude*, totuşĭ ómeniĭ pun mare preţ pe acéstă credinţă (1).

---

(1) Codin N. Drăguţ, *Paparudele*, publ. în *Albina*, an II, p. 1.110—1.111.

Digitized by Google

In *Dobrogea* se face *Păpăluga* a treia Joĭ după Pascĭ numaĭ de țigăncĭ, ca și în cele maĭ multe părțĭ ale *Munteniei*, carĭ mergênd pe la case dănțuesc strigând:

— *Păpălugă* suie-te în cer și descuie porțile și ne dă ploĭ, ca să créscă grâul, păpușoiul și altele.

Stăpâna caseĭ în timpul acela vine cu o gălétă de apă și o asvîrle peste ele; apoĭ li se dă câte un bacșiș, o bucată de mălaiŭ, mămăligă, făină, iar cele maĭ de multe orĭ nisce haine vechĭ (1).

In unele sate mărginașe cu Săcelele din *Transilvania* se făceà maĭ nainte *Paparuda,* și anume în ḑiua de *Ispas,* în următorul mod:

O femee se îmbrăcà în acéstă ḑi de sus până jos cu frunziș, în cât nicĭ capul nu i se puteà vedé. O altă cétă de femeĭ o conduceà de la o casă la alta, unde jucaŭ și cântaŭ:

Păpărudă, rudă,
Ian vin de ne udă
Cu găléta lata
Peste tótă céta.
Dă-ne, Joie, cheile,
Să deschidem cerurile,
Ca să cadă ploile,
Să se ude grânele
Și să facem la colacĭ
Să 'mpărțim pe la săracĭ,
Colacĭ marĭ și găvănațĭ,
Să-ĭ dăm celor scăpătațĭ!

Intr'acésta eșià gasda caseĭ (proprietarul) cu un vas cu apă, pe care o aruncà atât preste *Păpărudă* cât și preste tovarășele eĭ; apoĭ le cinstià cu banĭ și colăceĭ anume pregătițĭ.

În timpul de față însă în satele sus amintite nu maĭ există; s'a stins cu totul (2).

In *Banat*, unde *Păpărugele* sunt fórte rĕspândite, maĭ multe *fete curate* (3) de țigan, de la 9—11 anĭ, umblă vara pe vremea de secetă pe la case, după ce maĭ întâiŭ s'aŭ desbrăcat de tóte hainele și șĭ-aŭ împodobit trupul cu frunze de crengĭ, cântând următórele versurĭ:

---

(1) T. T. Burada, *O călĕtorie în Dobrogea,* Iașĭ 1880, p. 24—25.

(2) Com. de d-l Dometiŭ Dogariŭ.

(3) Une-orĭ umblă cu *Paparuda* țigăncĭ însărcinate, ca să fie plóia cu atâta maĭ bogată.

Digitized by Google

Păpărugă, rugă,
Ian eşĭ de ne udă
Cu găléta, léta,
Peste tótă glóta.
Bumburel de argint
Vĕrsat pe pămînt,
Plóie, Dómne, plóie,
Locurĭ să se móie,
Ploiţă curată,
Din cerurĭ vĕrsată.
Unde-ĭ valea sécă
D'apă să se facă,
Unde-ĭ valea lungă
Maĭ mult să s'ajungă:
Unde-o da cu plugu,
Să mérgă ca untu,
Unde-o da cu sapa,
Să mérgă ca d'apa.
Plóie, Dómne, plóie,
Locurĭ să se móie;
Cucuruzele
Cât grădinile,
Orḑu
Până 'n podu,
Secara
Cât scara,
Grâŭ
Până 'n brâŭ! (1)

Saŭ:

Rugă, rugă,
Păpărugă!
Dă-ne, Dómne, plóie,
Câmpul să se móie,
Să ne créscă grâŭ
Grâŭ până la brâŭ,
Spicul
Cât cuţitul,
Rodul
Până 'n podul,
Oile lânóse,
Vacile lăptóse;
Tórnă cu ciurel,
Varsă cu ciubăr! (2)

Saŭ:

Păpărugă, rugă,
Vino de ne udă
Cu găléta de apă,
Pe — unde-ĭ valea sécă,
Multă să se facă,
Pe unde-ĭ valea plină,
Maĭ multă să vină! (3)

Stăpâna caseĭ, cum vede că s'aŭ apropiat *Paparudele*, ese cu apă şi le udă bine, şi maĭ ales pe aceea, care e făcută *Paparudă*. Iar după aceea le dă ce-và banĭ, orĭ de mâncare (4).

(1) E. Hodoş, *Cântece bănăţene,* Caransebeş 1898, p. 123—124.
(2) *Familia,* an. 1868, p. 327.
(3) Com. de d-l Valentin Dioniŭ.
(4) E. Hodoş, op. cit., p. 124;—*Familia,* cit., p. 327.

Digitized by Google

In alte părţĭ din *Banat*, precum bună-óră în Secaş de lângă Oraviţa, e datină de a umblà cu *Paparuga* maĭ cu sémă pe la *Sân-Georgiŭ*, iar când e secetă peste tótă vara.

Dacă ḑiuă de Sân-Georgiŭ e ploiósă, atuncĭ nu se face *Paparugă*.

In aceste părţĭ se fac Paparugă uniĭ ţiganĭ carĭ, desbrăcându-se de tóte vestmintele, îşĭ acoperă corpul gol cu *boz*, şi ast-fel îmbrăcaţĭ plécă prin sat cântând, pe lângă versurĭ ca cele reproduse maĭ sus, încă şi următórele:

Hóe, Dodolóie!
Dumneḑeŭ să plóie
Ploiţă curată
Din cerurĭ lăsată;
Bumburel de argint
Varsă-l pe pămînt;
Pe unde-ĭ valea plină,
Maĭ multă să vină;
Spicul
Cât voinicul,
Secara
Cât scara! (1)

O variantă a acestor versurĭ, tot din *Banat* şi anume din Dolóve, sună precum urméză:

Dodolóie, lóie
Dă, Dómne, plóie,
Ploiţă curată
Pe rouă vĕrsată.
Pe cea vale sécă
Noriĭ mi se lasă,
Plóia mi se varsă.
Să se facă spicu
Cât voinicu
Şi rodu
Până'n podu;
Cucuruzele
Cât grădinile!
Păpărugă, rugă,
Ian eşĭ de ne udă
Cu olcuţa nouă,
S'o umplem de rouă! (2)

După rostirea acestor cuvinte, ese cine-và din casă şi udă *Paparuga* saŭ *Dodolóia* cu apă, dându-ĭ în acelaşĭ timp şi un dar óreşĭ-care (3).

In comitatul Bihor din *Ungaria*, precum bună-óră în Vaşcăŭ, unde *Paparuda* se numesce *Babarugă* saŭ *Babaruge* şi *Dadalóie*, când e secetă mare, fac din cutare fată, orĭ fecior — se îmbracă eĭ şi maĭ mulţĭ — *Babarugă*, îmbrăcând-o în crengĭ de *arinĭ* saŭ *arinzĭ*, după cum li se maĭ ḑice, în aşà mare măsură, de n'o póte cunósce nimenĭ, póte că numaĭ

(1) Com. de d-l Valentin Dioniŭ.
(2) E. Hodoş, op. cit., p. 123.
(3) Com. de d-l Val. Dioniŭ.

Digitized by Google

după glas că cine ar fi, şi ast-fel umblă eĭ din uliţă în uliţă cântând, fiind acompaniaţĭ de o mulţime nespusă de băeţĭ şi popor, următórele versurĭ:

Plóie, Dómne, plóie,
Câmpul să se móie,
Ploiţă curată
De la Domnul dată;
Plóie, Dómne, plóie,
Câmpul să se móie,
Plóie-o din ciurel,
Plóie-o din ciubĕr,
Plóie-o cu bulbucĭ,
Ce-ĭ bună de pruncĭ,
Plóie mândră, désă,
Să fie mănósă
Tótă ţéra nóstră!

De la sătenĭ capĕtă ouĕ, pâne, nucĭ, etc.

După ce aŭ gătat cu umbletul de pe stradă, merg la o apă curgĕtóre, aprind paie pe apă şi aruncă crucea de la un mort pe apă, în credinţă că, făcĕnd acésta, în curînd are numaĭ decât să plóie.

În casurĭ când e secetă mare, se duce în apă o muere binecuvîntată cu o cósă orĭ seceră şi taie în drépta şi în stânga, rostind cuvintele:

Nu taĭ apa,
Ci taĭ legatul ploiĭ,
Pămîntul să-l plóie
Să ni-l immóie,
Pămîntul să ne rodéscă,
Lumea să se veseléscă! (1)

În alte părţĭ, tot din comitatul Bihor, precum bună-óră în comuna Coroiŭ, *Babaruga* este o datină ce o exercitaŭ numaĭ copiiĭ în timp de secetă, pentru că, după credinţa poporuluĭ din aceste părţĭ, bunul Dumneḑeŭ ascultă glasul nevinovaţilor copiĭ, carĭ cer plóie pe pămînt.

Pentru *Babarugă*, într'o ḑi de sĕrbătóre, cam pe la rĕsăritul sóreluĭ, pornesc copiiĭ la vale, unde îmbracă pe un individ, care e de regulă o fată, în mlădiţe tinere, aşă că nu se vede nimic din biata Babarugă.

După ce aŭ îmbrăcat-o cum se cuvine, pornesc cu Baba-

(1) Vasile Sala, *Credinţe, eresurĭ. Obiceiurĭ de la Beiuş şi Vaşcoŭ în Bihor*, publ. în *Familia*, an. XXXVI, Oradea-mare 1900, p. 55;—com. de acelaşĭ.

Digitized by Google

ruga în frunte prin sat, rostind aprópe la fie-care casă versurile următóre:

Plóie, Dómne, plóie,
Plóie cu şiróie,
Pămîntu să 'móie!...
Plóie, Dómne, plóie,
Ploiţă curată,
Din cer strecurată,
Fără pic de piétră!

E de însemnat că la fie-care casă, biata *Babarugă* are să îndure câte o cofiţă de apă, şi mai mult, pentru care suferinţă *Babaruga* trebue să fie recompensată cu ce-và: cu nisce ouşóre, cu nisce bănişorĭ.

După ce bat satul de a lungul şi de a latul; după ce desbracă Babaruga de vestmîntul eĭ de mlădiţe; după ce se împărţesc cu cele câştigate, pornesc voioşĭ către casă (1).

În fine, tot în comitatul Bihor, comuna Fekete-Batar, versurile ce se cântă, când umblă *Paparuga,* sunt acestea:

Mămăruţă, guţă!
Dă, Dómne, ploiţă,
Ploiţă curată,
Făr'un pic de piétră,
Rodu,
Să umple podu,
Spicu,
Cât voinicu!

De multe orĭ însă, în loc de *Mămăruţă, guţă*, se dice: *Gogule, Gogule!* Iar ceremonia *Goguluĭ* e acésta:

Copiiĭ saŭ fetiţele se îmbracă în ramurĭ de *bozocĭ* verdĭ din crescet până în tălpĭ. Pe cap pórtă un comănac de pipirig. Alérgă de a lungul uliţelor cântând cântecul *Mămăruţeĭ*. In urma şi înaintea lor merge o cétă de copiĭ strigând: «*Iacă Gogu!*» şi cântând şi eĭ, dar numaĭ după ce aŭ încetat ceĭ îmbrăcaţĭ ca *Gog*. In urma Goguluĭ merge un copil şi o fată, fiiĭ Goguluĭ, cu o coşarcă în mână, în care se adună darurile de ouĕ, pită, slănină, şi ce se maĭ dă, ba încă şi griţarĭ.

(1) Iosif Stanca, *Babaruga* publ. în *Familia*, an. XXXII, Oradea-mare 1896, p. 460.

Digitized by Google

După ce vestea Goguluĭ s'a lăţit, ese fie-care muere saŭ bărbat din casă la uliţă strigând:

— Bun sosit, Mămăruţă (Gogule)! — şi apoĭ tórnă o ólă două pe dînsa ḑicênd:

— Apă-ţĭ daŭ, ca şi tu să ne daĭ, şi să nu tragĭ sucul pămîntuluĭ maĭ mult!

Mămăruţa (Gogu) merge apoĭ la altă casă, unde tot aşà se face (1).

In comitatul Timiş se face *Păpărugă* saŭ *Dodolă* o fată de ţigan care, îmbrăcându-se în nuele de salcie, trece prin sat urmărită de maĭ multe ţigăncĭ şi lăeţĭ, carĭ cântă următórele versurĭ:

Păpărugă, rugă!
Ia eşĭ de ne udă
Cu găléta d'apă
Preste glóta tótă,
Cu ulcuţă nouă
Plinuţă de rouă,
Cu inel de-argint
Preste tot pămînt.
Plóie, Dómne, plóie,
Să curgă şiróie,
Ploiţă curată
Din cer îĭ lăsată,
Oblăşeĭ
Cu noureĭ.
Adă-mĭ, Dómne, cheile
Să slobodim ploile,
Ca să créscă grânele,
Créscă cucuruzele.
Plóie, Dómne, plóie,
Locul să se móie,
Unde-ĭ valea sécă
Maĭ mult să se facă,
Unde-ĭ valea lungă
Maĭ mult să s'ajungă,
Unde-ĭ da cu sapa
Să pornéscă apa,
Unde-ĭ da cu plugu
Să mérgă ca untu.
Créscă spicu
Cât voinicu,
Cucuruzele
Cât grădinele,
Rodu
Umple podu,
Rodu să rodéscă,
Gazda să trăéscă.
Mâncă gazdă sănĕtos,
Porci-s unturoşĭ.

Ast-fel cântând, alaiul se opresce la casele celor în stare maĭ bună, iar ómeniĭ, la carĭ s'a oprit, varsă câte o vadră de apă asupra *Păpărugiĭ* saŭ, cum îĭ maĭ ḑic, asupra *Dodoliĭ* (2).

La Româniĭ din *Macedonia*, unde *Paparuda* e asemenea

(1) Dr. G. Alexicĭ, *Texte din literatura poporană română,* T. I, Poesia tradiţională, Budapesta 1899, p. 200.
(2) Dr. G. Alexicĭ, op. cit., p. 198—199.

usitată sub numirea de *Pirpirună*, pl. *Pirpirune*, se practică în următorul mod:

Cum trec două, treĭ sĕptĕmânĭ după Duminica Tomeĭ, fără să plouă, Româniĭ din *Macedonia* găsesc că e de lipsă a pune să jóce *Pirpirunele*, ca să aducă plóie.

O fată din cele maĭ sărace este acoperită peste tot corpul, şi maĭ ales până la brâŭ, cu *ştevie* saŭ cu *ferică*. Pe fata asta o însoţesc maĭ multe alte fete de Românĭ, şi merg din casă în casă la vecinĭ.

Pirpiruna jócă, iar altele cântă:

Pirpirună
Se readună,
Dă plóie,
Dă plóie
Ca să créscă agrile,
Agrile şi avĭinĭile,
Avĭinĭile şi ierghĭile,
Ierghĭile şi curiile
Curiile şi verdeţile.

Daco-românesce:

Paparudă
Se adună,
Dă plóie,
Dă plóie,
Ca să créscă recoltele,
Recoltele şi viile,
Viile şi erburile,
Erburile şi pădurile,
Pădurile şi verdeţurile.

Variantă:

Pirpirună,
Sarandună,
Dă plóie, dă,
S-créscă agărle,
Agărle ş-avĭinĭile,
Ierghĭile ş-livăḑile.

Daco-românesce:

Paparudă,
Sarandună,
Dă plóie, dă,
Să créscă ogórele,
Ogórele şi viile,
Erburile şi liveḑile.

A doua variantă:

Digitized by Google

Pirpirò
Saragò,
Aruvinéză agărle,
Agărle şi *magărle* (1),
Chĭicut prăŭlu,
Gărnuţlu cât ţeáţirea,
Mânuchiul cât fortuma.

Daco-românesce:

Paparudă
Saragò (!)
Stropesce ogórele,
Ogórele şi slăbitele,
Picătura cât păroua,
Grăuntele năutul,
Mănuchiul cât povóra (de cal [catâr).

A treia variantă:

Pirpirună,
Oĭ dodule,
Oĭ bojule;
Saragara,
Oĭ dodule,
Oĭ bojule
Dă nă plóie, plóie mare,
S-facă turtă
Cât nă arótă,
S-facă pită
Cât n-arghĭice;
S-facă chĭicuta
Cât parălu.

Daco-românesce:

Paparudă,
Oĭ dodule,
Oĭ bojule, (2)
Saragara,
Oĭ dodule,
Oĭ bojule,
Dă o plóie, plóie mare,
Să facă turta,
Cât o rótă,
Să facă plăcinta,
Cât o arie,
Să fie picătura,
Cât paraua.

A patra variantă:

Pirpiró,
Bre Salavó,
Dă-nĭ aróuă, re zurle,
Si-nĭ crésca grânárile,
Grânárile, sicárurle,
Grânárurle, ovézele.

Daco-românesce:

Paparudă,
Mĕĭ Salave, (!)
Dă o rouă, mĕĭ nebunule,

(1) *Magăr, macru,* saŭ *macăr,* însémnă negras, slab, lipsit de vlagă.
(2) Se repetă la fie-care vers.

Digitized by Google

Să-mĭ créscă cerealele,
Grânele, secările,
Grânele, ovesele.

A cincea variantă:

Pirpirună,
Sarandună,
Dă nă plóie cu găléta,
S-adunăm vĭiptul ca ın'nata;
Ia bâgaţi-vĕ cĭijmile;
S-adunăm avĭinĭile;
Ia bâgaţĭ păpuţîle,
Se-adunăm gărnuţile.

Daco-românesce:

Paparudă,
Saradună,
Dă o plóie cu găléta,
Să adunăm viptul cu pumnul;
Ian băgaţi-vĕ cismele,
Să adunăm viile;
Ian băgaţĭ papuciĭ,
Să culegem grăunţele.

A şésea şi ultima variantă:

Pirpirună,
Sarandună,
Dă plóie dă,
Tra să créscă ĭerghiĭli,
Ierghiĭli, verdèţurli,
S-aibă s-pască oili,
Oili şi calĭi;

Pirpirună,
Sarandună,
Dă nă plóie, dă,
Tra să créscă avĭinĭili,
Avĭinĭili şi agrili,
Chicuta cât gârléta,
Gârnuţlu cât ţéţirea.

Daco-românesce:

Paparudă,
Sarandună,
Dă plóie, dă,
Ca să créscă erburile,
Erburile şi verdeţurile,
Să aĭbă să pască oile,
Oile şi caiĭ;

Paparudă,
Sarandună,
Dă plóie, dă,
Ca să créscă viile,
Viile şi ogórele,
Picătura cât găléta,
Grăuntele cât năutul.

Digitized by Google

Precum la Românii din Dacia Traiană, așà și la cei din *Macedonia* este obiceiul ca să se arunce apă pe neașteptate, pe ascuns, asupra *Pirpirunei*. Românii Macedoneni cred că acésta e necesar pentru ca să plouă.

După ce aŭ colindat peste tot satul, *Pirpiruna* și amicele ei fac o plăcintă cu făina și cu untul obținut; o coc și apoi merg de o mănâncă la fântână. Insă ritul cere ca plăcinta să fie mâncată, stând fetele cu piciórele în rîulețul, unde trece apa de la fântână.

Dar nu numai cu *ștevie* și *ferică* se acoper *Pirpirunele*, ci și cu așà numita plantă *iboj*, cu flori de mac, numite la Aromâni și Greci: *Pirpirune*, și cu tot felul de verdețuri.

Inainte de a li se da de ale mâncării saŭ bani, se tórnă pe un ciur purtat de *Pirpirună* pe cap apă.

Apoi nu numai după Duminica Tomei, ci ori de câte ori este secetă, fac fetele macedonene obiceiul cu *Pirpiruna*.

In satele unde sunt țigănci, *Pirpiruna* se face o fată de țigan, pe când fetele de Aromâni merg după dînsa și cântă și din ce obțin daŭ și țigăncii, care pe lângă fructe mai capătă haine vechi, lână obținută, ce prisosesce din făină și unt, după facerea nelipsitei plăcinte.

Melodia, după care se cântă versurile referitóre la *Paparudă* saŭ *Pirpirună*, este deosebită de cea care se aude în România, precum și de cea grécă și bulgară din Macedonia.

In fine la Românii din *Meglenia*, obiceiul acesta se face precum urméză:

Fetele se strîng și desbrăcând pre una din ele o îmbracă peste tot corpul cu planta, care se numesce la dînșii: *buzĕŭ*.

Acéstă fată se numesce: *Paparudă* saŭ *dudulétu*.

Apoi alérgă din casă în casă, unde cântă versurile următóre:

Paparudă, rudă,
S-nă deà ploie,
S-nă créscă gronele,
Gronele, gronișorele,
S-nu li bată grindinea (1),
S-na deà poine multă,
S-aŭ móncom cu sănătate.

(1) Saŭ: gărdușcă.

Digitized by Google

Daco-românesce:

Paparudă, rudă,
Să ne deà plóie,
Să ne créscă grânele,
Grânele şi porumbul,
Să nu le bată grindina,
Să ne deà pâine multă,
S'o mâncăm cu sănĕtate.

Saŭ:

Paparudă, rudă,
Vino de te udă,
Paparudă, rudă,
Vino, dă plóie multă,
Să créscă gronele,
Să créscă gronişorele
Cât grandinele.

Daco-românesce:

Paparudă, rudă,
Vino de te udă,
Paparudă, rudă,
Vino, dă plóie multă,
Ca să créscă grânele,
Să créscă porumbul
Cât grindinea.

Şi după acésta se dă din partea femeilor câte un ban vechiŭ, numit *parà de timp dìznit* şi alte lucrurĭ.

Paparuda pórtă în cap o *cĭeştină*, sită, pe care la urmă o rostogolesce şi, dacă sita stă pe dungă, nu va plouà. Dacă cade însă, va ploua cu siguranţă.

Apoĭ se duc într'o vale şi acolo desbracă pe fată şi *buzelul* îl aruncă în rîŭ şi apoĭ se întorc acasă şi împreună mănâncă lucrurile adunate, *adunăturile* (1).

(1) P. Papahagi, op. cit., p. 725—729; — I. Neniţescu, op. cit., p. 532—533: «In timp de mare secetă, o femee săracă, de obiceiŭ o ţigancă, se îmbracă cu florĭ, cu buruenĭ, şi maĭ ales cu *ferecă,* de care se găsesce fórte multă în muntósa Turcie, şi aşà împodobită merge prin tot satul din casă în casă, dănţuind şi cântând: «*Pirpirună, sarandună.*» Femeia acésta, pentru ocasie, se chémă «*Pirpirună,*» şi tot acest nume pórtă şi datina acésta. care nu e alta decât *Papąruda.* Ómeniĭ din casele, în carĭ intră *Pirpiruna,* varsă apă pe ea şi îi dăruesc banĭ măurnţĭ, făină unt, ouĕ, etc. *Pirpiruna* e însoţită de alte câte-và femeĭ. Se crede că făcêndu-se ast-fel, se vor deslegà ploile şi că seceta va încetà neîndoios.»

Digitized by Google

TODORUSELE.

TODORUSELE.

Todorusele, numite în *Banat* încă şi *Todorusale*, *Todorosale* şi *Teodorusale* (1), iar în unele părţĭ ale Bucovineĭ şi Moldoveĭ simplu *Rusaliĭ* (2), cad tot-deauna 24 de ḑile înainte de *Rusaliĭ* saŭ *Dumineca mare*, care se serbéză la 50 de ḑile după *Inviere*.

Todorusele sunt semĕnătura *Rusaliilor* aruncate cu 24 de ḑile înainte de Rusaliĭ, anume ca ómeniĭ să scie că vin *Rusaliile* şi să se feréscă de dînsele.

Între Pascĭ şi Rusaliĭ sunt 48 de ḑile, afară de cea a Pascilor şi a Rusaliilor. Deci la mijlocul acestor ḑile, şi anume tot-deauna într'o Mercurĭ cad *Todorusele* (3), adecă în aceeaşĭ ḑi când biserica serbéză *Înjumătăţirea Prasniculuĭ* (4) saŭ *Prasnicul Injumătăţiriĭ* (5).

---

(1) Com. de d-l Ios. Olariŭ şi Aurel Iana.

(2) Com. de maĭ mulţĭ Românĭ din Bucovina şi Sânţia Sa părintele Ioan Popovicĭ, paroch în Burdujenĭ: «In *Moldova* şi maĭ ales în judeţul Botoşanĭ se numesce ḑiua acésta *Rusaliĭ*, iar ceea-ce se numesce în alte părţĭ *Rusaliĭ*, în Moldova, se numesce *Duminica mare*»; — El. Sevastos, *Sĕrbătorile poporuluĭ*, publ. în *Gazeta Săténuluĭ*, R. Sărat. 1891, No. 9 şi 10, p. 156.

(3) Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an. 1832. Aprilie 21; — com. de d-l Aur. Iana: «*Todorusalele* cad la mijlocul timpuluĭ dintre Pascĭ şi Rusaliĭ»;— El. Sevastos, *Sĕrbătorile pop.*, publ. în op. cit., p. 156: «In a treia sĕptĕmână după Pascĭ, Mercuria, femeile o ţin, că atuncĭ umblă *Ielele.*» Şi ce-và maĭ departe: «Câtu-ĭ de la *Pascĭ* până în *Rusaliĭ*, atâta-ĭ şi de la *Rusaliĭ* până la *Ispas.*»

(4) Com. de d-l Ios. Olariŭ: «*Todorosalele* se serbéză cu nelucrare în casă de Româncele nóstre în tot anul Mercurĭ în a patra sĕptĕmână după Pascĭ, tocmaĭ când şi biserica nóstră serbéză *Injumătăţirea prasniculuĭ.*»

(5) Dat. Rom. din Bălăcéna, com. de George Jemna: «*Prasnicul Inju-*

Digitized by Google

Prin urmare ele sunt împărțirea în două saŭ înjumătățirea *Cincĭ-ḑecimeĭ.*

Rusalele, după credința Românilor din *Banat,* aŭ fost dintru început șépte surorĭ, fete curate și nemăritate, pre carĭ Dumneḑeŭ, pentru că aŭ fost așà de curate și plăcute, le-a prefăcut pre tóte în *ḑine.*

Aceste șépte ḑine n'aŭ murit și nicĭ nu vor murì până cât lumea va fi. Și ca ḑine umblă ele ḑiua și nóptea printre ómenĭ, însă lumea nu le vede, pentru că e prea stricată și încărcată cu tot felul de păcate și fără-de-legĭ.

Insă ele nu petrec tot-deauna printre ómenĭ, ci numaĭ cincĭ sĕptĕmânĭ, adecă până la *Rusitorĭ.*

Prima ḑi în care vin ele sunt *Todorusalele* (1). De aicia se vede că vine apoĭ și datina Românilor din *Muntenia* de a numì ḑiua acésta *Strada Rusaliilor* (2).

In acéstă ḑi, adecă în ḑiua de *Todorusale* saŭ *Strada Rusaliilor,* se întâlnesc Rusaliile și-șĭ petrec cu *Sân-Tóderiĭ,* carĭ sunt feciorĭ (fețĭ) frumoșĭ, de unde se vede că le vine apoĭ și numele compus de *Todor-Rusale* (3).

Și ca semn de bucurie că s'aŭ întâlnit iarășĭ cu frațiĭ lor, cu *Sân-Tóderiĭ,* le dăruesc câte o chită (= struț—buchet—) făcut din *Dumbravnic* (4), numit altmintrelea și *Umbravnic,* și *Todoruse* lat. Melitis melissophylum, și maĭ ales din vîrfuĭ acestuia, pre care îl rup și-l ieaŭ ele în nóptea spre Todorusale, așà că, în ḑiua de Todoruse, Dumbravnicul nu maĭ are vîrf nicĭ miros (5).

---

mătățiriĭ este o sĕrbătóre care se prăsnuesce de către Româniĭ noștri în a patra sĕptĕmână după Pascĭ.»

(1) Com. de d-l Ios. Olariŭ.

(2) N. Rădulescu-Niger, *Rustice,* vol. II, Nuvele, Bucurescĭ 1893, p. 13.

(3) Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an. 1882. Aprilie 21; — Com. de d-l Ios. Olariŭ: «La *Todorosele* se ḑice că se întâlnesc cele 7 surorĭ ḑine cu ceĭ 7 frațĭ aĭ lor cu *Sân-Tóderiĭ,* de-șĭ petrec și se gostesc în tot anul odată, și de bucurie că s'aŭ întâlnit, iar se gostesc și petrec la olaltă o lună de ḑile.»

(4) Com. de d-l Ios. Olariŭ.

(5) Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an. 1882. Aprilie 21: «In nóptea spre *Todoruse* rup și ieaŭ *Halele* (Necuratele) vîrful Dumbravniculuĭ și al altor plante lecuitóre;» — Com. de d-l Ios. Olariŭ: «Planta aceea numită *Dumbravnic* nicĭ că maĭ are vîrv din nóptea spre *Todorusale*»; — com.

Digitized by Google

Rusaliile sunt, ca şi îngeriĭ luĭ Dumneḑeŭ, bune, dar se supĕră şi ele când cine-và trece peste jocul lor, când le conturbă în mâncarea lor, de comun la vre-un isvor (1), saŭ când le necinstesce ḑiua veniriĭ şi întâlniriĭ lor cu Sân-Tóderiĭ prin lucrare.

Drept aceea Româniĭ de pretutindenĭ şi maĭ ales Româncele nu se încumetă a lucrà în ḑiua acésta maĭ nimic, temêndu-se ca nu cum-và, lucrând, să-ĭ dóră mânile şi picióre le (2), să înebunéscă (3), saŭ altă neplăcere şi nenorocire să li se întîmple (4).

---

de d-l Aurel Iana: «*Dumbravnicul* se culege înainte de *Todorusale*, căcĭ venind *Tudorusele* îĭ taie vîrful şi nu maĭ are miros.»

(1) Com. de d-l Ios. Olariŭ.

(2) Dat. şi cred. Rom. din Gura Sadoveĭ, com. de Leon Latiş, stud. gimn.: «Afară de *Rusaliile* saŭ *Duminica mare*, care se serbéză tot-deauna la 50 de ḑile după *Înviere*, maĭ sunt încă un fel de *Rusaliĭ*, carĭ pică tot-deauna la patru sĕptĕmânĭ, începênd din Mercuria din sĕptĕmâna patimilor. În acéstă ḑi se reţin ómeniĭ de la lucru, creḑênd că dacă nu lucréză în ḑiua acésta, atuncĭ nu-ĭ dor mânile, picióre le şi tóte cele-lalte membre ale corpuluĭ, iar dacă lucréză, atuncĭ în decursul întreguluĭ an sunt bolnăvicioşĭ.»

(3) N. Rădulescu-Niger, op. cit., p. 13—14: «Erà în ḑiua *Injumătăţiriĭ Prasniculuĭ*, *Strada Rusaliilor*, cum îĭ ḑic Româniĭ, când adecă a trecut jumătate vremea până la *Duminica mare* a Rusaliilor.

«Româniĭ ţin ḑiua asta, că-ĭ bine, ci-că, Dómne feresce, nu ţĭ-a eşì vreunul la muncă, să-ĭ taĭ şi capul.

«Şi dór e în toiul prăşituluĭ de a doua óră, — şi a altor muncĭ, după cum a căḑut şi Pascile; căcĭ sĕrbătórea acésta se socotesce la douĕ-ḑecĭ şi cincĭ de ḑile după Pascĭ.

«Şi fiind-că anul acela Pascile fusese cu treĭ ḑile după St. George, târḑiŭ de tot,—erà mult de muncit la câmp şi arendaşuluĭ îĭ scăpără măséua, maĭ ales că vremea îĭ stătuse din potrivă şi acuma purcese spre îndreptare.

«Pornise din ajun, de cu séră, pe isprăvniceĭ să facă pe Românĭ să ésă la câmp. Româniĭ nu vruseseră să audă.

«Cum să ésă eĭ tocmaĭ la *Strada Rusaliilor?* orĭ sunt ném strein? Ce? *să înebunéscă*, cum se întîmplase luĭ nea cutare, orĭ cutăruĭ flăcăŭ?

«Din părinţĭ auḑiseră aşà ce-và, şi părinţiĭ de la moşiĭ lor, — şi o ţineaŭ bună.

«*Pe la dînşiĭ nu se vĕḑuse nicĭ un om nebun, că a muncit în ḑiua aceea, nicĭ altă întîmplare rea.*»

(4) El. Sevastos, *Sĕrbătorile pop.*, publ. în op. cit., p. 156: «Nimenea nu lucréză de diminéţă până la amiaḑă, când umblă *Ielele*; peste ḑi în jos

Digitized by Google

Unicul lucru ertat în acéstă ḑi este: semĕnarea cânepeĭ; culegerea Dumbravniculuĭ (1), menirea luĭ şi sciricirea traiuluĭ vieţiĭ din el; culegerea planteĭ numite *Sântă-Măria*, lat. Hypohoeris masculata (2), precum şi a altor plante bune de léc (3); apoĭ facerea *Cirinelor* (Repotinelor), carĭ pe alocurea se fac în Joile nelucrate după Pascĭ (4); facerea *untureĭ de oĭ*, adecă se culege în preséra de Tudorusale *urzică, leuştén, salcă, aiŭ, scaete de al spinos, pelin, boz*, şi se piséză pe pragul uşiĭ, amestecându-le cu unsóre de porc (5), şi în fine sfrederirea urechilor la fetiţe, din care causă se numesce ḑiua acésta în unele părţĭ din *Transilvania*, precum bună-óră în comuna Cetea de lângă Alba-Iulia şi în Satu-lung, *Sfredelul Rusaliilor* (6).

Romäncele din *Moldova*, carĭ voesc să aibă buruenĭ de léc, îndatinéză a se sculà în acéstă ḑi des-de-diminéţă, a se spĕlà şi îmbrăcà curat şi apoĭ, până a nu rĕsărì sórele, a se duce şi a strînge buruenĭ carĭ sciŭ că-s bune de ce-và, că pe urmă *le chişcă Ielele* şi nu maĭ sunt bune de léc. Tot atuncĭ smulg ele şi *pelin*, îl pun în brîŭ şi umblă tótă ḑiua cu dînsul în brîŭ, anume ca să se apere de *Iele* (7).

Tot în *Moldova* e datină în acéstă ḑi de a pune *pelin* în

---

tot maĭ îndrăsnesc să pue mâna pe câte ce-và. Ḑice că o femee ghilià pânzele şi *Ielele* i le-aŭ luat pe tóte şi le-aŭ vînturat în văzduh, iar o bucată de pânză aŭ ridicat-o în norĭ şi când ĭ-a dat drumul în jos, erà tótă forfecată de duhurile necurate.»

(1) În unele părţĭ din *Banat*, după cum îmĭ scrie d-l Aurel Iana, este datină ca Dumbravnicul să se culégă înainte de *Todorusale*, căcĭ venind *Todorusalele* îĭ taie vîrful şi nu maĭ are miros.

(2) Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an. 1882.

(3) El. Sevastos, *Sĕrbătorile pop.*, publ. în op. cit., p. 156.

(4) Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an. 1882.

(5) Com. de Aurel Iana.

(6) Din Ms. d-luĭ I. Pop-Reteganul: «La *Sfredelul Rusaliilor* (Mercurĭ la Injumătăţirea Prasniculuĭ) se sfrederesc urechile la fetiţe»;— com. de d-l Dometiŭ Dogariŭ: «Mercurĭ a treia sĕptĕmână din Pascì ţin sĕrbătóre mare: *Injumătăţirea Prasniculuĭ* saŭ *Sfredelul Rusaliilor*. In ḑiua acésta cred că, serbând-o, vor fi scutiţĭ de tempestăţĭ şi vijeliĭ prin locurile, pe unde-şĭ pasc turmele.»

(7) El. Sevastos, *Sĕrbătorile pop.*, publ. în ḑiar. cit, p. 156.

Digitized by Google

orĭ şi ce bĕutură, afară de apă, şi a bé în contra *Ielelor* saŭ *Rusaliilor* (1).

Iar feciorii şi fetele, când se întâlnesc în ḑiua de *Rusaliĭ*, se bat, spre acelaşĭ scop, cu *pelin* (2).

Româniĭ din *Banat* şi anume ceĭ *hăluiţĭ* (luaţĭ de mânĭ, de picióre, de cap, etc.), adecă ceĭ atacaţĭ de *Hale*, îndatinéză în ḑiua de Todoruse a se culcà afară în câmp între florile numite *Frăsinică*, spre a le trece, şi diminéţa, când se scólă, vĕd eĭ că *Halele* aŭ luat vîrvul *Frăsiniceĭ* (3).

În fine merită a fi amintit şi aceea că o sémă de Romånce din *Moldova*, carĭ se numesc *Ruxandra*, nu îndatinéză a-şĭ serbà ḑiua onomastică în ḑiua de *Rusaliĭ* saŭ *Duminica mare,* ci în Mercuria Injumătăţirii după Pascĭ (4).

(1) Com. de d-l Ioan Popovicĭ, paroch în Burdujenĭ.

(2) El. Sevastos, loc. cit.

(3) Sim. Mangiuca, *Calend.* pe anul 1882. Aprilie 21.

(4) Melchisedec, *Literatura religiósă populară,* publ. în *Convorbirĭ Literare,* anul XIV, pag. 296.

Digitized by Google

IOAN FERBE PIÉTRĂ.

IOAN FERBE PIÉTRĂ.

Ioan ferbe piĕtră, numit de către Românii din Moldova: *Sfîntu Ioan care ferbe piĕtră* (1), iar de către ceĭ din Transilvania: *Întrătunul* (2), cade tot-deauna la 25 Maiŭ, adecă în aceeaşĭ ḑi, când cade şi *Aflarea capuluĭ sfîntuluĭ Ioan Botezătorul.*

În ḑiua acésta, atât bărbaţiĭ cât şi femeile se reţin de la orĭ şi ce fel de lucru, creḑênd că dacă nu vor lucrà în acéstă ḑi vor fi feriţĭ de orĭ şi ce cumpĕnă şi furtună grea, maĭ ales însă de fulger, de trăsnet şi de orĭ şi ce alt fel de foc (3).

Tot în acéstă ḑi nu se măsură oile, adecă *nu se pun pe brânză*, anume ca să fie ferite de fulger, precum şi de alte bóle grele (4).

---

(1) Const. D. Gheorghiu, op. cit., p. 95: «25 Maiŭ: *Sfîntul Ioan care ferbe piĕtră.* Se observă că *Sf. Ioan* sunt maĭ mulţĭ, de o pildă: Sf. Ioan care deslégă glasul la pasĕrĭ, etc.»

(2) Com. de d-l B. B. Iosof: «*Aflarea capuluĭ Sf. Ioan* se numesce pe sate *Întrătunul.*»

(3) Cred. Rom. din Bucovina; — com. de d-l B. B. Iosof: «*Întrătunul* se ţine de sĕrbătóre, ca trăsnetul să nu trăsnéscă vre-o vită peste an.»

(4) Dat. şi cred. Rom. din Gura Sadoveĭ, com. de Leon Latiş: «In ḑiua de *Sf. Ioan care ferbe piétra* nu se măsură oile, anume ca să fie ferite de fulger, precum şi de alte bóle grele. Asemenea nu se măsură Marţia, Joia şi Vineria, precum şi în ḑiua în care a fost Buna-Vestire. În aceste ḑile nu-ĭ bine de măsurat, ci ele se măsură Sâmbăta, Duminica, Lunia

Digitized by Google

Cine se încumetă a lucrà într'acéstă ḑi, aceluia lesne i se póte întîmplà ca să fie trăsnit saŭ, dacă nu tocmaĭ el, atuncĭ unul saŭ şi maĭ multe dintre vitele sale, saŭ, ce este şi maĭ lesne, să-ĭ bată piétra tóte semĕnăturile şi pometele, fiind-că *Ioan* acesta, ferbênd piétra, o duce şi o descarcă unde voesce, maĭ ales însă pe semĕnăturile saŭ livada aceluia care ĭ-a necinstit ḑiua.

şi Mercuria, şi maĭ cu samă Lunia şi Mercuria, căcĭ aceste două ḑile sunt de post, şi dacă se măsură în aceste două ḑile, apoĭ nu mănâncă ómenii multă jintiţă peste vară.»

Digitized by Google

ISPASUL.

I.

MOȘIĬ DE ISPAS.

In *Dobrogea* este datină ca maĭ multe femeĭ şi babe să ieà, cu o ḑi înainte de *Inălţarea Domnuluì* saŭ *Ispas*, cu ele azime calde, cépă verde şi rachiŭ şi, mergênd prin sat, să le deà de pomană pentru sufletul morţilor, ḑicênd ca să aibă pe drum, căcĭ în acéstă ḑi cred ele că sbóră morţiĭ în cer (1).

Romàncele din unele părţĭ ale *Munteniei*, carĭ aŭ morţĭ în familie, împart asemenea azime calde, cépă verde şi rachiŭ pentru sufletele morţilor, însă nu în ajunul, ca cele din Dobrogea, ci în ḑiua de *Inălţarea Domnuluĭ*, creḑênd că în acéstă ḑi sufletele morţilor se înalţă la cer şi ceea-ce dăruesc ele le va servì ca *merinde pe drum* (2).

In *Banat*, tot în ḑiua de *Inălţarea Domnuluĭ*, se daŭ florĭ, lumînărĭ şi brânză (3), iar păcurarilor, adecă ciobanilor saŭ păstorilor de oĭ, atât în *Banat* cât şi în *Transilvania*, li se dăruesce câte un caş (4), fiind-că în acéstă ḑi în cele maĭ multe părţĭ se pun oile pe brânză (5).

---

(1) T. T. Burada, *O călĕtorie*, p. 25—26.

(2) G. S. Ioneanu, op. cit., p. 45.

(3) Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an. 1882, p. 139.

(4) Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an. 1882, Maiŭ 6: «Se dăruesce păcurarilor un caş (de brânză);» — din Ms. d-luĭ Pop-Reteganul; — Com. de d-l Ios. Olariŭ: «La *Ispas* se cinstesc pĕcurariĭ cu câte un miel frumos şi un caş dulce.»—W. Schmidt, op. cit., p. 12: «Ciobaniĭ capĕtă de dar în acéstă ḑi câte un boţ de caş—brânză.»

(5) Din Ms. d-luĭ I. Pop-Reteganul.

Digitized by Google

Datina din urmă, adecă dăruirea păcurarilor în ḑiua de Inălţarea Domnuluĭ câte cu un caş, trebue să fie fórte veche, pentru că o aflăm amintită şi într'o sémă de colinde.

Drept dovadă despre acésta ne póte servì următórea colindă din Beclean în *Transilvania:*

Pe prundu sfinteĭ Măriĭ
Ioan oile păsceà,
C'un fluer mare ḑiceà,
Cum ḑicea
Turma-ĭ plângeà.
Cea maĭ mică
Miorică
Sare 'n vînt,
Sare 'n pămînt,
Sare 'n fruntea oilor.
Da luĭ Ioan ce-o să-ĭ dăm?
La Crăciun
Un miel maĭ bun,
La Sânḑiene
Douĕ miele,
La Ispas
Un bulz de caş! (1)

In fine în *Bucovina* asemenea este datină de a se da câte una alta, atât în ajunul cât şi în ḑiua de Inălţarea Domnuluĭ de sufletul celor rĕposaţĭ (2).

Tóte darurile acestea se numesc în cele maĭ multe părţĭ, maĭ ales însă în Banat, *Moşĭ de Ispas* (3).

II.

ISPASUL.

Ispasul saŭ *Înălţarea Domnuluĭ* cade în fie-care an la patru-ḑecĭ de ḑile după *Înviere* saŭ în Joia din sĕptĕmâna a şésea după Pascĭ.

Când cade Ispasul, codrul e încărcat de frunză şi érba de pe fînaţe e acuma hăt mare.

Drept aceea flăcăiĭ şi fetele marĭ de prin unele părţĭ ale *Moldoveĭ* şi *Munteniеĭ* îndatinéză de a se duce în nóptea

(1) A. Bârsan, *Cincĭ-ḑecĭ de Colinde,* Braşov 1890, p. 19.

(2) Dat. Rom. din Reusenĭ, com. de Vas. Pop; — a celor din Bălăcéna, com. de George Jemna.

(3) Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an. 1882. Maiŭ 6 şi p. 139.

Digitized by Google

spre *Înălţarea Domnuluĭ* prin alunişurĭ, ca să culégă *florĭ de alun*, carĭ înfloresc şi se scutură în acéstă nópte şi carĭ, după credinţa şi spusa lor, sunt bune de léc şi de dragoste (1).

În ḑiua de *Ispas*, atât Românii din *Transilvania* cât şi ceĭ din *Banat* îndatinéză de a împănà şi a înfrumuseţà mormintele, bisericile şi casele cu diferite verdeţurĭ şi florĭ (2), cu deosebire însă a pune prin case crăngĭ şi *frunze de paltin* (3), carĭ, dacă se păstréză peste an, sunt bune de aprins şi de afumat cu dînsele în contra trăsnetuluĭ (4), iară prin ferestre se pune *leuştén*, şi tot cu de acesta se bat vacile, ca să nu le strice *Strigóiele*, iar pe sine se încing şi se bat, anume ca să se îngraşe (5).

Din ḑiua de Pascĭ şi până în ḑiua de Ispas, partea cea maĭ mare a Românilor, când se visitéză saŭ se întâlnesc unul cu altul, se salută numaĭ cu cuvintele: *Christos a înviat* şi: *Adevěrat c'a înviat*. În ḑiua de Ispas însă se salută cu: *Christos s'a înălţat* şi: *Adevěrat că s'a înălţat* (6). Iar după Ispas încep iarăşĭ a se salutà şi a-şĭ dà bineţe, după cum liĭ datina în decursul anuluĭ.

În unele părţĭ, maĭ ales din *Moldova*, e datina de a se tăià mieiĭ abià din ḑiua de Ispas. De aicĭ vine apoĭ şi ḑicala: *Primăvara maĭ multe pieĭ de miel decât de óie* (7).

În alte părţĭ însă, şi anume în *Bucovina*, e datina ca în

---

(1) C. D. Gheorghiu, op. cit., p. 96;—G. S. Ioneanu, op. cit., p. 54.

(2) Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an. 1882. Maiŭ 2 şi pe an. 1883 Maiŭ 25;—din Ms. d-luĭ I. Pop-Reteganul.

(3) Din Ms. d-luĭ I. Pop-Reteganul.

(4) *Credinţe deşerte auḑite de la pop. rom. din Boerenĭ*, publ. în *Gazeta Transilvanieĭ*, an. LVIII, Braşov 1895, No 102: «Când e vreme grea, fă-ţĭ în casă fum din *frunză de paltin*, adus din ḑiua de *Ispas*, pentru ca să fiĭ ferit de trăsnet.»

(5) Com de d-l B. B. Iosof: «La *Ispas* pun *leuştén* în ferestre, se încing şi se bat cu el»; — Din Ms. d-luĭ I. Pop-Reteganul, com. Cetea de lângă Alba-Iulia: «La *Ispas* se bat cu *leuştén* ca să se îngraşe»; — Rom. Sim. *Monografia comuneĭ Orlat*, publ. în *Fóia poporuluĭ*, an. III, No 32, p. 128: «La *Ispas* se încingeaŭ cu *leuştén* şi băteaŭ vacile cu *leuştén*, ca să nu le strice *Ştrigóiele.*»

(6) Pretutindenĭ în Bucovina; — E. Baican, *Oibceiurĭ la Românĭ*, Bucurescĭ 1884, p. 18.

(7) C. D. Gheorghiu, op. cit, p. 96.

Digitized by Google

ḑiua de Ispas să se însemneze mieiĭ şi viţeiĭ, adecă să li se taie o lécă dintr'o ureche. Tot atuncĭ se taie şi pĕrul din vîrful coḑilor de la vitele cornute, şi tóte acestea, adunându-se la un loc, se îngrópă într'un furnicariŭ, rostindu-se următórele cuvinte:

— «Să deà Dumneḑeŭ să fie atâţia mieĭ şi viţeĭ câte furnicĭ sunt în furnicariul acesta!» (1)

În cele maĭ multe comune din *Banat*, o mulţime de familiĭ prăsnuesc saŭ, după cum se maĭ ḑice, *sîntuesc Ispasul* de patron al caseĭ, iar comunele Ciclova-română, Iam şi altele ţin în acéstă ḑi *Nedee* (2).

In comuna Blaj din *Transilvania*, tot în acéstă ḑi se ţine *lîrg de fete*, unde tineriĭ vin să le peţéscă. Acolo îşĭ aduc fetele şi zestrea, precum şi alte podóbe ce posedă (3).

Maĭ departe se ḑice că numaĭ până la *Ispas* este bine de a se semĕnà *cucuruz* (porumb, păpuşoiŭ), iar de la Ispas înainte nu, de óre-ce maĭ pe urmă nu maĭ are când cresce şi se cóce, cum se cade (4).

In fine Româniĭ din cele maĭ multe părţĭ ale *Bucovineĭ*, până la Ispas, nu lasă vitele de lucru ca să pască. În acéstă ḑi însă le lasă. Tot în acéstă ḑi îndatinéză eĭ de a duce vitele, şi anume boiĭ şi juncaniĭ, la păscĕtóre la munte saŭ la suhat.

III.

NEDEIA.

Una din datinele cele maĭ plăcute şi tot-odată de maĭ mare însemnătate pentru Româniĭ din *Banat* şi din unele părţĭ ale *Transilvanieĭ* este *Nedeia*, ceea-ce însemnéză atâta cât *bâlciŭ*, *târg*, o *mare adunare de ómenĭ* (5).

(1) Dat. şi cred. Rom. din Gura Sadoveĭ, com. de Leon Latiş.

(2) Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an. 1882. Maiŭ 6;—Com. de d-l Ios. Olariŭ.

(3) S. Fl. Marian, *Nunta la Românĭ*, p. 74.

(4) Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an. 1882, loc. cit.

(5) B. P. Hasdeŭ, *Etym. Magn.*, T. IV, Bucurescĭ 1898, p. CXXXVII: «La Oltenĭ *Nedeia* însemnéză *bâlciŭ* saŭ *târg*. Cuvîntul însă în vechime pare

Digitized by Google

Pe când ospeţele, nunţile, jocurile şi altele de asemenea se fac numaĭ pentru familiĭ saŭ sate singuratice, pe atuncĭ *Nedeia* se face pentru tóte satele de prin prejur.

La *Nedeie* alérgă mic şi mare, tînĕr şi bătrân, căcĭ nu e de-a putere a fi nimenĭ care n'ar dorì a luà parte la dînsa. Şi maĭ ales fetele şi fecioriĭ, maĭ de grabă ar voì nu sciŭ ce să li se întîmple, decât să nu pótă merge la *Nedeie.*

Aicĭ se întâlnesc rudele, se împacă pismaşiĭ şi se légă între dînşiĭ legăturĭ de prietenie.

In ḑiua determinată se vĕd Româniĭ venind din tóte părţile îmbrăcaţĭ în portul lor cel sĕrbătoresc.

Tineriĭ merg înainte cântând, iar bătrâniĭ cu paşĭ linĭ după eĭ.

Dacă timpul e frumos, atuncĭ *Nedeia* se face sub cerul liber pe câmpie, în pădure saŭ în bercurĭ; iar de nu, la o crîşmă, saŭ într'un şopru (şură).

Bătrâniĭ se daŭ la o parte, bătrânele la alta, aşà ca în jurul tinerilor — carĭ se aflá la mijloc unde jócă — să pótă formà un cerc.

Nu un suspin erumpe din sînul veteranilor şi nu o lacrimă ferbinte se scurge din ochiĭ bătrânelor, privind la tineretul care-şĭ petrece.

Obiectul vorbiriĭ lor de comun e enararea ḑilelor tinereţiĭ, şi apoĭ maĭ vorbesc şi despre truda şi necazul trecutuluĭ.

Fetele cântă cele maĭ frumóse cântece poporale saŭ, îmbrăţişându se, îşĭ şoptesc una alteia — alianul inimiĭ.

---

a fi fost comun tuturor Românilor. Ast-fel în Moldova, pe la jumătatea secoluluĭ XVII, se chemà *Nedeia* o numerósă adunare de ómenĭ. Iată un pasagiŭ fórte precis din Pravila luĭ Vasile Lupul: «Maĭ mare sudalmă se chémă când va suduì neştine pre altul în vre-un loc ca acela de cinste, unde vor fi mulţĭ ómenĭ strînşĭ, cumu-ĭ în mijlocul târguluĭ saŭ la vre-o *Nedeie* saŭ în curtea domnéscă saŭ la vre-un prasnic.» Acest cuvînt n'are a face cu slavicul нєдѣлꙗ (Duminică), termen numaĭ bisericesc chiar la Slavĭ şi în care finalul *lia* s'ar fi păstrat la noĭ ca şi în «*jalea*» din slavicul жалꙗ. Românul *Nedeia* representă perfect prin sens pe latinul *nundina, nundinae,* «bâlciŭ, târg», în glosele medio-latine: «nundinae=locus mercati, nundinae=comercia, stationes». Sub raportul fonetic, *nedeia*=nudeia, cu *ne*=*nu* ca în particula cea negativă latină *ne*=*non,* implică un rustic *nundinea,* întocmaĭ ca «femeĭă=feminea.»

Digitized by Google

Iar feciorii, la rîndul lor, nu încetéză de a chiuì felurite chiuiturĭ, prin carĭ îşĭ exprimă durerile inimiĭ şi amorul.

Orĭ în care parte te-aĭ uità, nu vedĭ alta decât *voie bună.*

La *Nedeie* însă adesea-orĭ ieaŭ parte nu numaĭ Românii, ci şi uniĭ streinĭ, ca să se desfăteze şi să guste şi eĭ din nemărginita bucurie a Românilor.

Nedeia se face de două saŭ de treĭ orĭ într'un an, şi anume: la *Pascĭ*, la *Ispas* şi la *Rusaliĭ*, şi se constitue de regulă din feciorii, carí făcură « *Ospĕţul feciorilor*» (1).

Ospĕtarul — pentru că feciorii aŭ mers tot la el în semn de recunoscinţă — *scóte Nedeia.*»

In dĭua întâia îşĭ petrec numaĭ feciorii, în a doua dĭ toţĭ› iar în a treia dĭ «*încâlcesc Nedeia.*»

Nedeia *se încâlcesce* în modul următor: Pe la patru ore după amiadĭ, fie-care fecior îşĭ caută o soţie şi luând-o de mână se bagă în cerc, care e sub conducerea *Vătavuluĭ.*

Vătavul dă un semn, în urma căruia toţĭ se pun în ordine frumósă, şi apoĭ se face tăcere, numaĭ ţiganul lăutar nu încetéză.

Cercul se întórce odată în stânga, apoĭ în drépta, şi în urmă într'un loc *lanţul* se rupe, ca şi cum ar voì să prindă pe cine-và, merg cu toţiĭ în paşĭ linĭ. Unde vĕd un arbore saŭ o mulţime de ómenĭ, se duc acolo ca să-l pótă impresurà, şi după ce e împresurat se apropie maĭ tare, apoĭ *Vătavul* dă un semn şi, între urărĭ de bucurie, se strică cercul.

Fetele—cam pe furiş—se daŭ la o parte, feciorii rĕmân în altă parte, şi atuncĭ o tulesc la fugă; feciorii în frunte cu Vătavul după ele, până ce fie-care şĭ-aŭ putut prinde soţia, şi o silesce să trécă pe subţióra luĭ.

Vătavul maĭ face un semn, după ce iar se duc la joc în ordinea cea maĭ frumósă.

Aicĭ apoĭ îşĭ petrec până târdiŭ.

Tot atuncĭ se consultă feciorii, că: carĭ vor compune *os-*

---

(1) Vedĭ Franc. Hoszu Longin, *Ospĕţul feciorilor, o datină română de pe Câmpul-pâneĭ,*» publ. în *Amicul poporuluĭ,* fóie populară, an. II, Pesta 1868, p. 61; — Com. de d-l T. Frâncu: «*Nedeele* se ţin între *Pascĭ* şi *Rusaliĭ* afară la câmp ca un fel de *maial.*»

Digitized by Google

pĕţul pe anul viitor, atuncĭ aleg şi *Vătavul*, căruia în tóte-ĭ sunt ascultătorĭ (1).

IV.

PASCILE CAILOR.

O legendă din *Transilvania* ḑice:

«Când *Maica sfîntă* s'a dus la cea dintâĭ scriere a lumiĭ şi, mult umblând, neaflându-şĭ alt sălaş decât grajdul luĭ *Crăciun*, unde a intrat să se găzduéscă, apucâd-o muncile nasceriĭ, s'a tras în apropierea cailor, să-şĭ facă aşternut . . . dar nu puteà nasce, căcĭ de o parte o năpăstuià frigul, iar de altă parte caiĭ tropotiaŭ mereŭ din copite şi sfornăiaŭ pe nas şi, pe lângă tóte molcomirile şi vorbele eĭ, nu maĭ încetaŭ, ci încă maĭ şi scormoniaŭ prin aşternutul sfînt.

«Maica sfîntă în cele din urmă ĭ-a blestemat ḑicênd:

— «O, cal netrebnic! . . . nu aĭ avé stare şi alinare în veciĭ vecilor; . . . să nu te saturĭ, numaĭ odată în an, şi atuncĭ numaĭ într'un cés; şi de drag să te blesteme ómeniĭ!

«De atuncĭ şi până aḑĭ calul nu maĭ are saţ, numaĭ odată în an: în ḑiua de *Ispas*, dar şi atuncĭ numaĭ un cés; el nu se maĭ alină, şi să nu te bucurĭ când îl veḑĭ culcat . . . şi de ar fi orĭ cât de frumos şi orĭ cât de drag, el e întîmpinat cu: «*Bată-l . . . ce cal frumos!*» (2)

O *colindă* însă ne spune că venindu-ĭ prea-curateĭ fecióre *Maria* timpul ca să nască pre Domnul nostru Is. Chr. s'a dus la *Crăciun* şi l-a rugat pre acesta ca s'o lase în casă la dînsul să nască.

Crăciun însă, fiind un om fórte rĕŭ şi cărpĕnos la inimă,

---

(1) Fr. Longin, *Nedeia, datină română de pe Câmpul-pâneĭ*, publ. în *Amicul poporuluĭ*, cit., p. 114;—L. P. Petrin, *Nedeia din Oraviţa*, publ. în *Familia*, an. XI, Buda-Pesta, 1875, p. 409.

(2) G. Bodnariŭ, *Calul şi boul*, legendă publ. în *Tribuna poporuluĭ*, an. III, Arad 1899, No. 179.

Digitized by Google

n'a voit s'o priméscă în casă, ci-ĭ ḑise să se ducă, dacă are numaĭ decât trebuință, în staulul cailor, căcĭ acolo e destul loc, póte să nască în pace.

Maica Domnuluĭ, ce erà să facă, vrênd nevrênd se duse unde-ĭ spuse *Crăciun*. Dar nu apucă bine a se băgà în staul

Şi durerea-o cuprindeà,
Să maĭ pórte nu puteà,
Se puneà şi odihnià,
Dar caiĭ tropotià,
Epele tot rîncheză.

Maica Domnuluĭ, vĕḑênd că caiĭ nu maĭ încetéză de a face huet, ci necontenit tropotesc şi rînchéză şi prin acésta o neliniştesc şi-ĭ măresc durerea, le ḑise:

Statĭ pe loc, nu tropotițĭ,
Că durerea mĭ-o mărițĭ!

Insă caiĭ nu voiră s'o asculte, ci tropotiră şi rînchezară şi maĭ departe.

Atuncĭ *Maica Domnuluĭ* s'a supĕrat pe dînşiĭ şi ĭ-a blestemat ḑicênd:

Fire-ațĭ caĭ voĭ blestemațĭ,
Să n'avețĭ voĭ nicĭ când saț,
Până 'n ḑiua de *Nălțare*,
Dar şi-atuncĭ ne 'ndestulare! (1)

Saŭ, după cum spune o altă colindă:

Fire-ațĭ caĭ voĭ osîndițĭ
Şi de mine-afurisițĭ,
De mine, de Dumneḑeŭ,
Maĭ tare de fiul meŭ,
Fiind-că nu m'ascultațĭ,
Voĭ să nu maĭ avețĭ saț,
Numa 'n ḑiua de *Ispas*
Şi şĭ-atuncĭ vreme de-un cés! (2)

Şi din momentul, când a rostit *Maica Domnuluĭ* cuvintele acestea, caiĭ se făcură aşà de nesățioşĭ, că orĭ şi cât ar mâncà, nu se maĭ satură numaĭ o singură dată pe an, şi anume:

Numa 'n ḑiua de Ispas
Şi şĭ-atuncĭ vreme de-un cés.

În fine o legendă din *Banat* ne spune următórele:

(1) At. M. Marienescu, *Colinde*, Pesta 1859, p. 3—4.
(2) Din Ms. d-luĭ I. Pop-Reteganul.

Digitized by Google

«Prea-curata fecióră *Maria*, după ce a născut pe fiul sĕŭ, Domnul nostru Is. Chr., neavênd alt loc unde-l pune, l-a înfăşat şi l-a culcat în eslea luĭ *Crăciun*, unde eraŭ legaţĭ boiĭ şi caiĭ acestuia.

«Boiĭ mâncară cât mâncară şi apoĭ, săturându-se, se culcară şi prinseră a rumegà. Caiĭ însă obraznicĭ nu numaĭ că mâncară tot fînul cât erà în esle, ci eĭ mâncară până chiar şi cel de pe pruncul Is. Chr., pe care-l pusese Maica sa acolo, anume ca să nu-l afle *Irod* şi să-l taie.

«Vĕḑênd *Maica Domnuluĭ* acésta s'a supărat pe dînşiĭ şi ĭ-a blestemat, ca să nu se maĭ sature, numaĭ odată în an, şi anume în ḑiua de *Ispas,* iar pe boĭ ĭ-a binecuvîntat.

«De atuncĭ calul nu se maĭ scie sătul peste tot anul, ci numaĭ în ḑiua de *Ispas*. În acéstă ḑi însă se satură de érbă, şi după ce se satură prinde a scuturà din cap, un semn că e sătul.» (1)

Şi fiind-că numaĭ în acéstă ḑi scapă caiĭ la érbă verde şi pasc atâta până ce se satură şi apoĭ se culcă saŭ daŭ din cap, un semn că sunt sătuĭ, de aceea în acéstă ḑi e şi *Pascile* lor, *Pascile cailor* (2).

Şi tot de aceea se vede că se numesce ḑiua acésta şi *Joia epelor* (3).

Însă de óre-ce *un cés* e maĭ nimica tótă şi maĭ ales pentru caĭ, carĭ, după cum e prea bine fie-căruia cunoscut, de ar

---

(1) Com. de d-l Ios. Olariŭ; — Sim. Mangiuca, *Calend.* pe an. 1882. Maiŭ 6: «In ḑiua de *Ispas* (Inălţarea Domnuluĭ) se satură caiĭ de érbă (păşune).»

(2) Cred. Rom. din Sf. Onufreiŭ, com. de Const. Ursachi: «Am auḑit că atuncĭ, când mişcă caiĭ din cap, sunt *Pascile* lor, dar n'aŭ toţĭ caiĭ odată *Pascile*»;—după spusa Rom. din Căndrenĭ, com. de Leon Poenariŭ, *Pascile cailor* e atuncĭ, când scapă la érbă verde. Iar pe de altă parte se ḑice că ţĭ-oiŭ da cutare lucru la *Pascile cailor*, adecă: nicĭ odată»;—a celor din *Banat*, com. de d-l Aur. Iana: «*Ispasul* se consideră ca *Pascile cailor,* căcĭ în ḑiua acésta caiĭ se satură de érbă şi se culcă»; — a celor din Vaşcăŭ, în *Ungaria*, com. de d-l Vas. Sala: «Ḑice că *Maica sfinta*, când a avut să nască pe Is., caiĭ aŭ tot tropotit şi aŭ mâncat, de aceea ea, neputênd nasce în staulul cailor, ci constrînsă fiind să se mute în staulul boilor, ĭ-a blestemat: să nu aibă saţ, numaĭ în ḑiua de *Ispas*, dar şi atuncĭ numaĭ un cés. Atuncĭ sunt *Pascile cailor.*»

(3) *Revista pentru ist., arch. şi filologie*, an. II, vol. III, p. 388.

Digitized by Google

pasce saŭ ar mâncà orĭ şi cât de mult, tot nu se maĭ satură cum se cade, de aceea şi poporul consideră *Pascile lor* ca un ce care nicĭ n'ar existà. De aicĭ apoĭ şi ḑicala Românilor din *Bucovina*, când nu aŭ de gând saŭ nu vreaŭ să deà cuĭ-và vre-un lucru propriŭ saŭ unul ce l-aŭ luat orĭ l-aŭ împrumutat: «*Lasă că ţi l-oiŭ da la Pascile cailor*»; saŭ: «*Aştéptă până la Pascile cailor*!» saŭ, după cum se maĭ ḑice: *Până la Sfîntul Aştéptă*,» ceea-ce însemnéză atâta cât: nicĭ odată, nicĭ când (1).

E fórte probabil însă ca ḑicala acésta să fi avut dintru început cu totul alt înţeles, şi anume acela de prelungirea uneĭ plăţĭ saŭ împrumut de la *Sân-Georgiŭ* când, după cum am arătat maĭ sus în articolul despre *Sân-Georgiŭ şi Sân-Medru*, sunt de a se întórce împrumuturile şi a se plătì cametele, câştiul moşiilor şi chiria caselor până la *Ispas*, când picà şi *Pascile cailor*.

(1) După spusa Rom. din Sf. Onufreiŭ, com. de Const. Ursachi: «*Pascile cailor*» se numesc ast-fel, pentru că caiĭ n'aŭ nicĭ când *Pascĭ*, şi dacă ḑice cine-và: «*Lasă că ţĭ-oiŭ da la Pascile cailor*», atuncĭ tot să aştepte, că nu maĭ capĕtă»; — tot de acolo, com. de Cas. Brébăn:« Pascile cailor se numesc aşà, pentru că caiĭ n'aŭ nicĭ odată Pascĭ, şi când ḑice cine-và: «*Lasă că ţĭ-oiŭ da la Pascile cailor*», însemnéză că, precum nu-s aceste Pascĭ nicĭ odată, aşà nu-ĭ va da nicĭ cutare lucru»;—a celor din Stupca, com de G. Brătean: «Ómeniĭ din Stupca ḑic că caiĭ n'aŭ Pascĭ şi dacă din întîmplare este dator cuĭ-và banĭ, şi împrumutătorul cere baniĭ, iar datornicul nu vrea să-ĭ deà, ci voesce să fie perduţĭ, atuncĭ ḑice: «*Lasă că ţĭ-oiŭ da la Pascile cailor*». Prin urmare *Pascile cailor* este o vorbă scornită de popor ca un termen nehotărît»; — a celor din Ropcea, com. de Em. de Cuparencu: «Uniĭ ómenĭ spun că caiĭ nu maĭ aŭ *Pascĭ* nicĭ odată, şi de aceea dacă vreaŭ uniĭ maĭ şireţĭ să-şĭ bată joc de alţiĭ, saŭ să-ĭ ieà peste picior, ḑic ast-fel: «*Lasă că-ţĭ voiŭ da la Pascile cailor*», ceea-ce vrea să ḑică: poţĭ să tot aştepţĭ, că nu-ĭ căpĕtă nicĭ odată. Alţiĭ însă cred că într'adevĕr aŭ şi caiĭ une-orĭ *Pascile*, d. ex. când merge un cal într'un trifoiŭ saŭ într'o pâne albă, când acésta este verde şi plină de mursă şi, săturându-se, vine stăpânul şi fugărindu-l ḑice că *a făcut şi el Pascile*, orĭ când ḑic uniĭ despre vre-o vită hitiónă şi slabă: «Lasă bre că s'a maĭ înciripà şi îndreptà încolo spre *Pascile cailor*, când va maĭ scăpà la colţ şi atuncĭ, dacă vom vinde-o, putem luà frumóse parale pe dînsa.»

Digitized by Google

CUPRINSUL.

Digitized by Google

73 WIS. B MAR '53

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

This book may be kept
89095869244
B89095869244A
Digitized by Google

Digitized by Google

89095869244
b89095869244a

Digitized by Google